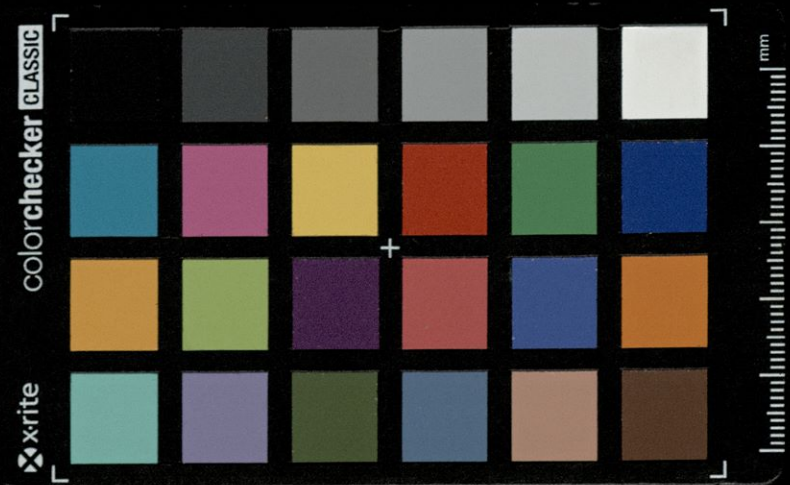

10425. IV. A. c.
— 29.

8. 1

Do
mor
mi.
ges
ton

Ex
empt

C
a

EA
er

Postilla seu expositio l^ralis &
 moralis Nicolai de Lira or.
 mi. super pl^us & eu^agelia q^udra-
 gesimalia cū q^uonib^us fr^{at}rib^us An-
 tonij betontini eiusdē ordinis.

Ex libris *Conu. Labacensis* *ord. S. Aug.*
 emptus *Vienne* *p. 48*

Conu. Labacensis ord. S. Aug.
ac siff. p. P. F. Augustinus Locar voti
et loci eisdem offens.
ibid.

Ex libris *Jaro: Harimari*
 emptus *Vienne* *72*

Exordium facere
huius libri et ordine
dragumalia postula
et moralia scripta. Cum
in eiusdem ordine
Expositio huius.

In
hac
par
te Paulus aposto
lus instruit et ad
ducit Corinthios
ad perfectionem
exemplo currentium
in stadio: agoni
zantium exercitio
qui omnia sui cursu
et agonis impedit
na sollicite deu
tant et omnia pmo
na diligenter
curant: vita de
fensio et quedam
nizatio contra
tus temptationes
qui datur cursu
beatitudinis
uium: dicit igi
a. Uelcitis.
ymo q: hoc e
braui. q. d. in
mū eterne fel
currūt per op
sunt vocati pa
e. Sic curri
cōprehendati
ponit exemp
qui in agone
f. Ab oibus
g. Et illi qu
hoc ppter q
mus h. facer
impedimēto
olb. pmo
igit sic curr
incertū. q. e
ra p diuinā
posita e mil

Eruditissimi sacre pagine interpretis: Mico
lai de lyra ex ordine minor sup euagelia qua
dragesimalia postilla seu expositio litteralis
z moralis scipit: Cui z frs Antonij Bettoni/
ni eiusdē ordinis qñones ppulchre annectunt.
Expositio lralis.

Ra-
tres
In
hac
par
te Paulus aposto-
lus instruit et ad-
ducit Corinthios
ad perfectionem
exēplo currentiū
in stadio: z agoni-
zantiū exercitio:
qui oīa sui cursus
z agonis ipediti/
na solliciti deu/
tant z oīa pmo-
ua diligenter p/
curant: vita dō p/
sens ē quedā ago-
nizatio cōtra inu/
tus tēptationuz z
qui daz cursus ad
beatitudinis bra-
uium: dicit igitur
a Mescitis. q. d.
ymo q: hoc ē notoriū. b Sed vnus accipit
brauiū. q. d. ita z pauci de multis accipiūt bra-
uiū eterne felicitatis q fideliter z pseuerāter
currūt per opa charitatis. c Sicut. xx. Multi
sunt vocati pauci dō electi. ppter qd cōcludit.
c Sic currite. fidelit z pseuerāter. d Ut
cōprehēdatis. brauiū eterne vite. Cōsequēter
ponit exemplū de agonizantibus dī. e Oīs
qui in agone contendit. vt habeat victoriam.
f Ab oībus se abstinēt. que ipediunt ipsam.
g Et illi quidē vt corruptibilē. q. d. si faciunt
hoc ppter tpale premiū: multo magis debe-
mus hī facere ppter eternū abstinēdo ab oīb
ipediētis nostre salutis z exercendo nos in
oīb pmoitiis: ideo cōcludit de seipō h Ego
igif sic curro. p viā charitatis. i Nō qñ in
incertū. qz certus erat de sua beatitudine futu-
ra p diuinā reuelationē. ij. ad Thimo. iij. Re-
posita ē mihi corona iusticie k Sic pugno.

Dñica in. lxx. episto-
la Pauli ad corinthi.
prima. ix. cap.

Ra-
tres
ne-
sci-
tis
q
hi q
i sta-
dio
currunt omnes quidē
currūt: sed vn⁹ accipit
brauiū. Sic currite
vt cōprehēdatis. Om-
nis aut q in agone con-
tendit ab oīb se absti-
net. Et illi qdē vt cor-
ruptibilē coronā accipi-
ant: nos autēz incoru-

contra tēptationes. i Nō quasi acē verbe-
rās. nō inaniter sic ille q acē pcutit. m Sz
castigo corp⁹ meū. reprimēdo carnis stimulū
n Et in seruitutē redigo. frōnis recte cui vi-
res sensitiue debēt obedire. o Ne forte euz

ptā. Ego igitur sic cur-
ro: non quasi in certū
sic pugno: nō quasi ae-
rem verberās: sed ca-
stigo corpus meū in
seruitutem redigo: ne
forte cū alijs pdicauē-
rim⁹ ipse reprob⁹ effi-
ciar⁹. Nolo eīz vol igno-
rare fratres quoniam
patres nostri omīs sub
nube fuerūt: z omnes
mare trāsierūt: z oēs
in m⁹ moysē baptizati
sunt in nube z in mari
z oēs eandē escām spi-
ritualē māducauerunt
z oēs eundē potū spiri-
tualē bibeūt: bibeāt
autē de spiritali cōse-
quenti eos petra: pe-

alijs pdicauerim.
eos iducendo ad
opa perfectionis
p Ipse reprob⁹
efficiat. p in cau-
telā meā cōtra tē-
ptationē. l. n. sci-
ret se de numero
electorū esse vt p/
dictū ē tñ non de
bebat omittē ali/
qd de ptingenti/
bus ad salutē cōse-
quēdā. qz sicut lī
dei pdestinatione
cadit talē esse sal-
uandū. ita etiā ca-
dūt media p que
psequuntur ē sa-
lutē: vt qd fit per
opa talīū virtutū
z huiusmodi: ppe-
qd dī. ij. pe. i. cap.
Satagite vt pbo/
na opa certā vo-
cationē vestraz z

electionē faciatis q Nolo. n. vos ignorare
fratres. imo diligēter attēdere r Quoniaz
pēs nostri. de egypto exeūtes. s Oēs. itaz
boni qz mali. t Sub nube fuerūt. eos ptegen-
te ptra estū p diē. Exodi. xij. ca. v Et omnes
mare trāsierūt. Exo. xij. ca. x Et omnes in
moysē. i. in ducatu moysi. y Baptizati sūt.
figuraliter tñ: qz trāsitus ille maris z pectio
nubis figurauerūt sacm baptismale. z Et
oēs eandē escā. s. mānā Exo. xvj. ca. que dicit
spiritalis: qz non virtute nature sed diuine
potentie fuit data. z qz fuit figura sacramenti
eucharistie q spiritaliter nutrit. z Et om-
nes eundem potum. spiritalē m biberunt. s.
aquam de petra adductā virtute diuina. Exo.
xvj. ca. Ideo dicitur potus spiritalis cum di-
citur. z Bibeant autem de spiritali. i. po-
tum datum spiritali virtute. z Consequē-
ti eos petra. i. petra cor⁹ desiderijs obsequēte
a ij

Vñica in septuagesima.

virtutem hoc prestante dicitur: etiam spiritualis
qz figurabat aqua gratie per xpm dandā. ideo
subdit. a Petra aut erat xps. figuratiue eo
modo loquendi cuius imago Hercules; her-
cules nominatur.

C Questio frs
Antonij berotini
sup eandē eplam
Pauli apli. Lasti-
go cor. p. meū rē.
pme eplē Pau. ad
cor. in. ix. cap.

Sup qbus ver-
bis mouetur talis
qstio. Utrū pec-
catum primorum
parentū fuerit ita
guisimū: vt inde
secura sit destruc-
tio humane natu-
re. Ad cuius dubi-
tationis declara-
tionem. Notādū
est. sm doctrinaz

doctoris nri Petri de agra sup dis. xxi. scd li.
fina: ar. ultimo. Qd lz peccatū illud ex se pec-
cato pmi angelī: maius vel grauius nō fuerit
Tū qz pmiū homo erat in carne mentali: Tū
qz erat in voluntate vertibilis: tū qz peccauit in
transgressionē excusabili alio. s. suggerente: vt
ibidem beatus. Dōna. declarat. Tū ex sequella
pessima z grauissima oīa peccata in granitate
precellit. Et qz in sequentibz hoc ppono largi-
esse probandū. Istud pro nunc scire sufficiat.
Quia cū natura humana ab auctore bono con-
dita bene fuerit: ipsa in solo peccato deprauatā
fuisse cognoscimus. Cū Hiero. ad metriadem
virginem scribens ait. qd istud obsecro est: qd
ad oē peccatū: aut erubescimus: aut timemus:
z culpam facti nunc rubore vultus: nūc palore
mōstramus ac trepidante aīo etiā in minimis
delictis testem refugimus: pscia remordemur
Ediuer so aut modo boni leti pstantes in trepi-
di sumus idqz si occultū est: palam etiā fieri vo-
lum⁹ vbiqz testimoniū est sibi ipsi nā que hoc
ipso declarat bonū suū: quo ei displicet: Nec il-
le. Sic enim mirabiliter pedit sum⁹ vt Grego.
ait. Ut rō aiām: z aīa possit deat corpus: sed pec-
cato interueniente: ita caro mēti repugnat. Ut
apls ad Roma. vii. cap. dicat. Uideo aliā lege

tra autēz erat christus^a
Vñica i septuagesima
euangelii zsdar. xx. ca.

In illo tpe
dixit iesus
discipul⁹ su-
is parabo-
lam hanc.
Simile est regnū celo-
rum: homini patrifami-
lias: qui exijt prio ma-
ne conducere operari-
os in vineam suam. Cō

in membris meis repugnantē legi mētis mee
z captiuantē me in lege peccati: que est i mem-
bris meis. Et ideo ptra hanc legem carnis pec-
cato introducebam ait apostolus vbi supra. Ca-
stigo corpus meum zc.

Expositio l'falis.

uentione autem facta^e
cum operarijs ex dena-
rio diurno misit eos in
vineā suā. Et egressus
circa horā tertiā vidit
alios stātes in foro oci-
osos z dixit illis. Ite
z vos i vineā meā: z qd
iustū fuerit dabo vobis
Illi aut abierūt. Iterū
aut exijt circa sextam z
nonā horā: z fecit filr.
Circa vndecimā vō
exijt: et inuenit alios

domo. d Qui exijt. Iste exitus non est per
loci mutationē: s. per sue bonitatis diffusionē i
creatura subiecta: vineā. Ista est vñs ecclia: que
a pmo iusto colligit vsqz ad vltimū q i fine mū-
di nasciturus est dicit Greg⁹. Operarij autēz
sunt doctores z prelati a deo missi ad culturaz
huius vinee per pdicationē z doctrinā. Pmo
ergo mane deus pater operarios pduxit: qz a
principio mūdi vsqz ad Noe aliquos sanctos
patres ad eruditionē hominū misit v. z Adam
Seth z Enoch z alios iustos. e Cōuentio
aut facta zc. Cōuentio ista pmissio est vite etne
pro labore: que qdem vita eterna dī denarius
diurnus qui est equalis oibz: qz vita eterna ē
equalis oibz: qz apte finis. f Et egressus ci-
ra horā tertiā zc. Hora tertia intelligit mundi
discursus a tpe Noe vsqz ad Abraam in quo
alig sancti ad eruditionē alioz missi sūt a deo
vt illo Sem Eber Thare Abraam z p similes
g Iterū aut exijt circa sextā horā: z nonā. Ho-
ra sexta fuit ab Abraam vsqz ad Moysen in q
missi sunt abraā Isaac z iacob z. xij. patriarche
hora nona a Moysē vsqz ad xpm: vt tpe legis
in q ad eruditionē ppli missi sūt moyses aaron
Josue indices z reges pphete z sacerdotes.
h Circa vndecimā vō zc. Undecima hora i

A Circa hoc
euāgelij
duo tāgūt Primū
ē vocatio ad labo-
rē exercitiū. Scdm
ad recipiendū p-
miū. Ibi cuz sero
factū ēē. C Circa
primū ergo dicit.
b Sile ē regnū
celoz. i. status ec-
clesie militantis.
c Homini patri
familias. Iste est
deus pater qui ita
gubernat totū mū-
dum sicut pater fa-
milias subditos i

telligit a tpe xpi
nico vocat sunt
ecclie doctores
b statio tota dī
vsqz tunc labo-
rē tota die octo-
stabit. b Dicit
ei quia nemo n-
cōduxit. i. nullus
doctor: nullus p-
pheta ad nos in-
struendū venit:
ler z pphete fil-
israel tūc fuer-
vt illi spāl san-
tare fulgeret
bus xpo fm ca-
erat nasciturus
c Ite z vos
neaz meā. Ite
nitur hic cōi-
copulatiua:
tiles iudeis
eti sunt vt v-
sero aut fac-
piendū pmi-
finis mūdi
nem premi-
nedici par-
contradice-
murmurab-
nullus i fine
murmurab-
tus. Ad qd
ratio nō est
ruut patre
xpi. Sed hoc
murmuratio
de sancto p-
fine parabo-
vero electi
solū se extē-
in fine mū-
qz sero hic
Cū Jo. in
xpm facta
cū tpe gfe
deus pater
missus est
g Uoca

telligit a tpe xpi vsq; ad finē mūdi: in quo gen-
tiles vocati sunt p predicationē apłoz & alioz
ecclie doctoz: & p hoc dicit hic. a Quid
h statis tota die ociosi? Quia a pncipio mundi
vsq; tunc laborare in bonis morib; neglexerāt
q̄si tota die ociosi
stabāt. b Dicit

ei: quia nemo nos
cōduxit. i. nullus
doctoz: nullus pro-
pheta ad nos in-
struendū venit: qz
lex & pph ete filiis
israel dati fuerāt:
vt illi spālī sancti-
tate fulgerēt ex q/
bus xps fm carnē
erat nasciturus.

c Jte & vos i vi-
neaz meā. iterpo-
nitur hic cōiunctio
copulativa: qz gē-
tiles iudeis adiū-

cti sunt vt vna ecclia ex ambob; fieret. d Cū
sero aut factū esset. hic ponit vocatio ad reci-
piendū pmiū. Sero aut ab aliquibus hic dicitur
finis mūdi in quo vocabunt iusti ad receptio-
nem premiū vt habet infra. xxv. cap. Venite be-
nedicti patris mei &c. Sed illud qd sequit vī
contradicere. Lqđ aliqui accipientes premiū
murmurabāt aduersus patremfamilias: quia
nullus i fine mūdi premiū eternū recepturus
murmurabit ptra deū sed erit suo pmiō pten-
tus. Ad qđ rñdet beatus Greg. q ista murmu-
ratio nō est aliud qđ dilatio pmiū quā sustinue-
runt patres sancti in limbo vsq; ad passionem
xpi. Sed hec rñsio non videt cōueniens: quia
murmuratores hic dicūt neq; qđ nō pōt dici
de sanctis patribus in limbo existentibus: & in
fine parabole pcludit: multi sunt vocati pauci
vero electi. Et quo patet q ista parabola non
solū se extēdit ad electos cuiusmodi sunt illi q
in fine mūdi recipient pmiū: & ideo dicendum
q sero hic accipit pro tpe grē qđ incipit a xpo
Cū Jo. in. i. dicit. Gratia et veritas p iesum
xpm facta est. Et ideo dī cū sero aut factū est. i.
cū tps grē aduenisset. e Dicit dñs vinee. i.
deus pater. f Procuratori suo. i. hōi xpo: q
missus est ad pcuracionem salutis humane.
g Vocat operarios & redde illis mercedem.

Illa merces bene intelligit grā qz est quedam
inchoatio glie: cū glia non sit aliud qđ grā p su-
mata. h Incipiens a nouissimis: qz in pmi-
tiua ecclia grā xpi data ē gentilib; q vltimo ve-
nerāt ad fidē iudeis p maiori pre in infidelita-
te remanentibus.

venerāt: acceperūt sin-
gulos denarios. Veni-
entes aut & primi: arbi-
tra i sunt qđ plus eēnt
accepturi. Acceperūt
aut & ipi singulos dena-
rios. Et accipientes
murmurabāt aduersus
patremfamilias dicen-
tes. Hī nouissimi vna
hora fecerunt: & pares
nobis illos fecisti: qui
portauimus pōdus di-
ei & estus. At ille respō-

ri: qz in primitiua ecclia credebāt qđ plus de-
berent habere de xpi grā: vnde reputabāt gen-
tiles indignos grā dei fm qd dicit actuū. xj. ca.
vbi Petrus vidit lintheū submissum de celo i
quo erāt aīalia quadrupedia & serpētia & vo-
latilia imunda fm legē: & dēū est Petro. Qc/
cide & manduca: in quo significabāt: incorpo-
ratio gentiliū intra eccliam per fidē & gratiā:
sicut pz ex lra psequēti: qz ad cos missus ē Pe-
trus ad pdicandū Cornelio centurioni: & alijs
gētilib; ppter qđ Petro abominationē hñte
de manducatōe imundoz: fm legem in quo si-
gnificabāt vt dēū est: vocatio gentiliū ad fidē
dictū est sibi a deo qđ de purificauit: tunc cōe-
dixit. Et infra in eodem cap. Dixit Petrus
Cornelio & amicis suis: Vos scitis qm abomi-
natio sit viro iudeo cōiungi: aut accedere ad
alienigenā: sed mihi ostēdit deus neminē cōez
aut imundū dicere hoīez. n Acceperūt aut
& ipi singulos denarios. i. pmiū grā am sicut
& gentiles: & non maiore. Cū actuū. x. cap. dī.
Qđ predicante Petro cecidit spūs scūs super
oēs qui audiebāt verbū vī sup Cornelium & ami-
cos eius: qz vt ibidē dī. Acceperūt spūs scūs in
signo visibili: & donū linguaz sicut acceperant
apli & alij discipuli qui erant iudei in die pen-
tecostes. o Et accipiētes murmurabāt ad-

Expositio lralis
i Cū venissent g
qui circa vndeci-
mā horā venerāt.
idest gentiles.

k Acceperūt sin-
gulos denarios. i.
donū grē que est
quedā inchoas et
arta glie. l Ve-
niētes aut pmi. i.
iudei: qz pncipio
legis dare: deo ser-
uierant. m Ar-
bitrati sunt quod
plus eēnt acceptu-

uersus patrem familias dicentes. Hi nouissi-
mi &c. q. ad lram i pmitina ecclesia pueri iudei
murmurauerunt de hoc q. consilis gra fiebat
gentilibus sicut & iplis. Cui actui. xi. cap. dicif.
Qd cu Petrus redisset in ierusalem baptizato
Cornelio & amici
eius disceptabat.
aduersus illu qui
erat ex circuncisio-
ne dicentes. Qua-
re coicasti cu illis
qui hnt prepuciu
& manducasti cu
illis. Et ibidez. vi.
cap. di in diebus
illis crescente nu-
mero discipuloru
factu est murmur

grecoz aduersus hebreos: eo qd despicerent
in misterio quotidiano vidue eoz. a At il-
le respondens. per diuinam reuelatione aplis sa-
ctam. b Uni eoz dixit. sicut aut aliq. acci-
pit numerus determinatus pro in determina-
toriam etiam aliq. sumit vnitas pro numero fi-
cut supra dictu est: q. Petrus loquebat. pro oi-
bus aplis: ita sibi qd hic di vni intelligit ee di-
ctum multitudini eoz. qui de gra data gentili-
bus murmurabant seu admirabant: & hoc scin
est actui. xi. cap. vbi Petrus ronem reddidit
iudeis murmurantib. de hoc q. baptizauerat
Corneliu dicens: q. ex diuina reuelatione fece-
rat: q. viderat spm scm descendente sup gen-
tiles: sicut sup iudeos vt habet ibidem: sequit.
c Amice non facio tibi iniuriam: q. iniuria
non habet locu vbi est mere gra: & ideo si det
gram cuiusq. voluerit no faciet alicui iniuria
d. Nonne ex denario couenisti mecu. q. ad h
aliquis venit ad fidem vt habeat gra in pnti
& glia i futuro. e Tolle qd tuu est & vade i.
gram qua meruisti credendo legi & pphetis
de xpo: q. licet pma gra non cadat sub merito:
augmentu tn gre cadit sub merito: qd quidem
augmentu datu est iudeis credentib. in xpm.
f. Volo aut & nouissimo huic dare &c. i. genti-
li vocato ab idolatria imediate sicut iudeo vo-
cato a legis obseruacia. g. Aut no licet mihi
facere qd volo. q. diceret sic: quia dei voluntas
nullo modo pot esse distorta. h. An oculus
tuus neq. est: q. talis inuidia & iudiciu proce-
debat ex humano defectu. i. Quia ego bo-

nus sum: p essentiam: & ideo no possum male
agere. k. Sic erunt nouissimi pmi: q. genti-
les qui a iudeis erant quasi viles reputati snt
conuerfi deuoti ad fide xpi. l. Et primi no-
uissimi: q. iudei q. fuerant ppli peculiaris ip-

sus dei ppter in-
fidelitatem sutab
eo deieci: & hoc e
quod subdit. l.
m. Multi eni sut
vocati ad fide xpi
n. Pauci vero
electi: q. pauci de
iudeis coparatine
crediderunt i xpm
& de credentibus
multi reuerfi sut
ab ecclesia: & ad
huc reuertun: ur ad vomitum.

Expositio moralis
Oraliter aut pot exponi parabola ista
deuocatis ad gra: hm diuersas etates
ita q. hora pma significabat pueritia:
hora tertia iuuentute: q. sicut tunc sol incipit
ascendere & calorem ostendere: sic in iuuentute
calor naturalis in hoie. Hora sexta erat virile
q. tunc homo est in statu pfecto: sicut soli celi
medio. Hora nona senectute. In qua calor na-
turalis incipit in hoie refrigerare. Undecia
vo significat seniu: q. tunc homo est ppe mor-
tis occasu. Vocant ergo operari oibus illis
horis: q. aliq. vocant ad fide p gra: operante
in pueritia. Alij in iuuentute: & sic de alijs eta-
tibus: & oes hebunt denariu diurnu: q. quatu-
cunq. ho tarde ad gram vocet: du tn in ea plene-
ret h: glia eterna. Cotingit ena qnq. qd ille
qui vocat in senectute psequi tanta gra: & glia
a deo: sicut ille q. in iuuentute vocat: Tu ex di-
uina liberalitate: Tu ex ipsius vocati seruenti
voluntate & opatiōe.

Sequit qd fr is Antonij berontini sup idē enā
gelii matthei. xx. ca. ibi. Multi sut vocati pau-
ci vero electi.

Super quibus verbis dubitatio talis mo-
uet. Cū si a deo pctm humane nature
ptariat: & adeo libertas eius ex iplo
pcto debilitat: vt ex se ho dei madata seruare
no valeat: vtutes ad bn opandū pctm ipedi-
at. Et breuiter ex his bñ Bon. Ric. atq. do-
ctoris sibilis sup di. xxvii. li. lib. m. i. rñderi

pot. Qd pcepta
bona gratuita ad
pot intelligere
pntis & dona
no madata ser-
uare pnt. Tñ
si meritorie. Nō
la eni virtute
opatio bona
signifi ad finē
mū. i. ad dei fru-
tionē sit ordinata.
Alii aut humani
h: fm se morali-
bon possit esse
qdā opatio mul-
rū pbo: nō in
charitate meri-
rius atq. plecti
ait. Si distribui-
tates meoz
ardeat charita-
dest. Hinc est
tis data: bñ
credunt aq
ad finem de
phiscor d
optimū. Sed
votiū fm. i. vo-
fieri: facultat
nō pōntiū ei
Idcirco ad
est charitas.
git primū leg
faciens non
tutū exercita
retrahit: ve
tudine cogit
nem scriben
ficultatē bñ
tior que ne
multos cor
sibi & attric
hōe nature.
ceptoz ob
q. vocant
ro electoz
sunt vocati

pōt. Qd pcepta diuina seruare ⁊ virtutes vel dona gratuita ad bñ opandū exercere dupli-
pōt intelligi: vel sūm actu humanū: vel sūm pci-
pientis ⁊ dona gratuita dantis vōrū. Et primo
mō mādāta seruari: atq; ad bñ opandū virtutes
exerceri pñt. Tñ
si meritoze. Mul-
la enī virtus: vel
opatio bona dici
dñi: nisi ad finē vlti-
mū. i. ad dei frui-
tionē sit ordinata
Act⁹ aut human⁹
l; sūm se moralis ⁊
bon⁹ possit esse sic
qdā opatio multo
rū phōz: nō tñ sūm
charitate merito-
rius atq; pfectus. Un ad Cor. xij. cap. Paulus
ait. Si distribuero in cibos pauper oēs facul-
tates meas: ⁊ si tradidero corpus meū: ita vt
ardeā: charitatē autē non habēā nihil mihi p-
dest. Hinc est qd multi qbus grā solū inest gra-
tis data: bñ vident opari: tñ meritū inde nō
credunt acquirere: q; opa eoz nesciūt vel nolūt
ad finem debitū ordinare. Un phs in. viij. lib.
philicor dixit. Virtus est dispositio pfecti ad
optimū. Sed scdo mō. i. quantū ad pipientis
votū sūm. i. volūtātē dei q vult oīa cū charitate
fieri: facultate arbitrij dñi mādāta hō seruare
nō pōt: nisi ei grā gratū faciens auxiliū pbeat.
Idcirco ad Thimo. j. c. Pau. ait. Finis pcepti
est charitas. Et ad Ro. xij. cap. dixit. Qui dili-
git primū legē impleuit. Item vō p charitatē
faciens non tñ a pceptoz obseruatōe ⁊ avir-
tutū exercitatioe hōiem ⁊ suā prātem arbitrij
retrahit: vtz etiā ad mala eligenda: qñ p sue-
tudinē cogit. Hinc Hiero⁹ ad demetriadē vgi-
nem scribens ait. Neq; vō alia nobis cā qz dif-
ficultatē bñ faciendi facit: qz longa pseruendo vi-
tiorū que nos euz inficit a paruo paulatimq; p
multos corripit annos: ita vt postea obligatos
sibi ⁊ astrictos teneret vīm qdāmodo videat
hīe nature. Idcirco cū multi sint xpiani ad p-
ceptoz obseruatōez ⁊ ad vtutū exercitatioez
q vocant: tñ pctō detenti pauci sunt q in nume-
ro electoz reperiant. Hinc dñs dixit. xij. vlti
sunt vocati. c.

Dñica i. lx. Ep̄la Pau.
ad Cor. ij. xj. ca.

Rēs libē^a
suffertis isti
pientes: cū
sitis ipsi sa-
pientes^b susti-
netis enī^c si qs^d vos in

Fratres libenter. Hic ostēdit Ap̄ls q
Corinthij debent ipm supportare. nā
in hoc supportebāt falsos aplos: dice-
bant enī se eē iudeos natōe ⁊ de semine abraā
descendisse: ⁊ p hoc volebant aliqua dicta sua
falsā hñ i reuerē-
tia. Et iponebant
mīta grauamina
eis. Ap̄ls aut nūl-
lū ppf qd magis
debebat suppo-
ri in hoc ab his: ⁊
hoc ē qd dicit. li-
benter enī suffer-
tis insipientes. i.
falsos aplos d car-
ne glīantes ⁊ ma-
lo mō b lū si-
tis ipsi sapientes. ironice loq. i. insipientes.
c Sustinetis enim. i. patienter tolleratis.
d Si qs pseudo aploz. e Vos i seruitutē
redigit: volebant enī eos subijcere seruituti le-
gis dicētes eos debere seruare legalia cū euā-
gelio. f Si qs deuorat: q; de bonis Corin-
thioz viuebat laute. g Si qs accipit. bonavīa
decipiēdo vos falsis vbiis. h Si qs extollit.
q; iactabāt se sup Corinthios dicētes se filios
Abrae. Corinthios aut filios gētiliū idolatrie
deditor ⁊ in circūfōz. i Si qs in faciem
vos cedit. i. in pntia vīa cōtumelias vobis in-
fert qd faciebant pseudo apli impopando eis
immediate deā ⁊ pntia. iō sūdit. k Scd igno-
bilitatē dico. qñ di. talia mala sustinetis ab eis
tāq; ignobiliores iphs: nō tñ a nobis: q; nullū
tale intulim⁹ vobis. l Quasi nos ifirmi sue-
rim⁹ i hac pte. i. deficiētes i illis de qd glīant
falsi apli: qd est falsū: vt pz ex pdictis: ⁊ magis
ex sequitib⁹ apparebit. m In quo qs audet.
positis rōnib⁹ comendatōis sue. Hic incipit se
comedare. Et pmo se pseudo aplis adequādo
scdo se eis pferēdo: ibi vt min⁹ sapiens. dicē g.
n In quo qs. illoz. n Audet seipsum co-
mendare. o In insipientia. dico audeo ⁊ ego
q. di. l; sit insipientia seipm comedare illo mō
quo pseudo apli se comedāt: tñ audeo hoc facē
l; aliter qñ ipsi vt dñi est. Et ideo aploz comē-
dario nō erat insipientia sūm veritatē: sūm sūm
aliqz corinthioz opīonē: non obstatē tñ hac
opīonē: Ap̄ls audebat se comedat falsis aplis
se equādo: vt sic eoz iactantiā repelleret dicēs
a iij

Dominica

a Hebrei sunt. i. de lingua et natione hebraica gloriantur b Et ego. suz. s. sicut iohi. c Israe lite sunt. i. gliant qd de patriarcha Jacob descenderunt. d Et ego. filr descendendi. e Semen habrae sunt: cui semini sacre sunt. pmissioes. f Et ego su. de eo de semine. Et io d

hoibus istis possu gliarificur et isti sunt: tui sm apparetia. h Et ego. suz sm vitatis extititiaz. i Ut minus: hic psequenter se pfert. Et pimo quatu ad malum ppeffa. ho quantu ad bnficia recepta caplo sequenti. Prima i duas: qz pmo pfert se i malis que peritit. scdo in his: que euasit: ibi damasci. Prima adhuc in tres: qz pmo se pfert quantu ad mala sibi illata. ho quantu ad voluntarie assumpta: ibi in itinerib. tertio pfirmat qda di/cta: ibi. Si gliari oportet. Circa pimum dicit. vt minus sapiens dico. i. si videor vobis insipiens me pseudo Aplos adequador: ad h videor vob min sapiens me eis pferedo. k Plus ego. i. cu h facia: me osido mistru xpi plus ee qz iphi: qz plura mala passus suz pp ministeriu xpi. io ibidif. l In laborib plimis: ex iudeos psecutioe. s. plus sui qz iphi. Et sic itelligit de sequenti m In carcerib abundanti: p pdicatione euangelij. n In plagis supra modu. iter hoies co/ fuetu. o In mortib frequeter. i. i picul mortis: hec oia patet ex actib Aploz. psequeter explicat de plagis sibi illatis dicet. p A iudeis qnges et. Deutero. xxv. ca. Comittit iudicib qd p minorib culpis: p qbus mors no e isereda: Imponat plagas et vbera: ita tu qd qdragenarii nuer ictuu no excedat. Sapietes vo iudeo p ad pcedendu pietate ordinauerunt. qd illo nmero aliqd dimitteret. plus vel min put ronabilr videret rone delicti vel pditio/ nis vbandi: sic de alijs circustatijs: qz Paulus erat eis odiosus: strabebat de dicto nmero min qd poterat. s. vnu ictuz. q Ter vgis cesus suz et. Actuu. xvj. ca. r Semel lapida/

hebrei sut et ego Israe lite sut: et ego semē abrae sut: et egi Ministri xpi sut et ego: vt minus sapiēs dico p ego. In laborib plimis: in carcerib habūdātī: i pla gis sup modū: i mortib frequēter. A iude is qnges qdragenas vna min accepi: tervir gis cesus suz: semel lapidat suz: ter naufra

tus suz. in ciuitate Tychaonia. actuu. xliij. cap. s Ter naufragiu feci. i. passus fui: de hoc semel heitur actuu. xxvij. ca. et de alijs tenedu e qd no oia patuli picula scripta sunt. t Nocte et die in pfundū maris fui. i. p magnū tps aduersas

giu feci: nocte et die i pfundū maris fui. In itinerib sepe: periculis fluiuz: picul latronū: piculis ex genere: periculis ex gentibus: piculis in ciuitate: piculis in solitudine: periculis in mari: periculis i falsis fratribus. In labore et eruna: in vigilijs multis: in fame et siti: in ieiunijs multis

rib. ho d itozibus: ibi pter illa. Circa pimu dz. v In itinerib sepe. s. sui p pdicatione euangelij: et sic itelligit de psequētib. x Periculis fluiuz inūdantiū in hyeme: et sic sunt magna picula in trāitu eoz. y Periculis latronū: diabolo eos incitate vt pdicationem eius impediret. z Periculis ex glic. i. ex iudeis volentibus Paulū occidere: vt p exercitib Aploz in plib locis. et Periculis ex gētib. i. ex gētilibus mortē ei qdrētib: qz ydolatriā pdica/ bat: et sic nec iter suos: nec iter alienos securus erat. 2 Periculis in ciuitate. cōmota p me: Ut pz actuu. xvij. ca. de epheso. 2 Periculū solitudine: a bestijs occurrētib: vt pz de Clipa eu mordere. Actuu. xvij. ca. a Periculis in mari. sa piratis: qz picula ex mari pueniētia su pra in naufragio expsa sunt. b Periculis in falsis frīb: qd e piculosius: qz nulla pestis effi catioz ad nocendum qz familiaris inimicus. c In labore. s. co: pali opando pprijs manib de nocte: vt libere posset pdicare de die. vñ dz actuu. xx. ca. Ad ca q mihi opus erat et ijs q me cū sunt ministrauerūt manū iste. d Et eruna: qe lassitudo et defectus psequēs ad laboze. e In vigilijs multis: vt vacare labozi manna/ li vt dictū ē: et aliq oioni. f In fame et siti: nā aliqñ cibus a pot deiciebāt: aliqñ a cibis bñtib abstinebat ad domādū carnē pp aliozū

exemplis regum
frigoze et modica
ri. nec in bebant
illa. Die oia dicit
in iterioz ibi
ter mala id enu
rata qm afflig
iterioz de qd
dis. e In labo
mea qridiana
Incubebat n. f
qridie inter
sollicite regim
ecclesiaz in ma
afflictoe me
io ibidif. d
in ecclia. qd d
maf in hie c
rib. e Et
no ifirmos: d
de malo co
ruos in pen
vior p pass
psequeter
di. Si gliar
sic facere a
stolo: vt p
sūt gliabor
cit ptra fal
sibus ad m
gliabant et
p dñi nfi i
masci. Dic
da ppicula
xpianos m
iudeos qui
runt pposi
vt bein ac
diebat ciui
deret. et
p fenestrā
o In sp
sic effragi
sueri sust
pregere.
debet ad
do huma
vri auxil
mittere

exemplū: nō sequitur in ieiunijs multis. a In frigore z nuditate: qz frequē exponēbat frigori. nec tñ hēbat sufficiēs tegumētūz. b Pref illa. Hic oñdit ppositū quātū ad mala assumpta in iterio: ibi dicit pter illa q extrinsecus sunt. i. pter mala iā enūc/ rata q me affligūt iterius de qb sibi dicit. c Instātia mea qtidiana zc Incubebat. n. sibi qtidie intēdere sollicitē regimini ecclīaz in magna afflictioe mentis iō sibi dicit. d Quis in ecclīa. q. d. i. firmitas in fide z moribz. e Et ego nō infirmor. dolēs de malo ei. q. d. nullus. f Quis scādalizat rūs in pctm exēplo alterius. g Et ego non vroz passionē. q. d. nullus. h Si gliari. Hic psequēter pfirmat quedā dicta p iuramētum di. Si gliari opz z accipit hicli p qz opz euz sic facere ad repellendā iactantiā pseudo apostolorz vt p dicitū ē. i. Que infirmitatis mee sūt gliabor. i. que ptiēt ad infirmitates: hoc dicit ptra falsos aplos q de nobilitate generis z filibus ad mudāā gliam ptiētibus pncipali gliabant z pfirmat dictū iuramēto di. Deus z p dñi nři iesu xpi scit qd nō mētor. k Damasci. Hic psequēter mala que euasit: z h quo/ dā pncipali: dū pgeret Damascū ad psequēdū xpianos miraculose fuit puerfus: z pfundebat iudeos qui habitabāt Damasci: ppter qd suaserunt pposito ciuitatis vt caperet z occideret: vt hēinr actū. ix. cap. Et h est qd dicit. l Custodiebat ciuitates Damascenoz. i. custodiri faciebat per hoies armatos. m Ut me cōprehēderet. z traderet iudeis ad occidēdū. n Et p fenestrā. f. domus adherētis muro ciuitatis. o In sporta dimissus sum. f. a xpianis. p Et sic effugi manus eius. Sz ex hoc videt qd non fuerit sufficienter cōfusus in dño q poterat eū ptegere. Dicendū qd in periculo positus: non debet ad diuinū auxiliū cōfugere cōtēnēdo humanū: qz hoc est tentare deū. Ideo debz vti auxilio humano quātūz pōt: z residuūz dimittere diuino qd apls fecit in pposito.

in frigore z nuditate: pter illa q extrinsecus sunt istātia mea quotti diana: solitudo oium ecclīarū: qz infirmatur z ego nō infirmor: quis scādalizatur z ego non vroz. Si gliari opz: q infirmitatis mee sūt gliabor: deus z p dñi

Questio.

Sed hic obijciť: qz Joā. x. dicit dñs Mercenarius z q ē pastor: vidit Lupū venientem z dimittit oues z fugit: sic aut videt Apl̄s fecisse ergo zc. Dicendū qd aliquā querit psona plati nři: z tūc debet curā alteri cōmittere z se ab/ sentare: maxime qñ suat ad maio/ ra. Et sic helias fugit Iesabel. iij. Regū. xviij. ca. Et sicut Paulus fugit hic manus ppositi: z de tali psecutione dicit salua. Mat. x. ca. Cū aut perse/ quentur vos in ciuitate vna fugite in aliā. Aliquā vo/

nři iesu xpi scit q ē bñ. dictus in secula: qd nō mētor. Damasci pposito sitis gētis arethe regis custodiebat ciuitates damascenoz: vt me cōprehenderet. Et p fenestrā i sporta dimissus sū p mur. Et sic effugi manū ei. Si gliari opz

querit grex cuius plator: tunc plator debet pponere vtilitatem gregis salutis sui corporis. In additionibus: expositio aliquoz doctorū circa dictū cap. xj. Ubi dicit in postilla. Cum sitis ipsi sapiētes zc.

Additio.

Quod dicit cū sitis ipsi sapiētes. sm glo. non intelligit hyronice: sz exponit. i. deberetis esse sapiētes in eodē ca. vbi dicit in postilla. a iudeis qnges vna minus accepi. Additio plage seu vbera que imponebant iudeis p trasgressioe pceptoz legis semperāt in numero qdragenario minus vna nec plus nec minus dabat alicui: vt hētur li. q. d. dñs Sachoch: qd onat plagas: vñ Apl̄s tanqz trasgressor legis sic z alijs trasgressoribus equalē numez plagaz imponebat nō addēdo vl minūed o. Replica In ca. xj. De plagis Apl̄s dicit Postil. q cōmittebat indicibz numerus plagaz sic q dragenariū numez nō excederent: vt hētur de vtero. xrv. ca. Burgenfis aut allegat librum Sachoch ad oppositū: q vult dimitte textū sacre scripture z credere Burgenfi: z suo Sachoch poterit: ego non.

Sequitur. expositio lralis caplo. xij.

q Si gliari. postqz Apl̄s ptilit se pteudo apl̄s malis ppeffis. Hic psequēter pferit se. xis in bonis a deo sibi collatis. Et diuidit in duas ptes. Qz pmo ponit suā comedationē. Scdo sibi dicit excusationē: Ibi factūz inscipiēs pma in

duas: q: pmo declarat donū dei collate sibi grē
 so remediū ptra periculū supbie: Ibi z ne ma/
 gnitudo. Pmo in duas: q: pmo ponit dei do/
 num: Secūdo de h qualr sit gloriadū: ibi p hu/
 iusmōi glābor. Pmo adhuc in duas: q: pmo
 ponit donū in ge/
 nerali: Scōdo ma/
 gis in spāli: Ibi.
 scio hoīem. Circa
 pmiū dicit. Si glo/
 riari oportet. i. q:
 me glāri opz me
 cōmēdando rōne
 pdicta ca. pceden/
 ti. a. Mō expe/
 dit qdē. i. nō ē bonū cōmēdare seipsūz absolu/
 tes: tñ in casu necessitatis. In q cāu erat apls
 vt supradictū ē. Iō sōdis. b. Ceniā aut. in co/
 mēdādo meipm. c. Ad visōes z reuelatio/
 nes dñi. Est aut visio qñ aliq vident visōe cor/
 porali vel imaginaria. qz tñ intellectus ē. occul/
 tus. Reuelatio vō qñ taliū aperit intellectus z
 ista duo aliq separant sic Baldasar vidit ma/
 nū scribentē Danielis. v. ca. z Pharaō spicas
 gen. xli. ca. Ille vigilās. Iste dormiēs tñ nō in/
 tellerūt. s. Ioseph z Daniel q visōes expo/
 fuerāt: iō isti habuerūt visōes tñ. Isti vō re/
 velatiōes. Aliqñ aut pūgunt qñ vtrūq sit. sic
 Daniel. vii. ca. Vidit qtuor bestias ascēdētes
 de mari z itellexit qd significarent. Iterū ad/
 uertēdū qd talia aliqñ sūt p spm malignū deo/
 pmi tēte: Sicut fiebāt pphetis Baal. pphe/
 tis aut scis fiebāt p spm scū. Paulo vō vtrūq
 factū ē frequēter a spū diuino: Iō dicit ad visio/
 nes q ad pmiū. Et reuelatiōes q ad secūdū. dñi
 q ad tertiū. d. Scio hoīez. hic frequēter ex/
 plicat magis in spāli. Et pmo ponit tps visio/
 nis: Scio hoīem in xpo. i. vniūm xpo p fidem
 charitate formata: s. sciebat de se de quo qñ de
 alio loqbat p reuelatiōē. e. Ante ānos qtu/
 ordecī: Si qz plderet inueniet qd fuit circa pñ/
 cipiū sue cōuersiōis: qz puerus fuit eodē āno
 q passus fuit xps: vel cito post circa finē Impē/
 Tyberij. Cesaris: cui successit Gaius impans q
 tuor ānis post quē Claudius octo: cui successit
 Nero: cuius tpe passus fuit Aplos: sic iter Ty/
 berij z Nerone fluxerūt. xij. āni z sic duobus
 ānis additis de tpe Tyberij q nō statiz motus
 fuit post pueriōē Pauli: qz impauit. xxiij. an/
 nis z sic fuerūt. xxiij. āni. Iō satis pbabili dicit

aliq: qd hāc excellētē visōē hūit in Damasco
 in illo triduo in q nō vidit corpali: nec mādu/
 cavit neqz bibit: cōmēmorat Aplos s. tps: qz si
 tñ placuit deo a pncipio pueriōis sue: adhuc
 erat magis placēs ei pp multa bona opa que fe/
 cerat interiz: z h
 totū ē ad pstatio/
 nē pseudo Aplos:
 z ad declaratiōēz
 fidei christiane.
 f. Sine in corpe
 sine extra corpus
 zc. Licet. n. Aplos
 tūc scinerit se fuis/
 se in spiritu i celo
 Empireo: z corp⁹ sūū in terra fuisse tñ nescie/
 bat vtrū tpe illius visōis sepata fuerit aia a
 corpe p mortē: z reunita fuisset diuinitus corpl
 trāseūte visōe: vel si p tūc fuisset vnita corpori
 sic formati ab vsu sensuū sepata. g. Raptum
 huiusmōi: Raptus pprie pportat quādā violē/
 tiā alicuius rei s. motū naturālē sibi: qd pōt ēē
 duplici. Cno mō quātū ad terminū mot⁹: si
 lapis moueat sursum. Alio mō quātū ad modū
 motus: vt si lapis p impulsū violentū feratur
 deorsūz velocius qz natus est moueri. Aia vō
 nata ē moueri in deū: tñ modus cū nālīs s. sta/
 tū vite pñtis ē qd in cognitiōē diuinā ascen/
 dat p cognitiōē sensibiliū: sic vtēs sensibus:
 z iō qñ rapitur ad diuinor cognitiōē a sens/
 bus abstracta: est ibi quidā raptus in quātum
 h fit pter motū sibi tñ nālē. Post resurrectio/
 nē vō qñ erit in corpe glōso opus intelligētie
 nllō mō ipediēte: raptus nō habebit locū. h. Al/
 qz ad tñū celū. s. Empireūz. i. Et scio hmoi ho/
 minē. Dicit aliq qd Aplos hic tāgit aliū raptū a
 pmo dicētes qd bis fuit sic raptus: Semel i pñ/
 cipio sue pueriōis: z ad h fferūt qd dictū ē. Et
 itez semel qñ orās in tēplo factus fuit i stupor/
 re mētis: vt hētur actū. xxi. ca. Et pp h vt di/
 cūt in hac visōe dī: Qd raptus ē in padisū: in
 pñti vō dī ad tertiū distinguēdo hāc ab illa: s.
 h dictū nō ē visile: nā illa visio q fuit in tēplo:
 fuit iminēte iaz apli captiōē z ductiōē apd Ru/
 mā. Ipe vō iaz an scripserat eplāz hāc A troa/
 de. Atr p p. Hieronymū in plogo hui⁹ eplē: p/
 pter qd dicēdū: qd nō loqz hic de alia visōe: s.
 de eadē psequit: nec valet qd obijci de padis/
 so: qz qd pñs nō auit tertiū celū: hic nōiat pa/
 disūz. Celū enī Empireū qd ē locus Beator⁹.

de tertiū celū
 de Empireū a p
 rario. Dicit ē p
 q ibi dī ē vtrū
 ut ipm pmo n
 a. Et auduit
 chana vobis p
 nif auduit p v
 fūit aliqui fu
 uerfo in kriptu
 Ero. xx. ca. Pp
 videt barocco
 Clidit enī Pa
 tūc nudā diu
 essentia: Sicut
 cit Augulm⁹
 Paulinū de v
 do deo: dī ē
 visio hic aud
 secretis diuin
 enarrabilia.
 b. Pmo huius
 fit de hmoi
 mine duo p
 in ipo. Si c
 illud a deo
 tē glitū de
 Iō dicit. i. a
 nō accepit
 accepit: J
 bus z donio
 in dñō. d
 beo māz glā
 i. a me m b
 xij. cap. De
 auxiliū tuū.
 nis a deo m
 qz nō faciā
 aut. i. pce m
 sz glāri in
 me. i. in p
 ex me. i. ex
 in Aplo q n
 glāz z fide
 magnitud
 hic psequit
 culū in pbo
 nif remedi
 pp qd terti
 mū scidū

de tertium celum respectu celi cristallini et sideri. et
de Empyreum a per quod est ignis: per similitudinem cla-
ritatis. Dicitur et patissus a suauitate dulcedinis
quod ibi dicitur vtriusque expertus fuit Apostolus per quod nota-
uit ipsum primo tertium celum et postea patissum.
a Et audiuit ar-
chana verba: hic po-
nit auditus per vi-
sum: sic aliqui sunt eco-
uerlo in scriptura
Exo. xx. ca. Populus
videbat voces etc.
Vidit enim Paulus
tunc nudam diuinam
essentiam: Sicut di-
cit Augustinus ad
Paulinum de vide-
do deo: dicitur et illa
visio hic auditio: quod Paulus ibi fuit instructus de
secretis diuinis quod sunt incomprensibilia: et per quod in
enarrabilia. Iohannes dicitur: quod non nobis loqui loquatur etc.
b Pro huiusmodi. Hic dicitur ostendit Apostolus quali-
ter de huiusmodi gloriandus. Circa quod sciendum quod in ho-
mine duo considerantur. scilicet homo et donum dei: quod est
in ipso. Si ergo gloriatur de dono dei. In quantum habet
illud a deo bona est gloriatio: quod gloriatur in deo. Si au-
tem gloriatur de dono quasi a se habito mala est gloriatio
Iohannes dicit. ad corinthios. iii. ca. Quid autem habes quod
non accepisti. Si autem accepisti quod gloriaris quasi non
accepisti: Iohannes dicit Apostolus. Pro huiusmodi. scilicet visioni-
bus et donis a deo mihi collatis. c Glorior
in domino. d Pro me autem nihil. i. a me nullam ha-
beo maiorem gloriandus. e Nihil in infirmitatibus meis
i. a me in habeo infirmitatem et defectum. Osee.
xii. cap. Perditio tua in te est. ex me in meo
auxiliu tuum. f Nihil si voluero gloriari. de do-
nis a deo mihi collatis. g Non ero insipiens:
quod non faciam hoc inaniter et sine causa. h Parco
autem. i. pro me laudo. i Neque me existimet
se gloriari inaniter. k Supra id quod videt in
me. i. in queratione mea. l Autem audit aliquid
ex me. i. ex doctrina mea: multa enim dona latebant
in Apostolo quod non manifestabat nisi putaret quod ad dei
gloriam et fidelium salutem expediebat. m Et ne
magnitudo posita magnitudinis collata sibi gratie
Hic sequenter declarat remedium sibi datum per pi-
culum superbie: et diuidit in tres partes: primo po-
nit remedium rationis. secundo ponit amorem petitionis. ibi
per quod. tertio dicitur ratio ibi dicitur mihi. Circa p-
mum sciendum quod sicut Medicus corporalis permittit

vel procurat minorem lesionem: ut curet maiorem Ita
deus aliquando permittit sedes corporales affligi vel terna-
ri: Et aliquando labi in peccata minorum: ut a maioribus
perueniant: quod sic humilitati recurrunt ad diuinum
auxilium de se vel suis meritis nullatenus confiden-
tes. Supbia vero est
radix omnium malorum
Ecclesiastici x. cap.
Initium omnis peccati: su-
perbia cuius frequenter
est occasio singula-
ris excellencia et in
virtutibus: Sic autem
erat in apostolo. Tu per
spem electionem.
actum. ix. cap. Clares
electionis mihi est
iste. Tu per archa-
noy dei cognitionem in rapto ut dicitur. Tu per in-
tegritatem virginalem. i. ad corinthios. vii. ca. Cetero au-
tem omnes vos homines sicut me ipsum etc. Et per aliam do-
nam per quod dominus dedit ei remedium per eleuatio-
nem superbie de qua dicitur. m Et ne magnitudo re-
uelationum diuinorum. n Extollat me superbie-
do. o Datus est mihi stimulus carnis mee. ut
per infirmitatem corporis perueniret humilitas mentis: dicitur
enim ad hanc quod grauius fuit vexatus illiaca pas-
sione: vel stimulus carnis dicitur tertatio peccati carnalis:
quod fortius percupiscentiam mouebat post reuelationes
quam antea deo permittente: tamen ipsa refrenabat cum ad-
iutorio diuine gratie. p Angelus sathane qui
me collaphizet. illam passionem illiacam percutiendo:
vel carnis percupiscentiam suis temptationibus incedendo.
q Propter quod. Hic sequenter ponitur cir-
ca dictum remedium apostoli petitio. Circa quod sciendum
quod infirmus ignorans medicum processum quod im-
ponit sibi mordax Plastrum rogat medicum: cum vel re-
moueat ipsum: quem tamen medicus nescit audire ad nu-
tum: sed exaudiat ipsum ad bonum suum: sciens infirmi-
tatem suam aliter non posse curari. Sic aposto-
lus sentiens passionem illiacam sibi periculis: petit a sum-
mo medico ista remoueri. Et hoc est quod dicitur: p-
pter quod tertio dominum rogaui. i. plures vel forte to-
tiens petijt et non plus. r Cui discederet a me.
affliges me corporali vel tentas ut percuties. Et
dixit. Hic sequenter ponitur domini responsio
et diuiditur in duas partes. Quia primo poni-
tur: Domini responsionis actus. Secundo eius
effectus: ibi libenter igitur. Circa primum dicitur.

Officia in sexagesima

a Dixit mihi. scz dñs. b Sufficit tibi gra mea. q. d. Non est tibi necessariū vel vtile qd a te discedat infirmitas corporalis vel fm alios temptatio carnalis: qz gra mea qz hēs est tibi ita vigorosa vt abiqz inpatiētia infirmitas tollerari possit & tēprato superari: vt sic infirmitas: vel tēprato tibi cedat ad augmentū meritū. Ideo subdif. c Nam virtus in infirmitate pficit qd dupliciter pōr intelligi.

dixit mihi. Sufficit tibi gra mea. Nam virtus in infirmitate pficitur

Uno modo materialiter in quantum infirmitas est materia virtutis exercende. s. humilitatis: vt dictum est & patientie & etiam temperantie. debilitatis enim viribus per infirmitatem homo tēperatioz reddif. Alio modo occasio: nam infirmitas est occasio perueniendi ad perfectionem: In quantum homo propter fragilitatem cognoscēs cautioz reddif ad precauendum & resistendum peccatis: & p cōsequēs exercitatioz in bonis: & sic fortioz efficiuntur: ppter qd & dñs. Philisteos & aliquos alios in terra pmissionis reliqz ad exercitium isrl. d Libenter dicif. libenter igit gliabor in infirmitatibus meis vt inhabiter in me viri xpi: vt per hoc particeps efficiar virtutū xpi & conformior sibi.

Questio fratris Antonij betontini sup eandem eplam Pauli scde ad Corin. xj. ca. ibi scz

Sustinetis enī si qs vos in seruitutem redigit Si qs deuorat: Si qs accipit: Si qs extollitur Si qs in facie vos cedit: fm ignobilitatē dico. C Super qbus verbis: Querit vtrum in potestate hominū sit euitare peccata. Ad qd breuiter. Ex snia peritissimoz viroz dñi bñ Bonauenture. Ric: & doctoris subtilis rñdes: qui sup di. xviij. scd lib. sniaz taliter inqūt. Licet egdem euitare peccata post casum sine gratia vis humana nō valeat: tñ ante peccatum eam posse scientia iusta & recta determinat. Cuius sententia pars pma probatur. Quia a peccato refurgere est ad ea restitui que homo. p ipsum peccatum amiserat. Peccato qdem perdidit homo quādam diuini luminis similitudine: gratiamqz & donozum gratuitozum multitudine atqz ad eternam vitam idoneitatem.

Hec nempe post amissione sine gratia grati faciente haberi non possunt: Propheeta testante qui ait. Spiritus vadens & non rediēs. An dominus ioānis. v. cap. dixit. Sine me nihil potestis facere. Altera pars sic approbatur: qe

voluntas humana originalis: est causa peccati: que quidem voluntas non est eius mali causa efficiēs: s. deficientis: p̄inde

Libenter igit gliabor in infirmitatibus: vt inhabiter in me virtus xpi.

Aug⁹ ait. M̄salum non habet causam efficiētem: sed deficientem. Et in. xij. lib. de trinitate dicit. M̄sala voluntas: vel sola quisqz efficitur Hieronimus quoqz ad Demetriadem virginem scribens. multa super hoc testimonia dicē De quibus pauca ex breuitate subnectam. In genesi inquit ipse legim⁹ Simeon: & leui fratres consumauerunt iniquitatem suam ex voluntate sua. Ad Jeremiam dominus locut⁹ est propter qd ipsi dimiserunt vineam meā: quā dedi ante faciem eorum: & non exaudierūt vocem meam: sed abierunt post voluntatem cordis sui mali. At rursum idem propheta ait. Et peccastis deo & non exaudistis vocem eius: et in legitimis: & in testimonijs eius ambulare nolulistis. Per Isaiam quoqz dominus locut⁹ est. Si volueritis & audieritis me: que sūt bona terre manducabitis. Si autem nolueritis neqz audieritis me: gladius vos consumeret. Et rursum omnes vos occidēte decidetis quia vocaui vos & non audistis: locutus sum & non neglexistis: & fecistis malū ante conspectum meū & que nolebam elegistis. Ipse quoqz in euāgelio ait. Ierusalem ierusalem que occidis prophetas & lapidas eos qui ad te missi sunt. quatiens volui congregare filios tuos: quēadmodum gallina congregat pullos suos sub alas: & noluit. Ubi velle videmus & nolle eligere: & resutare. Ubi non vis nature: sed libertas intelligitur voluntatis. Plena sunt vtriusqz testamenti volumina huiusmodi testimonijs: quibus tam bonum & qd malum voluntariū semper asseritur: que nos modo breuitatis causa omitemus: Et idcirco Paulus apostolus cōmonendo nos: imo potius redarguēdo dicit Sustinetis enim si quis vos in seruitutem redigit. & effectuum peccati: & alia que sequū: vt que fuerunt verba proposita.

I Expositio litteralis
 In illo tpe: Cū turba plurima. Hic de
 scribitur ipsi xpi doctrina seu instru
 ctio. Et primo describitur dicta instructio. Se
 cundo instructiois expositio: ibi interrogabāt
 aut. Primo ergo
 pponitur dicta i/
 structio per pabo
 lā: que ponitur et
 xlii. xlii. cap. d
 semine proiecto i
 terrā cuius q̄tra
 pars tñ fecit fru
 ctū. Et in hoc de/
 notatur p̄dicatio
 xpi q̄ predicauit
 iudeis indifferen
 ter bonis et malis
 et pauci. Compara
 tione ad eius p̄di
 cationē credide
 runt p̄ maiori aut
 parte in infideli
 tate remaserunt: et hoc ē qd dī. Exiit xps. s. fm
 humanitatē. qui de vtero matris exiit. in mū
 dum ad docendū: vel de loco arto vt de domo
 ad locū spaciōsum: vt vīz ē. Sed tñ diuinita
 tem non potuit exire: nec de loco ad locū pro
 gredi: q̄ sic est vbiq̄. b Et dū seminat. i. do
 ctrinam indifferenter spargit: Lōparatur aut
 eius doctrina. Seminat: q̄ sicut semen in terrā
 bonam proiectū resurgit multiplicatum. Sic
 verbum diuinū in corde deuoto receptum fa
 cit multitudinem bonorum operū. c Aliud
 cecidit secus viā. i. super corda exposita tēpta
 tionibus demonum: et per cōsequens contrita
 et conculcata ab eis per malū consensū factū.
 d Et venerunt volucres. i. demones per pec
 catū. Supbie alta petentes: vñ de diabolo scri
 bitur. Job. xli. cap. ipse est rex sup omnes filios
 superbie: Peccata. n. carnalia non possunt in
 demonibus esse e Et comederūt illud. i. fru
 ctum impediuerunt. f Et aliud cecidit supra
 petras. i. sup corda humore fidei et deuotionis
 carentia. g Et aliud cecidit inter spinas. i.
 in corda sollicitudinibus diuitiarū lacerata: et
 iō sollicitudo talis impediuit fructū predicatio
 nis: vt. n. apparet ex decursu vtriusq̄ testi in
 dei temp̄ fuerunt auariz: oīno vitio cupidita
 is fuerat excecata: et temp̄ elongati ab agnitio

Onica in. lx. euāgeliz
 Luc. viij. cap.

In illo tpe
 Cū turba
 plurima con
 uenirent:
 et de ciuita
 tibus properaret ad ie
 sus: dixit per similitudi
 ne. Exiit q̄ seminat se
 minare semē uū. Et dū
 seminat aliud cecidit
 secus viā et conculcatū ē:
 et volucres celi come

ne veritatis. Et predictis p̄z qd̄ predicator ver
 bi diuini non debet cessare a p̄dicatione: l̄z vi/
 deat paucos p̄ficere: q̄ tres huius seminis
 p̄tes dicunt hic instructiole. Quarta aut̄ para
 tñ fructū facere et tñ intelligit ad l̄ram de p̄e
 dicatioe xpi q̄ est
 exemplū oīum p̄/
 dicatoz: et iō licet
 auditores nō pro
 ficiāt. Predicator
 tñ faciens qd̄ in se
 est nō p̄dit meri
 tum suū. h Et
 aliud cecidit i ter
 rā bonā. i. in cor
 de fidele et deuo
 to. i. Et oīum
 fecit fructū. Len
 tūplūz cē. In hoc
 tangunt tres gra
 dus qui possunt fi
 gnari in qualibet
 virtute: verbigrā
 in virtute castitatis. p̄mus gradus est castitas
 cōiugalīs: p̄ quē gradū vitatur illicitus cōcubi
 tus licito tñ cōcubitu retento in matrimoniali
 actu. Sed gradus ē castitas vidualis. p̄ quē
 euitat de cetero oīs cōcubitus vt aiū possit de
 cetero liberius deo seruire l̄z possit licite m̄ri/
 moniū p̄trahere. Tertius ē castitas virginalis
 qui ē superior istis p̄ quē oīs cōcubitus sim
 pliciter euitat vt mens ipsa tanq̄ sp̄so suo so
 li deo p̄ amore cōpulet. fm qd̄ dī. j. corin. viij.
 ca. Virgo cogitat qd̄ dñi sunt: vt sit scā corpe et
 sp̄s: que aut̄ nupta est cogitat q̄ sunt mūdi quō
 placeat viro filii in virtute fortitudinis possit
 tres gradus assignari. p̄mus gradus qñ pp
 bonū virtutis sustinet cōstanter detrimentū
 i exteriorib⁹ bonis: vt in possessiōib⁹ et i diuitijs
 et hmoi. Sed qñ sustinet detrimentū et p̄pū
 corpi vt flagellatiōis et hmoi. Tertius autem
 ḡdus ē qñ pp virtutē p̄tēnit et totā vitā p̄ mar
 tyriū. Seq̄. k Qui h̄z aures audiēdi cē. h̄z
 Hieronymū. vbiq̄q̄ ponat h̄z vbi designat mi
 stic⁹ intellect⁹: q̄z s̄b vbiis pabolis ali⁹ sensus ē
 p̄ intellectū regred⁹. l Interrogabāt at̄ eū disci
 pli ei⁹ qd̄ ē h̄z pabola. aduertēdū tñ qd̄ h̄z q̄siert
 tūc cū eēt in actu p̄dicadi: sed postea qñ fuit in
 domo sine turba: fm qd̄ h̄etur xlii. cap.
 Et cū eēt singularis interrogauit volētes scire

intellectus conuenienter petierunt ab eo quare locus fuerat turbis sic pabolice: vt ostenderent se nō de ipsis solum: sed etiam de alijs sollicitos esse. a Quibus ipse dixit vobis datus est nosce mysteriū regni dei. Apli. n. erant quasi sūda/

tores ecclesie post xpm. Unde apoc. xij. cap. di. Quod mur? ciuitatis habebat fundamēta xij. et in ipsis xij. nomia aplorum et agni scripta et iō ad ipsos pertinebat scilicet secreta ecclesie de qd'erāt pcessus ecclesie a p dicatione xpi vsqz ad finem mundi: qz ista erāt futura in diuina dispositione pordi/ nata: et istud vocatur hic mysteriū regni celoz. i. scilicet creatum ecclesie militantis. b Ceteris autē in parabolis. i. vulgaribus turbis: vel et phariseis incredulis nō est concessum ista intelligere: propter hoc loquebat eis talia parabola: i. velate et mystice. c Et vidētes xpi. s. opa et miracula. d Non vidēt. i. non intel/ ligūt ea diuinitus facta: qz virtuti demonum attribuebāt talia. e Et audientes. xpi. s. doctrinā sanctā et bonā: et doctrine Moysi et prophetarū cōsonā et ipsius pfectiua nō audiant a sentiēdo: neqz intelligūt intellectū eius spūalē qui principalior est capiēdo.

Expositio moralis.

De morali expositioe. Gregorius omel. viij. dicit hec lectio expositioe nō indiget sed amonitioe: quā n. vītas p semetipaz exposit. Hāc exponere hūana fragilitas nō psumit. Exiit qz seminat: et ponit in morali sic. Semē istud pōt dici elemosyna de cuius seminatiōe dī. ij. cor. ix. cap. Qui pce seminat pce et metet. Huius autē i eminis cadit pars secus viā: et diabolus tollit illud et hoc ē qn recipiens elemosynā cū illicitis consumit eā. Et aliud supra petrā: Quod fit quando recipiens de beneficio nō est gratus

homini neqz deo. Et aliud in spinis per quos significant sollicitudines vite pūitā et p parte sunt bona ecclesie data clericis et religiosis q de illis viuūt carnali et pōpatices: et implicant secularibus negocijs cū illa bona sint data

ad seruiendū deo deuote: Et ad ministrandū pauperibus in sua necessitate. Et aliud cecidit in terrā bona: nam et. Iste sunt elemosyne recepte ad victus et vestitum necessariū deo seruientis et intendentiū studio sacre scripturę: et sic p expolitio huius sacri euāgelij. C Sequitur questio fratris Antonij betontini sup idem euangelij Nobis datum est

et. Luce. viij. cap. Sup quibus oris talis qstio. Antrum deus vult in mundo aliqua mala fieri. Ad qd breuiter rōndetur. Ex snia doctoris nostri Petri de aquila sup di. xlv. primi li. sniaz sic dicentis. Quod malū triplex ē. Malum re videlicet quo qz nascitur cecus vel claudus. Bene quo qz peccando: vel malū agendo putat. Culpe quo malo oīs peccator a dño reprobat. Iuxta que mala: triplici differētia distinetur tres pclusiōes assignant. C Quaz prima talis ē. Quod deus nō pōt velle malū sub rōne mali: Mā illud nō pōt esse volūtū: qd est extra rōne: formalē voluntatis obiecti. Obiectum autē cuiuscūqz voluntatis ē bonū: ergo nihil qd ē extra rōnem boni: in nihil qd non ē bonū volūtū: ē a voluntate: ergo huiusmodi malū sub rōne mali recte iudicaf. C Alia preter hanc pclusio talis ē. Qd malū nature et pene pōt deus velle p accidens cū ex eis qnqz maioris bonum vniuerso pueniat sicut in ceco nato pro/ batur. De quo vt Joā. ix. cap. Scribitur salua/ tor ait. Neqz hic peccauit: neqz parētes ei? vt Cecus naceret: sed vt manifestetur opa dei in illo. Quāntū vō ad malū nature probaf: qz ex

corruptione vniuersa
C Ultima quide
Quod malū culpe
dens deus velle p
malum culpe eius
qd in deo ē nō
lomo credēdū
est. Sicut et magi
ster primo sniaz
xlv. di. in lra po
sniaz. Algo lingu
lario doctor. Deū
velle malū culpe
p accidens: asserit
eo qd ad dectū
vniuersū ait ipe ta
le malū ē cōgital
qd ē pace a magi
deū nolle qm
sa. Cū igit lupinus
Cob datū ē nō
pabolis: Mā itel
nū? Scribis de
dēs. Dicebat n.
nosce mysteriū
n. fm dñz. Be
plex inuenit e
hic regnū p
bis aplis vobis
eis mlat. v. ca.
Lario p amicia
qt. Nos autē dix
Mā ibidē eis
patientia: Qz
q pmasistis mo
aut in pabolis
porcos mo
rare mysteriū
diē scripturę
vel vidētes
deat. i. vni
dictio qz vidē
dere aut ad i
itelligit: et s
p se sed p acc
eio: quo nō v
inde mlat. v
nibus: neqz
porcos: ne fo

Dñica in quinquagesima.

corruptione vnius: alterius gratia provenit. Ultima quidē circa hec: conclusio talis est. Quod malū culpam eaq; per se: neq; per accidens deus velle pōt. Qui. n. vult quouis modo malum culpe eius voluntas obliqua iudicatur: qd̄ et in deo eē nul-
lomo do credēdū est. Sicut et magister primo sententiarum xlvij. di. in lra pō-
suit. l. 3. Ugo lingu-
lari doctor. Deū
velle malū culpe
p accidēs: asserat
eo qd̄ ad decētiaz
vniuersū ait ipse ta-
le malū eē cōgiscif:

**Dñica in. l. epistola
Pauli apostoli prima
ad corinthi. xij. cap.**

**Ratres: Si
linguis ho-
minum lo-**

qd̄ ei⁹ pace a mōro negat. Moderni q̄z dicūt. deū nolle quāvis mō clpe malū nisi voluntate pmissa. Cū igit supius ex euāgelica lectioe dicatur. Vobis datū ē nosce mysteriū regni. Letis aut in pabolis: Nō itelligit qd̄ dñs aplis optabat bonū: Scribis vō et phariseis malum nisi p accidēs. Dicebat. n. pmo scis aplis. Vobis datū est nosce mysteriū regni dei. i. scripture. Regnūz n. fm̄ dñz Beltrādū in sacris codicib⁹. qdruplex inuenit ecclesie. s. Scripture aie et glie. Sz hic regnū p scriptura accipit vt pz: Quare vobis aplis vobis. s. caris. s. p itelligentiā. Unde eis dñs. v. ca. dñs dixit. Vos estis lux mūdi Caris p amiciā. Hinc filr iōānis. xvj. ca. dñs iqt. Vos aut dixi amicos. dñs dñs p inocētiā: Mā ibidē eis dixit. Vos mūdi estis. Firmis p patientiā: Qz Luce. xxiij. ca. xps ait. Vos estis q pmālistis mecū in tēptatiōib⁹ meis. Ceteris aut in pabolis: qre: qz ceteris. s. caninos atq; porcinos mores hñtib⁹ datū ē nosce vel ignorare mysteriū in pabolis regni dei: videlicet diē scripture: vt vidētes. i. videre se psumētes vel vidētes. i. miracula oculis spiciētes nō vi deāt. i. visu iteriori nō picipiāt. Cū nulla est p- dictio qz videre serf ad visu exteriorē: nō vi- dere aut ad iteriorē: qd̄ de auditu ē et codē mō itelligit: et h nō fit qz deus velit p talib⁹ malūz p se sed p accidēs vt dcm̄ ē: qz agit h iusto iudi- cio: quo nō vlt idignis sua cōicari secreta. Pro inde dñs. vj. ca. dixit. Nolite sanctū dare ca- nibus: neq; mittatis margaritas vestras ante porcos: ne forte conculcent eas.

Expositio litteralis.

In hac pte apls docet et ostendit de charitate: qē idē cū grā gratū faciēte: vel itēpabili: ei an-
nera: et diuidit i tres ptes. Qz pmo ostendit eius
excellētiā respectu donoz: q̄z ad ei⁹ nēcitātē
Scdo q̄z ad ei⁹ vtilitātē: ibi charitas patiens

quar et angelorum: charitatem autem non habeam factus sum ve-
lut es sonans: aut cim- balutiniēs. Et si habue-
ro prophetiam: et no- uerim mysteria omia

ne: ibi: et si distribuē: et p hec tria dona itellit-
git alia. Sic igit. a Si linguis hoīz loqr. i. oī-
um hoīz p donū linguaz. b Et āgeloz. Circa
qd̄ sciēdū: q in āgelē duplex cognitio: Una q
videt diuinā essētiā: et de illa vn⁹ nō docet aliū
qz oēs imēdiare vidēt eā. Alia vō cognitio ē i
eis d alijs: et hec duplex. Una ē de mīsterijs di-
uīe puidētie exeqndis: et hīs supiores loquū-
tur et docēt iteriorēs et nō ecōuerso. Alia ē d cō-
ceptib⁹ pprijs: et sic ē iteriorēs docēt supiores
et loquūt eis. sic ecōuerso. Cōsiderādū ē q in
āgel ē aliqd nālī notū ab vno āgelo ordinat
ad manifestādū altī id qd̄ ē sibi occultū tūc est
āgelica locutio: q qdē ordiatio d pēdet ex volū-
tate āgli pponētis vel ordinantis: et sic pōt loq-
vni et nō alī: prās igit h faciēdi. dī āgeli lingua
p h itelligit qd̄ donū locutiōis quātūcūq; excel-
lēs nō valet sine charitate: nō sōdīf. c Factus
sūz sic es sonas: aut cibālū tiniēs. Son⁹. n. taliū
quātūcūq; sit discretus: nō tñ ē vni⁹: sic aut cor-
pus viuit p aiām q carent es et cibālū: Sic aiā
spūālī viuit p charitatē: pp qd̄ oīs locutio q ē
sine charitate mortua ē. Ex eo aut qd̄ ē pcauz
ex vna pcutiōe multiplicat sonuz: iō significat
eos q vitatē multiplicif ānūciāt adducēdo plu-
res similitudines et eliciēdo multas pclusiones et
h mōi. d Et si hūero h pñr ostendit de donis p-
tinetib⁹ ad cognitionē. di. Et si hūero pphiaz
p quā occulta diuinitus reuelant. ij. Petri. i.
Nō voluntate hūana allata ē aliqñ pphā. Sed
spū scō ispirate locuti sūt scī dei hoīes. e Et si
noueriz mysteria oīa. i. deitatis occulta qpti-
nēt ad sapiāz. s. ij. cap. logmur dei sapiāz i my

Unica in quinquagesima.

sterio que abscondita est. a Et omnē sciam: siue diuinitus datam vt apli habuerūt. siue humanitas acquisitam. vt vbi. b Et si habuerō oēm fidem. perfectā. c Ita vt montes trāferam. Questio. Ex hoc obiciunt aliqui qd nulli sancti habuerūt fidem perfectam: qz nō legitur aliquis eorum montes trātulisse: sed hoc non valet: qz manifestatio spūs per miracula datur ad vtilitatem ecclesie: vt supra dictum est: propt qd sancti fecerūt miracula prout vtilitati ecclesie cōpetebat. Et si cōpetens fuisset montes eq̄ trāstulissent: qz maiora fecerunt mortuos suscitando. Lecos illuminādo: et huiusmodi que fieri nō possunt nisi virtute diuina: Translatio vō mōtium virtute demonum posset fieri si dimitterentur proprie virtuti. d Charitatem aut nō habuero nihil sum: quantum ad esse gl̄ie. Sciendum etia qd apls hic loquitur de sapientia et scia prout sunt gratie gratis date que haberi possunt sine charitate: Sic prophetia et fides: aut nō habuero nihil sum: quantum ad esse gl̄ie. Scitandum aut prout sapientia et scia cōputantur inter septem dona spūs sancti que sunt inseparabiliter charitati annere. e Et si distribuero hic consequenter idem facit de donis pertinentibus ad operationes dicens: et si distribuero. i. pluribus diuisero: qz pietas ad plura se extendit. f Omnes facultates meas. per hoc tangitur perfecta pietas. Math. xix. ca. Si vis perfectus esse vade et vende vniuersa que habes et da pauperibus etc. Inter opera virtutis que sunt ad proximum pro principali ponit opera pietatis: qz sicut dicit. ij. ad Thimo. iij. cap. Pietas ad omnia vtilis est promissionem habens vite que nunc est: et future. g Et si tradidero corpus meum etc. Inter omnia que sustinet homo propter deum martirium est potissimum: et maxime quando quis offert se voluntarie propter qd hoc exprimitur cum dicit: et si tradidero corpus meum offerendo voluntarie propter xpm. h Ita vt ardeas. qd ē martirij genus acerbissimum. i Charitatem aut nō habuero nihil mihi prodest: ad consecutionem vite beate: qz charitas dirigit opa

ad finem vltimum: propter qd ipsa sublata deficiunt ab illo fine. k Charitas patiens ē. hic cōsequenter ostenditur eminentia charitatis quantum ad vtilitatem qz per ipsam implentur omnia virtutis opa. Et pmo hoc ostenditur in duobus actib⁹ generalib⁹ virtutis cum dicit. Charitas patiens est: omnis enim actus virtutis consistit in hoc qd aliquis bene sustinet sibi illata mala: vel in hoc qd bene operatur bona. Quantum ad primum dicit. Charitas patiens est. Quantum ad sūm. l Benigna est. i. facit patientem in malis tolerandis et benignum in bonis operandis: Benignitas. n. dicitur quasi bona igneitas: qd fit quando ex igne charitatis anim⁹ nobis sic liquefit qd bona habita non sibi soli retinet sed ad alios ostendit. m Non emulatur. Consequenter explicat magis in speciali opera virtutum que per charitatem efficiuntur. Et diuiditur in duas partes: qz primo ostendit qualiter charitas facit vitare malum. Secundo qualiter facit agere bonum: ibi congaudet. Circa primum sciendum qd homo non agit malum contra deum sic qd ei noceat: sed sibi et proximo bene nocet. Primo ergo ostendit: qd charitas facit vitare malum contra proximum et hoc malus vel ē in affectu vt quando quis dolet de bonis proximi: et de malis eius gaudet qd fit per inuidiam quā remouet charitas: qz contrariatur ei directe ideo dicit. Nō emulatur id est non inuidet habet enim emulari plures significationes: et continentur in hoc versu Emuloz inflatur amat inuidet ac imitatur. Vel malum contra proximum est in effectu: sic dicitur de charitate. n Non agit perperam. i. peruersē. o Non inflatur. hic ostendit qualiter charitas facit vitare malus hominis in seipsum. Primo qz remouet inordinationem superbie que est principium omnium malorum dicens. Nō inflatur: qz charitas excludit tumorem superbie: Inflatus. n. habet magnitudinem apparentem: sed non existentem sic superbus videtur sibi magnus cū tñ non fit sūm veritatem: et quā ambitio est filia superbie.

ideo consequenter dicitur
et ambitio. i. facit
quia remouet in ordi
natum ad hoc dicitur
ita sunt. repetendo
mouet in ordinat
tionem ire. Ideo
dicitur. e Nō
irritatur. i. nō p
uocatur ad iracun
diam. Quarto re
mouet inordinat
tionem elationis
que est in mente.
Ideo dicitur.
d Non cogitat
malum. i. non per
mittit hominem
operari. e Non
permittit peccar
faciunt de malo
tantum cum mal
sumus: de quibus
f Non gaudet
qualiter charit
mo quo ad pro
veritatem. i. prim
doctrina: iust
mitates primi
facit opera bon
tes theologicas
credit: que tñ d
si possunt tradi
tatis: credere
mine leuitatio
nocens credit
tia accipitur
sperat: diuinit
propter dilati
stinet. per len
do promissa.
consequenter
respectu alio
nencia: qz di
proponit ha
ritas nūq̄ ei
dixerunt qd
amitti qd est
tate tuam p

Deus in quinquagesima

Idcirco consequenter dicit de charitate. a Non est ambiciosa. i. facit ambitionem vitare. Secundo quia remouet in ordinationem cupiditatis: quantum ad hoc dicitur. b Non querit que sua sunt. repetendo ea cum scandalo. tertio quia remouet in ordinationem ire. Ideo dicitur. c Non irritatur. i. non provocatur ad iracundiam. Quarto remouet in ordinationem elationis que est in mente. Ideo dicitur. d Non cogitat malum. i. non permittit hominem cogitare qualiter perficiet opere. e Non gaudet super iniquitate. i. permittit peccare ex elatione vel malitia que faciunt de malo gaudere. prouerbiorum. ij. ca. Letantur cum male fecerint: exultant in rebus pessimis: de quibus facit charitas magis lugere. f Longaudet. hic consequenter ostenditur qualiter charitas facit operari bonum. Et primo quo ad primum cum dicit. Longaudet autem veritati. s. primi: que triplex est. s. veritas vite doctrine: et iustitie. g Omnia suffert: infirmitates primi charitatie supportat. Secundo facit opera bona erga deum: quod fit per virtutes theologicas. Ideo dicitur. h Omnia credit: que tamen diuinitus a deo sunt tradita a quibus possunt tradi falsa: cum sit prima regula veritatis: credere vero omnia que traduntur ab homine leuitatis est. Unde prouerbiorum. xiiij. cap. In nocens credit omni verbo. Ideo innocentia accipitur ibi pro defectu sensus. i. Omnia sperat: diuinitus promissa: et ne spes frangatur propter dilationem: subditur. k Omnia sustinet. per longanimitatem patienter expectando promissa. l Charitas nunquam excidit. hic consequenter ostendit excellentiam charitatis respectu aliorum donorum: quantum ad primam: nentiam: et diuiditur in duas partes: quia primo proponit hanc permanentiam. Secundo probat eam ibi ex parte. Circa primum dicit. Charitas nunquam excidit quod aliqui male intelligentes dixerunt quod charitas semel habita non potest amitti quod est falsum: quia dicitur Apoc. vj. ca. Charitatem tuam primam relinquit. Ideo sic intelligitur deum

apli. l Charitas nunquam excidit. i. charitate utens. quia sicut huius charitatem non peccat nec aueritur a deo. Et hoc modo intelligitur illud. j. Joannis. iij. ca. Quis qui natus est ex deo non peccat. s. in quantum natus vel utens gratia in hac

modum charitas non excidit: sicut est in vita sic permanebit in patria cum augumento. m Siue prophetie euacuabunt. prophetia enim respectu futuri est: status autem patrie futurum non expectabit: sed erit ibi finale complementum omnium. sic enim prophetia non habet ibi locum. Item quia prophetia est cognitio enigmatica que cessat in patria ubi est clara cognitio. n Siue lingue cessabunt quod non est intelligendum de corporalibus linguis: quia sancti resurgent in integritate corporis. Siue hec cessatio non est intelligenda quantum ad usum linguarum: quia ibi erit laus vocalis: sicut quod glo. sup. ps. clix. Exultationes dei in gutture eorum. Sed intelligendum est de dono linguarum quo aliqui in primitiuum ecclesia linguis variis loquebantur. Actuum. ij. cap. propter illos qui non intelligebant linguam natiui: apostoli que tunc cessabunt: quia quilibet quacumque linguam intelligit propter quod non erit necessarium loqui variis linguis. In primo etiam statu gentium humani erat unus populus: et labium unum dicitur. Gen. xi. ca. Et multo magis videtur quod sic fiet in ultimo statu cum suauitate dorum. o Siue scientia destruetur. scientia acquisita non quo ad species intelligibiles vel quo ad habitum: sed quod actum qui modo est per questionem ad santasmata tali ratione questionem non indiget alia separata. p Ex parte. hic propter prophetiam positum: secundo concludit intentum: ibi nunc autem. Circa primum facit tale rationem dicens adueniente perfectione tollit imperfectio ei opposita: status autem glorie perfectionis est: ergo adueniente perfectione tolluntur dona habita in perfectione: vel simpliciter vel quantum ad id quod est in perfectione: omnia sunt hominibus propter charitatem

ritate q̄ ē idē cū grā grū faciēte: vñ h̄z eā inſepa-
bilis ānē: ā: ḡ i glia tollūſoia ſimplr vñ ſm qd.
In iſta rōne ſic pcedit: qz pmo ponit minores
ſcdo maiore cū ſua deductō: ibi cū aut venerit
Tertio minoris pbationē: ibi videm⁹ nūc. Cir-

ca p̄mū dīc p Ex
pte enīz cognoſci
mus. i. impfecta ē
ſcia n̄ra que habe-
tur in via: z maxi-
me illa que eſt de
deo ad quē ſe hēt
intellectus n̄r ſicut
oculus noctue ad
lucē ſol. z d̄at. h. c
a Ex pte ppheta
mus. i. ipſecta eſt
cognitō pphetica
eo qd eſt cognitio
enigmatica: z per iſta duo dona intelliguntur
alia impfecta excludendo. b Cū aut. hic po-
nit maiorē dīcēs. Cū aut venerit qd pfectū ē. i.
ſtatu glie q pfectiſſimus eſt. c Euacuabit
qd ex pte eſt. i. ipſectu: qd declarat per ſile d
ſtatu puerili ipſecto: q ceſſat adueniente ſta-
tu virili pfecto dicens.

Sequit expōſitio ſc̄alis.

d Cum eē parvulus loquebar vt parvulus.
ſc̄z balbutiendo z impſecte. e Sapiebam vt
parvulus: approbando aliqua que magis erāt
reprobanda z ſilr reprobando illa que magis
erāt approbanda. f Cogitabā vt parvulus.
ſc̄z vana z inutilia. g Qñ aut factus ſum vir
euacuani que erant parvuli. i. predicta z p̄ſilia
pfectioni virili nō cōuenientia. h Videm⁹
nūc. Hic ponit minoris pbationē. i. qd alia do-
na charitate ſunt impfecta dicens. Videmus
nunc per ſpeculū. Senſibile enī cognoſcit tri-
plicitē. Uno mō p ſui p̄ntiam in ſenſu: ſicut lux
videt que recipit in oculo ppter ſui diaphoni-
tatem. Alio mō nō per ſui p̄ntiam ſed p ſpēm i
ſenſu receptā: tñ imediate a ſenſibili derivatāz
ſicut videt color. Tertio mō p ſpēm non deri-
vatam imediate a ſenſibili in ſenſu ſed in alio:
ſicut videt aliqd in ſpeculo: cōſilr habetur de
deo triplex cognitō nālis: vno mō p eſſentia
ſuam: que ſoli deo puenit. Alio mō p ſilitudinē
imediate a deo derivatā in cognoſcente: z hec
cognitio conuenit angelis: cuius eſſentia eſt q̄
dā dei ſilitudo: per quā nāliter cognoſcit deuz
Tertio modo cognoſcit a nobis quaſi i ſpeculo

i quātū p creaturas a nob cognitas: ſic p ſpecu-
lū ducimur i dei cognitōne: ex ordie enī crea-
turaz z bonitate: venim⁹ i cognitōnez ſapitie et
bonitatis diuine iō dīc. h Videm⁹ nūc: ſc̄z
deū. i. Per ſpeculū i enigmate: qz h ſilitudo

creaturarūz adeo
obſcura ē z valde
impſecta: z p̄ns
n̄ra cognitio de
deo i via. k Tūc
aut. i. in p̄ma.

p ſpeculū i enigmate:
tūc aut facie ad facie.
Nūc cognoſco ex pte
tūc aut cognoſcā ſic et
cognit⁹ ſum. Nūc aut
manet fides: ſpes: cha-
ritas tria hec maior at
horū ē charitas.

Diſſica i quinquageſima
euāgelii Luce. xviij.

l Facie ad facie:
z clare z nude vi-
debim⁹ diuinam
eēntiā. m Nūc
cognoſco deuz ex
pte. i. obſcure z ip-
ſecte. n Tunc
aut. zc. ſicut z co-

gnitus ſum a deo. ſicut enī cognoſcit eſſentia
n̄ram: Ita tunc cognoſcem⁹ ſuā: tñ ſicut nō im-
portat equalitatē cognitōis ſed ſilitudinē tñ
longinquā. Si aut ex his arguat q charitas ſi-
cut alia dona euacuatur: qz eſt impſecta. Dicēdū
q non valet: qz qñ impſect⁹ puenit alicui p ſe
tūc euacuatur adueniente pfectō: ſi aut inſit per
accidēs manet ſicut impſectio eſt: de rōne pue-
ritie: nō aut de rōne humanitatis: z iō adueni-
ente ſtatu virili ceſſat pueritia: nō aut humani-
tas cui p accis cōpetit impſectio in quātū. ſ. in
puero: impſectio vō p ſe reſpicit ſciam noſtrāz
z pphetiā vt predictū eſt: ppter qd euacuatur.
Charitati vō cōpetit impſectio p accis. ſ. p̄p
ipſectionē cognitōis adiūcte: charitati enī cō-
petit p ſe in deū tēdere: ſed q nūc ipſecte tēdit
in eū: eſt p accis ppter cognitōis impſectio
nē vt predictū eſt: ppter qd mane adueniente
cognitōe pfecta. o Nūc aut. Hic pcludit cō-
cluſionē pncipali intentā. ſ. q charitas excel-
lit oīa alia dona dī. Nunc aut: in tempore vie.
p d̄at n̄r fides ſpes: z charitas: tria hec. per
iſta fidē ſpēm intelligim⁹ iſta dona de qb⁹ nō
exprefſe facit mentionē que ſunt euacuanda i
p̄tia. q d̄at: at horū ē charitas. fides enī
z ſpes ſunt excellentiores ceteris donis euacu-
andis: qz ſunt v̄tutes theologicę: q dant nobis
ad cōiungendū nos deo. Alia vō dona ſunt q̄
dā diſpōnes nobis dāt vt reddamur bñ mobi-
les a ſp̄ritu ſcō: z ſi ordinant ad v̄tutes theo-
logicas vt ad fines. Ex h̄ ſeq̄ q ex q charitas ē
maior fide z ſpe: q etiā ſit maior ceteris donis:

qd enī ē mai⁹
dī poſſit. p̄mo

Lū locutio ex
at p aliqd ſenſib
aliq comp̄ mē
puta linguarū
gitō: qd āgeti o
petere nō p̄t iō
dā p h̄z qd hic
guis āgelorū
ligur ligur p̄f
rū hoīz. hōi. c
p̄fcti qñq āg
dicunt in ſcript
ra. Cū dicendū
in corpe qñtō
methaphorice
alteri m̄ſeſter
Es aut eo q̄

Per h̄z qd dī
mens. Intell
nō p̄ſunt: al
paratiōis ſil
ſu aliq nō p ſe
ſe ſed v̄tute ſp
In eodē ca. vi

Hoc qd dī
veritate. in h̄
nō dīc oīb⁹ cr
credit.

Seq̄ qd fr
eplaz pau. ad
hominū loqu

In qb⁹ vbi
q̄ a tāta v̄tute
bilibono me
tio pdat. Lū
randi pte. ſc̄
Et aia denoti
Joānes. i. cap
mus q̄ p̄m
z veritas in
p̄m triplici
le qd nobis
qdē qñq ex
opatiōis m̄r
inde Joā. iij. c

in quinquagesima

qd enī ē mai⁹ maiore ē mai⁹ miore i ca. xij. vbi
dī i postil. prās q̄ hec faciēdi dī angeli lingua
Additio.

Cū locutio exterior p̄ quaz aliq̄ loq̄ alii fi
at p̄ aliq̄ sensibile signū: puta voce vel nutu: vlt
aliq̄ corp̄is mēbro
puta lingua vel di
gitō: qd̄ āgeli s̄ cō
petere nō p̄r: iō q̄
dā p̄ h̄p̄ dī hic li
guis āgelloz itel
ligūt ligūā p̄fecto
rū hoīuz. hoīes. n.
p̄fecti q̄nq̄ āgeli
dicunt in scriptu/
ra. Un̄ dicendū s̄m Tho. p̄ma pte. q. cxiij. ar. j.
in corpe q̄nōis. Qd̄ lingua angeloz nō p̄be s̄
methaphorice dī ipsa prās āgeli q̄suū p̄ceptū
alteri māifestet In eodē ca. vbi dī in postilla.
Es aut̄ eo q̄ ē planū ex vna p̄cussione reddit.

Additio.

Per h̄ qd̄ dī. Velut es sonās aut cimbālū ti/
mens. Intelligit s̄m glo. qd̄ ista sic sonātia sibi
nō p̄sunt: s̄ alios q̄nq̄ delectāt in q̄ est ap̄ia cō
paratiōis silitudo: q̄ sicut es et cimbālū cū pul
sū aliq̄ nō p̄ se resonāt: sic loquēs linguis: nō p̄
se sed v̄tute spūs. p̄fert ea q̄b̄ audietes mulceat
In eodē ca. vbi dī in postilla. Oīa s̄uffert.

Additio.

Hoc qd̄ dī. Oīa s̄uffert intelligit s̄m glo. p
veritate. in h̄ aut̄ q̄ dī: oīa credit: notandū q̄
nō dīc oīb̄ credit: q̄ nō oīb̄: s̄ tū deo firmis
credit.

Seq̄ qd̄ s̄rīs Antonij betontini sup̄ eandēz
eplaz pau. ad Corin. xij. cap. s̄rēs si linguis
hominū loquar et angeloz: Charitatez aut̄ rē.

In q̄b̄ v̄bis oris qd̄: q̄ talis est. C. Qd̄ illd̄ ē
q̄a tāta v̄tute: a tam dono p̄fecto: tā inextima
bili bono me sepat: p̄p̄ qd̄ oē meritū mea opa
tio p̄dat: Cui rīdet ex sn̄ia doctoris n̄rī Du/
randi pte. j. scd̄i lib. di. xvj. q. vlti. qd̄ est p̄cūm.
Et aīa deuotissima dīc. Quid q̄ faciē: qm̄
Joānes. j. cap. s̄ue p̄me canonice dīc. Si dixerī
mus q̄ p̄cūm nō habemus: ipsi nos seducim⁹
et veritas in nobis nō est. Cui similī rīdet q̄
p̄cūm triplici mō diuidit. Est enī p̄cūm origina
le qd̄ nobiscū a m̄is ventre portam⁹. In hoc
qd̄: q̄cūq̄ existit sine charitate est: et cuiuscūq̄
opatiōis meritū q̄rūt ad vitā etnā amittit. Pro
inde Joā. iij. ca. scribif. Nisi q̄s renat⁹ fuerit ex

aq̄ et spū sc̄to nō pōt itroire regnū dei. Est enī
p̄cūm actuale veniale h̄ qd̄ charitate nō expel
lit: s̄ tū male agit: s̄ i piculo se ponit q̄ oīno
p̄tēpnit Jccirco doctor egregi⁹ Aug. ait. Noli
te p̄tēpnē v̄cīalia: q̄ minima s̄rēs timete q̄ plu
ra: plerūq̄ enī be
stie minute necāt
Mūgā minutissī/
ma sūt grana are
ne: s̄ si arena āpli
us i nauī mittat:
mergit illāv̄t pe/
reat q̄ mīute gut
te pluuie: nonne
flumīa implēt et do
os et ait illis. Ecce ascē
dimus ierosolimā: et cō
sumabunt oīa q̄ scripta
sunt per p̄phetas de fi
lio hoīs. Tradetur enī

mos descīūt: timēda q̄ ē ruina mltitudis et si n̄
magnitudinis. Et Ambrosius i qd̄ā sermōe dī
cit. Quid. n. īfēst ad naufragiū: vix vno grādī
fluctu nauis opiat et obruat an paulatī s̄brūpēs
aq̄ i sentinā p̄ negligētiū culpa derelicta atq̄
p̄tēpra īpleat nauē: atq̄ s̄bmergat. Hoc qd̄ a
Gratiano d̄ pe. di. j. cap. medicina nō. Est īsup
p̄cūm qd̄ est actuale mortale: et i h̄ q̄cūq̄ cadit
et ad medicinā p̄tītōis ilico nō cucurrit cōpo
sitiō p̄tēdū: q̄ citi⁹ p̄ofit h̄ita t̄pis oportunita
te et sacerdotis copia: radicē ad vitā etnā merē
di q̄ charitas ē minime hēbit. Tū resp̄cū digni
tatis: q̄ talī s̄m Aug. idign⁹ ē pane q̄ vescif: Tū
resp̄cū penalitatis: q̄ Sapi. xv. ca. scribif. Nūq̄
loz amatores digni s̄ morte. s̄ etna. Tū resp̄cū
odibilitatis q̄ dñs ait. Iniq̄s odio habui: nec
īmerito īgīf p̄cūm euitari toto conamine d̄z:
qd̄ tāta v̄tute puare hoīes valer.

Expositio l̄ralis.

A Sūpsit iesus. xij. In hac pte. Saluatō
iducit discipulos ad martirij tolerantiā
exēplo sui: q̄ i platis d̄z esse vīgor ad
tolerādū martirij si necē sit p̄ grege sibi com/
missor: et h̄ docet p̄ exēplū sui: q̄ volūtarie venit
i ierlem ad sustinēdū mortē p̄ salute mūdi: v̄t
būis Greg⁹ exponēs illd̄ ioā. x. c. Ego sū pastor
bon⁹: et aīam meā pono p̄ ouib̄ meis dīc de se
et alijs platis. In h̄ oīsa ē nobis via quā sequa
mur: et h̄ ē qd̄ dīc hic. Ecce ascēdim⁹ ierosoli
mā: q̄ resp̄cū toti⁹ ecclie p̄missiōis in altū sita et
prop̄ h̄ veniētes illuc ab alijs p̄tib̄ ibāt ascen
dēdo. b. Cōsumabunt oīa q̄ scripta sunt rē.
Quia p̄phe scripserūt de passiōe xpī futura: vt
p̄z Isa. liij. c. Et Dani. ix. ca. et i mltis alijs locis.

a Et ipsi nihil horum intellexerunt. Tū qz adhuc erant rudes et imperfecti: Tū qz xps frequenter eis parabolice loquebatur: et ideo nescierunt si iūc parabolice loqueretur.

Expositio literalis.

b Factū est: post qz posita est xpi istructio de tolerātia passionis. Hic p̄nter describitur dicte doctrine cōfirmatio p op̄mi raculosum. h̄m qz scribitur Mat. xlii. cap. Sermonē cōfirmante sequenti b̄ signis: et p̄sententia ex dictis Mat. xx. et Mat. x. hoc excepto factū est at cū appropinquaret xps hierico. i. ppe hierico adhuc existeret: qz h̄m veritatē nō accedebat ad hierico: sed inde recebat ut p̄z Mat. xx. cap. et Mat. x.

Expositio moralis.

Cū assumpsit iesus. Mat. xlii. cap. Expositio. Hieronymus. dñs crebro de passione sua discipulū an̄ predixit ne cū veniret p̄secutio et crucis ignominia scādalizarent: et tertia die resurgeret. Tri solemus. Qui qdem grām dicit ut cū videret tristitia resurrectionē expectarent. Et ipsi nihil horum intellexerunt: p hoc significat qd hoīes carnales aspera nolūt audire: sed ad delectabilia sunt intenti. Factū est autē euz appropinquaret iesus hierico: cecus qd. i. sedebat et. Cecus iste per quē mystice significat: ppls gentilis: q erat excecatus p idolatriā: et adueniente iesu et ei oculi mentales tāgente illuminatus est p fidē opa sancta sequens. Aliter exponit. Iste cecus dicebat Bartimeus sedebat et. Bartimeus q filius pinguedinis interpretat: significat hoīminem in delitijs carnalibus nutritum. Ideo dicitur cecus. i. sapie luce priuatus: de qua dicit Job. xxiij. cap. Qd non inueni in terra sua: niter viuentiū: qz delitijs carnales hebeant in

tellectum: et cū audisset et. Talis enī cū audire saluatore debet clamare per orationē deuotā: ut ab eo recipiat sapientie lumē qui dat oībus affluenter saltem de necessarijs ad salutē.

Questio fratris Antonij betōtini super euangeliū beati Luce. xxiij. cap. Tradet enī gentibus. et.

In qd verbis mouet talis q̄stio. Utrū peccatū fuerit occasio passio- nis xpi. Ad hoc breuiter r̄ndetur Ex snia doctorum Alexan. et Joānis Scoti. Qd nisi malignitas peti fuis- set: mors xpi nullo mō secuta fuis- set. ideo autē p̄fati doctores: qz ne qz sine hoc xps ut re-

demptor incarnatus fuisset. Unde glo. super epistola ad Thimo. ait. Nulla causa veniendi fuit in xpo domino nostro: nisi peccatores sal- uos facere: et Hieronymus super hoc in quo- dam sermone sic ait. Conspui voluit: ut nos la- uaret: velari voluit ut velamen culpe et igno- minie a cordibus nostris auferret. In capite percuti: ut caput nostrum. i. Adam sanitati re- stitueret: colaphis cedi: et verbis derideri: ut nos ei manibus et labijs. i. verbis et operibus applaudamus. Qd autem hec omnia domin⁹ passus sit: ut nos redimeret a peccato ostendit non solum. Apostolus ad Gala. iij. cap. dicens. Misit deus filium suum natum ex muliere fa- ctum sub lege ut eos qui sub lege erant redi- meret. Sed et textus euangelicus hodiernus: qui postqz domini passionem explicauit: illu- minationem ceci subiunxit: per quod voluit denotare qz nisi per cecum. i. propter peccato rem: passionem dominus voluit sustinere. Jō dicitur. Tradetur: xps gentibus ad illuden- dum et omnia que sequunt:

Expositio litteralis euangelij.

Quam ieiunatis. In hac parte excludit intentionē vaneglie ab operibus penitentie dicens. Cū aut ieiunatis no-

lite fieri sic hipo-

crita. dicit enī hi-

po crita ab hipo-

qđ est tub: et cris-

sup: qđ sū auro v-

sub honestate ex-

fioris puerfarōis

h3 absconditū plū-

bum salutat. se-

quis. b Tristes

Isti enim ostendunt

quādam faciei tri-

stitiā vt simulent

pnie rigore ideo

subdis. c Exter-

mināt. n. facies et

Exterminare enī

ē extra terminos

ponere: et ideo illi

facies extermināt

cū quādā tristitiā

extra modū soli-

tum alioy demō-

strant: vt religiosi pre

ceteris appareāt: v-

laliē sicut sunt qñqz

nguenta ad decorandū facie

gbus vtunt mulieres

ad simulandū pulchritu-

dine: ita sunt quedā

deum. Et omnis plebs

vt vidit dicit laudē deo

Seria. iij. Cinerū euā-

gelij. Mat. vj. cap.

Mo illo tē-

o ē dixit

iesus disci-

pulus suis

cū ieiuna-

tis nolite fieri sic hipo-

crites tristes. b. Exter-

minant enī facies suas

vt appareant hoib⁹ ie-

iunantes: amē dico vo-

bis: receperūt mercedē

suā. Tu aut cū ieiunas

tuā. Tu aut cū ieiunas

tuā. Tu aut cū ieiunas

tuā. Tu aut cū ieiunas

tuā. Tu aut cū ieiunas

tuā. Tu aut cū ieiunas

tuā. Tu aut cū ieiunas

tuā. Tu aut cū ieiunas

tuā. Tu aut cū ieiunas

tuā. Tu aut cū ieiunas

tuā. Tu aut cū ieiunas

tuā. Tu aut cū ieiunas

seruire. **Q**uā rō accipit ex defectu thesau-

ri tpalis. Thesaurus enī nihil aliud est qđ con-

gregatio diuitiay. Congregant aut diuitie p-

pter sufficientiā vite hñdam sed thesaurizatio

indebita recte iducit p̄trariū: qđ reddit hoīez

insufficientissimū

qđ talis thesauri-

zatio est que fit ex

auaritia et ex amo-

re diuitiay in se.

Ille aut qđ sic con-

gregat diuitias n̄

audet eis vti: sed

iuxta eas ducit mi-

serā vitā: et dimit-

tit eas putrefieri.

Et ideo dicit 'hie

ronymus in eplā

ad paulinum. anti-

quū dcm est: ana-

ro deest tā qđ hēt

qđ qđ nō h3. talem

modū thesaurizā

di excludit salua-

toz: cū dicit. Noli

te thesaurizare vo-

bis thesauros in

terris vbi erugo et

tinea demolitur. i Erugo est eris rubigo: et

in hoc tangit corruptio diuitiay artificialium

vt auri et argenti: et ceteroy metalloz. k Et

tinea. hic tangit corruptio diuitiay nālū bla-

di et vini et vestimentoy et cōsilium. l Et vbi

fures effodiūt et. hoc dicit ppter lapides pre-

ciosos qđ nō possint rubiginari: nec a vermi-

bus corroditi pnt a latronib⁹ tolli. Ex p̄dictis

p3 qđ thesaurizatio qđ fit ex causis honestis: nec

est interdicta a saluatore tāqđ illicita: vt qñ ali-

qs thesaurizat ad bona opa faciēda vt ē con-

structio ecclīay reuēatio pauper et hmōi. vel

propter reipublicam seruandam et cōsilia.

m Thesaurizare. Per hoc pcludit excellētis-

simū modū thesaurizandi: qñ. i bona tpalia et

transitoria cōsumunt impioy vsus: sic cōmu-

tant in bona spūalia et eterna: p p̄ne incorru-

pribilia: et hoc est thesaurizare in celo et p̄ s̄a.

n Ubi est thesaurus tuus: hic ponis scđa rō

ad excludendū thesaurizationē inordinatam

temporaliū et accipis ista rō ex quodam effectu

malo ipsius qđ est excecatio mentis: ad talē enī

nij Bndicti. Basilij atqz alioz multoz scōz le
gīt. Qd igit restat nisi vt vitā eternā ieiunans
acqrat quā pfecto possidebit. Si nō sic supb
hipocrita ieiunabit. Hic dñs dīc. Lū ieiunatis
nolite fieri sicut hipocrite tristes.

Expositio lralis
euangelij.

A Am aut
introissz
iesus Ca
pharnaū. Hic pōi
tur sū miraculū
scz cura paralitici
z diuidit in duas
pres: qz pmo sferi
bis hui centurio/
nis fides z deuotio.
scdo ex hoc in

ait. Domine non sum
dignus: vt intres sub
tectum meum: sed tm
dic verbo z sanabitur
puer meus. Nam et
ego homo sum sub po.
testate constitutus ha
bens sub me milites: z

probat p h qd sūdis. e. Nā z ego hō sū zē. i.
lz habea aliqs sū me q mibi debeat obedire tm
sum subdit: maior: ptiati: videlz pñdi z ipatori
z tm subditi obediūt mibi ad nutū. f. Et dico
huic vade z vadit zē. z ex h itelligit sequēs cō
clusio. hēc q tu q
nō es sūditus ali/
cui ptiati potes p/
cipe infirmitati z
eā eicere z sic solo
vbo seruū meū cu
rare.
g. Audiēs autē
Iesus. Hic ex dic/
tis iserf qdā pclu
sio: qz ex fide hui
gētilis z infidelita
te iudeoz pcludit

saluator: vocatōez gentiū ad fidē z reprobatoez
iudeoz. Et h ē qd dī. g. Audiēs at iesus. f. v/
ba cēturiōis expressiua tāte fidei. h. Miratē

Sz qrit quō i xpo fuit admiratō q cōfurgit i
hoīe ex alicui? icogniti z isoliti inspectōe. Xps
aut ab istāti pceptōis plen fuit scia: nec aliqd
de nouo cognouit. Jo vī q in ipso admiratio
hūm rē nō fuit: sū tm apparētiā: qz ad modū
admirātis se habuit: vt dicunt aliq: nec fuit ibi
salutis: qz hēc fuit ad designādūz aliqd vep. f.
fidē Cēturionis z infidelitatē iudeoz. Sz me/
lius dī q fuit in ipso vere admiratio ad ondē
dū veritatē humane nature in eo. Qd cū? eni
dentiā sciendū qz i xpo ponit duplex scia. Una
diuina q ē eterna: z hūm hāc nō pōt eē admira/
ratio: qz nihil cognoscit ab eo d nouo. Alia hu/
mana vel creata: Et hēc ē duplex. Una visiois
repz in vbo: qz aīa xpi ab istāti pceptōis cogno
uit in vbo oīa q cognoscit vbu nō scia visiois.
Et hēc f oīa q hnt eē hūm quācūqz dīaz ipis: cu
iusmodi sūt pñti a pterita z futura. Et hūm hanc
sciam i xpo nō fuit admiratio sic nec inuatio
Alia ē scia in xpo q cognoscit i ppo gñe: z hēc ē
duplex: Una habitualis: i ista nō ē aliqd noui/
tas: qz ab istāti pceptōis fuit aīa xpi pfecte re/
plera hūm dīaz scia. Alia expimētal: sic aliqs
hūm hūm scie p doctrinā: postea expif p intuitio
nē i effecur: isto mō f aīa xpi erat aliqd d no/
uo cognitū: sic ex inspectōe illi hūm mō icogniti
pus posat i ipo admiratio d nouo causari: sic
factū fuit i pposito. Seqf. i. Et seqntibz se. i.
discipu. su. dixit. k. Nō inueni tāta fidē i isrl. i.
b. iij

ferf pclusio: ibi audiēs aut iesus. C. Circa pmū
adnertēdū q iste centurio ad cui pces seru
eius curat? est: nō erat iudeus: sū gētilis ibi po/
sit? a romanis ad custodiā pncipalis ciuitatis
galilee. f. Capharnaū: qz tota illa fra erat sūdi/
ta romanis: pñf qd iudei corā Pilato dixerūt:
nō hēm regē nisi Cēsare. Et iō qz iesus erat iu/
deus ipse nō venit ad eū i psona ppa: reputās
se idignū ad h ipetrādū. Sz misit ad iēsū prin/
cipes iudeoz: vt dī Luc. vij. ca. Ut p eos cura/
tione hui sui facili? ipetraret: z qd p amicos
facim? qdāmō p nos ipsos facim? Jo dībat. dīc
eū venisse ad iēsū. nō qz i psona ppa venerit: sū
p intermedios: z sic ē itelligēdū: qd dī h. b. Al/
cessit ad eū centurio. f. p amicos. Dī aut centu/
rio: qz hēbat cētū hoīes i armis sū se ad custo/
diā illi? tre ne forte vellēt p romanos rebella
re. Iste g Cēturio auditis xpi miraculis firmi
ter credidit q poterat sanare suū ei? q erat ei
valde car. Qd dī Luc. vij. ca. Jo de ei? sanatiōe
erat valde sollicit. Iesus aut sciēs ei? fidē z de
uotionē rñdit ei p iter nuntū. Ego veniā z cu/
rabo eū. Lū aut cēt i via misit Cēturio nūrios
obviā ei: vt dīc Luc. dicētes ex pre ei. c. Dñe
nū sum dign. Erat enī hō gētilis cū abhominā
bile erat iudeis comedere z bibere cū gētilibz
z etiā domos eoz irare: vt hī Zec. xj. ca. Et for
te iste q gētilis erat idola i domo sua hēbat. Et
iō ex hūilitate xpm ab ingressu dom? sue repel/
lebat dīcēs. Dñe nō sum dign. zē. Et ex alia pre
firmis credebatur q abis solo vbo seruū suū cu/
rare posat: qd dixit. d. Tm dic vbo zē. qd

Feria sexta

populo iudaico: qz licet aliqui de iudeis firmi ter crederent. s. discipulis suis. Tamē pncipales illius populi nō crediderūt: multitudinē ei⁹ fide auerterunt: ideo pcludit Saluator Amē idest fideliter. a Dico autē vobis: qz multi ab oriente ⁊ occi dente veniēt ⁊ c. q: multitudo gen tilium in diuersis partib⁹ orbis exi stentium per pre dicationē aposto lozum conuersa ē ad fidem. Et sic p ceperunt gratias ⁊ gloriam. b Fi lij autem regni. i.

Judei ex quibus xps natus est ⁊ quibus pnci paliter missus est ad predicandū eis regni. ce lestis Euangelium. c Eiciuntur in tenebras exteriores: qz repulerunt fidem xpi: sic rema nent in peccatis suis obstinati: ⁊ sic eiciuntur ad penas inferni: que dicuntur tenebre exte riores: quia tenebre pime sunt tenebre culpe. Alie autem sunt gehēne.

Questio.

Sed queritur quomodo sint ibi tenebre: cū ibi sit ignis: qui de natura sua est lucidus: Di cendum quod ille ignis describitur in medio terre ⁊ ideo fumosus est ⁊ obscurus. Item non lucet ad ostendendū damnatis aliquid ad eo rum consolationem: sed ad eorum desolationē Ideo dicuntur ibi esse tenebre exteriores. Se quitur. d Ibi erit fletus: In fletu duo sunt: scilicet tristitia animi ex qua procedit fletus: ⁊ hinc fletus est in damnatis generaliter taz in demonibus qz in hominibus. Aliud est ex parte corporis. s. lachrymarū resolutio ⁊ tur batio cerebri ⁊ oculorum: ⁊ ista non possunt ēē in spiritibus separatis: sed post resurrectionē quantum ad aliquid erunt in hominibus dā natis: quia ibi erit predicta cerebri et oculo rum turbatio: sed non erit ibi lachrymarum fluxus a capite vel resolutio: Quia cessante motu celi. cessabit omnis generatio ⁊ corru ptio. Ex quo patet vltierus qz ibi erit. e

Stridor dentium: qz non importat aliquaz corruptionem: sed tñ doloris ostensionē: seqt. f Et dixit iesus ⁊ c. s. perfecte sic. g Fiat ti bi in sanatione serui tui: vnde sequitur. h Et

sanatus est puer in illa hora.

Expositio moralis.

Cum introisset capharnaū accessit ad eum Centurio ⁊ c. Ille gentilis erat in xpm tamen credebatur: aliter euz pro sanatione sui pueri nō

rogasset. Ideo p ipius primitie ge tium significant credentes in xpm ⁊ laborātes ad conuersionem aliorum: Be qui b⁹ fuit Lucas euā gelista ⁊ Diony sius ariopagita: ⁊ alij plures: p hoc aut qz xps sibi dicit

Nō inueni tantaz fidē in israhel: significatur de uotio gentilium xpi fidem ⁊ obduratio iud eo rum.

Questio fratris antonij betontini. Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum: Mathe. viij. cap. Ex quibus verbis oritur que stio talis.

Utruz supbia ex sua praua conditiōe sit gra uissimum peccatorum. Cui petitioni ex sentē tia sancti Thome. scda scde. q. clxij. ar. vij. qd sic responderetur. Quia cum in alijs peccatis vel ppter ignorantiam: aut propter infirmitatem si ne propter desiderium cuiuscunqz alterius bo ni a deo auertatur homo per superbiam auer sionem habet ab ipso. Et hoc qd non vult per maliciam sibi ⁊ eius regule subijci. Unde Ber nardus ait. Omnia vitia fugiunt a deo: sola su perbia se sibi opponit. Et Jaco. iij. ca. scribitur Superbis deus resistit. Quibus enim modis deum per peccatum offendit: per conuersionē ad cōmutabile bonum: qd est velut materiale peccati. ⁊ per auersionem ab eo in cōmutabili bono qd est velut formalis ⁊ completiua causa delicti. Et licet superbia non sit grauissima p conuersionem ad cōmutabile bonum: qz cel situdo qz iordinate superbus appetit ex sua ra tione maximam repugnantiam non habet ad bonum virtutis: tamen ex auersione: omnia alia peccata transcendit. Idcirco beatus Die ronymus in suo felici transitu dixit. Vbi est su perbia nihil peius: nonne omnia oriuntur ma la ex superbia: tanqz ex vna radice: Cum enim diues factus fuerit homo: ⁊ multiplicata fuerit

gloria domus eius peribit: nonne p tempore: Et tunc oculi: cogitat li eius in paupre oculo: vt capiat eum tanqz Leo in cubili suo: dicent in corde suo obli tus est deus: auer tit faciem suaz n videat vix in h nez. Quia ex re h milia Cēturio n Iesum offendere ne se ab eius pi tate auerteret Domine non su dignus: vt intr sub tectum meū ⁊ c.

Expositio l ralis.

a Audistis. ponit intellectionem precepti de cōtione proximū tū ordinatur a ratis tota lex pcepto iudei pū est Leui. xij. ipm: Argueba odire inimicū mo ex charita ymaginē dei gnitionē ⁊ am datur super cō ⁊ ideo omnis vel potentia e da. Mat. Salt aut in potentia v licet eozū mal possibilio bea dicit Saluator bona. s. gfe ⁊ optāda nisi eoz saluē: qd hio alijs pōt h ta hoc non est sequitur. c

gloria domus eius nonne superbit? Et cum superbierit: nonne polluntur vie eius in omni tempore? Et tunc in insidijs cum diuitibus in oculis: cogitat vt interficiat innocentem. Oculi eius in pauperem respiciunt: et insidiatur in occulto: vt capiat eum tanq̃ Leo in cubili suo: dicens in corde suo oblitus est deus: auertit faciem suam ne videat vsq; in finem. Quia ex re humilis Leturio ne Iesum offenderet ne se ab eius pietate auerteret ait Domine non sum dignus: vt intres sub tectum meum etc.

Expositio litteralis. Audistis. Hic ponit intellectum precepti de dilectione proximi super qd fundatur lex in quantum ordinatur ad proximum: qd in precepto charitatis tota lex pendet et prophete. In hoc enim precepto iudei errabant: Ex hoc enim qd preceptum est Leui. xix. ca. Diliges amicum tuum sicut te ipsum: Arguebant contrario sensu: qd debebant odire inimicum: Sed hoc est falsum: qd omnis homo ex charitate diligendus est. In quantum ad ymaginem dei creatus est: capax ipsius per cognitionem et amorem. Amicitia enim charitatis fundatur super cōicationem superne beatitudinis et ideo omnis creatura intellectualis q̃ in actu vel potentia est beata: est ex charitate diligenda. Sali aut homines quādiu sunt in via: sunt in potentia veniendi ad beatitudinem. Et ideo licet eorum malitia sit odienda: ipsa aut natura possibilis beatificari est diligenda: et hoc est qd dicit Saluator. b Diligite inimicos vestros. bona. s. g. et glie eis optando alia vō nō sūt i eis optanda nisi in qdā gñalitate inquantū valēt ad eorum salutem: qd soli deo est notū: qd oībus apostolis alijs pōt homo bene vlt male vti: et ideo circa hoc non est determinare aliquid pendendum. sequitur. c Benefacite. Benefacere est esse

actus dilectionis: et ideo sicut tenemur diligere inimicos quantum ad bona gratie et glorie: ita tenemur in effectu salutem eorum modo debito et possibili procurare. d Et orare pro persequentibus vos. optando eis. s. bona gratie et glorie: alia autem bona in spali optare vel facere non est necessitatis: s. super erogationis. Ad predicta autem facienda etiam inimicis: bonitatem nos exemplo dei. e Qui solē suū oriari facit etc. Beneficia enim communia non subtrahit malis hominibus: qui tamen ei in quantum in eis est imitantur. Arguit autem hoc exemplo gentium in fidelium qui suos amicos diligunt

tibus vos: vt sitis filij patris vestri qui in celis est qui solem suum oriari facit super bonos et malos: et pluit super iustos et iniustos. Si diligitis eos qd vos diligunt: quam mercedem habebitis? Nōne et publicani hoc faciunt? Et si salutaueritis fratres vestros tantum: quid amplius facietis? Nōne et ethnici hoc faciunt? Estote ergo perfecti sicut et pater vester per-

et eis bene faciunt. Si ergo super ipso mercedem beatitudinis volumus habere: debemus plus propter deum facere dilectionem: etiam ad inimicos extendendo modo predicto: et hoc est qd concludit in fine. f Estote ergo perfecti. legem. s. euangelicam: que est lex amoris cōseruādo vt sitis perfecti. g Sicut et pater vester celestis etc. qui beneficium largitur etiam malis hominibus: ita qd propter eorum maliciam non deserit beneficentiam circa ipsos: ita nec vos circa inimicos: modo tamen predicto intelligendo: qd aliquādo est necessitatis: et aliquid quando super erogationis. Postq̃ Saluator regulauit hominis operationem: hic regulat ipsius affectionem excludēdo ab operibus eius intentiones vane glorie. Et pmo dat intentionem suam in generali. Secundo applicat magis in speciali: ubi Cum facis elemosynam. Circa primam partem aduertendum: qd secundum qd dicit philosophus. ij. ethi. Bonum continet vno modo: nialum autem omnifariam: qd ad hoc qd actus humanus sit bonus requirit bonitas generis et circumstantiarum: sed redditur malus ex quolibet defectu istorum: et ideo nō

sufficit q̄ actio sit bona de genere sed requiri-
tur q̄ fiat recta intentione: bonitas enim finis
est: cūq̄z bonum in genere si fiat intentione vane
glorie redditur malum: propter qd̄ dicit Sal-
uator: a Attē-
dite. i. diligenter
p̄siderate. b Ne
iusticiam vestraz.
i. opera bona de
genere quecūq̄z
fuerint illa: quia
omnia continen-
tur sub iusticia ge-
neraliter dicta.
c Faciatis coraz
hominib⁹: glori-
am. i. laudez hu-
manam ex talib⁹
querendo: p hoc
autem non prohi-

betur q̄ opera bona fiant coraz hominibus ad
proximoz edificationem ⁊ ad dei gloriā: qd̄
est bonum ⁊ meritum ut supra dictum est: s;
q̄ hic loquitur in perfectis: qui de facili in va-
na gloriā efferuntur. ideo consulit eozum bo-
na opera occultanda. Supra autē loquebat̄ pre-
latis qui sunt in statu perfectiois: propter qd̄
non est estimandū q̄ de facili serantur in va-
nā gloriā Ideo dixit eoz opera in publico fien-
da ad alioz edificationē. Sic luceat lux vestra
ut supra dictū est. Aliquid enim bene est cōsu-
lēdū viris p̄fectis de q̄z securitate p̄sidiū q̄ nō
ē p̄sulēdū ip̄fectis ⁊ parvulis de quozū debi-
litate timetur. e Amen dico vobis. i. ⁊ firmi-
ter ⁊ fideliter: assero. f Receperunt merce-
dem suā: ex quo enī intentio fertur ad homi-
nes nō est adeo iuste expectandū. d Cū
ergo ⁊c. Applicat in speciali: ⁊ excludit inten-
tionem vane glorie ab operibus misericordie
dicens. Cum ergo facis elemosynam noli tur-
ba canere ante te hoc est ad laudem hominū
manifestare. Ad cuius intellectū sciendum q̄
apud iudeos vrebatur tubis. sicut apud catho-
licos Campanis: ideo sicut videmus q̄ in ali-
quibus locis pullatur campana pro elemosyna
accipiendā: ita apud iudeos ⁊ ad hoc faciendū
vrebatur tuba. sed hypocrite nō faciebant s;
principaliter propter pauperū vocationem: s;
magis ad propriā ostentationem: ut patet in
littera cū dicit. Ut honorificentur ⁊c. rationē

autem prohibitionis subdit. Amen dico vobis:
⁊c. Sodum autem convenientem faciendi ele-
mosynam subdit: cum dicit. g Te autem fa-
ciente. ⁊c. Sodum loquendi est ut quādo sit ali-
quid secrete per hoc inuenies q̄ talia sunt fa-

cienda propt̄ de-
um tantū: unde s;
dicitur. h Et pa-
ter tuus. s. deus q̄
est pater omnīz
per creationem:
⁊ iustoz per gra-
tie adoptionem.
i Qui videt i ab-
scodito. q̄ ip̄so
lus videt int̄tio-
nem cordium red-
det tibi.
C Expositio mo-
ralis.

Diligēs proxi-
mū tuū ⁊ odio habebis inimicū tuū. scdm̄ Iu-
gustinū. Inimicus iste diabolus intelligendus
est qui p̄secutus est totaliter a dei cōsortio ⁊ scō-
rum: homo viator: quāvisq̄z malus potest ad
deū reuerti. Ideo diligendus est ex charitate
p̄pter qd̄ subditur: Diligite inimicos vestros
⁊c. ⁊ qm̄ valde difficile est in bonis operibus
patēter factis vanā gloriā totaliter evitare: Iō
subditur. Attēdite ne iusticiā vestram facia-
tis corā hominibus ⁊c. Et illud qd̄ sequitur.
Cum facis elemosynāz noli tuba canere aut ē.
Cristostomus: Si bonoz que facis vis inspecto-
res habere: ecce habes nō solum Angelos ⁊ ar-
changelos: sed etiā deū vniuersoz.

C Questio fratris Antonij betontini. Attēdi-
te ne iusticiā vestrā ⁊c. Mathe. in. v. cap.

C Pro quibus verbis merito queritur.
Utrum glia boni operis possit haberi sine
peccato. Ad qd̄ respōdetur ex sententiā sancti
Tho. scda scde. q. cxxij. ar. i. ⁊. ij. Et durādū. iij.
li. pmo parte scda. dist. ij. Qz appetitus glorie
alicuius boni operis: nō est aliqd̄ vitiosū: Mā
glia claritatē quādā significat. Unde glificari:
Idē est qd̄ clarificari. Claritas autē ut Augu-
stinus sup̄ Joāne ait: Et decorē quēdam habet ⁊
manifestationē: ⁊ iō nomē glie p̄prie manife-
stationē ip̄ortat alicui⁹ qd̄ apud hoīes decor
v̄t: siue illud sit bonū corpale siue spūale. hinc
Mat. v. ca. Scriptū ē Luceat lux v̄a corā hoī-

bus ut videant
circa gliaz tri-
ex p̄p̄ci de q̄
tur d̄ re fragmē-
tie p̄na. Sic
xxvij. ca. d̄
natū est cor
dicitur: De q̄
sic qd̄ q̄rēt
Apost. ad cor
ca. rep̄bēdit
Quid hēo q̄
accepisti: a
cepisti: qd̄ gl̄
quasi nō accep-
Zilio mō ex
ei⁹ a q̄ q̄ gl̄
rit. puta hoī
indiciū nō ē
Illaz de ple-
sic gliaz q̄rēt
Joanis. xij.
Dilexerūt
gliaz boīes
riā dei. Cū
ex p̄p̄ finia
gliaz appē-
debit finē
noīez dei. s.
nō p̄ndit.
cobierem.
scribit. Mō
sapiēs in sap-
nec fortis in
tudine sua:
ues i diuiti-
Szin s; glie
gliaz scire se
me. Et Hier-
ait: Laue ne
ne in offens-
muto: s; ad
placem ch-
cere homi-
bonā ⁊ mal-
si miles gr-
tiōe frangit
piate ⁊ leta
ei⁹ meq̄z luna
lis platearū
aura popula

bus ut videant via bona opa. pot tñ appetitus circa gliaz tripliciter inordinari. Primo mo ex pre rei de q qd gliaz querit: puta cu glia qritur d re fragili atq turpi falsa z diuine reuerētie pna. Sicut princeps Tiri qñiuit cui Ezech.

xxvii. ca. dñ. Eleuati est cor tuu z dixisti: De ego su sic qdē qrete glia

Apost. ad cor. iij. ca. repñedit dicef Quid hēs qd nō accepisti: si aut accepiſti: qd gliaz quas nō accepis.

Alio mo ex parte ei q qd gliaz qrit: puta hois cui iudiciu nō ē certu

Ilaz de plerisq: sic gliaz qreñbus. Joānis. xij. ca. dñ: Dilexerūt magis gliaz hois: qz gloria dei. Ultio mo

ex pte finis: qñ q gliaz appetit nō i debitū finē ad honorez dei. s. gliaz nō pñdit. Idcirco hieremi. ix. ca. scribit. Nō glief sapiēs in sapia sua

nec fortis in fortitudine sua: nec diues i diuitijs suis Sz in s gliefur q gliaz scire se nosce

me. Et Hieronymus ad nepotianum scribens ait: Laue ne hominem rumusculos aucuperis ne in offensam dei populorum laudes com

mites: si adhuc inquit Apostolus hominibus placerem christi seruus non essem: desinit placere hominibus: qui xpi seruus factus est per bonā z malā famā a dextris z a sinistris: chris

ti miles gradif: nec laude extollit: nec vituperatioe frangit: nō diuitijs timet: nō pñat pau/pate z leta pñit z tr. stitia: p die sol non vret eū: neq luna p nocte: Nolo te ozare in angulis platearū: ne rectū iter pñm tuarum frāgat aura popularis: nolo te dilatare sūmbrias z

Sabbato post diem cinerum Euāg. Mat. vj.

In illo tpe Cum iero esset factū erat nauis in medio

mari z iesus solus iter ra. Et vidit discipulos suos laborantes in remigando. Erat enī vētus contrarius eis. z

circa quartam vigiliā noctis venit ad eos ambulās supra mare: z volebat pterire eos. At illi vt viderunt eū am

bulantem supra mare: putauerunt fantasma esse: z exclamauerunt. Omnes enim eum viderunt: z conturbati sunt. Et statim locutus est eum eis: z dixit illis

Confidite. Ego suz nolite timere. Et ascendit

ostentui habere philateriaz z cōscientia reptu gnate pharisiaca ambitioe circūdari. Hic de/pender euāgelij inde crux z pñbe. fidelis me cū lector intelligis qd taceā: z quid magis tacendo loquit: tot regule quot species gliazum

quāto meli⁹ erat hoc nō corpe sed in corde habere fautorē nō aspect⁹ hoīum. Hinc dñs ait: Attendite ne iusticiā vestrā faciatis co. ho.

ad illos in nauim: z cessauit ventus. Et plus magis intra se stupebant. n on enim intellexerū t de pamb⁹. Erat enim cor eorum obcecata

tum. Et cum transiret: tasserunt: perueniunt i terram genēsareth: et ampliuenerunt. Cūqz egressi essent de nauib: continuo cognouerūt eum.

Et percurrentes vniuersam regionē illam: ceperunt in grabatis eos qui se male habebant circūferre: vbi audiebant eum eē

Et quocūqz introibat in vicos z in villas: aut in ciuitates in plateis ponebant infirmos: et deprecabantur euz: vt vel sūmbriam vestimēti eius tangerent. Et quotquot tangebāt i eū salui fiebant.

pter hoc dubiū erāt aliquātulū elōgati a veritate. Et iō appuit eis in pegrina effigie: z finxit se lōgius ire: qz tales appetitōes sunt cōst sedm dispositionē interiorē ipoz qbus sūt: z eodem mo dñ hic qd volebat pterire eos: qz erat pñe fidei: qz dñ i textu. qz putabāt fantasma eē: z tñ iā viderāt tāta miracula eū fecisse qz credere debebāt ipz sup aqz posse ābulare. b Cū qz egressi eēnt d naui priuo cōgnerūt eū. s. illi d tra Genēsareth. q p famā quā audierāt z miraclā q aliq eoz viderāt. cōgnerūt q ille erat q infirmos curabat: z miraculā alia faciebat. z iō ibi dif. c Et p curretes vniuersā regionē illam.

Expositio litteralis.

Et volebat pterire eos: eo mo sicut post resurrectionē suā ambulās cū duobus discipulis suis eum: tibus i emaus finxit se longius ire vt habetur Luce. xij. ca. illec tñ sūt ibi aliq duplicitas seu fallitas: s. qd dicit bñs Greg⁹. hoc n. fecit vt sic ostēderet eis exterrius qñs apd eos erat in mētib⁹ eoz: rū interiorius. Erāt n. dubij in fide resurrectionis xpi z tardi ad credēdū vt ibidē dñ. Et p.

Epistola prima

Quia geraseni miserunt per ciuitates ad hoc quod adducerent infirmi ad praenitiam christi ut fimbria vestimenti eius tangerent. iudei enim erant distincti ab alijs gentibus non solum in lege sed etiam in habitu: quod Numeri. xv. cap. precipit quod facerent fimbrias in angulis palliorum et talem habitum portabat christus sicut et legem seruauit: et ad tactum hominum fimbriae curabatur infirmi.

Expositio moralis eiusdem euangelij.

Erat nauis in medio mari. Illa uis est corpus humanum in quo secundum platonicos anima est sicut nauis in nauis que fluctibus passionum ire et concupiscentie que sunt in organis corporalibus frequenter impellit et aliquando periclitatur: nam motus passionis aliquando subuertit iudicium rationis. Sed quanta uigilia que terminatur in luce matutina christus uenit: quod dum mens ad superni luminis claritatem oculis erigit passionum impetus concupiscentie et tunc fit applicatio ad terram. Benasareth id est generatis auram per quam significatur spiritus aure leuis: ubi est dominus. iij. Regum. xix. et sanatur infirmi a languore peccati.

Questio fratris Antonij betontini. Cum esset sero factum. Erat nauis in medio mari. etc. ad Matthei. vij. cap.

Super quibus queritur quid sit uana gloria: et an sit peccatum mortale. Ad quod breuiter respondetur ex sententia durandi lib. i. parte. xij. di. ij. Quod uana gloria secundum Hieronymum est inordinatus animi motus quo aliquis propriam desiderat excellentiam ut alios honore precellat. Qui quidem appetitus si adeo inordinatur ut inde preceptum dei vel primi sequatur mortale peccatum est. Unde Hieronymus ad Antonium monachum scribens ait Iudaicus populus primas sibi cathedras et salutationes in synagoga deputato antea in stultitia saecule gentili populo succedente delectus est. Contra sophisticationem quosque saeculi sapientes mundi piscatores mittuntur: cuius rei causa scriptu

Epistola prima in quadragesima epistola Pauli ad Corinthios. vi. cap.

Res hortamur uos ne in uacuum gratia dei recipiatis. Ait. n. b. tpe accepto exaudiui

ait. Superbis deus resistit: humilibus autem dat gratiam. Uide frater quale malum sit quod aduersarium habet deum ob quod in euangelio phariseus arrogans spernitur: et humilis publicanus auditur hec ille. Ideoque dicere possumus quod uenit uana gloria non modo

Et in die salutis ad iuui te. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Memini dantes ullam offensionem: ut non vituperes ministerium nostrum. Sed in omnibus exhibeamus nosmet ipsos sicut dei ministros. In multa patientia.

In multa patientia.

Expositio literalis epistole Pauli.

Paulus in hac epistola fugit offensam ueri pastoris animarum curam gerentis. commensans ministerium noui testamenti: consistente. hortatur ad executionem ueritatis huius ministerij: et diuidit in duas partes. in prima hortatur in quodam generali. in secunda explicat magis in speciali. Ibi in multa patientia. Circa primum dicit hortatur ne in uacuum etc. a. Ne in uacuum dei gratiam recipiatis. que uas ad bene ueniendum in presentia: ad consequendum gloriam in futuro: propter quod hunc effectum non consequitur si in uacuum recipiatur. Sicut medicina ad quam sanitas non sequitur: sed quod posset aliquis dicere: recipe gratiam non est in mea praetere. ideo si remouet ostendens quod deus paratus est dare auctore scripture dei. b. Ait enim: sed deus. Isai. xlii. cap. e. Tpe accepto. i. tpe noue legis quod est tempus gratie. d. Exaudiui te. quod orationes fidelium exaudibiles sunt pro christo. e. Et in die salutis. i. tpe christi qui operatus est salutem in medio terre. f. Adiuui te. opera tua perficendo et ad gloriam perducendo ad quam non intrabat tempus uetus testamenti. g. Ecce nunc tempus acceptabile etc. h. die apostoli applicando auctorem Isai. ad christum tempus: et per ex dicta sententia. i. h. Memini dantes ullam offensionem. i. scilicet ad alium ex dictis uel factis ministerij. i. Ut non vituperes ministerium nostrum: quod mala scilicet doctorum reddunt in uituperium platorum. k. Si in omnibus. i. in omnibus ad salutem. l. Exhibeamus nosmet ipsos: sicut dei ministros christi pro nobis quantum possumus. m. In multa patientia. Dic persequens explicat

in quadagesima

suaz exhortationem in speciali ⁊ declarat qualiter sit vrendum gratia collata in exteriori conuersatione circa quod tria faciunt: quod in tribus sancta conuersatio consistit. Primus est tollerantia malorum. Secundum operatio bonorum ibi i castitate. Tertium est operatio istorum ⁊ illorum: ibi per arma iusticie. Circa primum sciendum quod i malis pene tollerantia est necessaria: ideo dicit eniz in multa patientia: ⁊ dicit multa propter multitudinem malorum superuenientium. a In tribulationibus: ex aduersariorum percussione. b In necessitatibus: ex defectu necessario vite. c In angustijs: ex euadendi difficultate seu impossibilitate. d In plagis: nobis illatis i corpore. e In carceribus: ne possemus ad predicandum discurrere. f In seditionibus: contra nos motis ab aduersarijs veritatis. g In laboribus operando proprijs manibus quod fecit apostolus apud corinthios vt quæstum falsis apostolis precluderet. h In vigilijs: propter instantiam orationis. i In ieiunijs: aliquando voluntarie assumptis ad reflexionem carnis: ⁊ aliorum edificationem: ⁊ aliquando ex cibi defectibus patienter tolleratis. k In castitate: hic consequenter ponit ea que pertinent ad operationem bonorum: in quibus primo sunt qui pertinent ad operationem cordis ⁊ quantum ad hoc dicit. In castitate: que dicit puritatem mentis redundantem in corpore. l In scientia: quantum ad cognitionem diuinorum ⁊ humanorum ad salutem necessariam. m In longanimitate: patienter expectando diuina promissa. n In suauitate: que facit hominem dulcem ⁊ suauem proximo verbo ⁊ facto: ex gratie abundantia: ideo subdit. o In spiritu sancto in charitate non ficta. p In hyprocritas. p In verbo veritatis: hic consequenter tangit perfectionem oris dicens. In verbo veritatis: predicatio cum omnibus communiter loquendo: ⁊ perfectionem operis.

q In virtute dei: opera meritoria faciendo: ⁊ doctrinam miraculis confirmando. r Per arma iusticie a dextris. Dic consequenter ostendit qualiter vrendum sit gratia diuina collata in comparatione bonorum ⁊ malorum. i. in ter huius mundi prospera ⁊ aduersa non deuiare a rectitudine: prospera autem ⁊ aduersa tria respiciunt. s. superbia vite. Concupiscentia carnis. ⁊ concupiscentia oculorum: ideo ostendit perpositum primum in primo modo secundo. in secundo: ibi quasi morientes. tertio in tertio ibi quasi egentes.

arma iusticie: a dextris ⁊ a sinistris: per gloriam ⁊ ignobilitatem: per infamiam ⁊ bonam famam. vt seductores ⁊ veraces. Sicut q ignotus ⁊ cognitus. Quasi morientes: ⁊ ecce viuimus vt castigati ⁊ non mortificati. Quasi tristis aut gaudens.

Oia ista tamen pertinent ad virtutem iusticie contra ter accepte. ideo dicit. Per arma iusticie a dextris. i. ne in prosperis per supbia eleuamur. s. Et a sinistris: vt in aduersis a virtute non deiciamur: ⁊ filii intelligendum est in sequentibus cum dicit. r. Per gliaz ⁊ ignobilitatem: aliqui apostoli fuerunt ab hominibus reputati valde gloriofi sicut dicit act. xiiij. cap. Quid licet paulo ⁊ barnabe volebant tanquam deus sacrificare. Et alibi in carcerari fuerunt vt viles ⁊ abiecti: sicut p. ex eodem li. v. Per infamiam ⁊ bonam famam: quia ab aliquibus dicebatur magi ⁊ deceptores: ⁊ ab alijs veritatis predicatorum: ⁊ ad idem pertinet quod subdit. x. Ut seductores. reputati sumus a multis. y. Et veraces. ab alijs. z. Sicut q ignotus. i. reprobatus a malis. ⁊ Et cognitus. i. approbatus a bonis: tamen in istis prosperis ⁊ aduersis sic apostoli se habuerunt quod non recedebat a virtute per superbia eleuati nec per pusillanimitatem deieci. 2. Quasi morientes. hic consequenter ponit ea que pertinent ad concupiscentiam carnis ⁊ sunt tria. primum est vita que maxime concupiscit: ⁊ quantum ad hoc dicit. Quasi morientes: periculis mortis expositi. ⁊ Et ecce viuimus. deo per fidem ⁊ gratiam iustificati. 3. ⁊ columitas vite ⁊ quantum ad hoc dicit. a. Ut castigati ⁊ non mortificati. q. d. l. a deo per flagella castigamur: tamen a morte per eum cripimur. tertium quod concupiscit in vita primum est iocunditas ⁊ quantum ad hoc dicit. s. b. Quasi tristes semper autem gaudentes. i. quantum in his que pertinent ad carnem

Officia prima

patiemur afflictionem: tamen per spiritus maiorez psequimur mentis p̄solationē: s̄m illud actum. v. ca. Ibant apli gaudētes a p̄spectu p̄ci/lij: qm̄ digni habiti sunt pro nomine iesu cōtu/ meliā pati. hic p̄sequēter ponit ea que p̄tinent ad cōcupiscentiaz oculor. a Sic

egentes. i. victuz & vestituz ab alijs mendicantes.

b Multos autē locupletates. i. bona spūalia ipsius cōcantes q̄ tanto sūt meliora q̄ro q̄ sunt anime corpora libus perferunt.

c Tāq̄ nihil habētes: nā apli oīa tpalia ppter xpm̄ dimiserunt. Mat. xix. cap. Ecce nos reliquimus oīa & secuti sumus te. d Et oīa possidētes.

qz viuebant xpo: & non sibi ipsis oīa aut erant xpo subiecta. Mathe. ultimo ca. Data est mihi oīs potestas in celo & in terra: ppter qd̄ Apli reputabant oīa subiecta sibi: in cuius signum in sensibiles creature obediebāt eis ad nutū. Mo tandū aut qd̄ Apostolus in p̄missis vario modo loquitur ponendo bonū temporale contra spirituale: nam in temporalibus addit conditionalem. s̄ quasi vel tanq̄: vel sicut: aut huiusmodi. non aut in spūalibus: qz temporalia non habent rationem boni vel mali secundū veritatem sed tm̄ scdm̄ hoīum apparentiā & existimationē: spūalia vō scdm̄ veritatē.

Expositio litteralis

In illo tpe. Ductus est iesus i desertū. Hic ostendit Euangelista in christo veritatem deitatis & humanitatis ex demonis temptatione: & ex sanctorum angelorum administratione. Et primo ponitur p̄imum: secundo secundum. ibi tunc reliquit &c. Prima diuiditur in tres secundum triplicem temptationem: & triplicem christi victoriam: scda ibi. Tunc assumpsit eū: Tertia ibi iterum assumpsit eum. Prima ergo temptatio fuit de carnis concupiscentia. Accepit autē temptator occasione pmo de s̄ tentādū ex esurie ipsius xpi post baptismū enī xpi imēdiatē ductus ē a spū. s̄ sancto: qz humanitas christi erat organum diuinitatis: & ideo ad omnia agenda moueba-

tur instinctu spiritus sancti. Hoc igitur motu iuit in desertum locum. scriptum orationi: vt ibi spiritum in oratiōe offerret pro nobis deo patri. f Et cum ieiunasset. vt carnem innocētez pro nobis maceraret: & exemplū fidelibus

daret: & per hoc quod post baptis/ mus talia egit: nobis ostendit qd̄ qui inchoat nouā vitam debet seip/ sum offerre deo p̄ ieiunium & oratiō nē sequitur.

In illo tpe. Ductus est iesus in desertum a spū: vt tētare ē a diabolo. Et cū ieiunasset quādragita diebus & quādragita noctib⁹ postea esuriit. Et accedens tētor: dixit ei. Si filius

as ieiunauerunt tot diebus. h Postea esuriit. per hoc in se & veritatem humane infirmitatis ostendit & occasionem tentatori dedit. ideo sequitur. i Et accedens tētor. Ad euidentiam huius temptationis aduertendum quod diabolus sciebat predictum per prophetas qd̄ christus futurus erat verus homo & verus deus vt habetur expresse. Isai. ix. ca. Parvulus natus est nobis: & filius datus est nobis: Ecce vera humanitas: & vocabitur nomen ei⁹ admirabilis consiliarius: deus fortis: pater futuri seculi: princeps pacis. Ecce manifesta diuinitas eius. & in pluribus alijs locis idem ex p̄imitur: quod omitto propter prolixitatem si militer sciebat tempus natiuitatis xpi esse cōpletum. Tum propter ebdomadas Danielis: in quibus erat determinate p̄fixus termin⁹ sui aduentus: Tum propter translationem regni iudeorū ad Herodem alienigenam: prout fuerat predictum per Jacob patriarchā. Gen. xlix. cap. Sed nesciebat certitudinaliter qd̄ iesus nazareus esset ipse xps de quo talia fuerant dicta. Certe tñ p̄ eminentiam sanctitatis ei⁹: & p̄ p̄plexionē t̄pis respectu xpi aduentus hēbat quādā cōiecturā: qd̄ ipse eēt de xps: Et iō d̄ h̄ voluit exp̄ientiā accipere p̄tationē: qz tentare ē accipere exp̄ientiā de aliq̄ qd̄ igitur tēdebat ēt vltierius p̄ hāc tētorēz iducē eū ad p̄cū si inueniret pur⁹ hō. S̄ neutrum obrinuit vi patebit. Dicit igitur tētor. k Si filius dei es. s̄ carnalis & per p̄sequēs ei equalis in potestate.

a Die vi la
pidi huc
in plurali
necessario
cendū. qd̄
li Sicut acc
Exo. viij. Cl
ka granissi
domo. Wh
i. multitud
scay. b
spōdēo dix
rūdit xpo
diuinitatē
terat perpe
nec ipsuz ac
inducere d
e Scriptur
vtero. viij.
d Nō in so
ne viuit ho
corpali. e
in omniver
qd̄ verificat
lū de vita
de. Moyses
draginta n
liter sūlent
scdō tētor
ent prius di
eum in sanc
cebatut sanc
templū quod
lacrificare d
pinaculum t
pli rectum. q
bant tunc do
tio demonio
uitatis ipse
in vanā glori
gnillas cum
videri & non
dei eo mitte
potes sine p
angelorū nū
enī de te. s̄ in
de te. k
scripturam q
tionem. l
cap. Tentare

a Dic vt lapides etc. Luce. iij. cap. dñ. Dic lapidi huc etc. Et idē est qz singulare includitur in plurali: iō si demonstrauit plures lapides necessario demonstrauit et vnum. Vel aliter dicendū. qđ lucas accipit. Singulare pro plura.

li Sicut accipitur Ero. viij. Vēit muſca grauiſſima in domo Pharaōis i. multitudo muſcarū. **b** Qui reſpōdēs dixit. Sic rñdit xps q nec diuinitatē ei⁹ poterat perpendere nec ipſus ad gulā inducere dicens. **c** Scriptus ē. De vtero. viij. caplo. **d** Mō in ſolo paſne viuūt homo. i. corpali. **e** S; in omni verbo etc. qđ verificat nō ſo

lū de vita ſpūali: ſed et de corpali: ſicut patet de Moſe q ieiunauit quadraginta dieb⁹ et q; draginta noctibus verbo dei ſpūaliter et corpaliſter ſuſtentatus. **f** Tunc aſſumpſit euz. Hic ſedō tētat eum de ſupbia et ad eundem finem ſicut prius dicit ergo Moſatheus. Tūc aſſumpſit eum in ſancā ciuitatem. i. hieruſalem que dicebatur ſancra: qz diuino cultui deputata ppter templū quod erat ibi: nec erat licitum in lege ſacrificare deo alibi. **g** Et ſtatuit eum ſupra pinaculum templi. Iſtud pinaculum erat templi rectum: quod erat de ſuper planum: ſicut fiebant tunc domus Paleſtinoz: Erat enim intētio demonis illuc eū portantis: vt a populo ciuitatis ipſe ieſus quaſi volare videretur: et ſic in vanā glīam ferret: Sed diuina virtute fecit qn nullus eum vidit: quia in potestate ei⁹ erat videri et non videri. **h** Et dixit ei. Si filius dei es mitte te deorſum: quaſi di. virtute ppria potes ſine periculo: et propter miniſterium angeloz tibi ſeruientium. **i** Scriptum eſt enī de te. i. in pſal. Quia angelis ſuis mādauit de te etc. **k** At illi ieſus: Sic reſponder ei p ſcripturam quod totaliter euacuat eius tentationem. **l** Non temptabis etc. Deutero. vij. cap. Tentare enīz deuz eſt querere experimē

tum de dei virtute abſq; inenitabili neceſſitate et hoc eſt peccatum: qz qñcūq; homo aliquid quod poteſt facere ſm viam humanā ad euadendum periculum non debet illud cōmittere querendo diuinum experimentum et pro

lis ſuis mādauit de te: et in māib⁹ tollēt te: ne forte offēdas ad lapidē pedetū. At illi ieſus: rurſum. Scriptū ē. Nō tentabis dñm deū tuū. Iterū aſſumpſit eū diabolus: i. mōtē excelsuz valde et offēdit ei oīa regna mūdi et glīa eozū: et dixit illi. Nec oīa tibi dabo: ſi cadēs adoraue- ris me. Tūc dixi ei ieſus. Uade Sathana.

pter hoc probatio ferri candentis et monomachie tanquā illicita probibetur in iure per hoc etc. Reſpōdet ieſus diabolo ten- tanti ipſuz: qz euz poſſet de p inacu- lo templi deſcen- dere per viāz hu- manam. ſ. per gra- dus ad hoc factos in templo: non de- bebat per aliūz lo- cum deſcendere: qz hoc eſſet deum tē- tare. **m** Iterūz aſſumpſit eū dia- bolus. Hic tertio tentat eum de concupiſcen- tia oculozum. ſeu auaritia: qz poſuit euz in mō- tem excelsū quis autem fuit iſte mons nō no- minatur nec multum reſert ad propoſitum. **n** Et offēdit ei regna omnia mundi. Mō ſic eſt intelligendum: qz ex illo loco poſſent om- nia regna: et omnes ciuitates detereminare vi- deri: ſed offēdendo diuerſas partes orbis di- xit ei: Tale regnum eſt in tali ſitu: et tale in tali et narrando in breuib⁹ magnitudinem et glo- riam illozū regnoz: et ideo offēſio fuit ina- gis ad auditum qz ad viſum. quo facto dixit ei o. Hec omnia tibi dabo. Ex hoc loco et alijs ſi- milibus dixerunt. Moſanichei: qz diabolus eſt dominus illozū corporalium inferiorū ſicut factor et creator eozū: ſed hoc patz mani- feſte falſum. Sen. pmo vbi deſcribuntur facta a deo. Et ideo dicendum qz diabolus mentieba- tur: qz mendax eſt: et pater mendatū: vt habe- tur iōanis. viij. cap. Creature enīz corporales non ſunt in potestate ipſius niſi quantum ſibi permittitur a deo. ſequitur. **p** Uade ſatha- na. Hic increpauit eum et non ſupra ad oſten- dendum: qz proprias iniurias debet homo portare: ſed de iniuriā nullo modo tolera- re hoc autem maxime ſit: qñ cultus debet deo

Officia prima

Impeditur diabolo: quod diabolus facere sug-
gererat. Et ideo hanc veritatem per scriptu-
ram confirmat deute. vii. cap. a Dominum
deum tuum adorabis &c. Adoratione. s. lairie
que soli deo debetur: homines autem veneratioe
duliae. b Tunc
reliquit eum. Hic
ostenditur diuini-
tas ex misterio sa-
ctorum angelorum
reliquerunt enim
angeli ipsum iesu

ad tempus ut diuinitas eius diabolum magis la-
teret: & convenientius locum temprandi habe-
ret & ut victoria ipsius xpi excellenter apperet:
ex hoc quod solus ipsum deuinceret. Et ideo vi-
cto temptatore & pre confusione recedere. c Ac-
cesserunt angeli & ministrabant ei. Sicut vo do
mino proprium serui. Ex quo apparet diuinitas
christi: quia nulla natura est supra angelicam ni-
si diuina.

Expositio moralis eiusdem euag.

Ductus est iesus in desertum. Per hoc insi-
nuatur quod aggrediens desertum pnie. fortius
tempratur ab hoste. ecclesiastici. ii. cap. fili acce-
dens ad seruitutem dei: ista in iusticia & timore
& prepara animam tuam ad temptationem. i.
ad resistendum temptationi que iminet tibi:
illos enim deus fortius temptari permittit: quos
fortiores esse cognoscit. i. corin. x. cap. si elis
autem deus est qui non patietur vos temptari supra
id quod potestis: per hoc autem quod iesus temptari vo-
luit triplici temptatione: ostenditur quod quauis
temptatio vel est a carne vel a mundo: vel ab ho-
ste: diabolus tamen vitur aliquando carne & mundo
temptationes eorum accedendo.

Questio fratris Antonij betontini super yde
euangelij. Non in solo pane viuit homo &c.
Matthei. iiij. cap. Super quibus verbis merito
queritur.

Utrum gulosis quilibet ieiunium frangat
& destruat. Cui petitio ex sententia doctoris nostri
Ri. super di. xv. iij. li. finiarum articulo. vi. Re-
spodetur sic dicentis ieiunium quod obseruare po-
pulus christianus obligatur triplex est. Quorum
primum de ieiunio cuiuslibet seculi iniquitatis & ne-
gie. Unde beatus Augustinus super iohannem &
notatur a Gratiano de pse. di. v. ca. Ieiunium ta-
liter inquit. ieiunium magnum & generale est abstinere
ab iniquitatibus & ab illicitis voluptatibus secu-

li: quod est perfectus ieiunium. Nam ut Hiero. ait
Tunc preclara est abstinencia corporis: cum animus
ieiunat a vitijs. Quid enim prodest corpus atte-
nuare abstinentia: cum animus intumescit supbia.

Unde Isidorus ait. Qui a cibis abstinet: & ma-
la agunt demones
imitantur: quibus
esca semper abest: &
culpa semper adest.
ideo dominus per isai. lvi
ij. cap. dicit. Non
ne hoc est magis

reliquit eum: diabolus
& ecce angeli accesserunt
et ministrabant ei

ieiunium quod eligi. dissolue colligationes in pie-
tatis. i. peccata quorum velut a nullorum catenarum
vnum ad aliud trahit. Et quod quot homo habet
genera peccatorum: tot retinet eorum diuersita-
tes fasciculorum. ideo additur. Solue fasciculos
depmentes: & quod sensus interioris & exterioris
peccatis confranguntur: necirco subinfertur. Dimit-
te eos qui confracti sunt liberos. b quippe ieiunium:
per quodlibet peccatum mortale fragitur. Aliud
ieiunium dei virtutis abstinencie: de quo Hie-
ronymus ad Demetriadem virginem ait. Sint ti-
bi quotidiani ieiunia & resectio facietates su-
gens: nihil prodest tibi biديو vel triديو trans-
misso vacuum portare ventrem: nisi pariter ob-
struatur. Quod deum in eadem di. decretorum a gra-
tiano ponitur. Contradicitur huic ieiunio multa
de quibus in sermone quadagesime Ber-
nardus ait. Si sola gula peccauit: sola ieiunet
si autem peccauerunt cetera membra cur non ieiunet
& ipsa. Et infra subdit. Ieiunet oculus a cu-
riosis aspectibus. Auris a fabulis & rumoribus:
Ieiunet lingua a detractone & murmuratione.
Ieiunet manus a malis operibus: Ieiunet anima
a vitijs. Contradicitur super huic ieiunio multa
alia de perfectione sicut ad uxores accedere Te-
ste Ambrosio dicere. Nullus oino in quadage-
sima uxori sue ante octauas pasche iungatur.
Hic propheta Iohel. ij. ca. ait. Egrediantur spon-
sus de cubili suo: & sponsa de thalamo suo: ipsi
nullo modo duci hunc tempore possit. Sicut in ca. La-
pellanus. ex de feriis di. Debita repetere ve-
natibus intendere choreas agere: huiusmodi: que
omnia causa breuitatis omitto cum de eis in opere de
pnie latius tractetur. Ultimium ieiunium dei sa-
cte matris ecclesie: quod fragitur non solum per gulo-
sitatem que peccatum mortale in quatuor hoc ieiun-
ium includit illud: quod est virtutis abstinencie:
Sed et per gulositatem: que est contra statum ecclesie que

in quibus modis opatur. De quibus Gregorius in expositione beati Job: et notat a Gratiano de confessoribus. v. ca. Quinque modis taliter inquit. Quinque modis nos gule vitium temperat. Aliquid namque indigentia ipsa preuenit. Aliquid cibos lauciores querit. Aliquid quesumenda sunt procurari accuratius expetit. Aliquid autem et qualitas ciborum et tempus congruit: sed et ipsa quantitate sumendi mensura refectio nis excedit. Non minus abiectus est quod desiderat: et tamen ipso est immensi desiderii deterius peccat. Et ex his colligi potest: quod in iunio omnis gula de perfectione vitanda est: et non nisi mortalitas de necessitate. Nam codice de legibus lege. Non dubium. Dicitur. Non dubium est enim si leges committere: quod verba legis amplexus contra legis nititur voluntatem. Igitur ad tale vitium evitandum in verbis istis dicitur. Non in solo pane: id est in quocumque cibo corporali vivit homo: sed in omni verbo quod procedit de ore dei.

Quia quod eiusdem fratris Antonij super idem evangelium: Non in solo pane vivit homo etc. In quibus verbis queritur. Utrum gula sit gravissimum peccatum: Ad cuius evidentiam sciendum est secundum doctrinam sancti Thome. secundum Beatus. q. c. lxxviii. ar. iiij. Quod peccatum vel gravitas peccati tripliciter considerari potest. Primo quidem et principali secundum maiorem in qua peccat et homines considerantur: peccata que sunt circa res divinas maxime reputantur. Secundo namque modo ex parte peccantis: secundum hoc aliqua peccata levia sunt. Ultimo ex parte effectus consequentis. licet igitur peccatum gula non sit maximum primo modo: cum sit circa ea que ad sustentationem corporis spectant noscuntur: neque secundo modo: quia tunc magis alleviatur quam aggravatur. Tunc propter necessitates ciborum: tunc propter difficultatem discernendi et moderandi id quod in talibus continetur. tamen ultimo modo extrema tunc gravissimum cum ex ea occasione accipiat deversionem peccata. Hinc Crisostomus. ait. Ad maiorem continentiam ventris: expulsi a paradiso. Diluvium quod fuit tempore Noe ipsa facit. Et Hieronymus. lib. ii. contra Iovinianum ait. Porro ciborum aviditas quod avaritie

Seria. ij. post primā do minicā quadragesime evangelium Mat. xxv. c.

Non illo tempore: Dixit Iesus discipulis suis. Cum venerit filius hominis in maiestate sua: et omnes an-

geli eius cum eo: tunc sedebit super sedem maiestatis sue: et congregabunt ante eum omnes gentes: et separabit eos ab invicem: sicut pastor segregat oves ab hederis. Et statuet quidem oves a dextris suis. Hederos autem a sinistris.

Aum autem venerit filius hominis. Hic ponitur tertia parabola que pertinet ad actuos: ad quos pertinet se exercere in actibus misericordie: per quod exercitio remunerabuntur de sustentatione autem a talibus pendebunt. Dicit ergo. Cum autem venerit filius hominis. hoc enim idem sit filius dei et hominis: facit tamen mentionem de filio hominis quia in forma humana venit ad iudicium. b. In maiestate sua: quia tunc apparebit in forma hominis gloriosa quia in primo adventu apparuit in forma passibili et infirma. c. Et omnes angeli eius cum eo. Tunc propter honorem iudicis: tunc propter executionem iudicij: quia ministerio sanctorum angelorum deducunt electi ad celum: per malos angelos reprobi trahuntur ad infernum. d. Tunc sedebit super sedem maiestatis sue. per hoc significat potestatem iudicariam que data est christo homini. e. Et congregabunt ante eum omnes gentes: quia nullus tunc poterit latere. f. Et separabit eos ab invicem: quia iustitia cuilibet et malitia apparebit omnibus manifeste: et talis distinctio vocat separationem: cum hoc forte distinguantur secundum situm. g. Sicut pastor segregat oves ab hederis: per oves intelligunt iusti propter eorum innocentiam: per hederos reprobi propter eorum nequitiam. hederus enim quando crescit est aial feridus et lucrifolius: unde in lege hircus offerebatur pro peccato principis: ut habet Leviticus. iij. ca. h. Et statuet quidem oves a dextris. i. i potioribus bonis: quia sancti transierunt ad gloriam. i. Hederos autem a sinistris: quia mali dimittentur ad penam: et quia forte sic erunt dispositi secundum situm

Expositio Iralis evangelij.

in iudicio: qz est locus honorabilior: r̄ iō cōne-
nit electis. a Tunc dicit rex his q a dextris
eius erunt. Venite benedicti p̄is mei. i. a p̄e
meo. b Possidete. i. eternaliter tenete.
c Paratum vobis regnū a p̄stitutiōe mudi:

qz a p̄ncipio mun-
di factū est celum
empireū qd est lo-
cus beatorum.

d Esuriui r̄c. h
tangunt sex opera
misericordie que
sunt necessaria ex
parte corporis: et
intelligit per hoc
Septimū qd ē se/
pellire mortuos.
Sufficiencia autē
istorū hoc mō acci-
pitur: qz hō in vi-
ta p̄nti p̄mo indi-
get ex pte corporis
alimētō: sine q nō
pōt esse: r̄ hoc ali-

mētū ē duplex. Unū ē calidū r̄ siccū: Et h̄ vocat
cibus: r̄ sic vnum op⁹ misericordie est pascere
esuriētē: vñ dicit phs. ij. de aīa. Qd esuriet est
appetitus calidi r̄ siccū. Et aliud est alimentū
frigidū r̄ humidū: r̄ illud vocat potus. Et sic
scdm opus misericordie est potare sitientē: r̄
sic dicit. ij. de aīa. q sitis est appetitus frigidū
r̄ humidū. Scdō indiget tegumento sine q nō
pōt bene esse: vñ indumento r̄ domicilio: in q
possit regescere: r̄ sic est duplex op⁹ misericor-
die. s. vestire nudū: r̄ colligere vel recipere ho-
spitem. Tercio indiget post vitam istam sepul-
tura r̄ sic ponit qntū opus misericordie. s. sepe-
lire mortuos: ista aut qnqz predicta sunt oib⁹
cōia: alia sunt duo opa misericordie que impē-
dunt alicui ex alio accidente supueniente vñ si
aliquis incurrit infirmitatē vel capiat ab hosti-
bus: r̄ sic accipiunt duo opa que sunt visitare i
firmū: r̄ redimere captiū: r̄ in noīe redēptio-
nis intelligit omne beneficiū eis impensum:
ista aut septem opera misericordie habentur i
vno versu. Visito: potō: cibo: redimō: rego: colli-
go: condo: r̄ patet snia ex predictis. Ista autem
septē impensa xpī fidelibus ppter xp̄m ibi re-
putat totū sacram: qz fideles sunt membra ei⁹:
r̄ ecōtrario fidelibus denegata: sibi reputat de

Tunc dicit rex his qui
a dextris eius erunt.
Venite benedicti p̄is
mei: possidete paratū
vobis regnū a constitu-
tione mundi. Esuriui
enī r̄ dedistis mihi mā-
ducare. Sitiui r̄ dedi-
stis mihi bibere. Ho-
spes eram r̄ collegistis
me. Illudus r̄ operui-
stis me. Infirmus: r̄ vi-
sistis me. In carcere
eram: r̄ venistis ad me

negari: ppter qd faciētib⁹ opa misericordie
reddit vitam eternā: denegantibus autē penaz
ex istis pater littera. e Dñe quādo te vidi/
mus esurientem r̄c. Non est questio procedēs
ex ignorātia: quia iusti certitudinaliter cogno-

Tūc r̄ debūt ei iusti vi-
cētes: Dñe qñ te vidi-
m⁹ esuriētē: r̄ pauim⁹
te: r̄ sitiētē r̄ dedim⁹ tibi
potū. Qñ at te vidim⁹
hospitē r̄ collegim⁹ te:
aut nudū: r̄ coopuim⁹
te. Aut qñ te vidim⁹ in
firmū: aut in carcere: r̄
venimus ad te? Et re-
spondēs rex dicit illis.
Amē dico vobis. Quā-
diu fecistis vni de his
fratrib⁹ meis: mihi se-

cordie ex parte anime: quia illa pertinent pro/
maiori parte ad prelatos ad quos p̄tinent ali/
os instruere r̄ dirigere in salutem: hic autem
agitur de iudicio circa statum actiuorum: vñ vi-
sum est: cetera patent ex dictis.

Expositio moralis eiusdem euangelij.

Cum autem venerit filius hominis in ma-
iestate sua. Hoc etiam potest exponi de aduen-
tu xpī: ad iudicium particulare: sicut est para-
precedens. Nam a tempore ascensionis sedet
in maiestate ad dexteram dei patris: r̄ angeli
sunt cum eo: omnes etiam gentes congregare
sunt ante eum: quia nuda r̄ aperta sunt oculis
eius omnia. Heb. iij. ipse etiam segregat oues
ab hedis omnium merita r̄ demerita discer-
nendo: r̄ ponit bonos ad dexteram: daudo eis
gratiam que est arrā glorie: r̄ per oppositū ma-
los ad sinistram arram glorie negando: r̄ sic
dicit bonis. Possidete paratum vobis regnū
qm̄ qd dicit Luc. xvj. Regnum dei est intra nos
Esuriui in membris meis desiderantibus eu-
charistiam r̄ dedistis mihi: vos sacerdotes be-
ne ministrando. Sitiui potum sapientie salu-
taris: r̄ dedistis mihi bibere: vos doctores

r̄ predicator
a cōmunitat
iudicio ab
vtrūqz bon
virtutis bon
nis inordin
visitatio m
portando ch
tue. In car
ligatus p
fuerunt q
stis ad me
dum a tali
ne. econuen
dicit malis
ni r̄ non b
mihi man
Expositio p
predictis p
gationes c
nis dictio
neficiō: q
cut cōfere
gni sunt
tione. In
tione. Id
placitum

Questio
gelio ad
eternum
In qui
nozum ei
raliter cō
bitur: s
satur. Ma
ditatione
reliquis
declara
eodem st
punitur
infinitu
existima
voluntat
luntas
Dñe Ecce
austri po
aut ad aq
ris ad be

et predicatorum ecclesie. Hospes eram exclusus a comunitate ecclesie: et collegistis me: vos pñ iudices absoluentes me. Nudos operimento virtutum et operuistis me: reducendo me ad virtutis bonum. Infirmus: infirmitate passio- nis inordinate: et visitastis me: sup/ portando charita- tiue. In carcē erā ligatus praua cō- suetudine et veni- stis ad me: soluē- dum a tali ligami- ne. econuerso vō dicit malis. Esuri- ui et non dedistis mihi manducare. Sitiui et non dedistis mihi potum. Illo- spes eram: et non colle- gistis me: Nudus et non cooperuistis me: Infir- mus et in carcere: et non visitastis me. Tunc re- plicium eternum.

Questio fratris Antonij betontini sup euā- gelio albathei. xlv. cap. Ite maledicti in ignē eternum qui paratus est diabolo et.

In quib⁹ verbis queritur. Quare pena pra- uorum eternalis est: cum eorum culpa tempo- raliiter cōmissa sit. Sed hec questio citius sol- nitur: si diuine iustitie ratio equo animo pen- satur. Nam et doctores sancti qui hoc iusta me- ditatione pensarunt tribus rationibus: vt de reliquis taceam. Ad veritatem diuine iustitie declarandam vsi sunt. Quarum prima est. In eodem statu in quo homo moritur in eodem puni- tur: sed moriens peccatoris voluntas in infinitum inuenitur mala. igitur et in infinitū existimatur puniēda: Dicitur enim in cap. Cū voluntate: extra de snia excommuniatiōis. Clo- luntas et propositum distinguunt maleficiū. Hinc Ecclesi. xj. cap. scribitur. Si ceciderit ad austrū per quē charitatis seruo: designatur: aut ad aquilonem per quē frigiditas peccato- ris ad benefaciendum denotatur: in quocūq

loco ceciderit ibi erit. Ceterum quanto mi- nus bonum est qd peccatores deo preferūt siue per qd quasi deus ipse deseritur: tanto ei igno- minia irrogatur. cum ergo omne qd est: vel eē potest in infinitum minus deo sit. infinitam in

iuriā a creatura creator accipit. Hinc bñe. ij. ca. Conqueritur do- minus dicens. Alde dereliquerūt pec- catores. s. fontem aque viue: et fodi- unt sibi cisternas dissipatas. Et licz omnis compara- tio abusus sit respe- ctu domini: tamē fm humanūz mo- dum loquendi nō parum differunt. Fons aque viue q deus ē: quā fama- ritane promissit di-

spondebūt ei et ipsi dice- tes. Dñe qñ te vidim⁹ esurientem: aut sitien- tem: aut hospitem: aut nudū: aut infirmū: aut in carcere: et non mini- strauimus tibi? Tūc re- spondebit illis dicens. Amē dico vobis qd diu non fecistis vni de mi- norib⁹ his: nec mihi fe- cistis. Et ibunt hi i sup- plicium eternum: iusti autem in vitam eternā.

Qui biberit ex aqua quā dabo ei non si- tiet in eternum. Joan. iij. cap. Et cisterne disti- pate per quas res create, intelligi possunt ad- quas deserēdo creatorem peccatores conuer- tunt. Ultima ratio et melior talis sit. Iustus iudex qui cognoscit quo corde pctm cōmittit: non tñ minus opus malum in puniendo consi- derat: qz mentē peccātis putemus qd discutiatur. Quotiescūqz igitur in voluntate peccatū repe- rit toties eum punire disponit: et si semp in vo- luntate pctm accedere inueniat semp oportet vt eū puniri diffiniat: et qz in culpa mortali de- ficiente mala volūtas semp adest: qd ei semp sit pena necessariū est. Cū in. iij. dialogor volu- mine beatus Greg. petro dicēti sibi: Scire ve- lim quō iustū sit: vt culpa q cū fine ppetrata est sine fine puniat: prius rñdit dicens: hoc petre recte diceret: si iustus iudex: non corda hoīuz: sed facta pensaret. iniqui enim ideo cū fine de- liquerūt: qz cū fine vixerūt: nā voluissent vtiqz sine fine viuere: vt potuissent sine fine peccare. Ostendunt enī qz in peccato: semp viuere cu- piunt qui nūqz desinunt peccare dum viuunt. Ad magnam ergo iusticiam indicantis perti- net: vt nunqz careant supplicio qui in hac vita nunqz voluerunt carere peccato.

Expositio litteralis.

Et cum intrasset. hic ponit iudeos in dignatione: quia principes sacerdotum et maiores indignabantur de reuerentia christi exhibita: et ideo dicitur. **b** Comota est vniuersa ciuitas: quia factum maius dicitur esse factum toti ciuitatis dicitur cens.

c Quis est hic: quasi dicitur. Iste non est talis ac, tantus quod talia deberent sibi exhiberi dicitur. Populi autem. id est simplices et vulgares quasi ratione de contrario reddentes. **d** Dicebat: hic est iesus propheta a nazareth galilee. Et vocant eum propheta: non quodcumque: sed illum.

Seria. iij. post prima domus. **m**unicia quadragesime euangelium secundum Mattheum. xxi. cap.

Millo tempore: Cum intrasset Iesus hierosolimam: Comota est vniuersa ciuitas: dicens. Quis est hic? Populi autem dice-

bat. Iste est iesus a nazareth galilee. Et intravit iesus in templum dei: et eiciebat omnes vendentes et ementes in templo: et mensas numulariorum: et cathedras vendentium colubas euerit. Et dixit eis: scriptum est. Domus mea domus orationis vocabitur. Vos autem fecistis illam speluncam.

summus pontifex intrabat et semel in anno. Alii quia autem accipit templum large quodam platea quadrata ante templum clausa muro et dicebat atrium sacerdotum: quia ibi diuino erat altare holocaustorum: et illud intrabant non solum sacerdotes: sed etiam leuite eos adiuvantes. Excoaratione hostiarum et ablutione et phylis. Vulgares autem homines illuc non intrabant: sed ad hostium illius atrium aialia viua offerebant sacerdotibus: ista autem duo loca non intravit christus: quia non erat sacerdos nec leuita sed preter ista duo loca erat adhuc duo alia loca: ubi homines sibi diuino erant in oratione: et in vno orabant viri et alio mulieres: et ista atria nomine templi vocabantur secundum quod scribitur Actuum. iij. cap. Petrus et Iohannes ascendebat in templum ad horam orationis nona: de hoc dicitur hic: intravit iesus in templum dei: et eiciebat omnes vendentes et.

forte quantumque modicum: et ex loco: quia talia exercebant in locis orationis deputatis: et ideo christus talia tanquam illicita de templo eiecit: et hoc se dicitur templum ostendit: et hoc est quod dicitur hic. **f** Et intravit iesus in templum dei: templum autem aliqui accipit pro domo templi quod diuidebatur in duas partes: una pars vocabatur sanctum ubi erat altare thymiamatis mensa: et candelabrum. Alia pars erat sanctus sanctorum ubi erat archa testamenti et duo cherubini: illam partem quod dicebat sanctum intrabat quod tidie sacerdotes ad offerendum incensum: et nulli alij: intra sanctum sanctorum solus

bat. **M**hic est iesus a nazareth galilee. Et intravit iesus in templum dei: et eiciebat omnes vendentes et ementes in templo: et mensas numulariorum: et cathedras vendentium colubas euerit. Et dixit eis: scriptum est. Domus mea domus orationis vocabitur. Vos autem fecistis illam speluncam.

Questio. Sed queris hic quod non resisterunt. Dicitur quod ex oculis eius facie exibat fulgor: etrens eos. ita quod non audebat resistere: sicut in voce sua terruit eos quod veniebat ad capiendum eum: quia cum audierunt ipsum dicentem. Ego sum: abierunt retrorsum et ceciderunt in terram: ubi habet Iohannes. xvij. cap. in voluntate enim christi erat ostendere infirmitatem assumptam et sue diuinitatis virtutem. **g** Et dixit eis scriptum est. Iesai. lvj. **h** Domus mea domus orationis vocabitur: vos fecistis illam speluncam latronum.

quia non curat
oratione populi
vultum eius
esse locus
hoc fecerunt
Et accessit
hic ponit
cuiusdam
imitatio in
tione infirmitatis
incorabili
non potest fieri
virtute diuina
hoc est quod
Et accessit
ad eum
di. Alia
in habitu
regressus
auram. b
non poterat
autem principes
iudeorum in
quia primo
manus sed
templum
rum impu
sus autem
scribes sacer
contra christum
debat auar
racula que
ros clamant
verum. e
debant mi
guunt cum
ca se. f
quali di. s
neres talen
dixit eis. i
eos iuste r
evidenti
ma ergo p
quali di. b
dore: quod
er diuina
propter quod
ore infanti
Vos qui e
scriptura:

quia non curabant de cultu dei: sed magis de
coratione populi per altitias uas exquisitas
ut visum est. Spelunca autem latronum dicit
esse locus ubi spolia que rapiunt congregant:
et hoc fecerunt sacerdotes de templo ut visus ē.

a Et accesserūt.

Hic ponit s̄m sa/
cū oñsum sue di/
ninitatis in cura/
tione infirmitatū
incurabilium: qđ
non pōt fieri nisi
virtute diuina: et
hoc est qđ dici ur
a Et accesserunt
ad eū: cecī et clau/
di. A puatiōe enī
in habitum nō sit
regressus per na/
turam.

b Et sanauit eos: virtute pp̄ia quod
nō poterat facere v̄tus creata. c Videntes
autē p̄ncipes. Hic p̄sequenter ponit cōtra xpm
iudeoz indignatio: et diuiditur i duas partes:
quia p̄mo ex indignatiōe impugnauit eius sa/
mam: sed eo eius doctrinam ibi et cū venisset i
templum. Prima i duas: qz p̄mo ponit iudeo
rum impugnatio. Secdo ponit xpi r̄isio: ibi ie/
sus aut dixit eis. Circa primū sciendū qz p̄n/
cipes sacerdotū conceperāt rancorem et odiū
contra xpm ppter hoc qz manifeste reprehen/
debat auaritiā: et alia eoz vitia: et videntes mi/
racula que fecit infirmos sanando. d Et pue/
ros clamantes in templo et. ipsum. fesse xpm
verum. e Indignati sunt. verūm qz non au/
debant miracula manifeste impugnare: iō ar/
guunt eum de applausu ppli que sustinebat cir/
ca se. f Et dixerunt ei audis qđ isti dicunt:
quasi di. Si tu esses iustus et bonus: tu nō susti/
neres talem applausum ppli. g Jesus autē
dixit eis. Hic ponit xpi r̄isio: ubi xps ostendit
eos iuste reprobādos a deo qz p̄mo sacro: sed
evidenti signo ibi. Adhuc autē reuertens. In p̄
ma ergo parte dī sic. g Jesus autē dixit eis.
quasi di. bene scio qz isti dicūt me xpm confite/
dori: qz hoc debeam sustinere pater: qz hoc est
ex diuina p̄e ordinatione: s̄m qz scribit i psal.
propter qđ subdit. h Nunq̄ legisisti: quia ex
ore infantū et lactentium p̄fecisti laudem. q. d.
Uos qui estis legis periti deberetis scire hāc
scripturā: et per p̄sequēs me non reprehendē.

i Et relictis illis: t̄q̄q̄ excecatis per inuidiā
k Abi: foras extra ciuitatē et in hoc qđ dīmi/
sit eos corporaliter ostēdit facio eos esse dimit/
tendos a deo spiritualiter p̄pter eozum ex/
cecationem.

Expositio mo/
ral ip̄i euāgelij.

sunt et dixerunt ei: Au/
dis qđ isti dicunt: Je/
sus at dixit eis. Utiq̄
nunq̄ legisisti quia ex
ore infantium et lacten/
tium p̄fecisti laudem.
Et relictis illis: abiit so/
ras extra ciuitatem in
bethaniam ibiq̄ doce.

Et cū intrasset
hierosolimam cō/
mora est vniuersa
ciuitas dicens: qđ
est hic. per hoc li/
gnificatum fuit qđ
transiit iesu celestē
irlm angeli dictu
ri erāt quis ē iste
rex glie. Et intra/
uit iesus in tēplū

dei. Crisosto. hoc erat pp̄riū boni filij intrare
domū patris. Et tu imitator xpi factus curz ali/
quā ciuitatē fueris ingressus p̄mū ad eccliam
curras. Et eiciebat oēs vendentes in templo.
Nam mercatores eici debent de ecclia: et men/
sas nūmularior. Crisosto. Significās qz in tē/
plo dei non debent eē nūmi nisi sp̄iales habē/
tes imaginem dei. Et cathedras vendentium
columbas euerit. i. dignitates ecclie obtētas
simoniace. Domus mea domus orōnis voca/
bitur: sed nunc domus dissolutionis pōt voca/
ri: et domus cupiditatis iudeo subditur. Cōs ar/
fecistis illam speluncā latronū. Adhuc latro/
nes in speluncis suis existētes: qñ sciunt aliq̄s
paz habentes: transire non exeunt de spelun/
cis: sed mittunt famulos suos ad illos spoliā/
dum. Sed qñ sciunt hōes transire multū pe/
cuniosos currunt illuc de p̄mis sic multi cano/
nici quando sciunt magnū lucrum temporale
currunt ad eccliam: sed quādo modicum est lu/
crum remanent in domibus suis et recreatio/
nibus: et ad eccliam clericos suos mittunt. Et
accesserunt ad eum cecī et claudi et. Moralif
ceci sunt ignorantes. Claudi vō rectitudinem
iustitie dimittentes: isti curantur aliquando
per pauperes predicatorēs xpi sectatores per
eorum bona consilia et hortamenta: de quo tñ
aliquando mali sacerdotes indignantur: con/
tra quos subditur. Nunquid legisisti et. quasi
dicat. Si sacre scripture noticiam haberetis:
non indignaremini sed gauderetis: ita fit cō

muniter: qđ quando litterati non indignant
sed gaudent quia per hoc imposito sibi onere
subleuatur: et relictis illis abiit et Crisostomus. ut
ibi manerent corporaliter: ubi habitabant spi-
ritualiter.

Questio fratris Antonij betontini MS. arch.
xxi. cap. Intrauit iesus in templum dei et eicie-
bat omnes vendentes et ementes in templo.

Super quibus verbis queritur. Utrum ali-
quando licita sit ipsa mercatio. Ad cuius eni-
dentiam aduertendum est sicut Alexan. de ales
q. tria sunt genera operum humanorum. Que-
dam enim sunt que minime possunt esse mala
sicut d. ligere deum et proximum. Queda sunt
que aliquo modo non possunt esse bona: cuius-
modi sunt blasphemare deum: odire proximu
usura: fornicatio et similia. Quedam alia repe-
rire contingit: que bona esse possunt et mala:
Sicut est elemosinam dare: Jeiunare: ecclesi-
as visitare: et alia his similia. Inter que merca-
tio numerari debet: que de se mala non est: sed
aliquibus circumstantiis deprauari potest. Cui
Augustinus ait in lib. de questionibus noui et
veteris testamenti. Fornicari hominibus sem-
per non licet: negociari autem: aliquando licet
aliquando non licet. q. autem de se licita sit.
Doctor subtilis magister Joannes scotus. q. ii.
super distin. xv. iiii. lib. sententiarum: ostendit
ex manifestis necessitatibus: et commodis homi-
num comunitati prouenientibus et officio et
exercitio ipso mercandi. Constat enim vni pa-
trie: vel vbi multa deficere que in altera sup-
abundat: qui autem in colendis agris et in ce-
teris artibus mechanicis occupatur: vel repu-
blice regimini: aut iuste militie operam prestat
ad res quibus egerint emendas et deferendas:
comode et oportune ire non possunt: nec insu-
per ad hoc omnes industriam et peritiam ha-
bent: qua ex re republice satis expedit: q. huic
officio aliqui idonei mancipentur: quibus vtiq;
merito pro emolumento aliquid lucri debet.
Unde Apostolus prima ad Corinthios. ix. cap.
dixit. Nemo militat suis stipendijs vtiq;. Et
quis reperi possit: qui sine lucro huic operi in-
feruire vellet. Cum MS. arch. x. cap. dicat. dñs.
Dignus est mercenarius mercede sua. Proin-

de ostenditur negociationem esse licitam. Lege
nature: scripture: et gratie. Primo naq; osten-
ditur lege nature: quia qđ reipublice vtiliter et
peculiariter vtile est: quoquomodo fieri debet
imo non parum laudandi sunt: qui ex hac in-
tentione huic operi inferuire conantur: et inde
lucrari videantur cum industria: sollicitudi-
nem: labores: pericula: hac pro re mercatores
exponant: dummodo discreta sit quantitas lu-
cri. Secundo inde ostenditur lege scripture: qđ
negociatio in nullo loco reprobat: imo de
se conceditur. Cui in ultimo cap. ii. li. Meemie
dicitur. Quod negociatores in die sabbati non ve-
derent. Ex quo colligi potest: q. alijs diebus
mercatores emere et vendere poterant. Et si i
die sabbati erat prohibita: hoc propter festum
erat in quo negociari non licet: non quia esset
de se malum. Tertio quoq; negociationem esse
licitam ostenditur lege gratie. Nam tempore
tali auctoritas vniuersalis ecclesie mercatores
sub congrua mensura lucrantes minime dam-
nat: imo in cap. per vestras: de donationibus
inter virum et uxorem: mercatores approba-
re videntur: quando dicit: pro uxoris cuiusdam
cautela votes reponi debere in manu merca-
toris. Sed contra predicta satis obstat vi-
detur. Joannes crisostomus super hoc euange-
lium dicens. Nullus christianus debet esse mer-
cator: aut si voluerit esse prociatur de ecclesia.
Et paulo post. Qui emit et vendit non potest esse
periurus. Ad qđ dicendum est. q. Crisostomus
ibi execratiue locutus est: pro eo qđ pauci sunt
mercatores: qui in suis negociationibus iusti-
tiam obseruent: et a multis alijs vitijs ibi non
peccent: Aut absq; dubio: non est in hoc dicto
sequendus cum nullam habeat pro se ratione
cogentem: aut scripture auctoritatem. Nam ex
euangelio huius diei non potest aliud colligi:
nisi q. christus innuit contra vendentes in tem-
plo: qđ vtiq; illud graue peccatum est. Aduer-
tendum tñ est q. sunt quedam negocia que vix
possunt absq; peccato fieri: sicut beatus Grego-
rius in omelia. xxiij. dicit et notatur a Gratia-
no de peni. dist. v. cap. Negotium. huiuscemo-
di sicut Durandum nostrum et alios doctores:
septem sunt cura. scilicet rei familiaris. Militia: pro
curatio: administratio: aduocatio: qđ negotiu
sicut hostiensem omnibus periculosus est. Epi-
scopus officium quo nihil miserabilius est. Pe-
riculosus est si perfunctorie: id est negligēte

res agatur
ante omnia
gustini ad val
curatione
bendi. Septi
est. de qua Le
pa sic inquit.
litas luci me
antem: aut ac
aut arguit: q
honestus est
flus et turpi
rum tamen
centi vtilius
spedia patia
riculis nego
onis alitru
difficile e in
tis vendenti
meritum
terruere p
quia l3 de l
na: tamen
circūstanti
cili macul
fuit merce
rum in ter
dentium
tium qđ h
nino ager
plicitu
Quāobrem
sicut dicit
plum dei
tes in tem

Q
b Gen
propheta
ra: quia p
d Sign
nō dabit
propter

res agatur vt patet. xl. distin. Secretorum cap. Ante omnia dicitur. que proprie sunt vba Augustini ad valerium: hec vltima duo sub pro curatione et administratione valeant compre hendi. Septimum quoq; negocium mercatio est. de qua Leo pa

pa sic inquit. Qua litas lucri negocii autem: aut accusat aut arguit: quia et honestus est que stus et turpis. Cle rum tamen peni tenti vtilius ē di spedia pati: q̄ pe riculis negociati onis astringi: ga difficile ē inf emē tis vendētisq; co mertium non in teruenire peccatū quia l̄ de se sit bo na: tamen ex aliq̄ circūstantia de sa cili maculatur: sic fuit mercatio isto rum in templo vē dentium et emen tium qd̄ hoc om nino ager e i tem plo licitū nō erat.

Quāobrem christus de templo omnes eiecit sicut dicunt verba ista Intrauit iesus in tem plum dei: et eiecit omnes vēdentes et emē tes in templo.

Expositio litteralis

Magister volumus a te signum videre. non qd̄cuq; sed de celo: vt habet Luc. xj. cap. Qui respondens ait illis.

b Generatio mala: quia ex persecutoribus prophetarum descenderant. c Et adulte ra: quia patres eorum idolatre fuerunt.

d Signum querit. de celo. e Et signū nō dabitur ei: de celestibus: quia sunt indigni propter eorum curiositatem et malitiam.

bat eos de regno dei.

Feria. iij. post primam dñicam quadagesime Matth. xij. cap.

In illo tpe Accessit ad iesū scri be et phari sei dicētes Magister volumus a te signum videre Qui respondēs ait illis. Be neratio mala et adulte ra signum querit: et si gnum non dabitur ei: nisi signum Jone pro phete. Sicut enī fuit

f Nisi signum Jone prophete. quasi diceret terreni sunt et infimi. Et ideo de terra et ifumū signum habebunt. Et hoc est qd̄ subditur.

g Sicut enim fuit Jonas vt patet.

h Viri niniuite surget in iudicio cū genera tione ista etc. Hic exprimitur eorū condemnatio: quia gentiles peccato res egerunt peni tentia ad predi cationes prophe tarum: et pharisei obstinati sunt in predicatione xpī: qui tamē erat do minus prophetarum: et ideo ex fa cto illorum appa rebit condēnatio iusta istoz. Et hoc est qd̄ dicit. Nini uite viri surget i iudicio etc. Hoc ē dictū ex facto eoz apparebit iusta cō demnatio istoz sequitur. i Re gina austri. id est regina Sabba de qua habetur. iij. Regnm. x. cap. Et dicitur hec Regina austri: quia regnum eius est in australi parte respēcū hierusalem. k Surget in iudicio. hoc est ex facto suo ostendetur istoz iusta condēnatio. l Quia venit a finibus terre. id est a longin quis partibus. m Audire sapientiam Salomonis: quia non fuit solum nisi figura xpī. n Et ecce plus q̄ Salomon hic. id est xps presentialiter positus cuius predicationem iu dei contempserunt.

o Cum autem immundus spiritus exierit. hic ponitur eorum execratio et possessio a dia bolo: ad cuius euidentiam sciendum: q̄ pote stas diaboli fuit eieci quodammodo a popu lo iudaico per legis dationem: que excludē bat cultum demonum: et inducebat ad co lendum vnum deum verum: Et sic eie ctus transijt ad possidendum plenius genti les sine lege. Et Prophetarum oraculis

viuentes: & ideo eos tenebat in idolatria sub/
secros sed adueniente xpi predicatione & apo/
stolorum iudei pro maiori parte fuerunt incre/
duli: gentiles autem deuote fidem xpi & apo/
stolorum acceperunt: & sic diabolus eiecus ab
eis per fidem xpi
reuerfus ē ad pos

fidendum popu/
lum iudaicum er/
rore excecatur: &
sic facta sunt no/
uissima huius po/
puli peiora prio/
ribus: qz stat^o po/
puli iudaici: pe/
ior ē modo qz fue/
rit a principio an/
te legem datam:
hoc ē ergo quod
dicit. a Cum i
mundus spiritus
exierit ab homi/
i. a populo iudai/
co viuente sub le/
ge nature: qz eie/
ctus est per susce/
ptionem legis mo/
saice. b Ambu/
lat per loca arida

i. corda gentilium. c Querens requiem. i.
ipsis perpetuam mansionem. d Et non in/
uenit: qz predicantibus apostolis inde eiecus
fuit. e Tunc dicit reuertar in domum meam
i. iudaicum populum. f Et veniens inuenit
eam vacantem. i. fide & bonis operibus vacu/
am. g Scopis mundatur: qz populus iudai/
cus habebat quādam exteriorē imunditiam.
h Et ornatur propter legis apparentiam.
i Tunc vadit & assumit septem &c. per hoc qz
dicit septem. alios intelligit vniuersitatem vi/
ciorum hoc est dictum qd ante legem datā fue/
runt peccatis irretiti: & a diabolo possessi sed
post aduentum xpi in peccato suo obstinati sūt
peiores facti: qz ex ingratitudine peccata eorū
sunt quasi duplicata & hoc loquendo quasi de
vno homine dicit per similitudinem intelliga/
tur d toto populo iudaico: patet per hoc quod
dicit. Sic erit generatio huic pessime. k Ad/
huc eo loquente. hic vltimo ponitur confuta/
tio insidantium ipsius infirmitati assumpte:

hoc qd ipso predicante dixit ei quidāz insidia/
tor. qz mater sua & fratres eius expectabāt eūz
foris vti si propter hoc dimitteret predicationēz
argueret ipm esse parum hominem mortū pro/
pter affectionem carnalem.

Sciendum tñ qz
hic dicuntur fra/
tres cognati eius
germani secundūz
morem scripture
que frequēter no/
minat consanguī/
neos fratres ihs
autem illum insi/
datorem confuta/
uit ostendens qz
spiritualis occu/
patio ē carnali af/
fectioni pponēda
dicens. Que est
mater mea? & qui sūt
fratres mei? Et exten/
dēs manūz in discipu/
los suos dixit Ecce ma/
ter mea^m & fratres mei
Quicumqz enī fecerit
voluntatem p̄ris mei
qui in celis est ipse fra/
ter meus & soror & ma/
ter est.

mibi aliquis propinquus. In quantum est spi/
ritualibus actibus intentus: vt patet.

CExpositio moralis.

Generatio mala: & adultera &c. quia querunt
ea que non sunt scibilia: nec ad fides vel mores
vtilia: & ideo non dabitur ei signum nisi signūz
Jone prophete: quem deglutit cetus: & sic de/
glutit eos diabolus & deludit. Viri niniuite/ p
niniuitas significantur peccatores ad vocem
predicatoris penitentiam agentes & per reginaz
austri simplices sapientiam xpi deuote queren/
tes quorum salus h̄m sententiam saluatoris pre/
ponitur saluti eorum qui sunt multum litterati
de sua tantum scientia presumētes. Cum autē
imundus spiritus exierit &c. per istum signū/
ficatur peccator curatus per dei bonitatem sed
propter ingratitudinem suam sequentem di/
mittitur cadere in hypocrisis prauitatem & sic
fiunt nouissima hominis illius peiora prioribz

qz sicut dicit
est iniquitas
ce mater eius
apredicat
sue matris
clarauit man
est negotio
autem qd in
patris mei
ritatis p̄p
guinitatio.

Questio
ratio mala
xy cap.

Ex quibz
mercantie
velitiam
interrogat
ris subtili/
ruz. Qz v
mi potest
lis: appell
re in re a
mica vel
animaz
Secundu
ad vsu n
nostris n
& hoc mo
panem p
di actus
in eis va
tur & non
est: qz bi
ter consi
firatis: q
efficatio
eto rari
niendi
sicut de
ioz p̄p
tis tem
aurum
oleum o
tatis: qu
placibil
ciatur e
liere. &
valozio

q: sicut dicit Hiero. simulata sanctitas duplex est iniquitas. Adhuc eo loquente ad turbas. Ecce mater eius etc. per hoc autem quod saluator a predicatione non desistit: propter aduentum sue matris et fratrum sibi loqui volentium declaravit manifeste quod opus dei preponendum est negotiis familiarium personarum: per hoc autem quod subditur. Quicumque fecerit voluntatem patris mei etc. Ostendit quod propinquitas charitatis preponenda est propinquitati consanguinitatis.

Questio fratris Antonij betontini. Seneratio mala et adultera signum querit etc. Mat. xij. cap.

Ex quibus verbis merito potest queri. Utz mercantie plus valeant quam possint licite vendi: vel etiam minus emi. Pro cuius declaratione interrogatio est notandum ex doctrina doctoris subtilis. q. ij. super dist. x. quarti li. sententiarum. Quod valor quarumcumque rerum dupliciter summi potest. Illas vnius naturalis: Reliquas vsualis appellatur. Vnius est secundum bonitatem naturam in re a domino create et hoc modo dñsus: forma mica vel pulvis plus panis extimatur: cum illa animas habeant. Panis vero anima priuetur. Secundus vero qui dicitur vsualis in respectu ad vsus nostrorum sumitur: quoniam quanto res vlihus nostris magis expediunt: tanto amplius valeat et hoc modo illis. s. illi Suri formice vel pulci. panem preferimus. Et quod emendi vel vendendi actus ad humane vite vsus ordinatur. ideo in eis valor venalium rerum secundo modo sumitur et non primo modo. Secundo etiam notandum est: quod hic valor vsualis in re venali tripliciter considerari potest. Primo respectu virtuositatis: quando scilicet res venalis virtuosior est et efficacior nostris utilitatibus: Secundo respectu raritatis quoniam scilicet res venales ex raritate et inveniendi difficultate magis nobis necessarie sunt sicut de frumento est tempore penurie: quod maiori precio venditur quam abundantie et fertilitate tempore. Inde est quod magis extimatur aurum vel balsamum quam aqua terra vinum vel oleum olinarum. Tercio respectu complacibilitatis: quando scilicet res venalis magis est complacibilis voluntati nostre: quomodo appretatur equus ab armigero et ornamentum a muliere. Tercio adhuc notandum quod pensatio valoris vsualium rerum vix aut nunquam a no-

bis fieri potest nisi per coniecturales et probabiles opiniones. His visis dicitur ad hunc generacionis male questum: quod res saluo meliori iudicio non plus possunt licite vendi vel minus emi quam valeant earum pensato valore ad vsum nostrum et ad probabile extimationis humane iudicium mensurato etiam valore rei infra limites latitudinis competentis. que quidem latitudo iure consuetudine et discretione innotescere potest. Primo. n. iure sic innotescit: quod ius determinat quod quando emptor vel venditor ultra dimidium iusti precij defraudatur contra actus sit nullus: et per iudices sit irritandus. Tamen secundum doctorem subtilem ubi supra. Si infra illud notabilis fraus appareat: est correspondens restitutio faciendā: hoc quidem intelligi debet: si defraudatus excessum ignoraret: Sciens enim donare potest et in contrarium consensum: et defraudatus putari non debet. Et licet lex civilis dicat quod contrahentes se iniucem decipere possunt. Tamen in ecclesia in contrariis: voluntas facere non permittit. Lex enim civilis: ut sancit Thome. dicit populo data est in quo sunt multi a virtute deficientes et ea solum prohibet que humanum modum viuendi destruerentur. Et ideo dñtarat: magnos excessus punit ut cum quis est deceptus ultra dimidium: Lex autem diuina: que non modo data est populo sed hominibus virtuosioribus: nihil impunitum relinquit: quod sit virtute contrarius. Hinc est quod secundum diuinam legem illicitum reputatur: si emendo vel vendendo equalitas non seruatur: licet parua additio vel diminutio precij equalitate iusticie tollere non videatur. Et de hoc in decretis. x. q. ij. s. hoc ius plenius habetur. glosa enim ibi dicere videtur: Quod si in venditione plus quam res valeat offerratur: illud ecclesia accipere non debet. Insuper in his notandum est. quod si res minus iusti precij. s. parate dimidia comparatur est in potestate emptoris iustum supplere precij vel a contractu recedere. Ut extra de emptione et venditione. in ca. cum dilecti. plenius legitur. Secundo modo secundum scripturam ubi supra huiusmodi latitudo consuetudine innotescit: cui consuetudini a legibus aliquid de rigore dimittitur: ut contrahentes ex consuetudine valoris rerum mutuo sibi remittere possint. Si tamen enormiter consuetudo non deficit a iusticia. Tercio modo patet discretione. s. secundum Thomam secunda secunda. q. lxxvij.

Carus vendere: & vilis emere est illicitum & iniustum: nisi res que venditur in detrimentum cederet venditoris: cui ea nimis indigeat. Unde in tali casu iustus precium est: si non solum in precium ad res que vendit: sed etiam ad damnum quod ex venditione a vendente recipit.

Hinc licite re plus quam valeat venditor non emat qui vult emere. Sed hec gratia mala auarorum mercatorum hac solenni responsione doctorum minime preta: obicit nonnullis rationibus apparetibus ad quod petit signa id est responsa: quas responsiones omnino frangere dicuntur enim premo huius prave

Feria quinta post primam dominicam quadagesime.

Euangelium secundum Mattheum. v. ca.

In illo tempore Egressus Iesus secessit in partes tyri et sydonis. Et ecce mulier chanaanæ a finibus

bus nostris precium statueret: sicut nullum in nos compellit res nostras vendere: ita nec compellere debet precium: non simpliciter nostrum ipsi statueret: quod nullus emptor compellitur emere: Clugantur enim dicunt tantum res valet quantum vendi potest. Quibus obijci potest breviter: quod licet quis non cogat res suas vendere: cogitur tamen in contractu vendendi iuris et equitatis regulam debite observare. Proinde secundum hostiam: licet aliquis cogi non possit rem suam vendere: vel aliam emere: Si tamen rem venalem exposcit: et precium offerat: et iuste non vult vendere: per iudicem cogi potest ut iusto precio vendat: quod impositio precii non imponit rei tantum propter: sed ipsi quasi in alterum commutande. Adhuc adultera gratia peius inferi dices: ergo tota communitas venditum et ementius contra iusticiam peccat: quod scilicet omnes vile emere: et care vendere cupiunt. Cui dicitur quod in communitas auarorum et non iustorum vile emere et care vendere cupit. Fortius miseri ulterius dicunt. Rebus ut dictum est pucta taxatio non potest imponi: ergo secundum consensum utriusque partis licet rerum precium extimari. His etiam respondetur: quod licet puctalis taxatio rebus non possit imponi: Nihilominus potest et debet illud sub congruis limitibus mensurari:

sed quod in his tribus signis. i. responsionibus auarum contenti non sunt: sed semper ulterius signa querunt. Ideo eis bene dicitur. Generatio mala et adultera etc. quasi dicat hec prava gratia: dicitis scilicet: quod doctorum acquiescere nolunt: sed ulterius signa et responsa querunt sed signum non

illius egressa clamavit dicens ei. Misere mei domine fili david: filia mea male a demonio vexatur. Qui non respondit ei verbis. Et accedentes discipuli ei rogabant eum dicens. Dimitte eam: quia clamat post nos. Ipse autem respondens ait. Non sum miles nisi ad oves

gnatam et responsa querunt sed signum non dabitur ei: nisi filium Ione prophete: qui typum ostendit christi resurrectionis: quod inde venit et ad iudicandum et omnes vivos et mortuos: ubi de omni contractu usurario rationem reddere obligabitur: nec inuenient tunc argumenta sophistica: quibus usuram eius valeant defendere. Quia et Bernardus

ait Iudex ille non fallitur verbis.

Expositio literalis.

a Et egressus Iesus inde secessit etc. Reprobato errore phariseorum: hic christus transit ad gentiles: ut ex deuotione gentium ostendat iusta reprobatio indecorum. et hoc est quod dicitur. Et egressus Iesus inde secessit in partes tyri et sydonis: et si donis tyris et sydonis sunt quedam civitates sue in terra promissionis prope montem libani: quod filii israel non potuerunt totaliter expellere gentiles de terra sua. b Et ecce mulier chanaanæ. scilicet natione. Chanaanæ enim habitauerunt in terra promissionis ante filios israel: nec potuerunt per eos totaliter extirpari: unde ista mulier ab illis qui remanserant descendebat: ista autem audiuerat miracula et famam iesu christi: et ideo firmiter credebat quod filia suam sanare poterat. c In finibus illis egressa. quod christum sequebatur in via ad impetrandum sue filie sanationem. d Misere mei domine fili david. Audiuerat enim christum promissum iudeis descendere de genere david. e Qui non respondit ei verbis: non propter indignationem: sed ut ex plenitudine eius in peccato ostenderet fides eius et deuotio discipulorum. f Et accedentes discipuli ei etc. Ad quod

Feria sexta post

Et ut breuius loquar: si h' esset: omnis modus vendendi et emendi redderetur inconsonus et auaritie accommodatus. Vbi uero auaritia regnat quis dubitat quod nulla mercatio licita sit. Et ideo mercator clamabit ad dominum et dicet: miserere mei domine fili dauid: filia mea. i.

conscientie mea quod carior omni primo genita esse debet: tali tentatione a demonio verata: per tuam gratiam liberari desiderat.

Expositio litteralis euangelij.

Euangelij ista dicitur: minatur in hoc euangelio de beneficiis quantum ad generationem

spiritalem convenientium exhibitione. In generatione enim carnali filij habent a patre vitam nutrimentum et doctrinam. Ita eodem modo est in generatione spirituali. Ideo euangelista primo describit vite collationem: secundo spiritualium nutrimento. Circa primum sciendum est quod modus naturalis cognitionis humane est ex sensibilibus ad intelligibilia deducitur: quod omnia nostra cognitio oritur ex sensu: ideo modus istius euangelij frequenter est pretermittere signum sensibile conueniens sequenti doctrine. Et ideo in hoc euangelio ostendit signum sensibile in christo. scilicet potentia vite reparata: et dupliciter: primo ex miraculi operatione. Secundo ex eius impugnatione: ibi erat autem sabbatum. Prima in duas: quod primo circumstantia miraculi permittit. Secundo actus miraculi describitur: ibi. Erat autem quidam. Circa primum ponitur primo circumstantia temporis cum dicitur. a. Erat dies festus iudeorum: scilicet festum pentecostes. b. Et ascendit iesus hierosolimam: quod viri tenebant esse ibi in illo festo: quod ter in anno tenebant masculi apparere coram domino. scilicet pascha pentecostes: et festo tabernaculorum. Secundo describitur conditio loci cum dicitur. c. Est autem hierosolimis probatica piscina: in qua aque pluviales colligebantur: et ibi lauebant hostie primo: postea in lateribus et atrio sacerdotum existentibus idem dicebat illa piscina probati-

Feria sexta post primam dominicam. xl. euangelij secundum Joannem. v. cap.

In illo tempore: Erat dies festus iudeorum: et ascendit iesus hierosolimam. Est autem hierosolymis probatica piscina: que cognominabatur hebraice bethsaida: quoniam portus

cas: probatum quod est ouis: et est nomen grecum cuius interpretatio ponit in hebraico dicens: que cognominatur hebraice bethsaida. i. domus ouium. d. Quinque porticus habet: ut per plura loca possent lauantes hostias descendere ad

aquam. e. In his scilicet porticibus iacebat multitudo languentium: cecorum: claudorum: aridorum: expectantium aque motum: angelus autem descendit in piscinam et mouebatur aqua. Et quoniam portus descendisset in piscinam post motionem aqua sanus fiebat: a quacumque ditione habebat infirmitate.

geli et huius miraculi assignat a doctoribus dicentibus. Quod appropinquante euangelij veritate: dominus voluit figuram expressam baptismi in hac piscina ostendere: que conueniebat cum baptismo in mundando et sanando virtute dei occulta ad motionem angeli. Sicut baptismus sub sensibili elemento mutat animam virtute occulta: et cum hoc aliquando sanat corpus miraculose: verum quia figura deficit a figurato ideo illa piscina non sanabat nisi corpus: et una vice tantum et non sanabat nisi unum. Baptismus autem pertinet ad animam et sanat omnes quotquot veniunt ad ipsum nisi ponant impedimentum. Alij autem dicunt quod illa miracula ibi fiebant propter potentiam ligni dominice crucis quod ibi enatauit appropinquante christi passione: et ideo angelus illuc descendebat propter ligni reuerentiam: et enatauit tempore conuenienti per eius motionem pro hoc causa ostendebatur quod natura humana a morbo peccati per lignum dominice crucis erat sananda. Quia litera autem lignum illud dominice crucis in loco illo fuerit possumus diuersimode dici. Dicitur enim in historia scolastica quod regina Sabba vidit in domo saltus libani Salomonis quoddam lignum: de quo vidit in spiritu: quod in illo pateretur ille propter quem deificeret regnum israel quod cum significasset:

Salomon i
gni fecit pon
templi ubi po
scinaz: i. po
cto. In qda
filius Aze
pto patri
padiluz vol
tis: vbi eieci
rara: petu
lo custodie
illu de olo
acceptio m
nis arbori
veriti dicit
et ipse pla
pra sepulch
tris sui Aze
orte sunt r
gule: q
vna arbor
iure post
lomois il
fuit fecit
bas edifi
pli neces
runt q
curta vel
dimissa su
veniero
reuerentia
tes fecer
templu: qd
stea do in
aut scrip
hic pte q
aut qda
mitate su
eni infirm
rebit ifra
Jo digni
b. huc
ips mul
cit ei: vi
litate: se
b. efficit
dit ei la
mine bo
mitta n
mo habet

Salomoni ipse volēs seruare durabilitatē re-
gni fecit poni illū lignū in pfundo terre iuxta
tēplū ubi postea in fupficie terre facta ē illa pi-
fcina: z iō postea ibi illud lignū appuit mō pdi-
cto. In qdā vō hystoria fctē crucis dī: qd Seth
filius Ade: ex pce
pro patris: iuit ad
padiū volupta-
tis: vñ eiectus fue-
rat: z petijt ab āge-
lo custodiēte locū
illū de oleo mīe: q
acceptis tribus gra-
nis arboris ligni
vetiti ddit ea seth
z ipse plātavit su-
pra sepulch: iū pa-
tris sui Ade: z iude
orte sunt tres vir-
gule: q postea in
vnā arborē sūt cō-
iūcte postea tpe sa-
lomōis illa arbor
fuit fecta qz vide-
bas edificatiōi tē-
pli necessaria. Ale-
rūtū: qñ applicabas ad opus femp erat nimis
curta vel nimis lōga: z iō tanq̃ iūtilis ad hoc
dimiffa fuit iuxta tēplū in atrio qdā: hoīes aut
veniētes ad tēplū illi ligno ceperūt facē qndā
reuerentiā iſtinctū diuino: de q dolētes sacerdo-
tes fecerūt illud proici iūtra pifcinā: q erat ppe
tēplū: qd descēdēs ad fundū ibi diu lauit: po-
ftea vō iminēte passiōe appuit mō pdicto hec
aut scripsi sine aliq̃ assertiōe. a Erat aut qdā
hic psequēter actus ponif miraculi cū dī: Erat
aut qdā hō ibi trigita z octo ānos habēs i ifir-
mitate fua: ex q pz: q diu punitus fuerat: illam
enī ifirmitatē pp pcrn pcedēs icurrerat vt pa-
tebit ifra verūm qz penā patiēter fustinerat:
Iō dignū erat vt ei fubueniret pp hoc fequit.
b Hūc cū vidiffet iefus iacētē z cognouiffet: qz
tpe multū haberet. f. in ifirmitate illa. c Vi-
cit ei: vis fanus fieri: nō petit qñ dubitās d vo-
lūtatē: sed vt magis excitet eius defideriū: qz p
f efficit dignior accipe dei donū. d Rēpō-
dit ei lāquidus: dñs dñs fūū defideriū. e Do-
mine hoīem nō habeo vt cū turbata fuerit aq̃
mittat me in pifcinā. q. d. multū defidero: sed
nō habeo q poret me z ego fum ita debilis: q

nō possum ita cito venire ficut alij: vñ fequitur
f. Dum enī venio ego alius aū me descēdit: f.
aū dicebat: qz videbat iefus fortē z aptū ad por-
tandū eū z magnū reputaret fi in hoc ei ferna-
re velleret: sed statim cōtulit ei maius beneficiū
videlicet fanitatē
pfectā vnde feqf.
g Dixit ei iefus
furge: refistit: a/
nitati. h Tolle
grabatū tuū: resti-
tutus pftino vigo-
ri. i Et ambula.
ad declarationē
diuini miraculi.
k Et statim fanus
factus ē homo: qz
diuina virtus in/
finita est: z opera-
tur in infāti. Sa-
nitas. n. q virtute
nature refistitur
in tpe: z nō infāti-
ti acquiritur.
l Erat autē fabba-
tum. hic cōfequē-
ter ponif predicti miraculi accufatio: z primo
quantū ad ipfū fanatū. Secūdo quantū ad ipm
medicū: ibi iterrogauerūt ergo. In pma par-
te dī fic. Erat autē fabbatū: in illa die in quo non
erat licitū opera ferialia facere: ppter qd feqf.
m Dicebat ergo iudei illi q fanus fact⁹ fuerat
n. Sabbatū ē. nō licet tibi tollere grabatū tuū.
Iſti falſuz dicebāt: qz opa corporalīa que fūnt ad
dei honorē bene poflunt fieri in die fabbati. fi-
cut facerdotes in templo corporaliter opabātur
templū ornando: hoſtias imolando z lauādo
z cōſimilia vt dī x. l. x. ca. Porratio autē
huius grabati erat ad magnificentiā diuini mi-
raculi ficut z modo illi q miraculoſe de carce/
ribus vel huiusmodi liberantur portant con-
pedes fuos ad loca fācta ad manifeſtationem
fue miraculoſe liberatiōis: tamē aliter fe excu-
ſat ille fanatus dicēs. o Qui me fanum fe-
cit: ille mihi dixit tolle grabatū tuū z ambula:
quaſi dicat ille q me diuina virtute fanauit: ea
dē virtute z auctoritate mihi pcepit: z per pñs
teneo: ſibi obedire: nec fūz trāſgreſſor. p In-
terrogauerūt ergo. Hic ponif accufatio medi-
ci. Et pmo in gñali autē cognitionē dēter mi/

Sabbato post primā

ram de ipso. Secundo in speciali ipso cognito: tibi postea qz enim per sanantem eum iste sanatus conuenienter se excusabat. ideo querebat de ipso sanante vt ipsum persequerentur: et hoc est quod sequitur. Interrogauerunt ergo euz: quis est ille homo qui dixit tibi tolle grabatum tuum et ambula: quasi dicerent malus homo est qui precepit talia. a Is autem qui sanus fuerat effectus nesciebat quis esset. Isus autem declinavit a turba constituta in loco. Postea inuenit euz

homo qui dixit tibi: tolle grabatum tuum et ambula? Is autem qui sanus fuerat effectus: nesciebat quis esset. Isus autem declinavit a turba constituta in loco. Postea inuenit euz

ignozabat. b Iesus autem declinavit a turba constituta in loco: dāns exemplum aliquando fugiendi volentes calūniare: et nolens se iactari de operatione miraculi. c Postea. hic ponitur accusatio medici in spali habita cognitione de eoz: hoc est qd dicit. c Postea inuenit euz Iesus in templo: qz ad agendū gratias de sanitate sibi collata frequentabat templum quod ē locus orationis. d Et dixit ei: ecce sanus factus es noli peccare: ex quo pater qd iherimitas illa fuerat sibi ppter peccatum inflata. e Ne deterius aliquid tibi contingat: in currendo penā eternam: qz in recidivante sunt nominissima peiora prioribus. f Abijt ille homo et nuntiavit iudeis rē. Dicunt aliqui qd hoc fecit malitiose: sed hoc nō est verū: qz illos quos dominus sanavit corpore: sanavit et mente: vnde de isto dicit infra. vij. ca. Totum hominem sanum fecit in sabbato: qd ēt expmitur hic ex verbo xpi cum dicit: Jam noli peccare. q. d. precedēs peccatū est tibi dimissus. Et iō dicendū: qd iste sanatus iuit bona intentione ad publicandū virtutē xpi. Illi aut quibus hoc nūciavit fecerunt inde dānum suum sicut et de alijs xpi virtutibus.

Expōitio moralis:

Erat dies festus iudeoz rē. Sequit. Est aut Hierosolimis pbatica piscina. scdm doctores catholicos piscina hec sanās infirmitates inuicibili virtute apparuit ante baptismum xpi: ad significandum virtutem huius baptismi: sicut dixi plenius in expōitioe literalī. Quisqz por

ticus habens. i. aditus per quos signatur. Lex prophete et agiographa euangelium et apostolica doctrina. hec enim quinqz mentionem faciunt de xpi baptismo: quasi ad ipsum prebentes additum: Tria prima figuratiue. Illa duo

iesus in templo: et dixit illi. Ecce sanus factus est: iam noli peccare: ne deteri? tibi aliquid contingat. Abijt ille homo et nuntiavit iudeis: quia Iesus ēct qui fecit eum sanum.

exhibuit. Per angelum descendentem: in piscinam: Signat xps qui Isai. ix. ca. fm translatione. lxx. dicitur magni cō filij angelus: Ipse vero descendens in iordane viz re generatiuam: dedit ags tactu sue sacratissime car-

nis: Sed quoniam diuina virtus nō est alligata sacramentis. Ideo ad hoc significandum iste languidus qui dicit hic sanatus non fuit sanatus per descensum in piscinam: sed per xpi sermonem cum ei dixit. Surge tolle grabatum tuum et ambula. Per hoc autem qd vnus tantū sanatus fuit de multitudine languidorum: Signat qd pauci saluantur de multitudine vocatorum. Per lectum autem in quo iacebat languidus signatur prana consuetudo per quam homo iacet in peccato que tollitur per exercitiū in opere bono et ideo subditur. Et sustulit grabatum suū et ambulabat per virtutis exercitiū. propterea persequerentur iudei xpm: opus enim bonum peruerterentes in malum: Et adhuc multos habent sequaces nuncios xpi propter opus confessionis et predicationis molestantes: Iesus aut respondit: Mi meo vsqz mō opaf vbi xps vnitatē operatiōis ostendit: et nature in filio et in patre: et hoc satis dissile. nec occurrit mihi mortalitas hic pueniens nisi qd quilibet xpianus qui dei filius est adoptiuus debz vniri sibi per charitatem mentis et consor: mitatez operatiōis. fm illud ad corinthi. vj. cap. Qui adheret deo vnus spūs est.

Questio fratris Antonij betontini. Surge tolle grabatum tuum et ambula. Jo. v. ca.

Super quibus verbis potest queri. An emens agrum vel vineam precio quo valeat: sub tali conditione: qd post quinqz annos: siue quando cumqz venditori placuerit: pro eodem precio illum ei restituat. Circa hunc casum

dicendum est
mine precium
mutuo fructu
est licet ab ip
nari non pos
licitus est co
ctus fm eum
huius quid
prioris inter
bus signis
dolosa est
hendi per
mum signu
qz precium
tunc vatur
et ualoris
dicum ext
Sed qd v
quid solui
fuit. centu
ditio relict
um signum
ercere: p
signa ab i
venditio
de pigno
addunt.
uella: qui
cum pacto
ita tamen
rum vend
vsurarius
eunt pau
istis sum
tentione
uit preciu
diti: non
ent: et an
ram habu
voluntate
nis dicit
maleficia
ducit no
capitulo
serpente
ba quom
Paulinu
columbe
tis astuti
non multi

dicendum est: qd si emptor sub emptionis nomine precium agri i mutare intendit & ex illo mutuo fructus annuos agri lucri facere vsura est: licet ab ecclesia scdm Archi. ex hoc condēnari non possit: sed si hoc non facit in fraudem licitus est contra eius fm eundez. huius quidez emptoris intētio tribus signis quādo dolosa est comprehendi potest. Primum signum est qd precium quod tunc datur respectu valoris rei modicum extimatur.

Sabbato post primā
officia .xl. Euangelii secundū Matthei .xviij. c. euāgē. istud habet et p scda officia .xl.

Scd qn vltra receptā sumā in redditione aliquid soluitur: vt verbi gratia: Res vendita fuit. centum florenis. In pacto ponitur qd si venditio rescidatur. cxxx. floreni solentur. Tertium signum est quando solet emptor vsuras exercere: precipue in cōsimili contractu. hec tria signa ab ipso ca. Ad nostram. de emptioine & venditione: ab illo capitulo: Illo vos. extra de pignoribus. extrahuntur. Quidam etiam addunt. vt Hostien. & Joannes andrea in nouella: quia quando fit contractus venditionis cum pacto de re vendendo infra decennium: ita tamen q ante quinquennium instrumentum venditionis nequaquam facere teneatur vsurarius est licet in foro iudiciali: vt aliqui dicunt pauciora signa requirantur. ex omnibus istis summarie perstringimus: qd si emptor intentione simplici aliquid emit: iustumq soluit precium: paratus semper restituere venditori: non est ibi vsura: In foro autem conscientie: standum est in verbis consentientis si puram habuit voluntatem. Quia vt in ca. Cum voluntate. extra de sententia excommunicacionis dicitur voluntas & propositum distinguunt maleficia. Ad hanc simplicem voluntatem inducit nos dominus dicens: quod Matthei x. capitulo scriptum est. Estote prudentes sicut serpentes: & simplices sicut columbe. Que verba quomodo intelligenda sint Hieronymus ad Paulinum sic declarat: 'Habeto simplicitatez columbe: ne cuiqz machineris dolos: & serpentis astutiam: ne aliorum supplanteris insidijs non multum distat in vitio: vel decipere. s. alio-

quem emendo vel vendendo: vel decipi posse alteri. s. faciendi vsuram occasione donando hec verba. xvi. q. j. ca. Si cupis a Gratiano notantur. x. vi. q. j. ca. Et merito. idē Eleuterius papa dicit habebant omnes inquit simplicitatez columbe: ne cuiqz machinetur. do-

In illo tpe
Assumpsit Iesus Petrum & Jacobum: & Joannem fratre eius.

los in emendo. s. vendendo: vel aliquid aliud faciendū: vt largius loquar & serpentis astutiam: ne aliorum supplanteris insidijs: hinc auaro mercatori qui xxxviij. annis in

firmitate iam stetit auaritie dñs ait. Surge tolle grabatum tuum: grabatum dico penultima syllaba producta. i. capitis reclinato: ium: p qd moraliter: & ad nostrum propositum intelligere possumus prauitatem voluntatis: in qua velut in lecto caput eius: mercatoris auari. id est mentis ratio recumbit egrora. Et ambula recta. s. intentione emendo & vendendo.

C Expositio literalis.

In hac parte euangelista confirmat fideles in ecclesia genitum fundata in fide ostendens eis: gloriam future resurrectionis: & diuiditur in tres: qz primo ad declarationem future resurrectionis describitur xpi transfiguratio. Secundo subiungitur huius transfigurationis testificationi: & ecce apparuerunt. Tercio circa hoc ponitur discipulorum instructio: & descendentibus illis: Circa xpi transfigurationem euangelista notat tria: Consortium: locum: & modum: Consortium autem notatur cum dicitur.

a Assumpsit Petrum Jacobum & Joannem Isti enim tres sunt assumpti ad videndum gloriam future resurrectionis: propter prerogatiuam eminentie specialis inter alios. Petrus enim propter feruorem fidei erat inter alios principalis. propter quod principaliter date sunt ei clauēs ecclesie: vt patet precedenti ca. Joannes autem excellebat in prerogatiua virginitatis: propter quod erat inter alios xpo magis familiaris. Iacobus autem inter alios discipulos: primus sustinuit martyrium pp xpm

Sabbato post primā

ut habetur Actuum. xij. ca. Considerandum ta-
men qd beatus Ambrosius super Lucam: et Au-
gustinus super epistolam ad gala. videntur di-
cere qd Jacobus iste qui fuit in transfiguratione:
fuit ille Jacobus q pmo erexit ecclesiam hiero-
solimitanam: et il-
le non fuit frater
ioannis: et fili⁹ ze-
bedei: sed filius al-
phei. Sed dicen-
dum qd cum text⁹
expresse dicat fra-
trem Jo. inis: per
consequens filius
zebedei. Qd Au-
gustinus et Ambrosius. non loquunt asserēdo:
sed magis opinionē aliorū referēdo: si tamen
loquerent asseritue nō eēt curādum de dictis
qor: quādo sacra scriptura expse dicit contra-
rium sicut hic. vñ Augustinus in epistola ad
Uincetium donatistā dicens de doctrina scōr:
que ē extra scripturā canonicā: hoc genus scri-
pturaz ab illis que canonicē nominant distin-
guēdum ē: non enī ex eis ita testimoniū pferē-
dum vt contrariū sentire nō liceat. maxie vbi
aliter senserunt qd veritas se habeat: nos in il-
lo genere sumus: vt nō dedignemur ēt ab aplō
dictum suscipere: Si quid aliud sapitis: deus il-
lud reuelat. Cōsequēter euāgelista designat
locum diēs. a Et duxit illos in montē excel-
sum: ad designandū qd illi sunt apri ad cōtē-
plandū celestia: qui eminet in cōtēplatiua
vita. Subdit autem. b Scorsum: ad denotan-
dū qd contemplatiui debēt eē a tumultu secu-
lariū segregati. Cōsequēter describit trans-
figurationis modū dicens. c Et transfigura-
tus ē: non qd mutauerit lineamēta corpis: vel fi-
guram: sed ppter claritatis vultus eius imen-
sitatem: hoc est qd subdit. d Et resplenduit
facies eius sicut sol. Ad cuius euidentiam consi-
derandum: qd anima xpī a principio creatiōis
fuit glorioza ppter apertam visionē: et perfectā
fruitionem. verū tamē ex diuina dispositione
fiebat vt glia anime non redundaret ad corp⁹
vt sic corpus eēt passibile et mortale ad implen-
dū precium redemptionis humane: et eodez
modo ex diuina ordinatione factum est vt glo-
ria anime redundaret ad corpus in hora trās-
figurationis vt ostenderetur discipulis gloria
future reuivrectionis: nou tantū anime sed cor

Et duxit illos in mon-
tem excelsum. scorsum
et transfiguratus est an-
te eos. Et respēdunt fa-
cies eius sicut sol. vesti-

poris: vt sic animarentur ad sequendū xpm in
accerbitate passionis ad qd eos inuitauerat in
alio euangelio: et sic patet qd claritas illa i trās-
figuratione fuit claritas glorie quantū ad essen-
tiam: sed non quantum ad modū: qd fuit eiusdē

menta autem eius fa-
cta sunt alba sicut nix.
Et ecce apparuerunt
illis Moyses et Elias
cuz eo loquentes. Re-

rationis cum illa
claritate que est i
corporib⁹ glorio-
sis: sed nō fuit ibi
per modum qua-
litate permanen-
tis: sicut est in illis
sed per modū pas-
sionis transēntis
et ideo illa claritas

nō debet dici dos glorie: qd dos de sua ratione
importat qualitatem permanentem: et est simi-
le de lumine eleuante aīam pauli ad videndū
in raptu diuinā essentiam fuit eiusdemratio-
nis cum lumine eleuante animas beatorū. Ne-
rūtamen qd non fuit in paulo per modū qua-
litate permanentis: sed per modum passiōis
transēntis: ideo ex tali eleuatione siue visiōe
non fuit paulus beatus: qd beatitudo importat
permanentiam. e Et ecce. Hic ponitur trās-
figurationis testificatio. et pmo testificatio hūa-
na. scdō diuina: ibi adhuc eo loquente. Prima
in duas: qd pmo ponitur testificatio eminenti-
um virozum in veteri testamēto. Scdō emine-
tium in nouo: ibi respondens autē Petrus. Di-
cit ergo pmo: qd Moyses et Elias apparue-
runt illis: hoc est ipsis discipulis. f Loquen-
tes cum eo. de quo autē loquerētur. Luc. expzi-
mit. i. cap. dicens: qd loquebantur cum ielu de
excessu quem expleturus erat in hierusalem: qd
quidem excessus fuit in sua passione in qua su-
stinuit dolorem excessiuum et ignominiam ex-
cessiuam propter amorem excessiuum ad nos.
Ratio autem quare Moyses et Elias magis
apparuerunt qd alij. fuit qd Moyses erat le-
gislator: et Elias maximus emulator pro ho-
nore diuino: sūm quod de deo scribitur. iij. Re-
gum. xix. cap. zelo zelatus sum pro domino ex-
ercitū: et ideo per testimoniū istorum apparu-
it qd xps non erat dissoluor legis vt impone-
bant sibi iudei: s; magis adimpletor: similiter
nec blasphemator diuini nominis: vt impone-
bant ei iudei: qd dicebat se filium dei: s; magis
confessor veritatis: Considerandum etiam qd
Moyses et Elias non fuerunt ibi sūm appare-

nam fantasticam: sed secundam veritatem: quia Petrus non fuit adductus ibi de loco quodam eninēti ad quem fuerat raptus: ut habetur. iij. Regum. ij. ca. Et sic apparuit ibi in anima et corpore. et Moy- ses autem fuit adductus ibi: de limbo sanctorum patrum: non quia

surrexit sed quia anima apparuit ibi in quodam corpore sibi adaptato: sicut apparent angelus in corporibus assumptis: per hanc etiam ostenditur quod Christus erat dominus vite et mortis: quia habebat testimonium ab illa qui erat adhuc vivus: et a Moyse qui iam fuerat mortuus. a Respondens autem Petrus. hic ponitur testimonium apostolorum qui fuerunt eminentes in novo testamento. Id cuius evidentiam quod beatitudo essentialiter consistit in aspectu claro ipsius divinitatis: et perfecta eius fruitione. Accidentaliter autem consistit in conspectu humanitatis Christi et delectatione consequente per quam sicut per instrumentum coniunctum divinitati. Sunt sancti adducti ad gloriam. Isti autem apostoli qui admissi fuerunt ad videndum transfigurationem Christi non viderunt ipsius divinitatem: sicut Paulus in raptu. Sed tantum eius humanitatem: in forma gloriosa: et tamen in eius aspectu fuerunt sic delectati: quod voluissent ibi perpetuo manere propter quod dixit Petrus. Domine non desinam te. b Faciamus hic tria tabernacula ad manendum hic. c Tibi vnum. Non loquitur de tabernaculo faciendo pro se et locis suis. quia volebat cum Christo esse in suo tabernaculo: socij sui cum alijs duobus. Lucas autem dicit: quod loquebatur Petrus nesciens quid diceret. Sicut enim ex magnitudine passionis ut timoris vel amoris aliquis prorupit in aliqua verba sine premeditatione: ita similiter ex magnitudine devotionis et delectationis ex parte dixit Petrus illa verba: que tamen non

erant rationabilia: quia in solo aspectu humanitatis Christi non consistit beatitudinis essentia: ut iam dictum est: et ideo illud non debet sufficere per finali beatitudine. d Adhuc eo loquente. hic ponitur testificatio divina: sicut enim in baptismo Christi in quo

discipuli ceciderunt in faciem suam: et tenuerunt valde. Et accessit Iesus et tetigit eos: dixitque eis. surgite et nolite timere. Levantes autem oculos neminem viderunt: nisi solum Iesum. Et descendentibus illis de monte: precepit Iesus dicens. Memini dixeritis visionem domini: nec filius hominis mortuus resurgat.

decorata tamen claritate glorie et spiritus sanctus in lucida nube per quam significata est plenitudo veritatis Christi. predicatione propter quod dictum est. ipsum audire: pater autem apparuit in voce dicens. e Hic est filius meus. scilicet naturalis: alij autem sunt adoptivi. f In quo mihi bene complacuit. i. in quo divinum bene placitum complebitur de redemptione mundi: sequitur. g Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam. Hoc autem factum est ad declarationem humane fragilitatis iuxta excellentiam divine maiestatis. h Et accessit Iesus. ad consolandum eos scilicet. i Et tetigit eos. familiariter et dulciter eos consolando sequitur. k Levantes autem oculos suos neminem viderunt etc. Quia Moyses et Helias iam recesserunt: reducti voluntate divina ad loca unde fuerant adducti. l Et descendentibus. hic ponitur discipulorum instructio devotionem suam: quia precepit eis Iesus ne visionem predictam alijs divulgarent ante resurrectionem suam: ne alij audientes Christum eis apparuisse in forma gloriosa: scandalizarentur postea videntes ipsum pati tam ignominiose etc. Sequitur expositio moralis.

Origenes: sex diebus factus est visibilis mū-
dus igitur qui transiendit omnes res mundi
visibiles potest excelsum montem ascendere et
respicere gl'iam verbi dei: Et ecce apparuerūt
eis Moyses et Helias cum eo loquentes: Ori-
genes: Si quis intelligit spūalem legem conue-
nientem sermonibus iesu et in propriis abicō-
ditam dei sapiam ille vidit Moysen et Helias
in gloria cum iesu. Bonum ē nos hic esse. scilicet
in contemplatiōis dulcedine. Faciamus hic tria
tabernacula que contemplatiuus moraliter fa-
cit quando legem et prophetas et euangelium
practice legendo disponit. scilicet corde credendo:
ore confitendo: opere adimplendo. Et ecce nu-
bes lucida. Cognitio verandeo subditur. Hic
est filius meus dilectus etc. Et ceciderunt disci-
puli in faciem suam etc. Nam sic illuminari ve-
nerant dei maiestatem nemini dixeritis visio-
nem etc. q: diuina mysteria non sunt semp. sed
loco et tempore debitis publicanda.

Questio fratris Antonij betontini super
euangelium. Si vis faciamus hic tria taberna-
cula. Matthei. xviij. cap.

Utrum alie circumstantie negociatione: vel
mercantiā impedientes inueniant. Ad q: bre-
uiter respondetur: multip. scilicet. q: licet pro-
prie et stricte loquendo alie circumstantie non
inueniantur preter infra scriptas: in questione su-
per eplam eiusdem dominice. que mercantiā
habere impedit. Tamen large loquendo de
ipsis mercantie circumstantiis tres alie assi-
gnari possunt. Quarum prima dicitur iniqua
separatio: quia pleriq: sunt. qui negociationi
nimium intendentes sine vxoribus longam
moram in longinquis partibus trahunt: tales
autem quantis carnalitatibus et spurciis tam-
cum fidelibus q: infidelibus inquinantur. quis
exprimere posset: Et q: deterius est frequentius
quod vxoribus violandi sacrum matrimoniū
causas multiplices prestant: q: vt in. c. presen-
tia. extra de sponsalibus dicit. Mulieres sepius
pro inuenili etate seu fragilitate carnali neque-
unt continere petentes alijs copulari. Nam vt
magister sententiarum dicit in. xviij. cap. primo
quartū voluminis ait: Qd etiam ponitur a gra-
mano. xviij. q. ij. ca. j. s. j. Matrimonium est vi-
ri et mulieris coniunctio: in diuina vite con-
suetudinem re. iens. Quia vt Matthei. xix. ca.
legitur. Cum pharisei tentantes dominum pe-

tissent ab eo dicentes. si licet hominē dimitte-
re vxorem suam. Post alia verba audierunt:
quos deus coniunxit homo non separet. Hae-
c enim intentione fuit. Postmodum transeunt: vir
et mulier in coniugio iungi debet: vt simul ppe-
tuo maneat: q: ut post dicit in coniugio: an car-
nalis copulā possit alter iuncto altero religione
trahere: tñ post cōsumationē non nisi volēte: vñ
Alex. papa priori et fratribus sancti Joannis sicut
extra de puerione coniugatorū ca. vxoratus ha-
betur sic ait. Vxoratus sine licentia vxoris iter
vos nullatenus recipiat. Scda diuinorū sacra-
mentorū et officiorū omisio. Multi enī iter
fideles longā trahētes moram: vel ē iter fide-
les existentes tantū spūalibus lucris inhiant vt
abq: pssēsiōe et cōsione: et aliquo signo xpianita-
tis tanq: aialia viuant. Proinde. lxx. dist. de
cretorū in. c. qm nō cognoui. Augu. ait. Ad serito
dictum est negocium: q: negat ocū: q: malum
est: cum non querat verā getem que est deus:
Et ecclī. xxvij. ca. scribitur. Difficile exiit ne-
gocians a negligentia. Id diuinorū et non iustifi-
cabit capto a peccato labio. Tertia quidē dē
vltra sortē rex vsuraria receptio: q: vt Ambro-
sius ait: et Hieronymus. xxiij. q. ij. ca. pleriq: et
ānorant qdēq: sorti accidit: que fors fuit legi-
tas est debita quantitas mutuae rei: q: materia
occurrēte vsura ē. Unde dñs Hosti. clar. ius vsu-
rā diffiniens ait. Usura ē cuiuscūq: solutionis
rei mutuae acceptio ipsius rei vlus gratia pa-
trione iter posita: vel hac intentiōe habita in
ctur: vel exactione habitū ex pmo facto: Et l3 do-
ctor irrefragabilis Alex. de ales dicit in. ij. vo-
lumine sume. Qd hec vsuraria receptio reruz
vltra sortē fieri possit. dūtaxat in illis q: mutua-
tur sub certo numero sicut pecunia: Et si certo
pōdere: sicut aurū et argentiū et silia. Et sub certa
mēsurā: sic granū vinū et oleū et huiusmōi alia.
q: in his tñ est determinatus valor: ab arte vl-
a nā. Ab arte vt in illis que nūerant. Nā vt i
illis q: mēsurant: et ponderant: et si vltra talē va-
loris determinationē vel artis inueniunt ē pp
idigētiā nram: nō pp ipsoz variationē in valo-
re: In largiō loq volētes in pntia: in oī re ne-
gociali eā locamus. Hinc Hieronymus sup Eze-
chi. li. vj. Qd dicit. xiiij. q. ij. ca. Putat in dēre
to describit sic. Putat qdā vsuras tñ ē in pe-
cunia: q: puidēs diuina scriptura oīs rei autē
supabundantiā. q: qd illud ē ab eo qui dedit
plus accepit. vt plūq: dedisti nō recipias. Ps. o

his tribus circū-
faciam hic tria
tractatus negoci-
stantes dicitur
fatis pertinent
per ipm sponia
suam ecclesiam
lectam non reli-
quentem. Alex.
per moyses legē
officia diligen-
tem. Ultima
Helias: non so-
viam: sed et
cūta tempora
omnino perno-

C Epistola li-
ralis cplē Pau-

Hic p-
aplo v-
dit th-
lonicenses
les eos de m-
informandos
defectibus
gendo: licet e-
cōitas eoz e-
ita tamen ibi
aliqui de frat-
epistola corrig-
sequendo. Cir-
reputabant for-
tam: ideo p-
aliqui de gent-
nicari: propte-
ad virtutem o-
a Decetero e-
eram. id est
ber plus vos
stra. b. Ut
plo. c. Qu-
via morum.
vivendo. e-
prescindo.
g. Que p-
dāo ipsius
b. Hec est enī
expres. i.

his tribus circumstantiis in pñi dicere possumus. **F**aciamus hic tria tabernacula. i. faciamus in fine tractatus negociationis mentionē de tribus circumstantiis: licet non proprijs ad rem hanc. tamen satis pertinentibus. Quarum una deservatur per xpm sponfam suam ecclesiam dilectam non relinquentem. Altera per moysen legis officia diligenter. Ultima per Beliam: non solum vltimam: sed etiam cuncta temporalia omnino spernente.

Epositio litteralis eplę Pauli.

Hic Paulus apostolus redit thesalonicenses dociles eos de moribus informando: et de defectibus corrigendo: licet enim cõitas eorum esset sancta tamen ibi erant aliqui de fratribus corrigendi et specialiter hac epistola corrigi de duobus: que parebunt prosequendo. Circa primum sciendum quod gentiles reputabant fornicationem simplicem esse licitam: et ideo propter consuetudinem pristinam aliqui de gentilitate conversi erant adhuc fornicari: propter quod apostolus corrigi hoc viciū ad virtutem oppositam inducendo dicens. **a** Decetero ergo fratres rogamus vos et obsecramus. id est per sacram rez adiuramus quod debet plus vos movere: quā simplex deprecatio nostra. **b** Ut quemadmodum et verbo et exemplo. **c** Quomodo oporteat vos ambulare: i. via morum. **d** Et placere deo: caste et iuste vivendo. **e** Sic et ambuletis et in his semper proficiendo. **f** Scitis enim. i. scire debetis. **g** Que precepta dederim vobis. id est de maiestatis ipsius: cui simpliciter est obediendum. **h** Nec est enim voluntas dei: eius mandato expressa. **i** Sanctificatio vestra. i. emundatio

et a carnalibus peccatis. **k** Ut abstineatis tanquam a deo prohibita: ad eam enim sequitur incertitudo prolis et vago concubitu que est de recte contra bonum humane nature: **l** Et enim debet filijs nutrimetur et documetur: aliter non possunt bene stare: nullus autem sollicitus est de talibus circa prole sibi incertam. **m** Ut sciat unusquisque vas suum. i. corpus proprium quas debet eo quod in ipso formatum per naturam a deo infunditur per creationem. **n** Possidere per manere. **o** In sanctificatione et honore. corpus enim in fornicatione deformatum de honore turba bestiale efficit. **p** sal. xlvij. homo cum in honore esset non intellexit. Ubi dicitur in postilla. et sciat unusquisque vas suum possidere: secundum potestatem exponi aliter.

abstineatis vos a fornicatione: ut sciat unusquisque vestrum suum vas possidere: in sanctificatione et honore non in passione desiderij: sicut et gentes que ignorant deum: et ne quis supergrediatur: neque circumveniat in negotio fratrem suum: quoniam videret dominus de his omnibus: sicut prediximus vobis: et testificati sumus. **n** Non enim vocavit nos deus in immunditiis: sed in sanctificatione: in christo iesu domo nostro.

ter. f. quod non solum ab illicito quis abstergeat: sed sciat unusquisque suum vas possidere. i. vixit suam in sanctificatione. f. ut non turpius abutendo eas possideat. **o** Non in passione desiderij. i. non seque do passionem concupiscentie venerorum que est vitiis vehemens. **p** Sicut et gentes: supple sequitur eam credentes fornicationem simplicem ellicitam. **q** Et ne quis. hic incipit pars secunda in qua corrigi cupiditatis vitiū inducens ad oppositum. Et primo ponit hanc inductionem. secundo quādam excusationem ibi de charitate. Circa primum dicit. Et ne quis supergrediatur: opprimendo primum ab eo extorquet iniuste possessionem suam vel re aliam. **r** Neque circumveniat. id est decipiendo vltillando debitis per vias. vlt. mercatibus malas et cõstilia. **s** Quia videret dominus. quia punit. **t** Sic perdimus vobis apostolus exites. **v** Et testificati sumus. i. per testimonium scripturam ostendimus. **x** Non enim vocavit nos deus. i. ut iniamus immunditie peccati cuiusque. **y** Sed in sanctificatione. i. ut vivamus sancte.

Seria. ij. post

Questio fratris Antonij betontini sup ean-
dem eplam pauli apli. Ne qd supergrediatur.
neqz circūueniat in negocio fratrem &c.

Ex quibus verbis merito talis questio que-
ritur. Anrum liceat aliqua lege in emēdo & vē-
dendo decipe p/
ximum. Ad qd bre-
uiter respōdes qd
non. Nam vt in p/
ma dist. decreti. a
gratiano notatur
ab origine mūdi
vsqz ad etatez tri/
na lege humanuz
genus gubernari
est. nature scriptu
rerz gratie ideo qd
dem lege nature non lz quāuis. n. ante lapsum
pmi parentis in statu. s. innocentie oia omni/
bus cōia erant. vt. xij. q. i. ca. dilectissimis. Cle/
mēs papa dicit cōis inquit vsus oium que sunt
in hoc mundo oibus hoibus esse debuit. Quia
fm sniam docto:is subtilis super dist. xv. iij. li
bz sniarum. q. y. Cūs rex scdm rectam rōnez
sic hominibus competē debz sicut ad pacificaz
consolationē & necessariam sustentationem cō-
gruere necesse est. in statu autēz innocentie cōis
vsus sine diffinitione dñorum ad vrrūqz isto/
rum amplius valuisse: qz nullus tunc occupas-
set: qd alteri necessarium extitisset: tamē vt idēz
sumus pontifex in eodem cap. intulit per iniq/
tatem. i. per sollicitudinem fm glo. que natura
li equitati contraria est. Hoc alius dixit esse su-
um: alius istud: & sic inter immortales facta est
diuisio que iure humano. s. imperatorum post
lapsum primorum parentum: propter tria ra-
tionabiliter factum. Ad concludendum. s. ne/
gligentiam: eo qd agri vel terre in solitudinem
verterentur: qz si agri essent cōmunes: cōmune
etiam esset colere & seminare: sed patenti expe-
rimento cernimus qd de cōmunibus nulli vel
modici curāz: ideo necessaria hominum sustē-
tatio cito deficeret. Ad excludendam insuper
inimicitiam: qz esset efficax causā qd pax nunqz
inter homines haberetur. Nam sepe contin-
geret qd eadem re eodem equore: eadem domo:
eodem agro: plures vellēt insimul vi: & sic ma-
gis cupidus plura super alios occuparet. Si/
cut de Membroth Gene. x. ca. legitur vbi dici/
tur. C. pit Membroth esse robustus venator. i.

Omnica secūda in. xl.
euangelium scd3 Mat
the. xvi. cap. f. Assum-
psit iesus petrum: & ia-
cobum & iohannez fra-
trem eius. Require an-
te. f. in sabbato &c.

hominum oppressor: & extincor fm glo. Ad ex-
cludendam etiaz malitiaz eo qd taliter via fran-
dibus aperiretur. Nam tunc malitiosi puniri
non possent qz alienum non acciperent: sed il/
la quibus sibi viderentur indigere protinus

Seria scda post secū.
dam omnicam. xl. e uan/
gelium scdm ioan nem
viij. ca p.

In illo tempore.
Dixit iesus tur-

non licet lege scripture hinc Lenit. xix. ca. Do/
minus dixit: Nō decipiat vnusquisqz proximu
suum. Ultimo ne longior fiam non licet lege
gratie. Cum i. Barthe. xij. cap. Dominus dicat
Diligis proximum tuum sicut te ipsum: & pau-
ad Romanos. xij. cap. dicit. Qui diligit proxi-
mum legem impleuit. Quāobrem ex sentētia
doctoris subtilis habetur: qd saltem tria requi-
runtur ad hoc vt non sit aliqua leirconcuentio
in emptione & venditione. Primo vt non sit
error in substantia: vt videlz def auricalcū pro
auro: nec vinum limphatum pro puro. Secun-
do vt non sit error in qualitate vt. s. non detur
res corrupta pro sana. Tercio vt non sit error i
quantitate siue res mensuretur per pondus si-
ue per alium modum.

Expōitio litteralis.

Hic euangelista docet: qd pctōres obstina-
ti nō audiētes christū nō possūt sequi
christum: sed in tenebris manent. Et diuiditur
in duas: qz primo ostendit eos quibus loqueba-
tur habere huius lucis defectum. secundo sub/
dit huius defectus remedium ibi dicebant er/
go Circa primum sciendum: qd recedente sole
visibili de nostro hemispherio cauſantur ibi te/
nebre: ita similiter xpo qui est sol iusticie ex hoc
mundo per mortem recedente iudei pro ma-
iori parte sunt obrebrati tenebris infidelita-
tis: & in eis obstinatis: hoc iusto iudicio dei qz
viderant signa in vita eius & in morte: propter
qd gentiles legis & prophetarum notitiam nō

habentes er-
it. Clero filio
xvii. cap. c. i.
cula vñsue
cta poterat
gnosceret ve
q per psequ
rito sunt. a v
missi: ppter
ingratiitudi
sic excecari
ter p obstin
& hoc ē qd p
xit ergo cio
a Ego vado
patre per m
scdm huma
a quo tamē
cessit scdm
tarē. b E
bris meior
sunt aplos:
p3 act. viij.
ni. i. pprop
xpi & aplos
combustur
manor: vt su
xix. cap. & x
phetas &c.
venire. s. ad
impediēte.
iesus docet
qz pmo hu
efficaciam
mum sciēdi
do ad xpm
tur in duas
ditur. scdo
go in dei
rū in terrō
bat remedi
sciēdum qd
tur: vt ha
mortē aia
erponitur
rū. & iō iud
putabāt sal
ipsum: qz d
venire: si er

habentes crediderunt christo similiter patet de illo Leturione qui visis signis in morte xpi dixit. Clere filius dei erat iste. vt habet Maththei xxvij. cap. et ideo iudei qui non solum per miracula visis sed et pro oracula prophetarum predicta poterant eum cognoscere vix xpi et per psequens merito sunt a deo dimissi: propter eorum ingratitudinem: et sic excecati totaliter per obstinationem: et hoc est qd dicitur. Dixit ergo eis iesus. a Ego vado... ad patrem per mortem secundam humanitatem a quo tamen non recessit secundum diuinitatem. b Et queritis. s. persequendo me in meis: quia post mortem xpi: iudei psequuti sunt apostolos: et alios xpi fideles usque ad mortem vt patet act. viij. cap. c Et in peccato vestro moriemini. i. propter peccata vestra: quia propter persecutionem xpi et apostolorum ciuitas hierusalem destructa est. et templum combustum: et populus occisus ab exercitu romano: vt fuerat a xpo predictum ex psalms. Luce. xix. cap. et c. xij. hierusalem hierusalem que occidis prophetas etc. d Quo ego vado vos non potestis venire. s. ad gloriam patris vestra infidelitate hoc impedire. e Dicebat ergo. hic consequenter iesus docet remedium et diuidit in duas partes: quia primo huiusmodi remedium pponit. secundo eius efficaciam ostendit ibi. Dicebat ergo. Circa primum sciendum quod hoc remedium consistit inueniendo ad christum per fidem: qui est vera lux. ideo diuiditur in duas: quia primo remedium huius fidei ostenditur. secundo ad credendum eos inducit ibi: dicebat ergo iudei. Prima in duas: quia primo ponitur iudeorum interrogatio. secundo subditur christi responsio in qua datur remedium predictum ibi: dicebat. Circa primum sciendum quod audierat iudei christum voluntarie moriturum: vt habetur illud iherosolym. iij. ca. Tradidit in mortem animam suam: que scriptura et totum caplum exponitur de christo ab antiquis doctoribus hebreorum. et ideo iudei de iherosolyma querebant de iesu quem reputabant falsum christum. f Numquid interficiet semetipsum: quia dixit: quo ego vado vos non potestis venire: si enim serio loqueretur de plenitudine hu-

ius prophie diceret sic: Numquid ex simplici voluntate sepaberis anima a corpore: quod patet ex eo quod subdit: quia ego vado vos non potestis venire. Ipsi enim poterant seipsos interficere sed non poterant animam suam per voluntatem suam tradere. Sicut fuit prophatum de christo per Isaiam. Et in iesu suum ita adimpletum. g Et dicebat. Hic ponit christi responsio: in qua datur predictum ubi intelletus dicens. h Vos deorsum estis. i. de massa corrupta potestis originale peccatum: et ideo habetis debitum mortis: et necessitatem moriendi: propter quod separatio anime a corpore non subiacet simplici voluntati. i Ego de supernis sum: quia secundum deitatem habet eandem naturam cum patre secundum humanitatem anima est a deo immediate: et corpus formatum spiritus sancti virtute et propter hoc habet plenitudinem dominum super corpus suum separando animam ab ipso et reuiniendo: secundum quod dicit infra cap. x. Potestatem habeo ponendi animam meam: et potestatem habeo iterum sumendi eam: ideo sequitur. k Vos de hoc mundo estis: oportet et affectum. l Ego non sum de hoc mundo: quia secundum quod deus precedit mundum vt causa effectum nec est pars vniuersi: secundum autem humanitatem: propter virtutem formatam: eodem modo est dicendum: quia illa virtus fuit virtus spiritus sancti: quantum autem ad animam et corpus bene est pars vniuersi: sic est de mundo quantum ad substantiam: non autem quantum ad peccati deordinationem: quod de ordinatione nomine mundi in sacra scriptura frequenter designatur: vt patet Joannis primo ca. Et hoc modo iudei erant de mundo propter infidelitatem peccati: propter hoc subdit. m Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris: supra dixerat in peccato vestro in singulari: quia principale peccatum eorum erat persequutio christi: sed ad hoc sequebantur multa alia peccata propter hoc replicauit hic in plurali in peccatis vestris. Et persequenter ostendit remedium contra ista mala dicens. n Si enim non credideritis: fide formata charitate. o Quia ego sum vobis in lege et prophetis promissus. p Moriemini in peccato vestro.

a Dicebat ergo. Ono remedio euadēde mor-
tis: q per fidē xpi. Hic consequēter inducit eos
ad credēdum sibi. Circa q premittit iudeorū
interrogatio dicens. **b** Tu quis es. q. d. On
de nobis q tu sis talis: tantus q debebat cre-
di tibi. **c** Dixit

eis iesus: proban-
do q debeat cre-
di: q b qd est oīz
creaturarū princi-
piū primū. z p
cōsequens veritatē
pma infallibilis: s
est q subdit.

d Principiū qui
z loquor vobis: z
qd est pmi oīum
rerū pncipiū: oīa
reducit in seipsum
cum sit finis om-
nium. iō psequen-

ter ostendit: q ad ipsum pertinet oīum iudici-
um: per q oīa reducuntur in ipm z hoc est q
dicit. **e** Multa habeo de vobis loq z iudica-
re nō dicit vobis: ad vtilitatē vestrā: sed de vo-
bis. scilicet ad malum vestrū: q erit in iudicio suū/
ro. **f** Sed q misit me: verax ē: qz adimple-
uit promissum de pma promissioe filij: que nō
est ad cōdēnandū vel iudicandū mūdum. s
magis ad saluandū per doctrinā. ideo sequit.

g Et ego que audiri ab eo hec loquor i mūdo
Dixit enī se audire a patre. qz in quantū deus
habet sciam a patre: tamē tandē cum ipso: sicut
z essentiam. sed in quantū homo habet sciaz in-
fusam ab eo. **h** Et non cognouerunt. qz pīez
eius dicebat. deum. Hoc tradidit euangeli-
sta: vt ostēderet cecitatē eorū: Verūm quia mul-
ti iudeorū in morte xpi crediderūt vidētes mi-
racula que acciderāt in morte eius vt habetur
Luc. xxiij. ca. Siliter ad predicationē aplōrum
multi iudeorū crediderūt post mortē xpi: vt ha-
betur actu. ij. cap. ideo subdit. Dixit ergo eis
iesus. **i** Cum exaltaueritis filiū hoīs. s. i. cru-
ce in qua fuit extēsus in aere z per q exaltatus
a pte scdm q dī ad philip. ij. ca. humiliatū se/
meritū factus obediēs vsqz ad mortē: mor-
tē aut crucis: pp q deus exaltatū illū. **k** Tūc
cognoscetis: qz ego sum. s. vere xps: vritur aut
tali mō loquēdi: vt reducat eis ad memoriā
illud. Exo. ij. ca. Ego sum q sum. **l** Et a me

Dicebant ergo ei: Tu
quis es? Dixit iesus
Principium qui z lo-
quor vobis. Multa q
dem habeo de vobis
loqui z iudicare. Sed
qui misit me verax est
Et ego q audiui ab eo
hec loquor mundo. Et
non cognouerunt: qz
patres eius dicebat de

ipso facio nihil: qz scdm q deus habz totā vir-
tutē operatiuā a patre lz eādē: sicut dictū est
de scia scdm q homo illa natura ē organū diui-
nitatis cōiunctū. ideo nihil poterat opari nisi
scdm morē: z regulatiōē ipsius dei. iō sequit.

m Sicut docu-
it me pater hec lo-
quor: z q misit me
meū est: qz scdm
deitātē pater ē in
filio z econuerso:
scdm humanitatē
vō ipsa deitas est
in hoīe xpo spali
mō: per talez scili-
cet vnionē ip quē
modū nō est in ali-
quo alio. **n** Et
nō reliquit me so-
lū: qz filius scdz
q deus nō pōt se/
pari a patre: scdm vō q homo pōt separari de
potētia absolutā: sed de potētia ordinata: na-
tura assumpta nunqz dimittetnr: qz q semel al-
sumpsit nunqz deponet: vt dicit Bāmasenus.
o Qz ego que placita sunt ei facio semper: in-
quātū enī deus idem vult z facit qz pater: quia
eorū ē vna volūtas z opatio in quātū vō homo
ei volūtas z opatio regulant absqz aliqua obli-
quatione a regula diuine voluntatis: vt patet
ex predictis.

CExpositio moralis.

Dixit ergo eis iesus: Lū exaltaueritis filiū
hoīs. s. i. cruce. Tē cognoscetis qz ego suz zē. post
aut mortē xpi z ei ascēsiōē vna die pdicante
Petro crediderūt simul z semel de iudeis gng
milia. Et altera die tria milia: vt hētur actu. ij.
z. iij. ca. Sic ē est iter hoīs q valor hoīs pl
appet z cōmendatur post eius mortē qz an.
CQuestio fratris Antonij berontini. In pctō
vō moriemini. Joānis. viij. cap.

In qb vobis merito grīf. Cū oīs malitia
pfundit aliquotiens rōne vitatis aut corrigif
nunqz: maxie eorū qui pposito malo: z nō igno-
rātia peccāt: hinc Joā. crisō. Ecce enī iniq vlu-
rarū: postqz audierūt vluraz oī lege detestari.
Mūqd cōpūxit eos timor pcti: Mūqd cōpescu-
it eos vel liberalitatis plderatio. Sed quid?
Aliunt dicētes: nihil nisi pctm lege phiberi de-
bet. Sed qd vtilitatē primo pferit: culpa nō ēē

videt: Cōst-
comoditatē
ergo scdm
mari pcei-
his iniqui-
ferti cui
mutuatio
tē aliquā a
sumptioe
tem nisi cō-
dūstri a re-
tis mutuū
antis ppr-
esse: z nō
dibit ali-
mutuanti
eius enī
endū ē: q
res: quar-
ipsoz rep-
prio: sicut
potū eo vi-
are ipsa
vnu ipsoz
vnde in
igif fecit
eius bis i-
ē iustici-
vltio nō ē
inhabitat
vtrūqz cō-
domus ro-
p vlu don-
que mutu-
de numer-
prio sicut
pecunia
z sub cer-
bis scdm
ficiū a
arte pce-
illicitū ē
accipe co-
talia noi-
cap. dī
paupi q
nec vlur-
pe pctm
vlura ē. E-
vlura ē: q

videf: Cōstat enī q res que mutuo daf aliquaz cōmoditatē ⁊ vilitatē cōfert illi cui prestatur: ergo scdm equitatē pōt hmoi cōmoditas extimari p̄cio: ⁊ merito cōpensari: Sed merito his iniquis rñderi pōt q res mutuata nō cōfert ei cui facta est

mutuatio vilitatē aliquā a rei cōsumptiōe differētē nisi eēt ex industria a recipientis mutuū q mutuantis p̄p̄ia nō vīesse. ⁊ iō nō est vīdibilis alio p̄cio mutuantis rei. Ad cuius euidētiā sciendū ē: q quēdaz res: quarū vsus ē ipsaz rez cōsumptio: sicut vinū ad

per.

Feria tertia post secundā dñicam. xl. euāgelium scdm Matth. xxij. cap.

Nullo tēpore. Locutus ē iesus ad turbas: ⁊ ad discipulos suos dicens.

potū eo vīdēdo cōsumimus. In quibus vsus rei a re ipsa seorsum cōputari nō debet. s; cuiusq; vniū ipsaz cōcedit necesse ē vt alterū concedat vnde in istis p mutū trāssert dñum: Si quis igit seorsūz velle vīdēdo vinū ⁊ seorsum vsum eius bis idē vīdēdo dñoscit ⁊ vīdēdo q nō ē iusticiā peccat. Quedā vō res sunt quarum vsus nō est ipsaz psumptio: sicut vsus domus ⁊ inhabitatio: ⁊ nō dissipatio: in quibus seorsūz pōt vtrūq; cōcedi. puta cum qs cōcedit alteri vsūz domus retento sibi dñio vel ecōtra. Et pp hoc p vsu domus licite pōt recipi p̄ciū. Res igit que mutuo dant in quibus cōmitti pōt vsura sūt de numero eaz rez quaz vsus est ipsaz psumptio sicut sunt que mutuant sub certo nūero: vt pecunia ⁊ sub certo pōdere vt aurū ⁊ argētum ⁊ sub certa mēsurā vt granū vinū ⁊ oleū: q: in his scdm doctore irrefragabilem impositū est p̄cium a natura p̄ter illa que nūerant quib; ab arte p̄ciū impositū ē: ⁊ iō p̄o vsu talīū rerūz illicitū ē accipere p̄ciū: q dī vsura: Sufficit enī accipere equales illius rei que mutuat que oīa talia nōte pecunie itelligi p̄nt. De qua exo. xxij. cap. dī. Si pecuniā mutua. s. dederis pp̄lo meo paup; q habitat tecū nō vrgebis eū. qñ exactor nec vsurus opprimes: s; de oī re vltra fontē accipe p̄ciū ē. ideo Ambrosius li. de dauid. Et esca vsura ē. Et vestis vsura ē: q dñūq; fontē accidit vsura ē: q velis ei nomē iponas vsurā. Unde

Prinz descenditibus dī i p̄cto vīo moriemini

C Expositio litteras

Sup cathedrā Moysi ⁊ c. hiconditur iudeos eē iuste reprobatos q fuerūt fictores bonitatis. Et diuidit in duas

ptes q: saluator p̄mo ponit in hac lectiōe hui; fictio nis motiū. scdo h motiū excludit a discipulis suis ibi. Cōs autem. Alotium autē fuit supbia Phari/ seoz ⁊ legis pitorum ⁊ hec supbia oñdī ex tribus p̄mo ex abusu sue p̄tatis. scdo ex simulatione scitatis ibi. Via ergo. ter

tio ex abitiōe dignitatis ibi. Aimāt autē p̄mos recubitus. Circapmū p̄siderādū q a tpe Moysi si fuerūt p̄stituti a deo. lxx. senes etate ⁊ scia p uecti: q cū Moysi haberēt curā ppli: ⁊ dicebatur iudices ordinarij q ad ipsos fiebat recur/ sus in dubijs cāis: magne ēt cāe nō tractabant sine eis: ⁊ istud fuit obseruatū apud iudeos q diu fuerūt in p̄tate: ⁊ est q dicit hic saluator. Sup cathedrā Moysi. i. auctoritate iudican di pplm. b Sederūt scribe ⁊ pharisei: q illi q videbant eē magis in pplō periti ad h elige bant. c Via ergo q dixerit vobis facite: q platis ēt malis ē obediēdū nisi in his q sūt manifeste p̄ deū: ⁊ sunt habēdi in reuerētiā q diu to llerant in officio suo: q p̄ p̄ etēplū Dauid q venerabat Saulē regē s; sciret eū eē malum ⁊ a deo reprobātū. d Opera autē eoz nolite facere q nō sunt imitādi in malis imo tantū in bonis. e Alligant enim onera graua ⁊ inportabilia ⁊ c. q supra legis precepta cōstituerant multa ex suis traditionib; sicut p̄. ca. xv. que erant s̄bditis graua ⁊ inportabilia. f Digo autē suo nolunt ea mouere. i. modicū conatū ad agēdū talia nolunt apponere. Ex h patet q ille qui p̄stituit legē ali quā: nō sit s̄bdit; legi quantum ad hoc q punitat p hominē si iū faciat tñ obligatus ē ad legē implendā: grauius punitur a deo si p̄rium fecerit: quia transgressio eius grauior ē pp scandalū: pp q dicit

d nū

sapiens: patere legē: quā ipse tuleris. et extra de
 p̄stitutiōibus. ca. cū oēs dī. Qd quisq; iure in
 altero statuit ipse eodē iure vti dī: p̄z et ex p̄di
 ctis q̄ illi qui statiz ecclesie in generali seu ali
 quem statum ecclesie in sp̄ali onerāt grauib⁹ sta
 tutis sine magna
 et euidenti necessi
 tate abutūf sua po
 testate sicut facie/
 bāt pharisei et scri
 be. vii. dicit Augu
 stinus ad inq̄sio
 nes iāuarij loq̄ns
 de religione xp̄ia
 na: ipsam religio
 nem nostraz: quā
 dñs noster iesus
 xps in paucissimis sacroz celebrationibus vo
 luit esse liberam: quidā seruilibus premūt one
 ribus adeo vt tollerabilior sit cōditio iudeoz:
 qui nō humanis p̄sumptiōibus: sed diuinis
 subiūciuntur institutis. a Omnia q̄c.
 Hic ostenditur superbia phariseozum ex simu
 latione sanctitatis: qz hoc faciebant vt essent i
 reuerentia et honore in populo et hoc est q̄ di/
 cit. Omnia vero opera sua faciunt: vt videant
 ab hominibus. i. propter gloriā humanā:
 qz videri in bonis propter gloriā diuinā
 non est malum: sed magis meritorium: vt di/
 ctum. v. ca. b Dilatant philateria sua. Phila
 teria s̄m qd dicit Hieronymus. Erant quedāz
 charte in quibus scribebatur dechalogue man
 dato: um: et ponebatur illa charta in capite ad
 modum corone per hoc significabatur q̄ debe
 bant legem in memoriā habere s̄m q̄ dici/
 tur Deutero. vi. cap. Dicebantur enim philate
 ria a philare q̄ est seruare: et tora q̄ est lex: qz
 erant quedam signa seruande legis: Pharisei
 igitur vt viderentur p̄ceteris religiosi facie/
 bant sibi philateria: magis lata: et scribebant in
 eis dechalogue de grossiori littera: et eadez ra
 tione faciebāt simbrias maiores in pallijs suis
 Que autem essent iste simbrie tangitur. ix. ca.
 saper illud verbum tetigit simbriam vestimen
 ti eius: q̄ sic etiam hic declaratur: tetigit sim/
 briam: et p̄s enim portabat vestimentum suum
 ad modum iudeozum. Ad cuius euidentiam
 sciendum: q̄ populus iudaicus de quo xps erat
 nasciturus scdm carnem debebat pollere qua/
 dam sanctitate speciali p̄ceter alijs populis: et ab

eis distingui et ideo data est eis circumcisio vt
 quoddam signum distinctiuū in carne: Simi
 liter data est eis lex: vt haberet quedam specia
 lem modum viuendi. Similiter p̄ceptū fuit
 eis in habitu distingui: vt pater nūi. xv. cap. lo/
 quere filijs israel:
 faciant sibi simbri
 as: p̄ quatuor an/
 gulos palliorū po
 nentes in eis vit/
 tas hiacintinas.
 Cūre enīz hiacinti
 ne que erant cele/
 stis coloris: desi/
 gnabant q̄ debe
 bant habere quē
 rationem eminen

tem p̄ceteris: s̄m q̄ Paulus dicit ad philip.
 iij. cap. Nostra autem conuersatio in celis est:
 Unde sequitur ibidem numeri. xv. cap. vt re/
 cordentur mandato: um dei: et sint sancti domi
 no deo suoz: talem ergo vestem portabant pha/
 risei: in qua magnificabant simbrias: q̄ est i an
 gulo pallij. c Amāt aut. Hic consequenter
 ostenditur superbia eozum ex ambitioe digni
 tatis cum dicit. Amant autem primos recubi/
 tus in cenis: et hoc duplici de causa. Primo ra
 tione gule: qz ibi ponuntur sercula meliora: et
 ratione superbie: qz ille est locus honorabilior
 d Et primas ca. hedras in synagogis: vbi co
 ueniebant homines ad audiendum verbū dei
 et salutationes in foro. i. in loco patenti. e Et
 vocari ab hominibus rabbi. Desiderare enim
 scientiam et actum docendi nō est malum: sed
 meritorium: sed desiderare nomen tantū hoc
 est malum et superbie peccatum. Si tamen de/
 sideretur nomen et auctoritas magistrī: ad hoc
 q̄ sciētia iam habita aliquis melius posset vti
 nō est malum: sed est bonum: qz bonus doctor
 debet ea querere que faciunt ad efficaciam sue
 doctrine veritatem qz homo nō est magister
 p̄cipalis: sed solū deus: ideo dicit. f Un⁹
 est enim magister vester: qz solus deus potest
 interius docere intellectum illuminando: seu
 potest speciem intelligibilem infundēdo ho/
 mo autem docet tantum exterius aliqua ppo/
 nēdo ex qb⁹ formāf sātasmata dbita: a qb⁹ itel
 lectus agēs facilius abstrahit spēs itelligibile
 sicut in sanatiōe hominis nā tm p̄cipaliter.
 et medicus aut aliq̄ administrat ex qb⁹ nā iungat.

a Omnia
 dei per cre
 b Et par
 possit vo
 nis: doctri
 principali
 ab eo solu
 mus an im
 telectū q
 ma homi
 est ille qui
 mam. c
 cimini m
 sicut iam
 positum e
 d Qui
 vestrū. id
 esse s̄m ve
 paratus a
 sui status:
 nozum d
 ti per sup
 ro per g

Expo

Tunc

ergo que
 aut opera
 intelliger
 bus et ma
 debet acc
 onera gr
 dicitur a
 dia tiber
 les autē
 ad penitē
 pena fug
 super hu
 re posuer
 atque vt
 cui graui
 est vt au
 ferre nō
 Deinde
 ponendū
 diām rec
 vbi pater
 debet esse
 vt videat

a Omnes autem vos fratres estis. quia filij dei per creationem ⁊ adoptionem gratie.

b Et patres nolite vocare ⁊c. Iam aliquis possit vocari pater in terra ratione generationis: doctrine: siue etatis. Tñ solus deus ē pater principalis: quia ab eo solum habemus animam in-
telectuā que ē for-
ma hominis: pater
est ille qui dat for-
mam. c Nec vo-
cemini magistri ⁊c.
ficut iam supra ex-
positum est.

d Qui maior ē
vestrū. id est vult
esse sibi veritatem.
e Erit minister vester. i.
paratus ad officia humilitatis: sibi decentiam
sui status: propter hoc papa vocat se seruus ser-
uorum dei. f Qui autem se exaltat in presen-
ti per superbiam. g Humiliabitur. in futu-
ro per gehenne penam.

Expositio moralis eiusdem euangelij.

Tunc locutus est iesus ad turbas ⁊c. Omnia
ergo quęcūq; dixerit vobis seruare ⁊ facite: sibi
aut opera eorum nolite facere. Hoc generaliter
intelligendum est de omnibus bene docenti-
bus ⁊ male viuētibz. Nam eorum doctrina
debet acceptari: et vita repudiari. Alligāt eni
onera grauiā ⁊c. Hieronymus hoc generalit̃
dicitur aduersus omnes magistros qui gran-
dia iubent ⁊ mīora non faciunt. Crisosto. Ta-
les autem sunt qui graue pondus venientibz
ad penitentiam imponunt: ⁊ sic dum presens
pena fugitur: continetur futura. Si enim facit
super humeros adolescentis quā nō pōt porta-
re posueris: necesse habet ut aut falcem reijci-
at: aut vt sub onere cōstringatur. Sic ⁊ homini
cui graue pondus penitentie imponis necesse
est ut aut penitentiam reijciat: aut suscipiēs dū
ferre nō potest scandalizatus amplius peccet.
Deinde si erramus modicam penitentia ⁊ im-
ponendo: nonne melius est ppter misericor-
diam reddere rationem q̃ ppter crudelitātē
vbi pater familias largus est. dispensator non
debet esse tenax. Omnia vō opera sua faciunt
vt videant ab hominibz ⁊c. Crisosto. In omni

re nascitur q̃ eā exterminat: sicut in ligno ver-
mis: ⁊ in vestimento tinea. Unde sacerdotum
ministerium qui positi sunt ad edificationem
sanctitatis corrumpere diabolus nititur ⁊ hoc
ipsum bonū: dū ppter homines sic fiat malum

vestervnus est christus
Qui maior est vestruz
erit minister vester
Qui autem se exalta-
uerit humiliabit ⁊c. Et
qui se humiliat exalta-
bitur.

Amāt primos re-
cubunt in cenis ⁊c.
Ista recipere cūq;
exhibentur ordi-
nate non est malū
sed ipsa cōcupiscē
Et patrem nolite
vobis vocare sup
terram: non exclu-
dit exhibitionem
honoris debiti: s̃
indebiti. s. vt pro-

pter adulationem vel aliqui dū hōi nō fiat.

Questio fratris Antonij betontini: sibi vero
opera eoz nolite facere. xl. attib. xxiij. cap.

Super quibus verbis queri potest. Anrum
simonia sit heresis. Ad quod breuiter rīdes
sibi sententia ⁊ sancti Thome super distin. xvj.
iiij. lib. sententiarum: ⁊ etiā bā se. q. centesima
Atq; sibi doctorem nostrum Alex. Et Durādū
parte. iiij. ij. lib. distin. xj. Q. Ij proprie ⁊ per se
loquendo: Simonia heresis non iudicetur cū
aliquā falsam opinionem in fide nō habeat tñ
omnes simoniaci ppter similitudinem actus:
heretici nuncupantur: quia ita operantur ac si
extimarēt donum spiritus sancti pecunia pos-
sideri: que extimatio esset heretica. Cñ Greg.
in registro dicit. Cum omnis auaritia sit ido-
lorum cultus quisq; hanc ecclesiasticis digni-
tatibus dandis: non precauēt vulgariter infi-
delitatis perditioni subiacebit: etiam si tene-
ret fidem quā negligit videatur. Et. j. q. i. cap.
Eos. sic habet. Tolerabilior est macedonij et
eorum qui circa ipsum sunt spiritus sancti im-
pugnatoz impia heresis q̃ simonia. Illi enim
heretici creaturam ⁊ seruū: patris ⁊ filij: spi-
ritum sanctum fatentur delirando. Sed isti si
moniacci eundem spiritum sanctum efficiunt
seruū. Et in eodem loco decretorum. q. vltia
cap. patet. sic scribitur. Patet simoniaco velut
primos ⁊ precipuos hereticos ab oibz fide/
lib⁹ esse respuēdos. Et infra. Oia enī crimi-
na ad cōpationē simoniace heresis: quasi pro
nihilō reputantur. Cñ dñs noster phariseos

Feria. iij. post

qui super cathedram moysi sedebant si monia
cos esse considerans: Aut oibus christianis huius
opera eorum nolite facere.

Expositio litteralis

Et ascen/
dens ie/
sus. Hic

saluator ostendit: quod in prelati debet
esse vigor ad tol/
lerandum marty
rium si necesse sit
pro commisso sibi gre
ge. Et hoc docet per
exemplum sui: qui
voluntarie venit
in iherusalem ad
sustinendum mor
tem pro salute mun
di. Tunc beatus Gre
gorius exponens il
lud Joannis. x. ca.
Ego sum pastor bo
nus et animam meam
pono pro ouibus
meis: dicit de se et

alijs prelati. In hoc ostensa est nobis via quam
sequamur: et hoc est quod dicit. a Et ascendens
Iesus hierosolimam. que respectu totius terre
promissionis est in alto sita: et propter hoc ve
nientes illuc ab alijs partibus ibant ascendendo
b Assumpsit duodecim discipulos suos secre
to. et huius duplici de causa. Una est quia secretum my
sterium sine passionis futurum volebat apostolis com
municare: et pre alijs revelare: et videntes eum postea
mori ignominiose scandalizarent. Secunda est quia
secreta mysteria sunt tantum maioribus revelanda
et detegenda. Quinque modi erant apostoli. sequi
c Filius hominis traderetur principibus sacerdotum
et scribis. i. legis peritis: quia eis per iudam fuit
traditus et venditus. d Et condemnabitur eum
mortis: quia ipsi iudicauerunt eum esse reum:
mortis: sed non haberent potestatem interficere/
di: quia iudicium sanguinis erat eis ablatum
a romanis qui dominabantur eis: ideo sequi
e Et tradent eum gentibus. videlicet Pillato
et prefidi et suis militibus ad perficiendum illud
quod non poterant: videlicet christi mortem. Et hoc est
quod inquitur. f Ad illudendum et flagellandum

Feria. iij. post secundam
dominam quadragesime
euangelium secundum Mat
theum. xx. cap.

In illo tpe
Ascendens
Iesus hiero
solimam:
assumpsit du
odecim discipulos suos
secreto: et ait illis. Ecce
ascendum hierosolimam
et filius hominis tradetur
principibus sacerdotum
et scribis: et condemna

et crucifigendum. Ista enim tria inflicta sunt christo
per ordinem ut videbitur infra. g Et tertia
die resurget. Hoc autem subdit christus: ne apostoli eius
morte audita pre tristitia absorberentur.

h Tunc accessit. Hic ostendit tertio quod prelati
debet esse tenor hu
militatis: quia non
debent appetere
precesse. Et dividit
in duas partes: quia
primo ponit huius
documenti occasio
nem. Secundo subiungit
humilitatis instru
ctio. ibi Iesus autem
vocavit. Circa pri
mum advertendum
quod iudei existima
bant christum per pro
phetas promissum
regnaturum tem
poraliter in ierusalem
quod scripturas de re
gno christi carnalis
intelligebant: et ideo
regnum ablatum
ab eis per romam
nos credebant sibi restituendum per christum:
propter quod apostoli dicebant christo Actuum. i. Domine si in
tempore hoc restitues regnum israel. Et hoc modo Jacobus
et Joannes filij zebedei et mater domini audientes
christum post mortem tertia die resurrecturum cre
diderunt ipsum immediate post resurrectionem
regnaturum in ierusalem temporaliter. Et ideo cupi
entes ei esse collaterales preceteris: quia erant
eius cognati germani informaverunt matrem
suam de petitione sequenti: et hoc est quod dicitur. b
Tunc audita resurrectione christi futura.
i Accessit ad eum. id est ad christum. k Mat
thaeum et zebedei cum filiis suis. consuevit de peti
tione matris. l Adorans et petens aliquid
ab eo: non petiit primo in speciali et determina
te: sed tantum in generali: ut concessione facta in ge
nerali primo minus posset postea denegari sibi
in speciali. m Qui dixit ei quid vis. Non
petiit ut in seipso: sed ut petitiio sua postea effica
cius ostendat irrationabilis. n Ait illi. Dic
ut sedeant hi duo filij mei etc. i. sint tibi collate
rales et maiores post te in regno tuo. quod quidem
regnum tuum credebant temporale: ut dictum est: nec

est mirum
quod adhuc
perfectum
a Respon
petari: ne
missam a
formatam
tione faci
eis. b
bibere cal
ego bibi
id est susti
tez ignom
et crudele
ego passus
per quam
nir ad re
tempale ut
sed eternu
c Dicitur
mus. loqu
inexpert
gilitatio:
it per eff
in passio
d Ait illi
bus ppet
Actuum. i.
olei ppet
prompti
etiam mi
est queda
ad dexter
dare vob
du humil
parati est
pientibus
h Indig
quid hum
les sicut
tiam super
aurum. h
os de bu
ambition
indignat
Scitis quon
io: ita in
ritur: sicut
reno acqu
Sed in re

est mirum si talia apli credebant & appetebant
q: adhuc carnales erant: & nondum illuminati
perfecte: nec pfirmati per gram spiritus sancti
a Respondens autē iesus dixit. Nescitis qd
petatis: Respondit filijs & matri: q: sciebat ipaz
missam a filijs: & i

formam de peti
tione facienda p
eis. b Potestis
bibere calicē quē
ego bibiturus suz
id est sustinē mor/
tez ignominiosaz
& crudelez: quam
ego passus sum: et
per quā debeo ve
nire ad regnū: nō
spale vt creditis:
sed eternum.

c Dicit ei possi
mus. loquūt sicut
in experti ppe fra
gilitatis: qd patu/
it per effectum: qz
in passione xpi fugierunt pre timore mortis.

d Aut illis: Calicē qdē meū biberis: q: Jaco
bus ppter xpm ab herode est occisus: vt habet
Act. xij. cap. Et Joannes in dolum ferventis
olei ppter xpm missus est: & sic patet qd habuit
promptā voluntatē moriēdi ppter xpm: fuit
etiam missus in exilium ppter ipm. Exiliū autē
est quedam mors civilis: e Sedere antez
ad dexteram meā: vel ad sinistrā non est meū
dare vobis: in illo supple statu i quo estis. i. nō
dū humiliastis adhuc carnalibus. f Sz qb
paratū ē a pte meo. i. vere hūilibz & spūalia sa/
pientibus. g Et audientes decē. i. apostoli
h Indignati sunt de duobus fratribus. ali/
quid humanum passus: quia adhuc erant carna
les sicut & illi: & ideo indignati sunt qd excellen
tiam super alios habere voluerunt. i Iesus
autem. Dic consequenter instruit discipulos su
os de humilitate ex prehabita occasione: vt
ambitionem Jacobi & Joannis reprimere: &
indignationem aliorum sedaret. k Et ait
Scitis quia principes gentiū. quasi dicat. ma/
ioritas in regno meo non eodem modo acqui
ritur: sicut in regno terreno: quia in regno ter
reno acquiritur per ambitionem & potestates
Sed in regno meo contrario modo acquiritur.

videlicet per humilitatem propter quod dicit
l Quicūqz voluerit inter vos maior fieri. sit
vester minister. i. se exerceat in obsequijs bu/
militatis: & quia in moralibus magis mouent
facta qz verba. Ideo inducit suiphus exemplū
dicens. Sicut fili/
us hominis nō ve
nit ministrari: sz
ministrare &c.

Scitis qz principes gē
tium dñantur eoz: & q
maiores sunt potestate
exercent inter eos: non
ita erit inter vos. Sz q
cūqz voluerit iter vos
maior fieri sit vester mi
nister. Et q voluerit in
ter vos esse pumus: erit
vester seruus. Sicut fi
lius hoīs nō venit mini
strari sed ministrare: &
dare animā suā in redē
ptionē p multis.

Expositio mo/
ralis.

Et ascendēs ie/
sus hierosolimaz
Hieronymus. Do/
minus crebro de
passione sua disci/
pulis ante predi/
xit: ne cum veni
ret persecutio et
crucis ignominia
scandalizarentur:
& tertia die resur/
get.

Crisostomus. Qd quidem huius gratia dicit:
vt cum viderent tristitia resurrectionem expe/
ctarent. Tunc accessit ad eum mater filiorum
zebedei: per istos qui per matrem petierunt a
christo pre ceteris discipulis honorari: eo q
erant eius consanguinei: significantur ambi/
tiosi: qui habentes prelatum consanguineum
volunt per hoc in ecclesia pre ceteris promo/
ueri: quibus bene respondetur: nescitis qd pe/
tatis: nam honores ecclesie: non sunt dispēsan/
di ex propinquitate sanguinis. Sed ex idonei
tate personarum ratione scientie & virtutis: iō
subditur: Potestis bibere calicem &c. id est su/
stinere martyrium ppter deum: & audientes
decē indignati sunt de duobus fratribus. Cri/
stostomus. Sicut duo carnaliter petierunt: ita
& decem carnaliter contristati sunt: nam velle
super omnes esse vituperabile est non sustinē
alterum super se nimis est gloriosum non ita
erit inter vos &c. Crisostomus. Principes mundi
sunt vt dominantur minoribus: eos subiciāt
seruituti. pncipes autem ecclesie sunt vt serui/
ant minoribus suis & ministrant eis quecumqz
a christo receperūt: & suas utilitates negligat
& illorum procurent & mori non reculent p
salute inferiorum. Sequit questio.

Seria qnta post

Questio fratris Antonij betontinij. Filius
hois traditur etc. Math. xx. cap.

Ex quibus verbis queritur. An avaritia
sit maximū peccatorum. Et breuiter respondēdo.
Ratio: aucto. et exēplo. ps. dubitatiois affirma-
tiua tenetur.

Criso enī aua-
ritiam esse oīum
peccatorum maxi-
mū qđ sac^o Tho.
sa se. q. cxviii. sic
ratioe demonstrat
omne peccatū ex
hoc ipso qđ malū
est in quadam cor-
ruptione: seu pua-
ricatione alicuius
boni consistit: sed
in quantum volū-
tariū est aliquid
apparens bonū:
et inordinatiōe

Seria qnta post scđam
dñicam quadagesime
euangelium fm Lucā.
xvi. cap.

Millo tē-
pore: Di-
xit iesus di-
scipulis su-
is parabo-
lam hanc. Homo qui-
dam erat diues: et in-
duebat purpura et bys-

appetitus elegit. Dupliciter ergo ordo pec-
catorum potest considerari. vno modo ex par-
te boni quod per peccatum contemnitur vel
corrumpitur: qđ quāto magis est: tanto graui⁹
offenditur: quia graue peccatum est cōtra res
exteriores. Avaritia grauius contra hominū
cordis malitia: grauiusimū contra deum super-
bia. Alio modo ex parte boni qđ per peccatū
eligitur: cui appetitus human⁹ inordinate sū-
ditur: qđ quando minus est: tanto peccatū gra-
uius atq; deo minus extimatur. Et quia inter
omnia bona cōmutabilia minora sunt ista tem-
poralia circa que magis precipue consistit aua-
ritia: ideo huius respectu oībus peccatis gra-
uior est avaritia. Quē scđo grauior sit hoc pctū
auctoritate pbatur Ecclesiastici enim. x. ca. scri-
bitur. Auaro nihil est scelestius: et infra. Nihil
est iniquius qđ amare pecuniaz. Hic enī et aiaz
suam venalem habet: qm̄ in vita sua proiecit i-
tima sua. Et Hieronymus ad Heliodorum ait
Apostoli discē sententiam qui ait. Hoc enī sci-
tore intelligentes: quia omnis fornicator: aut i-
mundus: aut fraudator: aut maledicus: aut aua-
rus qđ est idolorum seruus non habet heredi-
tatem in regno xpi et dei. Et quāq; generaliter
aduersus deum sapiat qđ quid diaboli est: et qđ
diaboli est idolatria sit: cui idola omnia man-
cipantur: nī in alio loco peccalli nominatim qđ

determinat dicens. Ad mortificate membra ve-
stra que sunt super terram: deponentes forni-
cationem: imundiciam: concupiscentiam ma-
lam: cupiditatem: et auaritiā: que sunt idolorū
serui: p̄p̄ que venit ira dei i filios dissidentie

Quis igit nega-
bit auaritiā oīum
peccatōz esse grui-
mā: qđ idolatria p-
prie iudicaf. Ad
h etia enangelice
lectiois hodiernē
iducit exēplū: qđ
eā auaritiā ostēdit
oīūz pctōz eē gra-
uissimā: qm̄ p eā si-
lihois a iuda tra-
des pncipib⁹ sacer-
dotū: et scribis sic
dī Math. xx. ca. Si-
lihois tradit pnci-
pib⁹ sacerdotū.

Expositio litteralis.
Homo qđā erat diues. Hic iducit euā-
gelista: exēplū ad puocandū hoīes ad
opa mie ex diuite dānato p̄p̄ defectūz
pietatis et mie. Et nō dī h qđ sit parabola: qđ fm̄
doctores est narratio rei geste. Dicit ergo.
a Hō qđā fm̄ qđ dīc hreg. nō expm̄is nomē
eius: qđ nō erat a deo cognit⁹ p approbatōez: s; qđ
dīc saluator reprobatis Math. xxv. ca. Mūq;
nouī vos. Discēdite a me etc. b Erat diues:
ecce supfluitas in censu. c Qui iduebat pur-
pura: ecce excessus i vestitu. d Et epulabaf qđ
tidie splēdide. excedēs inuictu. e Et erat qđā
mēdic⁹ noīe lazarus. expm̄is at ei⁹ nomē quia
erat deo cognit⁹: p approbatōez: sic et moysi di-
xit Exo. xxii. ca. Noui te ex noīe: et ex h dīc Am-
brosius. Hic qđ ē magis narratio qđ parabola.
f Qui iacebat ad ianuā ei⁹ vlcereb⁹ plen⁹: vt
ex vicinitate magis appareret duritiā diuitis
et pbaret patiētia paupis. g Cupiēs saturari
de micis: nō dīc de pctōis. h Que cadebāt d
mēsa diuitis: i qđ appet marīa duritia co qđ pe-
rre pmittebat: vñ paup posat sileuari. i Et
nemo illi dabat: qđ tali dño talis familia etiā cō-
formabaf i mēis duritia. k Scānes venie-
bāt: l lingebat vlcera ei⁹: ecce brutalis pieras i
lingeō vlcera paupis arguit duritiā diuitis:
qđ curialiores erāt canes paup qđ cox dñs.

a Factum est autem vt moreretur medicus. In patientia que opus perfectum habet pbat. b Et portaret ab angelis zc. i. ad limbus sanctorum patrum: vbi descendeb. it iusti morientes ante qm impedimentu generale glie p passionē xpi esset a mortu.

c Multoties est autem et diues. qz diuitie nō possunt a morte saluare.

d Et sepultus est inferno. f. dñato rum: qz erat diaboli parrochian⁹ ei pmitias reddēs bona tpalia in illi citis consumēdo: et horis eis audiēdo cantilenis dissolutis et malis verbis intendendo.

e Eleuans autem oculos suos cum esset in tormentis: qz eius oculi aperti erant p penam: qui ante fuerant clausi per culpam.

f Vidit Abraam a longe: qz multum etiā aī apertione ianue celestis distabat status electorum: a statu reproborum intantū qz impossibilis erat transitus ab vno in alium: vt dicitur infra. Ex hoc aut loco dicit Gregorius super Lucā. et ponitur. iij. sententiā in fine qz infideles in imo. i. in inferno positi ante diem iudicii fideles super se in requiem attendunt: quorū gaudia post contemplari non possunt. qualiter at intelligendum sit dictum beati Gregorij. Misericordiam discretionis et iudicio dimitto. Sed qd damnati vsqz in diem iudicii videant gloriam beatorum: vt videntur verba sonare non habetur ex hoc loco sufficiens argumentum: qz saluator narrauit hic rem gestam vt predictū est et per consequens factam ante christi passionē. Ex quo sequitur qd Abraam et Lazarus nondū erant in gloria celesti: sed in limbo sanctorum patrum. g Videri Abraam. hunc falsū vocat eum et pro nihilo patres que in operibus misericordie noluit imitari. Unde saluator Joānis viij. c. dñe iudeis. Vos ex pte diaboli estis zc.

h Misere Lazarium irrationabiliter petijt illum ad se inuandū mitti: cui micras panis nolu it mittere esurienti. i Ut refrigeret lingua

meam ibi: plus cruciabitur: quia per eam plus peccauerat qm duo officia nature in quib⁹ lingua deseruit scz gustu et loquē: vt habetur. ij. de anima. qd autem per linguam in officio gustus peccasset patet per illud quod sup dictum

tremum digiti sui in aqua: vt refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flama. Et c. i. xit illi Abraam: Fili recordare quia recepisti bona in vita tua: et lazarus similis mala. Nunc autem hic consolatur: tu vero cruciaris. Et in his oibus inter nos et vos chaos magnus firmatum est: vt hi qui volunt hinc trāsire ad

eius operatiua: et similiter in lazaro hic per digitum intelligitur virtus eius auxiliatiua: per linguam diuitis virtus conceptus mentis expressiua. k Fili recordare quia recepisti bona in vita tua: hoc dicitur sibi ad augmentum sue pene: quia maximum infortunij genus est fuisse felicem: vt dicit Boetius pmo de consolatione. l Nunc autem hic consolatur: ppter se meritum patientie. m Tu vero cruciaris propter defectum misericordie.

n Et in his omnibus inter nos et vos: chaos magnum firmatum est. id est distantia magna meritorum et statuum firmata est rigore iustitie diuine vt impossibilis sit transitus ab vno statu in alio: ideo subditur. o Ubi qui volunt hic transire zc. quia anime separate sunt extra statum meriti: qd aut damnati vellent venire ad locum electorum si esset possibile non est dubium. Sed de electis qd vellent ire ad locum damnatorum videtur falsum. Ad quod dicendum qd non vellent ire illuc ad manēdū: vellent tamen ire illuc si esset possibile ad propinquos suos liberandum. Istud tamen velle intelligitur qm voluntatem naturalem: nō aut qm voluntatem deliberatiuam in qua consormatur simpliciter diuine iustitie.

Sequitur: factū est aut.

est. Epulabatur quod idie splendide: si militer in officio loquē: quia inf epulas splendidas maxime relaxatur lingua ad loquendum in epula. Notandum tamē hic qd lingua et digitus metaphori ce dicuntur i amabus separatis: quales erant animae lazari et diuitis: Sicut in deo qui spūs est: Misericordius dicitur virtus

Rogo ergo te pater vt mittas eum in domum patris mei. Dixit hec nō charitate duci⁹ cum illam non haberet: sed timore serui ne in ipsorum consortio eius pena augetetur: qz fuerat eis occasio peccandi: tum ratione diuitiaz quas eis dimiserat ad vsum: tum exemplo male vite qd eis dederat ad sequendum.

Et ait illi habet Moyse: qui docuit moralia agendo. **E**t prophetas: qui docuerunt mystica et credenda. Et ista sufficiunt ad salutem. Ideo sequitur.

Audiant illos. Et hoc pater qd iste diues et amici eius erat de gente iudeorū: qz gētilēs non habant doctrinā Moyse et prophetarum. **E**t nō pater Abrahā sed si quis ex mortuis et. **M**ori ex nuntio: sic mirabiliter eis apparente. **S**i moysen et prophetas non audiunt et. Hoc patuit per effectum: quia Lazaro resurgenti: et christo testimonium perhibenti non crediderūt: sed magis interficere eum voluerunt: vt habetur Jo. xij. cap. Similiter nec christo resurgenti: sed magis suaserunt falso ipsum non surrexisse. Et corpus eius a discipulis suis furatum fuisse. vt habetur Matth. vltimo.

Expositio moralis

Homo quidam erat diues et. Hoc exposui literaliter de diuitijs fortune: quia huius doctores catholicos non ponitur hic parabola: sed narratur res gesta. Nunc autem exponi potest de diuitijs nature p̄dictis: et quia cōmuniter est etiam diues in temporalibus et superbus. Ideo subditur. Qui induebatur purpura et bysso et. Ecce pompa vestium: et epulabatur quotidie splendide per excessum victualium. Et erat quidam mendicus per quem significat homo simplex et ignarus indigens consilio eius. Alceribus plenus. id est penitens de suis facinoribus qd significatur per vlcera in quibus putredo erumpit ad exteriora. Cupiens saturari

de micis. id est de consilij sui verbis: que procedunt ex scientia sicut micæ de mensa. Et nemo illi dabat: quia talis contemnit pauperes: et eos alloqui dedignatur. Sed et canes veniebant et lingebant vlcera eius. per canes lupos a gregibus arcentes significatur predicatorum et confessorum qui debent tales dulciter consolari. Factum est autem vt moreretur mendicus et. quia frequenter contigit qd simplices signari saluatur. Et homines astuti et literati damnantur. Unde Augustinus de Paulo simplici

prophetas audiant illos. At ille dixit: Non pater Abrahā: sed si quis ex mortuis ierit ad eos penitentiam agent. Ait autem illi. Si moysen et prophetas non audiuit neqz si quis ex mortuis resurrexerit credet.

te dixit. Simples et illiterati rapiunt celum et nos cum litteris nostris trahimur ad infernum. Pater Abrahā miserere mei et p hoc significatur qd damnati vellent si fieri posset a beatis adiunari. Sed hoc impeditur per dei sententiam que dicit. hic magnum chaos impossibile pertransiri firmatum est.

Questio fratris Antonij betontini. Homo quidam erat diues: qui induebatur purpura et bysso. et. Luce. xvj. cap.

Et quibus verbis merito queritur. Utrum homo diuitias in temporalibus bona possit appetere sine peccato. Ad qd Alexan. irrefragabilis doctor in h. parte summe. q. clviij. taliter inquit. Quicūqz diuitias accūcta temporalia bona appetit triplici intentione: ac consideratione potest appetere. Primo intentione vel consideratione necessitatis: quod et laudatum est exemplo Salomonis qui prouerb. xxx. cap. domino dicit. Mendicitatem et diuitias ne dederis mihi: tribue tñ victui meo necessaria ne forte faciarus illiciar ad negandum et dicat: quis est dominus: et egestate compulsus furer: et periurem nomen dei mei. Licet quidem sanctus Thome ait h. q. lxxxiij. arti. vj. Temporalia desiderare: quis non principaliter: vt i eis finem constituamus: sed sicut quedam adminicula quibus ad tendendum in beatitudinē adiuuamur in quārum s. per ea vita corporalis fit

stentatur: in
organice vel
ethicorum v
entiam vite
cuncta habet
deratioe au
perfluat
malum est.
teste Hieron
ad Demetri
diuitiarum
inlacibile
pleri nescit
rum cupid
rem res hab
finem sine
rentur. Ideo
anxietas ha
superflua: n
minem bea
sed calamit
cit. vnde
ad Lucillu
Calamitos
mus futur
can miser
fer. vnde
cit Ciri
ad quella
lupo. Con
tio intent
qd et pius
peccata gu
conspicitur
tatibus leg
erat diues
epulabatur

Et
se
gr
uiditur in
propositum
Seco p̄
illis iclus
a Homo

stentatur: in quantum nobis ad actus virtutis organice deseruiunt. Ut dicit philosophus. j. ethicorum unde Augustinus dicit. Ad sufficiens vitem non indecenter vult quisquis ea cuncta habere etc. Secundo intentione vel consideratione anxie su perfluitatis: quod et malum est. Quia teste Hieronymo ad Demetriadez: Diuitiarum amor infaciabilis est: ex pleri nescit bonorum cupido celum rem res habiture finem sine fine querunt. Necquid anxietas habendi superflua: non hominem beatum sed calamitosum facit. unde Seneca ad Lucillum ait. Calamitosus est animus futuri anxius tam miseras miser. unde Dantes cantico. vij. pme Comedie dicit. Virgilius auaritie sic dixisse. Quoi si riuelle ad quella enfiata labra. Et disse tace maledetto lupo. Consuma dentro te colla tua rabia. Tercio intentione vel consideratione voluptatis: quod et peius est quia peccato auaritie adduntur peccata gula et luxurie: sicut in diuine epulone conspicitur: qui propter diuitias plenus voluptatibus legitur in verbis istis. Homo quidam erat diues qui induebatur purpura et bysso: et epulabatur quotidie splendide.

Expositio literalis

Euangelista adducit parabolam: et consequenter ostendit qualiter ipsi impugnaverunt christum legislatores: et videtur in duas: quia primo ad ostendendum propositum proponit quandam parabolam. Secundo confirmat suum propositum per scripturaz ibi dicit illis iesus: nunc quid legistis. Circa primam dicit sic. a Homo erat paterfamilias etc. Iste homo

deus est rationibus predictus: qui dicitur paterfamilias: quia sic gubernat totam creaturam sicut paterfamilias gubernat subditos in domino. b Qui plantauit vineam: domum. s. israel. s. in quo dicitur. Iai. v. ca. Cinea domi ex-

circundedit domum israel est. c Et sepe circundedit ei. s. clausuram legis et mandatorum.

circundedit ei. Et fodiit ea torcular: et edificauit in medio eius turrim: et locauit eaz agricolis: et peregre profectus est. Cum autem tempus fructuum appropinquaret misit seruos suos ad agricolas: ut acciperet fructum eius. Et agricole apprehensis seruis eius: Alium ceciderunt: Alium occiderunt: Alium vero lapidauerunt.

d Et fodiit in ea torcular: dando doctrinam prophetarum in qua exprimitur: et magis declaratur virtus legis.

e Et edificauit turrim. s. templum in Ierusalem: quod erat edificatum ad modum turris: unde templum dicitur turris. s. dicitur turris. s. dicitur. iij. capi. Et turris nebulosa etc.

f Et locauit eam agricolis: v. s. sacerdotibus: et principibus qui habent officium seruandi cultum diuinum: et iustitiam in hominibus.

g Et peregre profectus est. non quia mutet locum cum sit ubique presens. Sed quia dimittit homines agere secundum libertatem arbitrii. s. in quo dicit Ecclesiastes. xv. cap. Deus ab initio constituit hominem et reliquit eum in manu consilij sui.

h Cum autem tempus fructuum appropinquasset: quia post legem susceptam debebant facere fructum bonorum operum.

i Misit seruos suos. i. primos prophetas. k Ad agricolas. id est ad reges et sacerdotes principales et ad alios eius sibi ceteros presequentes. l Ut acciperet fructum. per predicationem suam eos ad fructum bonorum operum reducere.

m Et agricole apprehensis suis: quia reges multi et sacerdotes populi sibi missos a domino turpi et copiose et carcerauerunt ac occiderunt. s. id est quod fudit.

n Alium ceciderunt sic iaiam qui ferrat fuit cum ferra ex precepto manasse regis iuda.

o Alium occiderunt sic amos quem oziasevecte perperam transiit. p Alium lapidauerunt ut zachariam quem iohas rex iuda lapidauit inter templum et altare.

¶ Iterum misit alios seruos plures priorib⁹
multiplicando. s. pphas ad ppli correctionem
b Et fecerunt illis simi liter eos. s. occidendo
intantu q̄ impleuerunt ierlm sanguine pphaz
vsq; ad os: vt dicitur. iij. Regum. xxi. cap.

et Moxissime ad
misit ad eos filiū
suū: pro nobis ī
carnatū dicēs.

D Crebuntur
forte filium meuz.
hoc non dicis q
deus ignoraret cō
tēptum: quā iudei
facturi erant xpō:
sed per hoc expzi
mitur qd deberet
si. ri: ac hī diceret.

o Cerebatur
filium meum. i. in
reuerentia habe/
re deberent.

e Agricole autē
ideſt ſacerdotes ⁊
legiſperiti. f

omnia que predic
g Dixerunt intr
so veram notician

h Venite occidite
reditatem eius. p
te eius: ne occasio

ferent eis locum
xj. cap. Et sic occid
rent ciuitatem ⁊ te
occidit eia omnia

accidit eis: quia p
xpi locum ⁊ gente
Vespasianum des
populus occisus ⁊

benſum eum eiecerunt: qꝫ xꝑs extra
k Cū ergo uener

colis illis. venit d
dum illud factū q
contra eos exerci
b. Sicut illi mel

1. Zlucht illi male
i ta verba refert q
dixerūt p trarium
dicendū q non es

erāt aliqui: qui con

This image shows a blank, aged, cream-colored page, likely an endpaper or flyleaf of a book. The paper has a slightly textured appearance with some minor discoloration and faint, irregular markings, characteristic of old paper. The page is set against a dark background.

Iterum misit alios ser-
uos plures prioribus:
et fecerunt illi similiter.
Mouissime autem mi-
sit ad eos filium suum
dicens. Verebunt for-
te filium meum. Agri-
cole autem videntes fi-
lium dixerunt intra se.
Hic heres: vinite oc-
cidamus eum et habe-
bimus hereditatem eius.
Et apprehensum eum
eiecerunt extra vineam
et occiderunt. Cum er-

z illi dixerunt. Malos male perdet. vt hic dicit
Matheus. z hanc responſionem quaſi appro-
bando tanq̃ veram xps repetit. vt dicit Lucas
z tunc coſequēter ſacerdoſes videntes qđ erat
dictum contra eos dixerūt abſit. malos autem

go venerit dñs vinee:
qd faciet agricolt illis.
¶ Aiunt illi. Ad alios ma
le perdet: q vinea suaz
locabit alijs agricolis
qui reddent ei fructuz
temporibus suis. ¶ Di
cit illis iesus. Mũq; le
gistis in scripturis. La
pidem quẽ reprobaue
runt edificantes hic fa
ctus est i caput anguli.
¶ Et dñs factus est istud.
Et est mirabile in oculis
nostris. iõ dico vobis.

per sacram scripturam . p. Nunq̃ legis
scripturis . i . in psalmis : q̃si dicat : vos qui estis
legis periti deberetis hoc scire . q. Lapis
quē reprobauerūt edificantes cū Tid literam
dicitur de edificatione templi Salomonis : q̃
quidem lapis pluries oblat⁹ est in edificatione
et qz non poterat conueniēter collocari . Ideo
pluries reiectus est quasi reprobatus ab edifi-
cantibus . vltimo autem positus est in cōsuma-
tione anguli : vbi coniungebantur parietes tem-
pli : vnde illo scribitur in psal . r . A dño sacrū
est istud : qd illud non fuit a casu sed ex diuina
preordinatione : qz lapis iste figurabat christū
qui multoties et multipliciter reprobatus est
a principibus sacerdotum : et tū factus est in ca-
put anguli coniungens indeos et gentiles vnde
duos parietes in vnam ecclesiam : qd autes r̃po-
dicatur lapis in scriptura habet Danie . ij . ca .
Lapis qui percuſſerat ſtatuam : facit⁹ est mons
magnus : et impleuit vniuersam terram : q̃
etia : ſit lapis angulari s bab . f . Iſai . xviij . Ecce
ego mittam in fundamentis syon lapidem an-
gularē probatū precioſum cū . et ex auctori-
tate concluditur reprobario indeorum .
Ideo dico vobis : quia christum reproba-
tis . ſequitur .

6 Ideo dico vobis: quia christum reprobatis. sequitur.

a Inferretur
 ecclesie. b
 lis: et eorum su
 rit super lapide
 dem qui credi
 tis: seu alio p
 tior: iste con
 getur: sed non
 minui: q: nō
 cat tam gra
 scit ille q: p
 peccato infid
 tis. d Sup
 vero cecider
 teret enim: sup
 vo: eadit lapi
 quo inuenit
 catum infid
 tis: et iste con
 cū grauissim
 principes sa
 ius capli: vb
 q: audiente
 sed magis a
 f Et quer
 g Timuer
 retracti fue

Occasio
Utrum iude
esse xpm lib
per illud o
nissent nunc
Zcf. iij. cap.
fratres qd p
cipes vestri
in cruce. M
faciunt. In
habetur Jo
oderunt m
manifeste c
est in prese
erunt intr
Sanifeste
principes c
dei filium c
populo iud
scripturas
nozes sicut l
illud qd est

a Auferetur a vobis regnum dei. i. regimen ecclesie. b Et dabitur genti etc. i. apostolis et eorum successoribus. c Et qui ceciderit super lapidem etc. Ille autem cecidit super lapidem qui credens peccat per lubricitatem carnis seu alijs peccatis: et iste confringetur: sed non comminuetur: quia non peccat tam grauiter sicut ille qui peccat peccato infidelitatis. d Super quem vero ceciderit conteretur enim: super illum vero ceciderit lapis in quo inuenitur peccatum infidelitatis: et iste conteritur: quia ex pondere diuini iudicii grauissime puniatur. e Et cum audissent principes sacerdotum. hic ponitur conclusio huius capituli: ubi ostenditur loquens sacerdotum: quia audientes doctrinam eius non fuerunt irriti: sed magis ad occidendum eum incitati. f Et querentes eum tenere. id ad occidendum. g Timebat turbas: ex quo patet quod solo timore retracti fuerunt ab eius morte.

Quæstio.

Occasione dictorum in hoc capitulo queritur. Utrum iudei cognouerunt Iesum nazarenum esse Christum sibi promissum: et arguitur primo quod non per illud quod dicitur. i. Corinth. ii. Si enim cognouissent nunquam dominum glorie crucifixissent. Item Act. ii. cap. dicit petrus loquens iudeis. Scio fratres quod per ignorantiam fecistis: sicut et principes vestri. Item Luc. xxi. cap. dicebat Iesus in cruce. Pater dimitte illis: quia nesciunt quid faciunt. In contrarium arguitur: per illud quod habetur Joannis. xv. cap. Nunc autem videntur et oderunt me et patrem meum: quod autem videtur manifeste cognoscitur. Item super illud quod dicitur est in presenti cap. Agricole videntur filium dixerunt intra se: hic est heres. dicit Hieronymus. Manifeste probatur dominus his verbis iudeorum principes non per ignorantiam: sed per inuidiam dei filium crucifixisse. Respondeo dicendum quod populo iudeorum aliqui erant maiores scientes scripturas legis et prophetarum. Aliqui autem minores sicut laici et vulgares tamen modo scientes illud quod est de necessitate salutis: ut precepta de-

calogi et huiusmodi que debent sciri ab omnibus sed subtilitatem scripturarum et dicta prophetarum ignorantes. Item quod Christus erat verus homo per prophetam sanctus et deus in unitate suppositi. Dicunt ergo aliqui et bene quantum ad hoc quod minores populi iudeorum non cognouerunt Iesum esse Christum nec quantum ad diuinitatem: nec quantum ad humanitatem: quia licet cognoscerent deum esse hominem: verum tamen non cognoscebant illum esse hominem seu populum qui erat a deo promissus sicut Christus: cuius ratio est quia ignorabant scripturas que loquuntur de Christi diuinitate et illas que loquuntur de determinatione temporis: et de signis sui aduentus: sed maiores cognouerunt eum esse verum populum a deo promissum et missum: quia sciebant scripturas loquentes de tempore sui aduentus: et de signis que omnia videbant in eo impleri: non tamen isti diuinitatem cognouerunt ipsum esse deum: et secundum hoc loquitur Apostolus in auctoritate preallegata quod si cognouissent nunquam dominum glorie crucifixissent: quasi diceret nunquam cognouerunt eius diuinitatem: sed hoc non videtur conueniens deum: quia sicut scripture determinate loquuntur de tempore sui aduentus. Daniele. ix. cap. In eisdem diebus illis abbreviatis. Et de signis sui aduentus: sicut est translatio regni: ut habetur Gen. xli. cap. Et modus eius adueniendi in paupertate et humilitate: ut habetur Zacharia. ix. ca. Ita expresse vel expressius loquuntur scripture prophetarum de eius diuinitate. Jeremie. xxii. cap. Ecce dies veniunt dicit dominus: et suscitabo vobum bonum quod locutus sum ad domum israel et iudam: in diebus illis et germinare faciam David germen iustum et faciet iudicium et iusticiam in terram: et hoc est nomen quod vocabunt eum dominus iustus noster. In hebraico enim ubi habetur hic dominus ponitur nomen domini tetragrammaton quod nullo modo potest dici de aliquo nisi de deo vero: cum ergo ista auctoritas secundum omnes doctores etiam hebraicos exposta sit de Christo: sequitur ipsum esse verum deum. Item Isai. ix. ca. v. Marcellus natus est nobis: sequitur et factus est principatus super humeros.

Sabbato post

eius et vocabitur nomen eius admirabilis: cōsi-
liarius: deus fortis: pater futuri seculi: princeps
pacis: Que etiam auctoritas intelligitur de xpo
et in ea sit expressa mentio de eius diuinitate
sic de humanitate sūm hebraicos. Et multe alie
auctoritates cōsimiles possunt ad hoc induci:
sed ppter prolixitatem omitto: et ideo dicendū
sicut maiores populi indeoꝝ habuerunt noti-
tiam de tempore et signis sui aduentus: ita no-
titiā per scripturas habuerūt q̄rtum ad ei⁹
diuinitatem. Considerādum tamen q̄ aliquid
cognoscitur in habitu: cuius tñ cognitio actua-
lis impeditur ppter aliquā passiōē vel habi-
tum impediētem sicut dicit philosophus. vii.
ethicoꝝ quod incōtinens differt ab intēperato
p hoc q̄ h̄ extiminationem verā non solū in vni-
uersali quā etiā habet intēperatus vt quod for-
nicari est malum. Tum nō peccet per ignoran-
tiam: sed etiam h̄ extiminationē veram in par-
ticulari. Et p hoc incōtinens differt ab intem-
perato. Et tamen aduenientia passiōis cōrūpi-
tur extimatio vera particularis: q̄ passiōe vi-
cente iudicat nunc fornicandum: ita q̄ passio i-
pedit actuale considerationem verā in par-
ticulari: si passio semp duraret semper sic iu-
dicaret. Eodē modo dicendum est q̄ iudei ha-
buerunt veram extiminationem de xpo: et in ha-
bitu et in actu in principio: sed quando incepit
contra eos predicare: excitati fuerunt cōtra eū
passiōib⁹: ire rancoris: et inuidie q̄bus passio-
nibus impediēbantur ab actuali consideratio-
ne veritatis p̄habite de xpo. Ideo machinati
sunt in eius morte: sicut et incōtinens propter
passiōem cōcupiscibilis eligit fornicari: quod
tamen alias refugeret. Considerādum tamē q̄
illa notitia quā habuerunt de xpo per scriptu-
ras pphetarum: nō erat certa certitudine cui-
dentie: tum q̄ talis certitudo solum habetur p
demonstrationē vel sensum: tum q̄ prophetie
possūt aliquando varie exponi: et ideo erat ma-
gis notitia probabilis et verisimilis cōiecture:
vel sūm alios erat ibi certitudo adherētie que
tamen potest impediri in actu modo predicto.
Per dicta possunt solui argumenta ad utrāq̄
partem: q̄ illa argumenta que probant q̄ ha-
buerunt notitiā de xpo intelligēda sunt de no-
titiā habituali p predicto modo. Alie aut auctori-
tates que dicūt contrarium loquūtur de actua-
li cognitiōe applicante ad opus q̄ fuit impedi-
ta ppter passiōē inuidie et rancoris vt dcm ē.

Expositio moralis eiusdem euāgelij. Homo
erat pater familias qui plantauit vineam et.
Scdm sensum allegoricum: homo iste xps est:
qui plantauit ecclesiā de suo latere formata: et
sepem circūdedit ei. i. doctrinam euāgelicam
et fodit in ea torcular. i. martirum patientiam
qua roborata est ecclesiā: et edificauit turrim. i.
contemplationē confessorū et doctorū: et locauit
eā agricolis. Raba. Moraliter hec vinea cui-
cūq̄ locatur cum baptisimi mysterium sibi dat
vt bene operando in ea exerceatur: mittit ser-
uus vnus alter tertius cum lex p̄ ppheta legi-
tur sed missus ceditur eicitur cum sermo con-
temnitur: vel quod peius est blasphematur: he-
dem vō q̄rtum in se est occidit q̄ filium dei cō-
culcauerit: spiritui gratie contumeliā fecerit
perdito malo cultore vinea alteri datur cum
donum gratie qd̄ superbus spreuerit: humilis
accipit. Et cum audissent principes sacerdo-
tum. Crisostomus hec est differentia omnium
bonoꝝ et maloꝝ: Bonus enim cōprehensus in
peccato gemit. Malus aut frenit: non q̄ pec-
cauit: sed q̄ comprehēsus est in peccato.

Questio fratris antonij betonini. Hic ē he-
res venite occidamus eum et. Alsat. xij. cap.

Ex q̄bus verbis merito queritur. Utrū ana-
ritia sit cā inuidie ad qd̄ breuiter rīdetur ex
sacroꝝ theologoꝝ sūia qd̄ sic. vii. puerb. xxvij.
ca. scribit. vir qui festinat ditari alij inuidet.
et Greg. vir iustus p hoc qd̄ in terris nihil ap-
paret alienis setibus inuidere nescit. rāto enīz
q̄sq̄ plus inuidet alijs bona p̄sentia: q̄to min⁹
ipse contēpserit ea. et Allanus de cōplacitu nāe
dicit. sigs in torzēte diuitiarū natat: in hūc oēs
suarii detractiōnū acruos expēdit inuidia: dif-
ficile. n. imo impossibile ē cū auarus quēpiam
aut diuitijs aut alijs reb⁹ in q̄bus oībus ē inui-
dia magnū et potentē viderit ipm: illi nō inui-
dere. Hinc beatus hieronymus in fine vite bea-
ti Alsalchi taliter inq̄t. Semp virtutes inseq-
tur inuidia: feriūtq̄ summos fulgura montes.
Nec mirū si hoc de oībus loquor: cū et dñs no-
ster phariseoꝝ zelo sit crucifixus et oēs sancti
emulos habuerint. S̄z vt clari⁹ pateat qd̄ ana-
ritia sit efficax cā et q̄st totalis inuidie iducunt
ba euāgelij hodierni. h̄ est hēs et. In q̄b⁹ ver-
bis denotat q̄ agricolē q̄bus locauerat vineāz
quā plantauerat. i. iudei q̄bus dñs dederat legē
et p̄p̄etalia dona sicut auari timentes amittere.
vñ Joānes. xj. ca. Dicebat qd̄ facimus q̄ b̄ bō

multa signa facit: si dimittimus eū sic venient
romani et tollēt locū nostrū et gentē: Et ex his in-
vidētes ipsi dñō cruciati. pmo pñibus et pphe-
tis: qz ab eis fructus boni opis regrebāt dixerūt
ad innicē. Hic ē hēs iesum ostēdētes. venite oc-
cidamus eum et.

Expositio lralis.

Hic descri-
bit p. euā-
gelistā pec-
catorē conversio ad
iustitiā et qualiter
sunt benigne susci-
piēdi vt patet per
parabolam.

a Homo qdā. b
ponitur parabola
de filio p dīgo: p
quē designat ppha
gētilis q erat sub-
ditus peccatis: vñ
et quāqz peccator
singularis. Dicit
ergo. a Homo q
dā. idest ipe deus
p nobis humana
tus. b habuit du-

os filios. i. duos populos. f. iudaiū et gentilez:
vel duos filios. i. iustos et peccatores: qz pecca-
tores sunt filii dei in qstū sunt ad eius imagi-
nē: nō sunt filii dei p gratiā c Et dixit ado-
lescētor. i. gētilis populus: vñ et populus iudai-
cus vocat filius dei pmo genitus israel. vñ pec-
cator q dicitur iuuenis moribus: et ideo dñs ado-
lescētor filius. d Et diuisit illis substantiā
qz dona dei oibus largiunt l3 diuersimode.

e Adolescentior filius peregre pfectus est: p
multiplicationem peccatorē elongādo se a deo
patre et a celesti ciuitate. f Et ibi dissipauit sub-
stantiā suā: qz p peccata mortalia tollunt bona
gratie: et peiorant bona nature. g Cuiendo
luxuriose. Luxuria spiritali q est ydolatra qz
tum ad gentilem populū: et luxuria corporali nō
solum qstū ad gētilem sed et qstū ad pecca-
torē informē fidē habentem.

Expositio literalis.
h Facta est fames. valida: p defectum verbi
diuini et sacre scripture: quia gētilibus nō ē va-

Sabbato post scdaz do-
minicā quadragesime.
Euangeliz fm Lucam.
xv. cap.

In illo tpe
Dixit iesus
discipulis su-
is parabola-
m hanc.
Homo quidam habu-
it duos filios: et dixit
adolescētor: ex illis pa-
tri. Pater da mihi por-
tionem substantie que
me cōtingit. Et diuisit
illis substantiam. Et nō
post multos dies cōgre-

ta lex vetus: neqz oracula pphetarum: s3 illud
psal. xlvij. Nō fecit taliter omni nationi: et iudi-
cia sua non manifestauit eis. peccatoribus etiā
iudeis in tali statu lex et prophete non valebāt
ad salutē. ideo subditur. i

gatis omnib9 adolescē-
tor filius peregre pro-
fectus est: in regionem
longinquam: et ibi dissi-
pauit substantiam suā:
viuendo luxuriose.
Et postqz oia cōsumas-
set: facta est fames vali-
da: vñ regione illa: et ipe
cepit egere. Et abiit et
adhesit vni ciuiū regio-
nis illius: et misit illuz
in villā suā: vt pasce-
ret porcos. et cupiebat
implere ventrē suū de
siliqs qz porci māduca-
bāt: et nemo illi dabat.
in se at reuersus dixit.

piditas: quia sicut radix ministrat nutrimen-
tum omnibus arboris ramis: sic abundantia tē-
poraliū: circa quam versatur humana cupidi-
tas administrat materiam et sumentum omni-
bus vicij.

n Et cupiebat implere ventrem suū et.
Quia intentus congregationi temporalium
querit in talibus sufficientiam: intendens eam
habere per talia: sed non assequitur inten-
tum: quia talia non minuant cupiditatem: sed
magis eam augent: qzto enim aliquis plus ha-
bet de bonis temporalibus: tanto plus ad ha-
benda maiora anhelat: s3 qd dicit beatus Greg.
et hoc de communi cursu accidere videmus: et
ideo bene subditur. o Et nemo illi dabat:
quia non assequitur quod intendebat: et qz con-
sideratio huius defectus inducit aliquando ad
penitentiam: ideo subditur. p In se autem
reuersus dixit. Homo enim peccando extra
se egreditur: quia limites recte rationis trans-
greditur et ideo penitendo ad se reuertitur.

Sabbato post

a Quanti mercenarii. i. seruientes pro mercede eterna. b In domo patris mei. i. in ecclesia seu congregatione iustorum. c Abundant panibus. i. pane sacre scripture per eruditionem et pane eucharistie per sacramenti receptionem.

d Ego autem hic fame pereor: quia si ad populum gentilem referat hoc dictum patet quod ei talia non administratur: si autem ad catholicum peccatorem: patet quod talia non proficiunt homini quod diu manet in mortali peccato.

e Surgam. pro in fidelitatis vel peccati derelictione.

f Et ibo ad patrem meum. per vite meliorationem.

g Et dicam ei pater. per veram fidei confessionem quantum ad populum gentilem: secundum illud ad romam x. c. Loquere credis ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem quantum ad catholicum peccatorem: pro integram peccatorum contritionem et puram confessionem.

h Cum autem adhuc longe esset. i. motus ad penitendum: non tamen perfecte contritus ad quam requiritur gratia diuina preueniens: ideo subditur.

i vidit illum pater ipse.

k Dicit autem pater ad seruos suos. id est ad apostolos et ecclesie ministros quibus precepit predicare non solum iudeis: sed etiam gentilibus et etiam non solum iustis sed etiam peccatoribus.

l Cito proferte stolam primam. i. pferendam innocentiam et restituendam nunciate vere conuersos et penitentibus.

m Et date anulum in manum eius. i. predicate dandum anulum fidei per charitatem operantis.

n Et calciamenta in

pedibus. i. sanctorum precedentium exempla: quod calciamenta sunt de pellibus animalium mortuorum. o Et adducite vitulum saginatum. i. sacrum eucharistie si delibet administrare: in quo imolatur christus qui est vitulus saginatus propter gratiam pinguedine. p Et manducemus: quod in prima missina ecclesia non solum ministri ecclesie sumebant sed facimus: sed etiam totus populus quidam: ut habet Actus. ij. ca. Et adhuc semel in anno quilibet christianus tenet refectum sacro: refectum et quidam: quod sacerdos res non solum sumit sed facimus pro se et pro populo. q Quia filius meus hic mortuus erat. morte culpe.

te illum: et date anulum in manu eius: et calciamenta in pedibus eius. Et adducite vitulum saginatum et occidite: et manducemus et epulamur: quod hic filius meus mortuus erat et reuixit perierat et inuentus est Et ceperunt epulari. Erat autem filius eius senior in agro: et cum veniret et appropinquaret domui audiuit simphoniam: et choros: et vocauit unum de seruis et interrogauit quod hec essent. Isque dixit illi: Frater tuus venit: et occidit patrem tuum vitulum saginatum: quia saluum illum recepit. Indignatus est autem: et volebat introire. Pater ergo illius egressus ce-

perit laudare deum varijs linguis: ut habet Actus. ij. ca. Et tunc iudei qui erant in ierusalem audientes voces eorum admirati sunt et ceperunt querere unde esset tanta gratia et exultatio: et ibidem. x. Et vocauit unum de suis: et interrogauit quod esset: quod petrus per alios respondit ostendens quod erat ex dono spiritus sancti quod iustificatus venisset ad fidem catholicam siue sint iudei siue sint gentes: et filius gratia spiritus sancti data fuit gentilibus: et deinde discipulis christi in die pentecostes data fuerat: ut habet Actus. x. ca. de Cornelio et alijs gentilibus: quod erat cum eo. y. Et indignatus volebat introire: quod iudei etiam ad fidem peruenisse fuerat admirati: quod gentiles quos prius despexerat et querentis in gratia dei et habet Actus. x. ca. unde cum petrus redisset in ierusalem illi

ducentibus: quod in prima missina ecclesia non solum ministri ecclesie sumebant sed facimus: sed etiam totus populus quidam: ut habet Actus. ij. ca. Et adhuc semel in anno quilibet christianus tenet refectum sacro: refectum et quidam: quod sacerdos res non solum sumit sed facimus pro se et pro populo. q Quia filius meus hic mortuus erat. morte culpe.

perit laudare deum varijs linguis: ut habet Actus. ij. ca. Et tunc iudei qui erant in ierusalem audientes voces eorum admirati sunt et ceperunt querere unde esset tanta gratia et exultatio: et ibidem. x. Et vocauit unum de suis: et interrogauit quod esset: quod petrus per alios respondit ostendens quod erat ex dono spiritus sancti quod iustificatus venisset ad fidem catholicam siue sint iudei siue sint gentes: et filius gratia spiritus sancti data fuit gentilibus: et deinde discipulis christi in die pentecostes data fuerat: ut habet Actus. x. ca. de Cornelio et alijs gentilibus: quod erat cum eo. y. Et indignatus volebat introire: quod iudei etiam ad fidem peruenisse fuerat admirati: quod gentiles quos prius despexerat et querentis in gratia dei et habet Actus. x. ca. unde cum petrus redisset in ierusalem illi

qui erat in
discepatan
uerat cum
illius egr
los et p
p scriptura
erat gentile
contendit
deter ad o
fidelium rec
b Ecce tot
seruio. ubi
ge. i. i. i. i.
c Et nun
datum tuu
iui. scilicet
tum de cul
dei: et enim
de iudeis f
idolatreta
et cultu vni
daicus: sic
d Et nunc
moyses n
lo iudaico
li populo
lius ipso
nis respec
semp mece
seruit deo
dem catho
ue legis. J
Cetera pa
parabola
filius seni
opibus vi
est peccat
do datur
maior glo
p3 de sanc
q inuentu
etianor
idus mai
qdem ad
qsum tal
us pater
ostedit p
non prom
er infini
ra iudicia

qui erat pueri ad fidem catholicam de iudaismo
disceperant aduersus illum eo quod communica-
uerat cum illis ut habet Actuum. xj. ca. a. Pater
illius egressus cepit rogare: quod deus per aposto-
los et per Paulum specialiter ostendit rationabiliter et
per scripturas quod
erant gentiles non
contendendi sed gau-
deret ad conversionem
fidelium recipiendi.
b. Ecce tot annis
seruio tibi. sub le-
ge Moysi.
c. Et nunquam man-
datum tuum preter-
iui. scilicet man-
datum de cultu vni-
us dei: sed enim multi
de iudeis fuerunt
idolatri: tamen aliqui semper remanserunt in fide
et cultu vnius dei et illi possunt dici populus iu-
daicus: sicut et frequenter per notatorem nomine totius.
d. Et nunquam dedisti mihi hereditatem: quod toto tempore legis
moysae nunquam tantum beneficium datum fuit popu-
lo iudaico quantum datum est tempore euangelii genti-
li populo ad fidem pueris: Ideo omnia beneficia il-
lius temporis modica sunt et quasi nulli reputatio-
nis respectu beneficiorum noue legis. e. Fili tu
semper mecum es: quod semper aliqui de iudeis adhe-
serunt deo per fidem. Et multi ex eo receperunt fi-
dem catholicam quod sunt participes beneficiorum noue
legis. Ideo subdit. f. Et omnia mea tua sunt:
Cetera patet ex predictis. Si autem referatur ista
parabola ad iustum et peccatorem reuertentem: sic
filius senior existens in agro est homo a iuuentute in
opibus virtutibus exercitatus. Junior autem filius
est peccator penitens: qui diu male vixit et aliqua-
do datur sibi a deo maior gratia et per frequens
maior gloria quam illi qui bene vixit a iuuentute: sicut
per de sancto Bonifacio martyre non pontifice:
qui inuentus in stupro penituit et passus est sub dyo-
cletiano: cuius festum colit ecclesia romana secundo
idus maii de quo iusti aliquando admirantur: que
quidem admiratio potest dici quidam indignatio in
quantum talis non videtur dignus tanto bono: sed de
us pater pacificat hanc indignationem quando
ostendit per eruditionem vel inspirationem quod hoc
non promeruit ex parte peccatoris penitentis: sed
ex infinita bonitate dei conferentis sibi sua ve-
ra iudicia facultatem humanam omnino transce-

dentia. Et ad hanc intentionem potest de facili
littera applicari.

Expositio moralis.

Homo quidam habuit duos filios. homo ille ipse
est eius autem filij sunt omnes christiani per eius
baptismum regere-
nerati: quorum ta-
men aliqui sunt iusti
et aliqui peccato-
res. Et dixit adole-
scensior: per quem si
significatur quilibet
peccator: quod inue-
nis est moribus.
Pater vero mihi por-
tionem substantie
per hoc significatur
quod peccator rece-
dit a dei patris le-

ge: ut agat per libito voluntatis sue. Et diuinit illis
substantiam: quod deus promittit quilibet agere se
arbitrio libertatem. Adolescensior filius pere-
gre pfectus est: per multiplicationem peccati elon-
gans se a patria celesti. Ideo subdit. Et ibi disti-
pauit substantiam suam. bona gratuita per dedit
et naturalia per ad dedit: postquam consumasset omnia
facta est fames valida in regione illa: nam in
regione peccati fit magnus defectus pabuli di-
uini. Et cepit egere: nam existens in peccato mor-
tali fit egens omni bono spirituali. Et adhe-
sit vni civium regionis illius. id est diabolo quod cuius est in
regione vmbre mortis. Et misit illum in villam su-
am. id est in peccatorum societatem in qua dominatur
sicut in propria villa. At pasceret porcos. id est in im-
munditie peccata. et cupiebat implere ventrem de ci-
bo porcorum: quod est carnalitas: et nemo illi dabat:
quod nullus vteretur ratione concedit carnaliter viuere.
In se autem reuersus. id est ad propriam conscientiam
per rationis dictamen a qua recesserat sequendo sen-
sualitatem: dixit. Quanti mercenarii. id est deo ser-
uientes: abundant panibus: verbi diuini et eucha-
ristie sacramenti. Ego autem hic fame pereor: puer
omni bono. Surgam de luto culpe: et ibo ad pa-
trem per conatum operum ad bene et dicam ei. Pa-
ter peccavi: recognoscendo culpam et petendo
veniam. Cum autem adhuc longe esset attritus et
non pfecte contritus ad quod requiritur gratia dei per
ueniens ideo subditur. Vidit illum pater ipse docu-
lo clementer: accurrens cecidit super collum eius
et osculatus est eum in signum reconciliationis pfecte.

Bñica tertia

et dixit ad seruos suos. i. ecclesie ministros q/ bus xps precepit benigne recipere penitentes et confitentes. Lito pferre stolam pnam admini strando sibi ecclesie sacramenta vt sic prius spi ritualiter adoraretur. et adducite vitulum sagi natuz idest eucha ristie sacramentū christum continēs imolatum. Et epu lemur: quia pecca tor vere penitens de peccatis ad me sam christi recipi tur cum alijs chri stianis. Erat autē

Bñica tertia. xl. epla pauli ad ephesios. v. ca.
Rēs estote imi tatores dei sicut filij charissimi:

filius eius senior in agro: per quem significat christianus perseverans in iustitia remisse ta men operando: et talis aliquando miratur q/ dens magis respicit peccatorem conversum: dando ei virtutem fortius operandi sicut de dit sancto Bonifacio martyri: talis admira tio indignatio dici potest large loquēdo: quia parabola que est quedam similitudo non sem per currit omnimodo. Pater autem amouet hanc admirationem seu indignationem quan do deus perse vel per alium ostendit iusto: qd quicquid operatur iuste fit. lz hominibus ali quando videatur aliter.

Questio fratris Antonij betontini. Fili tu semp mecu es: et oia mea tua sunt. Luce. xv. cap. C Super quibus merito est dubitandū. Quo modo iustus frater receptioni alterius fratris peccatoris inuideat. Hoc eteniz mouit Dama sum papam qui beato hieronymo ait. Si autē vt ais de iusto et peccatore voluerimus esse pa rabolam: iusto non poterit conuenire vt de sa lute alterius et fratris maxime cōtristetur. Si enim inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum: et imitantur eum qui sunt ex parte eius: nunqz persone iusti tam innanis inuidia poterit coaptari vt foris steterit et clementissi mo patri rigidus obstitit: solusqz linoze cru ciatu letitie domus interesse noluerit. Cui be atus hieronymus respondit dicens. Videam⁹ quomodo super sancto generaliter et peccatore parabola ista possit intelligi et de ceteris: quin iusto pueniat non ambigimus. Illud est in quo legentis scrupulus commouetur: Cum iust⁹ sa luti peccatoris inuideat: intantum iracundia replea. ur: vt nec fratris misericordia: nec pa

tris precibus: nec totius domus iocūditatis su pereat. Ad quod breuiter respondemus. om nem istius mundi iniustitiam ad dei compara tionem non esse iustitiam. Quomodo enim ex peccatis ierusalem: sodo ma iustificatur: nō quo

et ambulate in dilectio ne. Sicut et christus di lexit nos: et tradidit se metipsum pro nobis oblationem et hostiam

in alio loco confitemr et clamitat. O profundū diuitiarum sapientie et scientie dei: qz inscruta bilia sunt iudicia eius: et inuestigabiles vie ei⁹: et alibi: Ex parte cognoscimus: et ex parte ppheta mus et nunc per speculum videmus in enig mate. Et ad romanos: miser ego homo: qz me liberabit de corpore mortis huius. Ex quibus omnibus edocemur dei solius perfectam eē iu stitiam: qui solem suum oriri facit: super iustos et iniustos: dat pluuiam ferotinam et matutinaz merentibus pariter et non merentibus qui de vichis angulis et plateis inuitat ad nuptias. Et deintus quosdam iam quasi securos expellit so ras. Et ouem que ad exemplum filij penitentis ipa redire non poterat: vel nolebat: querit et in uenit: et inuentum suis humeris repositat: mul tum enim errando laborauerat. Ut autem do ceamur in sanctos quoqz cadere posse inuidiā et soli deo puram clementiaz derelinqui. Filio rum zebedei consideremus exemplum p qui bus cū mater mota pietatis affectu nimis gran dia postulasset reliqui decem indignati sunt.

Expositio literalis.

Postolus paulus in hac lectione hui⁹ epistole instruit ephesios in bonis mo ribus exēplo. et primo proponit exēplū imitabile dicēs. a Estote imitatores dei sicut filij karissimi qsi dicat alr essetis filij d generes et p pns a deo reprobadī. b Et ambulate: lz pñ ter iducit ipos ad imitadū xpm q ē exēplar ve rum: et pmo in seruoze charitatis. Scd oin de core scitatis ibi fornicatio. Circa pñm dicit. b Ambulate i dilectōe. pcedēdo p bōa opa ad augmētū charitat. c Sic et xps dilexit nos: li scēn ipozat et qlitatē h qz dā pformitatē. d Et

tradidit semetipsum in crucem. a ponere. b la oblatio deo xima charitatis. c fornicatio consequenter cit ad imitandū christi mun. Secundo cit remouet erro ribi: memovet car. Circa pñ dicit. fornicatio autem que el cubitus soluta. v. immunditia hoc includit omnia ad v luxurie perti nentia. i. immoderata cupiditatem: ne: unde dicit. Nec no elongari qz g Sicut tur sancti qui guine rede luto gestu. k Aut sem ad rem nō certis enim sam aliqua cer sed mag unde et iu sopho que qua aliqui latum bo actio: deo Consequen stolu cau intelligē o Aut a sed simili um ipsam consequen aliqui qz

tradidit semetipsum pro nobis: quasi dicat ita debemus in necessitate pro salute fratrum animas ponere. a Oblationem et hostiam deo in cruce. b In odorem suavitatis: fuit enim illa oblatio deo acceptissima quia peccatis ex maxima charitate.

c Fornicatio: si consequenter inducit ad imitandum christi munditiam. Secundo circa si remouet errorem ibi: nemo vos seducat. Circa primus dicit. Fornicatio autem que est concubitus soluti cuius soluta. d Et ois immunditia: ut per hoc includantur omnia ad viciu luxurie pertinentia. e Aut auaritia: i. immoderata concupiscentia pecunie: unde dicitur auarus quasi eris auidus.

f Nec nominetur in vobis. i. sic a talibus sitis elongati quod non possitis in aliquo norari.

g Sicut decet sanctos. i. christianos qui dicuntur sancti quasi sanguine tincti quia christi sanguine redempti. h Aut turpitudine. in dissolutio gestu. i Aut stultilogus. in turpi assatu.

k Aut scurilitas: id est iocularitas. l Que ad rem non pertinet. i. nihil valet: sed magis nocet: si enim dicatur verbum iocosum propter causam aliquam recreationis honestam: non nocet sed magis valet ad recreationem spirituum: unde et iij. ethico. Circa hoc ponitur a philosopho quedam virtus que dicitur Eutropolia: qua aliquis scit conuerti de iocis vel facia ad solatium honestum. m Sed magis gratiarum actio: deo et hominibus de beneficiis acceptis.

Consequenter predictorum vicioz ponit apostolus causam dicens. n Hoc enim scitote intelligentes. et pariter litera: hoc excepto scilicet.

o Aut auarus quod est ydolorum: quia de censu facit deum suum ipsum ceteris preponendo. p Nemo. b consequenter remouet errorem: dixerunt enim aliqui quod prouidentia non se extendat ad acus

humanos: in quorum persona dicitur iob. xxij cap. Circa cardines celi perambulabat nec nostra considerat: et per consequens non punit facta hominum nec remunerat: hunc errorem remouet dicens. p Nemo vos seducat in anibus verbis: dicere enim quod prouidentia dei non se extendat ad acus humanos est multum inane: quia se queretur ipsi multa ignorare quod scimus nos: quod est inconueniens sicut arguit philosophus primo de anima: contra Empedoclem.

q Propter hec enim: quia aliqui credebant deus facta hominum non punire nec remunerare. r Accipit ira dei. i. eius vindicta.

non habet hereditatem in regno christi et dei. Nemo vos seducat in ambiguis verbis: propter hec enim venit ira dei in filios diffidentie. nolite ergo effici principes eorum. Eratis enim aliqui tenebre: nunc autem lux in domino: ut filij lucis ambulate. fructus enim lucis est in omni bonitate et veritate.

s In filios diffidentie: id est super illos qui diffidebant de diuina remuneratione ut dictum est: et tales videntur fuisse illi qui perierunt in diluio. t Nolite ergo effici participes eorum in culpa ne sitis socij in pena.

v Eratis enim aliquando tenebre: id est innoti ignorantia tempore gentilitatis: et dicit tenebras in abstracto ad designandum magnitudinem erroris sicut de homine multum largo dicitur quod est ipsa largitas. quasi dicat apostolus: stultus non est mirum: si tunc eratis innoti enormibus peccatis.

x Nunc autem: id est post conuersionem vestram ad christum estis.

x Lux in domino. per claritatem gratie et notitie: ideo concludit.

y Ut filij lucis ambulate: procedendo de virtute in virtutem.

z Fructus enim lucis: id est eius opus.

z Est in omni bonitate: quo ad seipsum.

z Et iustitia. quo ad proximum.

z Et veritate: quoad deum: fideliter ei seruando.

Sequitur questio.

Officia tertia

Questio fratris Antonij betontini sup epi/ stolam beati pauli ad ephesios. Ambulate i di/ lectione: sicut xps dilexit nos etc. Pauli apo/ stoli ad eph. v. cap.

In quibus verbis queritur. Quid vitiū qdve

peccatum huic di/ lectioni magis re/ sistere videatur. Ad qd breuiter re/ spondetur: secun/ dum doctrinā san/ cti Thome scda se/ cunde. q. lxxij. ar. ij. Et doctore nřz durādus pre ter/ tia primi li. disti. prima. q. vij. Qd peccata que com/

Officia tertia quadra/ gesime. Euangeliz se/ cundum Lucas. xj. ca.

In illo tē/ pore. Erat iesus eijci/ ens demo/ nium: et il/

lud erat mutum. Et cū eiecisset demonium lo/ cutus est mutus: et ad/ mirate sūt turbe. Qui/ dam autem ex eis dixe/ runt in belzeub prin/ cipe demoniorūz eijcit demonia. Et alij tentā/

mittuntur in proximum pensanda sunt secun/ dum nocumenta que proximo inferuntur. Qz ex hoc habent rationem culpe. Tanto enim no/ cumento grauius est: quanto maius bonum ex/ eo densitur. Bonum autem hominis triplex ē. Anime. s. corporis. et exteriorum rerum. Bo/ num anime qd est maximū nisi occasionaliter ab aliquo tolli non potest. Puta malam per/ suasionem: que necessitatem non videtur iser/ re: sed alia duo bona possunt. s. corporis et rez/ exteriorum violenter auferri. Sed qz ab alio bonum corporis bono rerum exteriorum pre/ eminet grauiora peccata sunt. quibus infertur nocumentum corpori qd ea quibus infertur no/ cumentum exterioribus rebus: vnde inter cete/ ra peccata que comittuntur in proximum ho/ micidium grauius est per qd vita proximi tol/ litur: que actu existit: consequenter autem adul/ terium: qd est d debitum ordinem generatiōis humane per quā est introitus ad vitā. Conse/ quenter autem sunt exteriora bona inter que sa/ ma preeminet diuicijs eo qd propingū est spi/ ritualibus bonis vnde prover. xij. ca. scribit/ x. Melius ē nomē bonū qd diuitie multe: hec au/ tem fama: per de tractionem proprie denigra/ tur: vnde detractio secundum genus suū. sur/ to et alijs peccatis que erga res exteriores comittuntur grauior est. Quadere. vj. q. j. cap. Deteriores habetur. Deteriores sūt qui docto/ rum vel bonorum: vt in ca. Ex merito ponitur vitam moresqz corrumpunt his qui substantias aliorū prediaqz diripiūt: Ipsi enī ea que extra

nos sunt: licet nostra sint auferunt nostri qd de/ tractores et nostrorum corruptores morum si/ ue qui aduersus nos armantur proprie nosip/ sos decipiunt. Et ideo iuste in fames sunt: et me/ rito ab ecclesia exteriores sūt. et in ca. Summa

dicatur. summa inig/ tas est fratres de/ trahere et accusa/ re. vnde scriptum est: omnis qui de/ trahit frī suo ho/ micida est: et om/ nis homicida nō habet partē in re/ gno xpi et dei.

Expositio litte/ ralis.

Erat iesus eijciens. hic describitur confutatio emulorum de praua affecti/ one facta christi per uese deprauando. Et pmo describitur eorum emulatio. Secundo eorum confutatio: ibi. Ipse autem vt vidit. Cir/ ca primum sciendum qd homines emulantes et pharisei adducunt hominem mutum demoni/ um habentem dicitur autem demonium mu/ tum non formaliter sed effectiue tantum: Ad cuius intellectum considerandus qd natura cor/ poralis obedit spirituali ad motum localez: vo/ ces autem significantie formantur per motum lingue et labiorum et aliorum instrumentorum naturalium: ideo qd demon pro voluntate sua potest ista localiter mouere: potest per linguaz hominis diuersa formare verba. Et sic arepri/ cij aliquando loquuntur ydioma eis ignotum sicut purus laicus latinum: et hoc est manifestū signum qd sic loquens sit demoniacus: qz talis loquutio non potest procedere nisi ab aliquo in/ tellectu. et ideo cum non procedat ab intellectu hominis tale ydioma ignorantis: sequitur qd p/ cedat ab intellectu angeli vel demonis lingua sic mouentis: et sicut demon potest mouere lin/ guam ad loquendum ydioma incognitum ita potest impedire linguam ne moueatur ad lo/ quendum ydioma cognitum et sic reddit ho/ minem mutum. Et admirentur sunt turbe: qd ad/ miratio confurgit ex inspectione rei insolite qd fuit in proposito. b Quidam autē ex eis di/ cebant in belzeub principe demoniorum. Cir/ ca quod sciendum qd odium et inuidia faciunt

interpretari
ueri iudici
ga acriter
euangelij
facio virtut
vno modo
acta arte m
et eodez mo
etionem de
facias per e
dicebant sic
tute cuiusda
periorio de
cui inferior
diebant ad
de corporib
eundo: sicut
in angelio s
dine qm a
alio supior
demonibue
integra sim
sei qd christi
periores q
rem et pau
corporibue
rationabili
ctione euan
thei. ix. et x
culis christi
circa inferio
porum et bu
gna fieri ei
Iohne sol it
vt bētur Jo
sol decc gra
notat cū d
dit: hic pte
tū pdictor
tribebat
vdo xpi eo
ris denote
Sentētia
sei audite
per euide
demonē m
qz enī facti
dū faciēdi
demonē su
demonē i

interpretari facta in deteriozem partem et per uerti iudicia: pharisei autem odiebant christum quia acriter arguebat eorum vitia: ut patet per euangelij decursum: et ideo miraculis a christo factis virtute diuina dupliciter detrahebant vno modo illa esse

acta arte magica et eodem modo electionem demonum factam per christum dicebant fieri virtute cuiusdam superioris demonis cui inferiores obediebant ad nutum de corporibus ex eundo: sicut enim in angelis sunt ordines quoniam alij sunt alij superiores sic i

demonibus cum in eis remanserint naturalia integra secundum Dionysium. Dicebant enim pharisei quod christus habebat aliquem superioris quem vocabant beelzebub sibi familiarem et priuatum et sic demones inferiores de corporibus obsessis eiciebat per illum. Sed istud rationabiliter reprobatum a christo in hac lectione euangelica: hec etiam omnia patent Matthei. ix. et xij. ca. Alio modo detrahebant miraculis christi reputando illa parua eo quod erant circa inferiora coeter: utpote circa sanitates corporum et huiusmodi: ideo querebant ab eo si gna fieri circa corpora celestia: sicut tempore Iosue sol stetit immobilis ad spacium vni diei: ut hetur Iosue. x. ca. Et tpe eschie retrocessit sol decem gradibus ut hetur Isai. xxxvij. Et hoc notat cum dicitur. Et alij tetrates. a Ipse autem ut vidit: hic sequenter describitur psutatio maligna tum p dicitur et primo illoz quod opus christi demoni attribuebatur et diuidit in duas: quod primo confutatur verbo christi eorum malitia arguetis: secundo verbo mulieris de note virtute christi confutetur: ibi. factum est autem Sententia autem per me patet hec esse. Quidam scilicet pharisei audientes turbas. scilicet confutetur ipsum esse christum per euidenciam facti. Dixerunt: hic non eicit demones nisi in beelzebub pncipe demoniorum: quod enim factum mirabile negare non poterant: ideo modo dum facienda caluniant dicentes ipsum per aliquem demonem superioris sibi familiare et priuatum eicere demones inferiores de corporibus obsessorum si-

cut supra dictum est. Ipse autem ut vidit cogitationes dixit eis. Hic ponit calunie psutatio ostendens quod miracula que faciebat non poterant attribui spiritui maligno. Et diuidit in duas: quod primo ostendit ppositum per rationem: secundo istos caluniantium execrationem nobis. Cum autem inuenimus. Prius ostendit ostendit rationibus. Prius ratio talis est: quod si per demonem aliquem eiciebat alios legatur quod diuisio erat inter eos et sic non possunt stare diu postestas diaboli: et ex his sequitur aduentus christi per quem prius de monis erat auster redactus: hoc est quod dicitur. O regnum in se

ipsum et. per ista. Secunda ratio ponit ibi. scilicet si autem ego in beelzebub eicio demonia: quod non solum christus eicere bat demones: sed et discipuli christi in nomine eius: et non solum modo discipuli: sed et alij iudei qui non erant christi discipuli secundum quod dicitur Matthei. ix. ca. Quidam quidem in nomine tuo eiciunt demones: quod non sequitur nos. Non poterant autem iudei dicere quod apostoli facerent miracula virtute magica cum essent simplices et illitterati. Et si dicitur de apostolis quod christus docuit eos arte magicam non poterant dici de eis quod non erant eius discipuli. Cum ergo eicerent demones in nomine christi ut dicitur: nec poterant sibi attribui spiritui maligno ut visus est. Sicut nec per prius eiectione demonum facta per christum et hanc est quod dicitur. c Si autem ego in beelzebub eicio demonia filij vestri scilicet apostoli qui erant de femine indeorum vel alij iudei qui non sequebantur christum in quo eiciuntur. quod dicitur. Cum non possitis hec attribuere nisi virtuti diuine per prius nec eiectione facta per me ut per ex dictis. d Ideo ipsi iudices vni erunt de apostolis per quod erunt iudices. scilicet assessores christi in iudicio: ut hetur Matthei. xix. cap. Cum venerit filius hominis in sede maiestatis sue sedebitis et vos super sedes duodecim iudicantes de nationibus israel. Si autem accipitis per iudeis non sequebatur christum qui tamen eiciebat demones in nomine eius: sic dicunt iudices aliorum non credendum quia ex facto eorum. Alij ostenduntur credendos: quod non crediderunt in christum cuius veritas declarata fuerit per miracula in virtute eius facta. e Porro si in digito dei eicio demonia: sicut conclusum

est. per ista. Secunda ratio ponit ibi. scilicet si autem ego in beelzebub eicio demonia: quod non solum christus eicere bat demones: sed et discipuli christi in nomine eius: et non solum modo discipuli: sed et alij iudei qui non erant christi discipuli secundum quod dicitur Matthei. ix. ca. Quidam quidem in nomine tuo eiciunt demones: quod non sequitur nos. Non poterant autem iudei dicere quod apostoli facerent miracula virtute magica cum essent simplices et illitterati. Et si dicitur de apostolis quod christus docuit eos arte magicam non poterant dici de eis quod non erant eius discipuli. Cum ergo eicerent demones in nomine christi ut dicitur: nec poterant sibi attribui spiritui maligno ut visus est. Sicut nec per prius eiectione demonum facta per christum et hanc est quod dicitur. c Si autem ego in beelzebub eicio demonia filij vestri scilicet apostoli qui erant de femine indeorum vel alij iudei qui non sequebantur christum in quo eiciuntur. quod dicitur. Cum non possitis hec attribuere nisi virtuti diuine per prius nec eiectione facta per me ut per ex dictis. d Ideo ipsi iudices vni erunt de apostolis per quod erunt iudices. scilicet assessores christi in iudicio: ut hetur Matthei. xix. cap. Cum venerit filius hominis in sede maiestatis sue sedebitis et vos super sedes duodecim iudicantes de nationibus israel. Si autem accipitis per iudeis non sequebatur christum qui tamen eiciebat demones in nomine eius: sic dicunt iudices aliorum non credendum quia ex facto eorum. Alij ostenduntur credendos: quod non crediderunt in christum cuius veritas declarata fuerit per miracula in virtute eius facta. e Porro si in digito dei eicio demonia: sicut conclusum

Ex predictis. a Profecto pronenit in vos regnū dei. i. xps cuius regnū erat a deo pmis- sum Isai. ix. Et regni eius nō erit finis & istud regnū expectabā iudei in hoc erat decepti qz credebāt istud regnū tpale: quē errorem ex- cludit xps dicens iohannis. xvij. ca.

Regnum meum nō est de hoc mū- do. hic ponit ter- tia ratio ostēdens xpm non virtute demonis eggere demonia cum di- citur. Cum fortis armatus. i. diabo- lus custodit atriū suum. i. hominem peccatorem i quo habitat vt in do- mo. In pace sunt omnia qz non est potestas maior su- per terram vt scri- bitur Job. xli. ca. Non est potestas super terrā que ei comparetur. Atrium autem eius est ho- mo obfessus in quo habitat sicut in domo.

b Si autem fortior illo superueniens vicerit eum vnuerſa arma eius aufert. in quibus con- fidebat & spolia eius distribuet. c Vniuersa arma eius. s. diaboli sunt peccatores qui a xpo dirripiuntur quando de potestate demonis p ipsum eripiuntur. Ex quo concluditur qz ipse sit vere xps: qz in aduentu xpi potestas demo- nis erat diminuenda & arcenda. Quartam ra- tionem ponit ibi. d Qui non est mecum: & talis est voluntas eius qui obedit alicui & ē cō- formis voluntatis illius cui obedit saltem in fa- ctor: iō si xps in virtute demonis faceret mira- cula sequeretur qz xps & demon essent conco- des in factis. Hoc autem patet falsum: qz facta xpi & doctrina erant ad retrahendū homines a peccatis. Facta autē demonis sunt ad distra- hendum hoīes per peccatum. Ex quo sequitur qz xps homo non operabatur in virtute demonis & hoc est qd dicit. Qui non est mecum. s. p con- cordiam in facto & voluntate. e Adversum me est: huiusmodi est diabolus vt patet ex di- ctis. f Et qui non colligit mecum. s. fideles ad vnitatem fidei reducendo. g Dispargit

dei. Cū fortis armat⁹ custodit atrium suū in pace sunt omnia que possidet. Si autem for- tior illo superueniens vicerit eum^b: vnuerſa arma eius^c aufert in quibus confidebat: et spolia eius distribuet: qui non est mecum^d: ad- uersus me est: & qui nō colligit mecum^e dispar- git^f. Cum in mundus^g spiritus exierit ab ho-

hic est diabolus qui diuersas sectas & hereses & scismata quantum potest introducit. h Cū autem immundus: hic ponitur eorum excecā- tio & possessio a diabolo: Ad cuius euidentiam sciendum qz potestas diaboli fuit eiecta quodā

modo a populo in daico p legis da- tionem que exclu- debat cultum de- monum & induce- bat ad colendum vnum deum vez: & sic eiectus tran- sijt ad possidendū plenius gentiles sine lege & pphe- tarū oraculis viue- tes: ideo eos te- nebat i ydolatria subiectos: sed ad- ueniente xpi pre- dicatione & aploz iudei pro maiori parte fuerunt icre- duli gentiles autem deuote fidem xpi & aposto- lorum acceperunt: sic diabolus eiectus ab eis per fidem xpi reuersus est ad possidendum po- pulum iudaicum errore excecatum: & sic facta sunt nouissima huius populi iudaici peiora po- ribus qz status populi peior est modo qz fuerit a principio ante legem datam: hoc est ergo qd dicit. Cum autem immundus spūs exierit ab ho- mine. i. a populo iudaico viuet sub lege natu- re qz eiectus est per susceptionem legis mosa- ice. i. Ambulat per loca arida. i. in ipsis per- petuam mansionē. k Et non inueniens: qz predicantibus apostolis inde eiectus fuit. l Dicit Reuertar in domum meam. i. iudaicū populum. m Et veniens inuenit eam va- cantem. i. fide & bonis operibus vacuum. sco- pis mundatam: qz populus iudaicus habebat quandam exteriorē munditiam & ornatum p- pter legis apparentiam. n Tunc vadit & as- sumit eē. per hoc qd dicit septem alios intelli- git vnuerſitatem vitiorum hoc est dictum qz ante legem datam fuerunt peccatis irrenti & a diabolo possessi sed post aduentum xpi in pec- cato suo obstinati sunt peiores facti: qz ex ingra- titudine peccata eorum sunt quasi duplicata & hoc loquendo quasi de vno homine dicit per

modo a populo in daico p legis da- tionem que exclu- debat cultum de- monum & induce- bat ad colendum vnum deum vez: & sic eiectus tran- sijt ad possidendū plenius gentiles sine lege & pphe- tarū oraculis viue- tes: ideo eos te- nebat i ydolatria subiectos: sed ad- ueniente xpi pre- dicatione & aploz iudei pro maiori parte fuerunt icre-

duli gentiles autem deuote fidem xpi & aposto- lorum acceperunt: sic diabolus eiectus ab eis per fidem xpi reuersus est ad possidendum po- pulum iudaicum errore excecatum: & sic facta sunt nouissima huius populi iudaici peiora po- ribus qz status populi peior est modo qz fuerit a principio ante legem datam: hoc est ergo qd dicit. Cum autem immundus spūs exierit ab ho- mine. i. a populo iudaico viuet sub lege natu- re qz eiectus est per susceptionem legis mosa- ice. i. Ambulat per loca arida. i. in ipsis per- petuam mansionē. k Et non inueniens: qz predicantibus apostolis inde eiectus fuit. l Dicit Reuertar in domum meam. i. iudaicū populum. m Et veniens inuenit eam va- cantem. i. fide & bonis operibus vacuum. sco- pis mundatam: qz populus iudaicus habebat quandam exteriorē munditiam & ornatum p- pter legis apparentiam. n Tunc vadit & as- sumit eē. per hoc qd dicit septem alios intelli- git vnuerſitatem vitiorum hoc est dictum qz ante legem datam fuerunt peccatis irrenti & a diabolo possessi sed post aduentum xpi in pec- cato suo obstinati sunt peiores facti: qz ex ingra- titudine peccata eorum sunt quasi duplicata & hoc loquendo quasi de vno homine dicit per

similitudinē
daico. a
fuario pre
xpi continen
cum hec dic
iudeoy.
tollena voc
est ex corde
stanter alte
reno laud
contra vit
iudeoy.
dam mulie
sanctis do
dicitur fuit
era m Sarce
mula beate
tuoyeter qu
daret filio
& glia prin
būanitati
ipſius deita
do fidem
similium.
Istud quic
comitariu
portauit be
dei corde c
dicit beatus
qz beata q
fidē qz corp

Eterat i
murum. s.
cofecerat
quando gr
siam officia
lo quasi mu
citur demo
laudandum
dicebant i
qui peruer
signum de
doctores
diuina p
regnum p
carēs conc
rum quilib
sic possit al
hoc littera

similitudinem intelligatur de toto populo iudaico. a. Facium est autem: hic ponitur confutatio predictorum verbo mulieris virtutem xpi consentientis cum dicitur. Facium est autem cum hec diceret. xps respondens blasphemiam iudeorum. b. Ex tollens vocem. id est ex corde et constanter alte professus laudem xpi contra vituperium iudeorum. c. Que dam mulier ista a sanctis doctoribus dicitur fuisse Sara. cta in Barcella famula beate Marie sororis Lazari. d. Beatus venter qui te portauit. matre beatificat et laudat ex filio et non e converso: quod ab illo puenit gratia et gloria principalis ratione deitatis: et in inferiori ratione humanitatis: quod humanitas xpi est organum coniunctum ipsius deitati. e. At ille dixit: Commendando fidem et constantiam mulieris et aliorum commilitum. f. Quinimo beati qui audiunt: Istud quinimo non dicitur aduersus illam sed concommittatur: quasi dicat non solum illa que me portauit beata est: sed etiam qui audiunt verbum dei corde credentes et opere adimplentes: unde dicit beatus Augustinus libro de virginitate: quod beata Maria felicius concepit deum mente per fidem quam corpore per carnis assumptionem.

Expolitio moralis.

Erat iesus cunctis demonum et illud erat mutum. s. effectiue tantum eo quod obessum ab eo fecerat mutum. Hoc autem fit spiritualiter quando gratiam habes predicandi vel ecclesiam officiandi cessat ab istis instigante diabolo quasi mutus: sed cum gratia dei visitatur eicitur demon et os eius ad predicandum et ad laudandum deum aperitur per illos autem qui dicebant in beelzebub etc. significant maledicti qui peruertunt aliorum bona. Et alij terribiles signum de celo querebant: per istos significantur doctores et studerentes nimis curiose scrutantes diuina propter quod opprimuntur a gloria. De regnum: per quod significatur omnis congregatio carum concordia in qua sunt duo Sathane quorum quilibet nititur partem suam augere et ut sic possit alteri preualere. Cum fortis armatus: hoc literaliter exponitur de diabolo: et moraliter

ter potest exponi de peccatore obstinato qui defendit peccatum suum contra reprehendentem sicut Saul contra Samuelem primi Regum. xix. cap. Et aliquando talis dei adiutorio vincitur quod auferit arma sua. i. rationes quibus defendit peccata.

portauit: et vera que fluxisti. At ille dixit. Quinimo. Beati qui audiunt verbum dei et custodiunt illud.

Et spolia distribuit quando ei accipit et membra ad bonum conuertit. Cum immundus spiritus exierit ab homine. i. peccati carnalis appetitus qui exit per virtutem penitentiae. ambulat per loca arida.

id est per corda humane mollicie caritatis: in quibus fornicationis spiritus requiem non inuenit: Et tunc ad pristinum locum reddit qui penitens patitur residuum. Et tunc sunt eius nouissima peiora prioribus: quod propter ingratitudinem boni penitentis precedentis aggrauatur peccatum. Extollens vocem quedam mulier: per quas significatur quilibet persona beate virgini deuota. At ille dixit quinimo etc. propter que significauit xps beatam virginem se concepisse felicius per fidem et deuotionem spiritualiter quam corporaliter: hoc dicit Augustinus in libro de virginitate.

Questio fratris Antonij beconini. In beelzebub principe demoniorum eicit demonia. Luce. xj. ca.

In quibus vobis queris. Atque detractio gratia leuiter appellat. Alexander noster antiquus in secundo suo volumine ait. Quod ipsa inuidia filia sit: et ita periculosa quod ea ferre totum genus humanum piculatur. Unde glossa super illud prouerbi. xxiij. ca. Cum detractoribus ne commiscearis taliter inquit. Hoc specialiter vitio piculatur ferre totum genus humanum: hoc id dicitur quod pauci per viam salutis ambulant: et pauci vel nulli sunt qui non aliquando ex animi leuitate aliquid dicant: unde in aliquo vel leuiter fama alterius minoratur. Idcirco Hieronymus ait. Raro inuenies quod aliquis ita irreprehensibilis velit exhibere vitam suam ut non libenter reprehendat alienam. unde et iudei quauis legem se obseruare ostenderent: quauis stupenda et supernaturam miracula xpi viderent: tamen sibi detrachendo dicebant. In beelzebub principe demoniorum etc.

Feria scda post

Expositio litteralis.

Hic euangelista adducit rōnem phari/ seor contra xpm a minori ad mai⁹ di/ cens: sicut fecisti miracula in caphar/ naum: & non tū ibi sed alibi fac & hic in patria

tua & adducunt isti multitudinē in hoc cap. xli. Sedice cu/ ra teipm: sicut enī medicus verus ci/ tius & libentius se ipum curat & ali/ os ad se pertinentef q̄ exāneos: ita di/ cebant ei. Si tu fa/ ceres vera mira/ cula citius faceres ea inter p̄pinq̄os tuos & in ciuitate tua q̄ inter extra/ neos: sed ipse cōse/ quēter respondit.

Feria scda post terti/ am dominicam. xl. Euangelium sm lu. cam. iij. cap.

In illo tē/ pore dixē/ runt phari/ sei ad iesuz Quāta au/ dium⁹ facta in caphar/ naū: fac & hic in patria

Quia non dimittebat inter eos facere miracu/ la ex impotētia vel falsitate aliqua sed ex eorū malicia: & ad hoc inducit sacre scripture exēpla cū subditur. In veritate dico vobis. a. Multe vidue erāt in diebus helie in israel qñ clausuz est celum oñonibus helie vt habetur tertio re/ gū. xviij. cap. Ubi ista hystoria diffuse tractatur que hic p̄ declaratione maiori ponitur: quoniā Achab filius Amez fecerat malum in cōspectu domini sup omnes reges q̄ fuerant ante eum: Ideo deus duxit in terram illam sterilitatem. & hoc helias testibites nunciat. Dixit helias te/ stibites ad achab viuit dominus de⁹ israel in cu/ ius p̄spectu sto: si erit annis his ros & pluuia nī si iuxta oris mei verba & factum est verbuz dñi ad eum dicens. I. ad heliam. Reccede hinc & va/ de contra orientē abscondere in torrente carith q̄ est contra iordanem & ibi de torrente bibes co/ ruisq̄: p̄cepti vt pascant te ibi. Abijt ergo & se/ cit iuxta verbum domini. Cūq̄ abijisset sedit in torrente carith: q̄ est contra iordanem. Corui quoq̄ deserebant ei panem & carnes mane si/ militer panem & carnes vesperi & bibebat de torrente. Post dies autem aliquot siccatus est torrentis: non enim pluerat super terram. Fact⁹ est ergo sermo domini ad heliam dicēs. Sur/ ge & vade in sareptam sidonioz: & manebis ibi p̄cepti enī ibi mulieri vidue vt pascat te: Sur/ rexit & abijt in sareptam sidonioz. Cum venis/

set ad portam ciuitatis apparuit ei mulier vi/ dua colligens ligna & vocauit eā dixitq̄ ei. Da mihi paululum aque in vase vt bibam. Cūq̄ ista p̄gēt vt afferret: clamauit post tergū dicēs. Affer mihi obsecro: buccellā panis i manu tua

tua: Ait autem. Amen dico vobis qz nemo p̄pheta acceptus ē in pa/ tria sua. In veritate di/ co vobis. Multe vidue erant in diebus helie i israel: quando clausuz est celuz annis tribus: & mensibus sex: cum fa/ cta esset fames magna in oī terra. & ad nullā il/ larum missus ē helias^b

de ipa farinula subcinericiū panem paruulū: & affer ad me tibi auez & filio tuo facies postea. Hoc aut dicit dñs deus isrl: bidria farine non deficiet: nec lechit olei minuet vsq̄ in diē in q̄ dñs daturus ē pluuiā sup faciē terre q̄ abijt & se/ cit iux verbū helie. Et comedit ipse & illa & do/ mus ei⁹. Et ex illa die bidria farine nō defecit: & lechit olei nō ē iminut⁹ iux verbū dñi qd lo/ cutus fuerat i manu helie. Factū ē aut post vba hec: egrotauit fili⁹ mlieris mris familial & erat langor fortissim⁹: ita vt nō remaneret i eo hali/ tus dixit ergo ad heliā: qd mihi & tibi vir dei i/ gressus es ad me & rememorarent iniquitates mee & interficeres filiū meū & ait ad euz helias. Da mihi filiū tuū: Tulitq̄ eū d sinu ei⁹ & porta/ uit in cenaculū vbi ipse manebat: & posuit super le/ ctū suū: & clamauit ad dñz & dixit. Dñe de⁹ me⁹ ēt ne viduā apud quā ego viciq̄ sustēior affli/ xisti vt interficeres filiū ei⁹: & expādī se atq̄ mē sus ē sup puez trib⁹ vicib⁹: & clamauit ad dñm & ait: dñe de⁹ me⁹ reuertat obsecro aīa pueri h⁹ i viscera ei⁹: & exaudiuit dñs vocē helie: & reuer/ sa ē aīa pueri intra eū & reuixit. Tulitq̄ helias puez & dposuit eū d cenaculo in iseriorē domū & tradidit mri sue: & ait illi: En viuit fili⁹ tu⁹. Vi/ xitq̄ mlier ad heliā. Mūci isto cognoui qñ vir dei es tu & verbum dñi in ore tuo verum est. b. Et ad nullam illarum missus est helias: quia non erant ita deuote sicut illa mulier gentilis

gentilis Sa/ nem patiebā/ bi esse gra/ el: & nemo in/ gratitudinē declinauerat i/ dolatriam do vitulos a/ quos fecerat roboam. si Naaman cuius hysto/ mior. iij. r. v. cap. Et h⁹ declaratiōe euangelij ap/ tur que rati/ Naaman p⁹ militie regi/ erat vir mag/ per illum er/ Erat autem ro de siria duxerant d⁹ erat in obse/ dñam suam tam qui est a lepra quā dñm suum: ita est puella Uade & mī/ sectus ē: & ser milia au/ lit lras ad r/ eplām hanc uum meum fer: & ex isrl/ quid deus e/ care qz iste/ pra sua: & d/ querat ad o/ vir dei: scid/ sua: misit a/ menta tua in isrl. Cl/ bus suis & i/ sitq̄ ad eum lauare septi/ caro tua at/ cedebat dic

gentilis Sareptana. Et qz helias persecutio-
nem patiebatur in terra israel que debuisset si-
bi esse grata. a Et multi leprosi erant in isra-
el: nemo illorum mundatus est: propter eorū
ingratiitudinem erga deum: qz regnum israel
declinauerat ad
idolatriam colen-
do vitulos aureo-
quos fecerat bie-
roboam. b Ni-
si Naaman sirus:
cuius hyfioria po-
nitur. iij. Regum
v. cap. Et hoc pro
declaratiōe textus
euangelij apponi-
tur que talis est.
Naaman princeps
militie regis sirie
erat vir magnus apud dñm suum et honoratus
per illum enim dedit dominus salutem sirie:
Erat autem vir fortis: et diues sed leprosus: po-
ro de siria egressi fuerant latrunculi: et captiuas
duxerant de terra israel puellam paruulā: que
erat in obsequio vxoris. Naaman: que ait ad
dñam suam vtrā fuisset dñs meus ad prophe-
tam qui est in Samaria: profecto curasset eum
a lepra quā habz. Ingressus ē itaqz Naamā ad
dñm suum: et nuntiavit ei dicens. Sic et sic locu-
ta est puella de terra israel. Dixitqz ei Rex sirie
Uade et mittā litteras ad regē israel: qz cū pro-
fectus eēt et tulisset secum decē talēta argenti et
sex milia aureos et decē mutatoria vestiu: detu-
lit liras ad regē israel in hec verba. Cū accepis
epistolam hanc: scito qz misserim ad te Naamā ser-
uum meum vt cures eū a lepra sua. Cūqz legis-
set Rex israel liras scidit vestimēta et ait. Nun-
quid deus ego sum vt occidere possim et viuifi-
care qz iste misit ad me vt curem hominem a le-
pra sua: Animaduerte et videte occasiones qd
querat aduersum me. Qd cum audisset heliseus
vir dei: scidisse videlicet regē israel vestimēta
sua: misit ad eum dicens. Quare scidisti vesti-
menta tua? Veniat ad me et sciat esse prophetā
in israel. Venit ergo Naaman cum equis curri-
bus suis et stetit ad ostium domus helisei mi-
sitqz ad eum heliseus nuncium dicens. Uade et
lauare septies in iordane et recipiet sanitatem
caro tua atqz mundaberis. Transiit Naamā re-
cedebat dicens. Putabam qd egredier ad me et

stans inuocaret nomē domini dei sui et tange-
ret manu sua locū lepre et curaret me. Nūquid
non meliores sunt abana et pharfis fluuij? da-
masci oibz ags isrl vt laurer in eis et mūder?
Cum ergo vertisset se et abiret indignans acce-
serunt ad eū ser-
ui sui: et loquuti sūt
ei. Pater et si rem
grandem dixisset
tibi propheta cer-
te facē debueras:
quanto magis qz
nūc dixit tibi aua-
re et mundaberis.
Descēdit et laui se
pties in iordane
iuxta sermonē vi-
ri dei: et restituta
ē caro eius sic ca-
ro pueri puuli et mūdar. Reuersusqz ad viz-
dei cū vniuerso comitatu suo: venit et stetit co-
rā eo et ait. Clere scio qz non sit alius deus in vni-
uersa terra nisi tantū in israel. Obsecro itaqz
vt accipias bñdictionē a seruo tuo. At ille rē-
dit viuit dñs ante quē sto: qz non accipiam. Cū
qz vim faceret: penitus non acquieuit. Dixitqz
Naaman: vt vis. Sed obsecro concede mibi
seruo tuo vt tollam onus duorum burdonum
de terra: Non enim faciet vltra seruus tuus ho-
locustum aut victimam dñs alienis nisi dñs:
hoc autem solum est de quo deprecaberis domi-
num pro seruo tuo: quando ingredis dñs me-
us templum Remmon vt adoret. et illo innitē
te sup manū meā: si adorauero in templo Rem-
mon: adorante eo in eodem loco: vt ignoscat
mibi dñs seruo tuo pro hac re: Qui dixit ei: va-
de in pace. Abijt ergo ab eo electo tempore etc.
Ubi describitur bonitas eius ante curationem
cum dicitur per illum enim dedit deus sa-
lutem sirie: et post curationem: fuit adhuc me-
lior et valde gratus deo et Heliso vt habetur ibi
dem. c Et repleti sunt omnes in synagoga
ira: qz preponebat eis gentiles quos abhomi-
nabantur sicut canes. d Et eiecerunt illum
extra ciuitatem: tanqz dignum morte vt illum
interficerent vt patet in littera. e Ipse autē
transiens per medium illozum ibat virtute di-
uinitatis: qd poterat se sic feruare illesum quan-
do volebat. Dicit autem Beda: qz cum domi-
nus de manibus eorum lapsus de vertice mōt

tis descenderet: et sub rupe latere vellent: ubi
ad tacitum dominice vestis saxum illud sub
terfugit: et instar cere solatum quendam sinuz
effecit. id est concavitatem in quo dominicus
corpus reciperetur: in quo loco omnia linia/
menta et ruge ve/
stis quod vestigia pe/
dum in rupe ap/
parent adhuc si/
cut restantur qui
viderunt.

CExpositio mo/
ralis.

Et repleti sunt
omnes in synagoga ira et. Per istos significa
tur illi qui predicatorum veritatis persequun/
tur eo quod dicunt eis displicentia. Ipse autem tra/
siens per medium illorum ibat. non percutiens
illos: aut impellens nec aliquo modo se vindi/
cans. in hoc docens predicatorum euangelij: ut
non querat vindictam de iniurijs factis sibi.

CQuestio fratris Antonij betonini. Ipse au/
tem transiens per medium illorum ibat. Luc. iij. ca.

In quibus verbis queritur. Cur non resi/
stere detractionibus sit mortale peccatum. Ad
quod irrefragabilis doctor Alex de ales ait. Quod
si quis detractoribus non resisteret cum debe/
ret hoc est: aut ratione officij: aut ratione im/
minentis periculi: aut ratione timoris huma/
ni: propter que contra dei precepta face/
re non licet: mortaliter deum offenderet si sa/
ceret. Unde apoca. xxi. cap. scribitur. Timi/
dis erit pars in stagno ardenti igne: et sulphu/
re. Utrum si quis hoc ex rationabili causa per/
ageret: minime mortaliter peccaret: quia teste
Hieronymo. Frustra niti et nihil aliud quam odi/
um quereret: extreme dementie est. et xxiij. q.
iij. cap. Non in perpetuum scribitur. Et sunt
ba rabani de pressuris ecclesiasticis: qui taliter
inquit. Multi sacerdotum culpa zelo dei perie/
tur: se proferunt: sed dum indifere hoc agi/
tur: sacrilegium facinus incurrunt: et dum preci/
pites: quasi ad emendandum ruunt: ipsi quoque
multo magis deterius cadunt. Idcirco domi/
nus audiens cives suos Nazareth: ex invidia
habitatoribus facta in capharnaum detrahen

tes atque dicentes: Quanta audiuimus facta in
capharnaum: fac hic et in patria tua: suisque in/
stis responsionibus non modo esse convictos
sed ira turbatos: et ad sui necem esse dispositos
donare volens nobis exemplum fugiendi de/
tractores atque ma/
leficos: transiens
per medium illo/
rum ibat. id est ab/
scondit se. In quo
secundum Crisostomum:
Et que sunt huma/
nitatis: et que sunt
diuinitatis osten/
dit. Stare enim in
medio insidiantij

sus in discipulos su/
os dixit Simoni petro
Si peccauerit in te fra/
ter tuus vade et corripe
eum inter te et ipsum
solum. Si te audierit

um: et non apprehendi diuinitatis eminentiam ap/
parebat ministerium.

CExpositio literalis.

Si peccauerit: hic consequenter osten/
dit quod debemus esse benefici proximi/
mo ex parte anime in effectu: et hoc du/
pliciter. Primo defectus eorum charitative
corrigendo offensam misericorditer remitten/
do: ubi iterum dico vobis. Ad primum evidenti/
am notandum quod duplex est correctio: una que
est ad peccantis punitionem propter coferua/
tionem iusticie: ista non ordinatur semper ad
correctionem delinquentis: quia aliquando sibi
infligitur pena mortis: et ideo principaliter est
ad conseruationem iusticie et ad terrores alio/
rum: et talis correctio non pertinet ad singula/
res personas sed ad iudicem ad quem pertinet
conseruare iusticiam inter homines: et per istam
talis correctio que ordinatur ad fratris pecca/
tis emendationem: et ideo hec est actus chari/
tatis et pertinet ad omnes: quia sicut dicitur in
ecclesiastico unicuique mandauit deus de pro/
ximo: ideo sicut quilibet tenetur defectus eius
charitative ad emendationem eius corrigere:
si tamen probabiliter credat quod ex sua correctio/
ne debeat se emendare: et de tali correctione lo/
quitur hic saluator: non de prima que est actus
iusticie. Tangit autem debitum modum huius
correctionis dicens. b Si autem peccauerit in te frater tuus: et intelligitur istud in te
dupliciter: vel quod te solum lesit: vel quod te solo sci

ente peccauit: Si enim alios lederet vel coram alijs peccaret: Tunc non haberet locum illud quod subditur. b. Uade et corripe ipsius inter te et ipsum solum: qui a peccata publica sunt in publico arguenda: secundum quod dicitur prime ad Thimotheum. v. cap. Peccantem coram omnibus argue: ut ceteri timorem habeant: sed quando sunt secreta tunc habet locum correctio fratrum: que est actus charitatis: que debet fieri primo in secreto cuius est. si autem medicus corporalis si debito modo procedat nititur inducere sanitatem cum minori dispendio corporis: ut sine membrum abscisione: et si non possit tunc abscindit membrum minus nobile ut conseruetur: magis nobile vel totum corpus: sic ille qui fratrem peccantem occulte corripit charitatiue debet tentare si possit fratrem emendare absque detrimento sue fame: quia fama computatur inter maiora bona hominis citra virtutes et ideo corrigens fratrem debet quantum potest conseruare eius famam. Alia causa est quia amissa fama vel lesa efficitur homo inuerecundus: et per consequens minus a peccato retribuitur quod prius: Est ergo debitus processus in correctione charitatiua ut homo corrigat fratrem suum inter se et ipsum solum ut sic possit eum saluare cum omnimoda integritate sue fame: et hoc est quod sequitur. c. Si te audierit lacatus eris fratrem tuum: cum scilicet cum integritate fame ad salutem reducendo. d. Si autem te non audierit: quia enim fama minus bonum quam bona sit vita. si non possit seruari bona vita fratris sine detrimento sue fame: tunc procedendum est ad salutem bone vite cum aliqua lesione sue fame: et ideo adducendus est vnus alius vel duo ad sciendum. si fratris delictus et ut coram eis arguatur: et si se non correxerit tunc simpliciter continenda est eius fama ut conseruetur bona vita vel saltem ordo iusticie ad

lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit: adhibe tecum adhuc vnum vel duos ut in ore duorum vel trium testimonium stet omne verbum. Quod si non audierit eos dic ecclesie. Si autem ecclesiam non audierit: sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Amen. dico vobis: quaecumque li-

terrores aliorum: et hoc est quod sequitur. e. Quod si eos non audierit: se corrigendo. f. Dic ecclesie. id est prelato per denunciationem publicam: tunc sunt testes inducendi ad actionem qui prius fuerint inducti ad fratris

gaueritis super terram erunt ligata et in celo: et quaecumque solueritis super terram erunt soluta et in celo. Iterum dico vobis: quod si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quamcumque petierit fiet illis a patre meo qui in celis est. vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo: ibi sum in medio eorum.

secretam correctionem. g. Si autem ecclesiam non audierit: preceptum prelati continendo. h. Sit tibi sicut ethnicus et publicanus. i. separatur ab alijs fidelibus per excommunicationem et censuram ecclesiasticam et quia talia posunt prelati ecclesie ferre subditur. i. Amen. i. fideliter. k. Dico vobis quaecumque ligat

ueritis: quia deus talem punitionem approbat: si iudicium ecclesie non erat. Considerandum tamen circa predicta quod si peccatum occultum fratris fuerit in preiudicium communitalis: ut si aliquis tractaret secreta cum aliquibus ciuibus qualiter ciuitas esset hostibus tradenda: vel si aliquis hereticus in secreto corrumperet fidelis: tunc secreta correctio vel admonitio non esset expectanda: sed statim esset prelato denunciandum qui posset tali periculo precavere. Et idem iudicium de consimilibus casibus est habendum. l. Iterum dico vobis. Hic consequenter ostendit quod non solum debemus fratrem corripere sed etiam offensam nobis illatam remittere: Et diuiditur in duas partes quia primo facit quod dictum est secundo ostendit quotiens sit offensam fratris remittenda ibi: tunc accedens dicit igitur primo. m. Si duo ex vobis consenserint in animo. Offensam sibi inuicem remittendo. i. de omni re quamcumque petierint fiet illis: quia oratio non est accepta coram deo si teneat odium fratrem in animo propter quod subdit. n. Vbi enim sunt duo vel tres congregati. i. charitate vniti. o. In medio eorum: si accedendo bone voluntati et petitioni corripuerit tunc illa oratio habeat petitiones conuenientes quod ad hoc requirunt. f. quod aliquis oret pro se pie et perseueranter: his enim con-

currentibus semper oratio exauditur. Et si alii quando differtur tamen tempore competentis impletur sicut habetur ca. vii. Aduertendum tamen quod licet offensa sit semper remittenda non tamen iniuria: Si enim ex remissione iniurie et pene debite sequitur pronitas in eo cui remittitur ad facilius peccandum: non esset bonum ei remittere similiter si ex tali remissione esset scilicet dolum aliorum et omisio iusticie et in consimilibus casibus.

Tunc accedens ad eum petrus. hic ostendit quotiens sit fratri remittendum. Circa quod aduertendum quod sicut frequenter dictum est Petrus tanquam principalis aliquando loquebatur pro se et pro alijs: et ideo audito saluatore quod offensa fratris peccantis esset remittenda: et hoc petijt si sufficeret ad salutem dimittere septies.

Dicit illi iesus non dico tibi vsq; septies: et ponitur numerus hic determinatus pro inde terminatus: ac si diceret totiens quotiens: vt dicit Augustinus.

Expositio moralis.

Si autem peccauerit in te frater tuus. i. te sciens. unde Augustinus. quid est in te peccauit nisi tu scis quod peccauit vade et corripe eum inter te et ipsum solum. Hieronymus corripendus enim est seorsum frater ne si semel verecundia amisserit permaneat in peccato. Si te audierit lucratus eris fratrem tuum. per salutem enim alterius nobis quoque acquiritur salus: si autem non audierit adhibe tecum vnum vel duos: glo. vt si dixerit non esse peccatum probent illud esse peccatum. Quid si non audierit eos dic ecclesie. Crisostomus. id est his qui ecclesie president. Si autem ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Augustinus. i. gentilis et paganus in numero fratrum non computandus. Amen dico vobis quicunque ligaueritis etc. Augustinus de verbis domini in monte. Lepisti habere fratrem tuum tanquam ethnicum et publicanum liga illum in terra: sed vt iuste liges eum vide: nam iniusta vincula dirumpit iusticia. Iterum dico vobis quod si duo ex vobis consenserint subintelligendum est si petierint pie per-

seueranter et pro se. Domine quotiens peccabit in me frater meus: subditur vsq; septuagies septies. i. quadringentis nonaginta vicibus: vel vt dicit Augustinus. Omnino quotienscumque peccauerit ignoscas.

Tunc accedens ad eum petrus dixit. Domine quotiens peccauerit in me frater meus: dixit illi iesus. Non dico tibi vsq; septies sed vsq; septuagies septies.

Questio fratris Antonij betonti. Qui ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Matth. xvij. cccp.

Super quibus verbis queritur. Utrum sine peccato vnus homo possit iudicare et condemnare alium hominem. Ad quod breuiter respondetur secundum Asteranum in summa sua libro primo titulo. xxvij. Quod vnus homo iudicet alium hominem tripliciter potest intelligi. Vno modo extenso vocabulo iudicandi ad arguere: corripere: et monere: hoc circumspectis obseruatis fieri potest sine peccato. Nam arguere proprie superiorum est respectu inferiorum. Unde apostolus ad Thimo. iij. ca. Argue: obsecra: increpa: Sed modum reprehensionis in seculo ca. Explicat dicens. Nec loquere et exhortare: et argue cum omni imperio. verum corripe est respectu parium. Idcirco in euangelio hodierno dicit. Si peccauerit in te frater tuus vade et corripe eum inter te et ipsum solum. Monere vero est inferiorum respectu superiorum: unde Bernardus ad Eugenium. Monere te non arguo. Alio quidem modo vnum hominem alium iudicare intelligi potest temerarie quod vniuersaliter interdictum est. vt. ij. q. i. ca. primo super omnia scribitur. Nemo super omnia dei ligenter inquirite vt cum iusticia et charitate diffinitatis neminem condemnatis ante verum et iustum iudicium: nullum iudicetis suspensionis arbitrio: sed primum probare et postea charitativam proferre sententiam: quod vobis non vultis fieri alteri facere nolite. Et si suspensionibus quis temptatur. Cum propheta psal. cxvij. Clamare debet ad dominum dicens. Imputa obprobrium meum quod suspicatus sum: quod Paulus prima ad corin. iij. ca. dicit. Nolite ante tempus iudicare. i. ante vniuersale iudicium quod filio dei proprie reservatur. Ultimo vnum hominem alium iudicare intelligi potest secundum ordinem ecclesie que dupliciter hominem iudicat iudicio. scilicet vi-

heretionis
ceditur co
iudicio co
acere vino
li prime ad
et tangit
hoc inquit
lus dicend
luit homin
homine i
ex argum
spitionis v
dinario vi
q; iudicior
tius fm leg
et ordinem
Qui iobedi
taliter pecc
verba mat
ij. ca. Si e
si audierit
sic ethnicu
nostrum L
excommuni
et doctore
multum en
etiam vel r
preter iud
quisq; ordi
terq; iudic
cedi: si cut

H legio: diu
deos de co
reti sancti
perditione
duas quia
terrogatio
ad ponit
futationem
dentiam p
pore moy
ptuaginta
ria predicti
erat super
ginta vnum
lo tempore

seretionis q in manifestis et tertiis: cuiusq co
ceditur eomodo quo superius dictum est. Et
iudicio correptionis qd prelatis solum compe
tere dinoscitur. Quod glo. sup illo verbo pau
li prime ad Corin. v. cap. Qui frater nominat
et tangit dicēs:

hoc inquit aposto
lus dicendo q no
luit hominem ab
homine iudicari
ex argumento su
spitionis vel ex or
dinario usurpato
q iudicio: sed po
tius fm leges dei
et ordinem ecclie.
Qui iobedies mor
taliter peccat fm
verba mathei xv
iij. ca. Si eccliam
frauderit: sit tibi

Seria. iij. post tertiā do
minicam qdragesime.
Euangelium fm Mat
theum. xv. cap.

In illo tem
pore acces
serunt ad
iesum scri
be et phari
sei dicētes.

Quare discipuli tui tras

fic ethnici et publicani. Quod talis fm doctore
nostro Landolphum excommunicatus est: et
excommunicatio no est infligenda fm Ricar.
et doctorem subtilem nisi p peccato mortali et
multum enozmi: quia igitur omne iudiciu re
ctum vel recte factum fm hic dicta bonum est
preter iudicium temerariu: pater quia sic vnus
quisq ordine posito alium iudicare valet pre
terq iudicio temerario quod ex inuidia pro
cedit: et cui ipsa detractio.

Expositio litteralis.

Hic ponitur vera promulgatio legis eu
gelice a Mattheo ad gentiles repro
bando iudeorum expositione falsam
legis: et diuiditur in tres: quia pmo arguit iu
deos de eo quod dictum est. secundo de appa
renti sanctitate: ibi hypocrite. tertio de vana su
perstitione: ibi: Audite et intelligite. Prima in
duas quia primo ponitur iudeorum maligna in
terrogatio ad christi deprehensionem. Secun
do ponitur eius responsio vera ad eorum con
futationem ibi: Ipse autem respondens. Ad cui
dentiam prime partis aduertendum q a tem
pore moysi de voluntate dei constituti sunt se
ptuaginta senes etate et moribus maturi et scie
ria preediti ad regimen ipsius populi: et moyses
erat super eos: Ita q in vniuerso erant septua
ginta vnus vt habetur numeri. xj. ca. Et ex il
lo tempore statum est q tot essent ad regime

populi ordinati: et isti dicebantur iudices ordi
nari quia per impositionem manus institue
batur vt habetur in glosis hebraicis in multis
locis: et ibi residebant in hierusalem: et ad eos
fiebatur recursus de ciuitatib in ambiguis et dif
ficilibus: et eorum

rediantur traditiōes
seniorum. Non enī la
uant manus suas cum
panē manducant. Ipse
autem respondens ait
illis. Quare et vos tras
gredimini mandatum
dei propter traditionē
vestraz. Nam deus di
xit. Honora patrem tu
um et matrem tuam: et

determinatio ha
beatur pro lege
firma quam noli
cebat transgredi:
vt habetur deute
rono. xxiij. c. Isti
etiam statuebant
aliqua que perti
nebat ad regimē
populi et in statu
tis eorum erat ali
qua que cadebant
sub precepto tanq
necessitatis: et aliq
sub monitiōe tanq

eiusde decentie et honestatis. De talibus autē
erat istud statum quod hic tangitur. videli
cet q accedentes ad mensam prius lauarent
manus suas: Clerici tamen pharisei et scribe in
tellectum huius mandati volebant trahere ad
quandam falsitatem videlicet q per hoc acqui
reretur quedam munditia spiritualis: moue
bantur autē ad hoc quia in lege aliq immu
ditie per corporales ablutiones dicebant enū
dari: et quia discipuli christi aliqua que no erāt
necessaria: sed magis cuiusdam superstitionis
in quantum intellectus sic traheretur non ob
seruabant. Christum in discipulis suis argue
bant tanq contemptorem doctrine seniorum:
vt sic redderent eum populo odiosum.

a Ipse autem: hic ponitur christi responsio
vera ad ipsorum confutationem dicens.

b Quare et vos transgredimini mandatum
dei: non respondet dicendo q lorio manuum
que faciebat ad honestatem esset mala: vel q
apostoli ipsam omittendo bene facerent vt fa
cit ad honestatem. Licet beneficerent omittē
do propter superstitionem: Sed quasi clauum
clauo retundendo dicit eos deficere: quia facie
bant transgredi mandatu domini propter ma
datum hominum: quod probat dicens.

c Nam deus dixit. Exodi. xv. cap.

d Honora patrem tuum: Honor iste non so
lūmodo intelligitur reuerentia: sed et admini

stratio necessarium. Hanc autem excludebat per suam doctrinam falsam: quia sacerdotes qui erant cupidi ut bona que essent administranda parentibus converterentur in lucra eorum dicebant quod melius esset illa deo offerre. Tum quia

est pater principalis et spiritualis. Tum quia per talem oblationem parentes sustinerent detrimentum corporale consequentur tamen bonum spirituale in quantum illud quod erat in eorum necessitate convertendum deo offerebatur: ex hoc sequebatur quod preceptum de honore parentum in quantum intelligitur in hac administratio necessarium euacuabatur per talem expositionem falsam: et hoc est quod dicit Saluator. a Vos autem dicitis falsum. scilicet exponendo mandatum dei.

b Quicumque dixerit patri vel matri munus quodcumque ex me est: deo consecratum scilicet et oblatum. c Tibi pderit: magis supple quod si expendere in necessitates tuas et est constructio defectiva: et est sensus: quicumque dixerit et. i. licite et bene potest dicere quod dictum est: et impleuit preceptum diuinum: et est dignus vita eterna: quod est falsum quia secundum veritatem est transgressor precepti: et hoc est quod subditur.

d Et non honorificabit patrem et. Illud quod erat sibi debitum subtrahendo. e Et irritum fecistis: vos sacerdotes et pharisei. f Mandatum dei et. Ad maiores intellectum considerandum quod pater per se tenetur puidere filijs: quod est causa eorum quantum ad esse: et ideo debet eis nutrimentum et documentum: filius autem tenetur puidere parentibus de necessarijs per accidens scilicet si indigeat et ipse sit potens. Et ideo si pater iam in necessitate occurrerit: bona de quibus filius potest sibi administrare iam sunt sibi debita: de alieno autem nullus potest deo sacrificium facere: et ideo talia deo offerre non est licitum quia hoc est transgredi preceptum de honore parentum: secus autem esset: si filius bona sua deo vouisset vel consecrasset ante quam parentes essent in necessitate positi:

qui maledixerit patri vel matri morte moriatur. Vos autem dicitis. Qui cumque dixerit patri vel matri munus quodcumque ex me est tibi proderit: et non honorificabit

quia tunc non esset licitum de eis puidere parentibus: quia si esset deo votum factum de aliquo immolatio: non posset immutari. Si autem de aliquo non immolatio non poterat mutari nisi per redemptionem. Ex dictis patet falsitas illius opinio-

nis que dicitur: quod si post professionem factam in religione teneat exitum claustrum propter necessitatem parentum: etiam contra votum luntatem sui superioris: quia per talem professionem deo iam consecratus: et ideo propter

necessitate parentum non debet contra votum tale facere: hoc etiam patet alia ratione: quia filius cum venerit ad etatem adultam sicut potest inuitis parentibus licite matrimonium contrahere: vel ad sacerdotium promoueri: ita etiam religionem ingredi cessante tunc necessitate parentum sed per sacerdotium excusatur de hoc quod non tenetur subuenire patri per usum armorum si ab hostibus inuadatur: quia iam non sibi licitum est pugnare corporaliter: similiter per matrimonium excusatur: quod non tenetur manere cum patre: quia est obligatus uxori: ergo multo fortius per professionem factam in religione excusatur a subueniendo parentibus nisi secundum modum conuenientem sue regule: et per consequens non debet propter hoc contra votum obedientie facere: immo esset inobediens hoc faciendo per hoc patet solutio cuiusdam rationis: que sollet ad oppositum induci que talis est. votum factum de his que sunt super erogationis non per indicat illis que sunt de necessitate precepti cum preceptum implere sit necessitatis: vouere autem talia non: sed votum religionis est de his que sunt super erogationis. subuenire autem parentibus in necessitate est de necessitate precepti: ergo per votum religionis per professionem solennizatum non absoluitur aliquis quin teneatur administrare parentibus: sicut autem ergo per consequens tenetur exire claustrum propter necessitatem parentum: etiam contra votum luntatem superiorum. Dicendum quod per profes-

Sequitur alia pars textus

tionem non absoluitur aliquis quia preceptum matrimonij idem loco et tempore aliquando variatur secundum conditionem ipsius implentis preceptum: quod aliquis modus subueniendi patri et citur inconueniens et illicitus ipsi filio per assumptionem alienius statum: i. i. immo etiam fecit: sicut subuenire patri per de fionem armorum efficitur illicitum per sacerdotij nire alijs modis eodem modo re patri et voluisti religiosus: dis conuenientia a Hypocritis de falsa sancti effent in reuerentiam in verbis cum tamen corrat perbetatur verbis ponatur dem: sequitur. e. Solunt me ne causa vel sanitatem: sic veram felicitatem docentes quia propter secundum mandatum de visum est in re parentum superbia inuipulus de ferret et stelligit: na superstitio pro facit quod magis explic

tionem non absoluit a precepto: bene tamen absoluit aliquo modo implendi preceptum: quia preceptum de honore parentum est affirmativum: et ideo non obligat ad semper sed p loco et tempore et alijs debitis circūstātijs que aliquando variantur sū conditio: nem ipsi implentis preceptum: quia alijs modis subueniendi patri efficitur inconueniens et illiciti ipsi filio per assumptionem alicuius statū liciti: immo etiam pfecti: sicut subuenire patri per dñen sionem armorum efficitur illicitum per sacerdotij statum: tenetur tamen ei subuenire alijs modis suo statui convenientib⁹ ita eodem modo post votum obedientie subuenire patri q voluntatē superioris efficit illicitum ipsi religiosi: tenetur tamen ei subuenire modis conuenientibus professioni sue.

a Hypocrite. hic redarguit saluator iudeos de falsa sanctitatis simulatione: quia ad hoc q essent in reuerentia populi ostendebant sanctitatem in verbis: et in exteriori conuersatione: cum tamen corrupti essent intentione: sicut fuerat pphetatum per Isaiam. xix. cap. l. sub alijs verbis ponatur q hic sententia tamen est eadem: sequitur. b Sine causa: id est frustra. c Volunt me. Sicut enim medicina dicitur si ne causa vel frustra propinari: que non confert sanitatem: sic cultus diuinus qui non ducit ad veram felicitatem sequitur.

d Docentes doctrinas et mandata hominū: qua propter suam auaritiam docebant transgredi mandata dei propter traditionem suam: vt visum est in falsa expositione precepti de honore parentum: et hoc etiam faciebant ppter suā superbiam: vt propter doctrine auctoritatē populus deferret eis maiorem reuerentiā. Audite et intelligite. hic saluator arguit iudeos de vana superstitione: et diuiditur in duas partes: qz pmo facit quod dictum est in generali. secūdo magis explicat intentionem suam in particu-

lari ibi respondēs autem petrus. Prima in vñ as quia pmo in generali ponit suum documentum: secundo ex hoc subiungit phariseorū scandalum ibi tunc accedentes. Circa pmo aduertendum q sicut dictum est lorio manuum ante commestione vel cibario: ad positionem faciebat ad qdam bonē statem et mundi ciam corporalem et in hoc erat bonum. sed si omittetur dicere q ex hoc incurreretur immunditia spiritalis. hoc est falsum et superstitiosum: quia immunditia spūalis puenit ab interiori delectatione et pñsu mentis: nō ab ipsis reb⁹ corporalibus et hoc ē q dicitur hic. e Et conuocatis ad se turbis: reuocando eos a falsa doctrina eorum dixit eis.

Sequitur alia pars textus

f Audite. aure corporis.
g Et intelligite. aure mentis.
h Non quod intrat in os. i. cibis corporalibus
i Coinquinat hominem. spiritualiter scilicet nisi in qm per delectationem male afficitur ad cibum.
k Sed quod procedit ex ore. i. verba que sūt malicie interioris significatina.
l Hoc coinquinat hominem. considerandus q christus hic non dicit contra legem. l. enim aliqui cibi in lege reputarentur immundi: vt caro porcina et huiusmodi. Hoc tamen nō erat sū eorum naturam: quia omnis creatura dei bona est: pmo ad Thimo. iij. cap. Unde geni. valde bona: dicitur autem porcus immundus et agnus mundus: vt dicit Augustinus contra faustum: quia per animalia immunda sū legē significantur quedam vicia que sunt euitanda. et ideo quia lex euangelica que spiritalis est i choata fuit per christum: Ideo et illa observatio figuralis ciborum non erat ampli⁹ obseruanda.

Expositio literalis super te/
xtu: Tunc accedentes discipuli

a Tunc accedentes discipuli eius. Dic ex doctrina xpi ponitur phariseorū scandalizatio: qz per doctrinam xpi videbant eorū simulationes et doctrinam reprobantur: ideo non poterant resistere p rationem vel p scripturam: ideo ex invidia monebantur contra xpm ad

mouendum seditionem. Et qz veritas vite iustitie et doctrine non est dimittenda ppter scandalum aliorū: qz tale scandalum pcedit ex malitia ipsius scandalizantis: vnde dicit beatus Gregorius. si de veritate scandalum oritur rectius oriri permittitur: qz qd veritas relinquitur. Ideo sequitur. b Omnis plantatio. i. doctrina ab homine inuenta que non est

legi ipsius dei consona. c Eradicabitur: qz nō hz firmum fundamentum et radicem.

d Sinite illos. i. doctrinam eorum euitate. e Ceci sunt. i. carentes vero intellectu legis.

f Et duces cecorū: qz alios exerceat suo errore: et ducunt eos ad precipitiū. g Respondēs aut Petrus: Dicaperitur pdicte doctrine xpi intellectus magis in speciali: qz petrus. p se et p alijs quesivit intellectum dicens. h Edissere nobis. i. expone. i Parabolā istā. i. sententiam occultam. k Tu ille dixit. Adhuc et vos sine intellectu estis: quasi dicat tam diu audistis doctrinam meam: quod statim deberetis intelligere ea que dicta sunt. Unde sequitur.

l Non intelligitis: qz omne et. Istud est vep p synodo che: qz aliqua pars de omni qd intrat in os. m In secessum emittitur: qz in omni cibo qz iunctorū puro est aliqd spurcatis et a natura expellitur tanqz superfluum: et aliquid retinetur tanqz ad nutritionem necessariū: et neutrum istorū coingnat hoīem spūaliter loqndo. n Que autē pcedunt de ore. vt verba.

o De corde exeunt: qz sunt conceptus mētis

significatiua. p Et ea coingnant hoīem: qz sunt male cogitationis significatiua: et hoc ē qd sequitur. q De corde. i. exeūt cogitationes male et psequens. r Homicidia. i. p filia et colloquia ad ppetradūz huiusmodi vicia q hic tū

guntur et similia. s Nec coingnant hoīem: spiritaliter.

t Non lotis aut manibus et imundicia spirituali.

Uxpō moralis. Tunc accesserunt ad eum et. p scribas et phariseos multū sollicitos et mūdicia exteriori et modicum de interiori significant hypocrisē falsarū gentes frequenter alios de modiciis cum tñ sint infecti granibus peccatis ppter qd eis dicitur supra Matthe.

vij. ca. Quomodo dicis fratri tuo: frater sine ve eijcam festucam de oculo tuo: ecce trabs ē in oculo tuo. Quare et vos transgredimini mandatum dei. Simile sit hodie in multis locis in qbus maior sollicitudo habetur circa custodiaz mandatorū hominum qz circa custodiaz diuinorū pceptorū: qz grauius satis punitur transgredies mandatu pncipis vel plati qd tñ. frequenter nō est malū nisi qz phibitum: qz transgrediens dei mandatu qd de se semp est illicitū ppls hic labijs me honorat: hoc pōt dici de doctoribus et pdicatoribus q docent bene et viuūt male. Cetera sunt ita moralia qd nō indigent alia moralitate. Qd fratris Antonij berontini.

Accesserunt ad iesum scribe et pharisei dicētes. Quare discipuli tui transgrediunt traditiōnes seniorū. Nō enim lauāt manus suas cū panem manducant. Matthe. xv. cap.

In qbus verbis oritur qd. Anrum pleni cā mali que apparēt in opatione alicui possit fieri malū iudiciū sine peccato mortali. Ad quod breuiter rīdetur fm doctrinā dñi Alex. d ales in suo scōo volumine. et ē fm quod habetur ex

visita glo. sup.
purgatōe canon
gno et lerali crin
potest. Leuio
dicit quando iu
li. Sicut cum m
lier vel iuueni
dam dei verbi
antē et deuote
quantur. Jte
homo peccator
secleribus oll
rit multis inu
tus predication
frequentat et c
audiat attente
deuote. Ceteru
cū homo clare
me viteqz bone
conuersatio
neste in loco s
bonesto et tem
re non incong
cum muliere
verfatur. In
remerarium
grego. ait. Er
bia certa dica
ti. sermone. xj
uerfatur in po
minutue circu
verbi gratia
in iram iudi
pfilat sed me
quitas viri qz
dem in tui cu
iuar multos
implere non
abqz quadam
nis sue. Mat
tudinem pecc
iudicant sim
rum pomum
sentit amaru
Midoris in
spitionis ar
qui accusatur
vitiqz iudicat
Ipsum domi
mistic etia

ultima glo. super ca. Si quis de gradu. extra d purgatōe canonica. Quod p leui causa sine magno & lerali crimine nemo iudicare temerarie potest. Leui enī causa mali est vt predicta gl. dicit quando sunt plura signa boni & pauca mali: Sicut cum mulier vel iuuenis qdam dei verbum attēte & deuote frequentant. Itē cū homo peccator lz sceleribus olī fuerit multis inuolutus predicationez frequentat & eam audit attente atq; deuote. Ceterum cū homo clare fame viteq; bone et conuersatiōis honeste in loco satis honesto & tempore non incongruo cum muliere deuota turpi & egrota quandoq; versatur. In his vtiq; malum iudicare falsus & temerarium iudicium est. Jccirco in registro grego. ait. Braue est satis & indecēs vt in re vbi certa dicatur sententia. & Bernar. sup. Cant. sermone. xj. dicit. Si is qui de claustro ē cōuersatur in populo inermum minus discrete: minusue circūspēte sese agere deprehenderit. verbi gratia: in verbo: in cibo: in somno: in risu in ira: in iudicio: non ad iudicandum confestiz pfiliat sed meminerit scripturaz. Melior est iniquitas viri q̄ bene faciens mulier. Nam tu q̄ dem in tui custodia vigilans bene facis. lz qui inuat multos & melius facit & virilius. quod si implere non sufficit absq; aliqua iniquitate. Idē absq; quadam inequalitate vite & conuersationis sue. Admemento quia charitas operit multitudinem peccatorum. hec ille. Nam qui tales iudicant similes sume esse noscitur: que granatum pomum comedere cupit sed quia corticez sentit amarum illud citissime proicit. Proinde Isidorus in sinonimis ait. Nullum iudices suspicionis arbitrio ante pba: & sic iudicari non. n. qui accusatur sed qui convincitur reus est. Sic vtiq; iudicauit phariseus vt Luc. vij. ca. scribit Ipsum dominum qui se tangi a magdalena pmisit sic etiam iudicatus est dominus: quando

Seria quinta post tertiam dñicā quadragesime. Euangelium secundum Lucā. iij. cap.

In illo tempore. Surgens iesus de synagoga introiit in domū simonis & socrus autem simonis te-

cum muliere Samaritanā loquebatur. vt. iij. ca. sui libri Joannis ait sic insuper cum scribe & pharisei iudicauerunt: quia discipuli sui mand non lauabant cum panem manducabant dicens. Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorz nō

nebatur magnis febribus. Et rogauerunt illum p ea. Et stans super illam imperauit febri: & dimisit illam. Et continuo surgēs ministrabat illis. Cum sol autēz occidisset: omnes q̄ habebant infirmos variis langoribus ducebāt illos ad iesum. Et ille singulis manus imponēs

n. lauāt manducāt. Expositio lralis.

Hic ponit scdm miraculū p xps operatur: & diuidit i duas ptes. In pncipalē & in icidē. Scda ibi: Cum autem sol occidisset. Circa primum sciendum q̄ synagoga erat loc⁹ vbi conueniebant legis periti & cōmunis populus ad audiendum doctri-

nā legis: marie dieb⁹ sabbatoz in qb⁹ diuinis erat vacandū. Jō tali loco & tpe fuerat docebat eos xps: qz erat pueniētia doctrie ei⁹. Sciendū scdo: q̄ cū xps doceret in synagoga iudeos erat ibi hō in spū imūdo: hoc ē obseſsus a demone & exclamauit dolēs de xpi doctrina q̄ erat aliarū salus & medicina quē obseſsum liberauit in synagoga: & post liberationem ipsius obseſsi liberauit socrum simonis febricitantem: qd fuit scdūmiraculum. & hoc est quod dicit.

a Surgens iesus de synagoga. s. post pdicationem & eius confirmationem per expulsionem demonis. b Introiit in domū Simonis: vt ibi acciperet refectionem post laborem.

c Socrus autem simonis tenebatur magnis febribus. lz enim virute nature febris possit curari: non tamen in instanti. Christus autem sanauit eam hic subito & ita perfecte q̄ illa miser ministrabat eis. Ex quo ostenditur ista curatio miraculosa ad discipulorum confirmationem.

d Cum sol autem occidisset: hic ponitur pars incidentalis: Occasione enim huius sanatiōis illi qui habebant infirmos variis langoribus adduxerunt eos ad xpm querentes remediū: & hoc est quod dicitur. e Cum sol autem occidisset. Dicit autēz Theophi. Expositor: quod ita tarde adduxerunt eos ad christum: quia il-

la dies erat dies sabbati: que fiebat in ve-
spere illius diei. a Curabat eos. i. omnes q
fuerunt ibi adducti erā i muti vel curabat eos
i. plures de adductis quoz fides et deuotio cu-
rationem merebantur. b Exibant autē de
monia. i. oia vel

plura eodē modo
exponēdo a multil
clamantia et dicē-
tia qz tu es fili dei
qz xps ad salutem
hoiuz missus: p p
phetias. n. de xpo
dictas qd sterminā-
uerant tps locū et
modū veniēdi ipi
us xpi fm qd ple-
nius declaratur ē
in qōne de aduētū

messie cōpletas in eo et palias circūstātiās in-
dei sciebāt ipm eē xpm in lege pmissum vt pz
hic p textum euāgelicū: et ē m̄sarc. pmo. vbi p
cepit xps demoni dicēs. Obmutesce. veruz m̄
nesciebāt ipm eē deū: nec p temptationē xpi in
deserto diabolus potuit scire de xpo vtrum eēt
dei filius p naturā habēs eadē naturā nume-
ro cū patre: lz ad hūc finē tripliciter eū tēptauit
vt deū suū plenē. m̄sath. iij. ca. Si enī coi-
gnouissent demones ipm eē deū nunqz iduxi-
sent indeos ad ipm crucifigendū fm qd dī pri-
me Corin. ii. ca. Si cognouissent: nunqz glie do-
minū crucifixerent. Aliq autē doctores dicūt q
nō solū nō cognouerūt demones ipm esse deū
vt deū esse: sed nec ē cognouerūt certitudinali-
ter ipm esse xpm in lege pmissum s; m̄ hoc co-
gnouerūt quadā p̄ectura multū pbabili que i
hoc loco et alijs locis euāgelij plurib; noie scie-
re p̄mitur: s; p̄mum dictū magis videt p̄sonum
tertū et dictis sanc. op. c. Nō sinebat ea loq
Cōpellebat. n. xps demones ad tacēdū de ipso:
ne veris falsa m̄scerēt. et ne videret querere te
simoniū ab ipsis: maxime qz pharisei dicebāt
ipm in belzebul p̄ncipe demonioz eūcere de/
monia: vt habet m̄sath. xij. vbi dicūt p̄heoz ple-
nius excludit vt p̄mit sup p̄ expositionē ibidē.
d Facta autē die egressus ibat in desertum lo-
cum. In hoc dans exemplū vt p̄dicatoz et mira-
bilis diuinorū operator: debeat fugere ppli ap-
plausum: p; littera euāge. de se.

Expositio moralis.

Socrus autē simonis tenebat magnis febribus
p quā significat p̄sona iracūdie calore aut p̄cu-
piscētie laborans: sup quā stat Iesus cum istas
passiones mitigat: tūc ei dūote ministrat. Lū
aut sol occidit: p hoc significauit qz passio sua

in qua iustitie sol
occidit: futura ē /
rat medicina ois
spūalis infirmita-
tis. Facta autē die
egressus ibat in d
sertū locū: dans in
hoc exēplū p̄dica-
toribus reuertē-
di ad solitudinem
p̄p̄lationis post
labore p̄dicationis
et vt gr̄as deo agāt
de p̄fectu p̄teriti /

venerūt vsqz ad ipm et
detinebāt illū ne disce-
deret ab eis. Quib; ille
ait. Quia et alijs ciuita-
tibus opz me euāgeliza-
re regnū dei: qz ad hoc
missus sum. Et erat p̄e-
dicans in sinagogis ga-
lilee.

to et se disponant pro futuro.

Questio fratris Antonij betontini. Exibant
autē demonia a multis clamātia et. Luce. iij. ca.
C Super qbus querit. Vtrū dolo loquēs atqz
ignorāter p̄ira primuz temerarie iudicat. Ad
qd breuiter r̄ndetur qd sic. Nā iuder p̄p̄rie do-
lo vel imprudētia qd quē sniaz ferens fm Ray.
in titulo d̄raptorib; et hosti. in sumas: asterā.
li. p̄mo titulo. xxxvij. Tenet lelo ad omne iter
esse: vbi nō posset induci ille p quo sniam tulit
ad integrā restitutionē: et h maxime dī in iudi-
cio p̄scietie. Qz vō graue sit vel odio vel ami-
citiā: vel munere vel metu: vel quolibet mō in-
diciū puertere. Aug. Testat dicēs: qd qz aut
p̄sanguinitate: aut amicitia: vel hostili odio: vlt
inimicitis in iudicando ducit: p̄uenit iudiciū
xpi q est iustitia et fructū illi d̄vertit in dānatio-
nis amaritudinē. vñ sit qsi qspiaz dolo et igno-
rātia loquas: lz verū atqz bonū dicat et illi de q
fatur minime noceat: nihilominus temerarie in-
dicat. Tercio. xj. q. iij. notat qd Aug. de sermo-
ne dñi in monte ait. Temerariū inqt iudiciū
plerūqz nihil nocet ei de quo temerarie iudica-
tur. ei aut q temere iudicat: ipa temeritas ne-
cesse ē vt noceat. Et qz demonia q xpi p̄cepto a
multis exibat dolo atqz ignorāter clamabāt: tu
es fili dei: dolo qz verbo laudabāt et facto p̄ira
dicebāt: et offm ap̄licum fm Criso. vsupabāt: et
mysterium xpi lingua feda publicabāt: ignorā-
ter qz fm Bedā suspicabant eū eē xpm: et q. q.
j. ca. p̄mo sup oia. Nullū iudicetis suspitionis

I n ha
ad gentile
dētes p
q p miracula
marci vltio
nem cōfirmā
quētib; sign
ideo agit b
riuatione ei
etrina pmo
miraculū ibi
os dies. pma
dif i tres. qz
ponit doctri
oportunitas
nit molier te
go hydria. p
ergo. Circa
discipulo ei
rifei cōmoti
pacietie exē
di gentile
Joāne et p
qd dī m̄sath
fecerūt in ei
plequebant
grigit iudic
ielus nō bap
emē. s; dīci
platis ecclie
seriores vñ
ri. Eodē mō
eo: icre dū
bat p̄mū lo
dignos vñ
mur ad gē
hōndit p̄m
docēdi et a
uerēdū q
trāsturno
bitabāt q
Capitula
gū. xvij. ca.
cū pmo su
m̄mū m̄
rioz habit
bus captiu
m̄ cū b col

arbitrio. Jo ipse xps increpās nō sinebat ea loq
Expositio literalis.

In hac lectione euāgelica dterminat Jo
annes de deriuatione effectus grē qstū
ad gentiles: qz xpi doctrina deriuata ē ad cre
dētes p ei doctrinā

z p miracula vt hē
marci. vi. sermo
nem cōfirmate se/
quētib⁹ signis. Et
ideo agit h de de
riuatione ei⁹ p do
ctrinā pmo scōp
miraculū ibi i du
os dies. pma diui
dis i tres. qz pmo
ponit doctrine xpi
oportunitas. secundo ipsius qualitas: ibi ve/
nit mulier. tertio psequēs utilitas: ibi reliq
er go hydrīa. Quimū oñdis ex ei⁹ accessu: ibi uenit
ergo. Circa qd sciendū q xpo baptizato pmo: z
discipulis ei⁹ pnter vt pz ex dictis in h ca. Pha
risei cōmoti fuerūt q eū iuidia: iō volēs dare
pacietie exēplū: Inde recessit z occasione docē
di gētilē: ad iud. Pharisēi. n. ex iuidia psecuti sūt
Joānē z pcurauerūt eū mitti in carcerē: ppter
qd dicit m. xviij. de Joāne. Helias iā uenit z
secerūt in eū quēqz uoluerūt. Eodē mō xpm
psequebant z ei⁹ mortē tādē pcurauerūt. Reli/
qz igit iudē: qz psequebant ei⁹ doctrinā. qz
iesus nō baptizaret tūc l3 pmo baptizasset vt di
cūt ē. h3 discipuli ei⁹. In hoc n. dedit xps exēplū
platis ecclie cōmittēde in q pnt fieri pmodi p
feriores vti p h3 libet. possint i altiorib⁹ exerce
ri. Eodē mō dicit de aplis relinqntib⁹ iudēā ppter
eoz icredulitatē. Actū. xij. ca. Clobis opozte/
bat p mū loq verbū dei: h3 qz repulisti illud z i
dignos vos iudicasti eterne uite: ecce pueri/
mur ad gētes: sic n. pcepit nobis de⁹. Uenit g
h oñdis pueniētia doctrine xpi z oportunitas
docēdi ex accessu tē. Pro itelligētia hui⁹ ad
uertēdū q xps trāsire de iudēa in galileā erat
trāsitus p gētilē: q in regno decē tribuū ha
bitabāt q translati fuerāt a rege assyrioz illuc.
Capitularis idē decē tribuū h3 habet. iij. Re
gū. xviij. ca. Cōueniebāt tñ cū iudēis aliquat⁹: qz
cū pmo fuerūt trāslati in terrā decē tribuū: vo
minul misit leones eos deuorātes: iō rex affi
rioz habito p silio sup h3 misit vñ de sacerdoti
bus captiuis q doceret eos colere dñm. Cleruz
tñ cū h3 colebāt ydoloz: vt ibidem dñm recipie

Seria. vi. p. dñicā ter.
tia qdragesime Euāge
liū fm Joannē. iij. ca.
In illo tem
pore. Uenit
iesus in ci
uitatē Sa
marie que

bādoēs libros veteris testamēti. h3 tñ qnqz li/
bros moysi: z sic partim erat gētilē z partim
iudēi. Xps aut ueniēs de iudēa i galileā hēbat
trāsire p medium samariā. Erat igit samaria ci
uitas gentiliū: vñ itelligendū scōp tota ista
regio dicebat Sa
maria a noie ciui/
tatis metropolis q
antiquē dicebat sa
maria qz uis. n. tūc
eēt distructa tñ no
mē remanserāt in
fra. a Uenit g h
ponit oportunitatē
docēdi ex accessu:
quia accessit ad lo
cum delectabilem
z getū z doctrine aptū. Tū pp amenitatē loci:
Tū pp fontis ibidē exītiē. pprietatē: q signifi
cat doctrinā xpi z grām fm qd dicit. Isai. xij. ca.
Haurietis aqz i gaudiū de fontib⁹ Saluatoris
zē. z hē qd dicit. a Uenit g in ciuitatē samarie q
dicit Sichar: Antiquis dicebat si chē: vt habetur
gen. xxiiij. ca. b Iux p dñū qd dedit iacob iō/
seph filio suo: Jacob. n. ueniens de mesopotha
mia emit agrū ab emoz: pncipe ciuitatis syche
z ibi habitauit ad ipsi iux vrbē: vt ibidē dicit. sed
pp raptū Dine filie sue occisi sūt habitatores il
lius ciuitatis a filijs iacob z sic cessit in posses
sionē ei⁹ z illū locū dedit iacob moriēs filio suo
ioseph vt habet gen. xlvij. ca. c Erat aut ibi
fons iacob. i. puteus quē ipse foderat qñ ibi ha
bitauit. d Iesus aut fatigat⁹ ex itinere: q appa
ret vitas hūane nāe ex infirmitate. e Sedebat
sic sup fontē. pp loci aptitudinem ad gēscēdū z
docēdū. f Hora aut erat qñ sexta. h idē dicit ad
oñdendū cā fatigatiōis: qz p magnū ips ambu
lauerat p dīcādo. g Uenit mulier: posita opoz
tunitate docēdi. Hic pnter ponit: qñlitas doctri
nē: diuidit i duas pres: qz pmo ponit in docē
do pueniēs igressus: scōp dicit. pcessus ibi rñ/
dit iesus. Cōueniēs igressus fuit p h3 qd xps pe
tijt a muliere potū copale volēs sibi reddē po
tū spūalē: qz modus istructōis hūane ē q a sen
sibilib⁹ ad itelligibilia dducit. z h3 ē qd subdit.
g Uenit mulier d samaria haurire aquā. sam
aria h nō ē nomē ciuitatis h3 gētiō vñ regio: qz
illa mulier fuit d ciuitate syche q tē erat metropol
samaritanoz: vt dicit Jofe. xj. antiqua. samaria n.
erat distructa z rēdificata: tñ noie mutato ei⁹: qz
tē sebastē dicebat vt h3. xij. li. antiq. f iij

a. Dicit ei iesus da mihi bibere: causa quare pergit a muliere subdit. b. Discipuli. n. eius abierunt in ciuitate: ideo nō fuerat pntes ad dandū sibi potū. c. Ut cibos emerent: qz sup fontē comedē volebat sicut paupes nec ad magna hospitā iul/ lam declinabant.

d. Dicit ei mulier illa samaritana q nō cū iudeis cognouit. n. p habitu quē ipse portabat eū eē iudei: qz sicut erat distincti ab alijs in cultu dei: et in corpali circūscisiōe. ita etiā veste: ppter qd nūeri. xv. ca. picipi tur qd habeat simbras per angulos paliozū. e. Bibere a me potes: et de s. ē mirabatur: cuius cā subditur. f. Mō. n. conuincit iudei samaritanis: lz. n. eēt iudeis pceptū ne iūgerent sedus: et amicitias cū alijs natiōibus: nam spāl. abhoīnabant samaritanos: Tū quia terrā eoz p pte occupauerāt: Tū qz multas molestas eis fecerat in reedificatiōe tēpli: et ciuitatis: vt pz ca. j. Eldre. g. Rndit iesus. hic consequēter ponit debitus pcessus in docendo: qz pmo docet xps verbis. scdo signis: ubi. Dicit ei iesus vade: pma in duas: qz pmo pponit intumescdo remonet mulieris falsū intellectū: ubi. Rndit iesus. Habita igitur occasione loquēdi de aqua spūali ex verbis mulieris. Rndit ihs et dixit ei. Si scires donū dei. i. grām spūs scti in quo dono alia donant. h. Et qd est qui dicit tibi da mihi bibere: qz potes ē et patus grāz spūs scti dare oibz petētibz eā fideliter et deuote. i. Tu forsitan: s. dicit pp liberi arbitrii et ubilitatē. k. Petisses ab eo: qz grā nō datur adultis de cōi lege sine motu pprio in deū. l. Et dedisset tibi aquā viuā. i. spūs scti grāz qz estū pēpiscērie refrigerat: et p deuotiōē humectat. Vt qz aq viua ad similitudinē aq in corpali bus vbi

dū aq viue qz trinitas nō pncipio sue scaturigēnis. Aq aut mortue dū ille q sūt collecte in la/ cubz et cisternis: grā aut spūs scti cū ipso pignat: qz grā nō ē in aīa. nisi spūs scti spāl. mō hīet in ipsa: et qz mulier erat assueta corpali bz intellexit

vbi xpi de aq corpalibz intellexit vbi xpi de aq corpalibz. i. o sequitur. m. Dicit ei mulier. Dñe neqz i q haurias hēs: et puteus alt. ē. q. d. nō potes mihi dare aqz viua d isto puteo qz nō hēs infirm ad hauriēdū: et puteus ita pūdus q nō posses attingē manu. n. An q hēs aqz viua. q. d. nō potes mihi dare nisi tu facēs s. miraculose: q nō vī qz tunc tu es: maior pīarcha iacob: qd nō vī: s. ē qd dī. o. Mūq tu maior es patre nro iacob q fuit pter aq huius putei. i. o seq. p. Qui dedit nob puteū: Inq. tū fodit ipz vī p dicitū ē: qd nō fecisset si aqz viua p voluntate sua aliūde hīc potuisset. Et bibit ex eo et filij ei: et pecora ei. q. Rndit ihs. hic remonet falsū intellectū huius mulieris oñdes q nō loqbat de aq mālī s. spūali: et s. ē qd dī. Rndit ihs et. Et aq hac. i. mālī de q tu intelligis. r. Sitit et itez: qz nō sedat siti nisi ad tps. s. Qui aut bibet ex aq s. i. grā spūs scti. t. Non sitiet in eternū. Sed s. vī illud ecclīastici. xxiij. cap. Qui bibūt me adhuc sitiēt: vbi loqz de aq sapie dicēdū qd sitis vno modo accipit p desiderio alteri rei nō habite: et sic oīs res ipalis adepta magis gñat sitis qz tollat: qz cupiditatē augmētāt: Sili aq corpalis: qz nō habz effectū nisi ad tps: opz iterū q alia aq numero sumat ad sedā dū sitim et sic fit interruptio. Alio mō accipit sitis pro desiderio eiusdē rei habite ad habēdaz eam pfectius et sic habētes deū p grām sūiunt habere ipm p grāz et hoc mō loquū auctoritas ecclī. p allegata. Tercio mō accipit sitis p exclu

te. i. o seq. p. Qui dedit nob puteū: Inq. tū fodit ipz vī p dicitū ē: qd nō fecisset si aqz viua p voluntate sua aliūde hīc potuisset. Et bibit ex eo et filij ei: et pecora ei. q. Rndit ihs. hic remonet falsū intellectū huius mulieris oñdes q nō loqbat de aq mālī s. spūali: et s. ē qd dī. Rndit ihs et. Et aq hac. i. mālī de q tu intelligis. r. Sitit et itez: qz nō sedat siti nisi ad tps. s. Qui aut bibet ex aq s. i. grā spūs scti. t. Non sitiet in eternū. Sed s. vī illud ecclīastici. xxiij. cap. Qui bibūt me adhuc sitiēt: vbi loqz de aq sapie dicēdū qd sitis vno modo accipit p desiderio alteri rei nō habite: et sic oīs res ipalis adepta magis gñat sitis qz tollat: qz cupiditatē augmētāt: Sili aq corpalis: qz nō habz effectū nisi ad tps: opz iterū q alia aq numero sumat ad sedā dū sitim et sic fit interruptio. Alio mō accipit sitis pro desiderio eiusdē rei habite ad habēdaz eam pfectius et sic habētes deū p grām sūiunt habere ipm p grāz et hoc mō loquū auctoritas ecclī. p allegata. Tercio mō accipit sitis p exclu

hōne fastidij
tur. Beati de
in eternū
habēs grām
derat aliq
haber habere
fecit. Ideo
tur. a. S.
q. s. s. s. s. s.
q. s. s. s. s. s.
tis in vitam
nam: qz p g
spiritus scti
habitat men
qui ē origo
facienti bon
salire in vitā
nam. Natur
enim q aqua
tum ascende
re: quantū
dicit: ideo sic
p ipsam anī
consors vī
tri pmo ca.
bis vt per h
ture. b. V
quāvis enī
tamen audi
et subdit cau
am huc haur
dore venien
d. Dicit ei i
bec mulier
cedit ad fig
struit eam p
solutionem
antem illud
qui tamen a
tenebatur ef
xps hoc fecit
re peccata o
iesus. Cado
e. Et venit
la mulier e
sione et ius
qz renelan
mulier et bi
g. Dicit ei
dixit qz nō
qz enim vī

sione fastidij a declaratione dabitur: sic dicuntur. Beati dei sitire: Cui ergo dicitur hic. Non sitiet in eternum intelligit de sui primo modo dicta: quia habet gratiam dei habet deum: et ideo non desiderat aliquid quod non habet. sed desiderat eum quod habet habere perfectum. Ideo sequitur.

a Szaqua et fons aque salientis in vitam eternam: quia per gratiam spiritus sanctus inhabitat mentem: qui est origo gratie facientis hominem salire in vitam eternam. Naturale est enim quod aqua tantum ascendere potest: quantum descendit: ideo sicut aqua gratia a deo in nos derivata per ipsam animam ad deum eleuatur: quia per ipsam consors diuine nature efficitur: ut dicitur secunda Petri primo capitulo. Magna et preciosa dona donauit vobis ut per hoc efficiamini diuine consortes nature. **b** Dicit ad eam mulier: da mihi hanc aquam: quia non est plenitudo non intelligeret verba christi tamen audiens huius aque bonitatem: petit eam et subdit causam. **c** Ut non sitiam neque veniam huc haurire ut liberer a sitis ardore: et a labore veniendi huc hauriendi et deportandi.

d Dicit ei iesus: quia adhuc non poterat capere hec mulier verba christi: Ideo consequenter per eam ad signa et diuiditur in duas: quia primo instruit eam per reuelationem secreti. secundo per solutionem dubij: dixit ei mulier: Secretum autem illud erat. quia mulier adulterum tenebat qui tamen ab omnibus hominibus loci illius tenebatur esse maritus eius: et ideo per hoc quod christus hoc secretum mulieri dixit ostendit se scire peccata occulta et hoc est quod dicitur. **d** Dicit ei iesus. Uade et voca virum tuum. scilicet putatum.

e Et veni huc: hoc non dixit iesus ad hoc ut illa mulier eum adduceret ad se. sed ut ex resolutione eius conuenientius ipsam argueret secretum reuelando: unde sequitur. **f** Respondit mulier et dixit non habeo virum. legitimum.

g Dicit ei iesus. exponendo eius dictum: bene dixisti quia non habeo virum et subditur. **h** Qui enim viros habuisti. legitimos. **i** Et

hunc quem habes: non est tuus vir secundum veritatem. ideo sequitur: **k** Hoc vere dixisti quasi dicat illud quod alias finxisti eum esse virum tuum mendacius est. **l** Dicit ei mulier. hic consequenter instruit eam per solutionem duarum: quia primo ponitur ipsius iesu instructio: secundo mulieris responsio: ibi dicit ei mulier scio: Circa primum partem sciendum quod mulier per prophetam ex hoc quod eius secretum cognouerit. Iohannes conuertit se ad interrogandum eam de

quodam dubio: quod inter iudeos et samaritanos vertebatur. Et diuiditur in duas: quia primo ponitur mulieris interrogatio. secundo christi responsio: ibi dicit ei iesus: Circa primum sciendum. quia iudei reuertentes de captiuitate Babylonica noluerunt samaritanos associari sibi in edificatione templi: ut habetur Esdra. cap. iii. et ideo fecerunt sibi locum ad orationis diuine in monte garisim: ut dicunt aliqui. Iosephus autem as signat aliam rationem dicens. Quod quidam iudeus nomine sanasenes accepit filiam principis samaritanorum: et apud iudeos summum sacerdotium erat valde honorificum: rogauit socerum suum ut faceret sibi templum in garisim: ut ibi sacerdotio fungeretur: ut habetur. xij. antiquitatum. Samaritani igitur dicebant quod locum iste magis erat conueniens orationi quam templum hierosolymitanum. iudei autem contrarium dicebant. Et erant rationes ad utranque partem: et ideo mulier voluit audire a iesu circa hec suam sententiam. et hoc est quod dicitur. **l** Dicit ei mulier domine ut. in Cuius per effectum. scilicet per reuelationem secreti. **n** Quia propheta es tu. Instrue igitur me de loco orationis debite: et arguit quod locus garisim sit conuenientior: per hoc quod antiqui patres veteris testamenti ibi adorauerunt: quia filij israel ingrediendo terram promissionis in loco illo benedixerunt deum: ut habetur deuterio. xxvij. ca. Similiter Jacob pariter archa et filij eius prope illum locum manserunt.

quodam dubio: quod inter iudeos et samaritanos vertebatur. Et diuiditur in duas: quia primo ponitur mulieris interrogatio. secundo christi responsio: ibi dicit ei iesus: Circa primum sciendum. quia iudei reuertentes de captiuitate Babylonica noluerunt samaritanos associari sibi in edificatione templi: ut habetur Esdra. cap. iii. et ideo fecerunt sibi locum ad orationis diuine in monte garisim: ut dicunt aliqui. Iosephus autem as signat aliam rationem dicens. Quod quidam iudeus nomine sanasenes accepit filiam principis samaritanorum: et apud iudeos summum sacerdotium erat valde honorificum: rogauit socerum suum ut faceret sibi templum in garisim: ut ibi sacerdotio fungeretur: ut habetur. xij. antiquitatum. Samaritani igitur dicebant quod locum iste magis erat conueniens orationi quam templum hierosolymitanum. iudei autem contrarium dicebant. Et erant rationes ad utranque partem: et ideo mulier voluit audire a iesu circa hec suam sententiam. et hoc est quod dicitur. **l** Dicit ei mulier domine ut. in Cuius per effectum. scilicet per reuelationem secreti. **n** Quia propheta es tu. Instrue igitur me de loco orationis debite: et arguit quod locus garisim sit conuenientior: per hoc quod antiqui patres veteris testamenti ibi adorauerunt: quia filij israel ingrediendo terram promissionis in loco illo benedixerunt deum: ut habetur deuterio. xxvij. ca. Similiter Jacob pariter archa et filij eius prope illum locum manserunt.

ut supra deſi eſt: ideo in illo loco oſones ⁊ ſa-
crificia fecerunt: qꝫ ante edificationē templi iu-
dei in montibꝫ adorabāt ⁊ ſacrificabāt vt pz de
Abraam gen. xxiij. ca. ⁊ de Salomone. iij. Re-
gū. cap. iij. ⁊ in alijs multis: ⁊ ideo pbabile eſt
qꝫ iacob ⁊ filij eiꝫ
monte garifꝫ ado-
rauerūt: ⁊ hoc eſt
quod dicitur.

a Patres noſtri
qꝫ. Vocabant enī
ſamaritani patres
veteris teſtameſi
pꝫ ſuos qꝫ rece-
perūt qꝫqꝫ libros
Moſi: ⁊ in parte
erāt iudei vt deſi
eſt. b Et vos. ſi iu-
dei. c Dicitur. ecō-
trario. d Quia
ieroſolymis ē. qꝫ
ſi dicat nō videtur

ꝑueniēs illud quod dicitur rōne pꝫdicta. ſciēdū
tñ qꝫ locus ꝑuenientior erat in hieruſalē: quia
erat a deo electus. vt cēt locus adorationis ⁊ ſa-
crificij vt habet ſcdo para. vj. ca. e Dicit ei
ieſus. hic ponit xꝫi rñſio. f Mulier. n. deuote pe-
titerat eum: qꝫ cognoscens eū ꝑphetam nō con-
uerſit ſe ad querendū de curioſitatibꝫ vt de euē-
tu futuroꝝ ⁊ ꝑſimilibꝫ. ſꝫ de modo colendi de-
um: ideo inſtruit eā dicens. f Mulier cre-
de mihi: qꝫ ad ſcientiā opꝫ credere. hic. viij. ca.
⁊ Eſai. vj. cap. Miſi credideritis nō intelligetis
ſm translationē. lxx. g Veniet hora. ſtem-
ꝑus publicationis euāgelij. h Quādo ne-
qꝫ in monte hoc: qꝫ cultus gentiliū tūc ceſſauit:
qm̄ templū diuina diſpoſitione deſtructū ē. xliij
anno poſt paſſionē xꝫi vt ſic deuotio ꝑꝫli cur-
reret ad xꝫm: ⁊ ex gentilibꝫ iudeis fieret vnꝫ
populus xꝫianus ſubtracto eo qꝫ impediēbat
hāc conuerſionem ex vtrāqꝫ parte: qꝫ ydolatria
gētilium erat abhominabilis iudeis ⁊ onus ce-
rimonialiū legalium erat iꝑortabile gētibꝫ: ⁊
ideo ꝑ xꝫm vtrūqꝫ eſt amotum ꝑ publicationē
euāgelij: ideo ex iudeis ⁊ gētibꝫ factus ē vnꝫ
populus xꝫianus: ⁊ ſic ꝑꝫ xꝫs eam inſtruxit:
de vero cultu diuino in ꝑrimo futuro: qꝫ ydola-
tria gentiliū ⁊ ceremonie iudeoꝝ conuertende
erant in ſpūales noue legis cultū diuinū. Verū
tamē qꝫ ante publicationē euāgelij cultus in-

deoz erat licitus ⁊ bonus: nō ſic autē cultus gen-
tiliū ideo ſubdit ſaluator. i Cū adoratis
qꝫ nescitis: attribue. n. deo illud qꝫ ſibi non
conuenit: vt qꝫ ſit corꝫꝫꝫꝫꝫ vel aliqꝫ huiuſmo-
di eſt iꝑm nescire. Hoc autē faciebāt gentiles ⁊

maxime iſti ſama-
ritani. Iudei vero
habebāt verā co-
gnitionē de deo.
vt dī ꝑſal. lxxv. no-
tus in iudea deus
ideo ſequitur.
k Illos adoramꝫ
qꝫ ſcimus: qꝫ ve-
ra cognitio dei ꝑ
legem ⁊ ꝑꝫhetas
erat ꝫceſſa populo
iudaico: ſic ⁊ alijs
bñficijs ſpūalia di-
uina ꝑpter hoc qꝫ
xꝫs erat naſciturꝫ
ex eis: ideo ſubdit

l Quia ſalus ex iudeis eſt. i. ſaluator: ex eis ex-
pectatur: ⁊ ꝫ iꝑm ſaluatorem cultus cerimo-
nialis legis ꝫuertēdus erat in ſpūalem ritum
noue legis vt dictum eſt: ideo ſequitur.

m Sed venit hora ⁊ nūc eſt: qꝫ a tꝫꝫ ꝫdicatio-
nis xꝫi inceptū publicatio euāgelij ꝫ quā itro-
ductus eſt verus ⁊ ꝫfectus diuinꝫ cultꝫ: vnꝫ ſegꝫ
n Quādo veri adoratores qꝫ ꝫ hoc excludū-
tur figurales ceremonie legis.

o Et veritate ꝫ hoc excluditur falſitas qꝫ erat
in cultu gentiliū: qꝫ vtrūqꝫ amotū eſt ꝫ xꝫm:
⁊ ꝫ talis cultus noue legis ſit deo acceptꝫ: oſten-
ditur diuina acceptione cū ſubditur.

p Mā ⁊ pater querit tales qꝫ adorēt eū ex aſſi-
milatiōe ad eū qꝫ eſt ſpūalis natura: ideo ei ma-
gis ꝫformamur ꝫ ſpūalia qꝫ corporalia: ⁊ hoc ē
qꝫ dī. qꝫ Spūs ē deus ⁊ eos qꝫ adorāt eū iꝫ ſpū
⁊ veritate opꝫ adorare: qꝫ oīo eſt aſcēſus mētis
in deū: ⁊ iō requirit ꝫformitātē ad iꝫm ſm qꝫ ē
poſſibile. r Dī ei mlier. hic mulieris ponit

rñſio. Erat. n. opinio nō ſolū apud iudeos: ſꝫ
apud ſamaritanos: qꝫ in aduētū meſſie inſtrue-
rentur ꝫfecte de oībus ꝫninentibꝫ ad ſalutē. Et
iō mulier nō capiēs ad plenū verba xꝫi. Dī ſe
⁊ alios tꝫꝫ meſſie de his ad plenū iſtrui. Et h ē
qꝫ dī. r Dicit ei mlier: ſcio qꝫ meſſias venit.
i. in ꝫrimo vēturus eſt. ſicut. n. deſi eſt: ſamari-
tani receperūt qꝫqꝫ libros moſi: Et gen. xliij.

cap. i. ſal. ſignu-
rum regni eiꝫ
⁊ dicit de ſemine
eſt. Iſti autē
die regio ſamari-
tana erat ſama-
ritani. Iudei vero
habebāt verā co-
gnitionē de deo.
vt dī ꝑſal. lxxv.
notus in iudea deus
ideo ſequitur.
k Illos adoramꝫ
qꝫ ſcimus: qꝫ ve-
ra cognitio dei ꝫ
legem ⁊ ꝫꝫhetas
erat ꝫceſſa populo
iudaico: ſic ⁊ alijs
bñficijs ſpūalia di-
uina ꝫpter hoc qꝫ
xꝫs erat naſciturꝫ
ex eis: ideo ſubdit
l Quia ſalus ex iudeis eſt. i. ſaluator: ex eis ex-
pectatur: ⁊ ꝫ iꝫm ſaluatorem cultus cerimo-
nialis legis ꝫuertēdus erat in ſpūalem ritum
noue legis vt dictum eſt: ideo ſequitur.
m Sed venit hora ⁊ nūc eſt: qꝫ a tꝫꝫ ꝫdicatio-
nis xꝫi inceptū publicatio euāgelij ꝫ quā itro-
ductus eſt verus ⁊ ꝫfectus diuinꝫ cultꝫ: vnꝫ ſegꝫ
n Quādo veri adoratores qꝫ ꝫ hoc excludū-
tur figurales ceremonie legis.
o Et veritate ꝫ hoc excluditur falſitas qꝫ erat
in cultu gentiliū: qꝫ vtrūqꝫ amotū eſt ꝫ xꝫm:
⁊ ꝫ talis cultus noue legis ſit deo acceptꝫ: oſten-
ditur diuina acceptione cū ſubditur.
p Mā ⁊ pater querit tales qꝫ adorēt eū ex aſſi-
milatiōe ad eū qꝫ eſt ſpūalis natura: ideo ei ma-
gis ꝫformamur ꝫ ſpūalia qꝫ corporalia: ⁊ hoc ē
qꝫ dī. qꝫ Spūs ē deus ⁊ eos qꝫ adorāt eū iꝫ ſpū
⁊ veritate opꝫ adorare: qꝫ oīo eſt aſcēſus mētis
in deū: ⁊ iō requirit ꝫformitātē ad iꝫm ſm qꝫ ē
poſſibile. r Dī ei mlier. hic mulieris ponit
rñſio. Erat. n. opinio nō ſolū apud iudeos: ſꝫ
apud ſamaritanos: qꝫ in aduētū meſſie inſtrue-
rentur ꝫfecte de oībus ꝫninentibꝫ ad ſalutē. Et
iō mulier nō capiēs ad plenū verba xꝫi. Dī ſe
⁊ alios tꝫꝫ meſſie de his ad plenū iſtrui. Et h ē
qꝫ dī. r Dicit ei mlier: ſcio qꝫ meſſias venit.
i. in ꝫrimo vēturus eſt. ſicut. n. deſi eſt: ſamari-
tani receperūt qꝫqꝫ libros moſi: Et gen. xliij.

cap. Bas signū de aduēu xpi. trāslatio iudeo-
rum regni cū dī. Nō auferet sceptrū de iuda:
et dur de semore ei⁹ donec veniat q. mittendus
est. Ipsi autē videbāt hoc eē cōpletum tpe hero-
dis regis sub quo natus est xps: et iō apud eos
erat fama cōis q.
xps erat de proxi-
mo vēturus: et iō
sic loquebat mlier
qz ex fama cōi au-
dierat esse.

a Qui dicit xps
i. vnc⁹: qz xps ex-
pectabat rex et sa-
cerdos: et virūqz
osm p vñctionez
accipiebatur.

b Cū ergo vene-
rit ille annūciabit
nobis oīa ad salu-
tez necessaria que
nūc sunt occulta: se-

quitur iesus: vidēs eius deuotionem puenien-
ter ei se reuelat dicēs. c Ego sum q loquor te

cū: quasi dicat modo est tps veritatis reuelāde
d Et continuo hic ponitur fruct⁹ consequēs
ex doctrina christi: qz hec mulier edocta a chri-
sto statim iuit ad ciuitatem et adduxit ad iesum
populi multitudinem ad credendum paratā.
Diuiditur ergo in duas: quia primo ponit mu-
lieris recessus: secundo ex hoc sequēs populi ac-
cessus: ibi exierūt. Recessit igitur mulier a chri-
sto quia cessauit loqui cum ea venientibus di-
scipulis de ciuitate: et hoc est quod dicitur.

d Et continuo venerunt discipuli eius et mi-
rabantur quia cum muliere loquebatur: non p-
pter suspitionem aliquam: sed mirū erat qz tā-
tus doctor alloquebatur vnam solam mulierē
pāperculam et gentilem: quia videbat eis par-
uā: aut nulla vtilitas cum tamen esset magna:
ut patebit ex sequentibus.

e Nemo tamen dixit qd. Scientes q eius lo-
cutio cum muliere non fuit inutilis et vacua: qz
uis hoc non viderent qz patet ex sequenti esse/
etū: quia mulier edocta a christo ex seruoze de
nunciandi quod audierat.

f Reliquit ergo hydriam suā mulier: et abiit
in ciuitatem: quia oblita aque necessarie ad vi-
tam corporalem cucurrit ad denūciandū aquā
sapientie: que est necessaria ad vitam spiritua-

lem. Unde sequitur. g Et dicit illis homi-
nibus. i. omnibus existentibus in ciuitate.

h Venite et videte hominem et c. ex quo patet
eius deuotio: quia non veretur fateri turpitu-
dinem suam ut eos adducat ad christi predica-
tionem. i. Nun-

quid ipse est chri-
stus: quasi dicat:
sic videtur per es-
sectum. k Exierit.
hic consequenter
ponitur populi ac-
cessus ad christū
Et diuiditur in tres
partes: quia euan-
gelista incipit de/
scribere hunc ac-
cessum. Secundo
interponit instru-
ctionez discipulo-
rum: ibi interea.

Tertio reuertitur

ad ppositum: ibi ex ciuitate autem: Circa p̄mū
sciendum q samaritani erant in suspensio d ad
uentu christi de primo: Tum ppter impletionē
temporis ut dictum est: Tum ppter p̄dicationē
ioannis predicantis christi aduentum de pro-
ximo: cuius predicatio tūc erat famosa ideo sa-
cilis crediderunt verbo mulieris: hoc ē qd
dicitur. k Exierunt de ciuitate et venerunt
ad eum: ut presencialiter audirent eum.

l Inerea. hic ponitur discipuloz infor-
matio: quia christus videbat multitudinem gen-
tium dispositam ad credendum: ideo volebat
excitare discipulos ad predicandum. Excitat
autem eos dupliciter. p̄mo propter salutem p-
rimi. Secundo propter remunerationem pre-
mij ibi et qui metit. Circa p̄mū offendit chri-
stus: qz homo debet esse magis sollicitus de sa-
lute spiritali sui proximūqz de p̄pria necessita-
te corporali: quia cum eēt tempus comedēdi:
voluit tamen differre: ut intēderet predicatio-
ni dāns exemplum alijs similiter faciēdi: hoc
est quod dicit. l Interea. i. anteqz puenissēt
samaritani ad eū. m Rogabāt eū discipuli et c.
Rabbi māduca: qz iā erat hora sexta ut p̄dicatū
ē et erat sub fontē vbi erat loc⁹ apr⁹ ad comedē-
dū. n Ille autē dixit eis: habita enī occasione
ex cibo corporali: incipit loqui de cibo spirita-
li. de conuersione samaritanoz: qui per eius
predicationez sunt ei incorporati. vnde subdit

a Ego cibum habeo manducare: quē vos nescitis: quasi dicat alius cibus plus me delectat. **b** Dicebant ergo discipuli ei: ad inuicē: Nunquid aliquis attulit ei manducare? Intellexerāt enim verbum istud de cibo corporali: et sciebāt quod nihil portauerat in via comestibile: ideo querebant si habebat aliud. ideo christus exposuit se dicens.

c Deus cibus est: ut faciam voluntatem eius qui misit me: ut perficiam opus eius: in gentiliū conversione: quia scim quod dicitur prime Thimo. ij. Vult omnes homines saluos fieri: et ad agnitionem veritatis venire: Et quod instat tempus hoc faciendi dicens.

d Mōne vos dicitis quod adhuc quattuor menses sunt: quasi dicat: huiusmodi tempus messis corporalis adhuc distat per tres menses: tamen tempus messis spiritualis iam instat. dicitur autē messis collectio frugum: et ad similitudinem eiusdem inuicem: inuicem: Nunquid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis iesus. meus cibus est: ut faciam voluntatem eius qui misit me: ut perficiam opus eius.

e Nonne vos dicitis quod adhuc quattuor menses sunt: et messis venit? Ecce dico vobis: leuate oculos vestros et vide.

f Et qui metit hic hortat discipulos ad opus predicationis ex merito sequētis premij: sicut enim samaritani iam erant dispositi ad credendum: per predicationem christi: sicut etiam christus videbat multitudinem gentium per totum mundum cito congregandam in horreum ecclesie per predicationem apostolorum: ex qua predicatione mererentur premium vite eterne: et hoc est quod dicit. **f** Et qui metit mercedem accipit: in presenti enim vita prima messis est: per quam homines adducuntur ad fidem: et in hac messe messores fuerunt apostoli: ultima vero messis erit in iudicio: quando fideles colligent in horreum glorie: et tunc messores erunt angeli: ut habet matth. xij. ca. et 18 sequitur. **g** Et congregat fructum. i. multitudinem fidelium reponedā. **h** In vitam eternam: quia pacto iudicio reponetur in horreo glorie per ministerium angelorum: ut deus est. Et quod locutus est de messe spirituali per similitudinem messis corporalis: ideo ostendit in quo est simile: et in quo est dissimile. Ad cuius intellectum sciendum: quod apud iudeos erat puerbiū: hoc: quod quā aliquis laborabat fructum dicebat: puerbiallyter. vnde seminari alii metit: quasi dicat: vnus laborat: et alii colligit: et sic aliquādo contingit de messe corporali: quā aliquando ab vno seminatur: et ab eius hoste irruente colligitur. De messe vero spirituali sic est: quā aliqui seminaverunt: et alii messuerunt: quia patriarche et prophete antiqui qui seminaverunt prima semina fidei: sed apostoli messuerunt in quantum populus ad perfectionem fidei reduceretur: verum tamen vtrique re portant gaudium: quia tam prophete antiqui quam apostoli propter meritum laboris sui recepti sunt ad celeste gaudium: et in hoc non tenetur puerbium de messe corporali de qua non gaudet seminans si ab alio metatur: et hoc est quod dicitur. **i** Ut et qui seminat simul gaudeat: et qui metit. s. prophete et apostoli.

k In hoc enim est verbum verum. i. puerbiū: cōe p̄tato huius locum in p̄posito. **l** Quia alii et qui seminat. s. patriarche et prophete. **m** Et alii et qui metit. s. apostoli: 18 sequitur. **n** Ego misi vos metere. i. ad perfectionem fidei adducere. **o** Quod vos non laborastis: alii autē laborauerunt: et vos in labores eorum introistis: quia prophetas ab alijs p̄nūciatas p̄pletas predicabāt. **q** Ex citate super euāgelista ichoauerat accessum samaritanorum: ad christum: iter posuit in

in fornicationem: titur ad propositas fuit valde: si sunt ad videri illa que dicitur: a. Multi erant derunt in euz maritanorum: per verbum: lieris testim perhibentio: istud testim videbatur et ex duobus: quia mo dicebat: honores suū lo veritatis: ostendebat se re talia que n terant: scribi manā: veritatis nisi quod m etio fidei ipso b. Cum ven de periculis rī amplius: si ibi duos v erat honesta crediderunt: lier diceban tuam credim quis inducat tur diuine v audiuimus: scimus: firmi titudo adhe certitudo cui sed op̄ore co x. ca. ideo fid hic est vere tur de xpo. est. efficacia tiam gñaler

Iesus autē
longe hora e
gnū passioni
et de sanuari

terman: verū tamē qz hoc testimonium non fuit
nisi quedam persuasio ad credendum: qz perfe
ctio fidei ipsozū facta est per xpm: Ideo sequit̃.
b Cum venissent ergo ad iplum: qz accepta fi
de per eius doctrinam desiderabant informa
ri amplius ad suam confirmationē. c Et mā
fir ibi duos dies: acquiescens petitioni eoz que
erat honesta ⁊ deuota. d Et multo plures
crediderunt in euzqz a principio. e Et mu
lieri dicebant: qz iam non propter loquelam
tuam credimus: qz licet ex doctrina alicui⁹ ati
tus inducatur ad credendum tamē fides nū
tur diuine veritati scdm se. Jō seq̃. f Jpsi n.
audinimus: ad ipso quē est de⁹ ⁊ homo. g Et
scimus: firmiter credēdo: qz in fide maior ē cer
titudō adherētē q̃ in sciā quāuis non sit tāta
certitudo euidētē: qz nō sufficit corde credere
sed opz oze confiteri fidē scdm qd dī ad roma.
x. ca. ideo fidē suā cōfitentur dicendo. h Qz
hic est vere saluator mundi: in quo tria cōfite
rur de xpo. scius eminentiam singularem: hic
est. efficacia salutarē: vere saluator. influen
tiam gñalem: ibi mundi ⁊c.

Iesus aut̃ fatigatus ex itinere sedebat super fontē: hora erat quasi sexta. Ista fatigatio fuit si gnū passionis xpi future tali hora. Venit muli er de samaria haurire aquā p̃ hanc mulierē q̃

pcibꝫ deuotis: ⁊ hec gētilitas ignorātia magis
designat cū sūdit. An ergo habes aquā uiuā:
qꝫ gētilitas ignorabat xꝫ potētiā. Os qꝫ bibe
rit ex aqua hac. i. gētiliū doctrina: sicut iterum
Mā pbi de felicitate loquētes nō attigerūt ad
aliqꝫ qꝫ eēt hūmāi desiderij getatiū. qꝫ tñ ē de
ōne felicitatis: Illi vō qꝫ magis appropinqua
uerūt uitati potuerūt felicitatē hoīs in specula
tione pme cāctē: qꝫ tñ speculatio ē p creaturas
de qua cū ē p expētiā qꝫ hoīs desiderium
nō getat. Qui aut biberit ex aqua quā ego da
bo ei nō sitiet in eternū: qꝫ doctrina euāgelica
felicitatē pfectā qꝫ pñstet in uisione dei ostendit:
grā que dat credētibz euāgelio ad illā pducit
iō seqꝫ. Sz aqua quā ego dabo ei fiet in eo fons
aque salūtis in uitā eternā. Dicit ei mulier. Dñe
da mihi hāc aquā zc. Mā gētilitas audita pbi
carōe aploꝝ ⁊ alioꝝ discipuloꝝ deuote recepit
fidē xꝫ. Dicit ei iclus. Uoca uirū tuū p quez si
gnificat intellectus qꝫ ad capiēdū xꝫ doctrināz
ē applicādus. Dñe ut video ꝑpba es tu: patres
nꝫ zc. p hoc enī qꝫ hec mulier q̄suiat xꝫo de/
bitū ad oꝝonis modū significat qꝫ gētilēs vni
⁊ dei cultū receperūt ⁊ ydolatriā abiecerūt
Et pꝫnuo uenerūt discipuli ei⁹ ⁊ mirabant qꝫ
cū muliere loquebat: p hoc significata fuit ad/
miratio iudeoꝝ in puerione gētiliū. Sicut ha
betur act. x. ca. qđ iudei qꝫ erat cūz Petro ouē
admirati qꝫ uiderūt grām spūs scī dari Loz/
nelio ⁊ alijs gētilibz exiitibz cū eo. Reliquit

Sabbato post

ergo hidriam suam mulier et abiit in civitatem
et p qd signatur qd multi doctores gentiliu reli-
querunt doctrinam consuetam ppter euangelium: et di-
scurrerunt ad docendum alios et fecerunt fructum
magnu qd significat per hoc qd dicitur. Et exierunt
de civitate et venie-
bant ad eum. Item
Interea rogabat
eum discipuli eius di-
centes Rabbi man-
duca. et p hoc aut
qd distulit refectio-
nem corporis accipe
quous itaqz esset hora
sexta: ipse et esset
fatigatus ex itinere: volens prius intendere con-
uersioi Samaritanoru ostendit verbo et facto qua-
tuor predicator euangelij debz esse sollicitus de salute
hominu: et postponere omne aliud negociu. Ex ciui-
tate aut illa multi crediderunt et qui ex excitati-
one fuerunt p mulieris verbu tu magis crediderunt
p christu sequi: iam non ppter loquelam tuam cre-
dimus et p qd signatur qd doctrina philoso-
phica fidei nostre sit in pluribus accommodata: tu
non credimus ppter illam sed ppter sacram scripturam et
potissime ppter christi doctrinam.

Questio fratris Antonij betontini. Iesus aut
fatigatus ex itinere sedebat super fontem. Joa. xiiij. ca.

Sup quibus verbis oritur quod. Utrum ociositas sit
peccatum: vel quous sit licita. Ad quod breuiter respondeo.
Et intentione doctoris irrefragabilis Alex. de
ales: et secundum Alexanru li. ij. ti. xx. arti. ij. Quod ocio-
sitas multipliciter dici potest vno modo dicitur ociositas
vel ocium secundum Grego. quod caret ratione iuste neces-
sitatis: vel intuitione pietatis: et sic est peccatum: vel di-
spositio ad ipsius iuxta que sensus: dicitur Matthei.
xij. ca. ait. De omni verbo ocioso quod loquuti fuerint
homines reddent rationem in die iudicii. Alio quidem
modo dicitur ociositas ab eis que sunt proprie actiue vite
vacari secundum illud Luce. x. cap. quod scribitur. Maria
optimam partem elegit que non auferretur ab ea. quod
ociu dicitur contemplatiuis et appellatur bonu quod fit iux-
ta de causa. Tercio modo dicitur ociositas indifferens sive
quod vacare is que proprie sunt actiue vite fieri po-
test bono vel malo fine. Quando vero malo fine
fit: et est improba voluntas quiescere ab ope iuste ne-
cessitatis: vel pie utilitatis peccatum est: et si est infra
deum veniale tenet: Si autem a domino proportionetur

et sibi ex ocio derogat: vel debita charitatem
proximi preiudicat est peccatum mortale: que quidem ocio-
sitas accidit adici potest ad quam expellenda scriptu-
rarum exempla nos puocant. Unde Hieronymus. Ad ru-
sticu moachum taliter inquit. Facito aliquid operis:

In illo tpe
Perrexit
Iesus in mo-
te oliueti:
et discessit

ut tempore diaboli
inueniat occu-
patu. Sic apostoli ha-
bentes preteritum de
euangelio vine la-
borabant manibus
suis: ne que qua-
rent: alij tribue-
bant refrigeria: p
quos spiritualibus

debebat metere temporalia. Tu in usus tuos
succesura non preparet: vel sicellam tere vinco vel
canistrum letis plecte vimibz seras humi arce-
le equo limite diuidant: in quibus cum oleru iacta-
ta fuerint seia vel platea p ordine posite: Ducan-
tur irrigue aque ut pulcherrimorum versu expe-
ctator assistas. Ecce supercilio cliuosi tramitis vi-
da. Elitici illa cadentes rancum p leuia murmur.
Saxa ciet schatebrisqz aretia tetat arua. Infera-
tur infirmitate arbores: vel gemis: vel ferculis
ut puo post tpe laboris tui: dulcia poma decer-
pas. Apud fabrica aluaria ad quos mittit te Salo-
monis puerbia. Et monasteriorum ordine et re-
gia disciplina in pnis discere corporibz nexas pi-
scibz. Scribant ut libri: ut et manus operis cibo-
rum et animi lectione satures: si desiderijs. et ois ociosus
Egyptiorum monasteria hunc morem tenet: ut nul-
lu absqz opis labore suscipiat: non tam ppe victus
necessaria: quod ppe salutem ne vages pncipio
cogitationibus meis: et istar fornicatis hierlin-
oi traselut: diuaret pedes suos. hec ille. Dicit
quod ac saluator noster vsqz ad sextam fatigatus hora
sedebat super fontem: tunc intravit Samaritanam salutem et.

Expositio literalis.

In hac lectione euangelica ostendit Joan-
nes euangelista doctrinam christi iesu in qua
tam est illuminatiue virtutis p christum do-
cet: et diuidit in duas: quod primo ponit doctrina
vitalis: secundo psonat salutaris: ibi. Adducit aut
Circa primum sciendum quod debitus modus docendi vi-
tate fidei est primo haurire in oratione: postea effun-
dere populo in predicatione: Et ideo christus volens dare ex-
emplu predicatoribz ecclesie aliqui an predicationem
sequere strabat se in oratione et hoc est quod dicitur. a Iesus
autem preiit in monte oliueti. ca. orandi quod domus

Arte in qua hospitabatur erat prope montem illū. a Et diluculo iterū venit in templū: ad ostendendum in eo zelū aīarum. b Et oīs populus: docebat eos de salute aīarum. Quid autem tūc dixerit p̄termitit euangelista: q̄ p̄ncipaliter intēdebat

describere illa ex quib⁹ eius deitas manifestabatur: Ex quib⁹ discēso iudeorū ē eū oriebatur. c Adducunt autē: hic cose quēter ponit cōsuetudine falsitatis: et diuiditur in duas p̄tes: q̄ p̄mo ponitur iudeorū maligna interrogatio scđo subiungit xpi benigna rñsio: ibi Iesus autem inclinans. In p̄ma er/ go p̄te dī. Addu/ cunt autē scribe. i.

illi q̄ habebant notitiam scripturaz. d Et pharisei: q̄ videbant p̄ alijs religioſi. e Mulierē in adulterio dephenſam. Si querat quare nō adduxerunt adulterū eius cum scđm legē eēt eadem pena plectēdus. Hōt dici q̄ p̄ hoc voluerunt ponere suspicionē in co: de populi q̄ fuisse aliquis discipulus ei⁹: et iō non adduxissent eū ad eius iudicium. Vel aliter forte adulter erat diues: et iō pro p̄cio ipsum liberauerūt: proponunt ergo q̄ stione bzigosam: q̄ rñsio ad quālibet partē videbat eē contra xpm: vnde dī. f Sagister hec mulier: in quo allegant presentiam pfone et pñtiam facti cum subditur. g Mōdo deprehensa est in adulterio. et arguunt grauitatē criminis ex grauitate pene p̄ legē inscribere cum dī. h In lege autem moyses mādauit nobis huiusmodi lapidare. Levit. xx. ca. i Tu ergo qd dicitis: et subditur cā qñis hoc autē dicebat tēntates eū: ad capiendū ipm ex rñsione vt possēt accusare eū. Videbat. n. tantā eius mansuetudinem et mīam q̄ probabiliter credebāt eū iudicare ipsam dimitti: et sic accusaret ab eis vt trāsgressio legis: propter qd reducerunt legem ad memoriā ne posset excusari p̄ legis obliuionē.

Si autem ecōtrario diceret eam lapidandam: videbatur dicē p̄ alia sua dicta et facta que erāt de pietate et misericordia. k Iesus autē: hic ponit xpi benigna rñsio et diuidit in duo. quia p̄mo ostenditur: q̄ in sua rñsione iusticiā tenuit:

Iesus autem inclinās se deorsum digito scribebat in terra. Luz autem perseverarent interrogantes eum erexit se: et dixit eis. Qui sine peccato est vestruz primus in illam lapidē mittat. Et iterum se inclinans scribebat in terra: Audientes autem hec: vnus post vnu exibat sc̄piētes a seniores et remāsit iesus sol⁹ et mulier in medio stans. Erigens autē se iesus

xit se ad eorum importunitatem reprimendā. m Et dixit: quis sine peccato ē. quasi dicat puniatur peccatrix sed non a peccatoribus: impleatur lex quā allegatis sed nō a transgressorib⁹ legis. In inferendo enim penam iustam debz observari debitus modus.

n Et iterum se inclinans: Dicunt aliqui q̄ scribebat idez qd prius: ad ostendēdum maiorem firmitatem sententie. Alij dicunt q̄ melius vt videtur q̄ scribebat eorum peccata vt eos ostenderet ineptos ad accusationem huius femine: ideo sequitur. o Annus post vnum exibant: q̄ grauioribus criminibus irretiti erant. Sz si queratur quomodo scribebat: Dicendum q̄ non scribebat per singula sed diuina virtute potuit facere q̄ in aliqua figura ab eo protracta quilibet eorum videret sua propria peccata et non aliam: nec ab alijs videbantur.

p Et remansit solus iesus: non est intelligendum q̄ xps remansit solus. simpliciter cum illa muliere: q̄ remanserunt cum eo discipuli et multitudo populi: sed remansit solus a suis calumniatoribus.

q Erigens. posito rigore iusticie hic christus

scđo q̄ a misicordia nō declinavit et p̄ hoc vtrq̄ eorum caulationez euitauit. Sed ibi Erigēs autē. Circa p̄mū sciendū q̄ suam sniam scđm modum iudiciālē primo scripsit postea protulit: et h ē qd dī. Iesus autē inclinans se deorsum digito scribebat in terram. Il/ lud qd postea protulit ad maiorem certitudinem. l Cum autē per seuerarent inter/ rogantes eū ere/

Officia quarta

ipsoz temperat dulcore misericordiez hoc est qd dicitur. Erigens autem se iesus: confutatis calumniantibus. a Dixit eis: Mulier ubi sunt qui te accusabant in quo examinatur de accusatione: consequenter de condensatione: nemo te condēnavit: subditur mulieris re sponsio. b Me/ mo domine: qz re/ cesserant vt visus/ est: subditur chri/ sti absolutio. c Dixit autem ie/ sus: nec ego te con/ dēnabo: quia veni/ peccatores salua/

re: non condēnare. d Uade. absoluta a cul/ pa et a pena. e Et iam amplius noli peccare saluando enim naturam damnat culpam. Cir/ ca hoc sciendum qd hoc factum xpi non est de/ trahendum ad consequentiam imo debent sa/ cerdotes in foro penitentiali imponere peni/ tentiam scdm conditionem peccantis: et pecca/ ti: qz non habent talem potestatem dimitten/ di: poterat etiam xps illi mulieri tantā contri/ tionem dare qd sufficeret ad delectionem illi/ culpe et pene: et illam contritionem cognoscere non sic aut ali/ sacerdos qui non novit cor: nec videt: qz homo videt ea que patent vt habetur primi. Regum. xvj. cap.

Expositio moralis.

Perrexit iesus in montem oliueti et sequit/ adducunt aut scribe et pharisei mulierē: p mu/ lierē istā i adulterio deprehensam significatur quelibet psona xpo per fidē desponsata scdm illud corin. xj. ca. Despodi enī vos vni viro virginē castā exhibere xpo sed postea p mortale pecca/ tum cū diabolo adulterata: p scribas et pharise/ os demones significant: dicunt hic scribe quo/ niam nostra peccata retinent memoriter: tāqz firmiter scriptū: et pharisei. i. diuini recte dicun/ tur: nam a xpo et scōz consortio separantur. Di/ mulierem ad iudiciū adducunt qz damnatio nem hominum sollicitē querunt: sed quia do/ minus non vult mortem peccatoris sed vt ma/ gis conuertatur et viuat Ezech. xviij. cap. ideo dicit ei. Uade et amplius noli peccare quia si/ bi sufficit vera penitentia de preteritis et cau/ tella contra residuum pro futuris.

Questio fratris Antonij betonini. Magi/ ster hec mulier modo deprehēsa est in adulte/ rio et. Joannis. viij. cap.

Super quibus vbi mouetur questio. Utrū viro liceat ppter adulterium vxorē occidere. Ad qd breuiter respōde/ tur scdm doctrinā domini Bonauē. Ricar. et aliorum theologorum di/ stin. xxvij. quarri/ lib. iij. ar. 2. ad vi/ rum vxorem adul/

Officia quarta i qua dragesima. Ep̃la pauli ad Gala. iij. cap.

teram interficere tripliciter potest intelligi. Aut ex auctoritate propria: aut ex lege ecclesia/ stica: aut ex lege civili et hūana. Auctoritate p/ pria nulli licet propter adulterium vxorem oc/ cidere: Unde magister sniarum distinc. supra notata inquit. Quicūqz propriam absqz lege et sine causa scilicet iudiciali. id est absqz iudicio et certa probatione vxorem interfecerit aliamqz duxerit: depositis armis publicam agat penitē/ tiam. Et hec verba notantur. xxxij. q. ij. cap. in/ terfectores. Et licet in principio capituli dica/ tur interfectores suarum coniugum sine iudi/ cio cum non addis adulterari vel aliquid hui/ usmodi: quid aliud habendi sunt qd homicide In quibus verbis dici videtur qd si quispiam vxorem adulteram interfecerit absqz iudicio non reputatur homicida: tamen ibi quando di/ citur. Cum non addis adulterari: supplendū est maxime fm glo. qz grauiorē sunt homici/ de qui sine causa vxores suas interficiunt. Le/ ge insuper ecclesiastica non licet qz eodem lo/ co magister ait. Ecclesiastica disciplina spiritua/ li gladio non materiali criminatos feriri iubet Et infra ibidem dicitur. Sed sc̃a dei ecclesia nunqz mundanis constringitur legibus: gladi/ um non habet nisi spūalem. Lege autem civili et humana cum. s. vir procurat a iudice vt vxor sua occidatur adultera licitum est amore iusti/ cie nō vindicte libidine: et hoc modo lex Mo/ si Leui. xx. cap. dixit. Si mechatius quis fuerit. cum vxore alterius et adulterium perpetrane/ rit cū pinge. primi sui morte moriat et mechat/ et adultera. qua lege scribe et pharisei diceb. it/ domino. magister hec mulier modo et.

Exp
I In hac lo/ clarat cel/ nem p
accipit de
mo ponit signu
secundo ad ppo
tum adaptatur
Nos aut bz
Circa pmi di
a Scripum e
i in locis palle
tis. b Quom
Abiam duos fi
lios habuit: plure
autem habuit
ceburavi p gen
xxv. cap. S; illo
duos hic m ex p
mris apostolus q
de illis magis lo
quitur scriptura
quia faciunt ad
positum non au
ali. c Unuz
ancilla. f. sniuel
d Et vnum de
bera. f. Isaac. Sc
israhel fuit vxor
vi. cap. quia tam
hisideo hec agat
e Sed qui de a
p modum natur
ra. p. repromissi
qz fara erat steri
tempus cōcipien
enim tunc non ag
pallegoriam dic
duplicem sensu
ficatur: mystr
ligitur et hic est
ligitur qd agere
signatur qd crea
signatur quid i
sit videt in hoc
terali significat
moralis animam
militantem et in
tem: unde verus
das allegoria. m

Expositio litteralis.

In hac lectione epistole apostolus declarat cessionem legalium p similitudinem per se ipsam per rationem ostendit: et accipitur de scriptura Gen. xvj. et xxj. cap. Et p

mo ponit figura.

secundo ad ppositum adaptatur ibi

Mos autem hz Isaac

Circa pnu die sic

a Scriptum est

i. in locis pallegatis.

b Quoniam

Abraham duos filios habuit: plures

autem habuit de

cehrav p3 gen.

xxv. cap. Sz istos

duos hic in expi

mit apostolus qa

de illis magis lo

quitur scriptura:

quia faciunt ad p

positum non autem

alijs. c Unus de

ancilla. f. ismael.

d Et vnum de li

bera. f. Isaac. Scie

ndum tamen q agar mater

ismaelis fuit vxor

Abrae vt dictum est. Gen. x

vij. cap. quia tamen sara erat vxor eius pncipa

lis: ideo hec agar retinuit nomen ancille.

e Sed qui de ancilla fm carnem natus est. i.

p modum naturalem. f. Qui autem de libe

ra. p repromissionem. f. dei adiuvantis natura

qz sara erat sterilis et cum hoc transierat in ea

tempus concipiendi quado concepit Isaac. Erat

enim tunc nonagenaria. Gen. xxvj. ca. que sunt

pallegoriam dicta: hz eniz sacra scriptura qua

druplicem sensum. f. historicu q p voces signi

ficatur: mysticum q p rem significatam intel

ligitur et hic est triplex. f. moralis quando fiteb

ligitur qd agendum sit: Allegoricus quando de

signatur qd credendum: Analogicus quando

signatur quid in patria sperandum: et hec pos

sut videri in hoc noie hiernsale qd in sensu lit

terali significat civitatem iudee et metropolim

moralis animam fidelem. In allegorico ecclesia

militantem et in analogico eccliam triumphan

tem: unde versus: Littera gesta docet: quid cre

Dominica. iij. in qua
dragesima. Epistola pauli
ad gala. iij. cap.

Res. Scriptum est a qm abraa duos filios huius: vnu de ancilla et vnum de libera. Sed q de ancilla fm carnem natus est: qui autem de libera p repromissionem: q fuit p allegoria dicta. Hec enim sunt duo testamēta: vnum qdem i mon

anagogia: g Hec enim sunt duo testamēta: fm sensum allegoricum. b Unum qdez in monte syna: qz vetus testamentum fuit ibi datu a deo cuius in hoc fuit abraa figura.

i In servitute generis. i. subiciens hoies servituti legalis qd fuit ontus importa

te syna in servitute generans q est agar. Sy na enim mons est i arabia: q coniunctus est ei q nūc est q hierusalē: et servit cum filiis suis

illa autem q sursum est hierusalem libera ē: q est mater nostra. Scriptum est enim. Letare

sterilis que non paris: erumpe et clama q non parturis: qz multi filij

deserte: magis qz eius q habet virum. Mos autem fratres fm isaac pmissiois filij sumus

galia: nondum enim erat destructu p romanof qz destructio illa fuit post Passione apostoli qui

passus fuit sub Nerone. Tēplū vō fuit destructu postea Aespasiani tpe. m Et servit cū filiis suis i. cū iudeis in servitute legis. n Illa ar q sur

sū ē. f. ecclesia q ē. o Hierl allegorice q d sursum qz pdicat et pmitit bona celestia. p Libera ē. q fuiture legis. q Que ē mī nra. p baptismuz n. sum regnati ex ea. r Scriptū ē. n. isa. liij. ca. De hac gñatione scda. s Letare sterilis q nō paris. i. de gētib ecclesia collecta q tpe veteri

testi erat sterilis ab opib bonis. t Erūpe. i. lau de dñā. v Et clama: corde et ore p gñat actōz x Quia multi filij deserte. i. gēntianis ad fidē xpi puerse q ante erat a deo deserta ppter eius

ydolatria. y Magis qz ei q hz virū. i. syna goge q in monte synai desponsata fuit deo i legis susceptione. z Mos: hic sequēter magis adaptatur figura ad propositū cū dicitur. Mos autem. f. christiani.

z Scdm isaac. i. ad similitudinem eius. 2 Promissionis filij sumus. i. geniti per gratiam non per naturam sicut i smael.

z Scdm isaac. i. ad similitudinem eius. 2 Promissionis filij sumus. i. geniti per gratiam non per naturam sicut i smael.

z Scdm isaac. i. ad similitudinem eius. 2 Promissionis filij sumus. i. geniti per gratiam non per naturam sicut i smael.

z Scdm isaac. i. ad similitudinem eius. 2 Promissionis filij sumus. i. geniti per gratiam non per naturam sicut i smael.

z Scdm isaac. i. ad similitudinem eius. 2 Promissionis filij sumus. i. geniti per gratiam non per naturam sicut i smael.

z Scdm isaac. i. ad similitudinem eius. 2 Promissionis filij sumus. i. geniti per gratiam non per naturam sicut i smael.

z Scdm isaac. i. ad similitudinem eius. 2 Promissionis filij sumus. i. geniti per gratiam non per naturam sicut i smael.

z Scdm isaac. i. ad similitudinem eius. 2 Promissionis filij sumus. i. geniti per gratiam non per naturam sicut i smael.

z Scdm isaac. i. ad similitudinem eius. 2 Promissionis filij sumus. i. geniti per gratiam non per naturam sicut i smael.

z Scdm isaac. i. ad similitudinem eius. 2 Promissionis filij sumus. i. geniti per gratiam non per naturam sicut i smael.

z Scdm isaac. i. ad similitudinem eius. 2 Promissionis filij sumus. i. geniti per gratiam non per naturam sicut i smael.

Dñica quarta

a Sed quomodo tunc is qui fm carnē. id est
Ismael. b Persequebatur eum qui fm spi
ritum. f. Isaac qui natus erat fm promissione
diuinam spiritus enim est de⁹ Joannis. iij. ca.
b Persequebatur. de hac persecutione dictū
est. Gen. xxi. ca. qd
fm expositores ca

tholicos fuit cor/
poralis. nam Is/
mael qui erat ma/
ior corpore et for/
tior Isaac sub spe/
cie ludi. illudebat
ei malitiose: sed ve
ro hebreos fuit spi
ritualis quia idu/
cebat Isaac ad ali/
qua que sapiebant ydolatriam. Dictio enī he/
braica ibidem posita est equiuoca ad ludum et
ad ydolatriam: et dictum apostoli videtur esse
magis consonum secunde expositioni cum sub
ditur. c Ita et nunc quia pseudo apostoli
suadebant galathis iudicare quod est simile
ipsi ydolatrie post euangelium publicatum:
d Sed quid dicit scriptura. Gen. xxi. cap.
e Eice ancillā. et sic factum est ad litteram de
Agar et Ismaele filio eius: per quod figuratum
fuit ydlegalis obseruantia cum obseruatoribus
suis pfortio fidelium erat in aduētū a christi abij
ciendā: et cludit apls. f Itaqz frēs non sum⁹
ancille filii. i. seruituti legalium subiecti.
g Sed libere. i. militatis ecclesie a talibus li/
berate. h Qua libertate christus nos libera
uit qui per suam benedictam passionem legalia
euacuauit.

Questio fratris Antonij betontini. Letare
sterilis que non paris erumpe et clama que nō
parturis. Ad Gal. iij. cap. C Super quib⁹ ver
bis insurgit dubitatio. Que sunt illa que sunt
oportuna cuilibet predicatori. Ad quod breui/
ter respondetur ex sententia doctoris irrefra/
gabilis. Alex. in tertij voluminis sui in fine. Et
quorundam aliorū. q predicator quilibet tria
precipue in se habere debet. Primo vt sit inte/
rius charitate ardens apostolo. prima ad Co/
rinth. xij. cap. testante qui ait. Si linguis ho/
mīnum loquar et angelorum charitatem autem
non habeam factus sum velut es sonans aut cim
balum tinniens. Ex hoc igitur charitatis zelo te
netur dicere omnino veritatem et vicia popu/
li nunciare. Aliter si ex rationabili causa non
racer: coram deo et populo rationem obligabi/
bitur reddere quia Bernar. teste. Nō licet ta
cere cui ex officio incumbit peccantes arguere
Iccirco Paulus apostolus prime ad Corin. b.
ix. cap. ait de se /
ipso. Ne mihi si nō
euangelizauero.
Nam cū predica/
toris culpa et suo i/
sano silēio anime
proximi sanguine
pccioso redempti
periclitatur ab eo
testante propheta
veritatem requi/
rat dñs. secūdo au
tem vt sit exterius vita lucens: quia vt beatus
Grego. in sermone de virginibus ait. Cuius vi
ta despicitur restat vt eius predicatio contem/
natur. Unde hiero. inquit ad Nepotianū. non
confundant opera sermonem tuum: ne cum in
ecclesia loqueris tacitus quilibet respondeat:
cur ergo hec dicis que ipse non facis. Ex quo se
quitur qd sermo predicatoris debet esse bone/
stus vt prudenter caste et sobrie verba propo/
nat prudenter: ne quod ignoratur manifestum
faciat. Caste: quia multa non possunt caste fieri:
que possunt caste dici. Sobrie: ne quid ampli⁹
vel minus dicat: qz necessitas urgeat ne videli
cet damnum vel immediate scandalum oriat:
sicut ad Roma. xij. cap. scriptum est. Non plus
sapere inquit apostolus qz oportet sapere sed la
pere ad sobrietatem. hoc autem predicator: sa/
ciliter faciet si vitam bonam et honestam ducet.
Tertio vt sit ad acrum predicandi compotens:
in quo multa sunt attendenda. Primo locus:
quia in ecclesia: vel in alio loco honesto et publi
co predicare debet: non autem in priuatis do/
mibus: et per occulta conuenticula: ne heresis
suspicio nascatur: vt in decretis. xxx. dist. cap. si
quis. et maxime. x. cap. scribitur. Quod in aure
audistis predicate super recta. Secundo tem/
pus Greg. xij. cap. pastoralis ait. Sicut incauta
locutio in errorem protrahit ita indiscretum si
lentium eos qui erudiri poterant in errore de
relinquit. Tertio qualitas dicendorum vt. f. pre
dicator vtilia doceat: iuxta illud isai. xlvij. cap.
Ego dominus docens te vtilia. Quarto officij
vt dereliquis breuitatis causa taceam. Nam

terrej. dist. de
facientie. pcul
poteat corrigere
Negligere
nihil aliud
cessione occu
qd manifestu
non desinit ob
re. Cū igitur
omnia confid
qz nimia ch
tate non arde
nec vitali d
debeo vitam
men cogit
cogit vtilit
cendit cogit
pore licet bo
te et verum
near vt vob
auditis velt
stis et vlti
te maligni
Unde vas
clamar et d

I neo
to co
to spirituali
latione cibi
ad intellectu
quia primo
secundo m
tio: consequ
In prima par
a Abyscelu
querant en
adhuc passio
plum cedend
dens q aliqu
fugere in per
disillud eni
per quem tra
mare fm mo
congregatio
Ben. primo ca
cauit maria. C
nuncia iuxta q
riadiis ex nom

lxxvj. dist. decretorum. cap. facientis dicitur
facientis. pculdubio culpam: habet qui quod
potest corrigere negligit emendare. Et infra:
negligere cum possis perturbare peruersos:
nihil aliud est q̄s fauere nec caret scrupulo con
cessionis occulte:

q̄s manifesto faci
norū definit obuia
re. Cū igitur hec
omnia considero
q̄s nimia chari
tate non ardeam:
nec vitali quali
debeo viuamita:
men cogor officio
cogor utilitate di
cendi: cogor et tē
pore licet honesta
te et verecundia te

Dominica quarta in q̄
dragesima. Euangelii
sini iohannem. vj. cap.

In illo tem
pore. Abijt
iesus trans
mare gali
lee: quod ē
tyberiadis: et sequeba

near ut vobis aliquid hodie tangam: quaten
auditis vestris iniquitatibus a nobilitatib⁹ ve
stris et ultra si fieri potest extirpetur causa tan
te malignitatis abhominatonis et iniquitatis
Unde vas electionis Paulus apostolus hodie
clamat et dicit. Letare sterilis que nō paris et c.
Expofitio litteralis.

In hac lectione euangelica tangit ioh
nes secretarius iesu chrisi de nutrime
to corporali corresponsdente nutrimen
to spirituali: et ponitur signum sensibile de col
latione cibi corporalis: ut per hoc inducamur
ad intellectum cibi spiritualis: et diuidit in tres
quia primo ponitur miraculi tempus et locus:
secundo miraculi actus: ibi. Cū subleuasset. ter
tio consequens fructus: ibi. Illi ergo homines.
In prima parte dicit sic.

a Abijt iesus transmare galilee: Iudei enim
queriebant eum interficere et non erat tempus
adhuc passionis sue: ideo recedendo dedit exē
plum cedendū ad tēpus malicie humane osten
dens q̄ aliquando licitum sit chrisi fidelibus
fugere in persecutione. b Quod est tyberia
dis: illud enim mare est quidam lacus magnus
per quem transit iordanis fluminis sed vocatur
mare s̄m modum loquendi hebraicum in quo
congregatio aquarum vocatur mare s̄m. illud
Ben. primo cap. Congregationesq̄ aquarū vo
cavit maria. Vocatur autem mare galilee a p
uincia iuxta quā transit: et vocatur mare tybe
riadis ex nomine ciuitatis edificata in litore:

que antiquitus genesareth dicebatur: s̄ ab he
rode tetrarcha fuit reedificata et ampliata: ty
berias vocata in honore tyberij Cesaris: Clo
catur etiam mare illud alijs nominibus: ut de
clarauit super ihsathe. et ideo illa dimitto.

c Et sequebatur
eū multitudo ma
gna: Quidam ex
deuotione ab eo cu
rati: quidam mali
tose volentes eū
capere i sermone:
ut pharisei: et qui
dam ex desiderio
adiscendi: et alij ex
curiositate volen
tes. miracula q̄ fa
ciebat videre: iō
subdis. d Quia
videbant signa que faciebat sup his qui infir
mabantur: hoc additur ad ostendendū q̄ fiebat
virtute diuina: s̄ magis enim artibus bene fi
unt aliqua curiosa et inutilia: sicut q̄ statue lo
quantur et consimilia: sed sanitates que fiunt ad
reducendum homines in deum fiunt tantūmo
do virtute diuina ut habetur in itineratioe cle
mentis. e Subijt ergo in montem: q̄ erat
locus deuotionis: et doctrine aptus iō sequitur
f Et ibi sedebat cū discipulis suis docens eos
et sic patet locus in quo factū est miraculum se
quens: tēpus autem in quo factum est describi
tur cū dicitur. g Erat autē primū pascha vi
es festus iudeorū. Istud est festum paschale de
quo iste euāgelista facit mentionē: et in isto pa
schate nō fuit iesus in hierlīm: q̄uis. n. xps legē
seruauerit: tamen in hac solennitate non fuit
q̄ illi q̄ habebāt inimicitias capitales erāt ex
cusi a p̄cepto legis qua p̄cipit. Omne mascu
linū apparere corā dno in solennitate paschali:
sic autē erat de xpo: q̄ iudei querebāt eū interfi
cere. Preterea xps sic seruādo legem ostēdit se
eē verū hominem de filiis israel s̄m carne: sic
aliquando p̄mittendo obseruationem eius
ostendebat se eē dominū supra legē. a Cum
subleuasset. hic ponitur miraculi actus et diti
ditur in tres: quia p̄mo p̄mittitur miraculi ne
cessitas. secundo scribitur eius qualitas ibi: Di
xit ergo iesus. tertio ostendit eius veritas: ibi
ut autem impleti sunt. Primum enim ostendi
tur tripliciter: scilicet ex populi multitudine cū

dicatur. i. cum subleuasset ergo oculos iesus et vidisset quia multitudo maxima venit ad eum tantum enim desiderabant audire christum quod omiserant apportare secum alimentum: propter quod necessarium erat fieri miraculum. Oste-

ditur etiam hec necessitas ex defectu pecunie cum subdit a Unde enim? panes ut manducet hi: non petit ignorans quod desideret precium eis sed ut ex responsione philippi appareret certius miraculum: unde subditur.

b Hoc autem dicebat temptans eum: ut per hoc defectu pecunie alijs ostenderetur: sicut gen. xxi. cap. Temptauit deus abraam: ut eius obedientia alijs manifestaretur non sibi: propter quod sequitur.

c Ipse enim sciebat quid esset factururus: quia in christum homo habuit plenitudinem scientie a principio conceptionis et in christum deus omnia nouit ab eterno. d Respondit philippus ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis: quasi dicat pauperes sumus et tantam pecuniam habere non possumus: si haberemus non sufficeret pro refectione: et ideo sequitur.

e Ut unusquisque modicum quid accipiat: iste enim philippus adhuc rudis existens non aspicebat ad eius virtutem qua de aqua vinum fecerat: nec ad alia signa que frequenter fecerat: ostenditur consequenter miraculi necessitas ex tibi paucitate. f Dicit ei vnus ex discipulis eius andreas frater simonis petri: Dic videtur melius dispositus quam philippus: quia in re sponse sua videtur habere respectum ad multiplicationem panum commodo quo factum est per eliseum. iij. Regum. iij. cap. unde subdit.

g Est puer vnus hic qui habet quinqz panes ordeaceos: et duos pisces. sed hec quid sunt inter tantos? quasi dicat etiam si multiplicarent eo modo quo factum est per eliseum: qui de

viginti panibus multiplicatis non faciat nisi centum viros: in ista magna multitudine hoc esset valde modicum.

h Dicit ergo iesus. ostensa miraculi necessitate hic consequenter describitur eius qualitas per multiplicationem panum virtute christi: et hoc est quod dicitur.

i Facite homines discumbere. i. ordiate sedere ad comedendum. k Erat autem senum multum in loco: hoc interponitur ad ostendendum quod locus erat aptus ad sedendum. l Discubuerunt ergo viri numero quasi quinqz milia: et cum gratias egissent distribuit discumbentibus.

ti annis et supra ut habet numeri primo. m Accipit ergo iesus panes. quia in manibus suis multiplicati sunt. De modo huius multiplicationis habetur matthei. xii. cap. qui etiam hic adducitur. De modo autem huius multiplicationis est dubitatio inter doctores: quia non determinatur in littera. Dicunt enim aliqui quod hoc fuit sine additione alicuius materie: sicut de costa. Adde formatum est corpus mulieris: sicut enim deus potest de nihilo aliquid facere: ita modicum corpus in magnum convertere sine adiectione materie. Alii autem dicunt quod hoc fuit per conuersionem alicuius materie preexistentis ut aeris vel huiusmodi in substantias panis et piscis et hoc videtur augustinus sentire super iohannem. vi. dicens. Inde multiplicauit quinqz panes: unde ex paucis granis creatur getes. Certum est enim quod segetes creantur ex conuersione materie preexistentis in segetem. Sciendum tamen quod christus non creauit panes de nouo sed preexistentes multiplicauit ut miraculum esset magis notum: quia talis multiplicatio est magis perceptibilis quam creatio.

n Et cum gratias egisset distribuit discumbentibus. id est per quod perado vult aliquando aut ostendere magica vt pharisei dicunt: a. Ipleti: hic ostendit miraculi verum. Si enim multiplicatio illa fuit tum in apparitione boe non sent inde fac nec remanere relique sensibiles. Ideo ad declarationem miraculi et per ligite fragmenta alijs quod non eum et apbanf. c. mentem pleni sunt. rum vt et per boz xpi qui quierat vn te. Porro dic quare vel quod fuit titudini ven phini sed m phini potuit talis modus hoc et facti a mansu qz a p nitor miracu fessione cu d: dum qz xpo ceteris excell pphetam p diero populu quitur p dier esse verum e e. Illi ergo non audierunt. Eliseum fuit dica. f. ad ipm saluad

ribus. id est p apostolos distribui precepit. Scien-
dum est et q xps aliquando fecit miracula im-
perado vt ostenderet se facere illa virtute ppria
aliquando aut orando vt hic cu di gratias egissz
vt ostenderet q talia non fiebat ab eo p demo-
nes magica arte:

vt pharisei dice //
bant. a. Ut autē
impleti hic ostēdis
miraculi veritas:
Si enim multipli-
catio illa fuisset tā-
tum sibi apparen-
tiā hoies non fuiss-
sent inde faciat:
nec remāsisset ibi
reliqz sensibiles:
Ideo ad maiores
declarationez mi-

Similiter ex piscibz qz
tum volebant. Ut autē
impleti sunt dixit disci-
pulis suis. Colligite q
superauerunt fragme-
ta ne pereant. Collegerunt
ergo et impleuerunt
xij. cophinos fragmen-
torum: ex quinqz pani-

pphete: sed solū ad veniciā dñi istius aduentū.

Expositio moralis.

Abijt iesus tras mare galilee zc. z sequebat
eum multitudo magna. qz adhuc populares et
pedestres magis vadūt ad sermones z ad dei

bus ordeaceis z duobz
piscibus que super fue-
runt is qui māducaue-
rant. Illi ergo homines
cum vidissent q iesus
fecerat signū dicebāt f.
Quia hic est vere pro-
pheta: qui venturus ē
in mundum.

deuotiones qz di-
uites z equites. sa-
criste homines dis-
cubere. Theophi.
quiescere facit xps
discipulos suos vt
discat ppositi q
q laborant in ope-
re z sermone req-
em pmerentur et
q nō debent con-
tinue laborare. vii
de enem panes
vt manducant hi.

Beda mystice declinata dicitur bas saluator re-
ficit. qz cum sol iustitie p nobis occubuit a spiri-
tuali media sumus saluati. Proponat aposto-
los ad fractionem panis insinuās q quotidie
per eos sint corda nostra pascenda eorum. s. lit-
teris z exemplis p quinqz panes intelliguntur
quinqz libri s. Moysi: z per duos pisces pphete
z psalmi figurantur. Duodecim cophini sūt. xij
fructus spiritus sancti quibus reficimur in eu-
charistie sacramento.

Alia expositio moralis.

Subijt ergo iesus in montem: s. Mons iste si-
gnificat montem Caluarie in quo dedit nobis
nutrimentū salutis sicut in hoc monte saluator
pauit multitudinē copiosā: ita z ibi nobis cō-
tulit gratiam sufficientē vt dicunt theologi in
tertio. Est puer vnus hic. Puer idem est q pu-
rus z mūdus ab omni malicia quo significatur
xps qui fuit purus ab omni peccato: habet qu-
qz panes sicut in hoc puero in monte sunt rep-
ti qnqz panes: sic in xpo in monte caluarie sunt
reperite qnqz plagae: sicut in hoc puero erant
duo pisces: sic in xpo due nature. s. humana z di-
uina: Dis enim saturauit. id est saluos fecit ascē-
dentes in montem. i. volentes ascendere in celū
Letera patet in alia morali expositione: ecce/
pto q non superauerunt de piscibus et hoc ga-
eorum que semel assumpsit nihil vnqz dimisit:
qz verus deus z verus homo regnat in celis.

Questio eiusdem Nicolai de lyra.

Ad maiorem euidentiā eoz que dicta sūt

Officia quarta

hic et alibi de miraculis christi: queritur utrum
 Christus fecerit miracula sola divina virtute:
 et arguitur primo quod sic. Dicit enim Leo papa in
 epistola ad Flavianum: Cum in christo sint due
 nature: una earum est: scilicet divina que fulget
 miraculis: Altera scilicet humana que succum-
 bit iniurijs: ergo sicut se habet humana natura
 ad succumbendum iniurijs: sic se habet divina
 ad agendum in operibus miraculosis: sed sola
 natura humana iniurijs succumbit: quia talia
 pati repugnat deitati: ergo sola natura divina
 agit in operibus miraculosis. Et confirmat au-
 ctoritate psal. cxxv. s. qui facit mirabilia ma-
 gna solus. ergo sola divinitas est principium
 agendi miracula. Item opera miraculosa ex-
 cedunt totam virtutem nature create: natura
 autem humana in christo creata est: ergo ut
 videtur in nullo attingit opera miraculosa. Co-
 tra quia christus per tactum corporis sanabat
 miraculose ut dicitur de muliere patiente flu-
 xum sanguinis. Matthei. vi. cap. Quotquot autem
 tangebant eum salvi fiebant. Si ergo talis actus
 nihil ageret in sanatione predicta frustra adhi-
 beretur: quod non convenit ipsi christo: scilicet
 aliquid frustra agere: ergo ille tactus aliquid
 faciebat: et certum est quod pertinebat ad huma-
 nitatem: ergo etc. Respondeo. In hac questio-
 ne sic est procedendum: quia primo videndum
 est qualiter viri sancti vivi vel defuncti quorum
 miracula scripta sunt in illis operati fuerunt.
 Secundo qualiter Christus inquantum homo
 operatus fuerit. Circa primum aliquid est cer-
 tum. videlicet quod miracula non possunt fieri ali-
 qua virtute tanquam principaliter agente nisi vir-
 tute divina: quia sicut dictum est operatio mi-
 raculosa excedit totam facultatem virtutis cre-
 ate: similiter certum est quod sancti viri ad mira-
 cula possunt operari merito: quod frequenter exptum est
 miracula facta fuisse a deo ad preces sanctorum. Sed
 dubium est utrum viri sancti in miraculis ali-
 quando operati sunt per aliquam virtutem in
 eis existentem: non quia illa sit principalis ra-
 tio agendi: sed tantum instrumentaliter: ut sic de
 us tanquam principaliter agens fecerit miracula
 per sanctos tanquam per quedam instrumenta. Et
 hanc questionem relinquit Augustinus. xxi. li.
 De civitate dei insoluto. xxi. ubi enarratis mul-
 tis miraculis martyrum dicit sic. Sine enim
 deus per seipsum miro modo quo res tempo-

rales operatur eternus: siue per suos mini-
 stros ista faciat: et eadem ipsa quoque per ministros
 facit: siue quedam faciat etiam per martirum
 spiritus: siue per homines adhuc in corpore
 constitutos: siue deus ista per angelos quibus
 inuisibiliter immutabiliter: incorporealiter: im-
 perat operetur: ut que per martyres fieri vi-
 dentur eis orationibus tantum impetrantibus
 non etiam operantibus fiant: siue alia istis: si-
 ne alia illis modis: quinullo modo compre-
 hendi a mortalibus possunt: et tamen attesta-
 tur fides hec in qua carnis resurrectio predi-
 catur. Beatus tamen Gregorius hanc que-
 stionem determinare videtur in secundo libro
 Dialogorum. Ubi dicit sic. Qui deuota mente
 deo adhereat cum res non necessitas expolit
 exhibere signa modo utroque solent ut mira que-
 rent aliquando ex prece faciant: aliquando ex po-
 testate concessa illis a deo: et hoc probat conse-
 quenter ratione et exemplo. Ratio autem ta-
 lis est: Cui conceditur illud quod est maius non
 est mirum si aliquando concedatur quod est mi-
 nus sed maius est potestas filios dei fieri etiam
 per adoptionem cum hoc solum sanctis conce-
 datur: quod miracula operari quod etiam aliquando
 malis conceditur: ut habetur Matthei. vii. ca.
 Sed primum conceditur hominibus sanctis
 secundum quod dicitur Joannis primo. Quotquot au-
 tem receperunt eum dedit eis potestatem filii-
 os dei fieri. Item probat hoc exemplo: quia
 Petrus suscitauit thabitham orando ut haber-
 tur Actuum. ix. capitulo. Annianam vero et sa-
 phiram morti tradidit subito absque oratione:
 sed solum culpam eorum increpando. Actuum
 v. capitulo. Et sic videtur illud factum fecisse
 ex aliqua potestate sibi concessa a deo tanquam in-
 strumentum diuine iusticie. Item ad hoc vi-
 detur facere quod gratia dei diuiditur per gratiam
 gratis datam: et per gratiam gratum facien-
 tem: et licet aliquando ab aliquibus dictum fue-
 rit quod gratia gratum faciens nihil ponit in ani-
 ma: tamen gratia gratis data ab omnibus con-
 ceditur quod aliquid ponit in anima: et hoc patet
 manifeste de gratijs gratis datis que vocantur
 sermo sapientie et sermo scientie. Prima Corin-
 thijs. xij. capitulo. Quia significant quasdam eminē-
 tes cognitiones diuinorum et humanorum que
 ponunt aliquid in anima: similiter fides: pro-
 phetia: genera linguarum: et interpretatio ser-

monum: Et
 sanitarum
 lozum que
 aliquam
 cunt tamen
 racula non
 dam passion
 propter quod
 quotiens
 quid de co
 quia sicut
 racula non
 mentalis
 potest quod
 si mouetur
 car: patet
 manum ar
 ri ad mira
 principali
 sit manifest
 tis solum
 uetur ab
 Item ad
 sanctis
 metis na
 gurunt: i
 ne meritis
 ipsam in
 aliquam d
 vel aliqui
 tis que non
 sacrament
 modo pre
 sunt in qu
 multo forte
 rum viro
 sic ponit ali
 operibus n
 Ex dictis p
 tate christi
 conuictu
 strumetu
 tunc quod
 sunt quali
 rarar: adh
 menta: in
 gis particip
 quod separa

monum: Et eadem ratione videtur qd gratia
sanitatum et operatio virtutum, id est miracu-
lorum que ponuntur gratie gratis date dicant
aliquam virtutem in animam existentem. Si //
cunt tamen aliqui qd ista virtus operantis mi-
racula non est aliqua virtus mansua per mo-
dum passionis transeuntis sicut et prophetia:
propter qd tales non possunt facere miracula:
quotienscunq; volunt nec prophetare. Sed qd
quid de conclusione: ratio tamen non valet:
quia sicut dictum est talis virtus operandi mi-
racula non est principalis: sed tantum instru-
mentalis. Instrumentum autem operari non
potest qdvis sit perfectum per formam suam ni-
si moueatur actualiter per manum artificis: si-
cut patet qd securis non potest secare nisi per
manum artificis moueatur. Et ideo dato qd ta-
lis virtus sit mansua: non potest tamen opera-
ri ad miracula absq; motione diuine virtutis
principaliter agentis: Si tamen talis virtus
sit mansua vel per modum passionis transeun-
tis solum: sicut est motio instrumenti cum mo-
uetur ab agente principali: nihil dico modo.
Item ad conclusionem inducitur illud quod a
sanctis et doctoribus catholicis dicit de sacra-
mentis noue legis, videlicet qd efficiunt quod fi-
gurant: ita qd tanq; quedam instrumenta diui-
ne misericordie agunt ad inductionem gratie
ipsam instrumentaliter attingendo: vel salte;
aliquam dispositionem ad ipsam vt caractere;
vel aliquid simile correspondens in sacramen-
tis que non imprimunt characterem: ita qd in
sacramentis est aliqua virtus ad efficiendum
modo predicto: Et tamen sacramenta confi-
sunt in quibusdam rebus sensibilibus: et ideo
multo fortius videtur qd in animabus sancto-
rum viro:rum defunctorum vel viuentium pos-
sit poni aliqua virtus diuinitus eis concessa in
operibus miraculosis per modum predictu-
rum. Ex dictis patet quid dicendum sit de humani-
tate christi que est organum seu instrumentu;
coniunctum ipsius deitatis: sicut manus est in-
strumentum artificis: homines autem alij qd-
cumq; sancti non sunt sic coniuncti: et ideo
sunt quasi quedam instrumenta deitatis sepa-
rata: et adhuc plus separata sunt ecclesie sacra-
menta: instrumentum autem coniunctum ma-
gis participat efficaciam agentis principalis
qd separatum: et ideo talis virtus operandi mi-

racula efficacior inuenitur in humanitate chri-
sti qd in quibuscunq; alijs. His dictis potest
responderi ad argumenta. Ad primum dicen-
dam qd simile tenet quantum ad hoc: qd sicut
humanitas in christo fuit ratio patiendi: sic dei-
tas est ratio et principium faciendi miracula
principaliter: non tamen tenet quantum ad se-
cundum: quia non repugnat humanitati chri-
sti operari ad miracula per modum instrumē-
ti: repugnat autem deitati qualitercunq; pati:
Ceterum tamen ratione idem pitatis suppositi
idiomata communicantur: quia sicut hec est
vera deus passus est: ita hec est vera demon-
strato christo. iste pner creauit stellas. Ad il-
lud quod inducitur de psal. Dic qd si solus non
excludit humanitatem tanq; instrumentaliter
agentem: sed tanq; pncipaliter: et sic intelligen-
dum est respectu aliorum sanctorum: qd solus
deus facit miracula scilicet tanq; principale
agens. Ad secundum dicendum qd instrumen-
tum in virtute principalis agentis bene attin-
git ad aliquid quod excedit facultatem propri-
am convenientem ei sibi se: sicut calor natura-
lis in virtute anime generat carnem vt habe-
tur secundo de anima. Argumenta autem in
contrarium concludunt tantum qd humanitas
christi agebat ad miracula sicut agens instru-
mentale et secundarium qd conceditur et.

Sequitur euangelium
serie secunde.

Expositio litteralis.

Quoniam secundum sententiam philosophi. iij. methaphisice. ad ipsum esse sequitur ipsum operari cum omnia sunt determinata proprio opere: Ideo hic euangelista declarat diuinitatem christi in opere. scilicet opere

ra diuina et miraculosa que sunt diuine virtutis manifestatiua quia transcendunt virtutem totius nature creature: ut patet in presenti euangelio.

Prope erat. Pontifex ergo hoc casu pronuntiandi suam resurrectionem futuram: quod non posset fieri nisi virtute diuina: quoniam a passionem et ad habitum impossibile est regressus secundum naturam: Hec autem pronuntiatio sue future resurrectionis fiebat quia ascendens Iesus hierosalem eiecit de templo vendentes et ementes: quod videbatur pertinere ad personam super populum auctoritatem habentem: Et ideo huius auctoritatis petierunt iudei signum. Et hec occasio fuit predicandi signum sue resurrectionis: hoc est quod dicitur.

Prope erat pascha iudeorum in tribus enim solennitatibus in anno tenebantur puenire in hierosalem. scilicet in solennitate pasche: pentecostes: et tabernaculorum: ut habetur Exo. xxij. cap. Clericum de festo tabernaculorum et pentecostes aliqui disputabatur cum illis qui erant a remotis: non tamen de solennitate paschali. Christus autem usque ad passionem suam voluit legem observare: et per consequens in solennitate paschali. hierosalem ascendere et hoc est quod subditur. **Et ascendit Iesus hierosolimam** Ex hoc confutatur error Iudaicorum: qui dicunt verum testimonium a diabolo esse datum: quia christus nullo modo observasset ipsum. **e** Et inuenit in templo. note templi non accipit hic ipsa domus dei in qua erat altare thimianationis: et candelabrum nec atrium sacerdotum in quo erat altare holocaustorum: sed quoddam atrium ubi homines orabant et doctores etiam docebant ibidem et ibi vendebant ea que in templo offerebantur: et hoc est quod dicitur.

Seria. ij. post quartam dominicam. Euangelium secundum Joannem. ij. cap.

In illo tempore. Prope erat pascha iudeorum et ascendit Iesus hierosolimam. Et inuenit in templo vendentes oues et boues et columbas: et numularios sedentes. Et cum fecisset quasi fla-

gendum de funiculis: et ta-
lia non poterat de longinquo adduci: ideo sacer-
dotes cupiditate ducti statuerant homines talia
ibi vendentes ut venientes de longinquo non ha-
beret excusationem de oblationibus dimitten-

gellum de funiculis: omnes eiecit de templo. Oves quoque et boues et numularios effudit es et mensas subuertit: et his qui columbas vendebant dixit. Auferte ista hic: et nolite facere domum patris mei domum negotiationis. Recordati vero sunt discipuli eius quia scriptum est: zelus domus tue comedit me. Responde-

dis. Alii etiam eorum non habebant pecuniam: Ideo sacerdotes statuerunt ibi campores qui sub cautione tradebant pecuniam: et cum hoc ultra forte aliqua munuscula recipiebant non tamen pecuniam ne argueretur manifeste facere contra legem. Deutero. xxiij. cap. ubi dicitur. Non dabis fratri tuo ad usuram pecuniam. et hoc est quod dicitur e

Et numularios sedentes: quia hoc erat illicitum propter cupiditatem sacerdotum qui diuersis adinventionibus depauperabant populum: ut patet per predictis: quia frans et tu multus solent annexi mercationi que contrariatur orationi: ideo sequitur. **f** Et cum fecisset quasi flagellum etc. et patet littera usque ibi.

g Recordati vero sunt discipuli eius quia scriptum est psalmo. lxxij. de christo. **h** Zelus domus tue comedit me. Ex facto enim christi recordati sunt scribere illius et impletionis eius de christo. Que ritur hic quare non resistebant ei cum ipsi essent multi: ipse solus et parum adhuc reputatus. Dicendum quod diuina virtus in illo facto operabatur que apparebat in effectu cum volebat sicut infra. Joannis. xviij. cap. Solo verbo perstravit eos qui volebat eum capere. corpus enim christi erat instrumentum diuinitatis coniunctum. Et ideo ex oculis eius quidam fulgor exibat virtute diuina eos deterrens: ita quod resistere non audebant sicut in passione vox illa que erat diuinitatis quodammodo infirmum prostravit magnam multitudinem armorum. Solet et queri ab aliquibus: quomodo fecit flagellum de funiculis: quia non videbant ibi funiculi: sed solus illa que debebant in templo offerri. Et dicitur aliquid quod ipse christus utebatur funiculo per cingulum: illa funiculum accepit de quo erat percinctus: et ipse duplicando

fecit quasi
se in rectu
scripta sunt
a Respo
ctionis p
tierit ab eo
ipso indei
b Quod
olledis no
hec facio
enim factu
num de se
no pertine
quodlibet
recedit solu
qui habere
ritatem cor
eccessus fac
de coi popu
supioris
deo: ideo
dicitur sig
co: poris
c Rnd
Mo est v
rit simpli
ipsi no po
ciatiu elu
solite tem
ma fuit solu
tinitas me
d Et in tr
tres dies co
plere. e
tionis inter
nitor inter
tio euageli
q indei per
veneradu
qd pz ex ho
q id non fue
nem corpor
corpus suu
suu p mare
e Dixeru
ficatum e
eti ei ipso
reccione: co
difficilius e
le templu

fecit quasi flagellum: quoniam hoc non habet eas ex ipso
se in textu inprobabiliter potest credi: quod non omnia
scripta sunt ut dicitur in fine huius euangelij.
a. Respondunt ergo hic ponit iue resurre/
ctionis pñunciatio: quod occasione huius facti pe/
tuerit ab eo signum
ipsi iudei dicentes.

b. Quod signum ostēdis nobis quia
hec facis? Quāvis
enim factū eēt ho/
num de se tamen
nō pertinebat ad
quēlibet hoc face/
res: sed solū ad eū
qui haberet aucto/
ritatem corrigēdi

excessus sacerdotum: quod nō conveniebat alicui
de cōi populo: cū sacerdotes eēnt in illo populo
supiores: s; pphere mittebant ad hō specialiter a
deo: et ideo petierūt signū missionis sue: rīpe d
dixit eis signū potestatis diuine in suscitatiōe sui
corporis pprīa virtute: et hoc est quod dicitur.

c. Rñdit iesus: et dixit eis: soluite tēplum hoc:
Nō est verbū inductiū ad hoc faciendū cū fue/
rit simpli malum ex parte iudeorū: ad malū autē
xps nō poterat inducere: sed est verbū denun/
ciatiū eius quod erat p ipsos faciendū: quasi dicat
soluite tēplū. i. soluetis: quia in passione xpi ani/
ma fuit soluta a corpore: et sanguis a carne: et cō/
tinuitas membrorū in cōsistione clauorū: et lāce.

d. Et in tribus diebus excitabo illud nō dicit post
tres dies: quia xps nō fuit mortuus tribus diebus: cō/
plete. e. Dixerūt ergo. hic ponit sue pñuncia/
tionis interpretatio: et diuidit in duos: quia pmo po/
nitur interpretatio iudeorū falsa: secūdo interpreta/
tio euāgeliste: ibi: Ille autē. Circa pimum sciendū
quod iudei petierūt a xpo signū nō ad credendū: et
venerādū: s; magis ad deridendū et impugnādū
quod p̄x hoc quod statim impugnaverūt dictū suū:
et iō nō fuerūt digni ut p̄diceret eis resurrectiō
nem corporis sui manifeste: sed occulte vocans
corpus suū tēplū: iō voluerūt arguere dictū
suū p materiale tēplū: hoc est quod dicitur.

e. Dixerūt ergo iudei quādraginta sex annis edi/
ficatum ē tēplū hoc: et. Hoc dicit deridēdo q̄si
eēt ei impossibile multo plūs derisissent si resur/
rectione: quod corporis sui p̄dixisset manifeste: quia
difficilius ē resuscitare mortuū q̄ edificare ta/
le tēplū. Sciendū ē quod nō loquūtur hic de tē

plo facto p Salomonē: quia illud fuit edificatum
in septem annis ut habetur. iij. Regum. vj. ca.
et p̄terea quia fuit p Nabuchodonosor destructū.
iij. Regum vltimo ca. sed loquūtur de tēplo re/
edificato post captiuitatem babilonicam. Et pri

iudei. quadraginta et
sex annis edificatū est
tēplū hoc: et in tribus
diebus excitabis illud. Il/
le autē dicebat de tēplo
corporis sui. Cum ergo
resurrexisset a mortuis

bantur a nationibus in circuitu eorū existenti/
bus in edificatione tēpli: iste numerus patet p
hoc quia Cyrus regnauit. xxx. annis. Cambyses fi/
lius eius post eum. x. quia nō computatur tempus
quo regnauit cum patre: post eum regnauerūt
successive duo: s; agi: sed tempus eorū dimittit
quia regnauerunt in septem mensibus: quibus suc/
cessit Darius in cuius sexto anno cōsumatū est
tēpli opus: et ideo de isto tēplo loquebatur
quia illud stabat in eorū p̄sentia: illud ostēdebat
ut patet in littera: Hec autē. xlvj. annorū acce/
prio accipit s̄m expositores latinos et grecos:
s̄m hebreos oportet aliter accipere sicut dixi i
pncipio libri Esdre. et. ix. ca. Danieli: s̄m de ve/
rificatione huius dicti. xlvj. annis edificatū est
tēplum hoc nō ē multū curandū: quia nō ē ver/
bum xpi nec euāgeliste nisi in referēdo: s; est
verbum iudeorū deridendo xpm ut dñm est cō/
tra quem multa falsa dixerūt ut infra refert euā/
gelista. f. Ille autē. hic ponitur interpreta/
tio vera: quia loquebatur de corpore suo nomine
tēpli: quia humanitas christi erat spirituale
habitaculum ipsius dei: et hoc est quod dicit euā/
gelista. Ille autē dicebat de tēplo corporis
sui. Hanc autem interpretationem non cognoue/
runt tunc apostoli: quod patet ex hoc quod postea pe/
trus audiens ab eo eius passionem futurā vo/
luit eam impedire. Matth. xvj. cap. S; post re/
surrectionem christi hanc interpretationem in/
tellerunt quando aperuit illis sensum ut in/
telligerent scripturas Luce vltimo cap. et hoc
est quod dicitur. g. Cum ergo resurrexisset a
mortuis recordati sūt et. intelligēdo de corpo

re suo. a Et crediderunt scripture. f. ppheta
rum loquentium de christi resurrectione futu/
ratertia die. Osee. vij. cap. Unificabit nos post
duos dies et in die tertia suscitabit nos hoc di/
xit propheta quia resurrectio christi fuit cau/
sa resurrectionis
nostre. Et Ione se
cundo dicitur: ga
Jonas fuit tribus
diebus et tribus no/
ctibus in ventre ce/
ti in figura ipsius
christi.
b Et sermoni que
dixit iesus qz tunc
perceperunt im/
pletionem verbi
illius.
c Cum autē eēt.

Die ultimo ponitur fructus denunciationis et
predicationis christi: quia christus existēs hic
rosolimis in festo paschali populum docuit et
multa miracula fecit ad confirmationē sue do/
ctrine: ex quibus multi fuerunt moti ad credē/
dum: et hoc est qz dicitur.

c Cum autem esset hierosolymis in pascha i
die festo. non accipitur hic dies pro vna die na/
turali vel artificiali: sed pro toto tempore so/
lemnitatis pasce que durabat per septem dies
continuos. d Multi crediderunt in nomi/
ne eius: credentes qz ipse esset vere christus.

e Videntes signa que faciebat: Sicut enī suf/
ficienter ostenditur veritas subiacens facultati
naturali intellectus quando reducitur ad pma
principia per se nota: ita veritas excedens facul/
tatem intellectus qualis erat ista quando con/
firmatur per opera diuina: quia certum est qz
deus non potest esse testis falsitatis: et ideo quā/
do ad confirmationem alicuius doctrine indu/
citur opus diuinum sufficienter ostenditur qz
dictum est in illa esse verum. Verū tamen quia
in illis credentibus aliqui erant adhuc imper/
fecti: et aliqui iungebantur eis qui erant tantū
modo ficti: Ideo christus adhuc non reuelabat
eis altiora mysteria catholice fidei: quia ficti in/
digni erant audire: imperfecti adhuc non po/
terant capere: propter quod etiam ipsi apo/
stolis dixit iesus Jo. iiii. xvj cap. Multa ha/
beo vobis dicere sed non potestis portare mo/
do: et hoc est qz dicitur.

f Ipse autem iesus non credebatur semetipsum
eis: altiora mysteria. f. fidei reuelando et subdi/
tur c. g Eo qz ipse noscet omnes. f. istorum in/
perfectionem et illorum fictionem. Adodus p
quem cognoscebat hic ostenditur.

h Et quia opus
ei non erat: id est
necesse. i Ut qz
testimonium per/
hiberet de homi/
ne. i. vt mentem et
statum cuiuslibet
hominis cognos/
ceret per isorma/
tionem alteri: ga
hoc sciebat perfe/
cte per semetipm:
ppter hoc sequitur.
k Ipse enim scie

bat quid esset in homine. i. in mente et statu cu/
iuslibet hominis. Et ex hoc euangelista osten/
dit ipsum esse deum cuius pprium est scire se/
creta cordium.

Expositio moralis.

C Et prope erat pascha iudeorum et sequitur
et inuenit in templo vendentes oues et. p. ques
intelliguntur hypocrite qui mentem lupinam
habeat sub ouila pelle: per boues qui sunt labo/
rioli significantur illi qui magnos labores su/
stinent pro principibus et prelatis vt per hoc p/
moucantur in ecclesia: licet insufficientes sint et
indigni. Per vendentes columbas: simonia/
ce promouit: omnes istos eiecit de templo chri/
stus. Significans qz sunt exclusi de templo glo/
rie sancto dei. Soluite templum hoc et. qz in/
telligitur litteraliter de solutione corporis xpi
per mortem: vt dicitur in littera: per quod si/
gnificatum fuit: quia deici post ascensionem chri/
sti conarentur soluere corpus eius mysticum:
sed in tribus diebus fuit suscitatum per quos
dies significantur doctrine miracula: et exem/
pla vite in apostolis alijsqz discipulis per hec
ecclesiam illuminantibus: sicut sol et luna. Ipse
autem iesus non credebatur semetipsum eis: id est
non reuelabat altiora mysteria eis sū sensum
litteralem quia aliqui erant imperfecti non po/
terentes capere ea: et aliqui ficti querentes ea de/
ridere: et in hoc instruit predicator es euange/
lij: vt non predicent simplicibus alia: sed cras/
sa et capibilia quia sunt nutriendi lacte et non so

hido cibo: ne
videat ipa p
vi. cap. Mol
ratio marg
cent cas pas
Quelto fr
Antony bet
Zelus domi
comedit m
nia primo
C Super
verbis que
homo qua
posuit turba
sei sine pecc
Ad quod br
Asterani et
mine: qz tri
bati quando
nature sicut
per inclina
bilitatis fab
si vltra pmi
tur: nullius
philosoph
testare nos
fensionis h
qui propter
piam vel a
ne appetunt
circa cor ira
dem si vind
liter tantū
lud p. sal. Ira
nialis est ira
ad graue pro
hominem in
vindictē offe
ses contra ya
Et Helias co
voluminis m
ira que prop
tuo fit nō p
dere cognos
procedat mi
ex officio lib
hoc cap. siue
nisi per iudic
ex impacient

hido cibo: nec fictis fidei secreta mysteria ne
rideat ipsa propter qd dicit Saluator dicitur.
vii. cap. Nolite sanctorum dare canibus neq; mit
tatis margaritas ante porcos: ne forte concu
cent eas pedibus suis.

Questio fratris
Antonij betorini.

Zelus domus tue
comedit me. Joa.
nia primo caplo.

Super quibus
verbis querit vtz
homo quandoq;
possit turbari & ira
sci sine peccato.

Ad quod breuiter ex sententia dicitur duradi
Asterani & Alexandri de ales in secundo volu
mine: q; triplici modo homines irasci siue tur
bari quandoq; contingit. Uno modo ratione
nature sicut plerisq; sepius euenire solet: qui p
pter inclinationem nature ad passionem irasci
bilitatis subito conturbantur: Nec quidem ira
si vltra pmos motus procedere non cognosci
tur: nullius culpe a doctoribus extimatur. Ma
philosophus teste. Primi motus no sunt in po
testate nostra. Alio modo ratione vindicte of
fensionis humane que illis euenire contingit:
qui propter aliquam offensionem humanam p
priam vel alienam se vindicari ex indignatio
ne appetunt: cum ex iniuria accenso sanguine
circa cor irascuntur & conturbantur. Et hi qui
dem si vindicta leui vindicari se vellent venia
liter tantummodo peccarent. Unde glo. super il
lud psal. Irascimini & nolite peccare: dicitur. Ae
nialis est ira que non perducit ad effectum. i.
ad graue proximi nocendum. Ultimo modo
hominem irasci & conturbari contingit ratioe
vindicte offensionis diuine: sicut irascebat Moys
ses contra ydolatrast: vtz Exo. xxxij. cap. legitur.
Et Helias contra sacerdotes Baal: vt in tertij
voluminis Regum. xviij. cap. scribitur. Et hec
ira que proprie vocatur ira per zelum cum vir
tus sit no prohibetur: si rationis ordine proce
dere cognoscatur. scilicet vt nemo ad vindicta
procedat: nisi sit talis q; iniurias dei vindicare
ex officio sibi contingat. Nam. xxxij. q. ij. In
hoc cap. siue dicitur. Pena nulli inferenda est
nisi per iudicem: In duobus primis locis ira
ex impatientia cognoscitur procedere. In vlti

mo ex zelo & diuine charitatis amore. Vbi Bre
gorius in quinto lib. taliter inquit. Alia est ira
quam in patientia excitat: Alia quas Zelus for
mar: Illa ex vicio: hec ex virtute generatur: Ira
per viciu oculos mentis excecatur: Ira per ze

lū turbat: Inde at
mēs turbat ne vi
deat: Inde pficit
vt ad videndum
verius clarescat: si
cut infirmati oco
lo cum colirium i
mittitur lux pmi
tus negatur. Sed
ide eam post pau

In illo tem
pore. Jam
die festo
mediante:
Ascendit

lulum veraciter respicit: vnde hanc ad tem
pus salubriter amittit: Hanc igitur iram per
zelum christus dominus noster habuit ho
die: quando facto flagello de fanticulis emētes
& vendentes eiecit de templo: cum de eo scri
ptum esset. zelus domus tue comedit me.

Expositio litteralis.

In hac lectione euangelista agit de ori
gine christi doctrine manifestando ea
quare sicut predictum est: pater debet
filijs nutrimentum & documentum. Primo igitur
de manifesta origine doctrine christi ponit
tur sua occasio. Secundo de origine doctrine
christi sua naturalis manifestatio: Secunda
ibi: Respondens iesus mea doctrina &c. Cir
ca primum est sciendum q; locus aptus ad pre
dictam manifestationem erat ciuitas hieroso
lymitana: vbi ad diem festum veniebat popu
lus. Et ideo ad manifestationem talem ascen
dit hierusalem.

a Jam die festo. Hic ponitur occasio manife
stationis que est admiratio turbe in doctrina
christi. Et ideo debuit ostendere vnde origina
retur excellentia sue doctrine: & hoc qd dicitur.
a Jam autem die festo. mediante: Dies fe
stus hic dicitur totum tempus illius solennita
tis: que durabat per septem dies: & sic medi
um huius festi erat in quarto die & tunc.

a Ascendit iesus in templum et docebat: quia ibi est locus aptus et communis sane doctrine.

b Et mirabantur iudei propter rem insolitam: credebant enim ipsum esse filium Ioseph: pro eo sequens occupatum in labore corporali: sciebant etiam ipsum non esse exercitatum in studio et tamen videbant eum excellentissime docentem legis et prophetarum testimonia proferentem: et ideo merito mirabantur: unde tanta excellentia doctrine originabatur et hoc quod dicitur: quomodo hic litteras scit cum non didicerit.

c Respondit iesus. hic consequenter exprimitur origo illius doctrine: et diuiditur in duas: quia primo ostendit doctrine sue originem: secundo induit ad ipsam: ibi nouissimo autem prima in duas quia primo ostenditur origo doctrine: secundo origo docentis: ibi dicebant ergo. prima in tres: quia primo proponit intentum: et secundo probat: propositum: ibi si quis voluerit: et tertio concludit: ibi nolite iudicare: In prima ergo parte proponit quod doctrina sua est a patre originaliiter dicens. d. Alia doctrina non est mea: quasi dicat ista doctrina que est mea approbatiue et subiectiue non est mea per exercitium acquisitionis humane. e Sed eius qui misit me. i. data est mihi a patre: quia filius secundum naturam diuinam: habet eandem scientiam cum patre: tamen habet eam ab ipso ut superius frequenter dictum est secundum naturam humanam habet aliam scientiam scilicet creatam: non tamen habet eam per exercitium acquisitionis: sed ab instanti conceptionis infusa: et sic soluta est questio qua querebatur: quomodo hic litteras scit cum non didicerit: Alio modo exponit Augustinus dicens: Quod filius est verbum patris: et quia verbum alicuius idem est quod doctrina sua: Ideo sequitur quod filius sit doctrina patris: filius igitur est doctrina per ideitatem: non tamen per originem: quia a se non originatur: sed a patre. Est igitur sensus huius Augustini: Alia doctrina non est mea: quasi dicat: Ego qui sum doctrina patris non sum a me

ipso sed a patre: Expositio tamen prima magis concordat littere.

f Si quis hic consequenter probat propositum. scilicet quod sua doctrina sit a patre sibi data: et diuiditur in duas: quia primo inducit suam probationem. secundo remouet quadam obiectionem: ibi: Nonne moyses? Prima in duas: secundum duas probationes quas inducit: secunda ibi quia a semetipso prima probatio procedit ex aliorum iudicio. Amos enim et odium multum peruertunt iudici

cere cognoscet de doctrina mea: vtrum ex deo sit an ego a meipso loquar. Qui a semetipso loquitur: gloriam propriam querit. Qui autem querit gloriam eius qui misit me: hic verax est. Et iniustitia in illo non est. et ideo mouet eos ut amoueant odium quod contra ipsum conceperant: et tunc poterunt manifeste iudicare quod eius doctrina sit a deo patre eam per miracula testificante: quia non potest esse testis falsitatis ut supra dictum est: et hoc est quod dicitur.

g Si quis voluerit voluntatem eius facere. scilicet patris celestis peruerfam affectionem a se abijciendo. Lognosce: id est vere poterit indicare quia paratus sum eius iudicio committere. h. Vtrum ex deo sit an ego a meipso loquar: non est per hoc intelligendum quod filius in aliquo possit a patre discordare: quod hoc est impossibile: sed loquitur eis secundum eorum opinionem: quia reputabant eum purum hominem quare dicit. i. An ego a meipso loquar: gloriam humanam falso querendo ut vos existimatis. k. Qui a semetipso. Hic prater probat propositum: propter quod in doctrina sua querebat gloriam patris celestis: et sic patet quod illa doctrina erat a deo. Omne enim quod est ad dei gloriam ordinatum ab ipso est: hoc est quod dicitur.

l. Qui a semetipso loquitur. falsa de se fingendo. m. Aliam probationem querit: quia superius excitat illum ad sic loquendum. n. Qui autem querit gloriam eius qui misit illum. id est patris. o. Hic vera est doctrina. o. Et iniustitia in illo non est: quia irreprehensibilis est inuita. Sic autem faciebat Christus quia statim in paupertatis et abiectionis elegit: et gloriam dei in omnibus quesivit.

a. Nonne obiectione quod dicere et factum quod legem dei sabbatum. b. obiectionem mouet duplicem. Sed ibi ridentur. c. Primo igitur remouet obiectionem predictam hoc dato quod transgressores legem non habebant tulum arguendi sum cum eorum transgressores legem nisse in maius: Et hoc est dicitur. a. Ne moyses de vobis legem. vos estis obiectis quod ego quod b. Et nemo effectum dicere: lex enim centis: et non uerterunt se ad d. Ridentur e. Demonium sumus: demoni fieri: quod non tur sicut: in patet in principio alio modo excellens eam falsam gressores legem bati: ut patet J. gressores. Et hoc circumscriptione tor: hoc est quod eis: reprimendum feci. Innotu volunt baminis: quasi deretis omnia i. Propter eam nem. in legem ex moysi est. l. p. data est tempor

a Monne Moyses. Dic remouet quandam obiectionē q̄ posset fieri in p̄tariū: q̄ posset dicere z d̄ facto dicebāt q̄ doctrina nō ē a deo q̄ legē dei datam moyli nō custodis violādo sabbatum. hoc enim ei imponebāt. Hanc autē obiectionem re-

mouet dupliciter

Secūdo ibi r̄ndit te sus. Primo igitur remouet obiectionem predictam p̄ hoc dato q̄ esset transgressor legis non tñ habebāt tñ tulū arguendū ip̄sum cum eēnt trāsgressores legis manifeste in maioribus: Et hoc est q̄ dicitur. a Mōne moyses dedit vobis legem. q. d.

vos estis obligati ad eius obseruationem magis q̄ ego: quia s̄m veritatē non erat obligat⁹

b Et nemo ex vobis facit legem. q̄ pbat per effectum dicens. c Quid queritis me interficere? lex enim phibet interfecionem inno-centis: q̄ nō poterant rōnabiliter r̄ndere cōuerterunt se ad conuitia. vnde sequitur.

d R̄ndit turba. id est hoies turbati.

e Demonium habes. q̄ patet manifeste falsum: q̄ demonia expellebat. q̄ te querit iter / ficere: q. d. nos non q̄rimus: z in hoc mentuntur sicut z in p̄mo: q̄ q̄rebant mortem eius: vt patet in p̄ncipio huius. f R̄ndit Iesus. Dic alio modo excludit obiectionem predictā ostēdens eam falsam: ex hoc enim dicebant eū trāsgressores legis q̄ languidū sanauerat die sabbati: vt patet Job. v. cap. z tñ in hoc nō fuit trāsgressor. Et hoc idem ostendit alio modo. s. per circūcisionem quā licite accipit homo i sabbato: z hoc est q̄ dicit. f R̄ndit Iesus z dixit eis: reprimendo eorū maliciam. g Unū op⁹ feci. s. notū vobis. h Et oēs miramini. i. turbamini: quasi dicat quātum turbaremini: si videretis omnia facta mea male interpretātes ea. i. Propterea moyses dedit vobis circūcisionem. in legem eam scribendo. k Non quia ex moyse est. s. primo. l Sed ex patribus. q̄ data est tempore Abrae: vt patet. Gen. xvj. ca.

z sic patet q̄ circūcisio est maioris auctoritatis quia data est ipsi Abrae: qui erat pater p̄ncipalis populi. m Et in sabbato circūciditis hominē: absq̄ legis transgressionē: q̄ p̄ceptū est q̄ octaua die circūcidat⁹ puer: z ideo si octa-

ua dies sit i sabbato

circūcidit puer

nec aliq̄ trāsgressio reputat. ex l̄s

arguit saluator.

n Si circūcisio

nem accipit hō in

sabbato vt nō sol-

natur lex Moysi:

vt patet per p̄cā

Moysi idigna

mini. q̄ totū hō-

minem sanus feci

in sabbato. q. d. l̄s

est valde irratio-

nabile: q̄ magis

licita est z melior

sanatio hominis in anima z corpore q̄ sit ipsa

circūcisio z magis ad dei gloriā. p Nolite

iudicare. Dic ex predictis concludit intentū. s.

q̄ eius doctrina sit a deo si recte consideretur:

z hoc est q̄ dicit. p Nolite iudicare s̄m sa-

ciem. i. attendentes ad id q̄ nō pertinet ad

rem: q̄ sit quando amor vel odiū attendit p̄p̄

q̄ aliter q̄ s̄m veritatem iudicatur. q Sz

iustum iudicium iudicate. i. de doctrina mea z

de factis meis iudicate. s̄m naturam rei in se z

tunc inuenietis q̄ est a deo s̄m veritatem.

r Dicebant ergo. Declarata origine doctrine

hic ostenditur origo doctoris: z diuiditur in

duas: q̄ p̄mo circa hoc ponitur populi dubita-

tio. sc̄do xpi solutio: ibi clamabat ergo. C̄ Circa

p̄mū sciendū q̄ multi de populo sciebant p̄n-

cipes querere mortem xpi: z ideo cū vidissent

eum in palam docentem z p̄ncipes arguen-

tem z ipsos non contradicere: crediderūt for-

tius ipsum esse xpm trahentes argumentū ex

facto principum: q̄ non capiebant eum cū tñ

p̄ius ad mortem quererent eum: quasi ipsi de

nouo haberent noticiam q̄ ipse esset vere xps

eis promissus: z ideo ab eius persecutione ces-

sassent: z hoc est q̄ dicitur.

r Dicebant ergo quidam ex hierosolimis.

Isti enim melius sciebant malicias principis

q̄ alij: quia manebant cum eis in ciuitate.

a Nonne hic est quem querunt iudei interficere? toto conatu suo.

b Ecce palam loquitur: et contra eos ut patet per predicta. q. dixit nemo ex vobis facit legem.

c Et nihil ei dicunt. i. ipsum non capiunt: quia bene aliqua verba ei dicebant: ut patet ex predictis.

d Nunquid vere cognouerunt: quasi dicat videtur sic eo q. deficiunt ab eius persecucione: verum tamen quia non habebant certitudinem: sed tamen opinionem. Ideo etiam arguebant ad contrarium dicentes.

e Sed huic scimus unde sit. quia patriam et genus eius cognoscebant.

f Christus autem cum venerit nemo scit. i. nemo sciet.

g Unde sit: Istud autem accipiebant ex scriptura Isai. liij. ca. que ad litteram intelligitur de christo: Generationem eius quis enarrabit. Et Isai. xlv. Vere tu es deus absconditus saluator israel.

h Clamabat. Posita dubitatione populi circa originem christi. hic ponitur predictae dubitationis solutio: et diuiditur in duas: quia primo declaratur christi origo: secundo ex hoc oritur turba diuisio. ibi: Querebant. In prima ergo parte dicitur sic.

h Clamabat ergo iesus: in quo ostenditur magnitudo sui effectus ad nostram informationem.

i In templo docens: ut omnes possent eum audire.

k Et dicens: eorum dubitationi respondendo.

l Et me scitis: quantum ad humanitatem patriam et genus cognoscendo: sed quantum ad diuinitatem me nescitis. Ideo sequitur.

m Et a meipso non veni: sed a patre quem ignoratis. n. S. est verus qui me misit: quia in hoc impletur promissum de filij missione.

o Quem vos nescitis: quia deus nemo vidit vnquam: ut pater primo capitulo. et proinde me non cognoscitis: cum sim eius filius naturalis equalis ei in natura deitatis.

ex hierosolymis. Nonne hic est: quem querunt iudei interficere? Ecce palam loquitur: et nihil ei dicunt. Nunquid vere cognouerunt principes: quia hic est christus. sed hunc scimus unde sit. Christus autem cum venerit: nemo scit unde sit. Clamabat ergo iesus: in templo docens: et dicens. Et me scitis: et unde sim scitis

p Ego scio eum: quia in quantum deus filius habet eandem scientiam cum patre: sic eum comprehendit. Item etiam quod homo cum clare videt a principio licet non comprehendat: et causa huius notitie subditur: cum dicitur.

q Quia ab ipso sum et ipse me misit. per hoc enim quod procedit a patre in natura diuina habet scientiam patriam que est scientia comprehensionis: per hoc autem quod missus in natura humana ad salutem mundi: habet in natura humana plenitudinem gratie et scientie que potest in natura creata recipi.

r Querebant ergo: hic consequenter

ponitur populi diuisio: sequens ad responsiones christi: quia ea audita maligni exarserunt in malicia: et boni fuerunt in fide soli datus: hoc est quod dicitur.

s Et nemo misit in illum manus: quia non poterant explere maliciam in effectu nisi quantum per mittebatur: ideo sequitur.

t Quia nondum venerat hora ei. i. ab eo ordinata de captione sua.

v De turba autem multi crediderunt in eum propter eius doctrinam et miracula.

Expositio mazalia.

Quarta die festiuitatis que erat media eo quod septem diebus durabat festum. Ascendit iesus in templum et docebat populum qui diebus preteritis intentus fuerat sacrificijs et oblationibus consuetis: et per hoc docuit predicatorum evangelij utrumque sapientis verba. Tempus tacendi considerent et tempus loquendi.

Questio fratris Antonij beati. Quid me queritis interficere. Joannis. vij. capitulo.

Ex quibus verbis queritur. Quotuplex est: vel potest esse homicidium. Ad quod ex epistola Clementis respondetur: que de penitentia. di. prima. cap. homicidiorum: notatur: ubi dicitur: homicidiorum vero tria genera esse dicebat

beatus petrus dicebat. sicut enim trinitas et beatus homicidiorum qui odit fratrem homicidie esse monstrat. Ex verbis clare comprehenditur: quod homicidiorum est operis: quod sectores hominum operantur: et odium alio coram de quolibet eorum in presentem mundum esse constitutum sed tamen de hominibus operis per concordias legem evangelicam quod prius quid dicebat eis quod

De re habet. Dicat quod diuinitas miraculi placet cum hec diuinitas nationibus: Itaque sunt duo. Secundo. Primum quod eius occasio fuerat: et hoc a. Et perit enim est in fine. b. Quid homines sedebat mendicantibus templum: ut dicitur. Et circa eum: id est dum de causa eius. c. Rabbi qui dominus sanctorum amplius peccata ostendens quod peccatis: ubi dicitur: licet crediderunt

beatus petrus et penam eorum parilem fore dicebat. sicut enim homicidas interfectores fratrum et detractores eorum eosque audientes homicidas esse manifestabat: et qui occidit et qui odit fratrem suum: et qui ei detrahit pariter homicide esse demonstrant. Ex his

verbis clare comprehenditur: quod homicidiorum aliud est operis: quod interfectores hominum operantur: Aliud oris et alius cordis et de quolibet istorum in presentia: rum minime dicendum esse constituit: sed tamen de homicidio operis propter concordiam lectionis euangelice in

quod continet quidem querere interficere christum vnde dicebat eis quid me queritis interficere.

Expositio litteralis.

Deteriens iesus postquam christus ostendit se habere virtutem illuminatiuam verbo. Dic consequenter hoc ostendit sensibili signorum: et diuidit in tres: quod primo ponitur quedam miraculi pfactio: secundo miraculi operationibus: et cum hec dixisset. Tertio miraculi facti examinationibus: Itaque vicini. Precedentia miraculum sunt duo. Secundum ponitur: ibi respondit iesus. Primum quod fuit pcedens ipsum miraculum et eius occasio fuit discipulorum interrogatio de cecitate nato: et hoc est quod dicitur.

a Et pteriens iesus: in exitu templi de quo dictum est: in fine precedentis capituli.

b Vidit homines cecum a natiuitate: quia ibi sedebat mendicans elemosinam ab ingredientibus templum: et diligenter intuitus est cum iesus: ut dicit Crisostomus. quasi vellet aliquid agere circa eum: et ideo discipuli mori sunt ad querendum de causa cecitatis eius dicentes.

c Rabbi quis peccauit: Ex hoc enim quod supra dominus sanando languidum dixerat: Taz noli amplius peccare ne deterius tibi contingat ostendens quod peccatum fuerat causa illius languoris: ut ibi dictum fuit: ideo apostoli cum simili crediderunt de isto ceco nato: quod peccatum

ipsius vel parentum esset causa huius cecitatis. **d** Respondit iesus. hic ponitur secundum phariseum ad miraculum. scilicet responsio: ex qua ostendit quod cecitas contingit: ut virtus diuina in eius sanatione declararetur: et hoc est quod dicitur.

e Neque hic peccauit: neque parentes eius ut cecus nasceretur.

Re-spodit iesus. Neque hic peccauit neque parentes eius: sed ut manifestetur opera dei in illo. unde oportet operari opera eius qui misit me. **d**o. nec dies est. Venit nomen quando nemo potest operari. Quam diu in mundo sum: lux sum mundi.

Neque hic peccauit: neque parentes eius ut cecus nasceretur. Non negat simpliciter ipsum peccasse vel parentes eius. sed solum illud de quo interrogatur: quasi dicat: nec peccato pro pio cecus natus est: quia ante natiuitatem peccare non potuit: in quo apparet questio: apostolorum ridiculo

sa quod ad hanc partem: nec mirum: quia ad huc rudes erant ante receptionem sancti spiritus: neque peccato parentum contigit. Item enim parentes pro peccatis suis: aliquando puniuntur in filiis monstruosis in quantum talia monstrum ex diuina iustitia nascuntur: tamen frequentius fit sine peccato scilicet propter indispositionem materie vel debilitate virtutis que est in semine: verum tamen quousque talia sint a casu respectu nature create: sunt tamen ordinata respectu diuine providentie: et aliquando ordinantur ad declarationem diuine virtutis in operibus miraculosis et sic erat de isto: id sequitur. **f** Sed ut manifestent opera dei in illo: in eius mirabili illuminatione vnde subdit. **g** Unde oportet operari. Istud non importat coactionem voluntatis in christo: sed immobilitatem eius a diuina ordinatione. **h** Opera eius qui misit me. scilicet: per dicitur quod miracula ipsa habebant virtutem diuinam: et humanitas christi operabatur in istis. **i** Donec dies est. id est: diu sum presentia super terram in humanitate assumpta: sic. n. presentia solis super terram facit dies: sic presentia christi qui est sol iustitie in humanitate assumpta fecit quoddam diem gratie spiritualis: quod dies durauit a christi natiuitate usque ad eius ascensionem. Item postea remanserit nobiscum factus usque ad mundi finem: et tunc. **k** Venit nomen quando nemo potest operari: quod per iudicium nulli posset mereri. vnde elsa ad gratiam reuertit. **l** Quam diu sum in mundo lux sum mundi: per doctrinam et miracula illustrando

Nec cum dixisset. Hic consequenter ponit miraculi operatio: in qua duo exprimunt que in miraculis diuinis requirunt. scilicet dei potentia operans et sanati fides: et obedientia disponens et hoc est qd dicit. **a** Hec cum dixisset expuit i

terram. salina enim fluit a capite: et ideo p hac expuitioem ostendit q virtus sanativa quodam modo erat ab eis humanitate iqua tum est organum diuinitatis: ppter hoc dicitur Luc. vi cap. Virtus de illo exibat et sanabat omnes.

b Et fecit lutum ex sputo. vt ostenderet se esse illuz qui formauit primum hominem de limo.

c Et linuit super oculos eius. inter corpora animalium: nobilius est corpus humanum: et in corpore humano caput est pars nobilior: et in capite oculus: et ideo ex formatione partis nobilioris reperte in corporalibus ostendit xps se esse formatorem corporis.

d Et dixit ei. Uade et lauare i natatoria syloe. hoc dixit vt cecus transeundo sic per ciuitatez linitus luto a multis videretur: et p psequens miraculum magis diuulgaretur et confirmaret.

e Qd interpretatur missus. hoc addit euangelista volens interpretari nomen hebraicum ad designandum mysterium xpi missi ad salutem hominum. **f** Abijt ergo. in quo patet fides cecum.

g Et lauit et venit videns. non virtute lutum: alioquin vidisset statim cum impositum fuisset: iterum hoc patet: quia non vidit donec lutum amorum fuerit: nec virtute aque: quia homines ibi frequenter se lauabant: et idem cecus alias de illa se lauerat: quia communis erat: et tamen virtutem illuminationis nullus ibi expertus fuerat: sic patet q illuminatio illa diuina virtute facta est.

h Itaqz vicini. Hic psequenter ponitur miraculi facti examinatio. Et primo a turbis. Secundo a phariseis: ibi adducunt autem in prima examinatione sit inquisitio de tribus

primis de ipso illuminato vtrum esset ille qui prius dicebatur cecus natus: et hoc est qd dicit. **i** Itaqz vicini et qui viderant eum prius frequenter. cuius causa subditur: qz mendicabat et sic suam cecitatem frequenter eis exposuerat et elemosinam petendo.

Nec cum dixisset: expuit in terraz et fecit lutum ex sputo: et linuit lutum super oculos eius et dixit ei. Uade et lauare in natatoria syloe: qd interpretatur missus. Abijt ergo: et lauit et venit videns. Itaqz vicini et qui viderant eum prius qz mendicabat erat: dicebant: Nonne hic est qui sedebat et mendicabat? Alij dicebant quia

hic est. Alij autem: nequissimus. Sed similis eius est. Ille vero dicebat qz ego sum. Dicebat ergo ei. Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit. Ille homo qui dicit iesus lutum fecit: et vnxit oculos meos: et dixit mihi Uade ad natatoria syloe: et laua. Et abijt: et laui: et vidi. Dixerunt ergo ei. Ubi est ille? At nescio. Adducunt eum

gnoscei nisi a valde expertis quales erant vicini qui frequenter eum viderant. **n** Ille vero dicebat quia ego sum. et in hoc excludit aliorum dubium: et sicut gratus cognoscit diuinum beneficium: sed psequenter querunt de modo illuminationis dicentes quomodo aperti sunt tibi oculi? **o** Respondit ille homo q dicit iesus: lumen enim ipsum alias non vidisset cum esset cecus: tamen frequenter adiuerat nomen eius et p voce ipsius cognoscebat. **p** Lutum fecit et vnxit oculos meos. asserit tamen illud qd fiebat. senserat enim lutum positum super oculos suos p tactum: et cum esset in loco siccum in quo non erat lutum p hoc sciuit qd xps illud lutum fecerat: sed vtrum fecisset cum sputo vel aqua hoc non cognouit: et ideo repetendo non dicit lutum ex sputo sed tamen fecit lutum et. **q** Ubi est ille? Questio de modo illuminationis queritur tertio de ipso illuminante dicentes. **r** Ubi est ille? At nescio. qz anteqz esset reuersus de natatoria syloe videns iesus a loco illo declinauerat. **s** Adducunt postea examinatione miraculi coram turbis. Hic consequenter ponit examinationem eius coram phariseis: et diuiditur in duas: qz primo examinant miraculum. Secundo in ducunt illuminationem ad veritatem neganduz ibi. Vocauerunt rursum. Prima in duas: quia

sedebat et mendicabat: qz dicit sic pro certo: qz dictum eorum erat firmum propter experientiam frequenter. **k** Alij autem: vobis leues impugnare facta xpi dicebat. **l** Nequaquam. super ple est ille cecus natus. **m** Sed filiis illius est: ex visu enim sit homo maxime cognoscibilis et ideo restitutio visus ita mutauerat vultum eius quod vix poterat recognosci nisi a valde expertis quales erant vicini qui frequenter eum viderant. **n** Ille vero dicebat quia ego sum. et in hoc excludit aliorum dubium: et sicut gratus cognoscit diuinum beneficium: sed psequenter querunt de modo illuminationis dicentes quomodo aperti sunt tibi oculi? **o** Respondit ille homo q dicit iesus: lumen enim ipsum alias non vidisset cum esset cecus: tamen frequenter adiuerat nomen eius et p voce ipsius cognoscebat. **p** Lutum fecit et vnxit oculos meos. asserit tamen illud qd fiebat. senserat enim lutum positum super oculos suos p tactum: et cum esset in loco siccum in quo non erat lutum p hoc sciuit qd xps illud lutum fecerat: sed vtrum fecisset cum sputo vel aqua hoc non cognouit: et ideo repetendo non dicit lutum ex sputo sed tamen fecit lutum et. **q** Ubi est ille? Questio de modo illuminationis queritur tertio de ipso illuminante dicentes. **r** Ubi est ille? At nescio. qz anteqz esset reuersus de natatoria syloe videns iesus a loco illo declinauerat. **s** Adducunt postea examinationem miraculi coram turbis. Hic consequenter ponit examinationem eius coram phariseis: et diuiditur in duas: qz primo examinant miraculum. Secundo in ducunt illuminationem ad veritatem neganduz ibi. Vocauerunt rursum. Prima in duas: quia

quia primo Secundo ex ibi: Dicebant sic. a Alij autem: vobis leues impugnare facta xpi dicebat. l Nequaquam. super ple est ille cecus natus. m Sed filiis illius est: ex visu enim sit homo maxime cognoscibilis et ideo restitutio visus ita mutauerat vultum eius quod vix poterat recognosci nisi a valde expertis quales erant vicini qui frequenter eum viderant. n Ille vero dicebat quia ego sum. et in hoc excludit aliorum dubium: et sicut gratus cognoscit diuinum beneficium: sed psequenter querunt de modo illuminationis dicentes quomodo aperti sunt tibi oculi? o Respondit ille homo q dicit iesus: lumen enim ipsum alias non vidisset cum esset cecus: tamen frequenter adiuerat nomen eius et p voce ipsius cognoscebat. p Lutum fecit et vnxit oculos meos. asserit tamen illud qd fiebat. senserat enim lutum positum super oculos suos p tactum: et cum esset in loco siccum in quo non erat lutum p hoc sciuit qd xps illud lutum fecerat: sed vtrum fecisset cum sputo vel aqua hoc non cognouit: et ideo repetendo non dicit lutum ex sputo sed tamen fecit lutum et. q Ubi est ille? Questio de modo illuminationis queritur tertio de ipso illuminante dicentes. r Ubi est ille? At nescio. qz anteqz esset reuersus de natatoria syloe videns iesus a loco illo declinauerat. s Adducunt postea examinationem miraculi coram turbis. Hic consequenter ponit examinationem eius coram phariseis: et diuiditur in duas: qz primo examinant miraculum. Secundo in ducunt illuminationem ad veritatem neganduz ibi. Vocauerunt rursum. Prima in duas: quia

quia primo ponitur illuminati interrogatio. Secundo ex hoc audientium diuersa opinio: ibi: Dicebant ergo. In pma ergo parte dicitur sic. a Adducunt autem ad phariseos qui ce-
cus fuerat: h secerunt malignantes q ipm volentes
ofidere q fecissz d legē: ppter quod
subdit euāgelista.
b Erat autē sab-
barum zc. Phari-
sei. n. arguebāt eū
dviolatiōe sabbati
c Iterum inter-
rogabant euz pha-
risei quomodo vi-
disset. Sciendum
q interrogauerūt
eum ordinate de
tribus predictis i
pma examinatio-
ne: sed euāgeli-
sta breuiter hoc re-
perit.

d Ille autē dixit
zc. Respondendo
sicut p̄s.

e Dicebant. hic ponitur diuersitas opinionū
sequentium ex eius responsione: quia quidam
ex phariseis arguebant christum de violatione
sabbati in hoc factu dicentes.

f Non est hic homo a deo: qui sabbatum non
custodit ipsi falsum dicebant: quia opera cor-
poralia ad dei magnificentiā ordinata licite fie-
bant in sabbato sicut dictum est supra. v. cap.

g Alij autem. econuerso volentes factuz chri-
sti excusare z magnificare.

h Dicebant. quomodo potest homo pecca-
to: hec signa facere: q̄i dicat nullo modo. Sed
contrarium videtur. i. sabbat. vij. capitulo. Ubi
dicitur de malis hominibus. Domine nonne
in nomine tuo demonia eiecimus z virtutes
multas fecimus: sequitur. non cognoui vos.
Discedite a me operarij iniquitatis zc. Dicen-
dum q miraculum est opus excedens omnem
virtutem creatam: z per consequens fit a solo
deo: talia autem sunt ab ipso ad testificandum
aliquid: quod est supra humanam cognitionem
z hoc ē dupliciter. Uno modo ad testificanduz
veritatem alicuius doctrine existētis super sa-

cultatem intellectus nostri: z tunc oportet q illa doctrina sit vera: cum deus non sit testis fal-
sitate: tamen non oportet q ille qui docet do-
ctrinam illam sit bonus: quia miraculuz illud
non fit ad testificandum eius bonitatem: sed

modo potest homo pec-
cator: hec signa facere.
Et scilicet erat iter eos.
Dicit ergo ceco iterū.
Tu qd dicis de eo qui
aperuit oculos tuos?
Ille autē dixit quia p-
pheta est. Nō credide-
rūt ergo iudei de illo
quia cecus fuisset: z vi-
dissz: donec vocauerūt
parentes eius qui vide-
rat z interrogauerunt
eos dicentes. Hic est fi-
lius vester: quem vos

doctrine veritate:
et hoc modo ali-
quādo per malos
homines predican-
tes fidem catho-
licam facta sūt mi-
racula ad confir-
mationē fidei ca-
tholice: z sic intel-
ligitur illud ver-
bum i. sabbat. pre-
allegatum. Alio
modo sunt mira-
cula ad testifican-
dum de bonitate
ipsius docentis: z
tunc oportet q bo-
nitas sit in illo: ali-
ter deus esset te-
stis falsitatis: z h
modo fiebant mi-

racula christi sicut dictum fuit supra. quinto ca-
pitulo. Opera que ego facio testimonium per-
hibent de me. Et hoc modo isti loquebantur
dicentes: quomodo potest homo peccator zc.

i Et scilicet erat inter eos propter quod requi-
ritur sententia illius illuminati cum dicitur.

k Tu quid dicis de illo qui aperuit oculos tu-
os: Illud quesitum non fuit ab illis qui impu-
gnabant facta christi. quia probabile erat q re-
sponderet pro suo illuminatore: sed ab alijs: et
subditur eius responsio cum dicitur.

l Ille autem dixit quia propheta est: non est
intelligendum q confiteretur eum esse pphē-
tam communiter dictum. sicut fuit Isaias vel
hyeremias: sed prophetam antonomatice di-
ctum qui erat promissus ad salutem hominum
sm quod dicitur. Deutero. xviij. cap. p̄rophe-
ta suscitabit vobis deus zc. sic p̄fessus ē ipm cē
verū xpm. in Nō crediderūt. h ponit in q̄-
stio miraculū parētes cecī z h ex dīna ordina-
tiōe factū ē ad maiore fidei z miraculū declaratio-
nē: Interrogauerūt g parētes de tribz pmo de
p̄sona filij cum dī. in Hic ē filius vester: nēl-

ligitur interrogatiue. Secdo de modo naſcedi:
cu ſubdiſ. a Quē vos dicitis: qz natus eſt ce/
cus. i. fingitis qz natus eſt ita: hec dicebāt
vt inducerēt eos ad negandū: qz parētes ſolēt
occultare monſtruoſitatē filioꝝ quam trahūta

natiuitate: qz talis
moſtruoſitas ma/
gis pueris in pſu/
ſionem parentum
qz ſi poſt natiuita/
tē eēt ptracta per
pueri dſectū. Ter/
tio ſi natus ſit ce/
cus: querūt de mo/
do vidēdi dicētes
quomodo g nunc
videt: ſubditur pa/
rentū reſponſio: z
de duobꝝ pmiſ re/
ſponderūt aſſerti
ue dicētes.

b Scimus qz h
eſt filiꝝ noſter z qz
cecus natus eſt: ma/
gis volunt pſteri
turpitudine ſuam
qz dicere falſitatē
De tertio autē re/
mittunt ad filium
nō audētes verita/
tē dicere: cā iſra/
ponit: z hoc ē qd
dī. c Ipſm inter/
rogate. etatē hꝝ: qz

ſi dicāt meliꝝ pōt veritatez dicere. d Ipſe de
ſe loquaf. i. in cauſa ſua vt dictū ſuū nobis nō im/
puter: cuius cām ſubdit euāgelīſta.

e Hec dixerūt parētes eius: qm timebant iu/
deos qz erāt pncipales in pplo. f Jam enīz
zē. extra ſinagogā fieri. i. extra ſocietatē iudeo/
rum tanqz excoīcatus z reprobatus qd apud iu/
deos erat maximum opprobrium.

g Vocauerūt. hic induciſ illuminatus ad ne/
gandū facti veritate. Et diuidiſ in tres: qz pmo
ponit dicta inducio. Secda iniuſta pdenario:
ibi maledixerūt. Tertio eiꝝ a xpo receptio: ibi
audiniſ. Circa pñm ſciendū q phariſei vidē/
tes q factū negari nō poterat: ideo voluerunt
decipere ipſm illuminatū: z hoc eſt quod dicif.

g Vocauerūt ergo zē. Da glīam deo. i. coſite/
re veritate. volebāt. n. eum iducere ad dicēdūz

q illuminatus fuiſſet magica arte: ideo ſubdiſ.
h Nos ſcimus qz hic homo peccator eſt: aqua/
ſi dicat diuina virtute nō fecit: z ſubdiſ ipſi illu/
minari pſtantia: qz inter aduerſarios exiſtens

fortius qz ante ve/
ritatem pſtiter di/
cens. i. Si pec/
cator eſt neſcio: ſ
nō dicit dubitans
de xpi ſanctitate:
ſed irridēdo eorū
maliciaz: quaſi di/
cat vos dicitis: qz
ſcitis eum eē pec/
catorē: z ego nō di/
co hoc imo pñm
qd pbat pſequēter
per factum.

k Unū ſcio. qz cū
cecus eē mō vi/
deo: Et ex hoc ma/
niſeſte arguit eiꝝ
ſanctitatez qz tale
factū excedit oīno
facultatē totius na/
ture create: z p cō/
ſequēs nō ſit a ma/
gica arte: ſz a deo
ſolo qui non facit
aliqd ad reſtimo/
niū bonitatis ali/
cuius niſi in veri/
tate ſit ſanctus ce/
terapatent. l Maledixerunt. hic ponitur
eius iniuſta condemnatio cum dicitur.

l Maledixerunt ei: ſm ſuam reputationem
tamen ſm veritatem erat magis benedictio.
Unde Auguſtinus Unā ſuper me veniat iſta
maledictio. m Et dixerunt. tu diſcipulus illi
us ſis. i. illius malefici: z tranſgreſſoris.

n Nos autē moysi diſcipuli ſumus hoc erat ve/
rum tantūmodo noīe. non autem re. qz veri di/
ſcipuli moysi ſunt: q eius opera imitatur: z eiꝝ
ſcripturas pie interpretantur. Iſti autem ſa/
ciebant contrarium proppter quod ſaluatoz di/
xit eis. v. cap. Si crederetis moysi crederetis
forſitan z mihi. o Nos ſcimus quia moysi
loquutus eſt deus: in hoc yerum dicunt: quia h
exprefſe in ſacraſcriptura continetur.

a Hunc autē
ritatis ipſm r
epim ſimplic
q: patriā z
dictū eſt. v. z
luminatus eſt
maliciam z ſ
tem pſtat. v
b In hoc e
rabile eſt qz
enīz mirab
cuntur que
cōſerta. Co
nū erat iud
gna qz re.
betur pñm
pñmo cap.
enim ſigna
z maniſeſt
credere ſic
moysi faci
gna corāz
ppr qd ei
rūt vt ba
iij. cap. e
coſuetudē
rabile qm
debāt xpo
ne huius ce
mille ſecera
peccatores
teſtimoniū
d Sed ſi q
tum. e
nem manda
racula ad de
g A ſeculo
loꝝ ceci nati
rie veteris te
b Miſeſſet
i. nō poter
tem nature
ſtinari nō re
te oſenſa re
k In peccat
poze vꝝ pꝝ in
dicat nō dece
cunqz dicat
foras. i. a ſocie
n Audiuit i

b y

Adducunt eum ad phariseos: qui interpretantur diuisi: propter quod per ipsos heretici significatur qui sunt ab ecclesia diuisi: quorum aliqui ceremonias legis observant scilicet Nazarei: et isti significantur per illos qui dicebant de christo: Non est hic homo a deo: quod sabbatum non custodit. Alij vero dicunt hominem nasci sine originali peccato. scilicet Bellagiani: et isti significantur per illos: de quibus subditur. Non creditur ergo iudei de illo quod cecus esset: id est natus in originali peccato: per parentes autem cecum qui de modo sue illuminationis non responderunt timore ducti significantur fideles infirmi: qui tempore persecutionis fidem non audent confiteri: per cecum vero confidentem veritatem confitentem significantur in fide firmi constanter veritatem fidei confitentes: Et eiecerunt eum foras: sed christus suscepit eum benigne: et per hoc significatur quod abiecti de societate malorum propter christum ab eo recipiuntur gratiose sicut dicit Mattheus quinto capitulo. Beati estis cum maledixerint vobis et eiecerint nomen vestrum inquit malum propter nomen meum.

Seria quinta post quartam dominicam. xl. Euangelium secundum lucam. vii. cap. In illo tempore: Ibat iesus in civitatem quod vocatur Naïm et ibant cum illo discipuli eius: et turba copiosa. Cum autem appropinquaret porte civitatis: ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris sue. Et hec vidua erat: et turba civitatis multa cum illa. Quas cum vidisset dominus: misit eum super eam dixit illi. Moles flere. Et accessit et tetigit loculum.

In illo tempore: Ibat iesus in civitatem quod vocatur Naïm et ibant cum illo discipuli eius: et turba copiosa. Cum autem appropinquaret porte civitatis: ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris sue. Et hec vidua erat: et turba civitatis multa cum illa. Quas cum vidisset dominus: misit eum super eam dixit illi. Moles flere. Et accessit et tetigit loculum.

creatura quem christo creatori virtutem et doctrinam sanctam tribuebant. Iccirco blasphemantes maledixerunt ei scilicet ceco et dixerunt Tu discipulus illius sis: Nos autem discipuli adioshi sumus. Expofitio literalis.

In hac lectione evangelista lucas ostendit per signum sensibile confirmatio nem instructionis christi per suscitatio nem filij vnicij vidue. dicit ergo. a Ibat iesus in civitatem que vocatur Naïm: civitas parva est in galilea prope montem thabor. b Et ibant cum eo discipuli eius et turba copiosa: hoc factum est ut evidentijs esset miraculum coram multis factum. c Ecce defunctus efferebatur ad sepeliendum: Antiquitas loca sepulture erant extra civitates: ne et cadaueribus inficerentur habitatores civitatum. d Misericordia motus super eam: tum quia erat vidua: tum quia non habebat alium filium a quo posset in senectute sustentari. e Moles flere: quasi dicat cito consolata eris. f Et accessit et tetigit loculum. id est pheretrum. Ad hoc enim tetigit ut ostenderet corpus suum divinitati unitum: erat instrumentum divinitatis etiam in miraculis faciendis.

peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis: iam non relinquitur hostia: pro peccatis: terribilis autem quedam expectatio iudicij et ignis emulatio que consumptura est adversarios: et infra. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia: qui filium dei contulcauerit et sanguinem testamenti pollutum duxerit: in quo sanctificatus est: et spiritui gratie contumeliam fecerit. Sic et hi maledicti in dei secerunt: qui cetero iam et postmodum illuminato credenti maledicebant et potius adioshi: qui quasi sancti per se et simplex erat

creatura quem christo creatori virtutem et doctrinam sanctam tribuebant. Iccirco blasphemantes maledixerunt ei scilicet ceco et dixerunt Tu discipulus illius sis: Nos autem discipuli adioshi sumus. Expofitio literalis.

In hac lectione evangelista lucas ostendit per signum sensibile confirmatio nem instructionis christi per suscitatio nem filij vnicij vidue. dicit ergo. a Ibat iesus in civitatem que vocatur Naïm: civitas parva est in galilea prope montem thabor. b Et ibant cum eo discipuli eius et turba copiosa: hoc factum est ut evidentijs esset miraculum coram multis factum. c Ecce defunctus efferebatur ad sepeliendum: Antiquitas loca sepulture erant extra civitates: ne et cadaueribus inficerentur habitatores civitatum. d Misericordia motus super eam: tum quia erat vidua: tum quia non habebat alium filium a quo posset in senectute sustentari. e Moles flere: quasi dicat cito consolata eris. f Et accessit et tetigit loculum. id est pheretrum. Ad hoc enim tetigit ut ostenderet corpus suum divinitati unitum: erat instrumentum divinitatis etiam in miraculis faciendis.

In hac lectione evangelista lucas ostendit per signum sensibile confirmatio nem instructionis christi per suscitatio nem filij vnicij vidue. dicit ergo. a Ibat iesus in civitatem que vocatur Naïm: civitas parva est in galilea prope montem thabor. b Et ibant cum eo discipuli eius et turba copiosa: hoc factum est ut evidentijs esset miraculum coram multis factum. c Ecce defunctus efferebatur ad sepeliendum: Antiquitas loca sepulture erant extra civitates: ne et cadaueribus inficerentur habitatores civitatum. d Misericordia motus super eam: tum quia erat vidua: tum quia non habebat alium filium a quo posset in senectute sustentari. e Moles flere: quasi dicat cito consolata eris. f Et accessit et tetigit loculum. id est pheretrum. Ad hoc enim tetigit ut ostenderet corpus suum divinitati unitum: erat instrumentum divinitatis etiam in miraculis faciendis.

In hac lectione evangelista lucas ostendit per signum sensibile confirmatio nem instructionis christi per suscitatio nem filij vnicij vidue. dicit ergo. a Ibat iesus in civitatem que vocatur Naïm: civitas parva est in galilea prope montem thabor. b Et ibant cum eo discipuli eius et turba copiosa: hoc factum est ut evidentijs esset miraculum coram multis factum. c Ecce defunctus efferebatur ad sepeliendum: Antiquitas loca sepulture erant extra civitates: ne et cadaueribus inficerentur habitatores civitatum. d Misericordia motus super eam: tum quia erat vidua: tum quia non habebat alium filium a quo posset in senectute sustentari. e Moles flere: quasi dicat cito consolata eris. f Et accessit et tetigit loculum. id est pheretrum. Ad hoc enim tetigit ut ostenderet corpus suum divinitati unitum: erat instrumentum divinitatis etiam in miraculis faciendis.

Et cepit
vere sci
simone
uit que
teraper
fuisse m
ter. b
pheta m
erit in
le magn
ta de qu
deuero
propheta
bo eis d
tum suu
intellig
in lege
e Et qu
do eis d

Ecce def
significa
mater el
facto ve
ta per q
peccati
suum qu
derunt
tale susci

Questio
fuerit esse
C Et isti
e quos p
vicio quia
rumpunt
discipuli
inuites fac
est vsq ad
guttur eor
nenum asp
maledictio
bus proph
sponderit p
rere solent
mia sit mor
enim et blas
in Tuleia n
stacimus
ad hoc veni
Tho. secunda

Et cepit loqui: et manifeste appareret quod erat vere suscitatus: et non apparenter. Unde de sumone mago legitur: quod apparenter resuscitavit quendam mortuum qui tamen loqui non poterat: per quod apparet illam resurrectionem fuisse tamen apparenter. b. Quia propheta magnus surrexit in nobis. i. ille magnus propheta de quo dicitur deuter. xvij. ca. prophetas suscitabo eis: medio fratrum suorum: quod intelligitur de christo in lege et prophetis promisso: et ideo subditur.

Et quia deus visitavit plebem suam: mittendo eis saluatorem.

Expositio moralis.

Ecce defunctus efferebatur: per istum defunctum significatur mortuus per mortale peccatum: mater est ecclesia: portator es huius funeris: facta vel verbo fouens hominem in peccatis. Morta per quam fertur mortuus est exterior sensus peccati manifestatus. Isai. ij. cap. Peccatus suum quasi sodoma predicauerunt nec absconderunt: talis autem mortuus per peccatum mortale suscitatur misericorditer a deo per preces ecclesie.

Questio fratris Antonij betonini. Ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris sue. luce. vij. c.

Ex istis verbis non desino mirari quod plures esse quos puto egrotos hoc mortali blasphemie vicio: quia plures eius venenosis poculis corrumuntur cum in hoc scelere illud psalm. xii. videatur impletum: Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum: non est usque ad vnum. Quia sepulchrum patens est guttur eorum linguis suis dolose agebant: venenum aspidum sub labijs eorum. Quorum os maledictione et amaritudine plenum est. Ex quibus prophete verbis cuida tacite questionem respondere potest. Nam et doctores et patres querere solent. An omnis maledictio vel blasphemia sit mortale peccatum. Inter maledictionem enim et blasphemiam secundum quorundam vulgaria: ut in Tufcia nulla differentia est: sicut etiam per cap. Statuimus. extra de maledictis confirmat. Et ad hoc breuiter respondetur ex sententia beati Thome. secundum secundum. q. lxvj. Et doctoris nostri Du-

randi quod non est dubitandum blasphemiam vel maledictionem esse mortale peccatum et mortuum omnium peccatorum. Quis enim dubitat peccare mortaliter illum. scilicet qui contra charitatem deo vel primo maledicit. Unde Paulus. primo ad corinthios. vij. capitulum. dicit: Neque maledicti neque rapaces regnum dei possidebunt. Et de blasphemis proprie secundum vocabulum leuit. xx. iij. capitulum. scribitur. Qui blasphemauerit nomen domini morte moriatur.

Neque mors danda est alicui nisi per peccatum mortale. Hoc euenire tamen quandoque contingit ex triplici ratione blasphemiam vel maledictionem non esse ita graue vel mortale peccatum. Primo ratione paruitatis ut quando alteri quod modici mali aliquis imprecatur. Secundo ratione leuitatis. quando. scilicet ludu talia verba et non ex malicia vel ex consuetudine mala loquendi profert. Tertia ratione surreptionis ut quando. scilicet aliquis in non imaginata verba prumpit non considerans verborum significationem: quia peccata oris maxime ex affectu persanantur: unde in cap. cum ex voluntate. extra de sen. exc. dicitur: voluntas et propositum diiungunt maleficia. et doctor Ambrosius dulcis epistola paradisi in libro de officiis ait. Iugum sit verbis tuis et statera atque mensura ut sit grauitas in sensu: in sermone pondus: atque in verbis modus. Primo dicit venenum aspidum sub labijs eorum. et deinceps adiungit. Quorum os maledictione et amaritudine plenum est: quia primo est mala intentio. Secundo est vel sit praua locutio. Tertia illud Ugonis libro secundo de anima. Nullus sermo: vane conscientie est iudex: mores hominis lingua pandit: qualis sermo ostenditur talis animus approbatur: quoniam ex abundantia cordis os loquitur. Quia ex re adolefecit ille de quo euangelica lectio loquitur: prius in domo defunctus est: quia blasphemus qui per ipsum significatur prius in mente per malam cogitationem moritur: postea ad portam ciuitatis pro sepultura effertur: quia post malam et venenosam cogitationem blasphemando et maledicendo loquitur.

Sequitur scriba. vij. Euangelium.

Expositio litteralis.

Rat qdam languens: hic euangelista ostendit in xpo virtutem viuificatiuaz sensibili signo in mortuo virtute ei⁹ re/ suscitato ⁊ diuiditur in tres: qz pmo describit i/ firmitate lazari i/ curabilem: Secun/ do eius morte in/ dubitabile: ibi: vt ergo audiuit. Ter/ tio eius suscitatio nem mirabile: ibi: iesus aut vt vidit. Prima i duas: qa pmo eius infirmi/ tas describit. Se/ cundo xpo nucia/ tur ibi: miserut er/ go. In pma parte dicit sic. a Erat/ at qda languēter/ quo pz incurabili/ tas infirmitatis via nature infirmitas/ ent: curabilis nō/ dicitur pprie languor. b Lazarus. s. nomie/ c. Albetania: nomen ē ville in q erat infirm⁹.

Feria.vj. post quartaz dominicam. xl. Euāge/ lium fm Joānem. xj. c.
In illo tem/ pore. Erat quidā lan/ guēs⁹ laza/ rus⁹ a be/

thania: de castello ma/ rie ⁊ marthe soroz ei⁹. maria autem erat q vn/ xit dominum vnguen/ to: ⁊ extersit pedes ei⁹ capillis suis: cuius fra/ ter lazarus infirmaba/

tur. miserunt ergo so/ rores eius ad eum dice/ tes. Domine ecce quē/ amas infirmatur. Au/ diens autē iesus dixit ei⁹. Infirmitas hec nō/ est ad mortē sed p glo/ ria dei: vt glorificetur/ filius dei per eam. Vi/ ligebat autē iesus mar/ tham ⁊ sororem ei⁹ ma/ riam ⁊ lazarus. Ut er/ go audiuit qz infirmaba/ tur. tūc qdē māsīt i eo/ dē loco duob⁹ diebus. qui qz s̄ eēt dīstruere veritatē euāgelij. Cū ista/ eodē cap. dicat saluator: lazarus mortu⁹ ē. s. p tā/ to dī: hec infirmitas nō ē ad mortē qz nō tende/ bat ad mortē ibi s̄stēdō: s̄ ppter resurrectionē/ sequētē vt idē glorificaret deus p ostēsiōne sue/ virtutis ⁊ in xpo declararet viri⁹ deitatis: nō se/ quitur: s. p glia dei vt glorificet fili⁹ dei p eam. k. Viligebat autē iesus marthā: s. addit ad oñ/ dēdū qre nō oportuit qz martha ⁊ maria irēt/ ad ipm psonaliter: sicut fecit regulus de q s̄stē/ dē ē. iij. ca. Quia xps erat familiaris lazaro/ ⁊ ei⁹ sorozib⁹: ⁊ ibi frequēter hospitabā.

eadē mulier fuit de qua narrat lucas tacito ei⁹/ noie: que hic dicitur soror lazari: nec mirū qz/ officium eccliaſticū ⁊ sancto Gregorio ordina/ tum est q fuit huius opinionis. f. Misertut/ hic consequenter infirmitas lazari xpo nucia/

p internūcium. et/ hoc est qd dicitur/ Misertut ergo so/ rores curationes/ fratris desideran/ tes. g. Ad eum/ dicētes: Dne ecce/ quē amas infirm⁹/ non dicit veni: qz/ amari sufficit ne/ cessitatē nunciare/ amici. h. Audi/ ens autē iesus dixit/ eis. f. rīdēdo per/ nunciū. i. Infir/ mitas hec nō ē ad/ mortē: nō ē p s̄ in/ telligendū qz laza/ rus nō fuerit mor/ tuus vt dixerūt ali/

qui qz s̄ eēt dīstruere veritatē euāgelij. Cū ista/ eodē cap. dicat saluator: lazarus mortu⁹ ē. s. p tā/ to dī: hec infirmitas nō ē ad mortē qz nō tende/ bat ad mortē ibi s̄stēdō: s̄ ppter resurrectionē/ sequētē vt idē glorificaret deus p ostēsiōne sue/ virtutis ⁊ in xpo declararet viri⁹ deitatis: nō se/ quitur: s. p glia dei vt glorificet fili⁹ dei p eam. k. Viligebat autē iesus marthā: s. addit ad oñ/ dēdū qre nō oportuit qz martha ⁊ maria irēt/ ad ipm psonaliter: sicut fecit regulus de q s̄stē/ dē ē. iij. ca. Quia xps erat familiaris lazaro/ ⁊ ei⁹ sorozib⁹: ⁊ ibi frequēter hospitabā.

l. Ut g audiuit hic pnter describit mors laza/ ri: ⁊ diuidit in duas: qz pmo describit hui⁹ mor/ tis expectatio. Secō expectare denūciatio: ibi: Deinde post hec. Circa pñū sciēdū qz xps audi/ ta infirmitate lazari nō statim iuit ad eū ne a iu/ deis ei⁹ miracula spugnātib⁹: ⁊ virtute demo/ nū ea ipsonēbus posset dici q illa infirmitas ⁊/ mors sequēs fuisset tm s̄ apparētiā ⁊ illusiōne/ factā a xpo p artē magicā ⁊ hoc est quod dī. l. Ut g audiuit qz infirmabatur tūc māsīt in codē/ loco trās iordanē. m. Duob⁹ dieb⁹: expectādo/ mortē lazari sic q esset qdriduan⁹ anteq illuc/ veniret ad maiorem miraculi certitudinem.

a Deinde
mortis laza/ri
ne saluato/ri
di in iudea
gibi hec a
nit itaqz
prima ergo
dicitur sic.
a Deinde
hec. s. expe/ctare
nem mortis
predicam
b Dicit
iudeam ite/tem
autem pda
pietate con/tem
nem: quia
eos inde
vt minus
rident q p
e. Dican/ puli: tim/ iudeam n
d. Rabi/ rebant te
pcedenti/ scribi nec/ sus: s. s. s. s.
sunt quasi
me lapidan/ rato tempo/ puerbum
gloquendo/ Duodecim/ fuit tali mo/ deberent ess/ bular in die/ mecum qui/ ne gramie/ esse. i. Q/ ipsum qui p/ i. iustitiam/ ambulauer/ ne iustitia/ nam offensa/ eo. i. iustitia/ diu vobis/ re iudeos: qz/ git discipulos

a Deinde post hec. hic consequenter ponitur mortis lazari denuntiatio: in qua denuntiatio ne saluator sic pcedit: quia pmo ppositum eundem in iudeam predicat. Secundo causam subiungit: tibi hec ait. Tercio ad locum peruenit: tibi veni itaqz iesus. In prima ergo parte dicitur sic.

a Deinde post hec. s. expectatio. nem morti lazari predicam.

b Dicit discipulis suis. Eamus in iudeam iterum hoc autem pdixit eis preter consuetudinem: quia sciebat eos inde terreri: vt minus iacula ferirent q̄ pudent. c Dicunt ei discipuli: timentes in iudeam reuerti.

d Rabi nūc que rebant te iudei lapidare. hoc habitum est cap. pcedenti: tu iterum vadis illuc. quasi dicat nō est tibi nec nobis securum. e Respondit iesus: asscurado. f Nōne duodecim hore diei sunt: quasi dicat si voluntatem habebant tunc me lapidandi modo tamen non facient: q̄ mutato tempore potest voluntas mutari. Erat enī puerbium apud iudeos et adhuc est apud nos q̄ loquendo de mutatione prepositi dicitur.

g Duodecim hore sunt diei. et ideo saluator vsus fuit tali modo loquendi: et ostendit vltterius q̄ deberent esse securi dicens. g Si quis ambulat in die. i. sancte et iuste. vel aliter in die. i. mecum qui sum lux mundi faciens diem vni/ ne gratie. h Nō offendit. i. securus debet esse. i Quia lucem huius mundi videt. i. me ipsum qui possem eum saluare: vel aliter lucez i. iustitiam ad quam attendit. k Si autem ambulauerit in nocte. i. sine p̄sentia mea vel sine iustitia. l Offendit. i. iustinare debet penam offense debitā. m Quia lux non est in eo. i. iustitia v̄l ego q̄ sum lux quasi dicat x̄p̄s q̄ dñi vobiscuz sum p̄sentia liter nō debetis timere iudeos: q̄ etiam in caprone sua suos saluauit discipulos dicens. Sinire hos abire vt ha-

betur infra. xvij. cap. sed post mortem meā periculum erit vobis inter iudeos ambulare.

n Decat: hic consequenter exponit causam quare volebat ire in iudeam. s. ppter lazari suscitacionez. et diuiditur in duas: quia primo denunciat mortez lazari tamē occulte. Secundo expmit eam manifeste ibi. Tūc ergo ait. Lirca primuz dicitur sic. n Dec. q̄ i mediate predicta sūt. o Et post illis dixit lazarus amicus noster dormit. mortem eius vocat dormitionē q̄ cito erat surrecturus. p Sed vado vt a somno excitem euz: quia tam facile imo facilius ē x̄p̄o suscitare mortuū q̄ aliter dormientē: hāc cām sui itineris dixit ad asscuradū discipulos: q̄si dicat nō deberis timē q̄ nō vado ad disputadū cū iudeis sicut an. s. ad lazari suscitadū. q Dixerūt ḡ discipuli ei: dñe si dormit saluus erit. q̄si dicat: q̄ dormit signū ē sue curatiōis nō ē necesse q̄ vadat illuc. Nondū. n. erāt plene asscurati p vba x̄pi: Nec mirū q̄ adhuc erāt infirmi et imperfecti. r Dixeraut ibs d morte ei: eā expmēs p dormitōez rōne p̄dicta. s Illi at putauerūt q̄ d dormitione somni dicēt. Sz videt mirabile q̄ intellexerūt x̄pm velle ire tā longā viā ad excitadūz hoiez d somno. Dicēdū q̄ adhuc rudes erāt et i timore positi vt p̄ter p̄dictis: iō male capiebāt vba x̄pi. Al dicēdū q̄ x̄p̄s p̄suerat eis pabolice loq̄: iō nesciebāt qd p̄excitationē a fōi nō intelligerēt suspicātes ne forte pabolice loq̄/ ref. t Tūc ḡ h p̄ter expmit mortē lazari manifeste dicēs. v Lazarus mortuū ē et gaudeo: nō d ei morte absolute. x Sz p̄ vos. vt vidētes ei resuscitadūz in fide p̄firmemini: v̄l sic et gaudeo. s. q̄ nō erāt ibi: non ppter me s. ppter vos: q̄ ex p̄ntia mea mors eius fuisset ipedita: cum mors h̄re locū nō debeat vbi ē vita: et p̄ntia ei resuscitatio nō eēt que nō est vtilis vobis.

a Dixit ergo thomas qui dicitur didimus. i. dubius. b Ad discipulos suos. c amicus et nos et moriamur cum eo. iste erat magis timidus quam alii: quasi dicat exponamus nos periculum: vel secundum alios dicebat hoc ex magna dilectione: quasi dicat melius est nobis cum illo mori quam sine illo vivere.

c Venit itaque iesus: hic consequenter agit de adventu christi ad lazarium: et dividitur in duas: quia primo agitur de eius perventionem. secundo de eius susceptione ibi: *Martha ha ergo*. In prima ergo parte dicitur sic.

e Venit iesus: et invenit eum quatuor dies et. quatuor dicitur ad certitudinem mortis: quia sunt aliquae infirmitates lazarum quibus aliquis videtur mortuus ad tempus: hoc tamen non durat per quatuor dies: dicit etiam in monumento. *Si in terra reclusus*: quia dato quod fuisset ibi positus vivus: nihilominus fuisset in tanto tempore mortuus.

d Erat autem et. quasi *stadium* quindecim: quae valent leucam excepto uno stadio. e Multi autem ex iudeis venerant ut consolarentur eas de fratre suo: tum quod erat nobiles domini: tum quia locus erat satis prope ut per ex dictis. f Martha ergo. hic agit de christi susceptione: et primo quo ad martham. Secundo quo ad mariam: ubi et cum hec dixisset. Prima in duas: quod primo christus a martha devote suscipitur: Secundo fratris suscipitio ei promittitur: ibi: *Dixit illi iesus*. In prima parte dicitur sic.

f Martha ergo ut audiuit quia venit iesus ipsa enim habebat curam domus: et ideo primo adventus christi ei nuntiatus est per aliquem: qui advenit christi preuenerat. g Occurrit illi reuerenter et deuote. h Martha autem domi se-

debat: cum iudeis qui venerant ad eas.

i Dixit ergo martha ad iesum: Domine si fuisset hic et. ex quo apparet quod credebat ipsius posse peruenire fratrem suum a morte: tamen impetere credebat quod videtur inuenire quod non potest.

xps in absens quod plens k Sz et

nunc scio quod quicquid poposceris videtur per hoc quod non fuisset edocta plenarie de eius deitate: quod non dixisset quicquid poposceris: sed dixisset quicquid iusseris fieri.

l Dixit illi iesus: hic suscitatio fratris sui ei promittitur. m Resurrexerit frater tuus. Sz illa intellexit hoc de resurrectione futura: ideo subdit. n Dixit ei martha: Scio quia resurget et. Ex quo patet quod erat de secta phariseorum: quod ad hoc quod constituitur resurrectione futura non de secta saduceorum quod hoc negant. o Dixit ei iesus: explicans intentionem suam de resurrectione fratris sui peripinqua.

p Ego sum resurrectio. scilicet salutem: Tu quod resurrectionis christi est causa nostre resurrectionis: Tu quia resurrectionis generalis futura fiet virtute christi vocatus mortuos ad iudicium. q Et vita: per essentiam: propter quod sum causa vite omnibus viventibus: et possum dare vitam mortuis: quod est tale per essentiam est causa omnium aliorum quod sunt per participationem. ut habetur secundum mattheum. r Qui credit in me: sic perdestinatus est. Etiam si mortuus fuerit: per lapsum in peccatum mortale. t Vivet finaliter vita gratie.

v Et omnis qui vivit et credit in me: fide formata. x Non morietur in eternum. i. morte eterna: sed morietur morte temporalis ad solvendum debitum naturae. y Credis hoc? non petit hoc quasi ignorans: sed querens eius confessionem ad meritum quod ore sit confessio ad salutem: ut habet romae x. ca. z Dixit illi vires dñe quod christi verba erat instructa in fide

plenius
in qua
cerdota
didi qu
beatur
diuina
b. fili
rualis.
carnati
tas cum
e. Qui
du veni
ci muna
carnis
d. Et c
serbic
piore
maria
arpo ed
e. Ab
uit mari
suaz vi
uof ruma
ipa a ch
erat. f
propter
fentes qu
qui contra
machinab
eas. g. ill
adest et
vocaret ma
non est pro
Sed prope
sit: sufficit
b. Illa aut
ad eum ex m
enim venera
ad miracula
aduentu iude
celebre notu
ergo. patet li
vadit ad mor
enim eam esse
tris fuit quia
dicitur: est. n
eius quod non fecer
ria magis ama
n. Er dicit ei
fient supra. o

plenius q̄ ante qđ p̄ ex eius sequē p̄fessione
in qua p̄mo exp̄imitur ip̄sus xp̄i dignitas sa-
cerdotalis: et regia cum dicitur. a Ego cre-
didi quia in ea xp̄s. i. vnctus vnctio autem de-
beatur regibus et sacerdotib⁹. Secūdo christi
diuinitas cum dicitur.

b Fili⁹ dei. s. na-
turalis. Tercio in
carnationis veri-
tas cum subditur.
c Qui in hūc mū-
dū venisti: nō plo-
ci mutationē: s; p
carnis assūptionē
d Et cū hec dixisset: hic agit d̄ susce-
pit e xp̄i: quo ad
maria q̄ martha
a xp̄o edocta statim.

e Abijt et voca-
uit maria sororez
suas vt audiret bo-
nos rumores quos
ip̄a a christo audi-
erat. f Silētio
propter iudeos p̄-
sentes quorum ali-
qui contra christū
machinabatur dī-
cēs. g Magister

adeſt et vocat te: k non sit supra exp̄ssum q̄ xp̄s
vocaret mariam: tamen hoc est credendum q̄a
non est probabile q̄ martha in hoc mēiretur:
Sed propter breuitatez euangelista illud omi-
sit: q̄ sufficit ex verbo marthe hoc exprimere.

b Illa autem vt audiuit surrexit cito. et venit
ad eam ex magna deuotione. i Mondum
enim venerat iesus in castellum: ostendens q̄
ad miracula faciēda non se ingerebat: et vt ex
aduentu iudeorum cum maria ad ip̄s magis
celebre notorium esset miraculum. k Iudei
ergo. patet littera vsq; ibi dicentes. l Quia
vadit ad monumentum vt ploret ibi. credebāt
enim eam esse subito mortā ex compassione fra-
tris sui: quia non audierant verbum marthe vt
dicitur est. m Maria et. Cecidit ad pedes
eius qđ nō fecerat martha. Ex quo patet q̄ ma-
ria magis amabat iesum et reuerabatur.

n Et dixit ei: domine si fuisses hic et. et ponif-
fient supra. o Iesus ergo. hic consequenter

agit de lazari suscitatione: et diuidit in duas: q̄a
p̄mo ponit suscitationis actus. Secdo sequēs esse
crusabi multi q̄ ex iudeis. Prima in tres: q̄ p̄
mo describit affectio xp̄i ad lazari: Secdo sequēs
idei murmuratio iudeorum abi dixerūt q̄. Tercio

xps suscitāt mortu-
um: ibi iesus q̄ rur-
sū. Affectio xp̄i ad
lazari ostenditur
p̄mo ex signo cum
dicitur. o Ihs q̄ vt
vidit eā plorantē: et
iudeos q̄ venerāt
cū ea plorantes: ex
morte amici.

p Infremuit sp̄-
ritu et turbauit se/
ip̄sum: fremuit con-
surgit ex indigna-
tione: iste enī xp̄i
fremuit procede-
bat ex indignatio-
ne eius d̄ diaboli:
p cui⁹ suggestionē
mors intravit i mū-
dū que erat cito d̄
bellaturus: turba-
tio autem illa pro-
cedebat ex com-
passione lazari et
sororum ei⁹. Sciendum tñ q̄ iste passionēs et
p̄siles nō erāt in xp̄o viciose: s; magis virtuoſe
q̄ nō erāt p̄ueniētes iudiciū rōnis: s; magis se-
quētes: et p̄ ip̄m excitationē sic dicit p̄b. iij. ethi.
q̄ passio ire excitata p̄ virtutē fortitudinis ad/
iuuat ad actū ei⁹: forti⁹ exequēdū. Secdo ostēdit
affectio xp̄i ex verbo cū dicitur: vbi posuisti eū et.
Tercio ex facto cū subdit. q Et lachrymatus ē
iesus: ex pietate vidēs locū sepulture: p̄ h̄ et ostē-
dit veritatē humane nature: paris. n. piculi est
discredere verā humanitatē in xp̄o sicut et dei-
tatē. Et iō vbi xps ostēdit suā deitatē adiūgebat
aliqua ad declarādū suā humanitatē: et ecce
sor: et p̄ in ei⁹ natiuitate qñ tacēs in p̄sepio vt h̄ o
infirm⁹ stellā fecit radiare in celo vt deus: Silr
in passione qñ ip̄so moriēte ex natura passibili
sol obscurat: est inuisibili virtute dei: et filr in
suscitatione lazari quatrīduanī qđ erat maxime
virtutis: turbatus est et fleuit ad declarādū ve-
ritatē humanitatis. r Dixerūt. hic ex affe-

Sabbato post

etu xpi ostēdit sequēs murmuratio: Iudei enī
viderūt xps trīstari & p pñs arguebāt q̄ mors
illa p̄ voluntatē xpi simplr accidisset. Quia tri-
stitia est de hys q̄ nobis nolētib⁹ acciderūt: vt
dicit Augustinus. xiiij. de ciuitate dei: & p cōse-
quēs cludebāt q̄
non potuisset libe-
rare lazari a mor-
te: hoc ē qd dī.
a Dixerūt ergo
iudei: ecce quomō
amabat eū: q̄ vi-
debāt euēdē s̄
gnū inuenies s̄
p̄libēt s̄ possit
p̄suasisset eum a
morte: & ex h̄ vlti-
rius miraculū de
reco nati illumi-
nabilebāt anihila-
re: & in aliū rezo-
quere dicentes.
a Mō poterat h̄
q̄ aperuit oculos ce-
ci nati facere vt h̄
nō moreretur: q̄ dī
cāret quo nō pōt hoc nec illud potuit nec fecit.
Istī nō expectabāt sufficēter: s̄ iudicabāt ante
t̄p̄s: q̄ xps plus fecit. plus. n. est mortuū suscita-
re: q̄ mortē infirmātis impedire. b Iesus ḡ
hic p̄nter ponit lazari suscitatio. & ponunt h̄ qn
q̄ p ordinē faciētia ad miraculi certitudinē: &
magnificentiā: partes patebūt psequēdo. Ibi
mū ē descriptio sepulchri qd erat spelūca cava-
ta in rupe magna & pfunda: ita q̄ poterāt poni
plura ibi corpora. s. corpora eorū q̄ fuerūt ei⁹ s̄
parētele. Cū frequēter dī in libro regum. Se-
pulchus ē in sepulchro patrū suorū. Sic igit erat
factū sepulchrum lazari: & desup grandi lapide
claudebāt: ex quo p̄ vera mors lazari q̄ si fuis-
set ibi positus viuus & san⁹ infra quadriduū fuis-
set mortuus ex loci corruptione: hoc ē qd dī.
b Iesus ergo rursum fremēs in semetipso: in-
dignatus ē maliciā iudeorū de factis suis in i-
que murmuratiū: & talis indignatio ē virtuosa:
q̄ sicut ad virtuosum p̄tinet applaudere bono-
ra ex opposito & indignari contra malum.
c Venit ad monumentū: dī enī sepultura mo-
numētū q̄si monēs mentē q̄ monet viuētes vt
p̄cogitent mortē. d Erat. n. spelunca q̄. mō

dicto facta. e At ihs. h̄ ponit scdm. s. lapī /
dis amorio cū dī. f Tollite lapidē &c. Dñe iā
feret: q̄ dī dicat: s̄ aliqñ suscitari sint mortui recē-
ter: tñ q̄ iā qdriduan⁹ ex fetore solut⁹ resuscite-
tur nō ē sic audiri. & h̄ verbū videt p̄cessisse ex
amiracione mar-
the. & ei⁹ ignoran-
tia q̄ ei⁹ idē v̄tutē
ē suscitare mortuū
v̄tuoq̄ mō iōānes
iō sequitur. g Dic
ei ihs: corrigendo
ei⁹ dīctū. h Non
ne dixi tibi: qm̄ si
crederetis videbis
gl̄iaz dei. i. gl̄ioz
ei⁹ virtutē i suscita-
tiōe fratris tui.
i Tulerūt ḡ lapi-
dē. ad p̄ceptū xpi.
k Ihs autē. hic po-
nitur tertiū. s. xpi
oīo in lazari susci-
tatiōe qd facit ad
clarationē mira-
culi: q̄ iudei xpo i

ponebāt qd faciebat miracula v̄tute demonis:
qd ostēdit falsū: p̄ h̄ qd faciēdo orat deū: hoc ē
qd dī. k Ihs autē eleuatis surrē oculis: vt oñde-
ret nobis formā orādī q̄ ē p̄ eleuationē mētis i
deū. l Dixit p̄: gr̄as tibi ago &c. Deus autē p̄
celestis magnificētissim⁹ ē. Et iō ex gr̄az actiōe
de p̄teritis ad p̄tāda bñficia sequētia puocat: h̄
n. ē p̄prium magnifici vt habet. iij. Echi.
m Ego sciebā &c. in his. n. q̄ xps absolute vo-
lebat dī liberationē volūtate p̄formabat diuine vo-
lūtatis: sic exaudiebat. Sciēdū tñ q̄ orare p̄iez
p̄uenit xpo rōne hūanitatē in q̄ ē minor p̄iēn
aut rōne diuinitatis in q̄ ē ei⁹ cōlis. n. S̄ p̄p̄
p̄lim q̄ circūstāt &c. m. Ii. n. ex iudeis dicebāt
q̄ belzebub faciebat signa qd remouet p̄formā
dī volūtate suā cū volūtate diuina. o. Hec cū
dixisset h̄ ponit q̄rtū. s. lazari vocatiōem dicē-
o. Hec cū dixisset voce magna clamauit. La-
zare veni foras: s̄ fecit ad declarationē miraculi
q̄ si dixisset in scilētio possent dicē aduersarij
q̄ v̄ba magica dixisset v̄ter posuisset. p̄ h̄ ē tol-
litur error eorū q̄ dicebāt alias dīfunctorū laritā-
re in sepulchris: & iō clamauit ihs voce magna
in suscitatiōe lazari qm̄ aiām reuocans a login⁹

quo. lab. i.
a. Et stan-
rio cum dī-
tuno q̄ vi-
b. Ligatus
sudario er-
ta. hic v̄ba
tus diuina
suscitatio
sed etiam
exire ligat-
hoc etiam
certitudo
li in ihs
zarus eo
fuerat sep-
sus. c. I-
esus solus
hoc p̄ceptū
posset fac-
ipm̄ vt ac-
tactu esse
p̄a dēn
re abire
talice p̄
comestio
glazaru
e. m. Sult-
ctur hoc
crediderunt
diuine vir-
tutē adesse
hoc ē quod
Erat qd
tem potest
tēptationē
sone pro ei⁹
p̄caneorū
lis patiens
ratio mori
tatis & potē-
cere. p̄er i-
predicator
tiens signifi-
rum rep̄er-
ferentem per
per obstinati
operante sic
eum ad vitam

quo. l. ab inferno: vt ad corpus rediret.

a Et statim: hic ponit qñtum. lazari suscita-
tio cum dñ. **a** Et statim pdijt q fuerat mor-
tuis qz virtus diuina operabatur in instanti.
b Ligatus manus et pedes in lītis: et facies ei
sudario erat liga-
ta. hic delarat vir-
tus diuina nō solū
suscitādo mortuū:
sed etiam faciens
erire ligatum: per
hoc etiaz apparet
certitudo miracu-
li in qñtūz eruit la-
zarus eo mō quo
fuerat sepelchro po-
situs. **c** Dixit eis
iesus: soluite eum:
hoc pcepit alijs lz
posset facere p se/
ipm: vt accedētes de ppe et tangentes ex visu et
tactu essent testes miraculi efficaciores sicut su-
pra dñm est de amotione lapidis. **d** Et fini-
te abire: vt ostendatur vere suscitatus et nō fan-
tastice. p opera vite cuiusmodi est ambulatio et
comestio et p similia. Ideo dicit in sequēti cap.
q lazarus erat vnus de discumbentibus.
e Multi ergo: hic ponitur suscitationis esse-
tus: ex hoc q viso p dīcto miraculo multi eoz
crediderunt xponec mirum qz illud signū fuit
diuine virtutis manifeste ostensiuū: que nō po-
test adesse ad testificandum aliquod falsum: et
hoc ē quod dicitur. Multi g ex iudeis et. p. 3.

Expositio moralis.

Erat qdam languens: p hunc lazariū languē-
tem potest significari quilibet patiens grauem
tēptationem. p eius fofores significantur per-
sone pro eius alleuiatione deuote christum de-
precantes: que non semper exaudiuntur sed ra-
lis patiens aliquando per actum peccati mor-
talis mori permittitur ab eo qui est tante boni-
tatis et potētie q pōt et potest bona de malis eli-
cere. Per iesum autem qui salus interpretatur
predicator vel confessor salutem animarum si-
tens significatur: qui peccatozem nō solū mor-
tuum reperit per culpam sed etiam aliquando
ferentem per infamiam et sepultum sub lapide
per obstinationem: et tamen deo principaliter
operante sic per bonam intentionem reducit
eum ad vitam gratie: quod non solum tollit ob-

stinatio et mors culpe sed etiam infamie setoz
et suauis odor redditur bone fame.

Questio fratris Antonij bertrini. Setet qua-
driduāus est Joannis. xj. ca. **C** Ex quib⁹ ver-
bis a doctoribus et patribus queritur: qd istoz

duozum peccatoz
grauius esse dcer-
nitur: homicidij
an blasphemia. Et
profecto sicut testi-
mōijs fide dignis
approbatur: mul-
to grauius multo
qz horribilius ipo-
homicidio pecca-
tuz blasphemie re-
tinetur. vnde san-
ctus Thomas se-
cūda secūde. q. iij.
sup hoc talem rō-

cit iesus crediderit i eū.
Sabbato post quartaz
dominicam quadrage-
sime. Euangelium sm
Joannem. viij. cap.

Illo tem-
pore. Dice-
bat Iesus
turbis iu-
deoz. Ego

nem assignat. Illud peccatum in se graui⁹ atqz
horribilius est: qd directe deum offendit et per-
ponderat eo q non directe in deum sed in pro-
ximum nocumentum et offensionem intēdit: cū
autem blasphemia offendat pprie deum et ho-
micidium primūz: sequitur valde bene q blas-
phemia sit graui⁹ et horribili⁹ qz ipm homi-
cidium. Ziler. quozqz doctor irrefragabilis i suo
secundo dicit. Peccatum blasphemie est cōtra
pceptum pme tabule: peccatum homicidij ē cō-
tra pceptum secunde tabule. Sed mains pecca-
tum est q cōmittitur contra pnam tabulaz qz
secundam: ergo maius peccatū est blasphemia
qz homicidium. Alia ratio reddi potest qā ho-
micidium quandoqz licet sicut iudici occidere
delinquentem: Blasphemare autem nunqz li-
cer. Ultima ratio redditur qz saltes spirit⁹ blas-
phemie est peccatum in spiritum sanctum: ho-
micidium vō non. His quattuor rationibus
morā hec deuotissima femina martha ait ad ie-
sum fetet. Sua horribili pditione blasphemās.
qua driduāus est enim quia his quattuor ra-
tionibus peior est homicida.

Expositio litteralis.

Euangelista. hic describit doctrinā ipsi
us christi qñtum ad virtutem illumina-
tiuam. et diuiditur in duas: quia primo
preponitur intentum. Secundo pbat ibi. Di-
xerūt ergo pharisei. Circa pñm tria ponunt: p-
mū est ipius xpi speciale pñilegiū cum dicit.

Sabbato post

a Ego sū lux mundi: alij. n. nō sunt lux: s; ab hac luce illuminari vō dicet postea: nō tū sic est itel ligendū q; xps sit sol iste visibilis sicut itellige/ bāt iſſamē dei. Lux. n. magis p; pte dī in spūa/ libus q; in corpōalib; q; lux h; rōnem an i/ festant: q; p; pte i/

h; locum in cogni/ tione itellectua q; sūmū tener gradū/ et iō ipse deus sol/ ē lux p; essentia q; ab ipso oīs notitia/ dī iust. Secūdo ppo/ nit hui' lucis bñfi/ cium cum dicitur/ b Qui seqtur me/ p fidē formaram./ c Nō ambulat i/ tenebris ignoran/ tie et culper; p pfe/ quēs nō veniet ad/ tenebras gehēne:/ q; sunt terminus p/ dictarū tenebrarū ppter hoc iſſamē. viij. cap.

Dicunt tenebre exteriores id est vltimē: p xpm/ eniz facta ē veritas p tenebras ignoratīe et gra/ p tenebras culper; et glia dabit ab eo cōtra tene/ bras gehēne. Tercio pponit hui' lucis fructus/ cum dī. d S; habebit lumē vite. q; p irra/ diationē hui' lucis eleuabit itellectus ad vidē/ dū deū clare et p psequēs affect; ad fruēdū ipm/ pfecte in qb; p; iſſit vita eterna. e Dixerūt g; hic pbat ppositū et diuidit in duas: q; pmo po/ nitur iudeoz obiectio. Secūdo xpi rñsio ex q; ostē/ ditur ppositū: ubi rñdit iesus. Obiectio aut eo/ rū pcedit nō ex parte dicti q; erat verissimū: s; ex parte dicētis: h; ē qd dī. e Dixerūt ergo pharisei. Tu de te ipso testimoniū phibes.

f Testimoniū tuū nō ē verū. i. habens firmita/ tem dato q; esset ver; in se: q; nullus pōt ferre te/ stimonium de se ipso. g Respondit iesus: h; ponitur xpi responsio et excludit eoz obiectio/ nem dupliciter: pmo ostendendo q; cōsequen/ tia nō tenet. Secūdo q; antecedens ē falsū: ibi/ vos sūm carnem. Circa pimum sciendū q; testi/ monium h; firmitatē et veritatē ex certitudine/ cognitionis: et ideo hominis testimoniū de se/ nō est firmum: q; et si se cognoscat tamen frequē/ ter inordinatē afficitur ad se ipm: deus autem p/ secte se et alios cognoscit: et nō potest esse distor/

tio in eius affectu: ppter quod testimoniū dei/ de se ipso firmum est: Testimonium autē homi/ nis de deo est inualidum ppter defectus cogni/ tionis: xps autem erat homo et deus nec pote/ rat esse defectus cognitionis vel inordinatio

affectiōis in diui/ na natura vel hu/ mana: ppter quod/ eius testimoniū/ d se ipso erat firmū/ magis q; quodcū/ q; aliud testimo/ nium: et sic p; defe/ ctus consequētie/ et hoc est quod dī. g Respondit ie/ sus et dixit: si ego/ testimoniū phi/ beo et c. subdit cau/ sa id est. h Quia/ scio vnde veni aut/ quo vado. id est p/ secte cognosco pa/ trem a quo exiui in mundū et ad quē reuertar/ et sic patet pbatio ppositi. i q; christus sit lux p/ essentiam quia verbum est a patre pgreddēs: h/ cur lux a luce. i Uos autem nescitis vñ ve/ nio aut quo vado: q; eius diuinitatē ignorabāt/ k Uos autem sūm carnem. hic ostendit chri/ stus antecedens eoz esse falsum et diuiditur in/ duas: q; pmo ponitur christi pbatio. Secūdo/ remouetur eozum obiectio: ibi dicebant ergo. Antecedens eozum erat q; xps esset solus q; de/ se testimoniū perhiberet et hoc est falsum: q; a/ filius dei non potest esse sine patre et spiritu s; a/ cto: q; concorditer dant testimoniū cum eo: vt/ dicitur pme. Joannis. v. capitulo. Tres sunt q; testimoniū dant in celo et c. Tamē non fit hic/ mentio nisi de patre: et hoc est quod dicitur. k Uos sūm carnem iudicatis. s. me esse solum/ hominem. l Ego non iudico quē q; i. per/ exteriora sicut vos: q; deus intuetur co/ m. Et si ego iudico: iudiciū meū verū est. i. fir/ mum. n Quia nō sūm solus vt supponitis/ q; non potest esse solitudo in diuinis: cum vna/ psona sit in alia et conuerſo: ideo subditur. o Sed ego et qui misit me pater et c. ex hoc ar/ guit ad ppositū dicēs. p Et in lege vestra scri/ ptū est. Deutero. xix. ca. q Quia duoz hoīuz/ testimoniū verum est. i. debet reputari verum

quia ipse b
tamen non c
qui testimo
persona:
qui misit me
minori: Si
duorum bon
testimoniū
mum qui b
cognitione
uam: et poss
bere affectu
distortam:
sostius test
um patris: c
diuinis: ubi
potest esse ta
fectus debet
mam reputa
uerit iudeo
legabat par
secerunt.
non est tali
Tredabant
lium Iosep
e Respon
f Meq; m
g Meq; pa
cognitio vno
liquim: ideo
enim iudei b
tiles: q; quod
deus. tamen
ad mysteriū
plene reuelat
ielus in gazop
tur oblatione
addidit euang
erat in loco ub
querebant euz
uina virtutis
dit eum. h
eius. id est ab eo
luit captus est.
Expositio m
habeat. Quē
Tu de te ipso testi
um tum non est
C Super quib
legis preceptum

quia quibus duo homines possunt mentiri simul: tamen non contingit defacili. a Ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso. ecce una persona. b Et testimonium perhibet de me qui misit me pater: ecce alia: argumentum est a minori: Si enim

duorum hominum testimonium est firmitum qui habent cognitionem parvam: et possunt habere affectionem distortam: multo fortius testimonium patris et filii in diuinis: ubi non potest esse talis defectus debet primum

reputari. c Dicebant ergo hic remouetur iudeorum obiectio: audientes enim quod allegabat patrem suum in testimonium: statim obsecerunt. d Ubi est pater tuus: quasi dicat non est talis ac tantus quoniam in hoc sit ei credendum. Credebant enim eum esse hominem purum filium Ioseph. Et ideo de ipso derisorie querebant

e Respondit iesus: obiectionem excludendo. f Neque me scitis: sed dei tatem. g Neque patrem meum. per consequens: quia cognito uno correlatiuorum cognoscitur et reliquum: ideo subditur. h Si me sciretis. I

enim iudei haberent maiorem notitiam quam gentiles: sed quod dicitur. ps. lxxv. Notus in iudea deus. tamen non cognoscebant eum quantum ad mysterium trinitatis: quia non erat adhuc plene reuelatum. i Hec verba loquutus est iesus in gazophylatio. id est in loco ubi ponebatur oblationes pro edificijs templi: Hoc autem addidit euangelista: ad ostendendum quod iesus erat in loco ubi poterat faciliter capi ab eis: quod querebant eum occidere nisi fuissent repressi diuina virtute: ideo sequitur. Et nemo apprehendit eum. k Quia nondum venerat hora eius. id est ab eo preordinata: quia quando voluit captus est et non ante.

Explicatio moralis super euangelium istud non habetur. Questio fratris Anthonij betontini. Tu de te ipso testimonium perhibes testimonium tuum non est verum. Joannis. viij. caplo. Super quibus verbis queritur. Contra quod legis preceptum malicia suam blasphemiam di-

rigit: Ad quod irrefragabilis doctor Alexander de ales in secundo suo volumine inquit. Peccatum blasphemie contra illud primum tabule esse preceptum. Non assumes nomen dei tui in vanum: quod Exo. xx. capitulo denotat. Pro-

fecto nomen dei i vanum assumere: est diuine maiestati derogare: aut si bi et seruis suis conuinciam inferendo: aut a se: aut a seruis suis debita et conuenientia denegando: quod propter diffinitio blasphemie est. Propterea Ambrosius

ait. Blasphemia est cum deo attribuitur quod ei non conuenit: vel cum ab eo remouetur: quod ei puenit: que duo simul pharisei fecerunt quando dixerunt. Tu de te ipso testimonium perhibes. testimonium tuum non est verum. Hic quidem primo denegant sibi quod ex ratione iam conuenit: licet enim codice de testibus lege omnibus dicatur: quod in causa propria nemo potest esse testis: tamen quia Iesus purus homo non erat et sibi metipsum ut homo testimonium non reddebat: verum de se poterat testimonium perhibere. Unde Augustinus ait. Verum est testimonium lucis: siue se ostendit siue aliud: Secundo pharisei blasphemantes christo domino attribuerunt quod eius maiestati non conuenit dicentes. Testimonium tuum non est verum: et proculdubio false dicebant: immo forte mendaciter: quia bene fortasse sciebant omnia fuisse in eo: que ad ydoneum testimonium requiruntur. Tria enim sunt que testis debet habere secundum theologos. Primo in intellectu veritas: quia sicut cecus non potest de coloribus iudicare: sic qui ignorat non potest testimonium perhibere. Secundo in affectu bonitas: quoniam secundum sapientem in ethicis qualis est unusquisque talia loquitur. Amantes inquit ipse et odientes non pariter in dicamus. Tercio in assatu pluralitas: nam communiter unus testis firmiura non adhibetur fides sicut digestis de testibus lege ubi numerus. et iij. q. iij. Is item in criminali describitur. Christus igitur qui erat summa veritas et sapientia ipse dicente hodie: scio unde venio: et summa

bonitas et clemētia ipso etiam addente. Ego nō iudico quēqz. s. malo et falso iudicio: vt vos facitis. et summa potentia qz neqz solus: sed vna cū patre ipso etiam cōfirmante q ait. Ego solus nō sum: sed ego et qui misit me pater. Verum pfecto testimoniū p hibeos: omnia pter illa reperirentur in eo: et multo his plura: q a peritis in iure describuntur. Dicit enī isti q be ditiōes requiruntur in te ste. Cōditio sexus: etas: discretio: fama. Et fortuna si des in testibz ista requires.

Dominica de passione
Epistola Pauli ad hebreos. ix. capitulo.

Hres: xps
assistēs pō
tifer futu
rozū bono
rum: pam.

Expositio litteralis.

Hic apostolus ostendit de tabernaculo moysi inqz fuit figura noue legis: circa quod apostolus duo facit: qz pmo de clarat ppositum: secūdo pbat quoddam suppositum: ubi enim sanguis: Circa pmo qnqz tāgit pmo dignitatem loci: qz illa pars tabernaculi que figurabat nouū testamentum vocabatur sanctū sanctorū. Secūdo dignitates ministri: qz solus summus pontifex illuc intrabat. Terrio modum intrandi: qz cum sanguine intrabat. Quarto tempus intrandi: qz tū semel in anno. Quinto ad qd intrabat. s. ad placandū sibi deū et populo: et ista significant ea que sunt in nouo testamento: qz xps q est summus pontifex intrauit celum: quod designabatur p sanctum sanctorū: vt supra dicitur: et p ppiū sanguinem ad placandum nobis patrem: et hoc est quod dicitur.

a Christus assistens. Sciendum tamen q in hoc cap. constructio est multum suspensiuā: et iō vt clarus et breuius pcedam: ego ponam lram non sū q iacet in libro sed sū ordinem serie. **a** Christus aut assistens. hic tāgitur dignitas ministri noui testamenti: qz xps est nomen suppositū existēs in natura duplici. s. diuina et humana. Pontifex. hic tangitur nomē officij: qz xps est pnceps aliorū pastozū: sū quod dicit pma Petri. v. cap. Cum apparuerit pnceps pastozū et assistens. i. semp paratus ad suū officium. s. ad interpellādū patrem p nobis: et ad auxiliandū nos contra impugnatiōē hostis:

introiuit semel in sancta. i. in celum vt patebit infra: quod qdem celum est tabernaculum p amplius. i. valde amplum: ppter imensitatem bonozū celestium: et pfectius qz fuit tabernaculum moysi: quod fuit mobile et portabile de loco ad locū. Istud est immobile et eternū: sū quod per Isai fuit pdictum xxxij. ca. Oculi videbunt hierusalem ciuitatē. opulentam tabernaculum quod nequaqz transferri non poterit: ibi enim loquitur de hierusalem celesti: non manu factum. i. non per

hominē: sicut fuit tabernaculum moysi p manu Bezeleel. Unde considerandū est q tabernaculum moysi sic erat dispositum: parietes enī erant de quibzdam asteribus coopertis auro. Tectū vō tabernaculi erat quedā cortina quatuor coloribz dīcta. Altitudo tabernaculi erat decem cubitoz: et latitudo decem: longitudo vō eius. xxx. et erat quedā cortina interi⁹ diuidēs longitudinē in partes inaequales: qz ex vna parte cortine erant decem cubiti tū: et dicebat illa pars tabernaculi sanctum sanctorū. In alia enī parte erant. xx. cubiti: et dicebatur illa pars sancta absolute: vel etiam sanctum: et sic distinguebatue partes tabernaculi sicut in ecclesijs nostris choro et naui: nisi q opposito modo erant sitae: qz choro in ecclesijs nostris est versus oriētem: in tabernaculo vō moysi: sanctum sanctorū erat versus occidentem. Alterius considerandum q in sanctum sanctorū erant tria: Archa testamenti: duo cherubini: et ppiatozū. Apostolus addit quartum. s. q ibi erat turribulum quod exponunt aliqui dicentes q per hoc intelligi debet altare incensū: sed hoc p falsum p textum Exo. vltimo ca. vbi dicitur. Altare incensū erat in alia parte tabernaculi: hoc etiam dicunt Iosephus et hieronymus. Et ideo dicendum q p turribulū nō intelligitur aliud nisi q erat ibi incensozium in quo summus sacerdos i. trans sanctum sanctorū ponebat incensū vt nebula inde surgens impediret aliorū conspectū q erant in alia parte tabernaculi ne viderēt ea

que erant
alia parte
tria: s. m
candelab
tare Thim
sanctum
tem assign
mytica: L
istud erat
toris totū
nobis inu
Celum fid
substantia
tabernacu
in qua erat
cam natura
signandum
seculo visib
te in illo se
in causis
tur quod a
contenta. s.
entiam qu
Zaron qu
quam coe
per quod
ciatozū
ind: respon
signatur ip
omnibus cr
etozū def
derem nob
tabernaculi
signabatur
tabernaculi
coloribus dī
varij stell
in quo erant
des septem p
situm in part
in Emysperi
Per mensan
signabantur
q nutritur h
et per eadem
neratione: De
q in altari def
ture de alta
legica pcedi
tabernaculi qu

que erant intra sanctum sanctorum. Similiter in alia parte tabernaculi que dicebatur sancta erant tria: albensa ppositio in latere aquilonari: et candelabrum aureum in latere australi: et altare Thimiamatis in medio contra diuidentem sanctum: Et sanctum sanctorum. Predictorum autem assignat duplex ratio vna litteralis et alia mystica: Litteralis est ista. Tabernaculum enim istud erat ordinatum ad cultum veri dei creatoris totius mundi in quo sunt due partes: vna nobis inuisibilis videlicet istud quod est vltra celum sidereum vbi erat habitatio spiritualium substantiarum et hoc figurabatur per illam partem tabernaculi que dicebatur sanctum sanctorum: in qua erant Cherubin representantia angeli: cum naturam: et archa testamenti clausa ad designandum quod rationes eorum que sunt in hoc seculo visibili continentur clausa et nobis occulte in illo seculo superiori sicut rationes effectuum in causis: et artificiorum in artifice continentur quodammodo clausa. Et hoc per tria in archa contenta. scilicet tabulas que representant sapientiam qua diriguntur res humane: Et virga Aaron qua designatur potestas regiminis: per quam coercentur homines a malis: Et manna per quod designatur vita humana: Per prophetiarum vero quod erat quasi locus dei: et quia inde respondebat summo sacerdoti: per hoc designatur ipse deus gloriosus et sublimis presidens omnibus creaturis: sic postquam per sanctus sanctorum designantur ea que sunt supra celum sidereum nobis inuisibilia. Sic per aliam partem tabernaculi que dicebatur sanctum absolute designabatur alia pars mundi: Per rectum autem tabernaculi in quo erat quedam cortina varijs coloribus distincta: designabatur celum sidereum varijs stellis ornatum. Per candelabrum autem in quo erant septem lucerne designabantur orbis septem planetarum: et propter hoc erat positum in parte australi: quia cursus planetarum in Emisferio nostro semper est ad austrum. Per mensam vero vbi erant panes suppositi designabantur elementa: ex quibus constituitur et nutritur hominum vita: quia ex eisdem sumus et per eadem nutri-mur vt dicitur secundo de generatione: Designabat etiam illa mensa: quia in altari deferuebant creatori vniuersae creature de altari debent viuere. Ratio autem alioquin predictorum est: quia per illam partem tabernaculi que dicebatur sancta designabatur

vetus testamentum in quo veritas diuina: non erat latens sub velaminibus figurarum: sicut aspectus eorum qui erant intra sanctum sanctorum et erat interclusus per cortinam mediam inter vtramque tabernaculi partem: vt dictum est per illam: vnde per tabernaculi partem que dicebatur sanctum sanctorum in qua erant illa que representabant spiritualia et diuina vt dictum est: significabatur nouum testamentum in quo reuelata est veritas diuinorum: propter quod in passione domini in qua consummatum est nouum testamentum: scissa fuit illa cortina que prohibebat aspectum eorum que erant intra sanctum sanctorum: vt habetur Luc. xxiij. capitulo. Hac autem expositionem secundam psequitur apostolus. et hoc est quod subdit apostolus exponendo verbum predictum. id est non huius creationis id est humane factionis. Tangit etiam tempus intrandi: ibi semel: quia totum tempus non est nisi vnus annus respectu pontificatus christi: et ideo ex quo semel intravit semper est ibi: tangitur etiam modus intrandi cum dicitur. Neque per sanguinem hyrcorum aut vitulorum: sicut intrabat pontifex veteris legis: sed per proprium sanguinem: qui pro nobis fuit effusus in cruce. Tangitur etiam ad quid intravit cum dicitur: eterna redemptione inuenta: quia per hoc habemus eternam redemptionem per modum convenientissimum a christo inuentum in quantum satisfecit: quia poterat in quantum deus. Et soluit qui debebat in quantum homo. Si enim sanguis. hic probat quoddam suppositum circa vitulum dictum. scilicet quod sanguis christi fuit efficacior ad nostram redemptionem eternam: et facit talem rationem: sanguis christi ex vnione ad suppositum diuinum habet virtutem maiorem ad emundationem anime quam sanguis. Hyrcorum et vitulorum et aqualustrationis ad tollendum immundiciam corporalem seu impedimentum irregularitatis de quo predictum est. Veritas propositionis huius patet: quia sanguis christi ex eius vnione ad suppositum diuinum contrahit quantumdam infinitatem virtutis: Sed predicta veteris legis tollebant immunditiam corporalem contractam ex tactu alicuius immundi et a diuino cultu impediens: vt patet numeri. xix. capitulo. Ergo multo fortius sanguis christi mundat animam et reddit eam aptam ad salutem eternam: et hoc est quod dicitur.

Dominica

a Si enim sanguis hyrcorum et thaurorum hoc fiebat in festo expiationis. b Et cinis vitule aspersus: quia in aqua illustrationis qua debebatur immundi aspergi ponebant cineres vitule co-
busti. ut dicitur numeri. xix. cap. c Ingnatos sanctificat ad emundationem carnis: quia

animas mundare non poterat.

d Quam magis sanguis christi emundabit conscientias nostras ab operibus mortis. id est peccatis quae mortificant animam morte culpe et morte gehenne. e Ad serviendum deo vivere: hoc dicitur ad differentias illorum: qui putant vi-

Si enim sanguis hyrcorum et thaurorum et cinis vitule inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis christi qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum deo: emundabit conscientiam nostram ab operibus mor-

tuus ad serviendum deo viventi? Et ideo novi testamenti mediator est: ut morte intercedens in redemptionem earum praevaricationum: quae erant sub prioris testamenti: reprobationem accipiant: qui vocati sunt eterne hereditatis. In christo iesu domino nostro
i Reprobationem eterne hereditatis accipiant. p efficaciam passionis. k Qui vocati sunt ad participandum ipsum per veram fidem et sacramentorum nonne legis susceptionem et sic per novum testamentum est efficacius veteri: quia mundat animam et offert gloriam. Vetus autem testamentum non exterius mundabat et temporale hereditatem promittebat. Questio fratris antonii berontini. Sanguis christi qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum deo. emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis. Paulus ad hebraeos. ix. ca.

In quibus verbis queritur: utrum teneamur ad id quod nobis conscientia dicitur. Bonaventura in secundo distincti. xxix. parte secunda articulo. secundo. quia quod conscientia aliquando dicitur aliquid quod est secundum legem dei: aliquando aliquid quod est contra legem dei: loquimur hic de dictamine per modum preceptionis vel prohibitionis non per modum consilii. siue persuasio-
nis. In primis quidem conscientia simpliciter ligat et vincit per eo quod ad illa homo ligatus per leges divinas et conscientia que illi recordatur ligatum ostendit. In secundis vero conscientia ligat quod diu manet: unde vel tenetur homo conscientiam deponere: vel tenetur illud quod dicitur conscientia adimplere: utpote si dicitur quod necessarium est ad salutem festum de terra levare. In tertijs vero conscientia non ligat ad faciendum vel non faciendum sed ligat ad se deponendum per eo quod cum talis conscientia sit erronea errore repugnante legi divine necessario quod diu manet ponit hominem extra statum salutis: et ideo necessarium est eam deponere: quia siue homo faciat quod dicitur conscientia eius siue eius oppositum mortaliter peccat. Si vero facit quod conscientia dicitur: et illud est contra legem dei: et facere contra legem dei sit mortale peccatum: absque dubio mortaliter peccat. Si vero facit oppositum eius quod conscientia dicitur ipsa manente adhuc mortaliter peccat: non ratione operis quod facit sed quia malo modo facit. facit enim in contemptum dei

terat auferre sed per mortem christi sunt ablata.

domini creditur
plicere: quia
glo. sup. illud
est ex fide
p. scientiam
peccatorum
fiat et quod bonum
si non faciendum
datur peccatum
Et ro. huius
et attendit
quod homo facit
quo animo facit
et iste qui facit
us iubet credere
facere contra
voluntatem non
bono animo: non
et ideo peccat
taliter.

Expositio
Hec
deus
et
rasset quod
non est propter
etiam tuamque
remouens
peccato: quia
tum quod pos
fuz audire et
cum hoc non
dico: si quia
et subdit cam
ditur: quia
est: et est sibi
b. Propter
ba dei ex ore
et per consequen
per creationem
et responde
nitor eo: ini
as: quia pro
us responsio
telas. Circa
num quod nescit
conicia iniuri
b. bentes quod
uerterunt dice

dum credit dictante sibi pscientia hoc deo displicere: quoniam deo placeat: hoc est quod dicit glo. sup illud Roma. iij. ca. Omne quod non est ex fide peccatum: tibi glo. Omne quod ad pscientiam pertinet si aliter fiat dicit Apostolus esse peccatum: quoniam si non fiat et quod bonum est si non faciendum cre datur peccatum est Et ro huius: quia non tamen attendit deus quod homo faciat: sed quo animo faciat: et iste qui facit quod deus iubet credens facere contra dei voluntatem non facit bono animo: sed malo: et ideo peccat mortaliter.

Dominica in passione Evangelium secundum Joannem. viij. cap.

In illo tempore: Dicebat Iesus turbis iudeorum et principibus sacerdotum. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis: quia

nos: quia samaritanus es: et enim Christus esset genere iudeus et non samaritanus: tamen vocavit eum samaritanum duplici de causa: una est quia videtur deum esse cap. iij. quoniam samaritani essent gentiles tamquam legem in parte servabant. Et ideo erat vulgare apud iudeos quod ille qui in parte legis solus observabat: et in parte leges solus utebatur vocabatur samaritanus: quoniam esset iudeus propter similitudinem ad iudeos: sicut apud christianos aliqui dicuntur iudeus vel saracenus. Qui ritum catholicum habet: et de monum habet? Respondit Iesus. Ego demonium non habeo: sed

Expositio l'alys.

Hic evangelista declarat proprietatem iudeorum et phariseorum: quoniam proprietatem eorum erat recipere falsa et mendacia: et non veritas: sed quod possent dicere quod non credimus tibi: hoc non est propter odium veritatis sed propter malitiam tuam: quia malus homo es: Ideo dicit hoc removens. a Quis ex vobis arguet me de peccato: quasi dicat: Si habetis aliquid peccatum quod possitis super me ostendere: paratus sum audire et me rationabiliter purgare: et ideo cum hoc non possitis facere. b Si veritatem dico: si quia. c Quare non creditis mihi? et subdit causam dicens: quia ex deo est: verba dei audit: quia quilibet audit doctrinam ad quam affectat est: quia est sibi conaturalis: et ideo concludit. d Propterea vos non auditis. i. recipitis et verba dei ex ore meo. e Quia ex deo non estis et pro consequens sequitur quod sitis ex diabolo: non per creationem sed per imitationem. f Responderunt ergo: ostensio patre eorum: ponitur eorum iniuriosa responsio: et dividit in duas: quia primo ponit dicta responsio: Secundo ipsius respondens mansuetam declinationem: ubi respondit Iesus. Circa primum sciendum quod modus hominum qui nesciunt rationabiliter respondere est ad conicia iniuriarum se convertere: et ideo iudei non habentes quod Christo responderet ad conicia se converterunt dicentes. g Nonne bene dicimus

sa est quia samaritani erant multi infelices iudeis et odibiles eis: ut supra dictum est ca. iij. Et ideo vulgare erat apud iudeos quod homines malos et eis odibiles vocabant samaritanos quoniam essent ini dei. Talis autem erat Christus secundum reputationem eorum. Ideo vocabatur eum samaritanum. h Et demonium habes: hoc enim iudicabatur de Christo propter mirabilia que faciebat et magicis artibus imputabant: Et quia secreta eorum frequenter arguendo dicebat: et quia aliquando quidam alta et subtilia loquebatur que non intelligebatur: propter quod eum arripuerunt dicebant. Sicut et de Saul dicitur primo Regum. xvij. ca. quod arreptus a demonibus prophetazabat in aula sua. i Respondit Iesus. hic ponit ipsius Christi mansuetam declinationem: cum maledicere non maledicebat ut habet primo Petri. ij. cap. Io mansuere iniuriarum declinat dicens. k Ego demonium non habeo: quod primo quia demoni expellebat: nec doctrinam malam habebat sed sanctissimam ut primo inveni. Si enim aliquis homo in nulla lege imbutus videret Christi doctrinam stantem et sola ratione naturali iudicaret eam mundissimam et honestissimam respectu cuiuscunque alterius doctrine. Similiter miracula Christi non habebat virtute demonis: quod primo ex hoc quod faciebat multa non solum virtute demonis: sed virtute cuiuscunque creature tractantis: sicut est suscitatio mortuorum: illud minatio eccorum et illustratio hominum simplicium

et cōfūmilia ex hoc p̄ q̄ habebant virtute diuina. ideo sequitur. a. S; honorifico p̄m meū: declarando eius virtutem in miraculo.

b. Et vos inhonorastis me: attribuēdo demoni q̄ vtuti diuine deberet attribui: ne possent dicere q̄ talia dīceret ad iactantiā subdit. Ego aut̄ nō

quero gl̄iam meā Sed q̄rit hic cum x̄ps quereretur gl̄oriā dei p̄is: et ca: de; sit gl̄ia patris et filij: quomō pōt dicere: Ego autē nō quero gl̄oriam meā. Dicendū q̄ dirigit v̄bū ad itētiōnē eorū quibus loquebat q̄ repubabatur eum quere re honorem mūdanum: et est sensus.

c. Ego aut̄ nō quero gl̄iam meam quasi dicat: Ego nō quero gl̄oriam ab honore dei p̄is deuiantē sicut vos creditis. d. Est q̄ querat et iudicet: quasi dicat illi q̄ querunt gl̄iam mūdi possunt manifeste iudicare. et ppendere p̄ facta mea q̄ ego talia nō quero: q̄ vita x̄pi in paupertate et abiectiōe existens gl̄ie mūdanę erat p̄ria. Aliiter exponitur. Ego aut̄ nō quero gl̄iam meam. i. exaltatiōnē meā: p̄ nūc: q̄ ante passiōē x̄ps querebat abiectiōnem.

d. Est q̄ querat. s. deus pater q̄ post humiliatiōē in cruce exaltauit eū: et dedit illi nōmē quod est sup̄ omne nōmē: vt dicit ad Philipenses. ij. cap. Et iudicet. s. deus pater de illis q̄ me inhonorat vindictam faciendo de ipsis qd̄ factum est qū in vindictam mortis x̄pi destructa est ciuitas et tēplum et populus occisus et captiuatus est p̄ romanos.

e. Amē amen dico vobis. hic p̄batterium supra positū. s. q̄ sequēs x̄pm lumen habeat vite: Et diuiditur in duas: q̄ p̄mo ponitur x̄pi p̄batio. Secundo iudeorū obiectiō: ibi dixerūt ergo. In p̄ma parte dī. sic.

e. Amen amē dico vobis. i. fideliter: et duplicatur ad maiorem affirmatiōē. f. Si q̄ sermonem meum seruauit mortem nō videbit in eternum. Quis ratio est q̄ semen. i. verbū dei vt habetur Luc. viij. cap. Inq̄rtum vita eterna in verbo dei consistit: sicut in quodam p̄ncipio

honorifico patrem meum et vos inhonorastis me. Ego autem nō quero gl̄oriam meam. Est q̄ q̄rat: et iudicet. Amē amen dico vobis. Si quis sermonem meum seruauerit mortem nō videbit in eternum. Dixerunt ergo iudei. Nunc cognouimus q̄ demoniū habes. Abra

seminali q̄ finaliter p̄ducit in vitā beatam: sicut virtute seruauit. p̄ducitur fructus et ideo sicut ille qui seruat semen a corruptiōe peruenit ad fructum: sic seruans verbum diuinū: puenit ad beatitudinis statum q̄ beatitudo designatur cū dicitur. Ador-

tem nō videbit vitam enī beatam in visionē et fructū cōsistit: ideo per excludiōem mortis gehēne que huic visioni opponit: consecutio beatitudinis intelligitur et sic patet quod sapra fuit p̄positum. s. q̄ sequens x̄pm habet lumen vite: q̄ sequela x̄pi in obseruatione verbi eius consistit.

g. Dixerūt. hic ponit iudeorū obiectiō in contrariū: diuidit in duas: q̄ p̄mo ponitur dicta obiectiō. Scd̄o x̄pi r̄sponso: ibi r̄spondit iesus. Obiectiō aut̄ eorū incipit a cōuicio q̄ sicut hoies it/rationabiles et turbati statim dixerunt.

h. Nūc cognouimus q̄ demoniū habes: q̄ si dicat p̄s in opinabamur te habere demoniū: Sed mō lumen certi q̄ ita est q̄ nulla falsitas a deo est: sed a diabolo q̄ est pater mendaciū vt tu dixisti: verbum aut̄ tuū est manifestum et aptū mēdaciū ad cuius p̄bationē iducit. Abraā mortuus ē et p̄pheta: q̄ in sermonē dei seruauerunt q̄ est maioris virtutis q̄ sit sermo tuus: et iō p̄ salūm qd̄ tu dicis. i. Si q̄ sermonem meū seruauerit et. Ex quo p̄ q̄ decipiebant in equoco: ex quo x̄ps dicebat de morte sp̄uali: ip̄si aut̄ acceperūt de morte corporali: iō querunt derisorie duo: p̄mū est. k. Nunq̄ tu maior es p̄e nostro Abraā: quasi dicat nō: scd̄m est.

l. Quē teipm facis: q̄ si dicat. manifeste p̄ q̄ ad gl̄iam vanā de te falsa dicis. m. R̄spondit iesus: hic ponit x̄pi r̄sponso et p̄mo ad scd̄dū. scd̄o ad p̄mū: ibi Abraā: et q̄ in vltimo quod sito imponere ei querere vanā gl̄iam: ideo h̄ excludit dicens. n. Si ego glorifico meip̄: i. si ego quero gl̄iam meā p̄ter regulā v̄ritatis diuine vt vos mihi imponitis. o. Gl̄ia mea nihil est. i. falsa q̄ falsum ē non ens vel nihil. S; z

nō est ita q̄ lum salum
a. Est p̄re
rum opar
tionis et
tis q̄ deus
est op̄erū
honēd h̄
sum quod
dicens. c
cognouit
p̄ndem fo
in qua cōi
filiatio p̄
nem. d
tem nōi et
eius filius
lis habens
sciam cum
e. Est di
non scio ei
miliis vob
rendo vos
gnoscatis
ignore
cū cor: in
subdit. f
g. Estern
cognitio pe
dere malo
dicit p̄s. ij
h. Abraam
sierant enim
Abraā et r̄s
ster exultau
desiderauit
quod est vid
iō: Abraā: p̄
siderabat: q̄
nem expectat
do. s. dicitur
omnes gēte
trium angelo
nitatis myste
Isaac p̄pter q̄
videt vt habe
ra hoc dicitur
h. Nunquā
am vidit: qu

nō est ita qz gloria mea est a deo pte a quo nūllum salum pōt esse: hoc est quod dicitur hic. a Est pater meus qz glorificat me: p miraculo rum opationem: z poitea glorificabit p resurre ctionis z ascensionis glām. b Quē vos dici

tis qz deus vester est: p operū imita tionē: sed hoc ē sal sum quod probat dicens. c Et nō cognouistis eum: p fidem formatāz in qua cōsistit dei filiaz op adoptio nem. d Ego au tem noui eū: sicut eius filius natura lis habens eandē sciam cum ipso.

e Et si dixerō qz non scio eū: ero si milis vobis mendax: sicut estis mendaces asse rendo vos eum cognoscere cū tamē non cū co gnoscatis: ita essem mendax si assererē me eum ignorare cū in qstū deus habet nōciā eādē eū eoz: in qstū homo eum clare videt: z ideo subdit. f Sed scio eum. f. predicto modo.

g Et sermonem eius seruus hoc addit qz vera cognitio per opera demonstratur. In omni. n. opere malo est aliqua ignorantia: ppter quod dicit pbs. iij. ethi. Omnis malus est ignorās.

h Abraam: hic respondetur ad psum. que/ sierant enim pmo derisorie si ipse eēt maior qz Abraā. z respondet qz sic dicēs: Abraā pater ve ster exultauit vt videret diē meūz. Quia abraā desiderauit cognoscere tempus aduentus xpi: quod est videre xpm in spiritu: z sic p qd ma/ ior Abraā: ppter hoc enim cognitionē hāc de/ siderabat: qz ab ipso omnium gentiū redēptio nem expectabat. i Vidit z gaudius ē: quan do. f. dictum est ei in semine tuo benedicentur omnes gētes. Gen. xxiij. ca. Et quādo in signa trium angeloz sibi apparentium cognouit tri nitatis mysterium. Gen. xxiij. ca. z in oblatiōe Isaac ppter quod locus ille dictus est. Domin⁹ videt vt habetur Gen. xxiij. ca. qz dominus fecit videre abraam oculum xpi mysterium. Sz cō tra hoc dictum xpi veracissimū arguit dicētes

k Quinquaginta annos nondū habes z abra am vidisti: quasi dicāt hoc est impossibile qz a morte Abrae vsqz ad tempus xpi fluxerunt an/ ni circiter duo milia. Solet queri cum xps nō haberet vltra triginta tres annos quomodo iu dei assumpserunt tantam super fluitatem dicen do quinquaginta annos zc. Dicendum qz pro/

pter labores z ie/ iuniā videbat chz/ stus lōge maioris etatis qz esset: vel fm alios ppter re uerētiam anni qn quagesimi q erat iubileus. Iudei. n. per ipsum cōputa bāt: est sensus qn qginta annos zc. quasi dicāt non vi xisti adhuc vnum iubileum z abraā vidisti. Ex modo loquendi apparet

videret diem meum: vidit z gaudius est. Di xerūt ergo iudei ad eū. Quinquaginta annos nondū habes. z Abraā vidisti. Dixit eis iesus Amē amen dico vobis: ateqz Abraā fieret ego sū. Tulerunt ergo lapi des: vt iacerent in eū. Iesus at abscondit se: eoz falsitas z calūnia. qz xps nō dicit vidi abra am sicut ipsi repetierūt: sz cōtrario qz abraā vi derat ipm: qz tñ eoz obiectio pcedebat ex hoc qz solū in eo naturā humanā pfinderabāt: ideo ostēdit se naturā diuinā hīc dicēs. Amen amē dico vobis anteqz abraā fieret ego sū: Abi oñditur ei eternitas piungēdo verbū pñis tē poris ego sum cū verbo pteriti tps anteqz fie/ ret: qz eternitas assistit omni tēpori: z qz iudei nesciebant verbis eius pdicere rōnabiliter lo quendo: ideo p tradixerunt cor: poraliter psequē do ideo subdit. m Tulerūt lapides vt iace rent in eū sicut in blasphemū: z p manifeste qz nō monebant amore iustitie: sz liuore inuidie qz in lapidatione blasphemī requiritur debi/ tus pcessus per accusationem coram iudice et testium depositionem z iudicis sententiam: et tunc sequitur lapidatio extra ciuitatem: vt ha/ betur Leui. xxij. ca. Ipsi autem volebant eum lapidare omisso pcessu predicto: z cum hoc in loco sacro quod erat illicitum etiam de conui/ cto: ppter quod Jojada pontifex fecit Atha/ liam trahi extra septa templi anteqz occideret vt habetur iij. Regum. xj. ca. n Iesus autē abscondit se: non occultando retro parietē: vel aliquod huiusmodi: sed virtute diuinitatis se reddendo eis inuisibilem: z in hoc nobis ex/ plum patientie dedit z fidelibus suis materiāz consolationis: qz aliquando se absconditū erat.

dominica de passione

humanitatez in qua est mutatio: Ita esse semper apud patrem conuenit ipsi per diuinitatem in qua est idem cum patre in essentia distinctus in persona: et ad hoc designandum dicit ubi ego sum.

a Dixerunt ergo ei: hic ex verbis xpi ponitur admiratio.

Et hoc enim quod xps dixerat quibus me et non inuenietis: quasi dubitantes arguebatur quod deberet a iudea recedere et ire ad predicandum gentibus extra terram iudeorum et iherusalem: sed ex fine ubi arguitur contrarium dicentes.

b Quis est hic sermo quem dixit quem nescitis me et non inuenietis?

ubi ego sum vos non potestis venire quod dicitur ex hoc quod dixit ubi ego sum: patet illud quod dixit queritis me et non inuenietis non intelligitur per hoc recessus eius a iudea: quia dixisset ubi ero et non ubi sum: quia tunc erat in iudea cum pro tulit ubi predictum: et sic patet eorum dubium circa xpi verbum. Sic enim debebat loqui obstinatis ut videntes non viderent: et audientes non intelligerent: patet erat eis prophetatum. Isai vi. ca. c In nouissimo etc. Declarata origine doctrine xpi et ostenso quod erat a deo data et facta. Hic persequitur innuit ad ipsam et dicit sic. c In nouissimo autem die magno festiuitatis. i. in die septimo: quia primus dies ultimus erat solennior iter me dicitur: vel aliter in nouissimo. i. in octauo: quia per actis septem diebus festiuitatis tabernaculorum in octauo die erat festum cetus vel collecte: et dicebatur illa dies sanctissima in lege. Cuius ratio est: quia figurabat congregationem sanctorum in superna felicitate. in illa ergo die magna et solennior. d Stabat iesus et clamabat predicando et ex hoc inoleuit consuetudo ut turbis vulgaribus fiat sermo stando. Religiosis autem sedendo quia christus docebat discipulos suos sedendo: ut habet Matthei. v. cap. Et cum sedisset accesserunt ad eum discipuli eius. Et aperiens os suum docebat eos: et in aliis pluribus locis in euangelio turbas docebat stando ut hic habet: quod autem docebat subdit. e Si quis sitit. id est si quis

desiderat doctrinam vite. f Veniat ad me per fidem formatam. g Et bibat aquam sapientie salutaris: et non solum ad sufficientiam: sed etiam ad redundantiam: quia fides et bonitas vnius fidelis debet ad alios deriuari: quod ostendit saluator per scripturas

die magno festiuitatis stabat iesus et clamabat dicens. Si quis sitit: veniat ad me et bibat. Qui credit in me sicut dicit scriptura: flumina de ventre eius fluent aqua viue. Hoc autem dixit de spiritu quem accepturi erant credentes in eum.

cuus sententia habet per scripturas. Sed verba sunt hic aliquantulum mutata: hoc est quod dicitur. h Qui credit. etc. flumina de ventre eius fluent. ad alios per redundantiam. i. Aquae viue. dicitur autem sapientia diuina aqua viua: quia peruenit homines suo principio. f. deo. k Hoc autem dixit

de spiritu. hec sunt verba euangeliste exponens verbum xpi predictum de acceptione spiritus sancti in signo visibili sicut acceperunt apostoli in die pentecostes: quia ex illa acceptione facta est redundantia fidei in predicatione euangelii per totum orbem. l Que accepturi erant credentes in eum: quia apostoli haberent gratiam spiritus sancti ante illam diem pentecostes: non tamen ita plene: propter hoc non receperant in signo visibili quod denotat gratie plenitudinem.

Expositio moralis.

In nouissimo autem die magno festiuitatis stabat iesus et clamabat. Ex hoc inoleuit quod turbis sit predicatio stando et magis clamose: claustralibus autem et capitulis sedendo et magis reuoluisse eo quod dicitur Matthei. v. cap. Et cum sedisset accesserunt ad eum discipuli eius et aperiens os suum docebat eos. Sed turba hec que non nouit legem maledicti sunt. Augustinus in me sit hec male dictio. Ita enim nunc est in ecclesia: quod simplices et laici sunt aliqui deuotiores secundum illud Isai. i. ca. Lognouit bos possessorem suum et asinus praesepe domini sui. Israel autem me non cognouit.

Questio fratris Antonij becontini: si quis sitit veniat ad me et bibat. Jo. vij. cap.

Super quibus verbis oritur questio: utrum per scripturam preceptum fieri debeat. Breuiter respondet

Om̄ iniam Bona. sancti Tho. & Ric. & generali
ter oīum theologoz qđ lz p̄p̄ius actus sacra-
mentalis p̄fessionis sit ille quo maxime p̄fici
mus manifeste. s. p̄p̄ium verbum: tñ non nulli
modi inducti sunt ad supplementū scripture
interpretatio: signa

& hmoi. An̄ glo/
quela p̄uant aut
natura aut egritu-
dine aut idioma
ignozantia: aut alio
quouis mō tenen-
tur vel scriptura v̄l
signis: aut iter p̄te
sacerdoti p̄fiteri:
si inde fm̄ Ricar.
scandalū euenire
non posset p̄cipue
ex parte nūcij aut
mali sacerdotis q
penitentes sc̄pto
p̄uincere p̄nt cer-

ta malicia. Talis aut obligatio a deo stricta tri-
bus rōnibus vt Bona. dicit instituta est. Pr̄ia
dicif sacre cōionis reuerentia: qz sicut debet i
p̄fessio cōicari ita saltem semel in āno tenet se
ab omni defectu purgare iuxta illud apli. j. ad
Lorin. xj. cap. Propter seip̄s homo & sic de pa-
ne illo edat & de calice bibat. Alia rō dicif peri-
culi euitantia ne sc̄ heretici gregem dñi deuo-
rarēt. Ideo sacerdos & pastor debet sup̄ gregē
vigilare & sui pecoris vultum. idest p̄cientiaz
agnoscere. An̄ cuilibet aīaz curaz gerenti per
sapientem puerbi. xxvj. cap. dicif. Diligenter
agnoscere vultū pecoris tui tuosqz greges cō-
sidera. Tertia rō dicif salutaris medicine in-
digentia. scriptū est enim Ecclē. vij. ca. Nō est
qui faciat bonū non est vsqz ad vñū. Itē q̄libet
meliori modo quo pōt debet in p̄fessione pctā
sua detegere ostendens se diuina gr̄a indigere
quā nisi per ipsam p̄fessionē pōt h̄re. Quapro-
pter metaphorice hodie ipse proclamāt dicēs.
Si quis sitit veniat ad me & bibat. Atqz q̄ impe-
dimentū non h̄nt p̄p̄io verbo p̄fiteri tenent.
Cū Augu. in lib. de p̄nā taliter inquit. Quem
penitent oīo peniteat & doloz lachrymis ostē-
dat: & representet vitam suā deo per sacerdotē:
p̄ueniat iudiciū dei per p̄fessionē: p̄cepit
dñs mandandis vt ostenderent oza sacerdoti
bus docens corporali p̄fentia cōfitenda pctā

Feria .iij. post dñicā de
passione euangelii fm̄
Joannem. vij. cap.

In illo tpe
Ambula-
bat iesus i
galileam.
Nō enī vo-
lebat in iudeamambu-
lare: qz querebāt eum
iudei interficere. Erat
autē in proximo dies fe-

non per nuntium non per scripturā manifesta:
da: & hec verba notantur a Bratiano de pe. di.
i. Et in hac p̄fessione que fit p̄p̄io v̄bo triplex
error cōmitti solet. Quoz p̄mus dicif prepara-
tionis: scđus verēcūdatōis: tertius d̄iscretōis.
Expositio lralis.

stus iudeorum Sceno-
phagia. Dixerunt autē
ad eū fr̄es eius. Trāsi
hinc & vade in iudeaz:
vt & discipuli tui videāt
opera tua que tu facis
Nemo qppe in occulto
qcqz facit: & queriti p̄se
in palā eē. Si hec facis
māifesta teip̄s mūdo
Nec enī fr̄es eius cre-
debant in eum. Dixit

In hac le-
ctiōe enā/
gelista a/
git de doctria xpi
iudeis collata: qz
sicut p̄dcm̄ ē p̄i
debet filiis nutri-
mentū & documē-
tū exhibere. Et iō
hic tāgīf de origi-
ne doctrie christi
quantū ad locum
senaptitudinē lo-
ci. Circa qđ scien-
dum vt supra dcm̄

est qđ locus aptus ad predictam manifestatio-
nem erat ciuitas hyerosolimitana vbi ad diez
festū cōueniebat populus: & ideo ad manifestā-
dum se in hoc loco inuitat xps: & lz p̄mo recu-
set tñ finaliter p̄sentit vt videt & hoc est qđ dī.
a Ambulabat iesus in galileaz. docendo in sy-
nagogis eoz. Non enim volebat in iudeā am-
bulare: lz enī posset esse inter eos sine nocumē-
to voluit tñ se aliqñ ab̄sentare ante tps debitū
passioni sue ostendendo in seueritatē humane
nature: qđ licitum erat fidelibus suis aliqñ p̄-
secutionez fugere. b Erat autē sc̄. scenophe-
gia. i. festū tabernaculoz. dicif āta scenos qđ ē
vmbaculū & phagin qđ est comedere: qz septē
diebus comedebant iudei in vmbaculis.
c Dixerunt autē ad eum fr̄es eius. nō qđ eēnt
filij m̄sarie matris sue neqz ioseph vt alias dī-
ctum est iprobando errore Eluidij sup̄ Mat. j.
cap. nec cognati sui q̄ erant ad apostolatū voca-
ti: qz de illis dī infra qz fratres eius nondū cre-
debant in eū: sed dicunt hic fr̄es qz erāt de co-
gnatione sua qui ex factis eius volebāt repo-
tare gliam mūdā fm̄ Augu. vnde sequitur.
d Trāsi hinc & vade in iudeā. hoc est in b̄e-
rus. lem metropolim iudee. e Ut discipuli
tui videant opera tua. Dubitabant enī de xpi
miraculis vtrū essent vera: ppter hoc sequit.
f Nec enī fr̄es eius credebant in eum. & ga-

suggerēban
querēdū
a Temp
pugile
nem erat
b Temp
veltrum
pararū
ceret temp
mundane
tis nūc est
pio huius
tātoz: it
gis vacab
mijoz & le
pncipio se
in fine
christus in
stium vt in
tebit.
b Tem
veltrum
diceret vt
inquantū
bos p̄p̄o
c Mō
ceret vos
mīnos mu
d Aldeat
p̄is arguo
traria & ho
e Quia
idest de mu
quantum
quātū ad b
illud. Et m
f Nos alce
ad princip
quia in p̄nc
lis & letici
ad talia sed
quia que mu
vt vltim
g Ego aut
istum. s. p̄m
lénitatis in
h Quia tps
doctrine ver
non sic erat

Officiam de passione

suggerebant ei malum seque gloriam mundanaz querere: ideo recusauit dicens.

a Tempus meum nondum aduenit. id est tempus glorie mee manifestade: quia post resurrectionem erat manifesta.

b Tempus autem vestrum semper est paratum: quasi diceret tempus glorie mundane quam quiritis nunc est in principio huius solennitatis: quia iudei magis vacabant conuiujs et leticie in principio festi quam in fine. quando christus iuit ad festum ut infra patebit.

b Tempus autem vestrum etiam quasi diceret vos potestis ire secure non autem ego in quantum homo qui inimicos capitales habeo: propter hoc sequitur.

c Non potest mundus odisse vos. quasi diceret vos qui gloriam mundanam queritis homines mundanos aduersarios non habetis.

d Vos autem odit qui quero gloriam dei: et per primum arguo peccata mundanorum que sunt ei contraria et hoc est quod dicitur.

e Quia ego testimonium perhibeo de illo. id est de mundo. et accipitur hic mundus non quantum ad creaturarum substantiam: sed quantum ad hominum malitiam: sicut dicitur capitulo primo super illud. Et mundus eum non cognouit.

f Vos ascendite ad diem festum hunc. id est ad principium solennitatis tabernaculorum: quia in principio magis vacabant homines epulis et leticie: ut predictum est non quod inuitet eos ad talia sed ostendendo quid ipsi querebant: quia que mundana sunt adhuc sapiebant in: ut visum est.

g Ego autem non ascendam ad diem festum istum. scilicet primum: ubi postea venit in medio solennitatis in alia die non est meritis: sed subdit causa.

h Quia spiritus meus nondum est impletus: spiritus enim apostoli doctrine veritatis propter quam venerat saluator non sic erat in principio solennitatis propter

predicta sicut circa finem.

i Nec cum dixisset ipse mansit in galilea: ratione predicta. k Ut autem ascenderet fratres eius tunc et ipse ascendit. sed diem festum tabernaculorum non in cum fratribus suis: nec eadem dies: quia ipsi

stus istum: quia tempus meum nondum impletum est. l Nec cum dixisset mansit ipse in galilea. m Ut autem ascenderunt fratres eius tunc et ipse ascendit ad diem festum: non manifeste sed quasi in occulto. n Iudei ergo querebant eum in die festo et dicebant. Ubi est ille?

derunt ad primum diem illius festiuitatis: ipse autem venit illuc quarto die: ut patebit infra. Sicut enim noluit esse in principio festiuitatis ne fratribus suis malum persuaderet: tibi videretur falsum: si non habuisset omnino subtrahere quod venerat docere. illud autem veni-

endi tangitur cum dicitur.

l Non manifeste. id est cum magna comitum ne daret iudeis occasionem maioris inuidie.

m Sed quasi in occulto. in hoc condescendens fidelibus qui timore mortis occultant di erant.

n Iudei ergo postquam euangelista descripsit aptitudinem temporis ad manifestandum originem sue doctrine. hinc consequenter describit occasionem manifestationis dicte. Et diuiditur in duas: scilicet duas occasiones huiusmodi manifestationis. Secunda ponitur ibi. Jam autem die festo. Prima occasio fuit investigatio iudeorum christum querentiam. Quorum aliqui eum querebant ut interficerent. Alii autem ut doctrinam eius deuote audirent: et ideo debuit apparere et docere: ut ostenderet quod mali nocere non poterant nisi quantum permittebatur. sicut enim se occultando ostendit infirmitatem humanitatis: ita confidenter inter inimicos apparendo et existendo ostendit potentiam deitatis. Debuit etiam apparere propter bonos: ut eius doctrinam originatam a deo ostenderet: ut attentius eum desiderarent: hoc est quod dicitur.

n Iudei ergo querebant eum in die festo. Duplici de causa ut dictum est.

o Et dicebant ubi est ille? quia illi qui querebant

eum ex odio dedignabant eum noiare pprio noie. Illi aut qui querebat eum ex deuotione: ita reputabat eum famosum et autenticum: quod non oportebat exprimere nomen proprium: et ideo quantum ad eos sensus est: ubi est ille: quasi dicat: ubi est ille: qui tantus et talis est et facit tot miracula.

a Et murmur multus erat in turba de eo. pp. prarietatem opinionum de eo. ideo sequit. b Qui dam enim dicebant quod bonus est. app. probando eius doctrinam et miracula.

c Alii autem dicebant non: sed seducit turbas. ex hoc quod malignantes dicebant turbas esse seductas ab eo propter quod maior pars secundum numerum dicebat. d. iur. q. erant principes populi illi qui dicebant eum seductorem: unde sequitur. e. Nemo in palam loquebat de eo. i. in bonum. f. Propter meritum iudeorum. i. illorum de tribu iuda. g. Eni omnes de populo aliqui noiauerunt iudei: in speciali modo sic noiauerunt illi de tribu iuda: et isti grauius mouebant contra christum: eo quod in scripturis xpus erat promissus de tribu eorum: populi autem reputabant istum galileum et ab eis extraneum propter quod etiam sacerdotes repudiabant eum: ut dicitur in fine huius capituli.

Expositio moralis.

Ambulabat iesus in galileam etc. per hoc ostendit christus quod aliqui dandus est locus ire maxime quando personalis est persecutio: sicut videtur fuisse in populo positio: transiit hinc et vade in iudeam: isti loquebantur tanquam humana gloria esset per se querenda quod est falsum propter quod christus eis non acquieuit: ut daret nobis exemplum talem gloriam non querendi. Ceterum quod propter hominum verba doctrina salutis non est omittenda. iij. die festiuitatis quod erat media: eo quod septem diebus durabat festum ascendit iesus in templum et docebat populum quod diebus preteritis intentus fuerat sacrificijs et oblationibus: per hoc docuit predicationes euangelij ut secundum dictum sapientis tempus tacendi considerent et tempus loquendi: in sequentibus autem mihi non occurrit aliquid mysticum notabile.

Questio fratris Antonij betontini: Tempus autem vestrum semper est paratum. Jo. vii. cap. In quibus verbis queritur: utrum absente sacerdote preceptum ad professionem obliget. Cui petitioni breuiter respondetur: quod aliquando ad professionem obligari tripliciter potest intelligi. Preceptum scilicet consilio: atque de agnitione. Preceptum vero soli sacerdoti si enda est confessio.

Feria. iij. post dominicam de passione euangelium secundum Joannem. x. cap.

Facta sunt autem enenimia in ierosolimis et

magister sententiarum dixit. xvi. quarti libri. Talis inquit. Sacerdotis examen requiritur: et studiose quod sacerdotibus concessit deus potestatem

ligandi atque soluendi. Cum dominus vero Jo. xx. ca. scribitur discipulis dixit. Accipite spiritum sanctum quorum remiseritis peccata remittuntur eis: et quorum retinueritis retenta sunt. Dicit autem d. vii. cap. scriptum est quod leproso dominus ait. Clade et ostende te sacerdotibus. Ex quo colligitur quod ab ipso sacerdote christianus ad professionem ex necessitate non obligatur sed quantum potest eum diligenter requirere tenet. Proinde magister sententiarum ubi supra ca. nunc prius ait. Nec est vere humilis penitens: nisi non desiderat et requirit sacerdotis iudicium. Consilio autem etiam laico christianus potest tenere: unde de penitentia dicitur. vi. cap. Qui potest dicitur tanta itaque est vis confessionis: ut si deest sacerdos potest per proximum. De congruo sibi si intelligit: propterea magister ubi supra dicit. Si defuerit sacerdos primo vel secundo confessio est facienda: hoc autem de agnitione: modo de necessitate intelligi debet. scilicet quod ut Ricardus et doctor subtilis dicitur copia sacerdotis non habet: sed saluo meliori iudicio urgente periculo mortis hanc agnitionem per me et hoc consilium non tenere propter multa pericula atque scandalorum que inde oriuntur. Sed quod vos hodie sacerdotum copia habetis: ideo dominus vobis ait. Tempus autem vestrum semper est paratum. scilicet per professionem in qua etiam triplex error sepius committi solet. Et vnde dicitur de humilitate. aliter purificationis. Altimum vero secreti retentionis.

Expositio literalis.

Acta sunt autem. Hic describitur iudeorum malignitas christum persequendo: per mox verbi scilicet factus ibi. Sustulerunt ergo la

pide. Vm interrogatio rudiis te rogatio quid. Tps tang ierosolimis. sta dedicat. pli encenia idem est q. tioncor: d. q. est: in: q. noni qd fit qua reo nou vbi applica dicat: aut applicat vlu endu in q. non erat p. dicat: q. a Salomon la facta est. Regu. vi. c. est sub 30. est in marti dicationis chabeo q. epiphanc. que purifica ni mensio app qui p. om. apud nos: i. a Ethiens gnaf cu di. in porticu S. atria: 7 loca ac ibi qd locus ad orandu q. hoc videt q. plo fuerit com vlti. cap. Dicen cata i templo a nomē pcedent reparat: si entā interrog: ergo cu iudici d. Et dicebat id est cruciat: nunes q. vell sic christu recip e. Sim eo xpo

officiam de passione

pides. Prima in duas: qz pmo ponit iudeoru interrogatio maligna. Secdo xpi rñio vera ibi rñdit eis iesus. Circa pñm describit eoz iter rogatio quātū ad tps z locū z interrogādi modū. Tps tangit cū dī. g Encenia facta sunt i ierosolimis. i. fe/ stū dedicatōis tē/ pli. encenia enim idem est qz inouationes: z dī ab eu. qz est: in: z cenos nouū qd fit qñ ali qua res noua suo vsui applicat i de/ dicatōe aut tēpluz applicat vsui. Sci endū m qz festum non erat pñe de/ dicatōis qz facta ē a Salomone: qz il la facta est. x. die septēbris in autūno: vt hī. iij. Regū. vij. ca. Nec etiā fēde dedicatōis qz facta est sub zoroabel templo reedificato: qz illa scā est in martio tpe vernalis: sed fuit festū illi de/ dicationis seu innouatōis qz scā ē sub Iuda ma chabeo qñ purificatus fuit tēplū ab Antiocho epiphane. pphanatū vt hī. j. machabe. iij. cap. que purificatio facta fuit vigesimāgnta die no ni mensis apud iudeos vt hī. j. machab. iij. ca. qui prom iori parte coiter pcurrit cū decēbri apud nos: z ideo ad hoc denorandū additur. a Et hiems erat. z sic pñs. Locus autē desi gnāt cū dī. b Et ambulabat iesus in templo in porticu Salomonis. noie templi itelligunt atria z loca ad domū dñi pñinentia. Erat autēz ibi qdā locus edificatus vbi Salomon stabat ad orandū qz dicebat regis oratoriu. Sed pñ hoc videt qz oia qz edificauerat Salomon in tē plo fuerūt combusta p caldeos vt hī. iij. Reg. vlti. cap. Dicendū qz alia porticus fuit reedifi cata i templo ad silitudinē poris: z iō retinuit nomē pcedentis: sicut frequēter fit in edificijs reparatis: z sic pñ interrogatōis locus: subdi et iā interrogandi modus. c Circūdederūt ergo eū iudei: vt citius eū in verbis caparent. d Et dicebāt ei. Quousqz aiam nram tollis? id est crucias dimittendo nos in suspensio p b i nuentes qz vellent eius dicto stare z eū libent sic christū recipere cū nō haberēt pñi i corde. e Si tu es xps dic nobis palam. Illo querūt

si tu es filius dei: qz de hoc non curasset Pilat⁹ qui erat gentilis apud qñ intendebant eū ac/ cusare: sed querūt si tu es xps. i. vnctus qñctio dedebat regibus: z pñs si responderet se esse xpm ita im accusassent eū pñfidi vt rebellare volentem pñra im peratorem roma/ nū cui sediti erāt iudei et aspirare ad regnū. Eadem etiā de cā dixerūt f Dic nobis palā. vt possent pñ eum hīe testimonium. g Rñdit iesus. hic ponit xpi ve/ ra rñio in qz pmo ostendit iudeorū malignitas: scdo discipulorū xpi be nignitas: ibi. Oues mee. i. pñma ergo pñe dī sic. h Loquor vobis z non creditis. q. d. Vos qz ritis verba exprimentia qz ego sim xps nō ad veritatem intelligendū: sed magis ad calūniā dum: qz si illa dicerē nō crederetis qd probat pñequenter dicens. i Opera que ego facio in noie pñs zē. sicut pater Jo. iij. cap. Efficacis simū argumentū ad pbandū veritatē exceden tem naturalē facultatē intellectus sunt opa mi/ raculosa: z nō illis nō credebant cū nō fieret ad declarationē deitatis iesu xpi. Lū autē incredu litatis eoz subdit cū dicit. k Sed vos non creditis: qz non estis ex ouibus meis. i. innocē tes z humiles: s; superbi z maligni: z ideo dei iudicio excecati. Considerādū qz in hac respo/ sione xps non dixit expresse se esse xpm quem querebant: sed dicit aliqd equiualens vel ma/ ius vt responderet veritatē z excluderet calū/ nie malitiā. l Oues mee. hic pñequent ostē dit discipulorū suorū benignitatem dicens. m Oues mee. i. humiles quibus reuelat veri/ tas vt hī. i. i. ca. n Vocē meā audiūt. credendo corde z obediendo opere. n Et ego cognosco eas non solum noticia visionis sed etiam approbationis ad vitam eternam. o Ersequunt me. hic in pñti per gratiaz z in futuro per gloriā: ideo sequunt. p Et ego vitam eternam do eis. loquuntur enim hic de il lis qui sunt oues eius non solum sū pñtem iu sticiam: sed etiam sū pñe destinationē diuinā;

que frustrari nō potest. a Et nō rapiet eas. quisq; de manu per violentiam qd probat tali ratione. b Pater meus qd dedit mihi: id est ipsa deitas quā habeo a patre: quia omnia ex/ cedit in infinitū. c Et nemo potest rapere:

cum enim sit infi/ nite potētie nihil potest ab eo auferri per violentia. d Ego et pater vnum sumus in virtute et potētia: sicut in deitate vt supra dictum est: ergo nemo potest rapere: de manu mea. Morādus autē qd ex hoc verbo saluatoris. Ego et pater vnum sumus: excluduntur duo errores cōtra riy: circa articu/

luz sanctissime trinitatis: Sabellius. posuit in deo unitatem persone sicut et essentie: et hoc remouetur cum dicitur. Ego et pater vnum sumus si enim pater et filius essent vna persona dixeret sum in singulari. Arius autem e contrario posuit diuersitatem essentiarum: sicut persona narum et hoc excluditur per hoc cum dicitur h vnum. Si enim pater et filius haberent diuer/ sas essentias non diceret vnum neutraliter: s; plura. e Sustulerunt ergo lapides. Hic con/ sequenter ostenditur malignitas indeorum in facto: et diuiditur in duas quia primo christus refrenat eorum seuitiam. scdo excludit imposi/ tam sibi blasphemiam: ibi. Responderunt iu/ dei. In prima igitur parte dicitur sic. e Su/ stulerunt lapides iudei. vt lapidarent eū moti/ liore inuidie nō amore iustitie absq; legis or/ dine: vt supra dictum fuit in casu simili. viij. ca. f Respondit eis iesus dulciter eos reprimē/ do. g Multa bona opera ostendit et. scilicet veritatem docendo istos curandorū alia mi/ racula faciendo. h propter qd eorum opus me lapidatis. cum tamen ex hoc me honorare deberetis. i Responderunt. Hic consequen/ ter excludit blasphemiam sibi impositam: et diui/ ditur in duas qā pmo huiusmodi blasphemiam iponitur. et scdo excluditur ibi. Respondit. In

prima ergo parte dicitur sic. i Responde/ runt iudei. dicentes. k De bono opere non lapidamus te: sed de blasphemias in dictis eoz/ patet contradictio: quia loquebantur sicut su/ riosi: testificantur enim euz facere bona opera in miraculis cum

dicūt. k De bo/ no opere non scili/ cet qd facis: et ta/ men dicūt hic euz blasphemum cum dicitur. l Sed de blasphemias ista enī sunt in cōpossi/ bilia: qz miracula christi fiebāt ad te/ stimonium boni/ tatis eius: et ideo cū eēt bona ope/ ra et diuina nō po/ terant fieri ad te/ stificandum aliqđ falsum qd tamen

esset si ille eēt blasphemus ad cuius testimoniu/ fierent. Ista autē cecitas in eis procedebat ex eo qz solum humanā naturā in christo considera/ bant iō subdit: qz cū hō tu sis facis te ipsuz: deū. m Respondit eis: hic psequēter iesus excludit cri/ men blasphemie sibi iposui. et hoc duplici p/ mo excludit illud p scripturā. scdo p rōnez ibi: Si nō facio. Circa pmo sciēdū qz sacra scriptu/ ra cū sit a deo inspirata: nō pot eē falsa: Ipsa autē attribuit deitates hoibus sanctis et pphetis: et ipsi christo. Alter tñ qz deitate picipatiue im/ attribuit alijs a christo sicut iudices locum dei tenētes dicitur dñi Exo. xxij. ca. Dñs domus ap/ plicabitur ad deos: ibidē: Dñs non detrahes et. xpo autē attribuit deitates pprie dictam. fm qd habetur Jere. xxij. cap. Ecce dies veniūt dī/ cit dñs: et suscitabo Dauid germen iustū: segur/ postea. Hoc ē nomē qd vocabūt eū dñs iustus noster: et vbi hēm dñs ponit nomē dñi te tha/ gramaton in hebreo: qd nullo mō attribuit ali/ cui nisi deo vō Jō p3 qd sicut scriptura veteris testi attribuit alijs a xpo deitate picipatiue di/ citā. Ita ipsi xpo deitate ppe dictā. Scdm h igif exponēda ē lra. m Respondit eis iesus declarādo se nō eē blasphemū dicēdo se eē deū yf dei filiū nālē qd idē ē qd pbat p scripturā dices. n Nō ne scriptū ē et. qz ego dixi dñi estis: h bēt i psal.

lxxij. et dñi de i
o Si illos v
sermo v
dices. a
pōr dñi qd co
ficauit. i. me i
quē sanctificau
sanctus gnā
eterno fm d
tem: vel san
nit. i. plenit
gre adimple
tū ad human
e. Ermsit in
quā ad fructu
sicut pām e
pphas. d
dicitis qz bla
di. irrationa
qui solū nō
meat: vt p3 p
sequēter ex
situm p rōnē
namur p3 p
iō per p3 p
xpo autē facie
racula tota s
et etiā virtutē
secundo diu
ex quo cōclud
et per p3 p non
deū vel dei filiū
facio opera pa
bas. f vt cog
in me est et ego
ra ambo: vnum s
E
Ego et pater vnu
di vnu et sumus
dicentū liberat
sabellio Sustul
rius nunchētie
pari infidelitatē
impietatis ex
possent de tron
Cōstrario 2
non facio opa p
Joan. x. ca. In q
faciēda p3 p3. 2
nri Durādū in iaz

Officiam de passione

lxxix. et dicitur de indicibus et prophetis id subditur
o Si illos dixit deos participat. p Ad qd
sermo dei factus est: sicut fuerunt pphete et iu-
dices. a Et non potest solui scriptura. i. non
potest dici qd contineat falsum. b Quia pater sci-
ficavit. i. me ipsum:
que sacrificavit. i.
sanctus genuit ab
eterno fm deita-
tem: vel sanctifica-
vit. i. plenitudine
grae adimplevit qd
tu ad humanitate
c Et misit in mun-
du ad suadum ipm
sicut pater erat p
pphas. d Uos
dicitis qd blasphemias qd dixi filius dei sum: qst
di. irrationabiliter loquimini: q scriptura sacra
que solui non potest: expresse loquitur de diuinitate
mea: vt p per predicta. e Si non facio. hic co-
sequenter excludit crimen blasphemie sibi ipo-
situm p rone. Circa qd sciendum qd oia determi-
nantur p ppiam operatione certificamur de na rei
xps aut faciebat opera diuinitatis propria. i. mi-
racula tota facultate creature transcendencia:
et etia virtute. ppiam: qd non solum faciebat illa ob-
secrando diuinam potentiam: sed aliqui ipe ad
ex quo concluditur qd in eo vere erat na diuina
et per pns non erat blasphemus dicendo se ee
deum vel dei filium: et hoc est qd dicit. e Si non
facio opera patris mei. et id concludit ex operi-
bus. f vt cognoscatis et credatis quia pater
in me est et ego in patre in qstum est vna natu-
ra ambo: vni sicut vna operatio.

Expositio moralis.

Ego et pater vnus sum. Augustinus. Vtriusq au-
di vnus et sumus et a caribz et filia liberaberis. qd
dicitur liberat te ab Atrio: qd dicit sumus A-
sabelio sustulerunt ergo lapides iudei. Vlla-
rius nunc hereticorum furor ias dno in celis sedete
pari infidelitate dicitis non obedientes odiuz
impietatis exercent vboy: lapides faciunt et si
possent de trono suo in cruce detraheret.
C Quod fratris Antonij berontini sup vbis Si
non facio opa patris mei nolite credere mihi
Joan. x. ca. In qbus vbis qst. Cui sacerdoti sit
facienda pfectio. Ad hz breuif dico fm doctoris
nri Durandi snias qd tria sunt necessaria pfectio

ri cui facienda est pfectio vt sufficienter possit pe-
nitentibus puidere vita. i. scilicet: et auctoritas. Prio
igit pfectiori est necessaria vita honesta. i. et deu-
ta qd pbat: vbi eni de cofessoribus dicit pma pe-
tri. iij. c. Sicut boni dispensatores multiformis
grae dei: adeo vt d
ipsis illud apli ad
cor. iij. ca. dicere va-
leat. Sic vos estis
mei homines mistros
xpi et dispensatores
misteriorum dei. Et
Aug. ait sicut d pe-
ni. dist. ij. c. j. dicit Sa-
cerdos cui ois pec-
cator offertur: et ante
que statuit ois lan-

guor in nullo eoz iudicad sit: q i alijs iudicare
e pmpri: iudicad. n. aliu q iudicad se ipz pde-
nat. ho necia e pfectiori scilicet: qd fili. pbat. qd nullo
arte aliqui doce psumit: nisi ipse ipse didicerit:
Difficilior at ars nulla e vt qz aiaz regimie. vñ
Gre. li. pastoris. c. j. ait: Illa ars doceri psumit
in ipse itera meditando discat. Ab ipse g pa-
storalis magisteriu: q temeritate suscipit. Ita et
qz e ars artiu. et regimie aiaz: Quis cogitatio-
nu vulnera ee nesciat vlnheribz vicez et in sepe
q pcepta spualia cordis si nouerit se medicos
profiteri non metuit: duqz pigmetoz seu conse-
ctionu vi nesciunt: videri medici corporis non eru-
bescunt. Tercio necessaria et e pfectiori fluctori-
tas q possit absolute penitentes. Et li. hille textus
q. xxij. di. ca. ad h. a Gratiano denotat ddu /
ci possit vbi d. Ceterz scismaticoz et hereticorum
sacra. qm ee ecclesia: sit iuxta sanctorum pium tradi-
tiones. i. Bellagij: Gregorij. Cipiani: Augustini
Hieronymi: forma qd a sacroz n ar vturis esse
ctu hie pntemur in qru numero fm Dostie pu-
blici fornicarij et symoniaci et eoz fm Tho. me-
diatores numerant: pcpue cu symoniaci ho-
die sint excoicati: n qz p pculu pstantie statu-
tu e: vt a quocunq sacerdote: vñ modo ab ecclesia
tolleret sacra recipiant oia: h ptermittit statui
Solu h sciendu e q cu sacerdos non soluit nisi li-
gato ad aliqd faciendu: ille solus absolute p vt d
ctu e: Illa sacerdotibz duntaxat icribit. c. dñs ait.
Quoz remiseritis pctas: remittut eis: et qru re-
tinueritis retenta. Et in no ois sacerdos h pro-
prius qz h oibz sacerdotibz clauis auctoritatis
in psecratione tribuat: non tamen executio eius

Seria. v. post

Proprius vo sacerdos: vt habet ex sacris & ex
glosa sup cap. illo. Ois vtriusq; sexus. Ille ē q
illius hz curā ordinariā vt papa: legatus: dioce
sanus: eps: & presb: parochialis: & breuif ois il
le q ab istis hz iurisdictionez delegatā idest cui
aliqui pdictoz cō/
mittit auctem au/
diendi cōfessiones
absoluēdi & pñias
iniungendi. Et q
b⁹ apparet q frēs
minores & pñica/
tores q a plerisq;
summis pontifici
bus Alexander &
Clemente et alijs
auctem hñt audiē
di pñiones ex p
missione epi irre/
quisitis parochia
libus & etiā pñelle
epi: si ex malitia nō
pmitterent pñij
sacerdotes vocari
debēt. Et ideo est
qz illud qd puenit
alicui ex ordina/
ria iurisdicōe: pñt
spē cōmittere al/
teri hñti ordinem
pñientē ad illd
offm exequendū:
sicut aq. ex de pñe.
eccle. apñe notat.

Seria. v. post officaz de
passione. Euangelium
fm lucam. vij. ca.

P In illo tem
pore. Ro.
gabab iesū
qdā phari
seus vt mā
ducaret cum illo. Et in
gressus in domū phari
sei discubuit. Et ecce
mulier^q que erat in ciui
tate peccatrix vt cognō
uit qz iesus accubuit in
domo pharisei attulit
alabastrū vnguenti: et
stās retro^q secus pedes
eius lachrymis cepit ri
gare pedes eius. Et ca
pillis capitis sui terge
bat: et obseculabat pe
des eius: et vnguento

habet. Mat. ix. ca. Itē cū amicis familiaribus
vt eoz deuotionē nutrire: vt dī Jo. xij. cap. de
martha & maria. Itē cū cognatis pauperibus
vt eoz inopiā suppleret vt hī Jo. ij. ca. de nup/
tys sibi deficientie vino xps aquā vertit iuinū.

Itē cū phariseis
supbiennib⁹ vt eo/
rum supbiā pñuta
ret: pñt hic hī vt
videbit pñquēdo
b Et ecce mulier
de peccatis plene
& pñfecte pñita.
c Et stans retro
qz pñe verecūdia
sui peccati nō au
dicbat se añponē.
d Lachrymis ce
pit rigare pedes
eius: ex quo pñ mā/
gnitudo pñitiōis
ex q tān fletit q
poterāt lauare pe
des vñi^q hoīs nu
dis pedibus in ce
dentis. e Et ca
pillis capitis sui ter
gebat: qbus añ ad
cōpōitionē vult^q
sui fuerat abusa.
f Et obseculabat
pedes eius vt totū
deo fūiret i pñia
qzqd ex se deū cō

tēpserat in culpa fm q dicit Gregorius.
g Et vnguentū vngēbat ad refrigeriū caloris
& mitigationē doloris ex labore itineris.
h Videns autē. Hic pñequenter ponit phari
sei indignatio: vñde subdit. i Aut intra se di
cene. Hic si esset pñpheta verus sciens occulta.
k Sciret vñq; que & qualis eēt mulier. & per
pñs nō pmitteret se tangi ab ea. l Et rñdens
iesus ad pñtationē illius: pñ hoc enī qz respōdit
ad eius cogitationē que soli deo notā est offen
dit se plusq; pñpheta. m Duo debitores &c.
Parabola est vt cōuenientius pñcludat contra
phariseum de respōsione: que subdit cū dicit.
n Respondēs Simon &c. qz amor in huma
nis plerūq; causat ex pñcedētib⁹ donis & per
consequens maior amor ex maiorib⁹ donis.

Expositio literalis.

D Escrip̃ta pñfirmatōe doctrine xpi signo
visibili in suscipiēdo filiū vidue vt sup
dictū est. Hic pñequeet eiūsdē pñfirma/
tio describit factō in visibili: videlz pñ remissio
nē peccatoz mulieris peccatricis vbi pñmo de
scribit locus cū dicit. a Et ingressus domū
pharisei discubuit. Legit autē xps manducasset
cū peccatoribus vt eos ad pñiam pñuocaret: vt

Hic pñter
plici defectu p
a Intrauit
non vedistis
labore inmer
sine calcame
incedebat: S
do red argui
ex defectu ch
tis cum dicit
b Oculū
nō vedisti q
amicie fig
Tercio ex de
bilaritatio se
tie que nōle
signant vt dī
pñ. xliij. pp
vñit se deū
tūm &c. Tri
dicta regre
hospitāliat
tiosa. et ecō
dat mulier
plici pñfecti
pñita: vt pñ
e Remittit
deberet dici
causā amor
rem cē cū de
parabola loqu
ex dono causā
le ad pñpositū
re dei erga nō
nostri: sed m
pñnienter pñ
dici q in pecc
pena: Culpa aū
nullū bonum m
ne gratia quā
nem: s; habita
manet pena re
facit bonum op
e de hac remi
d. Qui autē m
missio aut culp
sed remissio pe
sed cōmuni curis
per seruorem p
hac fuit in pñoli

Officium de passione

Hic pñter xps redarguit phariseum ex tri-
plici defectu pietatis cũ dñi. Et pñter xps. seqf.
a Intraui in domũ tuã: aqua; pedibus meis
non dedisti: qui tamen erant fessi & dolẽtes ex
labore itineris: & lucuosi seu puluerizati eo qđ
sine calciamentis
incedebat: Secun-

do redarguit euz
ex defectu charita-
tis cum dicitur.

b Osculũ mihi
nō dedisti: quod ē
amicicie signum.

Tertio ex defectu
bilaritatis seu leni-
tie que noie olei dñi
signant vt dicitur

psal. cxiij. ppter ea
vñxit te deus de-
us &c. Tria autē
dicta requiruntur i

hospitalitate gra-
tiosa. et ecōtra lau-
dat mulierē dñi tri-

plici pfectione op-
posita: vt pz in littera & ideo concluditur.

c Remittunt ei peccata multa: videtur autē qđ
deberet dici pñum: qđ pmo pdixerat donuz cē
causam amoris: hic autē contrariio insert amo-
rem eē c. im doni. Dicendum ad hoc qđ pmo in

parabola loquebatur modo humano vbi amor
ex dono causatur: sed in applicatione parabo-
le ad ppositum pvertit se ad loquendũ de amo-

re dei erga nos: qđ non pcedit ex bonis meritis
nostris: sed magis causat bonum in nobis: & iō
pñtenter pcludit dicto modo. vel aliter pōt

dici qđ in peccato sunt duo remittēda. scilicet culpa &
pena: Culpa autē ex dei liberalitate remittit: cũ
nullũ bonum meritorium possit eē in nobis si-

ne gratia quā nō habemus ante culpe remissio-
nem: s; habita gratia & culpa dimissa adhuc re-
manet pena remittēda: ad cuius remissionez

facit bonum opus nostrũ charitate informatur;
& de hac remissione loquitur dñs: vñ sequitur.

d Cui autē minus dimittit: minus diligit: Re-
missio autē culpe aut nullā est: aut totalis simul:
sed remissio pene sit p partes & non totā simul

de cōmuni cursu: s; aliquādo fiat tota simul pro-
pter feruorem penitentis et liberalitate dei: et
hoc fuit in pposito in hac muliere: ideo sequit.

e Remittunt tibi peccata nō solum qđtum ad
culpam: sed etiam qđtum ad penam ex vehemē-
ti amore dei & horrore peccati preteriti.

f Quis est hsc: hoc dicebāt qđ videbāt in hu-
manitatem exterius apparentē: sed ignorabāt
deitātē iterius la-

rentem que potest
peccata dimittere
s; fides tua te sal-

nam fecit: quā ista
fides fuit formata
charitate: & iō fecē

habentem dignaz
vitā etñā. De ista
muliere peccatri-

ce dubitāt alig do-
ctores vtrum sue-
rit maria foroz la-

zari vel alia: De qđ
dictũ est qđ senti-
ant doctores Jos-

nis. xij. ca. Ibi enī
hoc posui qđ prius
scripsi sup iōanēz:

qđ sup lucam.

Expositio moralis.

Rogabat autē illum qđam phariseus &c. p mu-
liorem peccatricem ad dñi pedes accedentem
significatur quelibet psona vere de peccatis pe-

nitens & contrita: ad quod requirit qđ sicut de/
um offendit p culpam: ita seruit ei per penitē-
tiam ad Rom. vi. ca. Sicut exhibuistis mēbra

vestra seruire imunditie & iniquitati ad iniquita-
tem: ita exhibere nunc seruire iusticie in sancti-
ficationem. Et sic fecit mulier ista: vnde dicit

Bregozius Omelia. rrv. Liqueat fratres qđ illi
citius actibus pñs mulier intēra vnguētum sibi

p odore sue carnis adhibuit: qđ ergo sibi turpe
exhibuerat hoc iam deo laudabiliter offerebat

Oculis terrena cōcupierat: s; hos iam p peni-
tentiā pterens flebat. Capillos ad compositio-

nem vultus exhibuerat: sed iam cũ capillis ma-
culas tergebat: Oze supna dixerat s; pedes do-

mini osculans hoc in redemptoris sui vestigia
figebat. quoz ergo in se habuit oblectamēta: tot

de se inuenit holocausta. Cōuertit ad virtutum
munera numerũ criminũ vt totuz seruieret deo

in penitētia quicqđ ex se deũ ptemperat in cul-
pa. Cuidena autē phariseus &c. p istum qui xp̃m
notauit de ignorātia & mulierem de imunditia

significat hypocrita de sua falsa iusticia psumens
et alios ptenens qz sicut dicit Joanes os aureu
vera iusticia copassionem bz falsa vo indigna
tionem ppter quod iste phariseus arguitur de
pietatis omissione in modicis respectu: et mu
lier comendat de
maioribus valde
cum dicit. Intra
ui in domum tua:
aquam pedibz me
is no dedisti: hec
autem lachrymis
et ppter quod si
bi dicit. Remittunt
tibi peccata tua.

Seria sexta post domi
nica de passione. Euan
gelium sibi Joannem.
xj. capitulo.

Questio fratris antonii betontini. Ecce mu
lier que erat in ciuitate peccatrix: vt cognouit
qz ielus accubasset in domum pharisei attulit
alabastrum vnguenti: et stans retro secus pedes
eius lachrymis cepit rigare pedes eius. Luce
vij. cap. Ex quibus oritur questio: qz talis est
Utrum ad peccati deletionem necessaria sit ipa
contritio. Ad quod breuiter dicitur sibi duran
dum nostrum. Quod cum peccatum sufficieter
per actum voluntatis possit nasci sufficieter p
eiusdem actum valet vtiqz dissolui. Nam vt Jo
annes crisostomus ait. et ponit extra de regulis iuris.
Vnde dicitur qz per quascuqz causas nascitur p eas
dem dissoluitur. Cum igitur per actum volendi
ad quem sequitur delectatio peccatorum nascatur
per actum nolendi ipsiusmet voluntatis ad que
sequitur tristitia: oportet vt destruat. S; ga
sibi beatus Augustinus. Nihil est magis in po
testate hominis: qz ipa voluntas: deus autem no
requirit ab homine: nisi qd est in eius potesta
te. Vnde Ecclesiastici. xv. scribitur. Ante homi
nem vita et mors bonum et malum quod placue
rit ei dabitur illi. Propterea vt doctor noster Fran
ciscus ait. Illud est simpliciter necessarium sine
quo finis vltimus haberi non potest: sicut me
dicina infirmis et apostematio incisio necessa
ria est: qz sine ipa sanitas non habetur. Cum se
licitas igitur que finis vltimus et necessarius hu
mani generis est que per peccatum amittitur
sine contritione haberi non possit nemini du
bium esse debet qz summe necessarie eiusdem
generis sit ad salutem: quid enim vilius sacra
mento baptismi: de quo Ioan. iij. cap. scribitur.
Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu san
cto non intrabit in regnum celorum: et tamen in

adultis sine contritione no valet qz sicte bap
tizatur qui de peccato non dolo: unde sacramen
tum: et non rem sacramenti suscipit. qui sicte ad
eum accedit. Quod preterea necessaria eucha
ristia cum Joa. vj. cap. dicat. Nisi manducaueris
carnem filii

In illo tem
pore. Colle
gerunt pon
tifices: et
pharisei:

hominis: et biberi
tis eius sanguine
non habebitis vi
tam in vobis et si
quis sine contritio
ne coicaret iudici
um sibi manduca
ret et biberet: Iux
illud apostoli ad

Corin. xj. cap. Qui manducat et bibit indigne
iudicium sibi manducat et bibit. Super hec oia
quid maius dicere possum de passione domi
ni: de qua vt Joanes. xj. cap. scribitur Cayphas
dixit. expedit vt vnus homo moriatur p popu
lo et non tota gens pereat. Et luce vltimo cap.
dicitur. Oportebat pati xpm. Et tamen sine co
ntritione non pdest. Nam si oppositum teneret:
ita iudam sicut latronem saluari potuisse crede
retur: quod non tamen dicere: sed etiam cogitare
nepharium est. Et propterea cum tantam vir
tutem habeat ipa contritio sine eapsecto no va
let vlla confessio. Sepius enim sine confessio
ne ad salutem proficit ipa contritio. vnde pro
pheta dixit inquit. Confitebor aduersum me. et
tu remisisti impietatem peccati mei. Et hiero
nymus ait. O lachryma humilis: tua est poten
tia: tuum regnum: tribunal iudicis no vereris:
cunctorum tuorum peccatorum accusatoribus
seilientium imponis: non est qui te veter accu
dere: si sola intras vacua no redibis: magis cru
cias diabolus qz pena infernalis: Quid plura
vincis inuincibilem: ligas omnipotentem: in
clinas filium virginis: hec ille.

Expositio literalis.

Je pōitur effectus suscitacionis lazari re
specu abstinu a bethania vt narrat Eua
gelista: qz audita suscitatio lazari: ex ira
et iuidia mori sibi pharisei et scribe ad tractadu
de morte xpi. Et diuidit tres: qz pmo ponit eo
rum pgregatio. Secundo pgregatoz dubitatio: ibi
dicebat. Tertio dubij determinatio: ibi ex ip
sis. In pma g parte dicit sic. a Collegerunt g
pontifices. q erat maioris auctoritatis et magis
lari. b Pharisei: q videbant pre alijs reli

officium de passione

grosi ex quibus factum eorum grauius erat. a Lociliu
t. aduersus ihm: s. non est ex textu s. subintelligit.
Circa h. notandum quod pontifices erant de tribu leui
Pharisei autem p. magna parte erant de tribu Si-
meon: quod ex illa tribu habuit ortum secta phari-
seorum. Io in figura
huius fuit predictum
Beti. penultio ca.
Symeon et leui fra-
tres vasa iniquitatis
bellatarii: in filiis
eorum non veniat aia
mea. b Et dice-
bat. hic ponit eorum
dubitatio quod face-
rent de iesu: quia ha-
bebant rationes ad
vitam partem: ex
evidentia. n. miraculorum cohebant dicere.
c Quia h. homo multa signa facit: et ex h. sequitur quod
erat ei credendum magis quam moysi: quod moyses non
tot nec tanta signa fecit et maxime quoniam populus ei primo
credidit: imo valde paucis: vt per Exo. iij. cap. et
sic habebat argumentum ad ipsum recipiendum et hoc
notandum tanquam verum christum: Sed e contrario arguebatur
ad primum dicentes. d Si dimittimus eum. sic omnes
credent in eum: sicut in christum: et christo debebat re-
gime secundum scripturas quas male intelligebant de
temporalis regno. Io ex hoc videbatur sequi de Imperatore
romanum rebellio quod tunc temporis dominabatur eis: et
h. videbatur propter quod occasio destructionis ciuita-
tis et templi per potestatem romanam impium quod tunc erat
maxima: et ideo ipsi non habebant aliquam virtutem re-
sistendi: et h. est quod dicitur. e Et venient romani in ta-
ta fortitudine quod non poterimus resistere. f Et
tollent locum nostrum. i. ciuitatem et templum. g Et gentes
captiuando populum: sic per quod passio timoris sub-
uertebatur in eis iudicium rationis. h Unus autem ex
ipsis. h. ponit dubium determinationis: et diuiditur in
tres: quod primo dubium determinationis. Secundo determina-
tio approbationis: ibi. Ab illo autem die. Tercio a christo
euita: ibi. Ihesus autem iam non in palatio. Primum in du-
as: quod primo ponit cayphe determinationis: secundo hu-
ius determinationis expositionis: ibi. h. autem a semet-
ipso. In prima igitur parte dicitur. b Unus autem ex ipsis
cayphas nomine: non est de textu s. intelligit nomen eius
propter auctoritatem sui officij: vt subdit. i. Luce
est pontifex anni illius: dominus autem precepit tamen vnum
summum sacerdotem et per totam vitam suam quomodo mori-
ali sibi succederet: vnum et in morte eius reuertere-

tur fugiui. Sed propter cupiditatem et ambitionem
sua statuerunt inter se illi quod erant de genere sacerdo-
talium: vt quolibet anno videretur quod illo officio fun-
geretur. Alia autem ratione assignat Iosephus dicens.
At tempore Herodis ascalonite quod auxilio roma-
norum occupauit re-
gnum iudee. Sacer-
dorum ceterum vede-
batur: et sic populus ma-
ius lucrum palestrae su-
mus sacerdos fre-
quenter mutabat.
k Dixit eis. populus
auctoritate officij
sic loquitur et dicitur.
l Unus nescitis
quod: quasi dicat per
ma facie quilibet in-
telleges videre potest: quod ad mortem huius hominis de-
bemus laborare. Cuius ratio est quod bonum consilium ma-
gis est eligendum quam bonum particulare: Si autem homo
mo iste dimittat bonum totius populi dissipabit: vt
per predicta secundum eorum existimationem: et sic concludit
quod sit agendum ad mortem christi: et si ex parte eius non inue-
niatur aliquis causa: et h. est quod dicitur. m Expedit vobis. vt
vnum mori: et h. est quod bonum et iustum. n Pro po-
pulo. i. per uoluntatem populi. o Et non tota gens pe-
reat: et maneat in vita: hic per manifestum quod passio
inuidie et liuoris per christum et passio timoris predicti
gentes et locum subuerterent eis rationis iudicium: quod in
nullo casu licitum est interficere innocentem: per h. n. non per-
curas bonum consilium: magis destruis: per quod dei ius-
dicium factum est quod illud malum quod credebatur per mortem
christi euadere. f. destructionem loci et gentis quam per mor-
tem christi currerunt. quod i. penam huius peccati romani
per Titum et Vespasianum locum et gentem destruxerunt.
Anno quadragesimo secundo post passionem christi: sicut
fuerat a daniellem prophetarum. ix. c. Et ciuitatem et sa-
crarium dissipabit populus cum duceueruntur. et. et a sal-
uatore predictum. Luc. xix. c. Videtur ciuitatem sanctam
hierusalem sicut super illam. a Hoc autem ponit predictum
determinationis expositionem: quod quod expositionem Iobis euangelij
iste ostendit quod cayphas predicta determinationem per-
tulit quod uis. n. et ideo cayphe dare solui christum
christi morte per palatium predictum euasione circa populum iude-
orum: tamen vbi christus sonabat quod christus erat moriturus per
gentes et populum: quod sic fuit platum: fuit prophetia quod
mo de futuro quod christus erat moriturus per salutem spiri-
ritualis: non solum iudeorum sed et omnium gentium quod
crediduri erant in ipsum: et hoc est quod dicitur.

a Hoc autem a semetipso nō dicit supradictū
verbū hoc modo pulit: sed p motionē alteri.
b S3 cum esset pontifex anni illius ppheta-
mit: q3 ipso ignorante dictum ppheticum pulit:
non rōne sui meriti: sed dignitatis officij.

Quia ihs erat
moriturus p gēte.
siudeoꝝ qꝫ multi
de iudeis saluati
sunt p iōm.

Et nota p ge
te suas:ed vt filios
dei:non qz adhuc
eent filij dei actu:
sed in potetia ad
actum reducenda
qz erat pdestinati
e Qui erat disp

e Qui erat disp
 si p diuersos ritus gentilium. f Cōgregaret
 in. vñ. i. in vna ecclesiam ex iudeis & gentilib⁹
 ſtitutam vt eēt vnum ouile: ſicut eit vñ pa
 ſtor vt ſup⁹ dem eſt pcedenti. ca. ppter qd Bē.
 penultimo ca. dī de xpo. Ip̄e erit expectatio gē
 tium nō ſolum iudeoꝝ: me hoc eſt illud quod
 dicit ſaluator: Math. xv. ca. Nō ſum miſiſ
 ſi ad oues que perierāt domus iſrael: qz ibi ſa
 luator: loquitur de ſua miſſione ad pdicandum in
 pſona ppiā: ppter quod apoſtolus dicit Rom.
 xv. ca. Dico enim dñm ieſum xpm miniſtrū ſu
 iſſe circūciſionis. g Ab illo. hic ponit dier
 minationis cyphe approbatio: qñs eſt in i
 qua: qz omnes alij erant affectati ad pcurādū
 mortem xpi ſicut & ip̄e: hoc eit quod dicitur.

Ab illo ergo die cogitauerunt vt interficerent Iesum: sed enim ante habuissent voluntatem interficiendi ipm vt patuit p predicta: tam ex pssillo Cayphe distinguuntur hoc adimplere qd citius possent. h Iesus aut. hic pnter positus huius determinationis declinatione: no eni ad hoc erat tpus passionis xpi a deo pordinatus: q iudei querebant occidere eum vt visum est. Ideo recessit ad tempus: hoc est qd dicitur.

Ideo recessit ad tempus: hoc est quod dicitur
 b. Iesus autem non in palam ambulabat apud iu-
 deos quibus inter eos existens posset eorum impe-
 tum refrenare: tamen voluit ad tempus latere
 et se occultare rationibus per dicitur cap. viij. c. x. vbi
 similiter agitur de sua occultatione.

i Sed abiit in regionem iuxta desertum: vbi
p in ci de iudeis erat. k In ciuitate que dicitur
effren: que erat parua & parum populata.

1 Et ibi morabatur cum discipulis suis: usque
ad tempus propinquum sue passioni. Super
euangelium istud non habetur moralitas.

Questio fratris Antony betontini. Expedit
ut vnus homo moriatur. Joannis. xj. cap.

ergo die cogitauerunt
ut interficeret euz^s. Ne
sus ergo iam nō in palā
ambulabat apud iude-
os^b: s3 abijt n. regione
iuxta dēsertū in ciuitatē
q̄ dicit effrē^h. 2 ibi mo-
rabitur cū discipulis suisⁱ.

dominica de passione

eterna felicitas minime teneret: si a beatis cum tristitia possideretur.

P Expofitio litteralis.
Pro declaratione et huius. Euangelij et itelli-
gendum pro quo occasio cogitatio talis mo-
tis. f. Lazari fuit i-
nidia iudeorum ex
fama et gloria Chri-
sti. quoniam viden-
tes pharisei quod mul-
ti ex iudeis vene-
rant de Ierusalem:
ut Lazarum vide-
rent: quem suscitavit
a mortuis: scilicet enim
mirabilia libenter
videntur: et mira-
bilissimum autem
erat videre quod tri-
duanum mortuorum
suscitatum come-
dentem et bibentem
et alia opera facie-

Sabbato post domi-
nicam de passione. Eu-
gelij secundum Ioan. xij. ca.

I N illo tem-
pore. Logi-
tauerunt prin-
cipes sacer-
dotum: ut
Lazarum interficerent: quia
multi propter illum abi-
bant ex iudeis et crede-
bant in
Iesu. In crastinum autem

lem ubi erat imolandum tanquam verus agnus pro
nobis ut sic veritas responderet figure. d. Ac-
ceperunt ramos palmarum quod divina disposi-
tione factum est ad designandum victoriam quam
christus de hoste in proximo erat habiturus:

Unde antiquitus
dabatur ramus pal-
me victori in cer-
taminibus. e. Et
processerunt obviam
ei. reuerenter.
f. Et clamabant
Osanna. id est sa-
lva obsecro quia pe-
tebant ab eo salu-
tem. g. Benedi-
ctus qui venit: In
hoc laudant et con-
fitebantur eius adve-
ntum: Dicere enim
hominis: non est
suum facere: sed ta-
tum fateri: et Ideo

quando deum benedicimus non eum bonum
facimus: sed tantummodo eius bonitatem fate-
mur et laudamus: Dicere autem dei: est suum fa-
cere secundum quod dicitur Psal. xxxij. Dixit et facta sunt
et ideo quando deus homini benedixit ei be-
neficium impendit. h. In nomine domini. i.
sicut dominus: non sic autem venit. ii. Moyse: sed
tantummodo ut servus ut haberetur Hebre. iij.
capi. vel aliter. h. In nomine domini: id est a
deo patre missus ad explendum voluntatem
eius. i. Rex israel. in hoc confitentur eius
potentiam tamen diminute: quia credebant eum
regnaturum temporaliter et liberaturum eos
a tributo: ipse autem venit ad regnandum spi-
ritualiter: et ad liberandum totum genus hu-
manum a diabolo quod erat maius propter hoc
in Psal. cxvij. Ubi ista laus predicta fuit: dici-
tur Benedictus qui venit In nomine domini
deus dominus et illuxit nobis: in quo exprimi-
tur eius divinitas et regnum spirituale. k. Et
invenit Iesus Asellum et sedit super eum: mo-
dum autem et qualiter et per quem Christus hic
asellum habuit. scilicet permissionem discipu-
lorum Evangelista transit quia sufficienter fuit
expressum ab alijs. f. Matthei. xxi. capi. et mar-
xi. l. Sicut scriptum est. Zacharie. ix. cap.
m. Moli timere spon et. h. fuit exposuit: et Sat-
k

xxi. cap.

a Hoc non cognouerunt discipuli eius: pri-
mum id est pro tunc: quia adhuc erant simpli-
ces & illiterati.

b Sed quando glorificatus est Iesus. id est
per resurrectionem suam quan-

do fuit gloriosus
simul in anima &
corpore: tunc eni-
aperuit illis sen-
sum vt intellige-
rent scripturas vt
habes. Luce vii.
mo cap.

c Testimonium
ergo. Hic pos-
sit obuiatiois rō
que fuit promul-
gatio suscitatiois
Lazarum ipsi sunt
bis pillos qui p-
sentes fuerant in
suscitatione & hoc
est qd dicitur.

c Testimonium
ergo perhibebat
et. d Pharisei
g. Hic cōsequēter ponitur phariseorum zelus
sue emulatio cum dicitur.

d Pharisei ergo dixerunt ad semetipsos. id
est intra se

e Videtis q: nihil proficimus: hoc exponi-
tur dupliciter: vno modo de bono zelo quia
aliqui de phariseis in eum crediderant vt pa-
tet Joannis. iij. cap. de nicodemo. Et isti vole-
bāt alios retrahere a christi persecutione. qua
si dicat qd tuncunque laborauerimus ad eum
impediendum: nihil tamen proficimus & ideo
videtur qd sit factum diuinum: Cui simile di-
ctum fuit Samarielis retrahentis iudeos a
persecutione Apostolorum vt habetur actū
v. capitū. Discedite ab hominibus istis & fini-
te illos: quoniam si ex hominibus est consiliū
hoc opus dissoluetur: si autem ex deo est non
poteritis dissolvere: ne forte & deo repugnare
videamini. Alio autem modo exponitur de
malo zelo qd tunc ad illos qui non crediderant
christo & ideo inuidia moti talia dicebant.

f Ecce mundus totus post eum abiit. Ser-

mo est hyperbolicus ad exprimendum qd mul-
ti Christum sequebantur.

g Erant autem: hic ostenditur glorificatio
christi a gentilibus: & diuiditur in duas: qd pri-
mo exprimitur eorum deuotio: Secundo chri-

sti responsio: ibi: Je-
sus autem respon-
dit. In prima er-
go parte dicitur:
sic.

h Erant autem
quidam gentiles
ex his qui ascen-
derant vt adora-
rent in die festo:

Nam aliqui de
gentilitate cōuer-
tebantur ad ritū
iudeorum qui di-
cebātur profeliti &
isti tenebantur eē
in solennitate pa-
schali: sicut & alij.
Dicuntur enim h
gentiles quia re-
manebat eis no-
men pristinum.

Alio modo exponi-
tur hoc & melius de gentilibus sūm veritatem
quia templum pro sui sanctitate habebatur in
reuerentia a gentilibus qui erant in circuitu:
Iudeorum vt habetur secundo Machabe. iij.
capitū. & ideo multi de eis ascendebant ado-
rare in Iherusalem & maxime in solennitate
paschali: non tamen admitterantur ad esum
agni paschalis nisi prius dimisso ritu gentilita-
tis essent circuncisi vt habetur. Exodi. xij. cap.
Isti igitur quia audierant christi miracula:
Ideo volebant eum videre & eius doctrinam
audire: ideo subditur.

h Hi ergo accesserunt ad Philippum:
quia videbant eum mansuetum et piū: et
Ideo prius ei exposuerunt suū desiderium.

i Venit philippus & dixit Andree. quia An-
dreas principalior erat ipso cum esset primus
Christi discipulus & per eum fuerat conuersus
vt dictum est supra capitulo primo: ideo vo-
lebat circa hoc agere de eius consilio: mari-
me quia forte memor erat verbi Christi dicen-
tis Apostolis Mathei. x. capitulo. In viam

gentium ne ab-
sisto nolens hoc

Andree
Iesu hoc eum
noscendum qd
docendi ad ho-
Christi per p-
cationem Apo-
lorum.

I Iesus ante
pondit. cio v-
hic ponitur
sti responsio in
primo denun-
suam passionem
Secundo exhor-
tur ad eius imi-
tationem: ibi: C-
amat animam
Respondens
talem deuoti-
nem: quia im-
recipiendi ac-
m Venit ho-

Amen amen
ficatus per sig-
in tremore: &
templi scissione
resurrectione &
lippen. secundo
ipsum sequitur
illum. & dedit illi
nomen. Sicut eni-

conuersio qui
per qd vbiqz ibi
gua confiteatur.
ista futura in pro-
nem Gentium q-
dendum dicit
m Venit boar-
sporas ad colle-
mittantur falces
exemplum ostendit
venire conuersio-
n. Missi granum
motu fuerit ip-
tractus multiplic-

omniam de passione

gentium ne abieritis: propter quod ipse Christo nolebat hoc nunciare proprio capite.

I Andreas rursum et Philippus dixerunt Jesu hoc divina dispositio factum est ad pre-
noscendum quod gentiles erant in proximo ad
ducendi ad fidei
Christi per predi-
cationem Aposto-
lorum.

I Iesus autem re-
pondit eis dicens
Hic ponitur Chri-
sti responsio in qua
primo denunciat
suam passionem:
Secundo exhorta-
tur ad eius imita-
tionem: ibi: Qui
amat animam.

Respondendo denunciat: sibi facit de gen-
tilium deuotione prenuuntiam suam passio-
nem: quia immediate post illam gentiles erant
recipiendi ad fidem: hoc est quod dicitur.

in Venit hora ut clarificetur filius hominis:
Amen amen dico vobis: in passione fuit clari-
ficatus per signa ostensa in solis obscuracione
in tremore: et sepulchrorum apertione: et veli
templi scissione: fuit etiam clarificatus in sua
resurrectione et ascensione: secundum quod dicitur Phi-
lippen. secundo capitulo. Humiliauit semet-
ipsum: sequitur propter quod et deus exaltauit
illum: et dedit illi nomen quod est super omne
nomen. fuit etiam clarificatus in gentili-
um conuersione qui eius deitate et consensu: pro-
pter quod ubique ibidem subditur: Et omnis lin-
gua confiteatur. Et quia Christus preuidebat
ista futura in proximo: Ideo audiens deuotio-
nem Gentilium qui iam erant dispositi ad cre-
dendum dixit.

in Venit hora: sicut aliquis videns messes di-
spostas ad collectionem dicit: Venit hora ut
mittantur falces. Verum tamen per congruum
exemplum ostendit quod mors eius debebat pre-
uenire conuersionem gentilium dicens.

Nisi granum frumenti cadens in terram
mortuum fuerit ipsum solum manet: quia non facit
fructus multiplicationem nisi per suam prece-

dentem corruptionem: sic mortuo Christo quo
ad suam humanitatem: multiplicata est fides
in gentilibus: unde simile est ac si Christus ex-
presse dixisset: Isti gentiles qui modo volunt
venire ad me post mortem meam venient ad
me per fidem.

o Qui amat animam suam: perdet eam.
Nec hortatur Chri-
stus ad sue mortis
imitationem: Ad
cuius intellectum
sciendum quod amare
aliquem est ei vel
le bonum: et si bo-
num volutum sit
vere et simpliciter
bonum: est verus
amor: et aliter non.

Alia pars textus.

Qui amat animam
suam: perdet eam.

sunt autem quedam hominis bona que sunt
bona simpliciter et vera que sunt bona spiritalia:
quedam autem sunt bona secundum quid ut tempo-
ralia bona corporalia et mundi delectabilia et
secundum hoc Augustinus exponit dupliciter hanc
litteram. Primo sic:

o Qui amat animam: scilicet vere quo ad spi-
ritualia. p. Perdet eam: in presenti non so-
ludans sustinere mala presentis vite pro Chri-
sto. unde dicit: Si cupis vitam tenere cum Chri-
sto noli mortem timere pro Christo. In morte
enim dicitur quodammodo animam perdi-
quo ad presentem vitam quia separatur a cor-
pore. Alio modo exponitur ad sensum contra-
rium.

Expositio literalis.

o Qui amat animam suam: scilicet non ve-
re volendo sibi delectabilia huius mundi. p.
Perdet eam in futuro quia priuabitur vita bea-
ta. Et secundum hunc sensum dicit Augustinus: Noli
amare: scilicet animam in hac vita ne perdas
eam in eterna vita. Et ultima expositio magis
conuenit textui: quia sequitur: Qui odit animam su-
am in hoc mundo in vitam eternam custodit eam.

Sequitur in glosa: Et ideo
quando prius dixit: Qui amat et

Et Ideo quando prius dixit: qui amat animam suam: sub intelligitur in hoc mando: et quando subditur perdit eam intelligitur in futuro. Et quod debeamus ipsum imitari in passione ostendit per rationem dicens. a Si quis mihi ministrat me sequa-

tur: q. d. Rationabile est quod mini-ster sequatur domino. Et cum hoc ostendit huius est quele premium: ipsum. scilicet beatitudinem dicens. Et ubi ego sum: Christus in quantum deus essentialiter ipse beatus: et quantum ad humanitatem erat actu beatus in anima que est principio: pars hominis.

Ideo ipsa anima aliqui notatur homo ut habetur. x. Eth. a Siquis mihi ministrat: mihi ministrat: obediendo mandatis meis. b Honorificabit eum pater meus: honor enim datur homini ab alijs hominibus in vita presenti in testimonio virtutis: Sed honor datur a deo in gloria celesti in premio virtutis. c Nunc anima mea. Dic ostendit qualiter Christus glorificatus est a patre. Et diuidit in duas: quod primo ponitur huius glorie petitio: Secundo subdit ipsius promissio: ibi: venit ergo. Circa primum Christus promittit sue petitioni ostensionem affectionis naturalis ad declarationem de humanitatis in ipso dicens. c Nunc anima mea turbata est: Turbari. n. aliquem dicitur quando commouetur: Ideo mare motum dicitur turbatum in Christo autem per sensitivam dimittebat agere quod erat sibi proprium: Ideo imminente passione affectus sensitivus commovebatur timore ex horrore naturali: hoc est quod dicitur hic a se turbatio: tamen ista turbatio non erat per rationem sed magis conveniens rationi et per rationem excitata: ad ostendendum veritatem humane nature ut dictum est: et ad merendum nostram redemptionem: sicut et alie afflictiones Christi: quod dicitur alios imitari mortem suam: ne forte alius ei diceret. Secure potes mortem subire: quod nihil mali sentis: Ideo primum voluit ostendere per talemurbationem: et per consequens non est recedendum ab eius imitatione propter naturales

et qui odit animam suam in hoc mundo: in vitam eternam custodit eam. Si quis mihi ministrat me sequatur. et ubi sum ego illic et minister meum erit. Siquis mihi ministraverit: honorificabit eum pater meus. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam: Pater saluifica me ex hac

horreorem. b Et quid dicam: quasi dicat secundum appetitum sensitivum faciat hanc petitionem. c Pater saluifica me ex hac hora. liberando me a passione imminente: verumtamen quod secundum appetitum rationale: quod distabatur in eo volebat pariter propter obedientiam patris: et

propter humani generis salutem: Ideo aliter loquitur dicens. f Sed propter verum in hora hac quasi dicat ad hoc veni in mundum ut patiar per predicam: Iohannes oratio dicit. g Pater clarifica nomen tuum. i. fac illud in quo relucet gloria tui nominis. f. passionem filij in qua ipse pater est clarificatus et per primum filius quod

idem cum patre in substantia: quod per passionem filij divulgatum per apostolorum predicationem noticia patris et filij et spiritus sancti diffusa est per totum orbem. h Venit ergo. hic ponit glorie petitionem promissio: et diuidit in tres: quod primo ponit vocem patris glorie promittentis. Secundo opinio turbe de illa voce varie sentientis: ibi: turbe ergo. Tercio expositio plate vocis: ibi: Respondit Iesus. Circa primum sciendum quod illa vox fuit: formata a tota trinitate cum eius opera sint indivisa: verumtamen dicitur vox patris: quod fuit formata ad representandum gloriam eius et hoc est quod dicitur. b Venit ergo vox de celo: a deo patre modo dicto. c Et clarificavit: quia Christus non clarificavit semetipsum ut pontifex fieret: ut dicitur hebreorum. v. ca. sed per clarificavit eum primo in miraculis in vita christi factis. k Et iterum clarificavit: quod postea clarificavit eum in morte per signa divinitatis ostensa resuscitando eum et exaltando eum ad celum. l Turba ergo. hic ponit opinionem diversam de illa voce: In illa turba aliqui erant magis rudes qui tamen sonum vocis perciperant non significantes quod quantum ad illos dicitur. l Turba ergo quod stabat et audierat dicebat tonitruum factum esse. i. aliquid per modum soni pulsus. m Alii autem magis perspicaces intellexerunt articulationem vocis et istam. n Dicebat: Angelus ciloquens: credebat. n. eum esse purum hominem: et ideo dicebat angelus ei loqui: sic aliqui in scriptura dicitur quod Angeli prophetis loquuntur. o Respondit Iesus:

Hic ponit et
tres: quod
et radice
ponit: ibi
dicitur quod
sonus sicut
credebant
divina pro
tione pro
stantis: ut
fecerit ipso
esse vox
de celo dicit
monitus: et
quod dicitur
a Non pro
hec vox ven
vor filij pro
structionem
indigebat
istan prepa
deus scient
propter eum
nem glorie
propter in
dicium mun
passionis x
oblationis p
tium condem
credentium
di: id est pro
mundus a pr
christi: ideo sub
eicietur foras
non quod sit
mundaliter
per permi
christi: per qua
non potest im
faciebat ante
citium et mer
tatus fuero a
moriens in ac
dicitur etiam in
glorificatione
est sibi multum
dicitur. q. ca. 10
legi: et ois ling
gloria est dei pa
incipit. ex am

post officium de passione

Hic ponitur expositio audite vocis: et dividit in tres: qz pmo ponitur xpi expositio. Secundo iudeorum contradictionibus: Nos audiuimus. Tercio xpi responsio: ibi: Adhuc modicum. In prima parte ostenditur xps qn non erat tonitruum: nec sonus confusionis sicut aliqui credebant: s; vox diuina ppter instructionem ppli circumstantis: vt cognosceret ipsuz iesum esse verum xpm: cui de celo dabatur testimoniū: qz hoc est qd dicitur. a Non ppter me hec vox venit: qz vox fit ppter instructionem alicuius. xps autē instructione nō indigebat s; qd deus: fili: nec iquātū hō: qz ab istāi pteptōes oīa pfecte cognouit q cognoscit deus scientia visionis. Ideo vox illa nō est scā ppter eius instructionē: qz sciebat se p passionem glificandū a patre. b Sed ppter vos. i. ppter instructionē vestram. c Nunc est iudicium mundi. iudiciū discretionis: qz tēpore passionis xpi discreti sunt fideles: credētes ab obstinatis p infidelitatē. In futuro autē erit iudiciū condemnationis infidelium: et premiationis credentium. Vel aliter. e Nunc iudiciū ē mūdi. id est pro mundo quātum ex diuina sententiā mundus a patrē diaboli creptus est in passiōe xpi: ideo subdit. d Nunc princeps mundi eicietur foras. Diabolus enī hic dicitur pnceps: non qz sit dñs substantie mundi: sed hominum mundialiter viuētū inquantū se subiiciūt ei per peccatū. Dicitur eicietur diabolus p passionem xpi: per quā aperta ē ianua glie: et sic diabolus: non pōt impedire sanctos a psecutione glie sic faciebat anteqm pmitteret tentare hoīes ad exercitium et meritum electōrū. e Et ego si exaltatus fuero a terra. i. in crucē: vbi exaltatus est moriens in aere debellando aereas patrēs. Dicitur etiā in cruce exaltatus: qz per hoc meruit glificationē et exaltationē sui corporis: subiecta est sibi multitudo gentiū p fidē: vt habetur ad Phil. ij. ca. Post qd et deus exaltauit illū etc. seq: et oīs lingua cōfiteat: qz dñs iesus xps in gloria est dei patris. f Omnia traham ad meipsum. ex amore enī in cruce ostēso ad ge-

nus humanū habet cām attractiōis mentium. g Hoc autē dicebat significans quā morte eēt moriturus. ista sunt verba euāgeliste: interpretantis quid xps intelligeret per illam exaltationem. s. suam crucifixionē. h Rndit. hic ponitur iudeorum cōtra-

dictio arguentiū ex eius morte: audivit qz ipse nō eēt xps dicentium. i. Nos audiuimus ex lege: qz xps manet in eternū. Et quō tu dicis: oportet exaltari filiū hoīis? Quis est iste filius hominis? Dixit ergo eis iesus. Adhuc modicum

a proprietate dicuntur lex. In prophetis autē fit mētio de eternitate christi: vt patet Isai. ix. Et vocabitur nomen eius admirabilis: confitarius: deus fortis: pater futuri seculi: pnceps pacis: multiplicabitur eius imperium: et pacis non eris finis. Similiter Daniel. vii. cap. Postestas eius potestas eterna etc. Et Michae. vii. cap. Eritu bethleem ephrata etc. sequitur ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel: egressus eius ab initio a diebus eternitatis: ista autem permanentia videtur contrariari morti. Ideo arguunt.

k Et quomodo tu dicis oportet exaltari filium hominis. id est mori in cruce: quasi dicat si tu loqueris de re ipso sequitur qz tu nō sis Christus qui manet in eternum. Si autem loquaris de alio: dic nobis quis est iste filius hominis: s; enī Christus non vocauerit se in isto loco filium hominis: tamen cōmuniter sic se vacabat. Et ideo iudei repēdo verba eius hoc addiderunt. Si autem queratur qualiter iudei intellexerunt qz Christus suam futuram vocaret exaltationem. Dicendum qz prouerbium erat apud iudeos qz crucifixio vocabatur exaltatio: et adhuc homines talimodo loquendi vtuntur sicut cum aliquis imprecatur alteri suspensionem dicit ei: tu sis in altum eleuatus. sequitur.

l Dixit ergo eis Iesus. Hic ponitur Christi responsio in qua cōmendat eos de aliquali cognitione christi per scripturas: quātū ad eius eternitatē. Sed ostendit eam impetrā dicēs.

k iij

a Adhuc modicum lumen in vobis: qz non intelligebant mortem xpi & passionē in humanitate stare simul cum deitatis eternitate: & in vtrunq; ponit scriptura de xpo. De eternitate itaq; dicitur est. de eius passione scribitur Isai. liij. ca. Tāq; omis ad occisionē ducetur &c. Et smanti

quos doctores hebreorū totū illud ca. xpo ad litterā intelligit ab illo loco qui ponit capitulo precedenti. Ecce intelligit seruus meus &c. Si

militer Daniel. ix. cap. expresse dicit passio xpi & post ebdomadas. lxxij. occidet xps. Et ideo monet eos ad querendū pfectam cognitionē de xpo dicens. **b** Ambulate. i. in cognitione proficite. **c** Dum lucē habetis. i. me presentiter qui sum lux illuminans per veritatem doctrine & lumen gratie. **d** Ut non tenebre vos comprehendant. s. ignorantie & culpe.

e Et qui ambulat in tenebris. s. predictis. **f** Nescit quo vadat: qz declinat a rectitudine vie. **g** Dum lucem habetis credite in lucem id est in meipsum. **h** Ut filij lucis sitis: p imitationem & gratie adoptionem. **i** Nec locutus est iesus & abiit: qz non recipiebant eius doctrinam. **k** Et abscondit se ab eis. eo. dem modo: & eisdem causis sicut dictum ē cap. viij. & x. Sed non videt verum: qz supra se abscondit eo qd vellent occidere eum. hic autem non dicitur hoc. Dicendum qd ipse videbat cogitationes eorum ad hoc tendentes: lz adhuc non prupissent in opere: Et ideo voluit eos puenire se abscondendo: quia nondum venerat hora passionis sue &c.

Expositio moralis.

Cogitauerunt autē pncipes sacerdotum vt Lazarum interficerent &c. Augu. O ceca seuitia quasi dñs suscitare potuerit mortuum: & nō possit occisum. Ecce vtrūq; dñs fecit nā Lazar mortuū: & seipsum occisum suscitauit. In crastinum autem conuenerat: nā qñ aliq; insolens perfecte conuertit ad deū alij plures animari solent ad simile faciendū. Acceperūt ramos oliuarum: per quos significat leticia: ppter qd p

istos significatur illi qui gaudent & deum laudant de mutatione tali: Osanna clamare: ē salutem supnā a dño postulare: nam osanna iterpretatur obsecro salua: p assellum q erat oneribus affluens: significat iudea: que legis oneribus erat subiceta:

de quo dicit petr. Act. xv. Quid tentatis imponere iugum sup ceruices discipulorū q neq; nos: neq; ptes nostri portare possumus. Erāt gētiles quidam & sequif. Dñe volum; iesu;

Dum lucē habetis credite in lucē: vt filij lucis sitis. hec locutus ē iesus: & abiit: & abscondit se ab eis.

videre &c. Augu. Ecce volunt enim iudei occidere: & gentiles videre: sed & illi ex iudeis erāt qui clamabant benedictus qui venit in nomie dñi. Ecce isti ex circumcisione: & illi ex preputio velut duo parietes de diverso venientes & in vnam fidē xpi parati osculo cōcurrentes: Ideo seqf. Venit hora vt clarificetur filius hominis. Clarificatus est eni in ecclesia ex iudeis & gentilibus collecta. Qd sequitur morale est vlg ibi. Et ego si exaltatus fuero a terra omnia trahaz ad meipsum &c. Nā amore quo pro nobis passus est trahit nos ad ipsum sicut magnes lapis trahit ad se ferrū &c. sic omnia trahit ad se: nā homo dicitur omnis creatura. Marc. xli. cap. Predicate euangelii omni creature. i. oī hōi: sicut fuit expositum ibi: dicit ergo eis iesus ad huc modicum lumen vobis est &c. Moraliter attritus de peccatis modicū lumen habet ppter qd vsq; ad contritionē pfectā d; pcedere ne cōprehendant eū tenebre per recidiuū mortali culpe. Dilixerunt enim magis glām hōiū qz glāz dei &c. Isti hodie multos hñt sequaces. i. pro mudi glā se & sua pdigaliter exponentes & parum aut nihil p merēda dei glā faciētes.

Questio fratris Antonij berontini. Qui odit aiam suam in hoc mundo in vitā eternā custodit eam. Joā. xij. cap. Ex qbus verbis grif: vtrū post hanc vitā aīe de peccatis pterāf. Ad qd breuiter rñdes. Ex ista Tho. & Asterani q in pditione tria sunt pfinderanda eius. s. gñs q est dolor: eius forma que est actus virtutis grā in formatus: eius efficacia qz est act; meritorij & sacramentalis: quodāmo satisfactorius: post

igil hanc vitā pntq; carere. Que vō in dolore hñt que vō sunt marū: s. nō totū: qz nō statu merēda hac aut vitā tria p dca pnt: vñ de vñ dñ. Tp nientie el vltimū art vite. Et Ali de pnia dñi deat qsq; pcta sua corrolerare: dñs ad peait. Qui oīa in hoc vitā eternā dñe eam.

Expositio moralis. **H**ic p imp Zach gnoscēda ibi endū q signi redēptionem fama diuulg venturus erat humilitate sec & ideo legio p adimplerum iestatis: qz no deceptores p a. Et cum ap & discipuli ei montem oliu vñans ab ea q vñtar tñi al le passio: qz f dam parua vñ versis hierusa l; sacerdotē n colendū: vñ ab

igitur hanc vitam a se quod sunt bene peritione hinc non
pntur: qarent dolore ppter gaudij plenitudinem.
Que vero sunt in inferno: carent peritione: etiam si
dolore habent: quod deficiat eis gratia dolore in formam:
que vero sunt in purgatorio dolore habent gratia in for-
matu: sed non meriti-
torum: quod non sunt in
statu merendi. In
hac autem vita omnia
tria predecepi iueniri
pntur: vnde de pe. dist.
vij. dicit. Christus vero pe-
nitentie est usque in
ultimu articulum
vite. Et Aug. in li.
de pnia die. Si u-
deat quis se deli-
cta sua corrigere: ut
post mortem non o-
ratur: idcirco
dominus ad peccatores
ait. Qui odit animam
sua in hoc mundo i-
vitam eternam custo-
dit eam.

Expositio litte-
ralis.

Hic ponitur ab euangelista veritas ad
impletionis prophetie que ponebatur
zacha. ix. cap. et hoc ostenditur duplici si-
gno: scilicet ibi. Plurima autem turba. Circa quod sci-
endum quod signum aduentus christi in hierusalem: ad
redemptionem populi fuerat predictum: et celebri-
sima divulgatum. zacha. ix. cap. videlicet quod christus
uenturus erat in hierusalem in paupertate et
humilitate sedens super asinam et pullum eius
et ideo legis periti hoc videntes in ipsum christum
adimpletum ostendunt se contemtores sue ma-
iestatis: quod non receperunt eum: sed magis tanquam
deceptores persecuti sunt et hoc est quod dicitur.
a. Et cum appropinquaret hierosolimam. i. christus
et discipuli eius. b. Et venisset Bethphage ad
montem oliueti: mons oliueti est ppe hierolimam
distans ab ea per unum miliare: quod dicitur Act. i. c.
quod distat tamen ab ea pariter sabbati: quod pertinet mil-
le passus: quod faciunt unum miliare Bethphage est quod
dam parua villa in descensum montis oliueti
versus hierosolimam: et erat villa sacerdotum: quod
hii sacerdotes non haberent hereditates ad ex-
colendum: habebant tamen domos ad animalia non

triendum et ad manendum tpe quo non vaca-
bant cultui diuino in hierolimam ex loco illo.

c. Misit discipulos dicentes. Ite in castellum etc.
id est in hierolimam: que erat clausa triplici muro cum
propugnaculis et fortalicijs ad modum castrorum ut

hii. iij. Regum. et ideo
dicitur castellum.

d. Et statim iue-

nietis asinam etc.

Ista asina erat co-

munis pauperibus

non habentibus ani-

malia: et qui opa-

batur in ea dabat

sibi pabulum et fa-

cto opere reduce-

bat ad locum deter-

minatam ut alius

indigens possit re-

perire eam et pul-

lus eius nutreba-

tur cum ea pro filii

opere.

e. Hoc autem fa-

ctum est ut adim-

pleretur quod dictu

est per zacha. ix.

cap. Dicite filie syon etc. hoc est cinitati hiero-
salem que dicebatur filia syon: quia in monte
syon erat fortalicium ciuitatis illius: et pregeba-
tur cinitas ab illa pre: sicut filia a matre. Confi-
derandum etiam quod hic accipitur continens pro
intero. i. ciuitas pro habitantibus in ciuitate.
f. Ecce rex tuus etc. id est christus: quia hec au-
toritas a doctoribus hebreis exponitur ad lit-
teram de christo.

g. Sedens super asinam et pullum etc. non quod
sederit super utrumque simul sed successiue: quia
primo sedit super pullum qui tamen noster do-
mitus: quia adhuc non fuerat applicatus hu-
manis visibus: ut habetur Mathei. xi. capi. Et
Luce. xix. ideo postea sedit super asinam. hoc
autem factum est in figura: quia per pullum si-
gnificabatur populus gentilis: qui non fuerat
subiectus iugo legis: per asinam vero populus
iudaicus qui laborauerat sub lege. ad hoc autem
veniebat christus ut utrumque populum subiuga-
ret sibi per fidem catholicam.

Sequitur Prima aut.

ramis palmarum

gis ad ppositum est ut pacē et concordia inter nos
hēamus. qd. n. p. palmā nisi par et concordia de/
signat ppea d. rpo Criso. ait. Non hz circuitu
splēdētes gladios aut certe ornāmēta terribi
liū armatorum: Sed quid per ramos fronden
tes: testimonia pa
cis. pfecto oia ele
mēta vel lfe pal/
me ad pacē xpia/
nuz pphm vocant.
Quid. n. per. p. ni
si qd psto remitten
dū et dimittēdum
sit odiū significat.
teste dño matthe.
v. cap. sic dicente:

C Dominica in ra
mis palmarum passio
domini nostri iesu chri
sti fm Mattheum vi/
gesimo sexto capitulo.

Esto pntiens ad
uersario tuo cito. et quid p. n. Nisi qd cū amore
et benignitate et hilaritate diligēdū sit inimic⁹
designat. Hinc aplos ad cor. ix. ca. dicit hilarem
n. datorē diligit deus. Et qd p. l. nisi lōgenitas
dilectionis monstret. Nēpe nō ē dimittitur
odiū qm memoria docet in futurū. Proinde Sa
piens Ecclesiastici. x. ca. dicit Ois iniurie pri
me ne memineris. Et qd p. m. nisi misericordia
denotat qd hoc totū qd diximus ad finē pducit
Propterea Ambro. ait. sine cā ramū oliue por
tat: qd opa misericordie nō amat. Et iō xps hūili
ter et pacifice ad locū passionis ad inimicos ve
niens cū palmis voluit recipi ut eū cū pace se
quentes sine odio debeamus pferri: hac de cā
apls ad philip. ij. capi. ingt. Hoc enī sentite in
vobis qd et in xpo iesu. Quid aplos in nobis sic
et xpo iesu sentire debem⁹: pfecto aut ipsi rñdē/
do: hūilitatē: qd cū in forma dei eēt nō rapinam
arbitrat⁹ eē se egle deos semetipsum exinani/
uit fact⁹ ē obediēs vsqz ad mortē. Quā obiam
aplos sanctissime exēplo hūilitatis xpi facē obli
gamur. h. Hiero. p. Paulo rñdeat dicens. Pre
dilectissimi filij mei diligite vos inuicē. Nō enī
accepi h. ab hoīe s; a saluatore h. ingt. ē pceptū
meū ut diligatis inuicē. In sola. n. dilectione oia
virtutū bona pstitūt: sic ex vna radice multi ex
eunt rami: sic ex charitate oēs gnānt virtutes.
Si linguis hoīū loqr ingt aplos et Angelorū:
et. et sequit⁹: si oēs habuero pphetiā si nouerim
oia mysteria et oēm sciām et si habuero oēs fidē
ita ut mōtes trāsserā charitatē aut nō habeam
nihil suz: qd verā charitatē hz benignus ē et pa
ciens. Ille verā. charitatē hz qd nō in pxiōs di

ligit p affectionē cognatiōis et carnis sic Ethni
ci et publicani faciunt: sed ita diligit inimicum
sicut amicū: in hoc vno potest homo cognosce/
re si manet in charitate si ipse ab eo diligit qui
ab eo aduersatur. Hec ille doctissimus hoīum.

P illotem
pore. Dixit
Iesus disci
pulis suis.
Scitis. qd
post biduū pascha fiet

C Expositio linte
ralis.

Postqz enī
gelista le//
ctionibus.
suis euāgelicis d/
clarauit psonā me
diatoris et vteri⁹
legē euangelicam
a deo datā ad in//
structionem hoīs

transgressoris: Hic cōsequēter describit ipsius
mediatoris passionē p quā solum est precius
nostre redemptionis: et diuiditur in duas par
tes: qd primo ostenditur maligna christi corpē
henso per explorationem iudeorū: scdo eius in
iusta condēnatio per executionē gentiliū cap.
sequēti: Prima diuidit in quattuor partes. qd
primo describitur Christi venditio facta nō ex
eius ignorantia sed magis ex pscientia et volū/
tate: Secūdo ipsius venditi traditio nō ex di/
splicentia: sed ex charitate: ibi pmo aut die azi
morum. Tertio ipsius traditi corpēhenso non
ex ipsius impotētiā: s; ex sua mansuetudine: ibi.
Ad huc eo loquēte. Quarto cōphēsi illūso nō
ex eius iniustitia: sed ex eius humilitate: ibi p
cipes aut sacerdotū. Circa pīmū quattuor p or/
dinem ponūt: pīmū est ipsius venditionis
prenūciatio. Secūdū venditionis consiliatio.
ibi: Tunc congregati sunt. Tertium venditiōis
ocasio: ibi: Cum autem esset Iesus. Quartum
venditionis modus et ordorū: tunc abūt vñ
et. Circa pīmū considerandū quod ea que
predicta sunt. c. xxv. christus pdicauit seria ter
tia ante passionem suam: et eadem die pcedit
discipulis suis passionem suam futuram post
duos dies sicut postea fuit completum. Et quo
pater qd non fuit ex ignorantia traditis: sed ex
sua pscientia et voluntate ut dictum est: et hoc
est quod dicitur.

a Scitis quia post biduum pascha fiet. id/
est imolatur agnus paschalis qui debebat imo
lari vespere. Serie quinte. a quo incipiebat
solemnitas sequentis diei.

a Et filius hōis tradit⁹: eadē nocte tradit⁹
est a iuda iudeis. b Ut crucifigat⁹: qz vltim⁹
iudei tradiderūt ipsū pilato ad crucifigendū
c Tunc congregati sunt hic ponit ipsius ven-
ditionis p̄sultatio q̄ facta est feria q̄nta añ pas-
sionē. z tunc iesus

nō venit in hyeru-
salem sicut fecerat
alijs tribus dieb⁹
precedentibus: s; m-
āsit in bethania
vt daret iudeis lo-
cum tractandi li-
beri⁹ de morte sua
z hoc est qd̄ hic.

c Tūc. i. sequenti
die postquā dixit
iesus apostol⁹ ver-
bapremissa.

c Congregati sūt
principes sacerdo-
tum: q̄ cōceperant
erga xpm̄ rācores

z odiū vt p̄ter premissis. i. z seniores ppli. Isti
erāt iudices ordinarij de qbus supradictū est.
xv. cap. in p̄ncipio. d In atrij p̄ncipis sacer-
dotū q̄ dicebat Cayphas: iste est q̄ p̄mus dede-
rat iudeis p̄siliū de morte xpi vt habet Joan-
nis. xj. ca. e Et p̄siliū fecerūt vt iesū dolo tene-
rent z occiderent: p̄us. n. determinauerāt ipm̄
interficere: sed cōciliū q̄rebant de mō faciendi:
qualiter possent facē occulte z sine populi sedi-
tione: z hoc est qd̄ subdis. f Dicebāt aut̄ non
in die festo. i. in solēnitāte paschali iminēte in
proxio vt visus est. g Ne forte tumult⁹ fieret i
populo: multi. n. pp̄ solēnitātē pasche venerant
hyernasale: z qz aliq̄ reputabāt iesū eē vep̄ xps
Alij aut̄ seducti a sacerdotibus reputabāt eum
magistru: z ideo si occideretur durātē solēnita-
te paschali timebant periculosam seditionem
populi: p̄pter qd̄ cōsulebāt mortē eius vsqz
post festum differri tamen istud consiliū po-
stea mutauerunt quia inuenerunt oportunita-
tem enim capiendi per iudas vt dicitur infra.

h Cum autem esset iesus: hic ponitur vendi-
tionis christi occasio: Judas enī cupidus mo-
tus fuit ad christi venditionem: vt posset recu-
perare per hoc valorem vnguenti super caput
eius effusi: hoc est qd̄ dicitur. h Cum autē
esset iesus in bethania. Istud fuit factum sexta

die ante passionē christi vt habetur. ioh̄is. xj.
capi. Sed hic recolitur a m̄sath̄eo: quia fuit
occasio venditionis christi vt dictum est iam.

i In domo symonis leprosi: Iste enim non
erat leprosus quia ias fuerat curatus a christo

Cum autem esset iesus
in bethania in domo sy-
monis leprosi accessit
ad eū mulier habens
alabastrū vnguenti pre-
tiosi: z effudit sup̄ ca-
put ipsius recubētis.
Videntes autem disci-
puli indignati sunt di-
centes. Ut quid perdi-
tio hec? potuit enī istud
vnguentū vendi dari mi-
to: z dari pauperib⁹.

tale vasculum optime cōseruat vnguenta in ter-
ra illa: z hoc est qd̄ dicitur. m Vnguenti pre-
ciosi. i. cōtētiū vnguenti. Aduertendū: qd̄
vnguentū hic vocatur lachryma fluens de ar-
boribus que est multum preciosa in terra illa:
quia valet ad multa medicinalia. n Et effu-
dit super caput ipsius: sicut effunditur aqua ro-
facea p̄pter refrigeriū z odorem. o Recu-
bētis. i. residentis in mensa quia faciebāt ma-
gnū festum christo z discipulis eius z Laza-
rus qui fuerat resuscitatus ab eo erat vnus de
discubentibus sicut habetur Joannis. xj. capi.
p Videntes autem discipuli eius indignati
sunt. Hic ponitur plurale p̄o singulari s̄m cō-
munem modum loquendi: quia q̄ vnus de ali-
qua societate facit tota societas dicitur facere:
Solus enim iudas murmurauit vt habetur ex
pressius Joannis. xj. Vel si forte aliqui cum eo
murmurauerunt fuerunt ab eo incitati.

q Dicentes vt quid perditio hec? Putabar
enim iudas vnguentum perditus p̄pter hoc
q̄ nō habebat apud se precium. r Potuit enī
vendi dari multo Istud expressius ponitur Jo-
annis. vij. capitū. Ubi dicitur q̄ poterat ven-
di p̄o trecentis denarijs v Et dari pauperi-
bus: non dicebat iudas compatiens pauperi-
bus vt habetur Joannis. xj. sed quia volebat q̄

retinuerat tamen
nomen leprosi sic
m̄sath̄eus. post
vocationē ad ita-
tum apostolorum
adhuc vocabatur
m̄sath̄eus: vt di-
ctum est supra. x.
capi. h Accessit
ad eū mulier. Ista
fuit m̄saria soror
Lazari vt dicitur
Joannis. xj. capi.
l habens alaba-
strum. i. vasculum
factū de alabastro
qd̄ est genus mar-
moris candidi qz

vnguentum
precium sicut
autem iesus
b. m̄sath̄eus
fuit sine macula
enī bonū op⁹
in m̄saria pau-
per hōis v
cū q̄ isti dica-
per potest
perare ad sa-
dū illis elem-
d. m̄saria
q̄p hēbitio.
cōmariū v
m̄sath̄us v
Ubi dicit b
his suis. Ecce
dilectum suū
consummati-
culi. Sed hoc
ligitur de e
hōibus per
tiam z etiā
mentaliter
cramento al
sibi corporali
e. m̄saria
pus meum ad
facto p̄figur-
de p̄p̄inquo
pit partem vn-
uari: vnde cre-
cit edocta a p̄
f. Amen dī
fuerit hoc enī
est factum huius
gelium christi.
g. Dicitur q̄
id est ad laudem
virtuosum z h
b. Tunc abij-
scribitur vendi-
do: z p̄mo q̄
est feria quarta
tum fuerunt con-
te christi vt dicit
b. Abijit vnus ex
discipulis christi
i. Qui dicebat

tunc tenebant vesci panibus azimis vsq; ad ve
 sperā vigesime p̄me diei eiusdem mensis: vt h̄
 Ero. xij. cap. Aduertendū tñ est q̄ greci dicunt
 xpm cenasse cū discipulis suis añ passionē suā;
 xij. die primi mensis: Ita ꝓ anticipauit imo
 lationem agni pa
 schalis p̄ vnā dieꝝ
 q̄: p̄uidebat se pas
 suꝝ in crastinum:
 qm̄ debebat agn⁹
 imolari sm̄ leges
 h̄ aut̄ pbat̄ ex euā
 gelio Jo. xviij. ca.
 vbi d̄ q̄ iudei du
 centes xpm̄ ad pi
 latū nō intrauerūt
 in p̄toriuꝝ vt nō cō
 gaminarent: s; vt
 manducarent pas
 scha ex quo cōclu

Tibi vis paremus tibi
 comedere pascha? Et
 iesus dixit. Et in ciui
 tatez ad quēdā ꝛ dicite
 ei. Sagister dicit. Tē
 pus meū prope est: apō
 te facio pascha cū disci
 pulis meis. Et fecerūt
 discipuli: sicut cōstituit
 illis iesus: ꝛ parauerūt

Tibi vis paremus tibi
 comedere pascha^a. Et
 iesus dixit^b. Ite in ciui-
 tatez ad quedā ⁊ dicite
 ei. ⁊ sagister dicit. E-
 pus meū^c prope est: ap-
 te facio pascha cum disci-
 pulis meis^d. Et fecerūt
 discipuli: sicut cōstituit
 illis iesus: ⁊ parauerūt

nō pro agno paschali q̄ fuerat imolatus nocte
precedente sed pro azymis panibus q̄bus vte-
bant septē dieb⁹ ad quorū comestione regre-
tur q̄ hō eēt mūdus. Ad scdm q̄ arguūtr d̄ euā-
gelio Jo. xij. ca. Ante diē festū rē. Dicendum q̄

v. dies mēsis p̄i
mi: illa erat dies
festiuitatis pascha
lis: q̄ tū festiuitas
incipiebāt a vespe
diei p̄cedentis et
p̄p̄ illa eadē die
incipiebāt come
dē panes azimos
in vespe vt p̄z ex p̄
dictis. Et q̄ p̄z q̄
Joānes nō p̄dicat
alijs: s̄ magis cōf
uenit cū eis: seq̄.

Ubi vis pare?

mus tibi comedē pascha. i. agnū paschalem.
b At ielus dixit. Ire in ciuitatē ad quendam
samaritanū. hic loq̃ generalit̃. q̃ rps nō exp̃ressit
illis nomē illius ad quē debebant ire: tñ dedit
eis signū: p qd poterant determinatē cognoscē
qm qd hē samaritanū. xiiij. cap. vbi dī sic. Occurrit
vobis hō lagena q̃aie baiulās segmīni eum et
quocūq̃ itroierit dicite dñō dom̃ r̃c. e Tps
inēd. s. patiendi. d Prope est apd te facio pascha
p̃ discipulis meis. q. v. p̃uide mihi de loco
et cibo: vñ crediderit quille erat discipulus r̃p̃
occultus: tñ p̃z etiā q̃ rps ita paup̃ erat q̃ nec
domiciliū hēbat nec vñ posset cibū paschalem
emere: seq̃. e Tēsepe aut̃ scō. q̃ illa erat hora
comedendi agnū paschale. f Discūbebat cum
duodecim discipulis suis. ex q̃ p̃z q̃uātū erat
in se reuocabat. p̃ditōrēpm̃ amozē cū eet vñ
ex duodecim: tñ illū nō repulit a cūiui agnū
paschalis: enī eius p̃ditio nō laceret eum.

g Et edentib⁹ illis. Hic sedo reuocat p^oditore
dolore p^odicendo corā eo passionē suā q^u debe
bat esse discipulis suis materia doloris: ⁊ t^u eū
q^u d^o t^u. h^o Amē dico vobis: q^u v^o v^o vestru⁹
duodecim discipulorū principaliū. i^o m^o se tra
diurus ē ⁊ p^oristati valde tē. Mō solum p^opter
mortē magistri sui futurā p^oristati sunt: sed q^u
q^ulibet timebat de se ne esset ille q^u debebat eū
tradere p^opter q^u d^o. k^o Lepetit singuli dicere.
Nūq^u ego sum dñe: q^u q^ulibet deber sibi ti
mere de peccato futuro q^u antūctūq^u sit sanctus.

xpi firmatū est in quo apparet excellentia no
ui testi respectu veteris vrarguit apls ad heb.
it. ca. i Qui pro multis effundet in remissio
nem pctōz. dicit aut pro multis qz sanguis xpi
pro oibus offusus fuit quātū ad sufficientiam.
quātū aut ad effi
catā non fuit effu
sus pro oibus.

k Dico aut. hic
pnter pdicif eter
ne vite inchoatio:
qz pceptio huius
facti dat vitā eter
nā fm qd dicit sal
uator Joā. vi. Qui
māducat meā car
nem et bibit menz
sanguinē hz vitaz
eternā: dicit ergo
k Dico aut vo
bis nō bibi amō.
hoc est ab hora q

instituit hoc sacramentum. l De hoc.
genimine vitis: hoc ē devino qd gñatur ivite.
m Usqz in diem illū cuz illud bibi vobiscum
nouū. i. nouo mō: hoc fuit ipletū qñ post resur
rectionē suā comedit et bibit cū aplis: ad decla
rationē sue resurrectionis vt hī Luce vlti. et tūc
bibit nouo mō: qz corpus suū non erat passibile
et mortale sed gliosum non indigens cibo vel
potu. sed solum comedit ad declarandum ve
ritatem sue resurrectionis vt dictum est.

n In regno patris mei. i. ego tunc existens i
regno patris mei bibam tunc vobiscum modo
predicto. lz enim xps fuerit beat⁹ ex pre aie ab
instanti sue conceptionis: ex parte tñ corporis
erat viator et passibilis ante resurrectionē suā
sed completa resurrectione fuit beatus in aīa et
corpore. o Et hymno dicto. hic psequē ponif
p pdictis gratia et actio. Dicit ergo: et hymno
id est cātico diuine laudis dicto pro sacramēti
institutione et noue vite denuntiatione. si loco
vbi ista erant facta. p Exierunt in montem
olineti: quia locus ad quē christus exiit et i quo
fuit caput erat situs in pede montis olineti:
vt dictum est zē. q Tunc dixit illis. hic pre
dictur scandalū discipuloy ad eoz premoni
tionem: et primo predictur in generali respē
omniū: scdo in speciali respectu petri: ibi. respō
dens: dicit igif. r Omnes vos scandalum

patiemi. i. ruinam in pctm. s In me. i. re
cedētes a me ppter timorem humanum.
t In ista nocte. futura enim cōtingentia pe
dicit eis certitudinaliter: Et determinato tpe
vt cognoscant ipsum esse deum qui pōt talia co
gnoscere propria
virtute. v Scri

ptum est enim. 3a
charie. xij. cap.
x Percutiam pasto
rem. i. christū.
y Et dispergent
oues gregis. i. di
scipuli ex timore
fugietes. Aduerte
dum in q zachā.
xij. ca. mutantur
verba lz sit eadez
sūta: qz ibi ponif
prophetia ac fi p
pheta loquat ad
dñm dicē. Per
cutie pastores zē. hic aut ponif ac fi dñs loquat
dicens. pcutiam pastorem zē. qz idem est vbi
dñi et pphete: lz diuersimode: qz ipsius dñi pñ
cipaliter: et ipsius pphete instrumentaliter.
3 Postqz aut surrexero. hoc addit ad conso
lationē eoz vt qui audita eius morte erant de
solati: audita eius futura resurrectionē essent ali
qualiter consolati. et Precedam vos in ga
lileam: non solum pmittit eis visionē suā in bea
titudine: et in loco multum distant: sed in pro
pinqua regione scz in galileā. 2 Respondēs
aut. hic pālter predictur scandalum petri.
2 Respondēs aut petrus. qz erat ceteris fer
uentior. y Aut illi. et si oēs scandalizati fue
rint in te zē. In hoc non: mentiebatur: qz sic habe
bat in mente: sed presumptuose loquebat nō cō
siderans debilitatem fragilitatis sue ppter qd
grau⁹ ceteris pmissus est cadere. Et itez quia
futurus erat pastor ecclesie: vt ex suo casu sciret
alijs conscendere. a Aut illi iesus. Amen di
co tibi: qz anteqz gallus cantet ter me negabis.
2 Sar. xij. dicit expellens. Anteqz gallus bis
vocem dederit ter me es negaturus. Augusti.
lib de concordia euāgelistaz: dicit qz tertia ne
gatio petri fuit inchoata etiaz ante pñm cantū
galli: anteqz tñ esset psumpta gallus cantauit:
qz negatio fm totalitatē suā accepta hz aliqñ
tractū tps. In hoc enim includit verbū illoz

qui dicebant
qd adduceba
sequē: et sic
gatio ante
uari. 2 Sar
petrū ter ne
xpm an pñm
cantū loqu
bendo resp
ad negatiō
ationē. m
aut qui dic
negationes
esse post pñ
li cantet an
loquif habet
spectū ad ne
bis psumpta
b Aut illi pe
et oportet
petrus tal
puli hoc vi
nō dixerūt
eum: qz sic
qz parati
sequerent
demonst
riando. Sed
Tertio pdic
quabit. Cir
passio causata
proximo imi
xps aut videb
rimo iminent
determinatū
nō poterat de
tñ veritas libe
tali morte sic
maxime ancie
tiabatur a tali an
sentie seu pmp
superiori parti
er superiori pre
re: vt sic est ibi
ad nostrā red
tate xps non su
vbi pditorē ver
ad nostrā redē
c Tunc venit
d In yllam q

qui dicebant petro: tu ex illis es: et argumentū
quod adducebant ex loquela eius: et negatio petri
sequens: et sic per bene potuit inchoari illa ne-
gatio antequam gallus primo cantaret: et post termi-
nari. **M**attheus ergo Lucas et Joānes qui dicit
petrū ter negasse
xpm an pmi galli
cantū loquunt ha-
bendo respectum
ad negationis icho-
ationē. **M**arcus
aut qui dicit tertiā
negationē petri
esse post pmi gal-
li cantū: an scdm
loquū habēdo re-
spectū ad negatio-
nis psumationē.
Aut illi petrus
et si oportuerit etc.
Petrus talis disci-
puli hoc dicendo
nō dixerūt mēda-

cium: quia sic cogitabant fore: dixerūt tñ falsum
quia pñtū accidit. **C** Tunc venit iesus. **H**ic
sequēter ostendit xpi desiderū ad nostrā re-
demptionē: quod ostendit tripliciter. **P**rimo an-
xiando. **S**cdo orando: ibi pgressus pusillum.
Tertio pñtōri occurrēdo: ibi. **E**cce appropin-
quabit. **C**irca pñm aduertendū quā anxietas ē
passio causata ex apprehensione magni mali de
proximo imminētis: et impossibilis ad euadendū.
xps aut videbat mortē acerbissimā sibi de pro-
ximo imminētē: et non euasibilē: quia sciebat se ēē
determinatū a deo patre a cui⁹ determinatē
nō poterat declinare: cū nō posset peccare: ista
tñ veritas libertatē arbitrij nō tollebat: igit ex
tali mortē sic imminente xps habebat materiam
maxime anxietatis. **I**ter pars sensitiva nō alle-
niabatur tali anxietate et pñtōrē diuine es-
sentie seu pñtitudinis voluntatis que erat in
superiori parte aie: quia diuina virtute fiebat vt
ex superiori pte aie nō fieret infusio in infio-
rē: vt sic ēē ibi dolor: partis sensitive maximus
ad nostrā redemptionē: ex quo ergo ex tali anxie-
tate xps non fugiebat: sed magis venit ad locū
vbi pñtōrē veniūz sciebat ostendit desiderū
ad nostrā redemptionē: hoc est quod dicit hic.

C Tunc venit iesus cum illis: i. discipulis suis.
D In villam que dicit Bethsemani. illa enim

villa erat in pedemontis oliueti: et ppter h dicit
Luc. xxi. Qd venit in monte oliuaz. In fine ēē
illius ville: erat qdam ortus contemplationi
aptus et illac intrauit iesus: vt dicit Joā. xviij.
ca. et est ultra torrentē cedron: vt dicit ibidē: quia

cepit cōtristari et mest⁹
esse. **T**ūc ait illis. **T**ri-
stis est anima mea vsq;
ad mortē. **S**ustinete
hic et vigilate mecum.
Et progressus: pusillum
procidit in faciem suā
orās et dicens. **N**at m si
possibile ē trāseat a me
calix iste. **C**lerūm nō sic
ego volo s; sic tu. **E**t ve-
nit ad discipulos suos et
inuenit eos dormientes

filij zebedei. **I**sti enī tres erāt magis familia-
res ipi xpo: et ad eius secreta magis admittē-
bant q; alij: rō aut tacta ē sup. xviij. ca. **G** Lepit
pñtari et mestus esse: hoc fuit ad ostendendū
veritatē humane nature: quia ista tristitia fue-
rit maxima subdit. **H** Tristis ē aia mea vsq;
ad mortē: et potiusq; accipi duplicif. **U**no mō
tensue: quia tantū intensa erat qstū poterat ēē vt
visū est. **A**lio mō exiētie: quia durauit vsq; ad ho-
rā mortis. **I** Sustinete hic et vigilate mecum
tāq; amici spales qui debēt in angustiis amicis
sistere. **K** Et progressus. hic ostendit xpi deside-
riū ad nostrā redemptionē: quia pñtōnem offere-
bat spm deo patri pro nobis: que qd ē oī ostē-
dit pfecta: quia solitaria: cū dicit. **K** Et progressus
recedens aliquantulū a predictis tribus aplis
quod est elenatio mentis in deum: quod melius
fit qsi hō est sequelratus ab alijs: **S**cdo quia hu-
milis: quod notat eū dicit: procidit in faciem suā.
Tertio quia deuota cum dicitur. **P**ater mi.
Quarto quia recta: quia noluit contrarie pñtē
destinationi diuine: quod notat eū dicitur. **S**i
possibile est transeat a me etc. sed voluntatem
suā supponit voluntati diuine dicens. **C**lerūm
nō sicut egovolo sed sicut tu. **Q**uinto charitati-
us: quia i agonia mortis positus dulcis suos disci-
pulos visitabat: vñ seq; et vēit ad discipulos suos

a Et dicit petro sic? quasi dicat: nō ostēdis tān
feruorē facto quantū verbo. seqf. b Vigilate
z orate vt nō intretis in tētatōe. i. vt nō sepa
remini a tētatōe de p̄rio imminente sicut fuerūt
postea superati. c Spiritus quidē p̄mptus
est ad dicendū. f.

q̄ estis parati pro
me mori: vt p̄z ex
precedentibus.

d Caro aut̄ infir
ma. ad sustinēdā
iminentem tenta
tionem. hoc autēz
dixit x̄ps qz apli
dixerāt ex magno
spiritu p̄us morē
subire q̄z ipsuz ne
gare: cuius m̄ d̄i/
um fecerunt i pul
su carnali.

e Item sc̄do abijt
z orauit rē. vbi ite
rat orōnem osten
dens q̄ oīo debet
esse p̄tinua. Simi
liter iterat visita
tionem discipulo
rum suoz: qz opa
caritatis debēt eē
coniuncta oratōi.

f Et relictis illis
iterum abijt z ora
uit rē. ter oratōez
repliat sic ter sue
rat tentatus vt supra patuit. iij. cap. vt liberat
nos: p̄mo a malis p̄teritis perveniam. Sc̄do
a p̄nibus per tutelam. Tercio a futuris p̄ cau
telam. g Tunc venit ad discipulos suos: ter
discipulos visitat sicut ter oratōe p̄dicta.

h Et dixit illis: quasi compatiens eis propter
tentationem eis de proximo iminentem.

i Dormite iam z requiescite. quasi di. parum
poteritis h̄ facere. k Ecce appropinquabit.
Dic tertio ostenditur x̄pi desiderium ad n̄az
redemptionē: qz nō solum proditorum cū tur
ba veniētem expectant: sed etiam occurrit eis
vt habet iōānis. xviij. cap. z hoc ē qd̄ dicit hic.

k Ecce appropinquabit hora. Postq̄z enī di
xerat discipulis suis: Dormite iā z requiescite
vt p̄dictū est: dimisit eos aliquātulū quiescē:

Et dicit petro. Sic? nō
potuistis vna hora vigi
lare mecum? Vigilate
z orate vt non intretis
in tentationem. Spiritus
quidem promptus
est: caro aut̄ infirma.
Iterum sc̄do abijt z ora
uit dicens. Pater mi:
si nō potest hic calix trā
sire nisi bibam illū: fiat
volūtas tua. Et venit
iterū z inuenit eos dor
mientes. Erant enī ocu
li eorum grauati. Et re
lictis illis iterum abijt
z orauit tertio eundēz
sermonez dicens. Tūc
venit ad discipulos su
os: z dixit illis. Dor
mite iam z requiescite!
Ecce appropinquabit
hora z filius hoīs tra

postea cum sciebat iudam appropinquantem
dixit eis: Sufficit vt habet m̄sarci. xij. Et tūc
euigilauit eos dicēs. Ecce appropinquabit ho
ra rē. l Surgite eam. obnā. i. iude. p̄ditori
m Adhuc eo loquente. Hec est tertia pars p̄n
cipalis huius ca
pituli vbi describi
tur ipsius x̄pi tra
diti comprehēso:
vbi tria describū
tur per ordinem.

Primū est ipsius
iude fraudulentia
Sc̄dm est x̄pi pa
tientia: ibi. Et ecce
vnus. Tertium di
scipulorū ignavia
ibi: Tunc discipuli
Circa p̄mū d̄ sic.
m Adhuc eo lo
quente. s. x̄po cum
discipulis suis.
n Ecce Judas
vnus de duodecim.
idest de p̄ncipali
bus x̄pi discipulis
o Venit z cū eo
turba m̄ta rē. Ta
lem autem turbaz
adduxit ne. forte
alij credentes in
x̄pm: ipsum vellēt
eripere: sequit̄.
p Qui aut̄ tradi
dit eum dedit eis signū rē. Hoc aut̄ fecit ne lo
co x̄pi caperent Jacobum minorem qui erat si
milis x̄po in facie pp̄ qd̄ dicebat frat̄ d̄ni: seqf.
q Et osculatus est eum in quo apparet maxia
x̄pi mansuetudo qui non negauit osculum pro
ditori suo. r Dixitq̄ illi iesus. Amice ad qd̄
venisti. q. d. tu ostēdis amicitiam signo z agis
prodicionem de facto: qz p̄ hoc qd̄ sequitur.
s Tunc accesserunt illi. s. qui erant in comiti
ua iude. t Et manus iniecerunt in iesum.
violentas quantum erat ex parte ipsorum.
v Et tenuerunt eum. qn̄ enim voluit tentus ē
z non ante. x Et ecce vnus. hic describitur
ipsius x̄pi patientia: z hoc dupliciter. Primo
facto. Sc̄do verbo: ibi: in illa hora. Patientia
autem x̄pi facto ostēditur in hoc qd̄ discipulos

suos p̄buit a
x Et ecce vnus
fuit Petrus: v
deus manu ere
os gladio: vbi
fuisse duos cal
los magnos q
vbi fuerūt in v
fiōe agni pale
c Et p̄cutiō
uum rē. quē i
nauit ch̄ristus
suo. vt h̄s Luc.
cap. z i hoc ad
pleur̄ x̄ps qd̄ p
dixerat. m̄sarc
cap. B̄nificat
qui oderunt vo
d Tunc ait
iesus: cōuertere
dum tuū in lo
suū. prohibēdo
fensionēz arm
Et ad hoc ind
multiplicē rōn
Prima rō tang
ibi. e. Disce
qui gladium rē
gladiū enī accip
qui eo vñt ad vi
illicitū gladio au
tur ad punitionē
pes qui autem h
nister dei est: vt d
ministri ad hoc a
rōnem assignat cu
possum rē. q. d. pe
si vellem. f Et ex
legiones angelo
lia sexcentos sexag
x̄ps non dicit hoc
lio angelorū: sed
suo auxilio: sed vt
poterat euadere.
s Quomodo ere
pure enim diuini
de passione x̄pi vt p
in pluribus alijs lo
x̄ps p̄teret: qd̄ est i
ruate a prima veri

ramie polmarum

huos phibuit a defensione eius: et hoc est qd dicitur. Et ecce vnus ex his qui erant cum iesu. Iste fuit Petrus: vt habet Joa. xviij. cap. b Extē dens manu exemit gladiū suū. habebat enī duos gladios: vt habet Luc. xij. cap. Quos credo fuisse duos cultel-

los magnos qbul
vñ fuerūt in deci-
fiōe agni paschal.
c Et percutiēs ser-
uum rē. quē in sa-
nauit christi tractu
suo. vt hī Luc. xij.
cap. i hoc adim-
pleuit xps qd pre-
dixerat. Matt. v.
cap. Bñfacite his
qui oderunt vos.
d Tunc ait illi
iesus: cōuerte gla-
dium tuū in locuz
suū. prohibēdo de-
fensione armoz.
Et ad hoc inducit
multiplicē rōnez.
Prima rō tangit
ibi. e Ois enī
qui gladium rē.

gladiū enī accipit
qui eo vñ ad vindictam ppria auctē: et hoc est
illicitū: gladio aut vñtur sibi tradito qui eo vñ-
tur ad punitionem maloz zelo iusticie sic pñci-
pes qui auctem hñt a deo: qz in hoc pñceps mi-
nister dei est: vt dicit Paulus aplos et similiter
ministri ad hoc a pñcipibus pñtuti. Sed am-
rōnem assignat cum dicit. e An putas qz nō
possum rē. q. d. per aliam viam possum euadē
si vellem. f Et exhibebit mihi mō plusqz xij.
legiones angeloz. Legio aut vna pñnet sexmi-
lia sexcentos sexaginta sex. Aduertendū tñ qz
xps non dicit hoc ppter hoc qz indigeret auxi-
lio angeloz: sed magis econuerso ipsi indigēt
suo auxilio: sed vt ostendat qz pluribus modis
poterat euadere. Tertiā rōnem cum dicit.
g Quomodo ergo implebūt scripture. Scri-
pture enim diuinitus reuelate loquunt ex pñse
de passione xpi: vt pñz Isai. liij. cap. Et Dani. ix. r
in pluribus alijs locis que non implerent nisi
xps pateret: qd est inconueniens cum sint de-
riuate a prima veritate propter qd subditur.

h Quia sic oportet fieri. quia ex quo aliquid
est sñm predestinationem a deo dictū oportet
illud impleri: ibi enim est necessitas consequē-
tie non tamen consequentis: quia diuina pre-
ordinatio non tollit contingentiam a rebus.

i In illa hora.
xit iesus. Tāqz ad latro-
nem existis: cū gladijs
et fustibz cōprehēdere
me? Quotidie apud
vos sedebam docēs
in templo: et non me te-
nuistis. Hoc aut totū
factum est: vt adimple-
rētur scripture ppheta-
rum. Tunc discipuli
omnes relicto eo fugie-
rūt. At illi tenuerūt ie-
sum: et duxerūt ad Cay-
pham principem sacer-
dotū: vbi scribe et se-
niores conuenerant.
Petrus aut sequebat
eū a longe vsqz in atriu

patientia verbo:
quia non impati-
enter sed rationa-
biliter alloquitur
turbam ipsam cō-
prehendentem.
k Tāqz ad la-
tronē ex istis rē.
quasi dicat sine cā
fecistis hoc: cuius
rationez assignat
dicens.

l Quotidie. i.
frequentē.
m Apud vos. i.
in loco in quo ha-
betis potestatem.
n Sedebam pa-
cifice et sine armis
quasi dicat tūc po-
tuistis me cōpre-
hendere: sequit.

o Hoc autem totum factum est. quia scriptū
erat de eo qz tractaretur sicut malefactor: et la-
tro. Isai. liij. ca. Cum sceleratis reputatus est.
p Tunc discipuli. Hic describitur discipuloz
christi ignauia: primo omnium in generali cū
dicitur. p Tunc discipuli omnes relicto eo.
id est christo magistro suo. q Fugerunt ti-
more. perterriti et dimiserunt magistrum suū
sicut latronem deduci propter qd sequitur.
r At illi tenentes iesum duxerunt eū ad Cay-
pham. l3 primo fuerit ductus ad Annam vt di-
citur Joānis. xviij. cap. tamen Martheus de
hoc non facit mentionem: quia non fuit ibi du-
ctus nisi propter quandam reuerentiam: quia
erat focer Cayphe vt ibidem dicitur.

s Ubi scribe. id est legis periti.
t Et seniores populi. id est iudices ordinarij
vt supra vñtum est cap. xx. v Conuenerunt.
ad examinandum et iudicandum christum.
x Petrus autē. hic ponitur ignauia petri in
speciali cū dicis. y Sequebat eū a lōge: ga

Dominica in

timebat ne perciperet eius esse discipulus. legi-
 3 Et egressus intro. qualiter autem ingressus
 fuerit. dicitur Joā. xviij. s. per impetrationem
 alterius discipuli qui erat notus pontifici.
 4 Ut videret finem. I. autē non auderet xpm
 confiteri seu desē-
 derentū volebat vi-
 dere quid finalis
 fieret de eo.

a Principes.
 Nec est quarta ps
 principalis huius
 capituli i q̄ descri-
 bitur ipsi xpi ap-
 phensi illatio: vbi
 quatuor tagunt p
 ordinem. Primū
 est eius accusatio
 maligna: per sal-
 sos testes. Scdm
 accusati iniusta cō-
 dēnatio p malos
 iudices: ibi: 7 sur-
 gens. Tertium cō-
 dēnatio vituperatio: per malignos apparitores
 ibi: Tunc expuerunt. Quartum petri negatio
 per tres vices: ibi: Petrus autem sedebat. Cir-
 ca primum dicitur sic. a Principes autem sa-
 cerdotum 7 omne concilium querebant falsū
 testimonium. quia verū nō poterant inuenire.
 b Ut eum morti traderent. per Pilatū pre-
 sidem: quia ipsi non habebant aliam iusticiam.
 c Et non inuenerunt. vnde possent eum accu-
 sare tanq̄ dignum morte coram Pilato.
 d Cum multi falsi testes accessissent ad id qd
 dictum est procurandum. e Nouissime autē
 venerunt duo falsi testes 7c. Sed queritur quō
 isti dicuntur falsi testes: qz Jo. ij. cap. scribit q
 xps dixit iudeis. Soluite templū hoc 7 in tri-
 bus diebus excitabo illud: qd videt idem esse
 eum eo qd hic dicitur. Dicendū q illa verba q
 dixit xps Jo. ij. ca. intelliguntur de templo cor-
 poris sui: vbi ibidem dicitur. Et hoc sonant vba
 ibidem posita: quia dixit ibi. Soluite templū
 hoc non precipiendo eis: sed predicando eis
 quid essent facturi dissolendo corpus eius qd
 erat templū speciale dei: vnde sensus est. Sol-
 uite id est soluetis corpus meū: per mortē quā
 mihi inferetis: vnde sequitur ibidez: 7 in tribus
 diebus excitabo illud. Excitare enim est a som-

no mortis reuocare qd non competit templo
 materiali: sed templo spiritali. i. suo corpori.
 Isti autem testes loquebantur: ac si de templo
 materiali xps intellexisset: cum dicebat in tri-
 bus diebus reedificabo illud: quia reedificare

proprie respicitē
 plurimū materiale.
 Iez non dixit de
 struam vel possūz
 destruere vt ipsi
 imponunt: sed di-
 xit. Soluite: id est
 soluetis mortē mihi
 inferendo: predi-
 cens mortem suāz
 7 resurrectionē vt
 patet ex predictis
 7 sic patet q̄ isti te-
 stes mutauerūt v-
 ba eius 7 sententiā
 i quo apparet fal-
 sias eorum: dato
 etiaz q̄ bene repe-
 tissent verba eius
 7 sententiam: tamē possunt dici falsi testes alia
 ratione. scz ex falsa intentione: quia intendebāt
 procurare mortem innocentis: f Et surgēs.
 Dic consequenter ostenditur qualiter christi
 condēnatus est per malos iudices: dicit q̄ sic.
 f Et surgens princeps sacerdotum. ex patien-
 tia surrexit de tribunali: quia non inueniebat
 vnde posset iuste christus condēnari.
 g Aut illi nihil respondēs 7c. quia ea que cō-
 tra christum dicebantur erāt falsa 7 responsio:
 ne indigna: ideo nolebat respondere. Item q̄
 volebat adimplere illd qd de ipso scriptū erat.
 Isai. liij. capitu. Quasi agnus coram tondente
 se obmutescet: non aperies os suum. sequit.
 h Adiuro te per deū viuum. ad hoc autem
 responderet christus propter reuerentiam diui-
 ni nominis innuocati dicens.
 i Tu dixisti. supple veritatem qd patet ex se-
 quentibz. k Verūtamen dico vobis amodo
 videbitis filium hominis sedentem a dextris
 virtutis dei: quia iudicio extremo sic videbit
 ab illis qui eum iniuste condēnauerant: dicit
 igitur amodo: quia a tempore sue passionis cū
 vltimus non viderunt. l Tunc principes sa-
 cerdotum scindere vestimenta in signū doloris:

quando audiebat
 hoc autem impo-
 ppter qd sub
 qd ipse 7 alij ali
 gnū morte cum
 pz multiplicat e
 predictis i b cu
 gelio. n Tu
 expuerūt. Dic c
 sequenter ostē
 tur qualis xps f
 turpiter vitupe-
 tus per malign
 apparitores. et
 dupliciter prin-
 facio cum dicit
 puerunt. in facie
 emetāq̄ in hoī
 pellicerū 7 dignū
 morte. nō sō er
 erat iudeorū
 tales cōspuere
 contemptum.
 o Et colapio
 cederunt sine c
 spercutiōdo
 vituperando cu
 Sedo vobis dicēte
 p ppheticis
 nobis 7c. quasi b
 cerentū es falsū
 Dic ostenditur q
 a suo discipulo p
 Sedo cum iuramē
 nem cum iuramē
 est quando aliquis
 sed etiam imprec
 id qd dicit fit verū
 do sedebat foris in
 simplicitate extra v
 erat extra locū vbi
 dam arrio in quo
 bin qd dicitur. Tu
 eum vna ancillā
 videntur cū angelis
 xime de cōda 7 tert
 q̄ fuit ad vocem an
 fuit ad vocem hom
 q̄ fuit ad vocem vn
 cuius Petrus abici

quando audiebat
 hoc autem impo-
 ppter qd sub
 qd ipse 7 alij ali
 gnū morte cum
 pz multiplicat e
 predictis i b cu
 gelio. n Tu
 expuerūt. Dic c
 sequenter ostē
 tur qualis xps f
 turpiter vitupe-
 tus per malign
 apparitores. et
 dupliciter prin-
 facio cum dicit
 puerunt. in facie
 emetāq̄ in hoī
 pellicerū 7 dignū
 morte. nō sō er
 erat iudeorū
 tales cōspuere
 contemptum.
 o Et colapio
 cederunt sine c
 spercutiōdo
 vituperando cu
 Sedo vobis dicēte
 p ppheticis
 nobis 7c. quasi b
 cerentū es falsū
 Dic ostenditur q
 a suo discipulo p
 Sedo cum iuramē
 nem cum iuramē
 est quando aliquis
 sed etiam imprec
 id qd dicit fit verū
 do sedebat foris in
 simplicitate extra v
 erat extra locū vbi
 dam arrio in quo
 bin qd dicitur. Tu
 eum vna ancillā
 videntur cū angelis
 xime de cōda 7 tert
 q̄ fuit ad vocem an
 fuit ad vocem hom
 q̄ fuit ad vocem vn
 cuius Petrus abici

quando audiebant blasphemiam diuini nois
hoc autem imponebat princeps sacerdotu xpo
propter qd subdit. m Blaspheiauit. ppter
qd ipse et alij assistentes iudicauerunt cum di/
gnum morte cum tamen diceret veritatem: vt
p multiplici ex
predictis i h euā/
gelio. n Tunc
expuerūt. hic cō/
sequenter ostendi
tur qualis xps fuit
turpiter vitupe-
tus per malignos
apparitores. et h
duplīter primo
facto cum dicit ex/
puerunt. in facie
eius: qd in hoies
pestiferū et dignū
morte. alios enī
erat iudeorū sup/
tales cōspuere in
contemptum.

o Et colapis euz
cederunt: sine cau/
sa percutiendo et
vituperando euz.
Scdo vbo dicētes
p Prophetiza
nobis zc. quasi di/
cerent: tu es falsus propheta. q Petrus vō
hic ostenditur qualiter christus fuit negatus
a suo discipulo p tres vices. Prio simplici vbo
Scdo cum iuramento. Tercio per detestatio/
nem cum iuramento: id est per execrationes q
est quando aliquis non solum iurat per deum
sed etiam imprecatur sibi met aliqd malū nisi
id qd dicit sit verum. dicit igitur. q Petrus
vō sedebat foris in atrio. nō enim petrus erat
simpliciter extra domum: vt iam dictum est: s
erat extra locū vbi christus illudebatur in quo
dam atrio in quo erat ignis accēsus in medio:
qm qd dicitur Luc. xxi. cap. r Et accessit ad
eum vna ancilla. de istis negationibus Petri
videntur euāgeliste diuersimode scribere: ma/
xime de scda et tertia: quia de scda dicitur hic
q fuit ad vocem ancille. Lucas autem dicit q
fuit ad vocem hominis. Ioannes autem dicit
q fuit ad vocem vnus qui erat cognatus illi
cuius Petrus abscidit auriculam. Mattheus

autem hic dicit q fuit ad vocem illorū q assa/
bant. Dicendum igitur q principalis intentio
euāgelistarum erat negationes trinam petri
exprimere: et hoc conueniunt omnes euā/
geliste. Exprimere autem personas accusantes

Petrum. nō erat
principalis inten/
tio eorum: sed tñ
ex accidēt: tamē
non contrariant i
hoc quia verissimi
le est q multi ad
illa verba concur/
rebāt circa petrū
et cōsimilia verba
proferebant ipsū
accusando. Et sic
vnus euāgelista
vnam personā no/
minat. Alius aliā
vnam vel plures
nec est ibi falsitas
ratione dicta. Ci/
detur autēz hūve/
ritatez historie q
prima negatio sit
facta ad voces ho/
stiarie principalis
Scda ad vocem il/
lorū qui stabant

ad ignem: fuerūt tamen excitati ab alia: ppter
qd Mattheus illam exprimit hic et de alijs ta/
cet: qd autem hic dicitur q facta est petro ereu/
te ianuam: intelligendum est sic: id est se dispo/
nente ad exitum: quia adhuc erat prope ignē
vt dicit Ioannes. Sed timēs ne perciperetur
nolebat exire. Tertia negatio autē facta ē mul/
tis eum accusantibus: inter quos principalis
erat cognatus illius cuius petrus abscidit au/
riculam: propter qd exprimit illum Ioannes
de alijs tacendo. His dictis littera patet vsqz
ad illum locum. s Nam z loquela tua mani/
festum te facit. s Enim lingua hebreā fit vna iñ
aliquo modo variebat hū diuersitatem pro/
uinciarum: et ideo illi de galilea aliter loquebā/
tur aliquo modo: qd illi qui erant de hierusalē
sicut lingua gallica est vna et iñ aliter loquunt/
illi qui sunt de pichardia: qd illi qui habitant
parisijs: et per talem varietatem potest perci/
pi vnde aliquis sit oriundus. vnde sequitur.

s Tunc cepit detestari et iurare. in hoc signi-
ficatur iuramentum per execrationem.

t Et recordatus est petrus. Dominus enim re-
spexit petrum: ut dicit Luc. xxi. ca. et ex hoc pe-
trus recordatur de verbo christi quod dixerat eum ne
gatur: et ad peni-
tentiam deductus est.

v Egressus foras fleuit amare. Et ex tunc petrus
trahit in consuetudi-
nem ut a primo gal-
lorum cantu usque
ad horam matuti-
nam staret in ora-
tione: fletus pro ista
negatione: ut huius
itinerario Clemē-
tis. x. Hanc autem
facto. Otenso quod
litter passio christi fu-
it per iudeos in-
choata. Hic osten-
ditur qualiter fu-
it per gentiles consummata. Et dividitur in duas
partes: quia primo describitur ipsius christi crude-
lis occisio. Secundo eius fidelis et deuota tumula-
tio: ibi: Cum sero factum esset. Prima adhuc in
duas: quia primo describitur ipsius christi iniqua
condemnatio. Secundo ipsius sententie iniqua exe-
cutione: et postquam illuserunt ei. Prima in qua
tuor: quia primo describitur ipsius christi coram
preside presentatio. Secundo ipsius presentati dis-
ligens interrogatio: ibi: et iesus stetit. Tercio in
nocentie eius declaratio: ibi: per diem autem so-
lennem. Quarto innocentis condemnatio: ibi: Ci-
dens autem pilatus. Prima adhuc in duas:
quia primo describitur ipsius christi presenta-
tio: ut dictum est. Secundo incidentaliter subditur
inde desperatio: ibi tunc videns. Circa primam
dicitur sic. x. Hanc autem facto. quia a me-
dia nocte usque ad illam horam illuserunt eum
conspuendo et palmis cedendo: ut visum est.

7 Consilium inierunt etc. non enim ex testi-
monijs prehabitis habebant aliquid unde posset
accusari coram pilato sicut reus mortis. et ideo
ulterius consulebant qualiter eum sicut dignum
morte accusarent ut patebit infra: sequitur.

3 Et vincum adduxerunt. illi enim qui repu-
tabantur digni morte ducebantur coram iudice

ligati. et Et tradiderunt pontio pilato pre-
sidi. Aliqui dicunt quod pilatus erat proprius no-
men eius compositum ex nomine matris que
dicebatur pila: et pater qui dicebatur atus. Non-
tius autem cognomen eius qui fuerat iude-
missus a romanis
ad insulas pontia
nam: hoc autem dis-
fusse habetur in qua-
dam legenda que
vocatur aurea: scilicet
quia ibi multa di-
cuntur de hoc que
videtur prima fa-
ctie falsa que propter
prolitterare omit-
to. Ideo aliter di-
cendum quod pontius
erat proprium no-
men eius quod patet
ex duobus. primo
quia postponitur
cognomen et non
preponitur: pro-
prio

traderent. Et victum
adduxerunt eum: et tra-
diderunt pontio pilato
presidi. Tunc videns
iudas qui eum tradidit
quod damnatus esset: penitus
ductus retulit trigin-
ta argenteos principi-
bus sacerdotum et senio-
ribus. Peccavi tradens
sanguinem iustum. Et
illi dixerunt: Quid ad
nos? tu videris. Et p-
iectis argenteis in tem-

nomini: saltem decursu communi. Secundo quia hoc
nomen satis commune est in burgundia: unde
iste pilatus erat oriundus: erat enim lugdu-
nensis: ut dicit magister in historiis: et idem di-
cit Iosephus libro antiquitatum. Pilatus autem
erat eius cognomen. preses autem erat nomen
officii sui: et dicitur a presidendo: quia a iudea
presidebat iudeis: Ibidem missus a romanis.
2 Tunc videns. Hic incidentaliter subditur
Iude desperatio cum dicitur. Videns iudas
quod damnatus esset. Hec autem desperatio proces-
sit ex duobus. primo ex magnitudine sceleris
tradendo ad mortem illum cuius tantam san-
cinitatem expertus fuerat. Secundo quia damnatio-
nem suam audierat a christo ut dictum est ca.
precedenti que sciebat prophetam verissimam.
7 Penitentiam ductus. instructa tamen ga-
erat sine spe venie: sicut de his qui sunt in infer-
no. dicitur Sapient. v. capi. Dicentes intra se
penitentiam agentes.

a Retulit triginta argenteos etc. Ex quo pa-
tet quod cupiditas sua nihil valuit sibi sequitur.
b Et illi dixerunt quid ad nos. quasi diceret
non curamus si peccasti vel non.

c Tu videris. id est ad te pertinet videre
factum tuum.

a Et abiens
et in hoc pla-
dicit Hieron-
tione christi
directes sed in
cte contra ei
dimittere: qu
era infinita
vine miseric
b Molle
mittere in
na. 2. Cor. 1. h
ceidem est
latio: Cor. 1.
erat locus a
nendus obl
factas in rep
reparatione
pli a quo ne
rius: magis
apparet lac
tum excec
occasione
putabant fil
tam: Inim
sacrificium
cerent: tñ p
venditionis
dignum appl
e Concilio a
figuli: quia ille
Ideo sic vocat
apra ad facien
d. In sepulch
bebant prop
vocatus est age
dei ordination
ditionis Jude
tum est quod dictu
Hieronymus
libro Jeremie.
vidit auctorita
in quod a libro
prophete. mult
bentur vel alit
ut dicit Hieron
eb: tunc quod dic
debemus zachar
ista sententia: sy
s Et acceperun

a Et abiens laqueo se suspendit ex desperatione
 z in hoc plus peccavit qm in tradendo xpm vt
 dicit Hieronymus: cuius ratio est qz in tradi-
 tione christi peccavit contra eius humanitate
 directe: sed in desperatione illa peccavit dire-
 cte contra eius di-
 ninitatem: qz con-
 tra infinitatem di-
 nine misericordie
 b Non licet eos
 mittere in corbo-
 na. Corba hebrai-
 ce idem est q ob-
 latio: Corbonam
 erat locus ad po-
 nenduz oblatioes
 factas in templo p
 reparatione tem-
 pli z alijs necessa-
 rijs: magna igit
 apparet sacerdo-
 tum execratio qui
 occisionem xpi re-
 putabant sibi lici-
 tam: Immo tanq
 sacrificium deo sa-
 cerent: z tñ pccum
 venditionis eius reputabant nepharium: z in-
 dignum applicari ad vsus templi.
 c Concilio autem inito emerunt ex eo agruz
 figuli: quia ille cuius ille ager erat figulus fuit
 Ideo sic vocabatur: vltoriz quia ibi erat terra
 apta ad faciendum vasa fictilia.
 d In sepulturam peregrinor: quia non ha-
 bebant proprium sepulchrum. e Propter h
 vocatus est ager ille acheldemach zc. Hoc ex
 dei ordinatione factum est ad memoriam per-
 ditionis Jude z passionis xpi. f Tunc imple-
 tum est qd dictu est per Jere. quia sm qd dixit
 Hieronymus: lz auctoritas sequens non sit in
 libro Jeremie quem habemus: tñ Hieronymus
 vidit auctoritatem istam de verbo ad verbum
 in quodā libro hebraico qui dicebat esse Jere-
 prophete. multi enim libri prophetaz non ha-
 bentur vel aliter li. Jeremiam non est de textu
 vt dicit Hieronymus: nec etiā in antiqs libris
 est: tunc qd dicit per prophetam intelligere
 debemus zachariam: qz zacha. xj. ca. Habetur
 ista sententia: lz verba aliquantulu sunt mutata.
 g Et acceperunt triginta argenteos precium

apreciati. id est ipsius xpi. h Quē apreciaue-
 runt a filijs israel. qd istud precium fuit consti-
 tutum inter Judam z sacerdotes erat de filijs
 israel. i Et dederūt eos in agrū figuli. id est
 pro agro figuli. k Sicut constituit mihi dñs.
 hoc est additū ab
 euangelista: quia
 ista predicta erat
 a deo pordinata.
 l Iesus at stetit.
 Dic post ipsius p-
 sentati interroga-
 tio. Ad cuius eni-
 dentiam p sidera-
 dum q iudei accu-
 sauerūt xpm coraz
 pilato de tribus: vt
 hī Lu. xxiij. c. Pri-
 mu fuit q subuer-
 tebat gēte iudeorū
 a cultu legis. Scd
 q auertebar pplm
 a redditiōe tributi
 ipatori romano.
 Tertiū q dicebat
 se eē regē: z sic vo-
 lebat sibi vsurpare
 regnū. De pmo nō curauit pilatus: qz erat hō
 gentilis: z iō nō curabat de obseruatōe seu vio-
 latōe iudaice legis. Scdm sciebat eē falsū: qz au-
 dierat a xpo rñsum fuisse iudeis. Reddite que
 sunt Cesaris Cesari zc. vt supra habitū ē. xxiij. c.
 De tertio autē interrogauit ipm xpm: qz p ipa-
 torē videbat esse directe q aliqs diceret se eē
 regē iudeorū q seruebant ipatori romano sub
 tributo. ppter qd romani abstulerāt a iudeis no-
 men regni a tpe Pompei: z h est qd dī hic. Et
 interrogauit eū pries dicēs: Tu es rex iudeorū?
 m Dixit ei iesus tu dicis. i. veritatē: qz nō ne-
 gavit se eē regē: s magis p sentit. Clericū expo-
 suit dēni suū dicēs: Regnū meū nō ē de h mun-
 do: vt hī Jo. xviij. Et in h satisfecit pilato: qz re-
 gnū ipatoris nō pōt eē nisi in h mudo: z sic re-
 gnū xpi nō erat pziū ipatori. Et cū accusa-
 res a pncipibz sacerdotū z senioribz. de alijs q
 deā se q expsius tāgūf Luc. xxiij. ca. o Nihil
 rñdit. tū qz māfeste falsa erat z rñfione idigna
 tū qz volebat implere illd qd. erat scriptū de eo.
 Isai. iij. c. Sic agn corā tondēte se obmutescet
 z nō apiet os suū. p Tūc dixit illi pilatus. zc.

eadem rōne non respondit ei: itē qz nolebat
impedire passionē suam: sequit. a Ita vt mi
raretur p̄fēs vehēmentr. de xpi patientia sic
passendo cum omnia que contra eum dicebant
posset exsufflare vno verbo. b Per diē aut.
hic cōsequenter.

Hic cōsequenter
ponitur innocen-
tie christi declara-
tio: q̃ pmo offēda-
rius innocentia.
Scđo indeoz̃ resi-
stētia: ibi: p̃ncps
autem. Prima in-
duas: qz̃ innocen-
tia xpi pmo decla-
ratur de verbo in-
dicis. Scđo ex te-
stimonio sue vro-
ris: ibi: Sedente
autem. Ad euidē-
tiam p̃me parris
aduertendū q̃ in-
fauorem indeoz̃uz̃

ponitur innocen-
tie christi declara-
tio. ⁊ pmo ostēdit
eius innocentia.
Scdo inde qz resi-
stētiarū ibi: pnceps
autem. Prima in
duas: qz innocen-
tia xpi pmo decla-
ratur de verbo iu-
dicis. Scdo ex te-
stimonio sue vro-
ris: ibi: Sedente
autem. Ad enide-
ntiam pme partis

quāta aduersum te vi-
cunt testimonio? Et nō
respondit ei ad vltimū
bz: ita vt miraretur p-
ses vehementer^a. Per
diem aut solēnem^b con-
fueuerat preses ppro de
mittere vnu vincum^c
quē voluissent. Hēbat
aut tūc vinctū in signe
quē dicebat barabas^d.
Congregatis ergo illis
Pilāt^e dixit: Quēvul

concessum erat a romanis vt in solēnitāte paschali dimitteret vñ in carceratus fuit voluntatem eorū in memoriā liberatiōis eorū d̄ egypti beneficij. Pilatus autē sciebat eos cupidos de obseruanda illa p̄suetudine: ex altera parte volebat xpm liberare: ideo p̄posuit eis optionē dicens q̄ liberaret eis iēsum vel barabā ⁊ nullum alium per hoc subtiliter credens xpm liberare de consensu eorū: q̄ non credebat aliq̄ mō q̄ peterent liberationē Barabae q̄ erat hominida ⁊ seditiosus ⁊ pessim⁹: vt habet l. uñ xxiij. cap. ideo credebat q̄ p̄eegerent liberatiōnem iesu: ⁊ hoc est qd̄ dicif. b. Per diem autē solēnitatis non quēcūq̄ sed in solēnitāte paschali vt dicitur est. c. Consequenter p̄fēs dimittere populum vnū vincum. rō dicta est.

dicat habere autem tunc vincum vnu in signu.
dicat autem hic in signis non nobilitate gene-
ris: sed ex famositate sui criminis: quod etiam bo-
num ad mala transferimus: vt dicitur. v. Alibetha
sicut aliquis dicit bonus latro: ita potest dici in
signis: sequitur. e. Quod vultis dimittere vobis.
Barabam autem Iesum. q. d. nullum aliud habetis
et per hoc credetis liberare iesum vt dictus est
cuius ratio subditur.

f Sciebatenim q̄ per inuidiam tradidissent

eum. quia publice arguebar vitia sacerdotum
 & phariseorum. § Sedente. hic declarat
 innocentia christi per testimonium uxoris Pi-
 lati ad cuius evidentiam sciendū q̄ diabolus
 qui captionem christi procuraverat per iudeos

tis dimittā vobis bara-
 ban: an iesum? Qui dici-
 tur christus? Sciebat
 enī q̄ per inuidiaz tra-
 didissent eum? Sed enī
 te at illo pro tribunali
 misit ad eum vxor eius
 dicens: Nihil tibi et iu-
 sto illi. Multa enī pas-
 sum hodie: per vultus
 propter eū. Principes
 aut sacerdotēs et senio-
 res persuaserūt p̄pho-

ces credebat in conspectu viri sui. Et hoc est qđ
dicitur hic. *g* Sedente autē eo pro tribu/
nali iudicando. s. christum.

h. Multum ad eum vxor eius. dicens. Nichil tibi
iusto illi: quasi. d. nullo modo condēnes eum
sed magis eum dimitte. i. Multa enim pa-
sa sum tē. quia diabolus apparuerat ei mōēs
eam tentatibus ad liberationem christi: Ut
autem talis apparitio fuerit ei facta somno vel
vigilia expellere non habetur hoc videtur tamē
q. fuerat in somno: per hoc q. dicitur per vi-
sus christus enim fuit presentatus pilato valde ma-
neret dictum est in principio huius capituli.
Et ideo parabole est q. vxor eius iacebat ad
huc in lecto: quia domine non solent ita mane-
re: sicut viri sui.

h. Principes. Descriptio christi innocentia hic subiungitur indeorum resistentia: tantum enim odiebant eum quod prelegerunt liberare hominem pestiferum ne christus liberaretur: hoc est quod subditur hic. h. Principes sacerdotum seniores persuaserunt populo falsas rationes inducendo. I. Ut peterent Barraban et. Et pater vsqz ibi. m. Quid enim mali fecit quasi dicat non allegatis causam sufficientem sue mortis. n. Ut illi magis clamabant per clamorem autem et tumultum populi uoluerit

obtinere quod non poterant per rationem habere dicentes. o Crucifigatur. morte turpissima et acerbissima moriatur.

p. Videns autem Pilatus. Declarata christi innocentia ut visum est. Hic ponitur ipsius in

denatio: que pater fit ex parte pilari ex timore ne si dimitteret eum contra clamores populi accusaret postea ad Cæsares: et hoc est quod dicitur hic. p. Videns autem pilatus quod nihil proficeret ostendendo christi innocentiam ad eius liberationem.

q. Sed magis timoratus fieret populi. scilicet ad contrarium per seductionem sacerdotum ut visum est. r. Accepta aqua lauit se. Ad hoc ut iudei totius peccatum super se acciperent et ipse immunis esset a peccato. Sed hoc non sufficit ad omnino

dam eius excusationem: quia cum esset iudex tenebatur ex officio seruare iusticiam: et inde grauiter peccauit faciendo contra eam ad habendum populi fauorem: minus tamen peccauit quam iudei: quod eius motum fuit minus malum. Iudei enim ad occidendum christum moti sunt per rancorem et odium. Pilatus autem propter timorem Cæsaris et fauorem iudeorum habendum.

s. Tunc dimisit illis Barraban. facta responsione a iudeis quod totum peccatum recipere suum per se et filios suos. t. Iesum autem flagellatum tradidit et hoc ista flagellatio christi ponatur hic post sententiam iudicis: tamen fuit ante facta: ut habetur Joannis xix. cap. quoniam bac intentione eum precepit pilatus flagellari

et illud ut iudei essent satiati sanguine eius videntes eum sic punitum etiam ultra condignum et ideo ponitur hic quasi per recapitulationem. v. Tunc milites. id est post flagellationem immediate: et ante sententiam.

eius super nos et super filios nostros. Tunc dimisit illis Barraban. Iesum autem flagellatum tradidit eis: ut crucifigeretur. Tunc milites presidis: suscipientes Iesum in pretorio: congregauerunt ad eum uniuersam cohortem. Et exuentes eum clamide coccineam circumdederunt ei. Et plectentes coronam de spinis posuerunt super caput eius. et arundinem in dextera eius. Et genu flexo ante eum illudebant ei dicentes. Aue rex iudeorum. Et expuerunt in eum: acceperunt barundinem et percutiebant caput eius.

x. Suscipientes Iesum in pretorio. ut magis illi illudarent in loco patenti et coram multitudinem.

y. Exuentes eum. scilicet vestimentis suis.

z. Clamide coccineam. id est rubram in similitudinem purpure quam utuntur reges. et Circumdederunt illi ipsum vestimentum.

2. Et plectentes coronam de spinis. id est de iuncis marinis ad modum spinarum acutis. Et ego qui scripsi hec audiui a quodam qui fuerat vltra mare cum sancto Ludonico regem francie: quod ille rorem maris sentiebat puncturas iun-

corum per forculares inter medios.

z. Posuerunt super caput eius pro similitudine corone regie.

a. Et arundinem in dextera eius. pro sceptro regio. b. Et genu flexo ante eum. et sic illudebat ei: facto similiter et verbo unde sequitur.

c. Dicentes aue rex iudeorum. quasi diceret voluisti regnare et non potuisti: sic eorum illisio accusationi iudeorum correspondebat.

d. Et expuerunt in eum. tamquam in personam contemptibilem et vilem.

e. Acceperunt arundinem de manu eius.

f. Et percutiebant caput eius. et ratione contemptus et ratione dolosis infligendi: quod ex tali percussione aculei corone intrabat caput eius.

a Et postq̃ postq̃ descripta est ipsius Chri/ sti condemnatio iniusta. Hic ponit inique sen/ tentie executio: p̃mo ponit ipsius christi iudi/ cium crucifixio. Secundo crucifixi illusione: p̃re/ tereuntis. Tercio illius expiratio ibi a sexta at/ hora. Circa chri/

sti crucifixionem quattuor tangun/ tur: Loci utilitas: Judeorum crude/ litas: ibi et dede/ runt: militum cu/ piditas: ibi postq̃ ante: Latronum so/ cietas: ibi: Tunc cru/ cifixi sunt. Circa p̃ mum dicit sic post/ quas illuserunt ei/ clamidem illa coc/ cineam ipso fuerunt sibi solum ad de/ ridendum euz sicut falsum Regem.

b Et induerunt eum vestimentis eius. q̃bus spoliaverunt eum vt predictum est: hoc fece/ runt vt ductus ad mortem magis cognoscere/ in propria veste qua aliena. c Exeuntes autē inuenerunt hoīem et. Hoc non est cōtra id qd̃ dicitur Joannis. xix. capi. Et baiulans sibi cru/ cem et. Ipse enī primo portauit crucem suam quādo exiuit de domo Pilati: vt dicit Joānes Sed qz erat fatigatus ex p̃cedenti labore Jeiu/ nis: et vigilijs: Ideo milites coegerūt Symo/ nem ad portandum ei⁹ crucē vt citius possent puenire ad locū crucifixionis vt dicitur hic.

d Et venerūt in locū qui dī golgotha: qd̃ est caluarie locus. Ille locus nō est sic noīat⁹ a cal/ uaria. Ade ibi sepulchri: vt dicunt aliq: qz Adam fuit sepultus in hebron vt habetur Josue. xiiij. capi. pp̃ qd̃ hebron dicebat antiq⁹ carīathar/ be. i. Linitas quattuor: qz quattuor magni pa/ triache sunt ibi sepulti cum vxoribus suis. scili/ cet Adam: et Eua. Abraz: et Sara. Isaac: et Re/becca. Jacob: et Lia. vñ ergo caluarie loc⁹. qz lo/ cus ille erat plenus capitibus mortuorum: qui ibi decolabant qz ibi malefactores puniebant et sic p̃z Loci utilitas in quo christus crucific⁹.

e Et dederūt. Hic cōsequēter ponitur Judeo/ rum crudelitas: cum dicitur et dederunt ei vi/ num cū felle mixtum. Joannes autē dicit qd̃ de/

Et postq̃ illuserūt ei: exuerunt clamidem: et induerunt euz vestimē tis eius: et duxerūt eū vt crucifigerent. Exeu/ tes autem inuenerunt hominem Cyreneum nomine Symonē: hūc angariauerunt vt rolle/ ret crucem eius. Et ve/ nerunt in locum qui di/ citur golgotha: qd̃ ē cal/ uarie locus. Et dede/

derunt ei acetum. Ad euidētiā huius confi/ derandum. q̃ aliqui dicūt hoc esse factū vt ci/ tius moreretur: sic milites de eius custodia ciuius expēdierentur qz debebant eum custodi/ re quouiqz expirasset Dicunt enim q̃ existen/

runt ei vinum habere cum felle mixtum. Et cum gustasset noluit bi/ bere. Postq̃ autē cru/ cifixerunt eum. Diui/ serunt vestimēta eius: sortem mittentes: vt i/ pleretur q̃ dictum est per prophetam dicen/ tem. Diuiserunt sibi vestimenta mea: et su/ per vestem meam mise/ runt sortem. Et seden/

uer. xxxi. capi. Date siceram. i. potū ebriatuum merētibz et vinū his qz amaro sunt aīo vt bi/ bāt et obliuiscant egestatis sue et doloris sui nō recordent amplius. Ideo ex occasiōe hui⁹ ver/ bi seniores Judeoz statuerāt vt condēnatis ad mortē dare vīnū aromaticū ad bibendū vt sa/ cilius tollerarent passiōē. In hyerusalem autē matrone erant deuote et cōpassiue q̃ hoc vinū dabant ex deuotiōe. Iudei igit ex nimia crude/ litate moti: tale vinū datū p̃ xpo et alijs duob⁹ cū eo crucifixis acceperūt sibi sūm qd̃ dictū erat amos. ij. cap. Cinū dānatoz bibebāt: et loco ei⁹ posuerūt ac etū cū felle mixtū. f Et cū gustas/ set noluit bibere. dicit et nō accepit ad bibendū sed solū ad gustandū modicū: vt sic ipleretur in eo q̃ scrip̃tū est in Psal. Dederūt in escam meā felle: in siti mea potauerūt me aceto. g Post/ quā autē crucifixerūt eū: Hic ponit abilitū cru/ cifigentū cupiditas in hoc qd̃ abstulerunt sibi vestimēta sua oīa cū tñ dānatis ad mortē dimi/ tatur aliq̃ vestimentū ad carnis sue operimē/ tum: hoc est qd̃ dicitur. h Diuiserūt sibi ve/ stimenta eius: in quattuor p̃tes: sūm qd̃ dicitur Joannis. xix. capi. qz quattuor erant milites ip/ sum crucifigentes. i Sortem mittentes Ita/ fors fuit missa sup̃ tunicā dñi in confutilem que erat facta quasi reticulato opere: et iō non pote/

tes in tormento fi/ poterunt aceto ci/ tius moriunt. Sz hoc non videtur multum probabi/ le qz acetū est fri/ gidum: et per con/ sequens videt ma/ gis mortem taliz differre: prop̃ qd̃ aliter dicendū ē. Scribitur enī in qdā libro hebrez/ co qui apud eos in/ titulatur liber iu/ dicum ordinario/ rum qd̃ qz Sala/ mon dixit pro/

rat bñ vinū
miserunt ei
h Et ad
Diuiserūt
nō est de re
sed tñ in
lio Joānis
tū hui⁹
ritatis p̃z
a Et sed
uabant eu
quis rapē
cruce ante
moriunt.
ipso ierunt
puteius cu
scriptas. J
modus iu
qd̃ sup̃ cap
fictorum p
eā condē
ipso ierunt
accusat⁹
sibi vole
pare regu
rum vt vin
c Tunc cr
Latronum
euz chris
videretur p
rum sed ex
est vt pler
lij. capi. Et
d Diuere
sti crucifi
reuntibus
minibus
tibz. e. Cal
ridentiā q
sibi q̃ hoc
est capi. p̃ce
di. non pote
do fuit deri
g Similit
perit. h Et
dicebant. i. 2
ruzi postea
k Si rex ira
missas in lege
aliq reges nō p

ramis palmarum

rat bñ diuidi cum nō hēret aliquā futurā: & iō
miserunt sortes quis haberet eam integram.
h. Ut adimpleret qđ dicitur est per pphetam:
Diuiserūt sibi &c. Sed sñ hyeronimus. Istud
nō est de textu math. nec est in antiquis libris
sed tñ in euange-
lio Joānis Expositio
tio tñ huius aucto-
ritatis p̄ ex dictis
a. Et sedētes ser-
uabant euz: ne ali-
quis raper euz de
cruce anteq̄ esset
mortuus. b. Et
iposuerunt sup ca-
put eius cām ip̄s
scriptaz. Iste erat
modus iudeoz
qđ sup caput cruci-
fixoz ponabaf.
eā condēnationis
ip̄ozum. Ipse autē
accusat fuerat qđ
sibi volebat vsur-
pare regnū iudeo-
rum vt vltiz ē &c.

c. Tunc crucifixi sunt eo &c. hic describitur.
Latronum societas: ad hoc enim crucifixi sunt
euz christo ex intentione iudeoz: vt christus
videretur p̄cipēs: & magister i malefactis eo-
rum: sed ex intentione dei hoc p̄mittētis factū
est vt ipleretur qđ de christo scriptus erat Isai.
liij. capi. Et cum sceleratis reputatus est.

d. Pretereuntes. hic describitur ip̄sus chri-
sti crucifixi derisio: qz pus fuit Derisus a prete-
reuntibus hoc est a vulgaribus & plebeis ho-
minibus circa locū crucis cōcurrentibus dicē-
tibus. e. Uah. interlectio est iſultantis seu de-
ridētis qđ destruijs tēplū dei &c. Imponebāt
sibi qđ hoc dixerat: sed hoc falsum erat vt vīsum
est capi. precedenti. f. Salua temetipsum. qđ
dī. non potest: ex quo pater salutas tua. Secun-
do fuit derisus a sacerdotibz & hoc est. qđ dicif
g. Similiter & p̄cipes sacerdotuz &c. i. legis
periti. h. Et seniozibus. i. iudicibz ordinarijs
dicebant. i. Alios saluos fecit. qđ. d. non est ve-
ruz: si possent talia facere saluaret semetipsum.

k. Si rex israel est: non quicqz sed messias p̄-
missus in lege. l. Descendat nūc de cruce: qz
aliū reges nō possent talia facere. m. Et credi-

mus ei. falsuz dixerunt: qz maiora fecit quando
Lazarum suscitauit: & quando post mortem ibe
sepulchro surrexit: & tamen non crediderūt ei.
Tertio fuit derisus a latronibus & hoc est qđ di-
citur. n. Idipsum. i. verba premissa. o. Et la-

trones imprope-
rabant ei. contra /
riuz Luc. xxiij. ca.
vbi dicitur qđ vn⁹
increpabat euz: al-
ter autē rogabat
eum dicens: Do-
mie miserere mei
dnz veneris in re-
gnum tuum. Dicē-
dum qđ math. loq-
tur: sñ illum mō-
dum loquēdi quo
societas dicif ali-
quid facere quan-
do vnus de socie-
tate hoc facit: vel
aliter dicendus qđ
vterqz imprope-
rauit primo chri-
sto: s; alter vidēs

postea patientiam christi penitit & misericor-
diam petijt: & sic inuenit. o. A sexta autem.
hic consequenter describitur ip̄sus christi cru-
cifixi ex derisi expiratio vbi p̄mo notatur per-
turbatio elementozum quasi christo morienti
compatientium. Secundo confessio assistentiū
ibi Centurio autem. Prima in duas: quia p̄mo
describitur perturbatio corporum superioruz.
Secundo inferiorum: ibi: Ecce veluz. circa p̄-
mum dicitur sic. p. A sexta autē hōz a tene-
bre facte sunt &c. hyeronimus dicit super illuz
locum qđ iste tenebre fuerunt per retractionē
radiozū solis diuina virtute: Origenes autē
dicit: quod hoc factum est per interpositionē
nubium densarum. Sed in hoc magis creden-
dum est dyonisio qui dicit in epistola ad Poli-
carpum hoc fuisse interpositionem lune inter
terram & solem: sicut fit in eclipsi solis. Et ibidē
dicit qđ ipse hoc vidit tunc existens in Egipto
vbi est aeris puritas: quia rarissime sunt ibi
nubes & pluuie propter quod talia potuit tunc
magis pendere. vidit ergo & dicit lunā ab
oriēte ascendentem versus meridiem et sup-
ponentem se soli, hyeronimus autē & Origenes.

non locuntur de illa eclipsis asserendo qd sic fu-
erit vt dicunt: sed qd potuit sic fieri: Et dictis
patet qd illa eclipsis non potuit naturalis esse.
sed miraculosa: Et hoc multipliciter: primo qz
Luna erat quintadecima: vt patuit. capi. prece-
denti. et tunc luna

distat a sole p dy a
metrum celi: eclip-
sis autem Solis
no potest fieri na-
turaliter nisi tem-
pore coniunctio-
nis solis et lune: p-
pter qd dicit dyo-
nysius qd miraba-
tur qz non erat te-
pus conueniens ad
talem coniunctio-
nem: Secundum
miraculuz fuit ibi
quia transacta eclip-
sis: Luna redijt ad
orientez Ita q in
vespere fuit i orie-
te sole existente in

occidente. et sic orbes eorum fuerunt ad pristi-
num statum restituti. Tertium miraculuz fuit
ibi quia pars orientalis Solis primo fuit ob-
scurata. et iterum vltierus illuminata: contra-
rio autem modo fit in eclipsis naturali. a Su-
per vniuersam terram: Intelligendum est de
terra Judee. b vsqz ad horam nonam: ex quo
patet qd luna fuit immobilis sub sole per tres ho-
ras: et in hoc fuit quartum miraculu illius ecly-
psis: quia in naturali eclipsis luna continue mo-
uetur sub sole. c Et circa horam nonam clama-
uit. voce magna dicens. Deli Deli lamaza-
batani. Et in hebreo idem est qd deus yota litte-
ra ebraica adiuncta facit significare cum hoc
meus. et ideo Deli idem est qd deus meus La-
ma est vna dictio per se et idem valet qd quare
et in latino Zabatani: non est vna littera: qz non
significat ides qd dereliquisti me: sed debet pre-
poni ibi quedam littera que vocatur ay. et so-
nat sicut a. formatum in guttore: vnde debet sic
scribi: Azabatani: tunc significat qd dereliquisti
me: sed per ignorantiam scriptorum corrupta
est littera in latinis libris Dicit autem Christi-
se derelictum a deo patre: quia dimittebat euz
in manibus occidentiu. d Quidam illic sta-

super vniuersaz terraz:
vsque ad horaz nonam.
Et circa horam nonam
clamauit. Iesus voce
magna dicens. Deli Deli
lamazabatani. Ille est
deus meus deus meus:
vt quid dereliquisti me?
Quidam autem illic
stantes et audientes dice-
bant. Delia vocat iste.
Et continuo currens:
vnus ex eis acceptam
spongiam impleuit ace-
to: et imposuit arundine

tes. scilicet milites ipsam custodiētes qui erat
gentiles: p: oppter qd linguam hebraicam igno-
rabant: dicebant. e Delia vocat iste cetera pa-
tent vsqz ibi. f Iesus autem iterum clamans
voce magna emisit spiritum: Et quo patet qd il-

la vox non fuit na-
turalis: sed mira-
culosa: quia homo
magno cruciatu et
longo afflicto: et
ex tali afflictione
morti sic proxim⁹
non posset sic cla-
mare virtute na-
ture. g Et ecce
velum. hic secun-
do declaratur per
turbatio elemen-
torum inferioru:
quia ad motuz ter-
re et aeris velum
templi scissum est:
Illud autem velu
erat in aliquos i-
ntroitu templi p-

hibens aspectum eorum que erant intra tem-
plum et ideo per talem scissionem declarata est
impletio veritatis in morte christi que late-
bat in figuris veteris testamenti. Secundum
alios vero non fuit velum qd erat in introitu
templi: sed veluz qd erat intra templum inter
sanctum et sanctum sanctorum et scissio eius idē
signat qd prius dictum est. Hoc dicunt commu-
nius doctores de vtroqz vero velo dictum fuit
plenius Ero. xxv. capi.

h Et terra mota est: quasi non potens susti-
nere mortem christi.
i Et petre scisse sunt: in signum huius qd cor-
da qstuncunqz dura. deberent Christo morie-
ti compari. k Et monumenta aperta sunt ex
terre motu ad denotanduz qd resurrectio chri-
sti propinqua erat et aliorum cum ipso resurre-
ctum. l Et multa corpora sanctorum qui
dormierant surrexerunt non tunc quando mo-
numenta aperta sunt: scilicet hora mortis chri-
sti: sed postea quando resurrexit: quia cum eo
surrexerunt tanqz testes sue resurrectionis. et
hoc est qd subditur.
m Et cunctes de monumentis post resurre-
ctionem eius: id est christi.

in Ceneru
lem que
vino cultu
o Erap
nem domini
p Centuri
ponitur ali
rium confes
primo Len
nis et sue loc
qui videt
predicta in
Christi cose
veritatem su
nitatis dice
q Cere
Dei erat iste
consequen
dem natura
eo. Second
nitor cose
liam den
que consue
eum facto i
q non aud
anneo legi
ibi muliere
tur Joannis.
Iuxta Lucen
spectu militu
studientium
stantium non
eum loquente
Mulier ecce
Iesum a galile
audiendum ve
t Alsinistr
facultatibus
rum qd necess
ribus.
v Inter quas
minara amag
x Et mar
erat soror mari
filioz zebedei.
p Cum ser
ipso christi mor
ponantur p
huiusmodi m

N Tenerunt in sanctam civitatem hierusalem que dicebatur sancta propter templum diuino cultui deputatum quod erat ibi.

O Et apparuerunt multis ad declarationem dominice resurrectionis.

P Centurio hic

ponitur assilens

tium confessio. Et

primo Centurio

nis et sue societatis

qui videtes signa

predicta in morte

Christi confessi sunt

veritatem sue di-

nitatis dicentes.

Q Uere filius

Dei erat iste et per

consequens eius

dei nature cum

eo. Secundo po-

nitur confessio mu-

lierum denotarum

que consuebantur

eum facio in quarum assiliebant ipsi morienti:

quod non audebant facere apostoli: quia solus Jo-

annes legis ibi stetit et hunc quod dicitur. Erant autem

ibi mulieres multe a longe. Contrarium vide-

tur Joannis. xix. cap. Ubi dicitur quod stabant

Juxta Crucem. Dicendum quod erant longe re-

spectu militum christum crucifigentium et cu-

stodientium: sed prope erant respectu aliorum

astantium non erant ei ita longe quin possent

eum loquentes audire quando dixit matri sue.

Mulier ecce filius tuus etc. s. Que secute erant

Jesus a galilea: ex deuotione quam habebant ad

audiendum verbum.

T Ad sinistrantes ei: necessaria vite sue de

facultatibus suis. Iste enim erat mos iudeo-

rum quod necessaria vite administrabant docto-

ribus.

Inter quas erat Maria magdalene sic no-

minara amagdolo castello.

Et maria iacobi et Joseph mater ista

erat soror marie maris christi. **Y** Et mater

filiorum zebedei. scilicet iacobi et Joannis.

Cum sero factum esset. Hic describitur

ipsi christi mortui deuota tumulatio: ubi duo

ponuntur primum est sepelientium deuotio

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

Altera autem die Circa primum aduertendum quod licet mors christi fuerit ignominiosa ut patet ex predictis. Sepultura tamen eius fuit nobilis et sumptuosa cuius ratio est. quia passibiliter et humanitatem assumpsit christus pro-

pter nostram re-

demptionem et ideo

ipsa completa in

sua morte predi-

cta debuerunt ces-

sare: ea que seque-

bantur quodam-

modo ad glori-

am sue resurre-

ctionis pertinere

utrumque autem

fuerat predictum

per Isai. prophe-

tam de turpitu-

dine mortis eius.

Isai. liij. Tanquam

ouis ad occisio-

nem ducetur etc.

Et sequitur ibidem cum sceleratis deputatus

est. De nobilitate sepulture eius dicitur. Isai.

xj. cap. Radix Jesse que stat in signum populorum

ipsum gentes deprecabuntur. et erit sepulchrum

eius gloriosum: hoc est ergo quod dicitur hic.

Y Cum sero factum esset. qua circavesperam

serie sexte depositus est de cruce.

Venit quidam homo diues. et propter

hoc potuit de facili accedere ad Pilatum: et quia

erat nobilis: et vnus de curia ut habetur Luce.

xxij. capitulo.

Et Abarimathia. Ista est ciuitas que pri-

mo Regum dicitur Romatha de qua fuit ori-

undus. Samuel.

Nomine ioseph. nomen autem eius expri-

mitur quia erat homo famosus.

Qui et ipse discipulus erat iesu. occulte

tamen ne expelleretur de sinagoga: quia secundum

quod dicitur Joannis. xj. capitulo. Ex principibus

multi crediderunt in iesum: Sed propter phariseos non confitebantur ne de synagoga eicerentur.

Hic accessit ad pilatum: deposito enim ti-

more confidenter.

Petijt corpus iesu. ad sepeliendum ho-

minifice.

Tunc pilatus iussit reddi corpus. tum quia

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

secunda iudeorum malignantium machinatio: ubi

officia in ramis

Joseph erat homo valens et nobilis propter quod pilatus petitioni eius voluit acquiescere: tunc quia sciebat christum crucifixum inisse. a Et accepto corpore Joseph involuit in syndone munda: h est in pano lineo munda: propter quod corpus christi non dicitur in altari suo per panem sericum sed lineum: quia corpus christi in sepulchro: tunc li pano fuerat involutum. b Et posuit in monumeto suo. quod erat sumptuose factum. c Nouo. quia si aliquis fuisset ibi ante sepultus calumnia: rari posset a iudeis quod ille surrexisset et non christus. d Quod exciderat in petra: eadem ratione factum est hoc ne si christus fuisset sepultus in terra diceretur a iudeis quod discipuli rapissent corpus eius: eius fodientes in terra desubtus per viam subterraneam. e Et aduoluit saxum magnum. quod non posset defacili moueri: ne aliquis veniens posset rapere corpus christi. f Ad hostium monumentum. Ad monumentum illud factum erat ad modum cuiusdam domusculae: in cuius medio erat sepulchrum. et in domuscula erat quoddam hostiolum ad habendum illum ingressum. g Erat autem ibi Maria magdalene et altera maria assistentes sepelientibus christum ex deuotione ad videndum qualiter possent reuerti ad ipsum inungendum. h Altera autem. Hic ponit iudeorum machinatio: quia impetraverunt custodiri sepulchrum ne discipuli christi raperent corpus eius et diuulgarent eum resurrexisse: sed quia non est consilium contra dominum: ut dicitur Prover. xxi. c. ideo factum iudeorum magis fecit ad oppositum: sed ad certitudinem dominice resurrectionis: quia ab ipsis custodibus testificata est: ut haberetur sequenti capitulo. et hoc est magnum scilicet habere testimonium ab aduersariis: dicit ergo. h Altera die que est post parasceuen. id est sabbato: quia feria sexta in qua passus est christus

Et accepto corpore Joseph: involuit illud in syndonem munda: et posuit illud in monumento suo: nouo: quod exciderat in petra. Et aduoluit saxum: magnum ad hostium monumentum: et abiit. Erat autem ibi Maria magdalene et altera maria sedentes contra sepulchrum. Altera autem die que est post parasceuen: conueniunt principes sacerdotum et pharisei ad pilatum dicentes. Domine

dicta est parasceues: id est preparatio: quia be illa die preparabantur cibaria pro sequenti die in crastino igitur dominice passionis.

i Conueniunt principes sacerdotum: et pharisei ad pilatum dicentes. k Domine etc. Et per vosgibi.

l Aut illis pilatus habetis custodiam: id est concedo quod accipiat milites ad custodiendum eum pro voluntate vestra. m Illi autem abeantes munierunt sepulchrum. militibus armatis. n Signantes lapidem. sigillo suo: ne aliquis posset ingredi sine scitu eorum etc.

Expositio moralis.

Casane autem facto etc. sequitur tunc

videns iudas quod damnatus esset etc. Origen. Si autem locum penitentiae requisisset: et tempus penitentiae obtrasseret: forsitan inuenisset eum qui dicit. Nolo mortem peccatoris: sed magis ut conuertatur et viuatur. Emerunt ex illis agrum figuli in sepulchram peregrinos: Augustinus. Peregrinis in qua sine domo: patria: et toto orbe exules iacent requies christi sanguine prouidet. Istos autem peregrinos dicimus esse deuotissimos christianos qui renunciantes seculo et nihil possidentes in mundo in christi sanguine regescunt. Iesus autem stetit ante presidem etc. sequitur. Et non respondit ei ad vllum verbum: ratio dicta est capitulo precedenti: secundum Augustinum et Hieronymum. Vel ideo nihil respondit ne crimen diluens dimitteretur a preside et crucis utilitas differretur. Principes autem sacerdotum et seniores perbaserunt populum etc. Origen. Est et nunc videtur quomodo populus iudeorum a senioribus suis et iudaice culture doctoribus suadet et excitat aduersus Iesum ut perdat eum. Et hodie in locis pluribus fit idem aduersus membra eius: Innocentius ego sum a sanguine Iusti huius. Leo papa. Excessit

Pilatus
eum
in crimen
Barabam
delictis
chilto
falsipiente
nobis cura
pariamur
quod fuerat in
nus erat
sum corpus
ronam et an
spuebantur
totam per
nem clamor
per arundi
ac si timere
nissime pre
Caput christi
percutionem
errorem su
calamo fer
faciem eius
erecrandis
negant. falsi
dunt sed per
runt cum vi
per hoc osten
lute patiebat
cristiferae pop
est. Exeuntes
reneum etc. h
rationes et per
miniam falsu
cam selle mix
membra eius an
runt vestimen
dant qui eccle
eo etc. Remig
signatur omni
apprehendun
cendi deo hoc
qui a deo
appetit laudi
intentione per
sunt blasphemab
grediantur iust
re. Si huius dei
Si autem de cr

De iudiciis palmarum

Palati culpam facinus iudeorum sed nec ipse
 euasit reatum qui reliquit proprium iudiciu:
 et in crimen transiit alienum. Tunc dimisit eis
 Barabam et hylarium. In quo archanum infi
 delitatis future ostenditur scilicet antichristus
 christo preferendum. Tunc milites presidis
 suscipientes iesum et. Christo. Que igitur erit
 nobis cura de cetero si contumelias ab aliquo
 patiamur: postquam christus hoc passus est. etenim
 quod fiebat in christo ultimus contumelie termi
 nus erat: nec una particula tantum sed uniuersum
 corpus patiebatur iniurias. Caput per co
 ronam et arundinem et colaphis facies: quia con
 spuebantur gene et alapis cedebantur: Corpus
 totum per flagella de nudatum et circumdatio
 nem claudis ad fictam adorationem: et. San
 per arundines quam dederunt ei pro sceptro:
 ac si timerent ne pretermitterent aliquid gra
 uissime presumptionis. et. Sodaliter. Rabanus:
 Caput christi deus igitur calamo christi caput
 percutunt qui diuinitati eius contradicentes
 errorem suum auctoritate sacre scripture que
 calamo scribitur firmare conantur: Spunt in
 faciem eius qui presentiam gratie sue verbis
 execrandis respunt et eum in carne uenisse de
 negant. falso autem illum adorant qui cum cre
 dunt sed peruersis actibus despiciunt: Et duxerunt
 eum ut crucifigeretur: extra ciuitatem ut
 per hoc ostenderetur quod pro totius mundi sa
 lute patiebatur. Hebr. xij. cap. Iesus ut san
 ctificaret populum suum extra portam passus
 est. Exeuntes autem inuenerunt hominem ci
 reneum et. Hierony. mistice crucem suscipiunt
 rationes et peregrinus obediens portat igno
 miniam saluatoris. Et dederunt ei bibere uinum
 cum felle mixtum et. hoc moraliter faciunt qui
 mœbra eius amaritudinibus affligunt. Diuise
 runt uerimenta eius et. hoc nequiter atten
 dunt qui ecclesias spoliunt. tunc crucifisci sunt cum
 eo et. Remigius. Per istos duos latrones de
 signantur omnes qui artioris uite continentiam
 apprehendunt: quicunque enim in intentione pla
 cendi deo hoc faciunt designantur per illum
 qui a dextris christi crucifixus est: qui uero p
 appetit laudis hunc: uel aliqua minus digna
 intentione per illum qui a sinistris: preterentes
 aut blasphemabant et. sic et modo qui uiam pre
 grediuntur in istis non cessant illi blasphema
 re. Si filius dei es descende de cruce. Rabanus.
 Si autem tu de cruce descenderet uirtutes pacie

non demonstraret. sed expectauit paululum irri
 sionem sustinuit: qui de cruce descendere uo
 luit de sepulcro resurrexit. A sexta autem hora
 et. Origine. Sicut moyses extendente manus i
 celum secute sunt tenebre super egypcios: sic et xpo
 hora sexta manus extendente in cruce ad celum
 super populum qui clamauerat crucifige eum facte sunt
 tenebre et os lumine privati sunt in signum futurarum
 tenebrarum qui apprehensuri erant iudaicam gen
 tem. Deus meus ut quid dereliquisti me. glosa:
 subtraxit captiorem: sed non soluit unionem.
 Sic martires in manibus carnicum dereliquit
 quos in charitate firmissima sibi iunxit. Iesus
 aut clamans voce magna emisit spiritum. Quid
 dens ex clamore super naturali quod ex maxima
 charitate tradidit nostre salutis precium. Et ec
 ce uelum templi scissum est et. Dei templum est fide
 lis anima. Psal. corin. ij. cap. Templum dei sanctum
 est: quod estis vos. Cuius uelum scinditur quan
 do uelamen hypocrisis dissipatur: terra moue
 tur quando terrenum desiderium in amorem
 celestium commutatur: et petre scinduntur quan
 do duritia cordis per pietatem emollitur. Et
 mortui resurgunt quando somnus pigritie ad
 boni operis exercitium excitatur. Cum sero sa
 crum esset et. sequitur. Et petijt corpus iesu. ille
 corpus domini postulat qui pro digna receptio
 ne eucharistie deum suppliciter exorat. Et inuo
 luit syndone munda quando recipit mente pu
 ra. Et ponit in monumento nouo. In corde p
 gratiam renouato. Et aduoluit saxum magnus
 ad hostium: quando ponit diligens obstaculum
 contra peccati reciduum. Et mulieres sedent
 contra sepulcrum cum anime deuote confide
 rant passionis christi misterium. Altera autem
 die et. sequitur. Iube ergo custodiri sepulcrum
 et. Morandū quod volentes impedire diuinas p
 uidentiam contra suam intentionem promou
 uent illam: sicut fratres ioseph uiderunt ip
 sum ne adorarent eum: et per hoc compulsi sunt
 eum adorare secundum ordinem prouidentie diu
 ne: sic principes iudeorum volentes impedire
 celebritatem nominis christi fuerunt ualde diligentes
 de custodia sepulchri: per hoc celebrata est sa
 ma de uitate sue resurrectionis et per primum sui nominis
 Et erit: nouissimus error peior: prior: ueritate
 ignoranter dixerunt sicut et Layphas. naz error
 eorum qui milites pecunia corumpunt ut furant corpus
 christi metirentur: peior fuit error qui perierunt custo
 diam sepulchri ne discipuli corporis christi furrarent. et.

preparatio: quia be
 ria pro sequenti die
 e passionis.
 e sacerdotum: et pba
 Domine et. Et p
 vsq. ubi.

At illis pilas
 habetis custodias
 id est cōcedo quod ac
 cipiat millia ad
 custodiendum eum
 pro uoluntate ue
 stra.

illi autem ab
 eunte munierunt
 sepulchrum. mili
 ribus armatis.

Signantes la
 pidem. sigillo suo
 ne aliquis possit
 gredi sine scitu
 rum et.

Expositio mo
 ralis.

Tunc autem
 facto et. sequit
 let et. Origine. Si
 quislet Ampu
 ran inuenisset eum
 catos: sed magis
 runt et illis agrum
 rinor: Augu. Pre
 uria: toto orbe ex
 sanguine prouide
 mus esse deuotiss
 mantes seculo: et nihil
 i sanguine regere
 em et. legi. Et no
 ratio uicia est cap.
 et. Hiero. Cui ideo
 uilens dimittet
 differretur. Princi
 uenios per ualeat
 nunc uidet quod
 a seniores sunt et
 suadet et excitat ad
 et hodie in locis pla
 ra et. Innocentio ego
 et. co papa. Excessus

Feria. ij. post

Expositio litteralis.

Pro declaratiōe huius lectiōis euāgelice ē intelligēdū: q̄ occasio mortis xpi fuit inuidia iudeorū ex fama et gloria xpi. Vi

uiditur hec lectio euāgelica i duas: quia primo ponit glorificatio chri / sti ab amicis fami liaribus: secundo a turbis vulgari bus ibi Cognouit ergo turba: p̄ci / ma adhuc i duas: quia primo ponit obsequium christi factum ab amicis ia generali secun do a m̄saria i spe

Feria. ij. post dominicā palmarum. Euangelii s̄m Joannem. xij. capi.

In illo tem pore. Ante sex dies pasce: venit iesus bethaniā: vbi lazarus fu erat mortuus. quē susci

tauit iesus. Fecerunt autem ei cenam ibi: et m̄saria ministrabat. Lazarus vero vn̄ erat ex discumbentibus cū eo. m̄saria ergo acce pit liberam vnguen ti nardi pistici. p̄ci / ciosi h: et vnxit pedes iesu: et extersit. pe des eius capillis suis: quid ponere super caput hominis sedentis in mensa. m̄saria autem non solum vnxit pedes. dñi. Sed etiam caput vt matheus. exprimit. xxiij. capi. Et marcus. xiiij. licet hic omittatur. Et ideo dicendum q̄ hic vocatur vnguentum liquoz preciosus de aromatica breba exp̄ssus sicut aqua rosacea de rosis exprimitur. Aliter dicitur q̄ fuit lacrima fluens naturaliter de ar bore aromaticha. h Nardi nomen est her be nigre aromatiche habentis. spicas: propter hoc dicitur. marci. xiiij. capi. Nardi spicati. et de illis spicis extrahabatur liquoz predictus p artificium vel nām s̄m alios. i Pistici. s̄m Augustinam Nomen est loci vbi crescit herba vnde talis liquoz exprimitur. sed melius dici tur pistici idest fidelis: pistis enim grece fides est latine hoc est dictum q̄ ille liquoz erat pu rus et verus non habens aliquid aliud admix tum. nec sophisticatus. k Preciosi: que vale bat trecentos denarios vt habetur marc. xiiij. capi. idest trecentos nūmos vnales: erat enim liquoz ille refrigeratiuus et confortatiuus mē / briorum et consolidatiuus. k Et vnxit pedes iesu. et extersit capillis suis pedes eius ordine conuerso factum fuit q̄ hic scribatur quia pri mo lauit pedes eius et extersit et postea vnxit. Et domus impleta ē ex odore vnguenti: quo patet preciositas vnguenti et deuotio ma rie expedientis rem tam preciosā in obsequio domini. Utrum autem ista fuit mulier de qua

ne. Hoc autem factum est ad declarationē veri miraculi de eius suscitatione. f m̄saria autē hic describitur obsequium christo impensum a m̄saria in speciali: quia postponitur marie de uotio. Secūdo Jude indignationi vbi dixit s̄m

Tertio eius repre hensionib: dixit s̄m ibi. In p̄ma ergo parte dicitur sic. f m̄saria ergo. s. soror lazari. g Accipit libā: in quo notat q̄ ui tas vnguenti non est verisimile qd esset aliquid gros se materie. sic vnguenta communi ter dicta: quia in decens esset: tale

quid ponere super caput hominis sedentis in mensa. m̄saria autem non solum vnxit pedes. dñi. Sed etiam caput vt matheus. exprimit. xxiij. capi. Et marcus. xiiij. licet hic omittatur. Et ideo dicendum q̄ hic vocatur vnguentum liquoz preciosus de aromatica breba exp̄ssus sicut aqua rosacea de rosis exprimitur. Aliter dicitur q̄ fuit lacrima fluens naturaliter de ar bore aromaticha. h Nardi nomen est her be nigre aromatiche habentis. spicas: propter hoc dicitur. marci. xiiij. capi. Nardi spicati. et de illis spicis extrahabatur liquoz predictus p artificium vel nām s̄m alios. i Pistici. s̄m Augustinam Nomen est loci vbi crescit herba vnde talis liquoz exprimitur. sed melius dici tur pistici idest fidelis: pistis enim grece fides est latine hoc est dictum q̄ ille liquoz erat pu rus et verus non habens aliquid aliud admix tum. nec sophisticatus. k Preciosi: que vale bat trecentos denarios vt habetur marc. xiiij. capi. idest trecentos nūmos vnales: erat enim liquoz ille refrigeratiuus et confortatiuus mē / briorum et consolidatiuus. k Et vnxit pedes iesu. et extersit capillis suis pedes eius ordine conuerso factum fuit q̄ hic scribatur quia pri mo lauit pedes eius et extersit et postea vnxit.

Et domus impleta ē ex odore vnguenti: quo patet preciositas vnguenti et deuotio ma rie expedientis rem tam preciosā in obsequio domini. Utrum autem ista fuit mulier de qua

narrat locus in dicit ergo cum dicitur das schariot terius iude. ent primo fu bonus quando carus fuit ad tam vt supra est: tamen p lapsus est in p to q̄ autem d nus in sua loc te tollerauit dedir nobis et plū tolleraudi los. p Quare hoc guentū non v treccis dena idest venditu tianulla veni re actua. q simulans pie ditarem prop xit autem hoc ad eum i. be i ret ea que baba ribus non tam subditur. s. k in quibus absc ysus expendi vt tebangur. i. chri necessitatibus ci dandum pauper portandi et seruā hoc infideliter a et discipuli eius dum etiam qd i pertinet ad per sciendo suscepit p descedentiū hui vt supra dictum tur extra de veri to capi. Exiit qui arguunt illi qui qua mobilia in co tineat. Quesitio dam portare peci latronem dicend

dominicā palmaz

narrat lucas dictum fuit capl. precedenti.
m Dixit ergo. hic ponitur iude murmuratio
cum dicitur. n Unus ex discipulis eius iu-
das scharioris: hoc dicitur ad differentiam al-
terius iude. o Qui erat eū traditur: licet

enī primo fuerit
bonus quando vo-
catus fuit ad ap-
tā ut supra dñm
est: tamen postea
lapsus est in pecca-
to q̄ autem domi-
nus in sua sociera-
te tollere eum
dedit nobis exem-
plū tollerandi ma-
los.

p Quare hoc vn-
guentū non venit
trecentis denarijs

Et domus impleta est
ex odore vnguenti. Vi-
xit ergo vnus^m ex disci-
pulis suis. Judas schari-
oribis: qui erat eū tra-
ditur⁹². Quare hoc vn-
guentum non venit tre-
centis denarijs⁹³: et va-
tum est egenis⁹⁴. Dixit
autem hoc: nō quia de

sibi traditum portandi officium latro non erat
et quis christus sciret eum futurum latronem.
tamen tradidit sibi istud officium quia minor
erat inter apostolos alios. propter qd̄ vltimus
inter eos nominatur vt p̄z math. x. c. Et marci

egenis pertinebat ad
eum⁹⁵: sed quia fur erat⁹⁶
et loculos hñs ea que⁹⁷
mittebātur portabat⁹⁸.
Dixit ergo iesus⁹⁹. Sini-
te illam vt in diē sepul-
ture mee seruet illud¹⁰⁰.
Paupes. n. semp habe-
bitis vobiscum¹⁰¹: me au-
tem nō semp habebitis¹⁰².

ij. talibus autem
temporalia sunt tra-
denda. maiores au-
tem debēt circa do-
cuerina et spiritua-
lia occupari pro-
pter qd̄ in p̄miti-
ua ecclesia aposto-
li sepiē dyacones
ordinauerunt sub
eis ad temporalia
administranda vt
ipsi apostoli libe-
rius possent inten-
dere orationi et p̄-

dicationi: vt hētur actū. v. caplo. y Dixit
ergo. hic ponit iude reprehensio cū dī. 3 Sini-
te illā q̄i dicat nō habetis cām sufficientē mur-
murandi q̄: egit opus bonū. vnde p̄z q̄ iudas
nō solum murmurauit sed et alij discipuli vt
habet mathe. xxvj. rapi. et marci. xiiij. Aertū-
men q̄: fuerunt incitati p̄ iudā. et itēz mori pie-
tate iudez aut cupiditate ideo iōānes solū nō
minauit iudā. et vt in diē sepulture mee seruet
illud. nō loquitur de hoc q̄ iaz erat effusum sed
de alio simili. q. d. illud qd̄ sepultura mea p̄pa-
rauit illud seruabat q̄ nō poterit illud i me
expendere p̄cuenta acceleratiōe resurrectionis
mee q̄ qñ venit ad monumentū ad vngēdū
corp̄ dñi cū xps iā resurrexit vt p̄z fra. ca. xx.
math. at̄ s̄ exp̄ssius dicit puenit vngē corp̄ meū
in sepulturā et iō exp̄mit hic obscuri cū dī.

3 Sinite illā vt in diē sepulture mee nē. q̄i di-
cat dimitte dā ē nūc facē q̄ tūc facēt si posset. et
illud vnguentū tūc habuit i loco isti nūc in me
exp̄si et q̄ iudas ita murmurādo et alios ad s̄
icitādo cām pietatis p̄derat. iō hāc excludit
dicēs. et Paupes. n. sp̄ hētis vobiscū. q. d. pōt
recupare ad bñficiēdū paup̄ibz. s̄ñ poterat re-
cupare ad vngēdū me corp̄ali pp̄ q̄ seq̄. 2
alīd ē at nō sp̄ hēbitis. sp̄ntia corp̄ali ad hñcādū
in carne passibili q̄ idiget tali vinctiōe p̄ s̄ p̄z q̄
alīqd̄ op̄min⁹ necessariū pōt p̄poni magis ne-
cessario quando imminet casus quod illud mī-
nus necessariū nou potest alias recuperari.

a Cognovit ergo turba. hic consequenter ostēditur qualiter christus fuit honoratus a turbis visitando eum cum dicitur. a Cognovit ergo turba multa ex iudeis quod illic esset. Bethania enim erat prope hierusalem ad vnam leucam et ideo defacili poterat hoc cognoscere. b Et venerunt non propter iesum in hoc inuitur duplex causa propter ipsius iesum reuerenter visitandum. Alia que subditur.

c Sed ut Lazarum viderent quem suscitauit a mortuis. scilicet etiam mirabilia libenter videntur. Mirabilissimum autem erat videre quadriduanum mortuum suscitatum comedentem et bibentem et alia opera facientem. sperabant etiam audire ipsius reuerentem statum alterius vite quam omnes scire desiderant.

Expositio moralis.

Iesus ergo ante sex dies pasce. Alcuin. misce: quia ante sex dies venit. Bethania significat quod ille qui sex diebus oia fecerat et sexto die homines creauerat ipse sexta mundi etate. sexta feria. sexta hora redime mundum venerat. maria ergo accepit libram vnguenti. Et exponatur sicut supra mathe. xvi. capi. Marc. xiiij. Ista autem est expositio. marc. c. Sinite illam eius approbando operationes. Aliam expositionem. s. mathe. non inueni. Questio fratris Antonij betontini. Domus impleta est ex odore vnguenti Jo. xv. ca. Super quibus verbis queritur a doctoribus. Quando. scilicet iteranda confessio. Ad quod sanctus Bona. Ric. et Asteranus libro. v. tit. xviij. dicunt quod in pluribus casibus iteranda est. Ut primo si sacerdos non potuit absolueret: argumtum est cap. Ex hoc. xxiij. q. ij. cap. Latorem. secundo si instituit discernere. et ideo querendus est sacerdos sciens ligare et soluere ut Augustinus ait in libro de pnia disti. vj. cap. qui vult. vbi dicitur. Qui vult confiteri peccata sua ut inueniat gratiam querat sacerdotem scientem ligare et

soluere cum negligens contra se extiterit negligatur ab illo. qui cum misericorditer monet et petit. ne ambo in foueam cadant. Tertio si contritus vel neglexit satisficere et oblitus est satisfactionem iniunctam. nam si sciret eam et imple-

re veller confessio nem iterare teneatur qui confessus est non contritus existens in proposito non deferendi peccatus. Sunt alij duo casus vnde est propter peccati oblitum recordationes. Alius propter recidiuatorem in quibus sanum consilium est penitentes omnia iterare quando sacerdotem mutat vel quando reuertitur ad eundem qui propter diuturnitatem peccati eius est oblitus: non credo tamen quod tenentur nisi in generali alia peccata narrare ut si dicat vel se peccasse et confessum fuisse: sibi talem penitentiam iniunctam fuisse et sic satis poterit eius conditio et ingratitudo tamen addit se nuper hoc commisisse peccatum vel recordatum esse. Ultimo iteranda est confessio si non fuit integra: quia scilicet scilicet penitens tacuit aliquod mortale peccatum quia tunc non contritus apparet. Et ideo iteranda est confessio: ut paulo ante dictum est.

Expositio litteralis
Erat autem pasca. Postquam descripta est reductio peccatoris in deum per mediatoris predicationem. hic consequenter describitur: eadem reductio per passionis sue redemptionem: et quia superius predixit passionem suam per in deos inchoandam. et per gentiles consummandam ad quos tunc pertinebat iudicij sanguinis in hierusalem. ideo primo describitur eius passio per iudeos inchoata. Secundo per gentiles consummata capi. sequenti. Circa primum: quattuor per ordinem describuntur. Primum est ipsius christi venditio non ex eius ignorantia sed ex eius prescientia et voluntate. secundo venditi traditio non ex eius displicentia sed charitate. ibi. Et primo die azimorum. Tertio

traditio compremittitatem ibi. Sed comprehendit sed humilitatem que fuit duplex: una sacerdotum: una iudeorum: hoc potest in principio secus fuit iudei auarum qui voluit recitare pretium gentium effusum: mirum. Et ceterum bethanie. Tio ponit ipsa dicitur. ibi. Iudis charitatis: sed da pare principium incipit ibi: p die azimorum: dictus est. Et ceterum in quarta: q: primo ponit pascale conuictum ad pditionem: sed rationem: sed instituitur eius ritus sacramentum ad charitatis vocationem. Et ceterum ducantibus illi. Tertio predicatio discipulorum: sed datur ad corum firmationem: ibi: ait illi Iesus: o vos scandalizabimini. Quarto dicitur nostram redemptionem. Tertia pars ponitur ibi. Et adhuc quia primo descripta est patientia christi in tribulationibus. Tertio discipuli relicti eo fugati: et incipit ibi videtur in quarta passio christi per satisfactionem per in

traditi comprehensio non ex sua impotentia sed
mititate ibi. Sed adhuc eo loquente. Quarto
comprehensi condénatio non ex sua iniustitia
sed humilitate ibi summi sacerdotes: Circa p-
nam partem premittitur venditionis occasio
que fuit duplex: p-
ma sacerdotum in
uidia: hoc ponit
in principio secunda
fuit inde auaritia
qui voluit recupe-
rare pretium vn-
guenti effusi: q- po-
nitur ibi. Et cum
eet bethanie. Ter-
tio ponit ipsa ven-
ditio. ibi: et iudas
schariothis: secun-
da pars principalis
incipit ibi: et pria
die azimorum vt
dicitur est. Et diui-
ditur in quattuor
q- primo ponitur
paschale conuiuium
ad pdictoris reuo-
cationem: secundo
instituitur eucha-
ristie sacramentum
ad charitatis vni-
onem: ibi. Et man-
ducantibus illis.
Tertio predicatur
discipulorum scan-
dalum ad eorum co-
firmationem: ibi. Et
ait illi Iesus: oes
vos scandalizabi-
mini. Quarto describitur christi desiderium ad
nostram redemptionem: ibi. Et veniunt in pdiuz
Tertia pars principalis huius capituli que inci-
pit ibi. Et adhuc eo loquente. Diuiditur in tres
quia primo describitur iude fraudulencia. scdo
christi patientia: ibi. Unus autem de circumsta-
tibus. Tertio discipulorum ingratia: tuc disci-
puli relicto eo fugierunt. Quarta pars principa-
lis: que incipit ibi. Summi vero sacerdotes: vi-
ditur in quattuor: q- primo describitur accu-
satio christi per falsos testes. secundo eius con-
demnatio per iniustos iudices: ibi. Exurgens

autem summus sacerdos. Tertio ydemmati vi-
tuperatio per malignos satellites. Et ceperunt
quidam conspu. euz. Quarto negatio Petri p-
tres vices ibi: et cu esset petrus. Sententia autem
huius totius capituli patet ex dictis Mathie.
xxvj capi. vbi ista
sunt exposita eode
ordie quo hic po-
nitur: et sub eis de-
verbis p magna
parte et restat pau-
ca exponenda que
discurrentur in p-
ma parte principa-
lis: dicit. a. Erat
autem pascha et azi-
ma post biduum.
Solennitas autem
paschalis indeo-
celebrat. xv. die p-
mi mensis vt ha-
betur Leni. xxiij.
capi. Hec solenni-
tas incipiebat a re-
spere. xiiij. diei qn
imolabatur agn-
et tunc vescebant
azimis vsq ad se-
ptimum diem.
a. Alabastrum vn-
guenti nardi spi-
cati. Dicit aliqui
gnardus est her-
ba faciens spicas
in cacumine de q-
bus extrahitur li-
quor optimus: sic
aqua rosacea d ro-
sis: et talis liquor vocatur hic vnguentum. Alij
dicunt: q- est fructus vel arbor paruula. Et inde
fuit vel extrahitur liquor: modo predicto.
b. Et prima die azimorum. De ista die est con-
trouersia inter grecos et latinos: que plenius
tractata est. Mathie. xxvj. capitulo. Et Jo. xiiij.
c. Occurret vobis homo lagenam aqua ba-
iulans. Istud signum dedit eis ad inueniendu
locum pro cena creditur q- dominus illius do-
mus esset discipulus christi occultus.
d. Vbi est refectio mea. id est agnus paschalis
quia dominus illius domus non solum proxi-

ait de loco: s; ei 3
agno. a Vobis
demonstrabit ce/
naculū. in illo ce/
naculo pascha eo/
mederunt et in il/
lo post resurrectō
nem strauerūt di/
scipuli ppter me/
tum iudeorum: et
in illo spiritus san/
ctum receperunt:
in die pērecostes:
vt habetur: act. se/
cundo capi.
b Qui intigit me/
cum manum in ca/
tinorvas est fictile
ad refrigeranduz
vinū: et in illo erat
ino lactucarum a/
grestitum cuz quo
carnes agni debe/
bant comedi vt di/
citur Exo. xij. cap.

mea vbi pascha cuz di/
scipulis meis māducē?
Et ipse vob demonstra/
bit cenaculū grāde stra/
tū: et illic pare nob. Et
abierūt discipuli ei: et ve/
nerūt i ciuitatē et iuene/
rūt sic dixerat illi: et pa/
uerūt pascha. Tēspere
aut factō: venit cū duo/
de: i et discubētib⁹ eis et
māducantib⁹ ait iesus.
Amē dico vob: q; vn⁹
ex vob tradet me: q; mā/
ducat mecū Et illi cepe/
rūt et strisari et dicē ei si/
gilati Nūqd ego? Qui
ait illi: vn⁹ ex duodeci q;
intigit mecū manū i cati/
no? Et fili⁹ qdē hois va/
dit sicut scriptū ē de eo.
Tē aut hoi illi: p quē fi/
li⁹ hois tradet. Bonuz
erat ei si nō eēt nat⁹ hō
ille. Et māducātib⁹ illis
accepit ihs panē et bñdi/
cēs fregit: et dedit eis et
ait. Sumite hoc ē corp⁹
meuz: et accepto calice:
grās agēs dedit eis: et bi/
berūt ex illo oēs. Et ait
illi. Hic ē sāguis me⁹ no/
ui testī q; p mltis effun/
det. Amē dico vob q;
iā nō bibā d genimie vi/
tis vsq; i diē illū cū illd
bibā nouū i regno dei.
Et hymno dicto: exieit
i mōtē oliuaz: et ait eis
ihs Oēs scādalizabimī
i me in nocte ista q; scri/
ptū ē Percutitā pastore
et dispget oues S; post
q; resurrexero pcedam
vos i galileaz. Petr⁹ at/
ait illi: et si oēs scādaliza/
ti fuerit: s; nō ego. et ait

illi ihs. Amē dico tibi:
q; tu hodie i nocte hac
pū⁹ q; gall⁹ vocē bis de/
derit: ter me es negatu/
r⁹. Et ille āpli⁹ loqbat:
et si oportuerit me fil⁹ cō/
mou tibi: nō te negabo
Silit at: et oēs dicebant
et veniūt i prediū cui no/
mē getsemāi et ait disci/
pulis. Sedete h⁹ do/
nec orē. et assumit petrū
et iacobū et ioānē secū. et
cepit pauē et tedē. et ait
illi. Tristis ē aia mea: vt
q; ad mortē: sustinete h⁹
et vigilate. et cū pcessit
pauulū: pcedit sup frā
et orabat vt si fieri poss;
trāsiret ab eo hora et di/
xit: Abba paf: oia tibi
possibilia sūt trāsfer cali/
cē hunc a me. S; nō qd
ego volo: s; q; tu. et venit
et inuenit eos dormiētes
et ait petro: S; mō dor/
mis? Nō potuisti vna
hora vigilare? Vigilate
et orate: vt nō itretis i tē/
rationē. Spūs qdē prō/
pt⁹ ē: caro vō infirma. et
iterū abiēs orauit eundē
simonē dicēs. et fuerus
dnuo iuenit eos dormi/
entes. Erāt. n. oculi eorū
granati: et ignorabant
qd rīderēt ei. et vēit ter/
tio: et ait illis. Dormite
iā et reqescite. Sufficit
vēit hora ecce fili⁹ hois
tradet in man⁹ pctōruz
surgite eam: ecce q; me/
tradet ppe ē. Et adhuc
eo loquēte iudas venit
scharioth vn⁹ d duode/
ci et cū eo turbamīta cū
glad ijs et lignis missi a

Abba pater
Idem significam
tamen vnum est
grecum et aliud la
tinum.

In tertia par
cipali dicitur
c. Et ducit
eant ne for
piatur de m
veltris. qui
pulus comi
habebat dei
nem ad eum
d. Adolece
quidā: q; ille
nominatur h
eunt aliqui q;
Jacob⁹ frater
mini: Alij autē
fuit Ioannes e
gelista qui iun
erat inter apol
los. Alij autē
eunt q; fuit qu
daz iuuenis de
la domo in qua
mederunt pas
e. Amic⁹ si
ne. i. veste line
f. Super n
te; corpore q;
habebat aliam
stem. In quart
re pncipali dicit
s. Adulm⁹

imms sacerdotib⁹ & scri-
nis & seniorib⁹. Dede-
rat at traditor eis signu
dicēs. quēcūq; osculatus
fuero ipse ē tenete eū: &
ducite caute. Et cū ve-
nisset statim accedens ad
eū ait. aue rabbi. & oscu-
lat⁹ ē eū. At illi manus
iniecerūt i iesu: & tenue-
rūt eū. Un⁹ at de circū
stātib⁹ educēs gladiū p-
cussit suū sumi sacerdo-
tis: & apertavit illi auri-
culā. Et rñdēs iesus ait
ill. Tāq; ad latronē exi-
stis cū gladijs & lignis
comphēdē me. Quot-
tidie erā apd vos i tem-
plo docēs: & non me te-
nuistis: s; vtripleat scri-
pture. Tūc discipuli ei⁹
reli quētes eū oēs fuge-
rūt. Adolescēs at qdā
seq̄bat eū amict⁹ findo-
ne: sup nudo: & tenue-
rūt eū. at ille reiecta fin-
done: nudus p̄fugit ab
eis. Adduxerūt ielus ad
sumū sacerdotē & que-
nerūt oēs sacerdotes &
scribe & seniores. Petr⁹
at a lōge secut⁹ ē eū v-
q; itro in atriu sumi sa-
cerdotis & sedebat euz
mistris ad ignē & calefa-
ciebat se. Summi vō sa-
cerdotes & oē cōsiliū q
rebāt aduersus iesu te-
stimōiū vt eū morti tra-
derēt nec iuciebāt. m̄s
ti at testimoniū falsū dice-
bāt aduersus eū. & quēie-
tia testimoniū nō erāt. Et
qdā surgētes falsū testi-
mōiū q̄rebāt aduersus
eū dicētes. Qm̄ nos au-

dim⁹ eū dicentēs. Et
dissoluā tēplū h mān⁹ fa-
ctū & p⁹ tridū aliū ma-
nu sc̄m edificabo. & nō
erat queniēs testimoniū
illoz. exurgēs at sum⁹
sacerdos i mediū: & iter-
rogauit iesū dicēs. Nō
rñdēs qdā ad ea q tibi
obiculū ab his? Ille at
tacebat: & nihil rñdit.
Rursū sum⁹ sacerdos
iterrogabat eū: & dixit
ei. Tu es xps fili⁹ dei bñ
dicti? iesus at dixit illi.
Ego sūz. & videbitis fi-
liū hoī sedēte a dextris
vtutis dei & veniēte cū
nubib⁹ celi. Sum⁹ at sa-
cerdos scidēs vestimē-
ta sua ait. Quid adhuc
desideram⁹ testes? Tu-
distis blasphemiaz: qd
vob vī. Quī oēs p̄dēna
uerūt eū eē reū mortis?
Et cepunt qdā cōspuē
eū & velare faciē ei⁹. Et
colaphis cedē & dicē ei
pphetiza. Et mistri ala-
pis eū cedebāt. & cū eēt
Petr⁹ i atrio deorsum:
venit vna ex acil⁹ sumi
sacerdotis: & cū vidisset
Petrū calefaciēte se: a-
spiciēs illū ait. Et tu cū
iesu nazano eras. At ille
negauit dicē. Neq;
scio nō noui qd dicas. &
exiit foras an atrium. &
gall⁹ cātauit. rursū at
cum vidisset illum an-
cilla cepit dicē circūsta-
tib⁹: q; bic ex illē. At il-
le iter negauit. & p⁹ pu-
sillū rursūq; astabāt vi-
cebant Petro. vō ex ill⁹
es nam: & galilens es.

dicentem: ego dī
solū templū
hoc manu factum
ē. saluz enī ipo-
suerunt ei q: hoc
non dixerat. vt ha-
betur Joan. ij. ca.
s; sic dixerat. Sol-
uite templū hoc
s; predicēs mor-
tem suam in qua
corpus ei⁹ qd erat
tēplū deitatis solu-
tus est. Et si de ma-
teriali tēplo itelli-
gat adhuc falsū
impulerūt quasi
absolute dixerit.
qd rñ cōditionate
dixerat: & iō bene
subdif. Et nō erat
queniēs testimo-
niū illoz. h Je-
sus at dixit illi ego
sūz. Interrogatus
de veritate diuī //
nozm respondet
qui prius in alijs
tacuerat quia de
diuinis non de //
bet ita taceri veri-
tas si iterrogetur.
sicut de humanis.
In quarta parte
minus principali
dicatur sic.
i Nam & gali-
leys es: licet enim
esset vna lingua
omnium hebreo-
rum tamen sm va-
rias partes iudee
variebatur in ali-
qua proprietate:
sicut lingua galli-
ca in picardia &
normandia p quā
percipitur in lo-
quela de qua na-
tione sit aliquis. //
m ij

In tertia parte pñ
cipali dicitur.
c Et ducite eum
caute ne forte ra-
piatur de manib⁹
vestris. quia po-
pulus communis
habebat deuotio-
nem ad eum.
d Adolescens at
quidā: q; iste non
nominatur hic vi-
cunt aliqui q; fuit
Jacob⁹ frater do-
mini: Alij autē q;
fuit Ioannes euā-
gelista qui iunior
erat inter aposto-
los. Alij autē di-
cunt q; fuit qui //
dā; iuuenis de il-
la domo in qua co-
mederunt pascha
e. Amict⁹ findo-
ne. i. veste linea.
f Super nudo
sc; corpore q; non
habebat aliam ve-
stem. In quarta p-
te pñcipali dicit.
g Audiuim⁹ euz

a Cepit anate/
matizare. i. male/
dicere sibi ipsi si
cognouisset iesus.
vnde anatemati/
zatio signat iura/
tionez que est per
execrationem sci/
licer quando ali/
quis ipsecat sibi/
metipsum maluz pe/
ne si ita sit sicut i/
ponitur ei. In ca.
xiiij. vbi dicitur abba
pater idem signifi
cat. Additio Ab/
ba pater est pro
prie nomen siruz
id est caldaicum et
frequenter habet
in translatione cal
daica.
b Et confessi ma/
ne facto. Hic con/
sequenter describi/
tur christi passio p
gentiles consumma
ta. Et primo descri
bitur ipsius christi
crudelis occisio. se
cundo eius fidelis
et deuota tumula
tio ibi. et cum sero
esset factum prima
in duas quia pri
mo describitur chri
sti iniqua codem
natio. secundo ini
que sententie exe
cutio ibi. Et postquam
illuserunt ei. Pri
mo i qua: uoz quia
primo christus ge
nili iudici presen
tatur. secundo ab
eo examinatur: ibi
Et interrogauit eu
Pilatus. Tercio
eius innocentia de
claratur ibi: p die

Ille at cepit anathema
tizare et iuraf quod nescio
hominem istum quem di
citis. Et statim gallus
iterum cantauit. et reco
datus est petrus uerbi
quod dixerat ei iesus pri
usquam gallus catet bis:
ter me negabis. et cepit
flere. Et confesti mane
consilium facientes summi
sacerdotes cum seniori
bus et scribis et vniuer
so consilio: vincientes ie
sum duxerunt et tradide
runt pilato. et interroga
uit eum pilatus: Tu es
rex iudeorum: At ille ri
dens ait illi. tu dicis. et
accusabant eum summi sa
cerdotes in multis: pila
tus autem rursus interro
gauit eum dicens. Non
rides quicquam. Tides
in quatuor te accusant. ie
sus autem amplius nihil
respondit ita ut miraretur
Pilatus. per diem
autem festum solebat
dimittere illis unum ex
vinctis quemcumque petis
sent. erat autem quidam qui dice
batur Barrabas qui cum
seditionis erat vinctus
qui in seditione fecerat
homicidium. et cum ascen
disset turba cepit roga
re sicut semper faciebat
illis. Pilatus autem respon
dit eis et dixit. Vultis
dimittere vobis regem iu
deorum? Scribat. n. quod p
iudicia tradidissent eum
summi sacerdotes. No
tiffices autem concitauerunt
turbam: magis Barraba

dimitteret eis Pilatus
autem iterum ridens
ait illis. Quid ergo vul
tis facias regi iudeorum?
Et illi iterum clamauerunt
Crucifige eum. Pilatus
vero dicebat illis. quid
enim mali fecit? Et illi
magis clamabant. Cru
cifige eum. Pilatus au
tem volens populo sa
tisfacere dimisit illis:
Barraban. et tradidit
Iesum flagellis cesum
ut crucifigeretur. Mi
lites autem duxerunt
eum in atrium pretorij
et conuocant totam co
hortem et induunt eum
purpura: et imponunt
ei plectenes spineam
coronam. et ceperunt sa
lutare eum. Que rex iu
deorum. et percutiebant
caput eius barundine:
et conspuebant eum et de
ponentes genua adora
bant eum: et postquam illu
serunt ei: exuerunt il
lum purpura: Et indu
erunt eum vestimentis
suis. et educunt illum ut
crucifigerent eum. Et
angariauerunt preter
euntes quempiam Sy
monem cireneum ve
nientem de villa prete
alexandri et russi: ut
tolleret crucem eius. et
perducent illum in gol
gota locum quod est in
terpretatur caluarie locus.
Et dabant ei biberere
murratum vinum. Et non ac
cepit et crucifigentes eum
diuiserunt vestimenta

autem festum. Quar
to inique condem
natur ibi. Pilatus
autem volens sa
tisfacere populo.
Sententia istarum
partium pater ex
dictis. Matthei.
xxvij. capi. vbi ista
ponuntur eodem
ordine a principio
illis capituli. vs
que prope medium
tamen aliqua sunt
ibi interposita que
hic omittuntur. quia
Mattheus breuita
ti studebat.

c Postquam illuse
runt. Hic consequen
ter describitur ini
que sententie late
in christum execu
tio vbi primo po
nitur ipsius chri
sti indicari crucifi
xio. Secundo cru
cifixi illius ibi: et
preter euntes blas
phemabant. Ter
tio illius exspiratio
ibi. Et facta hora
sexta. Sententia
istarum partium
per ex dictis. Matthei.
xxvij. Exce
ptis que secuntur
de Patre Alexan
deri et russi. hic
dicit Hieronymus. quod
nomen istius Sy
monis hic expo
nitur ratione filio
rum suorum qui
erant discipuli christi.
Et dabant ei
bibere vinum mir
ratum. Dicunt ali
qui quod istud vinum
dicitur murratum

ex proprie
re que est
maria: ista
amarum
batur et
nescit: et
dicunt quod
lum fuit
rio sellis
mirre.
a Et non
Contrari
videtur
capit. vbi
Cum accep
sis acerum
dicendum
quod accep
tandum
tamen prop
tiones per
centis in
porauerunt
tor: quia
modicum
si nihil
ideo hic
non accep
cet ad peri
bendum.
b Erat au
rateria et
xerunt eum
xix. capi. d
autem hora
sexta. huius
erat hora
inter sextam
tiam mediu
ro denotatur
virog extr
et ideo ab e
litis aliqui
nominatur
aliquando
c Tides
Curio qui
uero stabat
sic clamans
rallere. Tides

officium palmarum

ex proptate mir
re que est valde a
mara: ista tamen
amaritudo causa
batur ex admixtō
nefellis: Alij autē
dicunt qd non so
lum fuit ibi: mix
tiofellis sed etiaz
mirre.

a Et nō accepit.
Contrariuz tamē
videtur Joā. xix.
capit. vbi dicitur.
Cum accepisset ie
sus acetum. Ad qd
dicendum qd ali
qd accepit ad gu
standum modicu
tamē propter iple
tiones pphetie di
centis In siti mea
potauerūt me ace
to: et quia illud qd
modicum est qua
si nihil reputatur
ideo hic dicit qd
non accepit. scilicet
ad perfectie bi
bendum.

b Erat autēz ho
ra tertia: et crucifi
xerunt euz Joan.
xix. capit. dñ. Erat
autem hora quasi
sexta. sūm veritatē
erat hora media
inter sextam et ter
tiam medium ve
ro denotatur ab
viroqz extremorū
et ideo ab euange
listis aliquando de
nominatur tertia
aliquando sexta.

c Videns autēz
Cēturio qui ex ad
uerso stabat quia
sic clamans expi
rasset cē. Clidebat

eius: mittētes forte su
per eis quis quid tolle
ret. Erat autem hora
tertia^b et crucifixerunt
eum. Et erat titulus
causē eius inscriptus.
Rex iudeorum. et cum
eo crucifigunt duos la
tronesynum a dextris
et aliu a sinistris eius.
et impleta est scriptura
que dicit. et cum imigs
reputatus est. Et pre
ter euntē blasphemab
ant euz mouentes ca
pita sua: et dicētes: vah
qui destruis templum
dei et in tribus diebus
reedificas Saluum fac
temetipsum descendēs
de cruce. Similiter et
summi sacerdotes illu
dentes ad alterutrum
cum scribis dicebant.
Alios saluos fecit: seip
sum non potest saluum
facere. Christus rex isra
el descendat nunc de
cruce vt videamus et
credamus. Et qui euz
eo crucifigi erant qui/
tiabantur ei. et facta ho
ra sexta: tenebre facte
sunt per totam terram
vsqz in horam nonam.
Et hora nona exclama
uit Iesus voce magna
dicens. Mēloy heloy la
mazabatani: quod est i
terpretatū. Deus me⁹
deus meus vt quid de
reliquisti me? et quida
de circumstantibus au
dientes dicebant. ecce
heliaz vocat. Currens
autem vnus et implens

spongiam aceto circū
ponensque calamo: po
tum dabat ei dicens.
Sinite videamus: si ve
niat helias ad deponē
dum eum Iesus autēz
emissa voce magna ex
spirauit. Et velum tem
pli scissum est in duo a
summo vsqz deorsum.
Videns autem centu
rio: qui ex aduerso sta
bat: quia sic clamans
expirasset ait. Vere
hic homo fili⁹ dei erat
Erant autem et mulie
res de longe aspicien
tes: inter quas erat ma
ria magdalene et Maria
Jacobi minoris: et
Ioseph mater: et Salo
me. et cum esset in gali
lea sequebantur eum
et ministrabant ei et alie
multe que simul euz eo
ascenderant hyeroso
linam. Et cum iam se
ro esset factum: quia
erat parascēue^c quod ē
ante sabbatum: venit
Ioseph^b ab arimathia⁹
nobilis decurio⁹ qui
ipse erat expectans re
gnum dei. Et auda
cter introiuit ad Pil
latum: et petijt corpus
Iesu. Pilatus autē mi
rabatur si iam obiisset
Et accersito Centurio
ne: interrogauit eum si
iam mortuus esset. Et
cum cognouisset a cen
turiōne: donauit cor
pus Ioseph. Ioseph
autem mercatus sindo
nem: et deponens eum
m iij

enim qd illa vox
non poterat natu
raliter formari ab
homine sic propi
quo mortu: et ideo
conclufit qd est for
mata virtute dei
dicens. Vere hic
hō filius dei erat.
d Et cum iaz se
ro factus ē. Hic
describitur ipsius
christi deuotio tu
mulatio: et patet
sentētia ex dictis.
Maria. xvij. ca.
exceptis que secu
tur. e Qd erat
parascēue. id est p
paratio quia tunc
erat feria sexta in
qua pparaban
tur ea que dbebāt
comedi die sequē
ti. f Cēturio ioseph
ad sepeliēdū chri
stum anteqz intra
ret sabbatuz i quo
non erat licitum
facere talia.

g Ab arimathia
que antiqui⁹ di
ctā est ramatha d
qua fuit Samuel:
vt habetur primo
regum.

h Decurio id est
vnus de curialib⁹
Decuriones euz
dicuntur qui sunt
de curia alicuius.
magni principis:
Dicuntur etiaz cu
riones q accipiūt
curam plebis.

i Et audacter in
troiuit ad Pila
tum cē. Prius. n.
erat discipul⁹ chri
sti occultus ppter

metum iudeorum. sed exemplo mortis christi animatus ostendit se publice esse christi discipulum petendo eius sepulturam: exequendo a Et aduoluit lapidem ad hostium monumentum Circa enim sepulchrum erat quedam claustra ad hostium illius clausure fuit positus lapis magnus non a solo ioseph: sed etiam ab alijs qui fuerunt cum eo in sepultura christi.

inuoluit sindone: et posuit eum in monumento: quod erat excisum

Expositio moralis Marci. xiiij. capi.

Erant autem Pascha et Theophilus. Voluit enim dominus in paschate crucifigi quia ipse erat verum pascha. Et querebant summi sacerdotes et. Adhuc aliqui de istis Christum persequentur in membris suis. Et cum esset in domo Symonis leprosi. Per hoc ostendit quod predicatorum non debent abhorere peccatores. Venit mulier habens alabastrum et. mulier ista rationalis est anima que frangit alabastrum cum rationabiliter domat corpus proprium: et quia hoc cedit ad honorem dei effundit super caput christi. Prime corin. ij. Caput christi deus. Erant autem quidam indigne feretes. Isti sunt similes illis qui grauius portant expensas decem solidorum pro christo: et. v. ceterum pro mundo: Ideo sequitur. Sinite illam eius approbando operationem. Et iudas schariorhis et. Beda. multum hodie scelus inde scilicet quod dominum ad magistrum deumque suum pecunia vendiderit velut in mane ac nepharius abhorrent: nec tamen cauent: nam cum pro munere charitatis ac veritatis vitam spernunt: deum qui veritas et vita est spernunt. Et primo die azimorum: sequitur et mittit duos ex discipulis suis et. Scilicet Petrum et Joannem ut dicitur Luce. xxij. capi. per Petrum significatur actio bona: per Joannem contemplatio deuota que preparant pascha id est disponunt ad christi corpus debite sumendum: preparant autem in cenaculo. Id est in homine per orationem in deum elevato grandi longitudine loganitamitis: Lato latitudine charitatis strato varietate virtutis. Aespere autem faoro et p h aut q rps imela denuntiauit sui pdictore designauit q multi proditorie veniunt ad mensam suam. hic.

ronymus. Dic sacerdos dic clerice quomodo eisdem labijs deoscularis filium virginis qui bus deoscularis es filiam meretricis: o Juda osculo filium hominis tradis? Et manducantibus illis accepit iesus panem et. per iesus qui

salus interpretatur intelligitur bonus prelat christi vicarius et de sua seditione suorum salute sollicitus. hic accipit panem cum diligenter studet

de petra. Et aduoluit lapidem ad hostium monumentum.

sacram scripturam: et benedixit quando deo attribuit eius intelligentiam: frangit autem et dat deuote predicando. Contra de ignorante dicitur Treno. iij. Paruli petierunt panem: et non fuit qui frangeret eis. Et accepto calice et. per quem persecutio designatur in scriptura. Hic calix sumitur patienter tollerando et datur alijs ad simile exhortatio. Et hymno dicto exierunt in montem: per hoc ostendens quod ascendens ad vitam artiozem primo debet implorare clementiam diuinam. Et ait illi Iesus omnes vos scandalizabimini et. Crisost. carnale est cadere: sed dyabolicum est iacere. Petrus autem ait illi: et si omnes scandalizati et. Communiter accidit illi qui alijs in virtute se prestant. turpius alijs cadunt. Ideo subditur: Amen dico tibi et. Et veniunt in predium quod dicitur getsemani quod interpretatur vallis sparguedinis: Ideo significat humilitatem gratiosam. per hoc igitur quod christus orauit ibi humiliter: signatur quod oratio humiliantis se vera ceter deo est accepta: Ecclesiastici. xxxv. capitulum. Oratio humiliantis se nubes penetrat et. Per hoc autem quod dicitur dominus hic ter orasse. Vocuit nos orare perfecte: quia perfectio consistit in tribus. scilicet principio medio et fine. Quicumque osculatus fuero et. Amicitie signis proditores vtuntur ut eorum dolus latentius pagatur et amputauit illi auriculam et. Hoc signum fuit dementis aures iudeorum amputanda sic patet per effectum: quia nihil audire volunt de salute sua. Ut ille relicta sindone nudus pergit ab eis. Beda qui vult fugere manum quoque post christum sicut Ioseph relicto pallio fugit de die manibus ipudice. Petrus autem a longe secutus est. et. Beda merito a longe sequebat

qui erat de
posset si
cu ministris
circumsec
qui seder no
derum est c
concilium q
nium. Ad
Innocentes
sa Sumus
et per hoc
erat sacer
cerdotij ch
crucifigent
quidam co
spumantib
uarent vel
nostro au
te percussio
Zedā sanare
eius macula
retur ut di
Et statim
Salus luc
cuius voca
na negatio
lapij stern
le locum sum
ipso. Et int
traditi sunt
tradiderunt
retur Dilatu
peritum in le
pontifices au
Adhuc hodie
etiam promon
Dilatus autē
faciunt mali
tiam subvert
Ita faciunt m
eū in apparen
gunt et perc
uerunt que p
agnaria cruce
mirra biber
Christo biber
bivestimenta
christianorum
sicut hodie ip
honem in multi

qui erat de proximo negaturus: non. n. negare
posset si christo proximus adhaesisset. Et sedebat
cū ministris Hieronymus. Alii sacerdotis ē
circuitus secularis: ministri demonia cū qbus
qui sedet non pōt flere peccata. Ignis autē desi-
derium est carnis: Sūmi vero sacerdotes et oē
concilium querebāt aduersus Jesum testimo-
nium. Hodus autē iniquorum est aduersus
Innocētes querere testimonia: et recipere fal-
sa Sūmus autem sacerdos scindens vestimen-
tū et per hoc fuit significatum qd p̄scindendū
erat sacerdotium iudeorum: sicut et stabilitas sa-
cerdotij christi: per hoc qd eius tunica etiam a
crucifigentibus eum non fuit scissa. Et ceperūt
quidam conspuere eum et. Hieronymus vt
sputaminibus susceptis faciei sue velamen cordium
nostroz auferret. Et colaphis qbus in capi-
te percussus est caput humani generis qd est.
Adā sanaret et alapis qbus expalmarēst laus
eius marla manibus nostris labijs q̄ plaude-
retur vt dī. Omnes gentes plaudite manib⁹.
Et statū iterū gallus cantauit et. Hieronymus
Gallus lucis nunciū qd est nisi spūs sanctus
cuius voce in pphetis et Apostolis nos de tri-
na negatione excitamur ad amarissimos post
lapsus fletus qui male de deo cogitamus et ma-
le locuti sumus proximo et male facim⁹ ad nos
ipsos. Et interrogauit eum Pilatus et. Iuste
traditi sunt romano exercitui qui saluatorem
tradiderunt Romanoꝝ p̄sidi. Ita vt mira-
retur Pilatus. s. de eius patiētia quē audierat
peritum in lege et potentē ad oia respondere.
pontifices autem concitauerunt turbam et.
Adhuc hodie aliqui magis nituntur saluare et
etiam promouere malos homines: quā bonos
Pilatus autē volens satisfaccere populo et. sic
faciunt mali Iudices profluore humano iusti-
tiam subvertentes. Et ceperunt eū salutare et.
Ita faciunt multi in ecclesia deuote salutantes
eū in apparentia sed eū expoliant bonis et affli-
gunt et percutiunt in mēbris suis. Et angaria-
uerunt quēpiā et. Sic multi portant hodie in
agnaria crucē penitentie. Et dabant ei vinum
mirratū bibere et. Similiter hodie multi dāt
Christo bibere potum amarum. Et diuidunt si-
bi vestimenta sua rapientes bona simplicium
christianozum. Et enim iniquis deputatus est:
sicut hodie ipsius mēbris per iniustitiam subuer-
sionem in multis locis. Et pretereūtes blasphemabant eum et. Hoc similiter faciunt de tra-

ctores bona sacra membrorum Christi denigrā-
tes Deus meus vt qd dereliquisti me ppter qd nō
debet Christianus mirari si a deo permittitur
per malos tribulari: qz sic suo capiti cōformaf:
Et velum templi scissum est. prime Lorrin. iij.
capi. Dicitur templum dei sanctum est qd estis
vos: et ideo velum huius templi scinditur quā-
do per compassionē mortis christi fidelis ab
omni terrenorum inordinato amore separa-
tur. Videns autem. Centurio et. per hoc quod
iste gentilis confitebatur in christo veritatem
deitatis significata fuit illuminatio futura gen-
tium: et excoatio iudeozum. Venit ioseph ab ari-
mathias: sequitur. Et petij corpus Jesu et. Ad-
raliter ioseph: qui interpretatur accrescens cor-
pus Jesu petit: quando persona crescens in vir-
tutibus eucharistiam sumit. Et inuoluit in sin-
done: quando deuotionem suam abscondit ab
humana laude: et ponit in monumento quū iugis
cogitat de ipso: qz monumentū dī: quasi mouēs
mentem: per hoc aut qd sancte mulieres aspi-
ciebant vbi ponere significatū fuit qd religio
se plone que sunt in mundo mortue debēt eoz
eo per cōpassionem sepeliri vt resurrectionis
eius participes fieri mereantur.

Questio fratris. Antonij Betontini. Su-
mite hoc est corpus meū et accepto calice gra-
tias agens dedit eis. Marc. xij. capi. Et qui-
bus vbiis q̄rif. Quid. s. in hostia cōsecrata. qd
ve in mero existēte calice p̄secrato et credē de-
bemus. Ad qd breuif r̄ndet: qz fm beatū. Gre-
goriū in omelia paschali: in h̄ sacro aliud ē: qd
videt: et aliud est qd intelligit. et illud qd cernit est
species panis in hostia: et vini in calice: illud
qd creditur est veritas carnis et sanguinis iesu
xp̄: Intelligendū tñ qd sub panis specie q̄ vide-
tur in hostia quattuor et credunt. P̄rio credi-
tur qd ibi esse corpus christi ex vi verbor: qz
verba cōsecrationis de solo corpore faciūt mē-
tionē. sedo est ibi sanguis xp̄i ex cōcomitātia p-
pinq qz lz aia non vinificat corpus nisi sangui-
ne mediātē: tñ p̄tinet ad eandē nām: et iō con-
comitatur ip̄s. p̄pinq. Quarto est ibi deitas
vbi ex cōcomitātia remota qz dinitas cū tri-
bus p̄cedētibz faciat suppositū vnuz tñ nō
pertinet ad vnam naturam: hec etiam eadem
quattuor in calice esse creduntur. P̄rio quidē
est ibi sanguis ex virtute vbor: eo qd vbi ba cō-

Feria. iij. post

secrationis calicis de solo sanguine faciunt mē-
tiones. scdo credif ibi esse corpus xpi ex cōco-
mitantia imediate: qz corpus est sanguinis im-
mediatū receptaculū. tertio credif ibi esse aīa
ex concomitantia ppinqua: qz ptenent ad ean-
dem naturā hūa-
nam: quarto cre-

dis ibi diuinitas
ex concomitantia
remota: qz non p-
tinet ad eandē na-
turam: qz uis bene
ad idēz suppositū.

Qd aut ista hoc
dignissimo sacro
fint: probat p bñm
Ambrosiū i libro
de sacra. qui ait.

Illa que fuerunt i
vtero virginis inueniant in hoc dignissimo sa-
cramēto. Ista quatuor insuper ibi esse saluator
ostendit Joānes. vi. ca. dicens. Ego sum panis
vius qui de celo descendit. per hoc enī qd dī-
panis dat intelligere corpus: vñ ait. Caro mea
vere est cibus: propter hoc qd dicit vius: dat
intelligere aīaz per quā corpus viuificat. Et qz
anima sine sanguine corpus viuificare nō pōt:
iō subintelligit sanguis: idcirco insert: sanguis
meus vere est potus. Dicit autēz qui de celo de-
scendit: ppter diuinitatem. Ex quibus omnibz
tria possunt elici documenta fm tres catholi-
cas veritates. Prīmū documentū est qd cum in
primitiua ecclesia sacramentū hoc sub vtraqz
specie toti populo ministraret rationalis fuit i-
stitutio moderna: vt sub specie panis: tantū po-
pulus cōicicaretur propter multa pericula: q ac-
ciderunt: qz non est sicut heretici imaginātur.
vt scitū corpus i hostia z sanguis i calice: imo
corpus est in calice: z sanguis in hostia. Scdm
documentū est: qz ex quo bñ Gregoriū aliud ē
qd cernit: aliud qd credif: i hoc sacramento
adoratio non est dirigenda ad illud qd cernit
scz ad species: sed ad id qd credif tñ: qz illud ē
dignum dñatione qd adorari nō debet nisi p-
us adorēz vel eleuetur a sacerdote. ppter peri-
culum idolatrie: ex quo verba consecratōis me-
rito secrete pferuntur. Tertiū documentū est
qd hz proprie in hoc sacramento non videatur
christus: qz bñ Grego. aliud est qd cernitur: z
aliud qd credif: nam ibi accidentia cernuntur

Feria. iij. post dñicam
palmarū. Passio dñi
nostri iesu xpi fm Luc.
xij. cap.

In illo tpe
appropin-
quabat at
dies fest^a
azimorū

que non sunt in corpore xpi sicut in subiecto: tñ
non errant fideles: qui dicūt in sacerdotis ma-
nibus se vidisse deum: qz nullus errat cuius v-
ba pñt verificari: eo modo quo verificatur diui-
na scriptura in qua dicitur qd aliqui viderunt

que dicitur pascha.
Et querebant pñci-
pes sacerdotum z scri-
be quomodo iesum in-
terficerent. Timebāt
veroplebem intravit
autem sathanas in iu-
dam qui cognomina-
batur scarioth vnus de

deus oculo corpo-
rali: sicut moyses
vidit deū corpora-
liter cernendo ru-
bū: sicut Ero iij. c.
scriptū ē. nō q ibi
diuinitatē videret
sz qz diuinitas ibi
asistebat illi rubo
z ita corpus chri-
sti suo mō specie-
bus assistit q in h
sacro cernūt: qz
ista abscondita erat

ab oculis eoz hominū. Ideo saluator hodie vi-
cit vt hz i Mar. xij. ca. Sumite hoc est corpus
meū: z accepto calice zc.

Expositio litteralis.

Appropinquabat. postqz euāgelista de-
scripsit xpi predicationē. hic psequen-
ter describit ipsius passionem p quam
solutū est precii nostre redēptionis: vbi primo
describit maligna xpi cōprehensio: per explo-
rationē iudeoz. scdo eius cōdēnatio iniusta p
executionē gentiliū ca. sequēti. Prīma diuidi-
tur in quatuor partes: qz pmo describit xpi vē-
ditio facta non ex eius ignorantia: sed magis
ex p̄scientia z voluntate. scdo ipsius venditi
traditio non ex eius displicentia: sed ex chari-
tate. tertio traditi cōprehensio: non ex xpi ip-
sentia: sed ex sua mititate. quarto cōprehensi il-
lusio: non ex sua iniusticia: sed humilitate. scda
ibi: Tenit aut dies azimor. tertia ibi cōprehen-
dentes aut eū. quarta ibi: Et viri qui tenebāt eū
illud ebant ei. Circa pñm dī. a Appropin-
quabat aut dies festus. i. solēnitās paschalis q
celebrat pmo mense. xv. die mēsis: vt hz Levit/
xxij. ca. Incipiebat tñ a vesp̄e precedētis diei.
b Azimor. qz fermentū z fermentatū non de-
bebant apparere in domibus iudeoz i septē die
bus huius solēnitatis: vt hz Ero. xij. cap.

c Qui dī pascha. i. trāstus: qz tūc trāsiuit an-
gelus dñi p egyptū interficiēs p̄mogenitā egyptioz
hebreos saluās. d Et querebant pñci-
pes sacerdotū zc. mori iudiciū p xpm. e Quō

eu interfec-
ti erat eis
ideo sub
iurgeret
aut sathana
hoc est deo
sed p effecti-
one xpi ei
rendo.
a Et abij-
tus est cu
bus sacer-
motū aut
hic tacef-
mitur alia
z Joan. xij.
cuperet v-
vnguenti p-
esset super
maria for-
zari. b Et
sunt qz ille
capiedi x-
sui dicitur
batur mag-
bilis z ser-
c Tenit aut
azimor. d
quenter de-
ipsum xpi ven-
traditio: z p
traditio pre-
tur. scdo ex-
bas ibi. Et q-
sus ibat. Pre-
ciario dicitur
tionis scd ē a
cum cenaret
bitur pascha-
stie faciem
traditionis p
scipulor infor-
pñm dī. c
xij. dies men-
concedere ag-
d In qua ne-
hic pascha non
agno paschali
e Ecce introe-
rualem. f Q

officium palmarum

eū interficeret. I. enī hoc summe desiderarent
tū erat eis difficile ppter fauorē ppli ad xpm:
ideo subdis. f Timebant vō plebēne p eos
isurgeret: si i xpm manū mitteret. g Intrauit
autē sathanas i iudā. i. aīaz iude nō p illapsus: qz
hoc est deo p pūi
sed p effectū vēdi
tionē xpi ei sugge
rendo.

a Et abiit z locu
tus est cū principi
bus sacerdotū zc.
motiū autē inde
hic tacet: sed exp
mitur. Mat. xxvj.
z Joan. xij. f. vt re
cuperaret valorē
vnguenti preciosi
effusi super xpm a
maria sorore La
zari. b Et gausi
sunt. qz ille mod⁹

capiēdi xpm per
suū discipulū vide
batur magis possi
bilis z secretus.
c Venit autē dies
azimoz. hic cōse
quenter describit
ipsum xpm venditi
traditio: z primo
traditio prenūcia
tur. scdo executō
bas: ibi Et egres
sus ibat. Prenū
ciatio dicte tradi
tionis scā ēa xpo

cum cenaret cum discipulis. z ideo pmo descri
bitur paschale cōuiuiū. scdo instituit eucharis
tie sacm: ibi accepto pane. tertio ponit dicte
traditionis prenūciatio: ibi verūm. quarto di
scipuloz informatio: ibi facta est pntio. Circa
primū dī. c Venit at dies azimoz. Ista erat
xij. dies mensis pmi: in cuius vespē debebāt
comedere agnū paschale cū azimis panibus.
d In qua necesse erat occidi pascha. z accipit
hic pascha non p die solēni sicut supra: sed p o
agno paschali q illo vespere debebat occidi.
e Ecce introeuntibus vobis in ciuitatē. f. hic
rusalem. f Occurret vobis hō zc. In hoc de

dit eis signū directiū in preparacione conui
uij paschalis. g Et dicetis patrifamilias do
mus zc. hic autē credis fuisse xpi discipulis: et
ideo prouidit de loco z de agno z alijs necessa
rijs in celebratiōe agni paschalis: vt dictū fuit

pleni. Mat. xij.
ca. h Desiderio
desiderani. i. val
de desiderauit.
i Hoc pascha mā
ducare. qz tunc fi
niuit vetus testm
z inchoauit nouū
qd erat sibi i defi
deriū. k Dico
enī. qz hoc non
manducabo illud
donec impleat in
regno dei zc. qz
hoc pascha māducare
vobiscū ante qz patiar.
Dico enī vobis: qz ex
hoc nō māducabo illd:
donec impleat in regno
dei. l Et accepto calice
gratias egit z dixit. Ac
cipite. z diuidite inter
vos. Dico enī vob: qz
nō bibā de generatiōe
vitis donec regnū dei
veniat. Et accepto pa
ne grās egit. z fregit z
dedit eis. dicens. Hoc
est corpus meū qd pro

cat vinū: quia exprimit de fructu vitis. m Et
accepto pane. hic consequenter instituitur eu
charistie sacramentū post legale conuiuium cū
dicitur. n Et accepto pane gratias egit. per
hoc ostendit q in psecratione huius sacramēti
preerigit deuotio z oratio. n Et fregit z de
dit eis dicens. Hoc est corpus meū zc. non est
sic intelligendū q prius frangeret z daret di
scipulis: z postea diceret vba psecratiōis: s ma
gis eōnseruor: qz xps dedit aplis suis corp⁹ suū
psecratū: z ideo pū dixit vba psecratiōis q sunt
Hoc est corpus meū: qz verba psecrationis effi
ciunt q figurant: postea fregit z dedit.

pleni. Mat. xij.
ca. h Desiderio
desiderani. i. val
de desiderauit.
i Hoc pascha mā
ducare. qz tunc fi
niuit vetus testm
z inchoauit nouū
qd erat sibi i defi
deriū. k Dico
enī. qz hoc non
manducabo illud
donec impleat in
regno dei zc. qz
hoc pascha māducare
vobiscū ante qz patiar.
Dico enī vobis: qz ex
hoc nō māducabo illd:
donec impleat in regno
dei. l Et accepto calice
gratias egit z dixit. Ac
cipite. z diuidite inter
vos. Dico enī vob: qz
nō bibā de generatiōe
vitis donec regnū dei
veniat. Et accepto pa
ne grās egit. z fregit z
dedit eis. dicens. Hoc
est corpus meū qd pro

a Hoc facite in meam cōmemorationē quia eucharistie cōsecratio est quedam dñice passio nis rememoratio ⁊ ppter hoc ꝑsecrat corpus separatiū a sanguine: qꝫ in passione sanguis su it separatus a corpore: ideo subditur. Silr ⁊ ca licē ⁊c. Cetera autē que ad istud sacra mentū pertinent tractanda sunt in quarto sententiaꝝ.

b Dic. consequen ter Christus pñū/ ciat traditionem sui dicens. b Ecce mandra dentis me. mecuꝝ est in mensa: ex qꝫ pater maxima in/ gratitudo ⁊ prodi tio Jude qui inge rebat se comestiōi cum xpo quē non lalebat sua pñio c Et qdem fili⁹ hois. qꝫ lꝫ sit deus ⁊ hō: non tñ trade batur et patiebat ꝑm divinitateꝝ in qua impassibilis ē sed tñ ꝑm huma/ nitateꝝ: ꝑm qd. dif finitū est in puidē tia dei pro salute mundi. d Ceterū ve homini illi per quem traderetur ⁊c. qꝫ lꝫ Judas post factū penituerit: hoc tñ fait inutiliter qꝫ per desperationē se su/ spendit: vt habet Math. xxvij. ca. e Et ꝑhi ceperūt querere inter se. s. apli. f Quis eēt ex eis qui hoc factur⁹ esset. tñ nesciverunt qa hoc xps non revelavit manifeste: sed tñ Joāni secreto: vt hī Joānis. xij. cap. g Facta est cō tentio. hic consequenter ponit informatio di/ scipuloꝝ. ⁊ ꝑmo ostendit qualis sit aptus ad of ficiū prelacionis. Scdo qd foret eis licitum tpe persecutionis: ibi ⁊ dixit eis. Adhuc ꝑmo ponit informatio discipuloꝝ i generali. Scdo ipsius Petri in spāl: ibi Alii autē dñs Simoni. Adhuc ꝑmo informat discipulos de platiōis aptitudine. Scdo de premij magnitudine: ibi vos autē. Circa ꝑmū sciēdū qꝫ apli audierūt

vobis datur. Hoc faci te in meam cōmemora tionem. Similiter ⁊ ca licem postqꝫ cenauit di cens. Hic est calix no uum testamentū in san guine meo qui pro vo bis effundetur. Ceterū tamen ecce manus tra dentis me: mecum est in mensa. Et quidem si lius hominis ꝑm qꝫ dif finitum est vadit: verū tamen ve homini illi ꝑ quem tradetur. Et ꝑ qui ceperunt querere in ter se: quis esset ex eis qui hoc factur⁹ esset? Facta est autem cōtē tio inter eos quis eorū videretur esse maior⁹. Dixit autem eis. Re-

Christum predicentē traditionē sui ad mortē crediderunt firmiter hoc esse futur⁹: ⁊ ideo ce/ perunt querere inter se qꝫ inter aplōs esset cō uenientior ad tenēdū xpi locū: ⁊ hoc est qd dī.

g Facta est autē inter eos cōtentio. i. disquisitio. h Quis eorū vi/ deretur eē maior id est aprior ad ꝑ/ fidendū alijs loco xpi: ⁊ xps de hoc eos docuit: vt ꝑ il le esset ad hoc ap/ tior qui esse verē humilior: ꝑ con trarium ad terre/ nā dominationē ⁊ ad hoc inducit exemplū sui dicēs i Quis maior ē qui recūbit an qui ministrat? non ne qꝫ recūbit q. d. sic ꝑm iudiciū huma num: ⁊ inferi. k Ego autem in medio vestrū sum sicut qui ministrat: hoc iam ostende/ rat in lotione ꝑ/ dum suoz discipu lorum: ⁊ ex hoc in tendit cōcludere ꝑ ille est aptus ad

succedendū sibi in regimine ecclesie qui est fundatus in vera humilitate. l Vos autem. Postqꝫ ostendit aptitudinē prelati. hic conse/ quenter ostendit magnitudinē ꝑmij dicens: l Vos autē estis. qui premanistis mecu. Jam enim Judas exierat de societate eorū accepto pane intincto: vt hī Joā. xij. ca. m In ten/ tatōib⁹ meis. qꝫ iminebat agonia sue passiois. n Ego dispono vobis regnū. qd intelligit ꝑi pliciter. vno modo de regno militatiū ecclesie: cuius regimen xps tradidit aplis. Alio modo de regno triumphāis ecclesie ad qd erat apli assumendi post laborem vite presentis. o Ut edatis ⁊ bibatis. Hoc silr duplt intelli/ git: vno mō de sacro eucharistie cui⁹ ꝑsecratio nē: acceptionē: ⁊ dispēsatōē xps tradidit aplis alio mō de fructu dñe ad quā apli erant ꝑe/

destini. dicio exte. b Alii generalis fragilitate de dei ad habenda c. Simon thanas e. vos. i. stu. ut ꝑ tēte. niteret q. niteret a. fionem fa. illos enī. negligit q. iure quiet. dere se fen. cit Grego. d Ut cri. id est tēte. pulsi con. e sicut in. cussione. palea ⁊ m. rina. sic. mātū vial. penam ete. Alii vō apl. herunt ad. e Ego aut. tua. finalit. caderet. f Et tū. ali. g Cōfirm. sibi cōmittē. ei a Christo. fidem non v. me in eccle. r. sandata est. e carcerem ⁊ i. ⁊ confidēs. predicat sibi. bodie gall. binam autē m. ur fuit expos. k Et dixit ei. aplis licitum. xps mīst eos. mcedendū: vt

desint. **a** Et sedeat super thronos: qm in iudicio extremo erunt assessores xpi iudicantes. **b** **Alit aut.** Posita informatio discipulorum in generali: sic ponit informatio petri in spali de fragilitate humana p'sideranda & de constantia de dei adiutorio habenda cu' dicis.

c Simon ecce sa-
thanas expetiuit
vos. i. studiose q'si-
nit p' tentationes sb-
vertere qz multuz
nititur ad subuer-
sionem sanctoruz.
illos eniz pulsare
negligit quos q'si-
iure quieto possit
dere se sentit vt di-
cit Gregorius.

d Ut cribraret.
idest tentationu i
pulsu concuteret:
& sicut in tali con-
cussione remanet
palea & transit fa-
rina. sic Judas re-
masit diabolo ad
penam eternam.
Alij v'o apli tran-
sierunt ad gloriam.

e Ego aut rogavi pro te. vt nō deficiat fides
tua. finaliter non enim rogavi q' Petrus nō
caderet: sed vt in casu non remaneret. id est q'z.

f Et tu aliquā conuersus. s. de peccato ad grāz.

g Cōfirma frēs tuos. hoc dicit ei: qz ecclesia erat
sibi cōmittenda: vt habet Joā. vlti. ca. vbi ter dicit
ei a Christo. Pasce agnos meos: & hoc etiā p'z
fidem non deficere vsqz ad finem mūdi: potissi-
me in ecclesia romana: que a Petro post Christū
fundata est. **h** Dñe tecum paratus sum & in
carcerem & in mortem ire. hoc dixit ex seruo: &
& confidens de sua p'stantia & virtute. Jo p'nter
predicis sibi sua fragilitas. **i** Non cantabit
hodie gall' donec ter abneges nosce me. post
binam aut negationē petri gallus cantauit: p'
ut fuit expositum plenius in Sar. xiiij. cap.

k Et dixit eis. Nūc p'nter ostendit quid foret
aplos licitū tpe persecutionis: quia cum p'mo
xps misit eos ad predicandū dedit eis formaz
incedendi: vt sine pecuniā & prouisione alia ne-

cessariozum incederent: vt dictum fuit sup. 2. ca. Et ideo forte crederent q' tpe persecutionis
que imineret non liceret eis talia portare: q' re-
mouet dicens. **l** Sed nunc qui h'z sacculuz
ad portandū pecuniā prouisione necessariozum.

m tollat. i. ponet.

n Sili & perā.
idest repositoriuz
victualiu: & qz nō
solū erat eis licitū
talitā portare: sed
et seip'sos a p'ecu-
toribus moderate
defendere saltem
pro tunc iō s'bidif.

o Et qui non h'z.
scilicet gladium.
p Attendat toni-
cam suam & emat
per hoc innuens
q'd licitū esset eis
defensio modera-
ta tempore perse-
cutionis. iō s'bidif.
q Dico enim vo-
bis qm adhuc hoc
q'd scriptū ē opor-
tet impleri i me.
scz mortem acer-
bissimam & contē-

ptibilissimam per iudeorum persecutionem.

r Er cum iniquis deputatus est. hoc scribit
Isai. liij. ca. **s** Etenim ea que sunt de me. scri-
pta suple per prophetas. **t** Finem habent.
idest sunt prope complementum.

v Dñe ecce duo gladij hic. non curauerunt
apostoli loqui de sacculis vel peris: sed tñ de
gladijs: quia erant dispositi ad defensionē sui
magistrilz postea fugierunt timore humano
perculsi. Dicit autem Crisost. q' illi duo gladij
erant duo magni cultelli ad scindendum car-
nes agni. **x** Satis est. quia vnus euaginā/
dus sufficienter ostendit licentiam se defendi
& audaciam petri ad defendendum suum ma-
gistrum: & voluntariam passionem christi qui
cum haberet qui pro eo pugnaret: ipse tñ hoc
prohibuit alius nō euaginatus ostendit aplos
nō fuisse p'missos facere quātum poterāt ad de-
fensionem sui magistri vt p' hoc ostendit q' p'
fectior est patientia quā defensio etiam licita.

a Et egressus ibat. Hic ponitur traditionis christi executio. et primo ex parte christi se voluntarie offerentis. secundo ex parte iude eius proditorie tradentis. ibi adhuc eo loquente. Circa primum dicitur. a Et egressus de loco cene predicte.

b Ibat secundum consuetudinem. quia assuetus erat illuc exire de nocte causa orationis. c In monte oliuaz ubi sciebat traditorum venturum. c Orate ne intretis in temptationem. orationem enim in Damasco est eleuatio mentis in deum. Quam autem mens eleuatur in deum tanto facilius temperatio ab eo separatur. d Et ipse auulsus est ab eis. quia orationem esse solitaria. e Et positis genibus orabat. quia orationem esse reuerentem et deuota. f Patris suus transiit. quia orationem esse discretam sibi mittendo propriam voluntatem diuine.

g Apparuit illi angelus. visionem corporali in specie humana. h Eo sortans eum per modum seruientis. quod factum fuit ad confirmandum fidem discipulorum quod christus sit maior angelis ratione deitatis. Per hoc et ostendebatur quod in eo vera humanitas erat quod confortabatur contra tristitiam insurgente in parte sensitua ex apprehensione mortis imminens. i Et factus in agonia. erat enim ista agonia reluctatio sensualitatis mortem horrentis. et rationis ipsam acceptantis. quia virtute diuina quilibet pars permittitur agere et pati quod erat sibi proprium. k Prolixius orabat. ostendens quod in maiori necessitate magis deus homo orationi insistere.

l Et factus est sudor eius sicut gutte sanguinis. ex vehementi enim anxietate sensualitatis quod permittitur agere et pati quod erat sibi proprium ut dictum est fiebat ut non solum humores exiret

Et egressus ibat. Secundum consuetudinem in monte oliuaz. Secuti sunt autem illi et discipuli. et cum peruenisset ad locum dixit illis. Orate ne intretis in temptationem. Et ipse auulsus est ab eis. quantum iactum est lapidis. Et positis genibus orabat dicens. Patris si vis transire calicem istum a me. Clerum non mea voluntas sed tua fiat. Apparuit illi autem angelus de celo confortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurreris in terram. Et cum surrexisset ab oratione et venisset ad Discipulos suos inuenit eos dormientes. Et ait illis. quod dormitis? Surgite orate ne intretis in temptationem. Adhuc eo loquente. ecce turbatus est et qui vocabatur Judas vnus de duodecim antecesserat eos. Et appropinquauit. Iesu ut oscularetur eum. Iesus autem dixit illi. Iuda osculo filium hominis tradis? Respondit autem illi. quia circa ipsum erat quod futurum erat. dixerunt ei. Domine si percutimus in gladio? Et percussit vnus illorum seruum principis sacerdotum. et amputauit auriculam eius dexteram. Respondens autem Iesus ait.

per sudorem sed cum hoc aliquid de sanguine sudorem fingente. Secundum vero alios super narium factus est ut sanguis pro sudore exiret ut sic christus in suum sanguinem per salutem nostram effundere inciperet. Inuenit eos dormientes per tristitiam. tristitia enim est passio causata ex malo presenti quod non potest repellere. sic causat aggravationem animi quasi depressi pondere mali presentis. quod non potest amoueri. sic per presentis impedit ulterius motum spirituum a corde ad organa sensuum exteriorum. sed quia homo ipse causat opera vigilie. ideo est quod tristitia impedit diem talem motum spirituum causat aggravationem sensuum et cessationem ab actibus propriis. sicut fit in sono proprie deo quod capitur ex vaporibus hominum ex cibis et potibus ascendente. Vnus eorum qui humores ibidem in

grossati ex frigida cerebri descendunt per organa sensuum opilantes meatus per quos spiritus progredientes a corde debent ad organa sensuum transire et sic cessat sensus ab actibus vigilie. Adhuc eo loquente hic sequenter ponitur executio traditionis ex parte iude tradentis eum dicitur. o Judas vnus de duodecim antecesserat eos. tanquam ductor illorum qui volebat comprehendere iesum. Et appropinquauit iesu ut oscularetur eum dederat enim iudas comprehensoribus istud signum. ne per iesum caperent iacobum fratrem domini qui fuit ei valde filius ut dictum fuit. Matthei. xxvi. ca. q. Iuda osculo filium hominis tradis. in signo charitatis predicatione hominibus facis. ex quo factus iude aggravatus valde. Respondentes autem illi circa ipsum erant. i. christi discipuli. Respondentes autem domine si percutimus in gladio? percussit vnus etc.

Illud dicitur ad magistram dario. nec expectantur. a Sinitur. huc quasi moueat. di sunt ut prebenda. pleam. b Et cum auriculam. apparuit. xpi charitatem. do illum. rat ad. e. Dicit. ad eos. ad se. cerdorum. riu videtur. xvi. cap. v. videt. q. p. sacerdotum. runt in. iestis. it ad. cum. rati. tur. modo. nerint. hendendu. i. p. p. in. de. ad. rer. dicit. gladiis. templo. nolbam.

Alijs discipulis licentias petentibus petenti
ad magistrum sui defensionem petrus q erat au
dator ceteris et feruentior no petiuit licentias
nec expectauit responsione sed amputauit vni
auriculam intendens eu interficere vel graui
vulnerare.

a Sinite vsq
huc quasi dicat n
moueat vos qd e
futur: qz pmiten
di sunt vt me com
prehendant: vt im
pleant ea que de
me scripta sunt.

b Et cu tetigiss
auriculam eius sa
nauit eum. in quo
apparet maxima
xpi charitas sana
do illum qui vene
rat ad coprehen
dendum ipsum.

c Dixit aut iesus
ad eos q venerat
ad se principes sa
cerdotu etc. Contra
rius videtur Mat.
xvi. cap. vbi dici
videt q principes
sacerdotu no fue
runt in captione
iesu sed ductus su
it ad eos per com
prehensores ad lo
cum vbi conuene
rant. Ad qd rñde
tur duplicif. vno
modo q lz no ve
nerunt ad copre
hendendu iesum
i ppijs psonis ve
nerunt: in vñtute

in ministris ab eis missis. Alio modo q aliqui
de principib sacerdotu venerunt cu ministris
ad comprehendendu iesum vt diligentius fie
ret negotiu plures in expectabant in domo vt
dicit Mat. d Quasi ad latrone existis cum
gladijs et fustibus cu quotidie vobiscu fuerim i
templo. quasi dicat tunc non cepistis me: quia
nolebam nec modo caperetis nisi permittere:

Sinite vsq huc. Et cu
tetigisset auriculam eius
sanauit eum. Dixit at
iesus ad eos qui vene
rant ad se principes sa
cerdotu et magistrar
tepli et seniores. Quasi
ad latrone existis cu
gladijs et fustibus: cu
quotidie vobiscu fue
rim in templo: no exte
distis manus i me. Sz
hec e hora vestra: et po
testas tenebraruz. Lo
prehendentes aut eum
duxerunt ad domu prin
cipis sacerdotum. Pe
trus vo sequebat euz
a longe. Accenso autez
igne i medio atrij et cir
cumsedentib illis: erat
Petrus in medio eoz
Quem cu vidiss ancilla
quedam sedentem ad
lumen: et eu fuisset itui
ta dixit. Et hic cum illo
erat. At ille negauit eu
dicens. Mulier no no
ui illuz. Et post pusillu
alius videns eu dixit.
Et tu de illis es. Petr

ideo sequit. e Sed hec e hora vobis pcessa
ad me coprehendendum. f Et prae tenebra
rum. qz diabolus tenebraruz princeps eos ad
hoc incitabat. g Comprhendens autem.

Hic consequenter ponitur christi traditi com
prehensio: subdi
tur petri negatio
cum dicitur.

h Petrus vero
de negatione eni
petri varie loquu
tur euangeliste q
varietas exposita
sunt et concordata
Mat. xvi. cap.
i Et viri. Hic
consequenter de
scribitur Christi
comprehensi illu
sio cum dicitur.

Prophetiza
nobis Christe etc.
Per hoc enim de
signabant q esset
falsus propheta: et
q ignoraret quis
eum percuteret: et
non solum illude
bant sed etiam ca
luniose interroga
bant.

l Si tu es chris
tus dic nobis. q
si respondisset sic
statim iposissent
q voluisset sibi v
surpare dignita
tem regiam: con
tra Cesaris ordi
nationem: qui di
gnitatem regiam
a iudeis abstule
rat: sicut dicitur. iij. cap. Si autem dixisset non
obieissent contra euz de redargutione: qz plu
ries vbi factis dixerat se esse Christu: vñ Jo.
x. ca. dicentib ei iudeis. l Si tu es xps dic
nobis palatres: addit eis Iesus loquor vobis et
non creditis: opera que ego facio in nomine
patris mei hec testimonium perhibet de me:
ideo sequitur.

ideo sequit. e Sed hec e hora vobis pcessa
ad me coprehendendum. f Et prae tenebra
rum. qz diabolus tenebraruz princeps eos ad
hoc incitabat. g Comprhendens autem.

Hic consequenter ponitur christi traditi com
prehensio: subdi
tur petri negatio
cum dicitur.

Prophetiza
nobis Christe etc.
Per hoc enim de
signabant q esset
falsus propheta: et
q ignoraret quis
eum percuteret: et
non solum illude
bant sed etiam ca
luniose interroga
bant.

l Si tu es chris
tus dic nobis. q
si respondisset sic
statim iposissent
q voluisset sibi v
surpare dignita
tem regiam: con
tra Cesaris ordi
nationem: qui di
gnitatem regiam
a iudeis abstule
rat: sicut dicitur. iij. cap. Si autem dixisset non
obieissent contra euz de redargutione: qz plu
ries vbi factis dixerat se esse Christu: vñ Jo.
x. ca. dicentib ei iudeis. l Si tu es xps dic
nobis palatres: addit eis Iesus loquor vobis et
non creditis: opera que ego facio in nomine
patris mei hec testimonium perhibet de me:
ideo sequitur.

a Si dixero vobis non creditis mihi. sicut et alias non credidistis nec vobis meis nec factis.
b Si vos autem interrogauero non respondetis: sicut cum alias petiuerat de Christo quomodo sit filius david non responderunt: et in pluribus alijs eius questionibus fide inuenitur.

c Neque dimitte tis. quia obstinationem sciebat eorum.

d Et hoc antequam esset post passionem meam et resurrectionem.

e Erit filius hominis sedens a dextris virtutis dei quod impletum est in ascensione christi secundum quod dicitur Actuum. cap. xiii. Et dominus quod dicitur Iesum postquam locutus est eis assumptus est in celum et sedet a dextris dei.

f Dixerunt autem omnes. Matth. xvi. c. dicitur quod summus sacerdos hoc dixit: dicendum quod ille dixit primo et principaliter: et ideo Matth. ipsum solum exprimit. Alij autem consequenter idem dixerunt volentes ex hoc concludere per denationem christi fore iustitiam. et tu ergo es filius dei hoc non sequebatur ex dicto precedenti: quia dixerat erit filius hominis: verum quia hoc erat verum noluit negare nec etiam affirmare: ne aperiret locum calumnie: sed respondit. **g** Vos dicitis quod ego sum. quod vobis erat verum et taliter placuit quod calumnia non haberet secundum veritatem: sed tamen secundum iudeorum malitiam: ex qua percluserunt. **h** Quid adhuc desideramus testimonium. quod dicitur quod est pro vobis subdit. Ipsi enim audierunt de ore eius. In ca. xxi. ubi dicit in postilla: quod ille modus capiendi christum per suum discipulum videbatur magis possibile. **i** Et surgens omnis multitudo. Postquam de scripta est christi comprehensio per malitiam iudeorum: dicit consequenter de scribis eius occisio per executionem gentiliu ubi primo de scribis sollicita examinatione. Secundo inique per denationem ibi Pilatus autem

sum dicentes. Si tu es christus dic nobis. Et ait illis. Si vobis dico non credetis mihi. Si autem et interrogauero non respondebitis mihi: neque dimitte tis. Ex hoc autem erit filius hominis sedens a dextris virtutis dei. Dixerunt autem omnes. Tu ergo es filius dei. Qui ait. Vos dicitis quia ego sum. At ille dixerunt. Quid adhuc desideramus testimonium. Ipsi enim audierunt de ore eius. Et

Tertio impia occisio ibi: et cum duceretur eum. Quarto deuota tumultatio ibi: Et ecce vir nomen ioseph Circa primum primo describitur examina. id est coram Pilato prelide. Secundo coram Herode ibi: Pilatus autem. Circa primum dicitur.

i Et surgens omnis multitudo eorum dixerunt illi ad pilatum qui erat ibi prelo loco romanorum. **k** Leperunt autem accusare illum ac de tribus. Prius de accusatione populi a lege iherosolimitana dicitur. Hunc inuenimus subvertentem gentem nostram et prohibentem tributa dari Cesari: et dicentem se christum regem esse. Pilatus autem interrogauit eum dicens. Tu es rex iudeorum. At ille respondens ait. Tu dicis. Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum: et turbas. Nihil inuenio cause.

Primum autem erat manifeste falsum: quia non venit soluere legem sed adimplere: ut habet Matth. v. c. Et legem moysi usque ad mortem seruauit: ut declaratum fuit ibidem. Sicut secundum quod iudeis querentibus legem nobis censum dare Cesari: an non respondit. Respondite que sunt Cesari Cesari: ut habet Matth. xxi. cap. Sicut tertium: quia christus sciret turbas venturas: ut eum raperent et facerent super se regem fugit: ut habet Jo. vi. ca. Pilatus autem de primo non curauit: quia gentilis erat: et ideo de lege moysi non curabat. Secundum reputabat falsum: quia responsione christi audierat per reuelationem de tributo cesari reddendo ut predictum est. Sed de tertio inquisiuit: quia videbatur esse dominum suum: unde et iudei eorum dixerunt non habemus regem nisi Cesarem. Jo. xix. ca. Et ibidem dicitur. Quis enim qui se regem facit dicitur Cesari. Christus autem se regem esse non negauit neque affirmauit: sed medio modo respondit dicens. Tu dicis: verum expositum quod si esset rex: regnum eius non erat de hoc mundo: ut habet Jo. xviii. ca. Et quod Pilatus: spera tor dominus suus non curabat nisi de regno terreno: ideo Pilatus habuit Iesum excusatum dicens.

a Nihil
b In hoc
c Com
d Commen
e enim cum
f quod esset filius
g galileo qui
h renatiuit
i inducenda
k lum ad r
l dum im
m romano
n illicium
o fiteri aliq
p minum re
q sed solum
r vi habet
s Ante hos
t sit Judas
u q aduer
v lum in di
w fionis: sed
x hoc falsu
y ut eo qu
z rat Chris
aa xisse. Red
ab Cesaris
ac que sunt de
ad per hoc ost
ae quod poterant
af temporali
ag conequente
ah herode
ai esset de galil
aj ut herodi
ak liberaret hor
al zime innocen
am fuerit in beth
an Tamen dicit
ao tritus et conu
ap limis erat hi
aq lenitatem: qu
ar fecit se circ
as fm quod dicit
at viso Iesu gau
ad sed propter cu
b eo quod audi
c eius et doctrin
d uest mirabile

a. Nichil inuenio cause. scilicet in inis vltimis.
b. In hoc homine. at illi inualescebant vt clamoribus obtinerent qd rone non poterant.

c. Comouit populum. qd turbauit pacem comunem. d. Incipiens a galilea. volebant

enim cum notare qd esset filius iude galileo qui tempo renatiuitatis xpi inducebat populum ad rebellandum imperatori romano dicēs eē illicitum iudeis profiteri aliquem dominum terrenum: sed solum deum: vt habet Act. v. c. Ante hos dieferi stit iudas galileus q aduertit populum in die professionis: sed pilatus hoc falsum reputauit eo qd audierat Christum dixisse. Reddite q se Celsario Celsari: et que sunt dei deo: per hoc ostendēs

q poterant esse subiecti non solum deo s; etia temporalis domino. e. Pilatus autem. hic consequenter ponitur examinatio christi corā herode. e. Pilatus autem audiens q iesus esset de galilea remissit eum ad herodem. Tū vt herodi deferret. Tū quia credebatur q libenter liberaret hominem qui esset de terra sua et maxime innocentem. Sciendum etiam q l; xps fuerit in bethleem natus vt dictum est. ij. cap. Tamen dicitur hic de galilea: quia fuit ibi natus et conuersatus. f. Qui et ipse hierosolimis erat his diebus. f. paschalibus propter solennitatem: quia iudeus erat. Pater enim suus fecit se circūcidi transiens ad ritum iudaicum: sicut qd dicit iosephus. g. Herodes autem viso iesu gauisus est. non propter deuotionem: sed propter curiositatem. ideo subditur.

h. Eo qd audierat multa de eo. f. de miraculis eius et doctrina. i. Et sperabat signum aliquod. id est mirabile factum.

k. Videre ab eo fieri. sperabat etiam ab eo audire quedam curiosa et insolita. ideo subdit.

l. Interrogabat autem eum multis sermonibus. Iesus autem in conspectu eius noluit aliquod signum facere: Tum quia herodes

erat indignus euz moneretur ex curiofitate vt dicitur est. Tū quia Iesus voluit ostendere qd predicator verbi diuini non debet coram principibus ostentationem suam quere: et eisdem rationibus non respondit eius interrogacionibus. m. Spreuit autē herodes. reputas euz idiotam et fatuum. n. Et illi induit vestem albam. sic enim illud debatur tunc fatuus. o. Et remissit ad pilatum: vt eum honoraret: sicut et pilatus ei contulerat.

p. Et facti sunt amici propter mutua reuerentiam factam: vt dictum est. Et ideo sequitur.

q. Nam ante inimici erant ad inuicem propter galileos quos pilatus occiderat miscens sanguinem eorum cum sacrificijs: vt dictum est. xij. capi.

r. Pilatus autem. hic consequenter describitur Christi condēnatio iniusta: vbi primo declaratur Christi innocentia ex triplici confessione iudicis causam examinantis: et etiam ex allegatione herodis: qui ipsum non condemnauerat. Iudei autem contrario contra verba iudicis ter clamauerunt: vt obtinerent per importunitatem clamoris: quod non poterant via rationis: propter quod pilatus finaliter declinauit a iusticia condemnans ad mortem innocentem Iesum inclinauit ad hoc ex populi fauore quem querebat

et Cesaris timore cuius indignationem formidabat: eo quod dixerant iudei in conspectu suo. Si hunc dimittis non es amicus Cesaris: ut habet Joannis. xix. cap. et ex dictis patet littera paucis exceptis que exponuntur. Nam remisit illum ad nos. id est ad nostrum iudicium: librian tique et correpti sic habent.

a Nam remisit vos ad illum. scilicet ad herodem: ut patet ex dictis: et littera sequens consonat cum dicitur.

b Et ecce nihil dignum morte actum est ei. scilicet coram herode.

c Emendatum ergo. id est verberatum.

d Illum dimittam. liberum a morte. Sed contra hoc videtur quod pilatus sciebat ipsum esse innocentem. quo modo igitur volebat ipsum iniuste verberare. Dicendum quod volebat facere ut iudei viderent hanc flagellationem satiareretur hac pena et cessarent a morte Iesu querenda.

e Necessario autem habebat dimittere eis. Quia in nocte pasche agnus

domini salvavit hebreos: et percussit primo gentes egyptiorum: ideo in memoriam huius beneficii in solennitate paschali salvabantur num propinquum morti. Et aliquos condemnantes ad mortem interficiebant ad representandum salvationem hebreorum: et intersectionem egyptiorum: et istam consuetudinem eis observari impetraverat ab imperatore romanorum sicut fuerat ob-

tum et magistratibus: et plebe dixit ad illos. Obtulistis mihi hunc hominem quasi avertentem populum. Et ecce ego coram vobis interrogans nullam causam invenio in homine isto ex his in quibus eum accusatis: sed neque herodes. Nam remisit illum ad nos: et ecce nihil dignum morte actum est ei. Emendatum ergo illum dimittam. Necessario autem habebat dimittere eis per diem festum unum. Et clamavit autem simul universa turba dicens Tolle hunc et dimitte nobis Barrabam. Qui erat propter seditionem quandam factam in civitate et homicidium missus in carcerem. Item autem Pilatus locutus est ad eos: volens dimittere Iesum. At illi magis clamabant dicentes. Crucifige: cru-

servata antequam iudea esset romanis subiecta et hoc est quod dicitur. e Necessario autem habebat et quia tenebatur observare illud quod erat concessum ab imperatore. Pilatus scilicet Iesum innocentem volebat cum liberare per hanc viam per-

ponens quod non expectaret eis dimittere: remisit Iesum autem Barraban: cuius liberationem credebatur iudeos nullo modo preeligere propter nimiam ipsius malitiam: ipsi nimio odio moti contra Christum preelegerunt Barraban liberare petentes Iesum crucifigi eo quod erat modus mortis asperior et durior: cetera patent. f Et cum duceretur eum. hic consequenter ponitur christi ipsa occisio cum dicitur. f Et cum duceretur eum ad crucifigendum apprehenderunt simonem et quia coegerunt eum ad portandum crucem ut citius venirent ad locum crucifixionis: quod Iesus videbatur nimis debilitatus ex afflictione precedenti: et ideo quod Iesus primo portasset crucem suam tamen illi qui eum

ducebant acceperunt eam et posuerunt supra Simonem ratione predicta. ille autem inerte portabat. Tum quia hoc erat turpe. Tum quia forsitan erat discipulus Iesu. occultus tamen. g Sequebatur autem illi et quod aliqui sequebantur eum ad ipsum crucifigendum: aliqui ad veridendum eum: alii ad videndum spectaculum: et alii ad plangendum: paule mulieres devote quod dixit.

a Filie hyerusalem
g lilece fecerunt
hyerusalem
b Nolite flere
sed predicare
hyerusalem
c Quia per Titum
spasianum
d Ecce dies vestra
sed quadraginta
sedo anno
fisionem christi
fuit dicta ob
d Beate stetit
quod agiliores
ad fugiendum
grauide.
e Et ventre
non genuerunt
mulieres
pueros in o
ne fuerunt a
non solum
sed etiam
suis et aliqui
familiis antie
prios pueros
mederunt: si
dicit Ioseph
de iudaico
f Tunc incipit
dicere monti
et quod alii
rore miser
fuit in populo
deorum: Dice
ad montes ca
super nos.
g Quia in vi
et christus h
viride facies
eius et per
dignus abs
p mortem popu
autem iudaici
instruere
obscissione per
neque est pen
b Pater d

a Filie iherusalem etc. qz non soluz alique de
gileea secute fuerant ipsum sed etiam alij de
iherusalem sibi adheferant per deuotionem.
b Nolite flere etc. non prohibet copassionez
sed predicit aliam luctus causam in oblidione
Iherusalem sum/
ra per Titu z Cle
spasianum: io sub/
ditur. c Quonia
ecce dies venient
scz quadagesimo
scdo anno p pas/
sionem xpi in quo
fuit dicta obsidio.
d Beate steriles
qz agiliores erunt
ad fugiendum qz
gaude.
e Et ventres qui
non genuerunt: qz
mulieres habetes
pueros in oblidio
ne fuerunt anxie
non solum pro se/
sed etia p pueris
suis z alique pre/
santis anxietate p
pueros pueros co/
mederunt: sm q
dicit Iosephus li.
de iudaico bello.
f Tunc incipient
dicere montibus.
etc. qz alij p hoz/
roze miserie q tuc
fuit in populo in/
deorum: Dicebat
ad montes cadite
super nos.
g qz si in viridi
etc. xps h d lignu
viride facies fru/
ctu: z per pns in
dignu absfisione
p morte: populus
autem iudaicus hic dicitur lignum aridum
infructiferum cum z per consequens dignum
absfisione per mortem z combustionem gebe/
nn: que est pena extrema z maxima.
h Vater dimitte illis quia nesciunt quid

faciunt: erat. n. ibi alij simplices z illiterati a sa/
cerdoubus iudeoz decepti: qui perseqbantur
xpm zelo legis: z p istis orauit xps. Alij autem
erant litterati. q ipsum esse xpm probabilis no
uerat seu agnosce debuerat sz ex odio z inuidia
fuerunt excecati. z
ipm psecuti st vsqz
ad mortem: z p illis
no orauit.
i Erat supscripto
scripta sup eu ista
grecis latinis z he
braicis: qz iste erat
tres lingue pncipa
les: vt ocs possent
legere. k Mcqz tu
times deu q in ea
de dñatione es q/
si dicat sz hoies n
timueris: itū debe
res deu timere ma/
xie i articulo mor
tis in q tu es io si
diur. l Qui in
eadē dñatione es
scilicet mortis.
m Alimento
mei dñem: magna fi
des huius latro
nis. q nec pp acer
bitatez pene quaz
sustinebat nec pp
ifirmitate carnis
quā i xpo videbat
cōfessionē vere si/
dei omisit.
n Cum veneris
in regnum tuum:
maifeste patet qd
non loquebatur d
regno temporalis:
sed eterno io sub/
ditur.
o hodie meuz
eris in paradiso:
accipitur hic paradiso. p orto voluptatis nec
pro cello empior: sed pro fruitione beata quā
habuerunt sancti patres in morte chisti qui
erant in lybmo detenti: statim cuz eius anima
descendit ad eos z eadem die illuc descendit

Feria. iij. post

anima illius latronis facta picipes beate frui
tionis. a In manus tuas comendo spiritus
meum: ostendens q in articulo mortis maxi
me debemus recurrere ad eum.

b Videns autem Centurio: qui erat constitu
tus ad custodiendum christum in
cruce quousq ex
pirasset. c Qd
factum fuerat scili
cet miracula i chri
sti passione facta:
vt pote terremo
tus: scilicet petraru
obscuritas solis su
per naturalis: et q
cum clamore ma
gno expirasset: qd
non poterat fieri
virtute nature.

d Glorificauit de
um: fidei confessio
ne dicens.

e Vere hic ho
mo fuit filius dei erat iste:
Dicendum q vtru

q dicit Centurio Sed Mattheus expressit vnu
Lucas aliud de altero tacendo.

f Percutientes pectora sua. penitentes et dolē
tes de christi persecutione: et isti fuerunt qui a
peritis decepti fuerant vt predictum est.

g Stabant autem omnes noti eius a lōge: cō
trarium videtur Joānis. xix. capi. vbi dicitur.
Stabant iuxta crucem iesu mater eius et soror
marris eius etc. Respondit Augustinus qd nō
erant immediate iuxta illam propter turbam cō
primentem nec ita longe quin possent eum vi
dere: ideo possunt dici fuisse longe et prope di
uersis respectibus.

h Ecce vir. Hic describitur denota christi
rumulatio que fuit solēnis et preciosa licet mors
fuerit ignominiosa: prout de vtroq fuerat pro
phetizatus per Esaiam sicut plenius fuit decla
ratum. Matthei. xxvij. capi.

i Decurio. id est existens de curia scilicet presi
dis vel imperatoris.

k Hic non consenserat consilio et actibus eo/
rum. s. aliorum iudeorum christus persequentiū.

l Ab arimathia. Ista est ciuitas que vocata ē
ramata de qua fuit helchana pater Samuelis
vt habetur primi Regum primo capi.

m Qui expectabat et ipse regnum: non tem
porale et terrenū.
sed celeste et eter
num.

n Hic accessit
ad Pilatum erat
enim de curia et
propter hoc habe
bat maiorem ac
cessum.

o Et depositum
involuit i syndone
id est in panno li
neo: et ex hoc ordi
natum est q cor
pus christi nō cō
secratur nisi super
pannum lineum.

p Et posuit eum
in monumento ex
ciso. i in vno lapi
de concavato: fm
quāritatem homi
nis: ne si ex pluribus lapidibus esset factum
posset dici a iudeis q iussu fuisse sepul
chrum et corpus inde sut latum.

q In quo nondum quisquam positus fue
rat: ne posset dici q ille qui prius ibi fuisset se
pultus resurrexisset et non christus.

Expositio moralis. Luce. xxi. ca.

C Appropinquabat autem dies festus asi
morum etc. Exponatur sicut supra. Matthei.
xxvij. et Marci. xiiij. Intravit autem sathanas
in iudam etc. Jam ante intrauerat cum esset fur
et locus habens: vt dicitur Joānis. xij. Sed
tunc intravit ad ipsum amplius possidendum
ex quo patet qd in omni morali peccato dy
abolus intrat hominem vt ipsum de nouo pos
sit deat vel amplius quam ante. Et abiit et locu
tus est cum principibus sacerdotum etc. Expo

natur sicut fu
Et ait illis
ducare vobis
mentum q n
ducimus et i
rando nos si
alloquens
non miraber
Cetera mor
facta est et c
deretur esse
querent fir
nendius: no
inter regula
contemnunt
medullis rep
nibus viden
officiis presb
rum hebeant
quod ad rep
dit saluator
autem est
manentibus
cum ipso vi
sti regno. 2
sathanas ei
dyabolus fia
delicentia: s
quāritatem homi
mo capiti. C
habetur q dy
saragit cōcure
de refert Greg
bolus qui per
scopum tempra
ad hoc indur
blandiendo mi
principe comi
uerat homicid
tem rogant pro
sisto. Non aut
sed vt fidei ne
agitandus fies
fidei. Et tu aliq
tres tuos. Nam
num misericor
bono ceteros co
em paratus su
thei. xxi. capi
do missi vos sun

natur sicut supra. *Matth. xvi. Marc. xiiij.*
 Et ait illis desiderio desideravi hoc pascha man-
 ducare vobiscum. hoc est eucharistie sacra-
 mentum quod nos per fidem spiritualiter man-
 ducemus et ipse manducat nobiscum in corpo-
 rando nos sibi per istud sacramentum: quod
 alloquens Augustinus dicit. Libus es grandium
 non mutaberis in me sed tu me mutabis in te.
 Cetera moraliter sunt exposita. *Matth. xvi.*
 Facta est et contentio inter eos quis eorum vi-
 deretur esse maior. et. Similis contentio fre-
 quenter fit in ecclesia pro dignitatibus obli-
 quentibus: non solum inter seculares sed etiam
 inter regulares divitias habentes: sicut Laues
 contemnunt ad optinendum os carnis et
 medullis replem propter quod viliores car-
 nibus videntur et religiosi mendicantes qui pro
 officiis presidendi contendunt quod nihil anne-
 rum bebeant nisi miseriam et laborem propter
 quod ad repellendum talem ambitionem sub-
 dit saluator. Sed qui maior est in vobis. et. vos
 autem estis qui permansistis mecum. et. per-
 manentibus enim firmiter in tribulationibus
 cum ipso disponit fructum in beatam in cele-
 sti regno. Ait autem dominus Symoni Ecce
 sathanas expetit vos. et. Per hoc patet quod
 dyabolus fideles temptare non potest nisi ex
 dei licentia: sicut de sancto Job dicitur Job pri-
 mo capitulo. Ut cribaret sicut triticum: Ex hoc
 habetur quod dyabolus homines sanctos magis
 fatagit cocutere temptationibus quam alios. unde
 de refulgentio Gregorius in dialogo: quod ille dyabo-
 lus qui per magnum tempus Andream epi-
 scopum temptando de quadam muliere ipsius
 ad hoc induxerat quod illius mulieris tergum
 blandiendo manu percusserat: plus fuit a suo
 principe commendatus: quam ille qui procura-
 uerat homicidium et alia multa mala. Ego au-
 tem rogavi pro te ut non deficiat fides tua. Cri-
 so. Non autem dixit rogavi ut non ne-
 ges sed ut fidem non deferat: nam et si paululum
 agitandus sis: habes tamen reconditum semine
 fidei. Et tu aliquando conuersus confirma fra-
 tres tuos. Nam illi qui consecuti sunt a deo do-
 num misericordie debent quantum possunt in
 bono ceteros corroborare. Qui dixit ei dñe te
 cum paratus sum. Exponatur ut supra: *Matth.*
thei. xvi. capitulo. et marci. xiiij. Et dicit eis quā-
do misi vos sine sacculo. et. quando misi sue-

runt Apostoli ad predicandum sine prouiso/
 ne aliqua necessarium fuit diuinitus eis lau-
 te prouisum: quia nihil eis defuit: ut dicitur in
 textu. quando vero relaxatum fuit illis sibi pro-
 uidere de necessariis in via passi fuerunt pe-
 nurias multas: ut patet in actibus Apostolo-
 rum et in legendis eorum: hoc autem fuit ad
 dandum fiduciam pauperibus predicatoribus
 erequendi constanter officium predicandi.
 Dendat tunicam suam: ut emat gladium. Bla-
 dius spiritus est dei verbum in sacra scriptu-
 ra contentum: pro quo emendo in sacre scri-
 ptura studio vendenda est tunica. id est exte-
 rior bona sunt exponenda: hec est illa marga-
 rita pro cuius emptione omnia sunt venden-
 da ut dicitur. *Matth. xii. et sapien. viij.* Om-
 ne aurum in comparatione illius harena est
 exigua. et tanquam lutum extimabitur argen-
 tum in comparatione illius. Sacra vero scri-
 ptura continetur in duobus testamentis. Ideo
 subditur. Ecce duo gladij hic: et quoniam suffi-
 ciunt ad omnem falsitatem fidei contrariam
 destruendam sequitur. Satis est. Et egressus
 ibat. et. scilicet ad locum ubi sciebat triditorem
 venturum et obtulit primo spiritum per feruorem ora-
 tionis ideo subditur. Et factus est sudor eius
 sicut gutte sanguinis decurrentis in terram ex
 feruore orandi: et ex apprehensione imminen-
 tis tormenti. Et cum surrexisset ab oratione.
 et. exponatur sicut *Matth. xvi. capitulo. et*
Matth. xiiij. usque ibi. Et cum tetigisset auricu-
lam eius sanauit eum sicut precisio auriculi fer-
ui pontificis significauit in obedientia iuda-
ei populi ad christum sic eius sanatio signifi-
cat eius obedientiam circa finem mundi: quia
tunc tanget christus sua clementia corda in-
deorum. Comprehendentes autem eum et.
Exponatur sicut matthei. xvi. capitulo. et mar-
ci. xiiij. usque ibi. Et ut factus est dies. et. Expo-
natur sicut matthei. xvi. capitulo. et marci. xiiij.
Et ait illis si dixeris vobis non credetis mihi
et. Homines enim in malis obstinati verita-
tem dicentibus non credunt: nec interrogati
de veritate respondent: nec ad bonam persuas-
ionem: nequitia sua cessant et tales erant isti.
Residuum huius capituli exponatur. sicut mat-
thei. xvi. capitulo. et marci. xiiij.

Alia expositio moralis. Luce. xxiij.

officium palmarum

Et surgens multitudo eorum etc. sequitur: hunc inuenimus subuerterentem gentem nostram etc. Ista contra christum proposita: erant simplici ter falsa propter quod Pilatus respondit: Nihil inuenio cause in hoc homine: sed hic est modus iniquorum quod per mendacia querunt condemnationem iustorum: ex hoc etiam patet quod aliquando iustus agitur in curia laycali: quia clericali: Principes enim sacerdotum christum condemnauerunt tanquam mortis reum quem Pilatus pronuntiat innocentem et iustum: et sic hoc die fit in pluribus locis quod homicidie notorii qui per secularem iudicem suspenduntur: per ecclesiasticum iudicem in magnum populi scandalum liberentur. At illi in ualecebant etc. sic faciunt maligni querentes obtinere per clamorem: quod non possunt per rationem. Herodes autem uiso iesu gauissus est etc. per hoc autem quod christus coram Herode incestuoso et homicida noluit facere miraculum: nec suis interrogationibus respondere significauit quod tales digni non sunt opera uidere diuina nec eius habere responsa. Spreuit autem illum herodes etc. sicut hodie sectatores christi a malis hominibus spernuntur: ab eis fatui reputantur. Et facti sunt amici Herodes et Pilatus etc. hoc fuit signum quod iudeorum principes et romanorum conuenirent in persecutione christianorum: cetera exponitur sicut Matth. xxvij. et Math. xv. vsque ibi sic ille hierusalem nolite flere super me: sed super uos etc. Secundum sensum litteralem fletus ad quem induxit christus mulieres fuit propter miseriam per romanos super iudeos venturam: et illa miseria figura fuit miserie super incredulos venturae per spiritus malignos pro cuius euasione flendum est et orandum ante terminum huius uite. Ducebantur autem et alij duo nequa cum illo etc. hoc ad litteram procuratus fuit per principes iudeorum ut a vulgaribus christus participasse videretur in criminibus eorum et sic ipsi viderentur iuste mortem eius procurasse et sic frequenter faciunt maligni querentes operire suam nequitiam per infamiam iusti. Et postquam uenerunt in locum qui uocatur caluarie etc. Exponatur sicut Math. xxvij. cap. et Math. xv. Iesus autem dicebat pater dimitte illis etc. Beda. Neque putandum est cum hoc frustra orasset in eis qui post eius passionem crediderunt quod orabat impetrasse. Notandum sane quod non pro eis orat qui quem filium dei in-

tellerunt magis crucifigere quam confiteri maluerunt sed pro eis qui nescierunt quod fecerunt zelum dei habentes: sed non sciam unde subdit. Non enim sciunt quid faciunt. Cetera exponatur sicut Math. xxvij. et Math. xv. vsque ibi. Unus autem de his qui pendebant latronibus etc. per istos duos significantur illi qui peccatis suis expiandis cum christo crucifiguntur per professionem in religione factam: sed alij reuertuntur actu et si non habitu ad uitam secularem de quibus dicitur Roma secundo capitulo. Non enim dei per quos blasphematur inter gentes quia scandalizant seculares: isti significantur per latronem blasphemantem. Alij uero professi crucem penitentiae per patientiam deuote sustinent et isti significantur per latronem christum confitentem et eius gratiam postulantem: propter quod sibi dicitur. Hodie mecum eris in paradiso: quod tales iam christi sunt per gratiam et erunt per gloriam in futuro. Erat autem fere hora sexta etc. Exponatur sicut Math. xxvij. cap. et Math. xv. Mater in manus tuas comendo spiritum meum: In hoc docuit nos semper deo commendare spiritus nostros per latronum corpora quotidie tendunt ad mortem et horam penitentiae ignoramus. Cuidens autem Centurio quod factum fuerat etc. per hoc autem quod iste gentilis confessus fuit christum tam clare significata fuit gloriosa confessio gentilium in eorum conuersione et ueritate iudeorum in infidelitate. Ambrosius. Duriora satis pectora iudeorum: iudex arguit: credit minister: pedit: scelus suum morte committit: elementa fugiunt: terra concutitur: monumenta reserantur: iudeorum tamen auaritia immobilis atque ueritas manent orbe concusso. Et ecce uir nomine Ioseph etc. exponatur ut supra. Math. xxvij. cap. et Math. xv.

Questio fratris Antonij Bettoni. Calcant eos in furore meo: et conculant eos in ira mea. Isai. lxvij. cap. Super quibus uerbis querit. Utique peccator: sumens corpus domini cum conscientia peccati mortalis. sumat corpus domini danabiliter. Ad quod ridet sanctus Asteranus quod nemini dubium esse debet quod qui cum conscientia peccati mortalis suscipit corpus christi peccet mortaliter et in sua damnatione concutitur. Proinde apostolus. ad corinthios. xij. capitulum. dicit. Qui manducat et bibit indigne iudicium sibi manducat et bibit. scilicet damnationis. Quidam tamen doctores de conscientia distinguunt dicentes. quod aliqui ha-

berent conscientie et sine al-
eratione quod
non peccat: quod
ratio tanquam
enim scripserunt
ubi non erat
bio tales tim-
Non timebi-
mer homo non
rupes et arbo-
scientia tim-
sona huius
scure sicut m-
mortaliter pe-
ritus meos in
pe inani. Alii
quod scilicet
rolam delect-
sensum huius
mortaliter pe-
trepidauerunt
berent conscientie
habent pecc-
conscientiam
quod duplex est
ficiens et de-
turus diligens
consolatio per
remissionem pe-
cipit et meretur
confessus est: et
tum: aut uirtu-
ad memoriam
citur cum negli-
liter peccat et do-
cum appostoli
ber se ipsum hon-
ne illo edat. Se-
eccl. ix. cap. se-
re vel odio dig-
intelligit. Ad quod
peccati pericul-
tando: sed pro-
quatuor signa
torum peccato-
stinendi: pro-
promptitas: et
auditor: Alii qui
scientiam factuosa

bent conscientia scrupulosas sicut illi qui tanta
stice & sine aliqua ratione timent de leui dele/
tratione qd fuerit culpa mortalis: & hi cōicādo
nō peccāt: qz talis conscientia sūm Petrum de tarē
taño tanq̃ vana & erronea abici debet. De his
enim scriptum est. Illic trepidauerunt timore
vbi non erat timor: Tantū verantur proculdu
bio tales timore nocturno d quo propheta dīc
Non timebis a timore nocturno. De nocte ti
met homo magis errare q̃ de die: eo qd sepe
rupes & arbores credūtur hostes: sic & talis cō
scientia timet ea q nō sunt timenda. Unde in p
sona huius propheta dicit. Collocauit me i ob
scuris sicut mortuus seculi. i. sicut qui in seculo
mortaliter peccant: & anxius est super me spi
ritus meus in me turbatū est cor meum. i. timo
re inani. Aliqui habent conscientiaz dubiosas
quādo scilicet timent probabili rationem mo/
rosam delectationem habui lē & mortale con/
sensum: hī cōmunicando sūm eundem doctore
mortaliter peccant: quia a contrario sensu non
trepidauerūt timore vbi erat timor. Aliqui ha
bent conscientiam illuminosam idest cecam qz
habent peccatum mortale & non aduertunt qd
conscientiam non discunt. Unde sciendum
qd duplex est conscientie examinatio scilicet suf
ficiens & deficiens. Nam primo aut quis cōica
turus diligentissime p̃sciam suam examinauit
consultēdo peritos & sic cōicando non peccat: s
remissionem peccatorū etiam si qua latent ac/
cipit & meretur. Aut probabilia examinauit &
confessus est: sic etiam meretur. licet non tan
tum: aut virtute sacramenti obligata peccata
ad memoriam reducit aut ista negligentē sa/
ciat: cum negligentia se preparauit & sic morta
liter peccat & demeretur facit enim contra di/
ctum apostoli ad corin. xj. capi. dicentis. pro
ber seipsum homo scilicet diligenter & sic de pa
ne illo edat. Sed forte aliquis cōtradiceret. qz
ecclē. ix. capi. scriptū est. Nescit homo an amo
re vel odio dignū sit. Et psal. dicitur delicta q̃
intelligit. Ad qd dicitur: qd non requiritur ad
peccati periculum precauendū conscientie cer
titudo: sed probabilis coniectura: & cuius sunt
quattuor signa sūm Ber. Primum est preteri
torum peccatorum contritio. Secundum ē ab
stinendi propositum. Tertium bene operandi
promptitas: & Quartum diuini verbi deuota
auditiō: Aliqui preterea habere videntur con/
scientiam satuosam quia contriti & non confes/
si ad sacram cōmunionem accedunt. Circa qd
aduertendum est: qd tales aut habent copiam
sacerdotis: & confitendi tempus & liberam lo/
quelam: & tunc mortaliter peccant sine confes/
sione cōmunicando. quia ad hoc sacramentū
sūm iudicium ecclesie requiritur ipsius ecclesie
reconciliatio. Proinde Ugo de sancto victore
libro de potestate ligādi & soluendi capi. xj. di
cit. Si absqz sacerdotis absolutiōe criminofus
ad cōmunionem corporis christi accedit: pro
certo iudicium sibi manducat & bibit: etiam si
eum ante multum peniteat: etiam si vehemen/
ter doleat & ingemiscat. Aut vero predicta non
habet: & tunc distinguendum est quia aut imi/
net aliqua necessitas celebrandi & cōmunican/
di timendo scandalum persone proprie scilicet
populi vel iam ceperunt sacrum misterium: v/
amiserunt loquelam: tunc non peccant cōi/
cando contriti. cum proposito confitendi: aut
non iminet necessitas & tunc peccant. Hic sūm
Ricard. Pet. & Scot. Et sciendum est sūm eun/
dem doctorem subtilem distin. ix. quarti sentē/
tiarum voluminis: qd similiter est intelligen/
dum de alio communicatore: qui constitutus
ante sacerdotem cum alijs communicandis re
cordatur mortalis criminis non cōfessū: potest
contritus communicare cum proposito confi
tendi. Aliqui habent conscientiam prauosam &
damnosam seu temerariam scienter fumentes
corpus domini in peccato mortali qui propter
indignitatem incurrunt. xj. maledictiones.
Prima dicitur. Illaqueationis. Secunda retr/
butionis. Tertia scandalizationis. Quarta ex/
cecationis. Quinta incuruationis. Sexta irri/
tationis. Septima conturbationis. Octaua ab
breuiationis. Nona priuationis. Decima mul
tiplicationis. Undecima indurationis: Quode
cima damnationis. Quas omnes maledictio/
nes propheta psal. lviij. tangit dicens. Fiat mē
sa eorum coram ipsis in laqueū: & in retributio
nem & in scandalū: Obscurent oculi eorū ne vi
deāt: & dorsum eius semp incurua. Et funde sup
eos iram tuā. & furor ire tue cōprehendat eos.
Fiat habitatio eorum deserta. & i tabernaculis
eorum non sit qui inhabitet. Quoniam quem
tu percussisti persecuti sunt: super dolorem vul/
nerum meorum addiderunt. Appone iniqui/
tatem super iniquitatem eorum: & non intrent
in iustitiam tuam: Deleantur de libro iuuen/
tium: & cum iustis non scribantur.

Hic enāgelista incipit describere mortē christi qualiter morte sua imminente animos discipulorum confortauit & hoc exemplis: & diuiditur in tres: quia primo factum describit. secundo eius utilitas ostenditur: ubi

Uenit ergo ad symonem. Tercio facti imitatio discipulis indicitur: ibi postq̄ ergo. Hic in duas q̄ primo premittitur affectus christi ad discipulos. Secundo per factus instruit ipsos. ibi: Et cena facta. Circa p̄mū sciendum: q̄ affectus christi ad discipulos premittitur ut eius factum magis gratum ostendatur: & discipuli eius libenti inuidentur. Dicit

ergo sic. a Ante diem festum. s. xliij. luna in cuius vespera imolabatur agnus: & incipiebat solennitas paschalis que celebratur luna. xv. & hunc modum in ecclesia solennitates incipiūt a vesperis precedentis diei. b Sciens iesus: ex quo patet q̄ non ignorans nec in voluntaria venit ad passionē: sed voluntarie obediēs deo patri. c Quia venit hora eius: non fatalis: sed a deo patre determinata & hoc conuenienter ut imolatio agni qui tollit peccata mundi immediate post imolationem agni figuralis sequeretur: & sic veritas figure responderet. d Ut trāseat ex hoc mūdo ad patrē. Dicebat enim pascha iudeorum transitus: eo q̄ tunc angelus transiuit per egiptum interficiens p̄mogenitū egiptiorū: & filios israel seruans: & similiter pascha christianorū dicitur transitus inq̄ tum filius dei transiit per mortem ad patrem: non per loci mutationem: sed sicut dicitur a patre uenisse assumendo nostram naturam mortalem ita dicitur ad patrem rediisse faciendo ipsam consortem fraterne glorie per immortalitatem in sua resurrectione. e Cum dilexisset suos in quo ostenditur eius dilectio gratuita: quia prior dilexit suos ostēditur discreta q̄

Feria quinta in cena domini. Euangelium secundum Iohannem xliij. capitulum.

Ante diem festum pasche sciens iesus: quia hora uenit hora eius: ut transeat ex hoc mundo ad patrē: cum dilexisset suos: qui erant in mundo in finem dilexit eos. Et cena facta. Cum dyabo-

ista dilectio specialis non fuit ad omnes sed ad sibi familiares: cuius modi erant apostoli qui erant in mundo: ostenditur hec dilectio necessaria quia apostoli remanētes in periculo mundi indigebant consolatione diuina.

In fine dilexit eos. i. i morte specialia signa dilectionis ostēdit ut aliter. f In fine. i. p̄fectā aīam suā pro eis ponēdo. g Et cena facta. hic describitur imitabile factum scilicet lotio pedum discipulorum suorum ubi premittitur tempus & modus huius lotio: nis cum dicitur. h Et cena facta. non est intelligenda q̄ esset totaliter cōpleta q̄ postea

dicitur: & cum recubisset: sed erat facta: quātū ad hoc q̄ comederant agnum paschale: & tūc surrexit ad lauandum pedes discipulorum suorum: antequam daret eis sui corporis sacramentum ad designandum q̄ spiritualis munditia requiritur ad percipiendum ipsum. h Cum dyabolus iam misisset in cor ut traderet eum in das symonis scariothis: die enim precedenti cum uendiderat suggestionē dyaboli hanc proditionem in cor ipsius mittentis. i Sciens Iesus quia omnia dedit ei pater in manus ex quo patet in christo plenitudo scientie & potestatis. k Et quia a deo exiuit: ad deum uadit hoc iam supra expositum est qualiter dicitur filius a patre exisse: ad deum redire.

l Surgit de cena: quia ministrare volebat. m Et ponit uestimēta sua. i. deponit ut pueniret uisus h ministeriū exhibet. n Et cū accepisset lintheū percinxit se: sic ad lauādū se optie dispones nihil obmittēs de his que ad istud officiū requiruntur: sequitur simplex humilitatis ministerium cum dicitur. o Deinde misit aquā in peluim proprijs manibus non per ministerium aliorum. Et cepit lauare pedes discipulorum suorum lutosos quia discalciati incedebant.

a Et extergere
ipseret humilit
hic ostenditur
ex quadam co
ostenditur fact
b Uenit ergo
Symon: & pet
fm origines lo
alio discipulo
nit ultimo ad
trum quia cepi
uare a ministro
ex hoc sumen
gumentum qd
dicitur. Cepit la
re pedes disci
lorum suorum
stea subdit. v
ergo ad symo
per hoc ostē
q̄ alij iam ex
ti: sed nō v
verisimile si
eorum vel p
cut & Petru
mo uenit ad
dita repete
lotionem no
q̄ ergo dicit
subdit. Uenit
intelligendū
enāgelista p
stea explicat
a Petro. c
mibi lauas p
es filius dei.
bum dixit in
capi. Et ame
sum. d
cioru nescis
pter pedum
propter hum
posuit ideo
hoc autem
ritualium qu
ritur in eue
Petrus: non
nunq̄ lauabi
stinerem: lo
lo tamen in

a Et extergere lintheo: quo erat precinctus vt
impleret humilitatis officium. b Venit ergo
hic ostenditur huius facti vtilitas et ostendit:
ex quadam cōcertatione petri et christi per qd
ostenditur factum esse mysticum dicit ergo.

b Venit ergo ad

Symone Petrum

fm originez lotis

alijs discipulis ve

nit vltimo ad Pe

trum quia cepit la

uare a minoribus

ex hoc sumens ar

gumentum qd di

citur. Cepit lauare

pedes discipu

lorum suorum et po

stea subdit. venit

ergo ad symonez

per hoc ostendens

q alijs iam erat lo

ti: sed nō videtur

verisimile si trāsisset per oēs alios quin alijs

eorum vel plures recusassent hanc lotionem si

cut vel Petrus: ideo alijs doctores dicunt: q pri

mo venit ad Petrum. ppter qd alijs discipuli an

da reprehensione petri hoc q recusauerat ei

lotionem non fuerant ausi eam vltra recusare

q ergo dicit Euangelista cepit lauare: et postea

subdit. Venit ergo ad simonem: non est p hoc

intelligendum q alios lauerit ante ipsum sed

euangelista prius dicit factum in generali po

stea explicat modum in particulari: incipiens

a Petro. c Et dicit ei Petrus: Domine tu

mibi lauas pedes. i. lauare mibi peccatori tu q

es filius dei. q. d. nullo modo decet. simile ver

bum dixit in principio sue conuersionis. luc. v.

capi. Exi a me domine quia homo peccator: ego

sum. d Respondit iesus et dixit ei: q ego fa

cio tu nescis modo. q. d. non solum hoc facio p

pter pedum corporalium emundationem: sed

propter humilitatis eruditionem vt postea ex

posuit ideo subdit. e Scies autem postea: p

hoc autem designauit munditiam pedum spi

ritualium qui sunt affectus mentis que requi

ritur in eucharistie perceptione. f Dicit ei

Petrus: non lauabis mibi pedes in eternum. i.

nunq lauabis: ac si diceret ego nullo modo su

stiner emilicer autē petrus faceret hoc bono ze

lo tamen indiscrete hoc faciebat qz cū christus

Venit ergo ad symonē

petrū. Et dicit ei petr⁹

Domine tu mibi lauas

pedes? Rndit iesus: et

dixit ei. Quod ego fa

cio: tu nescis mō scies

autēz postea. Dicit ei

Petrus. Nō lauabis

mibi pedes in eternūz

Respondit ei iesus: Si

non lauero te: non ha

bebis partem mecum

non posset errare: non debebat voluntati eius
aliquo mō resistere. ideo sequitur. g Respon
dit ei iesus si non lauero te. Si hoc itelligatur
de lotione interioris macule littera est plana:
quia null⁹ pōt hēre partē cū christo i gloria ce

Dicit ei Symō petr⁹.

domine non tantūz pe

des meos sed et manus

et caput. Dicit ei iesus.

Qui lotus est non indi

get nisi vt pedes lauet

sed est mundus totus.

Et vos mundi estis: sz

non omnes sciebat enī

quis nam esset qui tra

deret eum Propterea

dixit: nī estis mudi oēs.

lesti nisi lotus fue

rit a macula pec

cati: fm q scribit

apocalipsis. xxi. c.

Nihil coinquina

tum intrabit in il

lam. Si autem in

telligatur de lotio

ne corporali pe

duz ipius Petri

eodē mō est dicē

dum: sicut enī ali

quid est illicitum

non ex natura sua

sed tantum probi

bitum: vt patet de

esu ligni vetiti p

mo parenti. Ita similiter aliqd est necessarium

ad salutem non ex natura sui: sed propter pre

ceptū dei vel plati: et sic erat in pposito. Ex q. n.

xpus volebat simpli h facē petrus de necessita

te salutis tenebat sustinere. h Dicit ei symon

petrus: dñe nō mī pedes meos: sed et manus et

caput. Pedes sunt ps corporis inferior: manus

media caput supior: et iō p expssione istā partiū

itelligit totū corpus: est igit sensus. Dñe nō mī

et c. q. d. pus sustinerē a te totū corp⁹ lauare: qz a

te separi qz qzuis eēt durū Petro sustinē serui

tium magistrū: nī graui⁹ erat ei ab ipso separi.

Unde dī in itinero clemētis: Quocūqz pe

trus memor erat dulcissime societati xpī resol

uebatur in lacrimas ita qd facies ei⁹ adusta

videbat ex frequēti lacrimaz fluxu. i Dixit

iesus q lot⁹ Per baptismū: ex q accipit q apo

stoli fuerūt baptizati a xpo vt dictū ē. ii. c. capi. a

h Nō indiget nisi vt pedes lauet: sz ē mud⁹ tot⁹

si. n. alijs baptizati stati mortis euolat ad priaz

nec indiget aliq alia lotioe nisi supinuat et secu

indiget lotioe pedū spūaliū. i affectionū mētis

qz ex pditione mortalis vite affect⁹ ei⁹ aliqū ma

culas pbit ex tpalib⁹: sz nō indiget lauare caput

idest prē cōtēplatiuāq itēdit supiorib⁹ et eter

nis: nec man⁹. i. vite actiue opa q i eo sū scā. Ta

lis at erat petr⁹ et c. alijs apostoli excepto iuda p

ditore pp qd seqt. Et vos mudi estis: sz nō oēs.

a Postq̄ ergo. ostensa facti utilitate in pre-
dicta lectione. hic inducit discipulos ad imitā-
dum in opere. Et diuiditur in duas: quia p̄mo
propositum declarat. Sc̄do p̄firmat ibi: Exem-
plum enim dedi. dicit ergo. a Postq̄ ergo
lauit pedes eorū.
In hoc ostēdit cō-
uenientem modū
docendi. In mo-
ralibus enim ma-
gis mouent facta
q̄ verba: vt potest
haberi ex. x. Ethī.
z ideo Ch̄ist⁹ do-
ctrine de humili-
tate. p̄misit hu-
militatis factum.
b Accepit vesti-
menta sua. sicut enim ad ministrandū congrue
debent vestimenta deponi: ita ad docendū ho-
neste debent assumi: p̄pter qd̄ magistri solent
legere i habitu ad hoc disposito z ordinato s̄z
dispositionem facultatis sue. c Et cum re-
cubisset iterū. quia sedendo debet doctor do-
cere. doctrina enim non capitur nisi in quiete
propter qd̄ dicit. vj. P̄ph̄. Sedendo z quie-
scendo fit anima sciens z prudēs. seq̄ doctrina.
d Dixit eis scitis quid fecerim vob̄. quasi. d.
vos debetis h̄ scire: z in h̄ reddit eos attētos.
e Vos zc. bene dicitis: sum etenim. Aliqd. n.
dicitur bene dictum quando p̄gruit dicenti et
rei dicte. Congruit autem rei dicte quando sic
est in re sicut dicitur. Congruit autem dicenti
quando dicens talem se ostendit facto qualem
verbo: vt roq̄ modo apostoli bene dicebant qz
sic erat in re ex parte Ch̄isti qui superior erat
Similiter ex parte apostolorum qui facto se ei
subiiciebant sicut z verbo: propter qd̄ p̄tra di-
scipulos solo verbo dicit matth. vj. ca. Multi
dicent mihi in illa die. Dñe dñe nonne in no-
mine tuo p̄phetauimus: z tunc confitebor illis
quia nūq̄ noni vos zc. Et predictis concludit
saluator intentum dicens. f Si ergo ego la-
ui pedes zc. multo fortius. g Debetis alter
alterius lauare pedes. per hoc intelligit quod
liber pietatis z humanitatis officiū p̄mo im-
pensum ad qd̄ impendendū quilibet tenetur i
casu necessitatis: extra autem talem casuz tene-
debito honestatis z congruitatis. h Exem-
plum. hic confirmat conclusionem predictam

exemplo dicens. h Exemplum enim dedi
vob̄ zc. q. d. ad h̄ fecit ostēdere vos ad h̄ teneri

Expositio moralis.

C Ante diem festum pasche zc. pascha. i. tran-
situs: z nos hoc fe-
stum debite cele-
bramus cum a vi-
tys ad vtutes: vel
a minoribus bōis
ad maiora transi-
mus: in fine dile-
xit eos. per iesum
qui salus interpre-
tatur bonus prela-
tus significatur: fi-
nis aut vltim⁹ est
beatitudo vera q̄

consistit in clara dei visione z fruitione p̄fecta
lz autem omnis homo debeat ad hunc finēz p̄-
ximū diligere: prelatus tñ qui est xpi vicarius
teneat erga suos s̄ditos hoc facere. Et sc̄a cena
id est p̄parata s̄m sensum litteralem: nō enīz
erat terminata cū xps a cena surrexit ad lauan-
dum pedes discipulorū: vt dicit infra eodes. p̄z
ergo q̄ iudas cū alijs cenauit: z corporalit loq̄
fuit: sic igit exemplo xpi bon⁹ prelatus s̄ditis
etiam malis d̄z exhibere beneficia: vt quantūz
i se est eos a sua reuocet vita mala. Venit ergo
ad Simonē petrū. s̄p̄mo put dictū fuit in expo-
sitione litteraliz in hoc xps dedit exemplū su-
perioribus illos inter subditos principalit ho-
norare: qui p̄mi sūt etate vel dignitate. Dñe tu
mibi lauas pedes q. d. hoc indecens est: z nul-
lo modo sustinendū z in hoc petrū significat
discipulū ignorantē indiscrete loquentē de scō
superiori sui cuius ignorat rōnem. frequenter
enim p̄tigit q̄ illud indicat irrationabilissimū
ab ignorante cām. qd̄ tñ rōnabilissimū est s̄m
veritate. h̄ aut p̄tigit in hoc casu petro: p̄p̄ qd̄
dicit ei xps. Qd̄ ego facio tu nescis mōz i hoc
docemur bñ iudicare z loqui d̄ factis supioris
boni: nisi de eo qui p̄mittente deo erraret ma-
nifeste. Si non lauerō te: non habebis p̄tē me/
cum. Ch̄istus enī non lauabat pedes discipu-
lorū p̄o corporalī mūdatione: sed p̄o exemplo
humilitatis docēde: p̄pter qd̄ dixit eis. Exem-
plum enim dedi vob̄ zc. q̄ ergo dixit petro
si non lauerō te non habebis partē meū. Idē
est ac si dixisset partem meū non habebis nisi

a me receptio
xps dedit super
humilitatis.
per hoc ostēda-
tatio d̄ resumer

C Questio frat-
tus est non ind-
rij. ca. Super
hoc sacramen-
tū habet
luminari docto-
sacramentū non
celebrans atq̄
testamentū. p̄
respectu cause
ab ordine face-
dinib⁹. lz Dion-
sacredotum
stingit p̄tra
ipso: quia plu-
actus. Nobili-
tum talis con-
erantur. In l-
verus deus.
istam excelle-
cunctis et
tenuit esse sac-
ctu cause mat-
versant circa
mediate circū-
ideo sicut cor-
misticū: ita z
logia p̄ferē
subiectus ver-
cause formal-
nobilissima c-
sicut homo ex
uatura huma-
sacramentū
stolum ad h-
altare de qu-
qui taberna-
mius respec-
melioris his
tum s̄m Dion-
Est finis om-
hoc sacramen-
mentū: vñ ciu-
officio ecclesi-

as me receperis exēplū humilitatis: et i h factio
xps dedit superiorib⁹ pelatis exēplū vere
humilitatis. Postq̄ ergo lauit pedes eorū et.
per hoc ostendens qd supior post actū humili/
tatis d̄ resumere debitu exercitiū auctatis.

Questio fratris Antonij betontini. Qui lo/
tus est non indiget nisi vt pedes lauet et. Joā.
xij. ca. Super quibus verbis queris: Utrum
hoc sacramentū eucharistie inter cetera subli/
mius habeat. Ad qd breuiter rñdes ex snia il
luminati doctoris francisci de maronis. qd h
sacramentū non tñ est ceteris sublimi⁹: s; etiā
celebrius atq; dignius oibus sacramētis noui
testamenti. Primo inquit est oibus sublimius
respectu cause efficientis: qz efficit et p̄secratur
ab ordine sacerdotali qui est dignior oibus or
dinib⁹. s; Dionysius ponat ep̄atuz vt includit
sacerdotium: tñ sacerdotiū per se acceptū vt di
stinguit p̄ra ep̄atū est incōparabiliter digni⁹
ipso: quia plus est consecrare q̄ quicūq; aliū
actus. Nobilissimus autē est actus ep̄alis inquā
tum talis confert ordines in qbus hoies conse
crantur. In hoc vō sacramento p̄secrat ille q̄ ē
verus deus. Un̄ beatus franciscus admirans
istam excellentē dignitatē monuit p̄sbiros p̄
cunctis euereri et ex tanti ordinis reuerentia
tenuit esse sacerdos. Secdo est sublimius respe/
ctu cause materialis: qz sicut cetera sacramenta
versant circa corpus xpi misticum. Ita istd im
mediate circa corpus xpi verū: qz hoc p̄secrat: et
ideo sicut corpus xpi verū est dignissimū vltra
misticū: ita et hoc sacramentū quēadmodū theo
logia p̄feret ceteris disciplinis: qz circa digni⁹
subiectuz versat. Tertio est sublimius respectu
cause formalis: quia illa forma in qua excedit
nobilissima creatura: oportet qd sit nobilissima
sicut homo excedit brutā et per illud solū i quo
uatura humana est nobilissima: sed p̄ istud solū
sacramentū hoies p̄cellunt angelos s̄m apo
stolum ad hebreos. xij. ca. dicentem. Habem⁹
altare de quo edere non habent potestātē nisi
qui tabernaculo deseruiunt. Quarto est subli/
mius respectu cause finalis: qz cū finis sit semp
melioris his que sunt ad finem istud sacramē/
tum s̄m Diony. cap. ij. de angelica ierarchia.
Est finis omniū spiritualiū perfectionū: et etiā
hoc sacramentū celeberrimū super oia sacra/
menta: vñ eius officium celebratio vocat. In q
officio ecclesia militans imitatur ecclesiā triū

phantem. Nam sicut in celesti ierarchia admi/
nistrandū xpo instituti sunt sex ordines ange/
lorū: quia tres sunt assilentes: ita in hac vita in/
stituti sunt ordines ad ministrandū sacerdoti
Sed primo est ibi p̄sens dum hoc sacramen
tum consecrat tota trinitas rōne tanti miracu
li que non pōt effici nisi a tribus p̄sonis modo
mirabili: qui sicut pater et filius sunt vnū prin/
cipium spiritus sancti. Ita pater et filius et spūs
sanctus vnum p̄ncipium tñ: extra de sūma tri.
et fide catho. cap. j. Secdo est ibi p̄sentia setōz
angelorū. Unde de conse. dist. ij. capi. Quid sit.
Et sunt verba Grego. in omelia paschali. Quis
inquit fidelium habere dubium possit vt i ipsa
imolationis hora ad sacerdotis vocem celos
aperiri: et in illo iesu chrisi mysterio angelorū
choros adesse. Tertio est ibi p̄sentia sanctarū
animarū. Unde Hieronymus cōtra vigilantīū
sanctorū reliquias reprobatem. Anime inq̄
sanctorū in hoc comitantur xpm quocūq; ierit.
iuxta illud 2poc. xij. cap. hī sequunt agnum
quocūq; ierit. Quarto est ibi p̄ntia matris xpi
que est regina virginū atq; virtutū. Nam cum
s̄m Hierony. officium associandi xpm sit offiū
virginum: iuxta illud 2poc. Virgines enī sūt
et qd mater dei sit virgo virginū: seq̄ qd ipsa in
hoc sit specialissima p̄ncipalis. Est insuper hoc
sacramentum dignius oibus sacramētis re/
spectu quatuor p̄uilegiōz quorū primū dicif.
Gratie quia confert maiorem gratiā q̄ cetera
sacramēta. Unde Dionysius d̄ angelica ierar/
chia cap. ij. dic. Eucharistia est p̄fectio p̄fectio
num spiritualiū et non est vltra ipsum laudan/
dum aliqd sacramentū. Aliud p̄uilegiū dicif
veritatis. nā in ceteris sacramētis inuenitur
sacramentū frequēter sine re sacramenti: vt cū
quis ad sacramentū fictus accedit. hic autē res
sacramenti semp est cū sacramento quātūcūq;
fictus conficiat: qz semp est ibi et vere corp⁹ xpi
Aliud p̄uilegiū dicif durabilitatis: qz oia eccle
sie sacramenta habent naturā successiuā cū
transiant cū vsu. Istud autē sacramentum est p
manens cū tam diu maneat sacm istud: vt no
tat in. iij. sententia: quādiu spēs durare p̄rit.
Aliud p̄uilegiū dicif glorificationis: qz alia
sacramenta ordināf ad gratiam quā recte figu
rant. Istud autē sacramentū ordināf ad gloriā.
quia dicit beatus Diony. d̄ angelica ierarchia
cap. j. Sicut noticia diuināz scripturāz est no
bis imitatio future contemplationis in patria

ita sumptio diuine eucharistie est imitatio illius fructus beatificet: qz satiabunt sancti cum apparuerint in gloria eius: et ideo dicit saluator Luc. xxij. ca. Non manducabo illud donec impleatur in regno dei. Sed ad maiorem veritatem habendam dici potest qz baptis-

mus excedat alia sacramenta ratione efficacie. vñ Ambrosius dicit in libro de sacra. Per aqua baptismi transit de terrenis ad celestia sicut notat de consec. dist. iij. c. p. aqua. Et l. p. firmatio excedat ratione conferentis: qz a solo epō confert: vt habet de p. dist.

v. ca. manus. Et l. etiam matrimonium excedat ratione signi qui significat coniunctionem christi ad ecclesiam per unionem diuine et humane nature. extra de bigamis. c. debuit. tñ excedit eucharistia ratione dignitatis et sanctitatis vt his rationibus responsum est. Cñ de p. dist. ij. ca. Nihil sic dicit. Nihil in sacrificijs maius esse potest qz corpus sanguis christi: nec ulla oblatio hac potior est: sed hoc omnes precessit. vñ saluator ipse paulo testante in epistola hodierna etiam ait vbi dicit. Hoc facite in meam commemorationem scz glorie mee.

Expositio literalis.

Egressus est iesus. hic incipit euangelista describere christi passionem et mortem. ipsa autem fuit per iudeos inchoata: per gentiles consummata: sñ qz xps predictus erat Math. xx. cap. filius hoīs tradet primis sacerdotibus et scribis et condemnabunt eum morte et tradent eum gentibus ad illudendum et flagellandum et crucifigendum. Et ideo euangelista primo ostendit qd christus a iudeis sit passus. Secundo quid a gentibus: sequenti cap. ibi. Tunc ergo apprehendit. Prima in tres qz primo describit euangelista qualiter xps a ministris iudeorum fuit captus. Secundo qualiter a ministris fuit pontificibus traditus: ibi cohors quoque. Ter-

tio qualiter a pontificibus coram pilato est accusatus: ibi adducunt ergo. Circa primum euangelista tria describit. Primo proditoris locum. Secundo proditoris apparatus: ibi. Judas g. Tercio animam christi ad sustinendum preparatum: ibi.

Jesus itaqz sciens. Circa primum sciendum qd christus iuit ad locum extra ciuitatem ad quemiciebat ventur: proditor remittit ostenderet se uoluntarie subire mortem et hoc est qd dicitur. a. Et egressus est. trans torrentem cedron: nomen ē torrentis inter ciuitatem et montem oliueti.

currens per vallē iofaphat que est iter media: et dicebatur ille torrentis cedron eo qd in ripa illius fluminis siue illius torrentis nascebantur multæ cedri. hic enim fluminis appellat torrentis pro eo qd ad modum torrentis quadoqz habebat aquas quadoqz non. b. Abierat ortus. et sic erat locus clausus conueniens ad capiendum illos qd essent intra ipsum. c. In quem introiuit ipse et discipuli eius: offerens se captiui. d. Sciebat autē et iudas qui tradidit eum locum. Ex quo patet aptitudo loci ad capiendum christum ex tribus. Prima quia erat a ciuitate remotus et ipsi querebant eum capere sine strepitu turbarum: vt habet Math. xxj. c. Secunda quia erat clausus. Tercia quia proditor cognitus. e. Judas ergo. hic describit proditoris apparatus: quia iudas de tribus se munuit. Primo de magna societate forti et autentica. et ideo dicitur. f. Cum accepisset cohortem. s. militum a preside assignatam vt sic multitudine populi si supueniret non auderet impedire eius proditorē propter iusticie publice timorem. g. Et a pontificibus et phariseis ministros: vt sic haberet fulcrum ab utraque curia. s. pontificis et imperatoris. Secundo munuit se iudas de lumine contra noctis tenebras: qd notat cum dicit. Venit illuc cum laternis et facibus. Tercio munuit se de armis si uellent eius proditori resistere. Ideo subdit et armis. b. Jesus itaqz. hic ostendit promptitudinem christi

ad patientiam: se non occidit. ibi. Simon tra- h. Jesus tra- eum procella- missete appa- q. suuoluntate- tus est: quia ci- ret omnia su- vt declaraf p- cap. non se oc- tant sed mag- rebus eū ol- iuit. b. Re- derunt ei Jesu- Virtute enim- unitatis faci- q. uenietes a- piendum eum- mo non cog- rent eum et- discipulos o- nerat ad tra- eum. unde i- das qui tra- ostenderet- ex quo eis e- dere et non- etiam mani- d. Ut ergo- sum et cecid- omnes prob- dere. Omni- dinatione v- eius per pr- per captio- e. Iterum- tis? Hoc fuit- gatione: qui- uir de loc- raria capti- nazarenun- nec capere- g. Dixi vo- ipsius notie- quod subdi- hos abire. q- me capiend- quid mali- dixit prece-

parascēues

ad patiendū: & hoc dupliciter. Primo qz xps se non occultauit. Secdo qz defensione phibuit ibi. Simon ergo. In prima igitur parte dī sic. h. Iesus itaqz sciens oīa q̄uentura erant sup eum. processit & dixit. a. Quē queritis? ex q̄

processit & dixit eis. Quē queritis? responderūt ei: b. Iesum nazarenum. Dicit eis iesus: Ego sū. Stabat autem & iudas qui tradebat eum cum ipis: c. Ut ergo dixit eis. Ego sum: abierunt retrosum & ceciderūt in terram. Iterum ergo interrogauit eos. Quē queritis? Alii autēz dixerunt. Iesum nazare-

um. vnde subditur. c. Stabat autem & iudas qui tradebat eum cum ipis. vt p hoc scdo ostenderetur qd de voluntate sua caperetur: q̄a ex quo eis erat incognit? poterat ab eis recedere & non solum potuit hoc per predicta: sed etiam manifestius per hoc qd subditur.

d. Ut ergo dixit eis: Ego sum abierūt retrosum & ceciderunt in terram. Si enim vno vbo omnes prostrauit: de facili poterat ab eis euadere. Omnia enim ista facta sunt ex diuina ordinatione vt declararetur virtus diuinitatis eius per predicta sicut fragilitas humanitatis per captionem eius sequentem & passionem.

e. Iterum ergo interrogauit eos. Quē queritis? Hoc fuit facto intervallo a prima interrogatione: quia q̄d diu iacuerunt prostrati nō mouit se de loco vt magis declararetur sua voluntaria captio. f. Illi autem dixerunt Iesum nazarenum. non enim cognoscere poterāt euz nec capere donec ipse vellet. propt hoc subdit.

g. Dixi vobis quia ego sum. & tunc habuerunt ipsius noticiam & capiendi eum licentiam pp̄ quod subditur. h. Si ergo me q̄ritis finite hos abire. quasi dicat sicdo vobis potestatem me capiendi: tū meis discipulis nō facietis aliquid mali. i. Ut impleretur sermo. quem dixit precedenti capitulo.

k. Quia quos dedisti mihi non perdidit ex eis quēqz. Istud enim verbum dixerat Iesus non tū de salute spirituali: sed etiam de salute corporali eorum: qd patet ex hoc qd inde excipit iudam qui pditus est & spiritualiter & corporaliter: quia ex desperatione se su

spēdit: & ideo euāgelista applicans verbum predictū ad perditionē corporalem nō discēdit ab intentione littere.

l. Simon ergo. hic ostendit p̄mitudo christi ad patiendū: ex hoc qd defensione phibuit: & hoc qd dicitur.

m. Respondit iesus. Dixi vobis qz ego sū. Si ergo me queritis finite hos abire: vt impletur sermo quē dixit: quia qd dedisti mihi: nō perdidit quēqz. Simon ergo petrus hñs gladium eduxit eum: & percussit pontificis seruum: & abscidit auriculā ei⁹ dexterā. Erat atqz nōmē suo Malchus.

dicunt hic aliqui qd discipuli emerāt gladios de precepto domini s̄m qd habetur Luc. xxi. capi. Ubi dicitur sic. Et qui non habet vendat tunicam suam et emat gladium. Sed non est verisimile: quia ibidem dicitur qd apostoli statim responderūt. Ecce duo gladij hic: & Christus dixit. Sufficit ex quo patet qd ante illos gladios habebant. Dicendum igitur qd apostoli fuerunt p̄catores. in p̄fatione autem oportet aliquando retia cum parillis affigere: et cum particis nauticas dirigere. Et ideo in talibus & cum similibus vsus magnozū cultellorū est necessarius: qd probabile est qd aliqui de apostolis illos cultellos sibi retinuerant ad scindendum cibaria: vnde etiam cum illis carnes agni paschalis conserauerant. Petrus autem vnū ex illis retinuerat apd se: quia erat magis promptus ad defensionem sui magistri q̄ alij.

n. Et percussit pontificis seruum qui magis de prope se ingerebat ad Christum capiendū. Et abscidit auriculam eius dexteram. credidit eum magis ledere: & diuina ordinatione icus declinauit. Ideo sequitur.

o. Erat autem nomen serui Malchus. hoc addit euangelista ad ostendendum certitudinem rei geste exprimendo propria nomina.

a Dixit ergo Iesus Petro. mite gladiū tuū in vaginā quasi dicat noli vti ad defensionem meam: et subditur causa. b Calicem quē dedit mihi pater nō vis ut bibā illū quasi dicat passio nem quā ordinavit pater celestis ad salutē huma ni generis debeo patienter tollera re: et iō nō est loc⁹ defensionis et resi stentis: sed magis patientie.

c Cohors autē et c. hic ostēdit quali ter xps a militris cōprehensus pon tificibus presenta tur. Et diuidit in duas: qz primo de scribitur ipse pre sentatio Anne: se cūdo Cayphe: ibi: Et misit eum An nas. Hic i duas: qz pmo ponit xpi presentatio. Secū do eius examina tio ibi pōtifer er go. Hic adhuc in duas: qz primo de scribitur predicta presentatio. Secū do incidēter ponitur Petri pzia negatio ibi: Sequēbat autē: Hic p sic. c Cohors quoqz. s. militum. d Et tribunus qui eis pre erat: et illi erāt gētiles. e Et mistri iudeoz. isti erāt iudei. e Cōprehēderūt Iesus rex quo pa tet obstinatio eorum quia non fuerunt auersi a suo malo: visis predictis signis: sed magis attri buebant artibus magicis. f Et ligauerunt eum: quasi morte dignum illi enim qui reputa bantur morte digni iudicibus presentabantur ligati. g Et adduxerunt eum ad Annāz pri mum. i. primo: cuius causa subditur. h Erat enim socer Cayphe: et quia eundo ad domum. Cayphe habebant transire ante domum eius propter eius reuerentiam. Alia autem ratio fuit qz pō tificatus tunc singulis annis vendebatur: isti duo scilicet annas et Cayphas quasi alternatim erant pontifices: propter qz quasi pontifex ha bebatur quia anno precedēti fuerat Tertius ra

Dicit ergo Iesus. Pe tro Mitte gladiū tuū i vaginā. Calicē quē dedit mihi pater non vis ut bibam illum. Cohors autē: et tribunus: et ministri iudeorum: comprehenderunt Ie sum et ligauerunt eum: et adduxerunt eum ad Annam primum. Erat enim socer Cayphe qui erat pōtifer anni illi. Erat autē Cayphas q consilium dederat iudeis: quia expedit vñ hoiem mori pro popu lo. Sequēbatur autem Iesum Symon petrus

tio est ut christus coram iudicibus pluribus cō demnatus videretur magis dignus morte.

i Qui erat pontifex anni et c. Ista sunt exposi ta supra. xj. ca. k Sequēbatur. hic interponit prima negatio Petri cum dicitur. k Seque batur iesus Symō

Petrus et alius di scipulus. s. Joan nes: licet enim isti sicut et alij fugisset primo tamen pos tea secuti sunt ie sum: quia feruentiores erant alijs. l Discipulus autē ille erat notus ponti fici. Hic alij qd Joānes erat peri tus et pp hoc habe bat noticiā cū pōti fice: hoc nō ē ve risimile: qz pica tor erat: de navi a christo vocatus fuerat ut habetur math. iij. ca. Un de dicit Hierony m⁹ in epistola sua ad Paulinū: Joā nes rusticus pica

tor indoctus et c. Et iō alia fuit cā sue noticie cū pōtifice: qz forte missus a pte suo pluries porta nerat pisces ad domū pontificis: vel forte quia aliqd de cognatiōe ei⁹ ibide hñebat: et aliqua alia cā quā aliq assignāt qz dēcederat d dauid: et sacerdotes habebant istas geneologias. m Et itroiuuit cū iesu in atriū pōtificis: pp no ticiā pdictā pmissus ē intrare. n Pet⁹ at sta bar ad hostiū foris: tanqz icognit⁹: an pp Joan nē pmissus ē intrare. o Dixit ergo Petro an cilla hostiaria nūqd et tu ex discipulis es hois istius. quasi dicat v⁹ qz sic vidit eum timide in trantem: sic habuit de eo suspitionē. p Dixit ille nō sum: ex quo pz fragilitas Petri: qz ita ci to negauit: ad vocē vñius mulieris: qnō loq barur acris: nō. n. dicebat es tu de familia hui⁹ pditoris et aliqd hmoi⁹ hōis isti. qsi cōpassi ue loquendo: q Stabāt autem hui⁹ et ministri ad p⁹inas: qz frigus erat sicut solet eē i maritio post mediam noctem. Et calefaciebam se et c.

a Pontifex vo tior: diuiditur in examinatio. b Tertio repebe dijss. circa pau a iudeis seductor hōis: doctor tal sedocrie. Jo eca minar⁹ fuit d vtr qz hoc est qd d a Pontifex ergo interrogauit Iesū dicit autē Anna pontifex: nō quā esset actus: sed qu ante fuerat: et qu socer erat ponti cis: vt dictum ē b Et de discip suis. vt viderē possēt eū dep⁹ dere qz fuisset eo seducti. c Et de doc eius. ad viderē sitare vel c tra legem. d Christi respon boni poterat cipaliores in sua presentia spondit ostēda etas: d sana: eo cum dicit do et docri doceat non in auditorum re eos qui audi nium eoz: sū meum dictu contrariū. huius respo primo per hroz dedin b Sic respo sceleris acc pontificem i Respon k Simale malo: i. pote

a Pontifex vo. hic ponit Christi examina-
tio: et diuiditur in tres. quia primo ponit dicta
examinatio. Secundo xpi responsio ibi. Dicit ei iesus
Tertio reprehensionis reprobario ibi. Hec cum
dixisset. Circa primum sciendum quod xps reputabat

a iudeis seducto-
rum: et doctor fal-

se doctrine. Jo exa-
minat fuit d vtro-
qz: et hoc est qd dicitur

a Pontifex ergo
interrogauit Iesu
dicens ante Annas
pontifex: non quia
esset actus: sed quia
ante fuerat: et quia
focer erat pontifi-

cis vt dictum est.
b Et de discipulis
suis. vt videret si
posset eum deprehē-

dere qd fuissent ab
eo seducti.
c Et de doctrina

eius. ad videndum si possent ibi inuenire fal-
sitatem vel calūniam: et aliquod dictum con-
trarium legem. d Respondit ei Iesus. Hic ponit

Christi responsio: De discipulis autē suis nihil
boni poterat pro tunc bene respondere: qz p-
cipaliorum inter eos statim audierat ipsum in
sua presentia negasse. Sed de doctrina sua re-

spondit ostendens qd non erat mala vel suspe-
cta: sed sana: qd declarat ex duobus. pmo ex lo-
co cum dicitur. e Ego palam locutus sum mū-

do et c. doctrina suspecta in angulis et lateribus
docebat non in loco publico et sacro. Secundo ex
auditorum testimonio dicens. f Interroga

eos qui audierunt et c. q. d. paratus sum testimo-
nium eorum subire qd est sibi magis credibile qz
meum dictum: qz quis sibi veritatem deberet cō-

trariū. g Hec cum dixisset. Hic ponitur
huius reprehensionis reprobario: et hoc duplici
primo per factū cum dicit vnus assistens mini-

stroz dedit alapam iesu. scdo per verbū. h dicit
h Sic respondes pontifici: Ille enim mister
fecleris accepit responsez iesu quasi notatqz
pontificem de stulta interrogacione.

i Respondit iesus. humilitate veritate ostēdo.
k Si male locutus suz testimoniū perhibe d
malo. i. potes perhibere: et non me iniuste per-

cutere. Sed hic videtur qd christus fecit cōtra
doctrinam suam: quia i. Satth. v. cap. dicit. Si
quis percuterit te in maxillaz dexteram prebe
ei et alteram: ipse autē hoc non fecit: sed magis p-
cutientem se corerit. Dicendum quod illud xpi p-

ceptūz plura alia
que ibi ponuntur
non dantur abso-

lute: s; qd dicit An-
gustinus: magis
bim preparationē
animi quia homo
debet habere ani-

miū semp prepa-
ratum ad hoc faci-
endum vbi videt
s expedire ad ho-

nozem dei et vtili-
tatem ecclesie: alis
autem nō. imo ali-
quando expedit i-

iuriantibus respō-
dere ad ipsorum et
aliorū instructio-

nem sicut fecit hic Christus et aliquando etiam
scō resistere ne def occasio malis male agēdi.
l Et misit. Hic ostenditur qualiter Christus

presentatus est Cayphe et diuiditur in duas: qz
primo describitur dicta presentatio. Secdo sub-
ditur scda et tertia Petri negatio ibi. Erat autē

In pma igitur parte dicitur sic. l Et misit eū
Annas ligatum. quasi morte dignum. et iam co-
ram eo condēnatus. m Ad Caypham ponti-

ficem. Tum quia ad ipsum pertinebat princi-
paliter Christi examinatio. Tum vt videretur
xps magis morte dignus: qui fuisset coram iu-

dicibus pluribus condēnatus. Sciendum tñ
qd Joānes hic docet qualiter Cayphas eū exa-
minauit: et qualiter Cayphas vestimēta sua sci-

dit et qualiter in domo eius illusos fuit: qz alij
euangeliste hoc sufficienter expresserant.

n Erat autem. Hic reuertitur euangelista ad
narrandum denegaciones Petri: et ideo quasi
eadem verba que dixerat in fine prime nega-

tionis reassumit dicens. n Erat autē simon
petrus stans et calefaciens se. Ille enim q nar-
rat hystoriam aliquaz quando occurrunt aliqua
incidentia narranda interrūpit principale ad
illud incidēs narrandū quo facto reuertit ad
propositum: et sic facit hic Joannes vt dictū est.

a Dixerunt ergo ei ministri ad igne stantes.
b Nunquid tu ex discipulis eius. q. d. sic ga
videbant eum timidum et pauidum. c Negavit
ille et dixit: Non sum. De ista secunda negatio petri
videt Matthei. Tradicere Joani: primo quo ad
personam quod dicit ipse
secundo negasse ad
vocem alterius an
cille. Matthei. xvj
cap. Joannes aut
hic dicit quod fuit ad
vocem ministroz
ad ignem stantiu
Secundo quo ad lo
cum quia Matthei.
dicit quod secundo nega
uit i exitu ianue: b
audicitur quod sit
ad ignem: propter quod sciendum quod principalis in
tentio evangelistarum erat exprimere trinam
Petri negationem: et in hoc omnes conveniunt.
De personis autem accusantibus: seu de nega
tionis loco non erat eorum principalis inten
tio et probabile est quod multi ad verba Petri co
currebant circa eum: et consimilia verba dice
bant improperando ei magistrum suum: et ideo
vnius evangelistarum exprimit vnam personam
accusantem: et alius aliam: et uterque dicit verum
unde secundum veritatem historie videtur quod prima
negatio sit facta ad vocem ancille hostiarie
Petri domum intrante. Secunda autem ne
gatio facta est in domo: quia post primam ne
gationem Petrus timuit diu stare inter iudeos
propter quod voluit exire: et tunc alia ancilla
videns eum timidum accusavit eum: et simul
in hoc concurrunt illi qui ad ignem stabant:
et idem dicebant eum illa ancilla: propter quod
Matthei. dicit quod ad vocem ancille alterius ne
gavit. Joannes autem ministros concomitan
tes exprimit. Item Matthei. dicit quod negavit ip
so exeunte ianuam. id est volente exire: et ad hoc
se preparante propter timorem ut dictum est:
quia tamen adhuc erat in domo nec ab igne lo
ge recesserat. Ideo dicit Joannes quod prope
ignem facta est illa negatio. Tertia autem ne
gatio facta est multis eum accusantibus et con
currentibus propter predicta tamen inter illos
erat principalis vnius servus pontificis. propter
quod Joannes illum exprimit tacendo de alijs
Ideo subditur.

et calefaciens se. Dixe
runt ergo ei. Nunquid
tu ex discipulis eius
es? Negavit ille. et di
xit: Non sum. Dixit ei
vnius ex servis pontifi
cis cognatus eius cui
abscidit Petrus auri

b Dicit ei vnius ex servis pontificis cognatus
eius cuius Petrus abscidit auriculam. et
ideo acius ceteris eum accusabat: in accusa
tionis sue assertionem adduxit facium prece
dentis: cum dicit.

culam. Monne ego te
vidi in orto cum illo.
Iterum ergo negavit
Petrus. Et statim gal
lus cantavit. Adducit
ergo Iesum a Caypha
in pretorium. Erat autem
mane. et ipsi non intro

e Monne ego te
vidi in orto cum
illo: quasi diceret
sic.

f Iterum ergo
negavit. Aliqui
autem volentes ex
cusare Petrum di
cunt quod non nega
vit eum ex timore
mortis: sed ex amo
re nolens ab eo se
parari: sed semper

eum sequi. Sciebat enim quod si diceret se esse di
scipulum eius statim ab eo separaretur: sed hoc
est contra verba domini ut patet. xij. cap. Ubi
exprobrauit Petro dicens. Animam tuam pro
me pones: quod fuit dictum negative: sicut fuit
ibidem expositum. et ideo patet quod Petrus ne
gavit timens animam suam exponere pro christo
ideo subditur.

g Et statim gallus cantavit. s. secunda vice:
quia post primam negationem semel cantavit
gallus: sed Petrus timore perturbatus non per
cepit secundum quod fuit expositum. Matthei. xvj. cap.

h Adducunt ergo. Hic ostenditur quali
ter Christus a iudeis coram Pilato accusatur:
et dividitur in tres: quia primo describitur christi
presentatio. Secundo presentari examinatio
ibi. Exiit ergo. Tercio innocentie Chri
sti declaratio. Et cum hec dixisset. In prima
parte dicitur sic.

h Adducunt ergo Iesum ad Caypham in
pretorium. id est a domo Cayphe pontificis ad
domum Pilati prefidis: ad quem pertinebat
iudicium in causa sanguinis: et locus ubi iudi
cabat pretorium vocabatur. Aliqui autem li
bri male habent ad Caypham: quia in domo
Cayphe iam erat Christus: nullus autem ad
ducitur ad locum in quo est. Propterea Joan
nes scripsit in greco hoc evangelium: et ideo
pro veritate textus habenda: recurrendum est
ad grecum: in greco autem ponitur a Caypha
Et ideo sequitur.

i Erat autem mane. Hoc addit evangelista

ad ostendendum
guinem Iesu
bant sententiam
a Et ipsi non in
contaminarentur
et tamen non time
bant inquirari ex
procuratioe mor
tis innocentis: ex
quo patet eorum su
spicio villosa.
b Sed ut man
ducant pascha
id est agnos pas
nes: qui a iudeis
comedebantur in
pascha per septi
dies. non enim er
licius illos con
dere nisi perso
mundis. et ideo
paschalis man
cationem non
telligitur hie
dicunt greci
cedenti. sequi
c Exiit ergo
tior: hoc dupli
coram iudeis.
Introduit iteru
c Exiit er
enim non aud
suas observatio
deferre exiit
d Erxit
fas hominem
signum damni
quia non erat
re aliquem: ni
suam: et habet
tur Actuum.
fuder ab imp
luit modum
e Respon
hic malefacte
diligenter ex
dignum mor
examinatione
f Dicit ergo
et eorum resp

parascenes

ad ostendendum quantum iudei scitebant sanguinem Iesu christi qui summo mane querebant sententiam de eius morte dari.

a Et ipsi non introierunt in pretorium ut non contaminarentur ex ingressu hominis gentilis et tamen non timebant inquinari ex procuratioe mortis innocentis: ex quo patet eorum spiritus vana.

b Sed ut manducarent pascha. id est azimos panes: qui a iudeis comedebantur in pascha per septem dies. non enim erat licitum illos comedere nisi personis mundis. et ideo per paschatis manducationem non intelligitur hic comestio agni paschalis: ut male dicunt greci: quia illud comederant die precedenti. sequitur.

c Eruiit ergo. hic ponitur Christi examinatio: hoc dupliciter: quia primo examinatur coram iudeis. Secundo ad partem sine ipsis ibi. Introiit iterum. In prima parte dicitur sic.

c Eruiit ergo Pilatus ad eos foras. Iudei enim non audebant domum eius ingredi ne suas observationes violarent: ideo volens eis deferre eruiit ad eos.

d Et dixit quia accusationem assertis aduersus hominem hunc: videbat enim ligatum. In signum damnationis. ideo querebat de causa: quia non erat consuetudo romanis condemnare aliquem: nisi prius audirent accusationem suam: et haberet locum se defendendi: ut habetur Actuum. xxi. cap. Et ideo Pilatus qui erat iudeus ab imperatore romano illic missus voluit modum romanorum tenere.

e Responderunt et dixerunt ei. Si non esset hic malefactor etc. quasi dicat nos eius factum diligenter examinavimus: et invenimus eum dignum mortis: ac si dicerent non oportet aliam examinationem facere.

f Dicit ergo eis Pilatus. quasi indignatus ex eorum responsione: quia sciebat eos ipsum p

invidia tradidisse: ut habetur matth. xxv. ca. **g** Accipite eum vos et secundum legem vestram iudicate. quasi diceret si sufficit vestra examinatio sufficit et vestra sententia. Sciendum enim quod romani aliqua minora iudicanda dimiserant iudeis: sed non poterant pro talibus inferre penam mortis: quia romani retinuerant sibi causam sanguinis: et ideo per hanc responsionem inhibebat inferre christo mortem. Ipsi autem non poterant vitam eius sustinere: et ideo rennerunt hoc accipere dicentes.

h Nobis non licet interficere quemcumque. Ut sermo Iesu impleretur quem dixit significans quia morte esset mortiturus. Introiit ergo iterum in pretorium pilatus et vocavit iesum et dixit ei.

i Ut sermo Iesu impleretur quem dixit etc. Christus enim predicans mortem suam apostolis matth. xx. cap. Dicit quia principibus sacerdotum traderetur gentibus ad illudendum et crucifigendum. et hoc fuit impletum per hoc quod rennerunt iudicium: et dimiserunt ipsum pilato quod erat gentilis iudicandus: et sine executione ius militibus.

k Introiit ergo. hic ponitur examinatio Christi in secreto: et dividitur in tres: quia primo ponitur Pilati interrogatio. Secundo christi responsio ibi. Respondit Iesus. Tercio Pilati obiectio ibi. Dixit itaque. Circa primum sciendum quod iudei cum tumultu irrationabili petebant mortem Christi: propter quod Christus non respondebat: secundum illud Ecclesiastici. xxxij. Ubi non est auditus non effundas sermonem: propter hoc matth. et mar. dicunt quod cum accusaretur a principibus sacerdotum nihil respondit: propter quod Pilatus intrauit pretorium quod erat in domo: ut ibi Christum magis pacifice examinaret extra tumultum iudeorum qui non audebant intrare pretorium ut dicitur christus d. tribus fuerat accusatus coram eo: ut habetur Luc. xxiij. c. Hic invenimus fuerentem gentem nostram: et prohibentem tributa dari Cesari: et dicentem se christum regem esse. Pilatus autem de duobus primis non

inferre penam mortis: quia romani retinuerant sibi causam sanguinis: et ideo per hanc responsionem inhibebat inferre christo mortem. Ipsi autem non poterant vitam eius sustinere: et ideo rennerunt hoc accipere dicentes. Nobis non licet interficere quemcumque. Ut sermo Iesu impleretur quem dixit significans quia morte esset mortiturus. Introiit ergo iterum in pretorium pilatus et vocavit iesum et dixit ei.

ontificis cognat
it auriculam. et
abatur: in accusa
it factum prece

Nonne ego te
idi in orto cum
lor: quasi diceret
ne.

Ierum ergo
negavit. Aliqui
mures volentes ex
culare Petrus
cunt quod non nega
uit eum ex timore
mortis: sed ex amo
re nolens ab coles
parari: sed semper
si diceret se esse di
pararetur: sed hoc
parat. xii. cap. Ubi
e. Animas tuam pro
m negat: sicut hui
parat quod Petrus ne
m exponere propro

it. secunda vice
nem semel canavit
perturbatus non per
matth. xxi. cap.

ostenditur quali
Pilato accusatur:
rimo describitur xpi
sententi examinatio
innocentie Christi
ce dixisset. In prima

um ad Caypham in
Cayphe pontificis ad
ad quem pertinebat
minis: et locus ubi indi
rur. Aliqui autem li
pham: quia in domo
tior: nullus autem ad
o est. Propterea Iosue
e euangelium: et ideo
enda: recurrendum est
nem ponitur a Caypha

hoc addit euangelista

curant inquirere: quia de primo scz de subuer-
sione obseruationum legalium non curauit:
vtrū esset verum vel falsum: quia non erat in-
dens: sed gentilis. Scdm cognouit esse falsum
per famam publicam: quia audierat xpi respo-
sionez qua iudeis

de hac materia re-
sponderat. **Mat.**
xxij. cap. Reddite
que sūt Cesaris ce-
sari &c. sed de tuo
qd videbat eē cō-
tra honorem im-
peratoris inquisi-
uit. **scz de regno:** qd
Imperatores ro-
mani nomē regni
a iudeis abstule-
rant: vt frangerēt
eorz superbiam: et
tollerent rebellan-
di occasionem: et
ideo q̄siuit a xpo.

a Tu es rex iudeoz. **q. d.** Hoc est vtz qd tibi
imponis. **scz qd velis tibi vsurpare regnum?**
b Respondit Iesus. Hic ponitur Christi re-
sponsio in qua pmo examinauit Pilati inter-
rogationē dicens. **c** A te metipso hoc dicis
an aliq. **q. d.** concepisti hanc opinionē de me
per teipsum. **d** Respondit Pilatus: Nūq̄
ego iudeus sum? **q. d.** ex me non concepisti: quia
non sum iudeus & sic non possum inuestigare
ex libris iudaicis quis debeat esse rex eoz: sed
hoc ad peritos legis pertinet. ideo subditur.
e Sens tua & pontificens tui tradiderunt te
mibi. accusantes te super hoc. **f** Quid fecisti?
quasi. **d.** Vide q̄ tu sis in aliquo culpabilis: ex
quo illi qui sunt de gente tua & tante auctoritatis si-
cut sunt pontificens te accusant. **g** Respon-
dit iesus. Examinata interrogatōe Pilati: iesus
primo respondit ad questionē pmo factam: de
vsurpatione regni temporalis. **h** Regnum
meū non est de hoc mūdo. non enim negat se
eē regem: sed magis concedit: q̄m veritatem
ipse erat rex regum. Ceterū ad tollendū occa-
sionem calūnie temperat suam responsionem
dicens: q̄ non querit huius mundi temporale
dñationem: qd probat consequenter dicens.
i Si ex hoc mundo esset regnum meum mi-
nistri mei &c. Omne enim regnum tempoz

le habet infirmitatem non solum ab ipso rege
cum sit vnus solus homo: sed etia a ministris
contra aduersarios pro ipso pugnantibus: qd
non querebat Christus: & sic patet q̄ ianiscē ad
questionē ostendendo q̄ non querebat inter

iudeos tēporales
dñationē: verū nō
q̄ cōcesserat se eē
regē: ideo pcludit
h. Nūc autē regnū
meū non est hinc
id est quātū ad tē-
poralia ista querē-
da. **Scz hoc vide-
tur qd dicit psal. xlvj**
Rex ois terre de-
ip̄e at ē verus de-
sicut verū hō: q̄ re-
gnū eius est de h
mūdo. Dicendū
q̄m veritatē di-
uinitatis oia sunt
subiecta xp̄o tamē

quantū ad humanitatē in pmo aduentu suo nō
venit ad dñandū tpalia: & magis ad seruiendū
& patiendū: sic p̄ q̄ sufficient excludit illd qd
sibi imponebat de vsurpatōe regni iudee: q̄ nō
hiebat qd de ip̄o: nisi inquātū hō & p statu p̄nti
in quo erat: qd ad p̄mū eius aduentū p̄inebat.
l Dixit itaq. hic ponit pilati obiectio: sic enī
visum est q̄ xps in sua rñsione cōcesserat se esse
regem: sed dixerat regnū suū non esse hinc. id
Pilatus ad plenū verba eius nō intelligens ac-
cepit p̄ ip̄sum esse regē alicuius regni de q̄ nō
intromitterent se romani: sed q̄ xps p̄ h̄ intel-
ligeret regnū celestē: spūale non intellexit. &
ideo voluit scire magis determinate pcludēs
ex verbis xp̄i predictis. **m** Ergo rex es tu?
quasi. **d.** ex quo cōcedis te eē regē regni nō p̄-
nentis ad dñū impatoris: declara magis qd
sit illud regnū. **n** Rndit iesus. pmo pclusio-
nem factā pcedendo dicens. **o** Tu dicis qz
rex ego sum. & ita est fm veritatē: sed p̄nter de-
clarat huius regni pditionē dicēs. **p** Ego i
hoc natus sum. tpaliter. **q** Et ad hoc venit in
mūdo: p carnis assumptionē. **r** Ut testimo-
niū phibeā veritatē: docendo & radicando ve-
ritatē de diuinis i cordibz fidelibz. **s** Ois q
est ex veritate. pma que deus est: nō solū p crea-
tionem: sed p imitationem & subiectionem.

a Audistis vocem
re obediendo:
ritualiter ego re-
pedicabit impo-
quo querebat
b Dicit ei Pila-
tus: Quid est ver-
tas: nō querit di-
finitionem verit-
tates querit qu-
est illa veritas cu-
ius virtute & par-
ticipatione homi-
nes efficiuntur d-
regno christi: In-
relexit enim po-
hoc in quoddam
generali aliquo
dominum existi-
extra communem
modum homin-
gatur determi-
veritas diuina
quam homine
christi est que
ritatis diuine
tus non expect-
causa: Ana est
visum est: Ipse
tere nisi de tem-
tens dimisit ill-
nem. Alia caus-
sti innocentia
q̄ tradidissent
termisā que li-
ad eius libera-
c Et cū hoc d-
innocentie Ch-
tus vellet eum
eius memorie
ue videlicet d-
sbatur eis a p-
vincas in m-
israel de terra
stium liberari
faciendum al-
d Ego nulla
dignam morte
nem de cuius
pidos dicens.

a Audis vocem meam: corde credēdo & ope
re obediendo: & per consequens in talibus spi-
ritualiter ego regno & tale regnū in nullo im-
pediebat imperatoris Romani dominium de
quo querebat Pilatus.

b Dicit ei Pila-
tus: Quid est veri-
tas? nō querit dif-
finitionem verita-
tis: sed querit que
est illa veritas cu-
ius virtute & par-
ticipatione homi-
nes efficiuntur de
regno christi: In-
telligit enim per
hoc in quoddam
generali aliquod
dominium existēs
extra communem

Audit vocem. ^a Dicit
ei Pilatus. Quid ē ve-
ritas? Et cum hoc di-
xisset iterum exiit ad
iudeos. Et dicit eis.
Ego nullas inuenio in
eo causam. Est autem
consuetudo vobis: vt
vnum dimittas vobis
in pascha. Vultis ergo

vultis ergo dimittam vobis regem iudeorum.
quasi dicat vos debetis hoc velle: Ad cuius in-
tellectum sciendum qd pilatus volens christum
liberare posuit eis sub disfictione de liberatio-
ne christi vel Barrabe: & de nullo alio: vt ma-

gis exprimit mat-
thei. xxvij. capitu.

dimittam vobis regez
iudeorum. Clamauerūt
rursū omnes dicen-
tes. Non hūc sed bar-
rabas. Erat autē. Bar-
rabas latro. Tūc ergo
apprehendit pilatus ie-
sum & flagellauit. Et
milites plectentes co-
ronas de spinis. impo-

Sciebat enim qd
consueverunt su-
am nullo modo
dimittere: Et al-
tera parte Barra-
bas erat ita pessi-
mus & populo odio
suis qd firmiter cre-
debat vt eius libe-
ratione nullo mo-
do vellent: sic per
cōsequens libera-
tioni christi con-

modum hominum & hoc est verum si intelli-
gatur determinate: & magis in particulari: ga-
veritas divina filio appropriatur: veritas per
quam homines in presenti efficiuntur de regno
christi: est quedam impressio & participatio ve-
ritatis diuine: huius autem questionis Pila-
tus non expectauit Responsonem duplici de
causa: Ana est quia erat de regno spirituali vt
visum est: Ipse autem non habebat se intromit-
tere nisi de temporalibus: & Ideo hoc aduer-
tens dimisit illius questionis per persecutio-
nem. Alia causa fuit quia iam perceperat chri-
sti innocentiam: & iudeorum malitiam sciens
qd tradidissent eum per inuidiam: Igitur pre-
termissa questione predicta voluit procedere
ad eius liberationem vt statim patebit.

c Et cū hoc dixisset. Hic cōsequēter ponitur
innocentie christi declaratio: cum enim Pila-
tus vellet eum liberare vt dictum est: occurrit
eius memorie modus cōueniens liberationis
ue videlicet de consuetudine iudeorum qua da-
batur eis a p̄sede in solennitate paschali vñd
vincas in memoriam liberationis filiorum
israel de terra egypti: & propt hoc voluit chri-
stum liberari per hunc modū: Et primo ad hoc
faciendum allegat christi innocentiam dicēs:
d Ego nullam in eo inuenio causam. scilicet
dignam morte. Secundo allegat consuetudi-
nem de cuius obseruatione sciebat eos esse cu-
pidos dicens. **e** Est autem consuetudo: &c.

sentirent: sed sacerdotes de ceperunt populū
inducētes eum ad petendū liberationem
Barrabe: & non christi: & hoc est qd subditur.
f Clamauerunt rursū: &c. sed Barraban: di-
mitte nobis.

g Erat autem Barrabas latro: scilicet publi-
cus & famosus: hoc addit Euangelista ad osten-
dendū eorum malitiam: qui ad procurandū
mortem christi petierunt latronis publici libe-
rationem: contra bonum publicum & contra ius-
titiam. **h** Tūc ergo apprehendit pilatus
hic consequenter Euangelista describit quid
passus sit christus a gentibus. Passus est autē
tria ab eis scilicet flagellationem: Illusionem: &
crucifixionem sūm qd p̄dixerat Saluator. Mat-
thei. xx. capitu. Tradent eum gentibus ad illu-
dendum & flagellandum: & crucifigendum: &
ideo euāgelista. Primo agit de illusionē & fla-
gellatione Secundo de crucifixione ibi: tūc er-
go tradidit. p̄tia in duas: qz p̄tio describit xpi
flagellatio & illuxio. Scdo circa h ostendit pi-
lati intentio ibi. Exiit iterum. Circa primum
sciendū qd pilatus vidit ex clamore eorum qd
nullo mō poterat dimittere Iesum oīno liberū
cum pace ipsorū. Et altera parte durum erat si
bi innocentes interficere: & ideo ad satisfaciē-
dū eis fecit xpi flagellari & illudi: Et hoc ē qd
dī. **h** Tūc ergo apprehendit pilatus Iesū &
flagellauit: nō p se ipz immediate sed p milites
suos & mistros. **i** Et milites coronas de spinis.

Idest de iunctis marinis ad modum spinarum
duris et acutis.

a Imposuerunt capiti eius: tanquam volenti^r re
guare et non potenti quod fecerunt ut eorum illu
sio responderet Iudeorum accusationi.

b Et veste purpu
rea circumdederunt
eum: Tali enim ve
ste utebantur re
ges.

c Et veniebant ad
eum et dicebant: Ecce.
Hoc totum factus
est in illusione.

d Unde sequitur.
Et dabant ei
alapas ut illude
rent factis sicut il
lusum signis et
verbis.

e Exiit iterum
Hic ostenditur cir
cta predicta pilati
intentio que erat
bona quantum ad

hoc quia predicta iusserat fieri ut iudei tali af
flictione christi essent faciat: sic consentirent
in eius liberationem sine morte: tamen per hoc
non excusatur a peccato: quia cum esset iudex su
per eos non debebat ei quem sciebat innocen
tem etiam minimam penam inferre: igitur Eua
gelista circa sequentia sic procedit: quia primo
declarat conatum pilati ad christi liberationem
Secundo iudeorum resistantiam ad eius con
demnationem ibi. Cum ergo vidissent. In pri
ma igitur parte dicitur sic. Exiit iterum pila
tus foras: ubi iudei stabant: quia domum eius
ingredi non audebant ut supra dictum est.

f Et dicit eis. primo allegans christi Innoce
tiam. g Ecce adduco eum vobis foras: post
quam diligenter examinavi eum et flagellavi
ad vobis satisfaciendum: ut cognoscatis quia
nullam in eo inuenio causam Secundo ostendit
ipsius punitionem iam factam ultra eum
dignum cum dicitur.

h Exiit ergo iesus. ex precepto pilati.
i Portans coronam spineam etc. Volebat enim
pilatus ut sensibiliter viderent qualiter fuisset
illus et flagellatus ut sic mouerentur ad con
spirationem.

merunt capiti eius: et
veste purpurea. circum
dederunt eum. Et ve
niebant ad eum et dice
bant. Ave rex Iudeo
rum. Et dabant ei ala
pas. Exiit ergo iterum
Pilatus foras: et dicit
eis. Ecce adduco vo
bis eum foras ut cognos
catis: quia nullam in
uenio in eo causam. Exi
it ergo Iesus portans
spineam coronam: et pur

k Et dicit eis. Ecce homo quasi dicat et si tu
aliquo male egisset: tamen ultra condignum pu
nitus est: ideo deberet vobis sufficere.

l Cum ergo vidissent. hic ponitur iudeorum
resistentia: et hoc dupliciter primo per irrationabilem clamorem:

Secundo per rationem ibi: Responderunt iudei: in
prima parte dicitur sic.
l Cum ergo vidissent eum pontifices et mini
stri clamabant dicen
tes. Crucifige crucifige eum. Dicit eis Pilatus.
Accipite eum vos: et crucifigite. Ego enim
non inuenio in eo causam. Responderunt ei
iudei. Nos legem habemus: et secundum legem de
bet mori: quia filius dei

sufficit: sed petimus quod moriatur. o Dicit eis
pilatus: Accipite etc. derisorie et indignanter
hoc dixit: quia non habebant potestatem iudi
candi aliquem ad mortem ut supra dictum est:
et est similia modum loquendi ac si diceret: Si ha
beretis potestatem dare mortis sententiam ci
to et sine causa faceretis sed ego hoc agere nolo.
Ideo sequitur.

p Ego enim non inuenio in eo causam: dan
di talem sententiam.

q Responderunt. videntes iudei quod Pilatus non ac
quiesceret eorum clamori: in ceperunt allegare
rationes alias. Sicut supra allegauerant sed illas
non audebant reiterare: quia Pilatus iam illas
evacuauerat: et ideo hic aliud allegant: et primo
allegant ipsum fecisse contra legem dei. Secun
do contra legem Imperatoris romani ibi. Et
inde querebant: In prima igitur parte allegat
sicut iudei.

r Nos legem habemus. scilicet a deo datam
in monte synai.

s Et secundum legem debet mori: quia leviticus. xxiii. cap.
precipitur quod blasphemus occidatur: et tale cri
men imponebant ei: unde sequitur.

t Quia filium dei se fecit. verum tamen christus

hoc dicendo
dicit et per
tum est capi
hoc sermo
iudeorum qu
esset ut iude
oblatum esset
dei filius: et sic
eum enorme
cisset ipsum
lados: id de
luit certius in
re: unde sequi
y Et igitur
in proxiu iter
veritatem m
posset cognos
et tumultu i
ru. 3 Et dicit
iesus. vni eo tu
quod si eest ex
gine divina b
ritate. 7
ratus: non de
Vro qd h
getil: et ideo
gnatione fil
uinis cape n
sua ipedire.
liij. Et sic ag
io volebat il
Pilatus mi
turnitare cu
tiosis sue: se
mibi saltu d
ipediendu su
iactantia. b
nisi tibi van
et vltim p
guit ei p
deo pdena
cu h ostend
pctm ipso
morus cup
Pilatus fuit
dixit h e qd
bi mai p
tus non de
de. hic pte
ge ipa: oris

hoc dicendo non blasphemavit sed veritatem
dixit & per scripturas habitavit: ut supra proba-
tum est cap. x. x Cum ergo audisset pilatus
hæc sermones magis timuit: non propter leges
iudeorum quâ non obsequabatur: sed ne verum
esset ut iesus sibi
chilatus esset: quia

se fecit. Cū ergo audisset Pilatus hunc Sermonem timuit: Et ingressus est pretorium iterum: et dicit ad Iesum, unde es tu? Iesus autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei pilatus, Tibi nō loquaris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te? et potestatem habeo dimittere te. Respondit Iesus: Non habeo potestatem aduersum me vlam nisi tu datum ees desuper^b. Pro

gnatione nigris
 unis cape nō possit. Scđo qz volebat passionē
 suā ipedire. Tercio qz pphetarū erat v̄ eo Isai.
 liij. Et sic agnō corā tondēre obmutescet zc. Et
 iō volebat illud ppheticiū implere. ? Dicit
 Pilatus mihi nō loqris: Alisabat de iō faci
 turnitare cū eēt i pūcto liberatiōis vel pdena
 tiōis lue: seq. x. Necis qz prāte hēo zc. q. d.
 mihi saltē debēs rīdē. a. Rīdit Iesus: nō ad
 ipediēdū suā passionē: s; ad rēpēndū Pilati
 iactatiū. b. Mō hēres prāte ad vltz me villam
 nisi tibi datū eēt desup. i. a pncipib; romanor;
 z vltēz pmissus a deo q ē prās supior: ex b ar
 guo ei; pctm: q nō acceptat prāte a Cesare z
 deo pdenādi; innoxioz; q; magis liberādi coo: z
 cū b ostendit pctm Jude z iudeoz; ēē maius q;
 pctm ipi; Pilati: qz ad occisiōē xpi iudas fuit
 motus cupiditate. iudei aut iuidia z rācore. Sz
 Pilat; fuit mot; hūano timore: vt magis pare
 bit: z hē qd dī. c. Propterea q me tradidit ti
 bi mai; pctm bz; q icludit pctm Pilati: qz ma
 ius nō ē nisi p cōparationē ad min;. d. Exin
 dc. Dic ptequer allegat Iudei xp; fecisse bē
 gē ipa: oris q videbat q Pilat; pps erat mo/

13 deoꝝ ꝑdicta allegatioꝝ: et volebat Iesus: oino
dimitteꝝ et ꝑ est qꝛ dꝛ d. Exinde qꝛebat pilatꝛ
dimitteꝝ euꝝ: Ciderat. n. pilatꝛ tanqꝛ hō altissuꝝ
qꝛ ꝑꝛꝛō rōnabilꝛ quincereꝝ euꝝ de ꝑcto fꝛ iꝛ iꝛ noꝝ
cēte ꝑdēnareꝝ: ꝛ qꝛ qꝛebat occasioneꝝ dimitteꝝ
diꝛ euꝝ: qꝛ vidētes
iudei clamabant.
e. Si hunc dimit
tis nō es amicus
Cesaris. i. nō zelat
ꝑ honoreꝝ ꝛ statu
to dñi tui custodi
do qꝛ arguūꝛ ꝑ
quēꝛer dicētes.
f. Qꝛ n. qꝛ re
gē facit ꝑdicti Ce
sariꝛ: Imꝑatoꝛ. f. n.
romāi abstulerat
a iudeis regē dñi
gnitatē ne berent
rebellādi occasio
nēꝝ: iō gēꝛꝛꝛꝛ iter
iudeos dicebat fꝛ
regē qꝛ iterꝛꝛꝛꝛꝛꝛ
videbatꝛ ꝛ ordina
tioneꝝ Imꝑatoꝛis.

rat se regē eē vt pz ex p̄dictis: z iō q̄nta. fm ve
ritatem hoc regnum non esset cōtra dominū
Imperatoris vt supra dictū est: tamen hoc ar
gubantur apparere. ¶ Pilatus autē non aude
bat etiam fm minimam apparentia facere cō
tra Imperatoris honorem: Ideo sequitur.
g Pilatus zc. adduxit foras Iesum: vt corā
iudicē euidentū de facto inquireret: z eorū
dictū falsus offenderet. h Et sedit p̄ tribu
nali. id est i loco sedis iudiciarie. i In loco q
dicitur lichostrotas. i. lapidum straturā: z dici
tur aliquos qd ē lapis: z stratos q̄ est paup̄
tū siue straturā: z ē nomē grecū: hebraice
autem gabbaras: hoc nomen hebraicū idē
significat sicut grecū: ille enim locus erat an
te domū Pilati: ante enim domos magnato
rum solet esse locus de lapidibus preparatus.
k Erat autem parafence: quia erat feria fe
ta: z prima dies solennitatis paschalis: Diceba
tur autem feria festa parafence. id est prepa
tio: quia illa die preparabantur iudei cibaria p̄
die sabbanū: quo non erat licitum aliquid de
coqui: vt habetur Exodi. xi. capitulo.

8 Hora quasi sexta. Contrarium videtur.
 21. Marcus. xv. capi. vii dicitur. Erat autem ho-
 ra tertia: et crucifixerunt eum: prius autem fuit
 indicatus quā crucifixus ergo &c. Dicendum
 qd. bin. veritate erat tempus mediu. inter ter-
 tiam & sextam: me

diu aut ab vitro
que extremo po //
test de nominari:
& Ideo aliar. Ex
pressit illud tem
pus medium per
horam tertiaz. Jo
annes verop sex
tam.

b Et dicit indeis
allegans pro chri
sti liberatione.

Ecce rex ve//
ster: qñ dicat mi//
rum est qd hñc ho//
minem abiectum
le vsurpare regnu

¶ Illi autem clamabant: sicut furibundi.

e tolle tolle crucifige eum. quasi dicāt non
possimus videre eum.

f Dicit ei Pilatus allegans in crucifixione
christi eorum verecundiam dicens.

§ Regē vestrū crucifigē qđ dicat ex qđ euz re
gnare formidatis: Jam de hoc fuit fama ma
gnā: erat vobis vercundia: nō morte moriatur
sic abiecta: ynde a postea Pilatus scripsit titū
lum crucis ad eozum vercundiam. Iesus na
zarennus: rex iudeozum: Dixerunt pontifices: nō
habemus regem nisi Cesarem: ex quo patet qđ
ex tunc perpetue subiectioni romanozū se ob
ligauerunt renunciantes omni alteri regie di
gnitati: pater etiam eozum obstinatio ad procu
randum christi mortem: cum pro eius procu
ratione confessi sunt in perpetuū se ipsos subie
ctos seruiri.

Tunc ergo. hic incipit agere Evangelista
de crucifixione Christi: dividitur in tres. quia
primo agit de crucifixione: Secundo de morte
ibi. Postea scies Iesus Tertio de sepultura ibi
Post hec autem rogavit. Prima in duas: quia
primo describit ipsam crucifixionem. Secun-
do agit de consequentibus ad ipsam ibi. Scri-
psit autem titulum. Circa primum sciendum qd
Pilatus videns: qd propter mortem christi ob

hora quasi sexta^a: Et di-
cit inde is^b, ecce rex ve-
st^rus^c: illi at clamabant^d.
Tolle tolle: crucifige-
eum^e. Dicit eis Isai-
as^f. Regem vestrum
crucifigam^g. Respon-
derunt pontifices: nō
habemus regē nisi Ce-
sarem. Tunc ergo tra-

ligabat se iudei perpetue servituti Romanoꝝ:
timuit si is refutaret ne accusaret apud Cesarē:
ideo motus timore Imperatoris: ⁊ fauore iu-
daici populi cui preerat: ⁊ a quibus pecunias
levare sperabat: contra iusticiam dedit senten-

didit ei illum^b ut cru-
tiam de morte in-
nocētis ⁊ hoc est
qd dicitur.

didit eis manū¹. Vbi cruce-
cigerunt autē¹. Susceperunt autē¹ Iesum z eduxerunt. Et baiulans sibi crucem^h exiit in eū qui dicitur caluarie l o cū¹ l¹ Hebraice āt golga-
tha: vbi crucifixus ē¹.
z tū¹ eo alios duos hic z
hinc mediūⁿ autē¹ iesuz.

tiam de morte in/
nocētis ⁊ hoc est
qd̄ dicitur.

hoc excusatus fm veritatem. k Et bairas
sibi crucem. primo enim portauit eaz: vt hic di
citur tamen postea ingenuitens Symonem Li
renensem fecerunt sibi portare crucem vt citi
venirent ad locuz passionis. quia xhristus per
totam noctem precedentem afflictus fuerat ⁊
Ideo lento gradu incedebat.
l Exiit in eam qui dicitur caluarie locum:
Iste locus erat prope ciuitate hyerusalem: ⁊ di
cunt aliqui qd dicitur locus caluarie ⁊ caluaria
ad de sepulti: Sed hoc est falsum: qui sepul
tus fuit in ezbon: vt dicitur Josue. xiiij. capitu
sed sic nominatur locus caluare: quia in illo lo
co malefactores decapitabatur ⁊ sic patet mo
tis xhristi turpitudinem ex condicione loci: ex mo
do mortis cum dicitur.

Ubi crucifixerunt eum Crucifixio eni erat
metissimum genus mortis.

autem Iesum ex quo apparet turpitudine mo-
tis christi ratione societatis: q inter duos ma-
lefactores fuit crucifixus hoc autem factum est
ex iudeorum intentione: & diuina ordinatione
debant inducere suspicionem populo q iesus
esset participes & principalis in eorum male-
factis. Ex ordinatione autem diuina factum est
hoc vt impleretur scriptura. Esa. liij. capitulu. Et
cuz iniquis deputatus est.

a Scripsit a
sequentia ad
quia primum
milites crucifi
tes christi existi
tur ibi. MSil
autem. Tertiū
Stabant aute

Circa primu
endum q̄ mo
romanoꝝ
scribē causas
tis crucifixo
per lignuꝝ cru
iudei autem co
voluntatem
ni perierunt
stum crucifig
pater ex predi
ideo per tap
modum scrip
tolum: vt rec
daret in vere
diam coruꝝ
est q̄ dicitur

Scriptis
dam carta ta
crucē. illā tab
Jesus: in quo
e Maxarenu
nutritus vt dī
quo exprimit
e Hunc e
runt. & causa
locus vbi cruc
te poterant d
f Et erat fo

ut omnes qui
stunt paschale
Venerunt eni
trum est. cap.
tribus lingu
g Dicebant
noli scribere
talis modus
diam eorum:
hoc verbu e
tes orbis. 7 id
h Sed qui
hoc enim mo

a Scripsit autem. hic ponuntur quedam cō
sequencia ad Christi crucifixionem: sunt tria:
quia primum pertinet ad Pilatum. Scdm ad
milites crucifigentes Jesum. Tertium ad parē
tes christi existentes prope eum. Scdm poni
tur ibi. Milites
autem. Tertiū ibi
Stabant autem.

Circa primū sci
endum qd modus
romanozū erat
scribē causaz mor
tis crucifixoꝝ su
per lignū crucis
iudei autem cōtra
voluntatem Pila
ti petierunt Chri
stum crucifigi vt
patet ex predictis
ideo per talem
modum scripsit ti
tulum: vt redun
daret in verecū
diam eozū: hoc
est qd dicitur.

a Scripsit autem et titulum Pilatus. in qua
dam carta tabule affixa. **b** Et posuit sup
crucē illā tabulā. **b** Erat autem scriptum:
Jesús: in quo exprimitur nomen proprium.
c Nazarenus. quo ad patriam: quia ibi fuit
nutritus vt dictum est. **d** Rex iudeozū. in
quo exprimitur causa mortis.

e Hunc ergo titulum multi iudeozū lege
runt. et causa subditur: quia prope ciuitatē erat
locus vbi crucifixus est Jesus: et multi de ciuita
te poterant defacili illuc venire.

f Et erat scriptum hebraice: grece: et latine.
vt omnes qui de diuersis partibus orbis ad fe
stum paschale venerant possent illum legere.
Venerunt enim ibi aliqui gentiles vt supra vi
ctum est. cap. xij. et ideo titulus fuit scriptus in
tribus linguis principalibus.

g Dicebant ergo Pilato pontifices iudeozū
noli scribere rex iudeozū. quia videbant qd
talīs modus scribendi redundabat in verecū
diam eozū: et maxime propter gentiles qui
hoc verbū erant reportaturi ad diuersas par
tes orbis. et ideo voluerunt titulum sic corrigē.

h Sed quia ipse dixit rex sum iudeozū.
hoc enim modo non sonaret in eozū vere

cundiam. **i** Respondit Pilatus qd scripsi
scripsi. qd scripserat confirmando ne fortuito
factum est hoc: sed diuina preordinatione: qd
hoc erat ante prophetatum propter quod psal.
lvij. qui loquit de passione Christi et duo psal.

j cedētes sic inti
tulantur: ne corū
pas tituli in scrip
tionem: et ideo ti
tulus crucis Chri
sti tripliciter de
scriptus non fuit
mutatus: sed ma
gis confirmatus.
k Milites autē
hic ponit fm con
sequens ad Chri
sti crucifixionem:
et pertinet ad mi
lites qui crucifixo
Christo diuiserūt
sibi vestes suas: et
hoc est qd dicitur.
k Milites er
go cum crucifixi

sunt eum acceperunt vestimenta eius. Ex quo
apparet duo. Primum est Christi passionis
ignominia: in hoc qd nudum eum crucifixe
runt: qd non fit nisi abiectis et vilibus personis
Scdm est crucifigētium auaritia: quia Christi
vestes: q̄uis essent parum valentes tamen sibi
raperunt. **l** Et fecerūt quatuor partes et.
quia erant quatuor milites ipsū crucifigētes.
m Et tunicam. scz citra partes predictas quā
non diuiserunt: eo qd erat inepta diuisioni qd
patet ex eo quod subditur.

n Erat autem tunica inconsutilis. id est sine
sutura. **o** Desuper contexta. per totum. Ex
hoc dicunt aliqui qd Christus preciosis vestib
utebatur. Sed Crisostomus dicit cōtrarium. scz
qd in palestina pauperes induebantur talibus
indumentis reticulato opere factis ad modū
cilitioꝝ: hoc videtur verius: quia Christus
cōmendauit vilitatem vestimentozū in Jo
anne baptista. Matth. xj. ca. dicens. Quid exi
stis in desertum videre homines molibus ve
stitum. quasi dicat non. Et preciositatem ibidez
reprobauit dicens. Ecce qui molibus vestiun
tur in domibus regum sunt et. Jesus autem ce
pit facere et docere: vt haberetur Matth. j. capi. et

ideo non est verisimile quod fuerat preciosis vestibus. p Dixerunt ergo. Non scindamus illam: quia partes nihil valuerunt.

a Sed fortiamur de illa cuius sit: unde patet quod super solam tunicam misserunt sortem. Sed contrarium vide

tur. Mas. xv. cap.

Ubi dicitur. Dini serui sibi vestimenta eius mittentes sortem super eis quisquis tolleretur. Dicendum quod dicitur Mas. debz dinisue sic intelligi. Dini serui sibi vestimenta eius. scilicet alia a tunica: et post ea sequitur mitte

tes sortem super eis quod per synodochez debet intelligi su

per eis. id est super aliquod eorum. scilicet super tunicam: quisquis tolleretur. id est quis tolleretur illa tunicam. sequitur. b

Ut scriptura impleretur. que dicit psal. xxj. c Partiti sunt vestimenta mea sibi. scilicet alia a tunica inconstituti.

d Et in vestem meam miserunt sortem. id est super illam tunicam inconstitutam. Ex quo etiam patet quod proprie habebat plura vestimenta.

e Et milites quidem hoc fecerunt. sicut erat scriptum psal. predicto hoc addit euangelista

ut ostendat prophetiam impletam per factum eorum patet etiam per predicta falsitas iudeo

rum exponentium psal. predictum de persecu

tione quam habuerunt iudei per Annam dicen

tes quod mardocheus fecit predictum psal. quia

titulus psal. ostendit contrarium quia ille psal. intitlatur a David et non a mardocheo. Item

in principio psal. dicitur longe a salute mea ver

ba rugitus mei secundum veritatem hebraicam: et traslationem Hierony. quod verificatum est in passione

Christi: qui non fuit liberatus a passione: quod de hoc clamaret ad patrem sicut supra dictum

est. xj. cap. Mater saluifica me ex hac hora. Te

poro autem mardochei iudei fuerunt liberati

celeriter post orationem eorum: quia prius fuerunt liberati quam veniret tempus statutum i

terfectionis eorum. Item ibidem subditur. So

damus eam: sed fortia mur de illa cuius sit: ut scriptura impleretur

dicens. Partiti sunt vestimenta mea sibi: et in vestem meam miserunt sortem.

Milites quidem hec fecerunt. Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius: et soror matris eius ma

ria cleopha: et maria magdalene. Eux ergo vidisse Iesus matrem et discipulum stantem quem diligebat dicit ma

tri sue. Mulier ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo. Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus i

sua. Postea sciens Ie

impletum in mardocheo nec in aliquo iudeo illius temporis. Sed magis e conuerso ipsi dei amant et filios eius crucifixerunt.

f Stabant. Hic ponitur tertium consequens ad Christi crucifixionem: pertinet ad eius pa

rentes: quia Christus in cruce pos

tus antequam moreretur voluit matri sue de custodia et ministro providere

quod exple alioque ut ipsi sint solliciti impendere debi

tum obsequium parentibus suis: et hoc est quod dicitur.

g Stabant autem iuxta crucem Iesu. Contrarium autem videtur Luc. xxiij. capi. vbi dicitur.

Stabant autem omnes noti eius a longe. Dicendum quod primum fuerunt prope ut hic dicitur et tunc Christus hec verba dixit: sed procedente passione propter turbam comprimentem se detraxerunt: sicut dicit Lucas. Vel forte iste p

sone hic nominatus: tanquam magis seruientes in amore Christo propinquius stabant: sicut dicit

Joannes. Alie autem multe persone erant Christo note: que pre timore a Christo longe stabant et de illis loquitur Lucas. Dicit tamen quod omnes

noti eius stabant a longe: quia multo plures erant stantes a longe quam a prope.

h Cum vidisset tamen quem diligebat. scilicet Joannem qui scripsit hoc euangelium et propter hoc de se loquitur tanquam de quodam altero ut supra dictum est.

i Dicit matri sue. mulier ecce filius tuus. quasi dicat usque nunc fui tibi ad obsequium. De cetero iste erit loco mei. Et nota quod loquens matri sue de cruce non dixit ei mater. sed mulier vocans eam communi nomine ex teneritudine

nominis matrem si exprimeretur aggravaretur animus virginis videntis passionem filii.

k Deinde dicit discipulo. Ecce mater tua quam dicat de prope te ad eius obsequium.

l Et ex illa hora accepit eam discipulus in suam. scilicet curam et diligentiam.

m Postea sciens. Hic agit euangelista de Christi morte et diuiditur in duas: quia primo ponit

tur Christi con lance: et post mortem sciendum: et de erant: unde declaratur apostolus. Postea sciens: quia vult declarare quod Christus in cruce positus antequam moreretur voluit matri sue de custodia et ministro providere: quod exple alioque ut ipsi sint solliciti impendere debiti tum obsequium parentibus suis: et hoc est quod dicitur. Stabant autem iuxta crucem Iesu. Contrarium autem videtur Luc. xxiij. capi. vbi dicitur. Stabant autem omnes noti eius a longe. Dicendum quod primum fuerunt prope ut hic dicitur et tunc Christus hec verba dixit: sed procedente passione propter turbam comprimentem se detraxerunt: sicut dicit Lucas. Vel forte iste p sone hic nominatus: tanquam magis seruientes in amore Christo propinquius stabant: sicut dicit Joannes. Alie autem multe persone erant Christo note: que pre timore a Christo longe stabant et de illis loquitur Lucas. Dicit tamen quod omnes noti eius stabant a longe: quia multo plures erant stantes a longe quam a prope. h Cum vidisset tamen quem diligebat. scilicet Joannem qui scripsit hoc euangelium et propter hoc de se loquitur tanquam de quodam altero ut supra dictum est. i Dicit matri sue. mulier ecce filius tuus. quasi dicat usque nunc fui tibi ad obsequium. De cetero iste erit loco mei. Et nota quod loquens matri sue de cruce non dixit ei mater. sed mulier vocans eam communi nomine ex teneritudine nominis matrem si exprimeretur aggravaretur animus virginis videntis passionem filii. k Deinde dicit discipulo. Ecce mater tua quam dicat de prope te ad eius obsequium. l Et ex illa hora accepit eam discipulus in suam. scilicet curam et diligentiam. m Postea sciens. Hic agit euangelista de Christi morte et diuiditur in duas: quia primo ponit

parascueus

tur Christi consumatio per mortem. Secundo ei⁹ lanceatio post ipsam: ibi iudei ergo. Circa primum sciendum quod consumatio nostre salutis consumanda erat per venerabilem mortem Christi ut declarat apostolus ab hebreis. ij. et hoc est quod dicitur. Postea super ple que dicta sunt.

a Sciens Iesus quia omnia consumata sunt: scilicet que scripta erant de christo passuro: quia paucis restabat anni mortem eius implenda scilicet ei⁹ portatio quasi promptu erat. unde sequitur.

b Ut consumaret scriptura psalmi. lxviii. In siti mea potauerunt me aceto. et ideo ad illud residuum imple-

dum. c Dicitur sitis. tantum laborauerat et sanguine emiserat quod corpus eius erat desiccatum et adustum: et propter hoc sitiebat supra modum: et talis sitis est maximum tormentum.

d Nas autem erat positum aceto plenum. illud enim portauerant milites ut darent crucifixis ad bibendum: ut per hoc citius moreretur. talis enim portatio aceti mortem accelerat crucifixi: ut dicunt aliqui. Aliam autem causam huius aceti tetigit matheus. xxv. cap. que videtur probabilior: ista est ibidem satis diffuse posita: propter quod hic omitto.

e Illi autem spongiam plenam aceto hyssopo. id est ligno hyssopi. f Circumponentes obtulerunt ori eius. Erat enim eleuatus a terra ita quod sola manu non poterant attingere ad os eius. g Cum ergo accepisset Iesus acetum Contrarium videtur. matheus. xxv. cap. ubi dicitur. Noluit bibere. Dicendum quod illud quod est modicum quasi nihil reputatur dicitur. ij. phis. et ideo quia parum de illo aceto accepit ut dicit hic Ioannes. matheus dicit. Noluit bibere per talem etiam modum loquendi dicimus communiter de parum bibente quod non vult bibere.

b Dixit consumatum est. scilicet quicquid erat scriptum de me vel aliter consumatum est opus

redemptionis humane.

i Et inclinatio capite tradidit spiritum: ostendens ex modo moriendi quod moriebatur ex obedientia patris: et non inuoluntarie sicut supra dixerat cap. x. Nemo tollit a me animam: sed ego pono eam.

k Iudei ergo. Hic describitur vulneratio christi mortui. Et diuiditur in tres partes: quia primo ponitur vulneratio occasio. Secundo ipsa vulneratio ibi: venerunt ergo milites. Tercio dicitur certificatio ibi: Et qui vidit. Circa primum sciendum quod occasio vulnerationis Christi mortui fuerat quia iudei vole-

bant cadauera de cruce deponere propter solennitatem crastinam iminentem que incipiebat a vespera illius diei in quo Christus fuit crucifixus. h enim fuerit crucifixus prima die pasche que erat solennis apud iudeos: tamen secunda dies pro tunc fuit sollemnis: ratione sabbati apud iudeos. dies enim sabbati occurrens infra octauam pasche erat dies sollemnis: quia tunc festum duplicabatur: et hoc est quod dicitur.

k Iudei ergo qui parascueus erat. id est ipse dies veneris: in cuius vespera incipit sollemnitatis sabbati sequentis. l Non remaneret in cruce corpora sabbato. erat enim hoc indecens in tanta solennitate: unde sequitur. m Erat enim magnus dies illa sabbati. quia sicut deum est sollemnitatis eius duplicabatur propter octauam pasche concurrentem. n Rogauerunt Pilatum ut frangerentur eorum crura: ne aliquo modo euadere possent et tollerent de paribul.

o Venerunt ergo milites et primi quidam. Sed videtur quod venissent ad Iesum antequam frangerent crura: sed quia Iesus erat in medio ambozum. Dicendum quod duo milites frangebant et unus fregit crura unius latronis ex una parte et alter crura alterius ex altera parte. et sic ambo venerunt hinc inde ad Iesum qui erat in medio: et hoc est quod dicitur.

a Ad iesum autem enī venissent vt viderunt eum iam mortuum non fregerunt eius crura: quia hoc non fiebat nisi ad hoc p̄uadere non possent depositi de paribulis. b Sed vnus militum lancea latus eius aperuit. vt certificaret de morte ei⁹.

c Et cōtinuo exiit sanguis ⁊ aqua: Sanguis ad nostram redemptionem: Aqua ad peccatorum ablationem. Scienda ⁊ tamē q̄ ista aqua miraculose exiit: q̄ non fuit hūor sicut matricis vt dicit aliquis: aqua pura ad ostendendū q̄ corpus christi erat ex veris elementis compositum: contra errorem eorum qui dixerūt eū habere corpus celeste sicut dixit Valentinus ⁊ sequaces sui: ⁊ eorum qui dixerunt eum habere corpus sanctum. sicut Manichei. d Et qui vidit. hic ponitur certificatio: quia ipse Ioannes qui scripsit hoc euangelium presentia litera existens vidit hoc factum: ⁊ ideo eius testimonium ē efficax ad credendum: hoc est qd dicitur.

d Et qui vidit. id est ego ipse loquitur enī de se per modum alterius: sicut supra dictum est. e Testimonium perhibuit ⁊ c. patet littera per predicta sequitur. g Facta sunt hec vt scriptura impleatur. Exo. xij. capi. hos non cōminuetis ex eo. Agnus enim paschalis fuit figura expressa passionis christi. ideo ordinatione diuina constitutum est. vt ossa agni paschalis non frangerentur. vt sic figura ⁊ veritas correspondere quia veri agni ossa non sunt fracta i eternū vt predictum est. h Et iterum alia scriptura dicit de eius transfixione. zacha. xij. i Videbunt in quem transfixerūt. littera Hier. habet aspicient ad me quē confixerūt: propheta enī loquitur in persona christi loquens in prima persona. sed euangelista refert illud ad christum loquens in tertia persona: eadem est sententia. Illa autem transfixio proprie fuit in lancea vni-

neratione. Sed hec videbitur a iudeis in iudicio futuro quia cicatrices vulnerum reseruate sunt in corpore christi resurgente non solum ad certificationem sue resurrectionis ostendēdo illas cicatrices Apostolis: Sed etiam ad cō-

uincendum iudeos in futuro iudicio de peccato sue mortis ⁊ c. k Post hec autē. Dic agitur consequenter de christi sepultura: que fuit gloriosa: q̄ erat predictum. Ista. xj. capi. Et erit sepulchrum ei⁹ gloriofum: quis precedens mortis fuit Ignominiosus: h est qd dicitur. k Post hec autem rogauit Pilatum Ioseph: Erat enī ei familiaris cum esset nobilis decurio: vt dicitur Mar. xv. capi. ⁊ ideo securus eum rogauit. l Ab arimathia oriundus eadem est ciuitas que primo regum dicitur Ramatha de qua fuit Samuel. m Eo q̄ discipulus esset iesu. id est fideliter credens eius doctrine. n Oculum tamen propter metum iudeorum: ante enim passionem ex imperfectione timebat de Synagoga expelli q̄ erat ignominiosum si confiteretur christum tamen post passionem feruentior factus exemplo christi animatus manifestauit se volens christum honorificare sapelire: ⁊ ideo sequitur. o Ut tolleretur corpus iesu ad sepeliendum. p Et permisit Pilatus. Tum propter reuerentiam petentis: Tum propter innocentiam christi passi quem ipse cognouerat. q Venit ergo ⁊ tulit corpus iesu de cruce: Corpora enim damnatorum non poterant sepeliri: nisi de licentia presidis. r Venit autem ⁊ Nicodemus qui venerat ad iesum nocte: vt supra dictum est. iij. capitu. s Ferrum mixturam mirre ⁊ aloes quasi libras centum misit etiam Nicodemus ante pass-

tionem christi. Ina oculum se nifestauit sicut eet ex deuotione detur tamen q̄ surrectione non beret quia de erat scriptum p xv. Nō habis scitum tuum vi re corruptione propter qd nō digebat vinctio conseruante cor tra putrefactione Acciperit go corpus iesu gauerunt eum lintheis id est pter qd statutu ficitur corpus coled tantum prima capiti: v Erat autē id est prope l x Et in orto dum quiqua est propter ce nis: quia si fuisse iazaly fuisse nica a iudeis y Ibi ergo quia iuxta erat hoc est dictu erat operari ad vesperam propinquos: qu propter solē minentem.

Expositio

Cēgressus rogem ced ro: per hoc i nente sua passi

parasceues

tionem christi sicut Ioseph erat christi discipu-
lus occultus sed post passionem ex seruo se ma-
nifestauit sicut et Ioseph: Sciendum etiam quod li-
cet ex deuotione istam vncionem faceret: vi-
detur tamen quod plenam noticiam de christi re-
surrectione non ha-

beret quia de eo

erat scriptum p sal.

xv. Non dabis san-

ctum tuum vide-

re corruptionem:

propter quod non in-

digeat vncione

conseruante con-

tra putrefactione.

Et acceperunt er-

go corpus iesu et li-

gauerunt eum in

lintheis id est pannis lineis innoluerunt pro-

pter quod statutum est quod corporalia super que co-

ficatur corpus christi non fiant de panno seri-

cose sed tantum lineis: ut habetur de conse. disti.

prima capi: Ex consuetu omnium.

v. Erat autem in loco ubi crucifixus est ortus.

id est prope locum crucifixionis.

x. Et in orto monumentum nouum in quo non

dum quisquam fuerat positus: hoc autem factum

est propter certitudinem dominice resurrectionis:

quia si fuisset sepultus in monumento: ubi

alij fuissent sepulti: posset resurrectio domi-

nica a iudeis alteri imputari.

v. Ibi ergo propter parasceuem iudeorum

quia iuxta erat monumentum posuerunt iesum:

hoc est dictum quia feria sexta in qua licitum

erat operari et corpora sepeliri iam declinabat

ad vesperam et ideo sepelierunt iesum in loco

propinquo: quia non poterant longe portare

propter solennitatem sabbati de propinquo im-

minentem.

Expositio moralis Joannis. capi. xviij.

¶ Egressus est iesus cum discipulis suis trans-
iordanem cedron: qui interpretatur tristis me-
ros: per hoc igitur quod christus iuit illuc immi-
nente sua passione significatur quod christum ire

volens ad martyrium debet imminens suppli-

cium precogitare: et per patientiam se armare

Unde dicit Grego. omelia. xxvij. Ad in enim

feriunt iacula que preuidentur: et nos tollerabi-

lius mala mundi suscipimus si contra hec per-

providentia clipe-

um munimur. scie-

bat autem et iudas

qui tradebat eum

locus quia frequen-

ter iesus conuene-

rat illuc cum disci-

pulis suis: iter quo

erat iudas ut chri-

stum traderet: si-

cut sathan fuit in-

ter filios dei ut san-

ctum Job afflic-

tionibus molestarer. Iesus autem sciens om-

nia que ventura erant super eum processit et

quesitus autem a turbis ut facerent eum regem

fugit solus in montem: docens in hoc fugere mu-

danos honores: et promptum esse ad labores:

ut ergo dicit eis: Ego sum abierunt retro: et

Ille qui cadit retro: non videt sui casus pe-

riculum: sic etiam libentes in culpam: non vi-

dent sui lapsus miseriam. Sinite hos abire: p-

hoc ostenditur quod superiores debent suos sub-

ditos fideliter adiungere et se mortis periculo

exponere pro ipsorum defensione. Symon au-

tem. Petrus habens gladium et exponatur si

cut supra Matth. xxvj. capi. et Marc. xij. et Lu-

xxij. Erat autem seruo nomen Salchus qui in-

terpretatur rex eorum et ideo per abscissionem

auricule sue significata fuit abscissio regalitatis et po-

riticalis eminentie iudeorum. Et adduxerunt

eum ad Annam primum: querentes ei placere:

quia cum Caypha fuerat in consilio de christi

morte: sic multi faciunt querentes de malis pla-

cere hominibus peruersis: Ego palaz locutus

sum mundo tanquam habens sanam doctrinam co-

tra hereticos que magis docent occulto. Illud

quid et tu de discipulis es hominis istius: dixit

ille non sum. Exponatur ut supra. Matth. xxvj.

capi. et Marc. xij. et Luc. xxij. Adducunt ergo

iesum a Caypha in pretorium scilicet Pilati: et ipsi

non introierunt ut non contaminarentur et isti

sunt similes illis qui faciunt conscientiam ma-

gnam de minimis: et multo grauiora committit

sicut isti timebant contaminari per ingressum

domus Pilati qui gentilis erat: et tamen toto conatu procurabant mortem christi qui innocentissimus erat. Si non esset hic malefactor non tibi tradidissimus eum. quasi dicat nos sumus tante veritatis et iustitie quod nobis deberet credi simplici verbo sine alia disquisitione: et sic homines malitiosi se iustificam coram iudicibus ut magis nocere valeant innocenti. Nobis non licet interficere quemquam. Sic dicunt mali clerici de corporali morte laici: et tamen habent pro modico multos interficere suo malo exemplo morte spiritali que peior est interfectione corporali. Respondit iesus regnum meum non est de hoc mundo. Multi prelati qui tamen sunt eius vicarii contrarium videntur dicere facto in pompa equantes se principibus terrenis vel etiam excedentes. Omnis qui est ex veritate audit vocem meam quam non audiunt multi doctores et scholares theologici: qui neglecta sacra scriptura circa curiosa et inutilia sunt intenti. Quid est veritas: per hoc autem quod non expectavit christi responsus significata fuit eius instabilitas qua timore Cesaris et favore iudeorum a veritate declinavit dando sententiam contra christum: et sic hodie faciunt multi iudices timore vel favore a veritate iudicii declinantes. Clamauerunt ergo rursus omnes etc. Exponatur sicut Matth. xxiij. capitulo. et Marc. xv. et Luc. xxij.

Expositio moralis eiusdem passionis Joannis xix. capitulo.

Tunc ergo apprehendit eum Pilatus et flagellavit et milites plectentes coronam etc. Beata. Et quis milites hoc illudendo facerent nobis tamen operabatur miseria: nam per spinam coronam nostrorum designatur susceptio peccatorum que sicut spinas terra nostri corporis germinat in vestimento purpureo: caro eius passionis obiecta significatur. Purpura etiam vestitur cum de triumphis sanctorum martirum gloriatur. Que rex iudeorum sic faciunt illi qui in ecclesiis devotionis ostendunt signa: cito post iniurias christo graves in membris suis faciunt. Clamabant dicentes crucifige etc. Nam obstinata nequitia non emolitur misericordia. Responderunt pontifices: non

habemus regem nisi Cesarem: hoc facto Elamant nostri pontifices et curati qui suas ecclesias dimittentes ingerunt se negotijs temporalibus principatus vel regni. Et bairians sibi crucem etc. per hoc nos inducens ad sui seque lam: sicut dixerat Matth. xvi. capi. Si quis vult post me venire abneget semetipsum et tollet crucem suam et sequatur me. Et cum eo alios duos etc. Exponatur sicut Matth. xxvi. capit. et Marc. xv. et Luc. xxij. Quod scripsi etc. per hoc autem quod iudeis petentibus: Pilatus dele retitulum qui sonabat confusione iudeorum noluit sed magis ipsum confirmavit: significatum fuit quod christi mors ad confusionem eorum erat futura per exercitum romanorum: et ad regni christi exaltationem propter sequentem resurrectionem propter quod tunc dicit Matth. ultimo capi. Data est mihi omnis potestas in celo et in terra. Milites ergo cum crucifixis eum acceperunt vestimenta eius etc. Exponatur sicut Matth. xxiij. et Marc. xv. Cum ergo vidisset iesus matrem etc. Per hoc autem quod posuit in tanto tormento matri sue prout dicit de ministris: docuit nos in quocumque statu simus honorare parentes debemus quantum potest fieri bono modo: Et in clinato capite tradidit spiritum. Theophi. Tradidit autem dominus spiritum deo patri ostendens quod nequaquam sanctorum anime conuerfiantur in tumultis: sed veniunt ad manus patris omnium peccatoribus ad locum penarum delatis vide licet in infernum. Sed vnus militum lancea latus eius aperuit etc. Theophi. Ut iudeis placeant lanceant christum circa corpus et anime contumelias inferentes. Isti autem sunt similes illis qui mortuos persequuntur. Et continuo exiit sanguis et aqua: ex quibus habent efficaciam sacramenta. Post hoc autem rogavit ioseph pilatum etc. Exponatur sicut Matth. xxvi. et Marc. xv. Venit autem et Nicodemus etc. sequitur ferens mixturam mirre et aloes etc. per ipsum signatur doctor bonus ferens mixturam. Id est doctrinam ex auctoritatibus sacre scripture consecram ad vngendum corpus christi militum ad eius salutem etc.

Sequitur. Sabbato sancto. Euangelium secundum Matth. eum. xxviij. capitulo.

Expositio literalis.

Th
scri
hic
surrectionem
surrectionem
dentem. Lira
fuit tria not
Primo mul
denotio. sec
Angelorum
ritio ibi. Et
terre motus
no referret
manifestauit
Scio enim
dentiam pre
siderandum
nomiano fir
biliori ideo
iudeos omni
es debdom
noibat a sa
ira quod dies
re sequens sa
dicebat pri
bati. i. p. a
ro. Alia sc
bati: sic co
ter ab illa a
ra qua chris
erat sepultu
mata ad inu
ram dici fo
pra erat ab
quid emerit
scilicet sabb
runt aroman
non tamen
mo iminent
pma hora d
ti. Sic ergo
re autem sa
scit in prim
cipio diei se
mittitur aut
hora veneru
sed quod tunc se
re sepulchru
ad vngendu
hic deservit

Uespere autem. Postquam Evangelista de scriptis christi passionem et sepulturam hic consequenter describit ipsius resurrectionem. Et primo describitur dominice resurrectionis manifestatio per Angelum descendentem. Circa quod sunt tria notanda.

Primo mulierum deuotio. secundum Angelorum apparitionem ibi. Et ecce terre motus. Tertio resurrexerunt manifestatio ibi. Scio enim quod uidentiam primi considerandum quod nominatio sit a nobilibus ideo apud iudeos omnes dies hebdomade denotantur a sabbato ita quod dies immedia te sequens sabbatum dicebatur prima sabbati. i. prima a sabbato. Alia secunda sabbati: sic consequenter ab illa autem hora qua christus fu-

Sabbato sancto. Euangelium secundum mattheum. xxviii. cap.

Mespere autem Sabbatum. Lucelcit in prima sabbato. uenit maria magdalene et altera maria uidere sepulchrum. Et ecce terre motus factus est magnus. Angelus enim domini descendit de celis: Et accedens reuoluit lapidem et sedebat super eum: Erat autem aspectus eius sicut sol-

erat sepultus non poterant mulieres emere aromata ad inungendum christum usque ad uesperam diei sequentis quia solennitas sabbati incepta erat ab hora sepulture in qua non licebat aliquid emere usque ad uesperam sequentis diei. scilicet sabbati. Et tunc. i. uespere sabbati emerunt aromata et preparauerunt se ad ueniendum non tamen uenerunt propter nocentem de proximo iminentem sed in mane sequenti uenerunt prima hora diei sequentis: quod dicebatur prima sabbati. Sic ergo construenda est littera. a. Uespere autem sabbati. que scilicet uespere. b. Luce scilicet in prima sabbati. i. incipit illucscere in principio diei sequentis. c. Uenit maria et. premititur autem ibi uespere sabbati: non quod illa hora uenerunt ad monumentum ut dictum est sed quod tunc se preparauerunt ad ueniendum uidere sepulchrum id est qualiter possent ingredi ad uisum christi. d. Et ecce terre motus. hic describitur angelica apparitio: non ad hoc

quod Angelus prepararet exitum de sepulchro domino resurgenti: quod christus exiit clauso sepulchro et intrauit ad discipulos iannis clauso: sed ut ostenderet sepulchrum vacuū et resurrexisse dominum: hoc est ergo quod dicitur. d. Et ecce terre motus factus est magnus cuius causa subditur.

e. Angelus autem domini descendit de celo. i. uirtute eius factus est ille terre motus: quia corporalia obediunt angelis ad nuntium quantum ad motum localem. f. Et accedens reuoluit lapidem: ut ostenderet christi resurrectionem completam. g. Erat autem aspectus eius sicut sol: quod ad incutiendum terrorem custodibus. h. Vestimentum eius sicut nix: ad dandum consolationem mulieribus propter quod subditur.

i. Pre timore autem eius et illud quod sequitur. Respondens autem Angelus dixit mulieribus: Nolite timere uos. Scio enim quod Iesum qui crucifixus est queritis. Non est hic Surrexit enim sicut diximus. Venite et uidete locum: ubi positus erat dominus. Et cito euntes dicite discipulis: quia surrexit. Et ecce precedet uos in galileam. Ibi eum uidebitis ecce predixit uobis.

Pre timore autem eius et illud quod sequitur. Respondens autem Angelus dixit mulieribus: nolite timere et. k. Scio enim. hic ponitur officium resurrectionis manifestatio: quod dicitur resurrectionis prima manifestatio mulieribus ipsis deuote querentibus: h. est quod dicitur. k. Scio enim. quod Iesum qui crucifixus est. h. additur ad diuina aliorum quia multi erant qui vocabantur nomine iesu. l. Queritis. in sepulchro sicut mortuum. m. Non est hic surrexit. n. sic dixit. Hoc autem addidit angelus ut reduceret ad memoriam uerba christi dei ante passionem suam ut sic magis crederetur resurrectionem eius factam. n. Venite et uidete locum: uacuum. o. Ubi positus erat et postquam sequitur. p. Precedet uos in galileam ibi eum uidebitis. non solum in beatitudine sed in propinquo tempore et propinqua regione antequam ascendat in celum.

Expositio moralis.

Uespere autem sabbati. sequitur. Et ecce terre motus et. Beati. Quod terre motus resurgente domino: sicut et ipso moriente in cruce factus est magnus:

significat terrena prius corda per fidem passio-
nis ac resurrectionis eius ad penitentiam con-
vertendo salubri, favore comota. Angelus eni-
dñi descendit de celo. Angelus iste significat bo-
num prelatus: de quo dñi Malach. ij. ca. Angelus
dñi exercituum ē q
descendit de lati-

Eccē p̄dixi vobis.

Dominica in resurre-
ctione domini epistola
Pauli p̄me epistole ad
Corin. v. cap.

qz monet mentes
subditorum ad cō-
siderationem mortis xpi p cōpassionem ⁊ re-
surrectionis eius per celestiu amorem: aspectus
eius sicut fulgur nam obstinatos terret. Et ve-
stimenta eius sicut nix quia penitentes demul-
get: in signum huius subditur. Pre timore aut
eius exterriti sunt custodes: ⁊ mulieribus dixit.
Nolite timere vos venite ⁊ videre locum ⁊c.
per diligentem meditationem predictorum.
Et cito euntes. i. alios inducentes ad filē bonū.
Precedet vos in galileam ⁊c. que transmigra-
tio interpretat qz xps transmigrauit ad celestia
precessit ad preparandū electis suis loca. ibi eū
videbitis. facie ad faciem in gloria.

C Questio fratris Antonij betontini. Scio
enī qz Iesum qui crucifixus est q̄ritis. Mat. 27.
cap. Sup quibus verbis queris. Utrū
si ptingat aliquē ex ignorantia facim sumere cū
mortali peccato peccet mortaliter. Ad qd bre-
uiter dicit qz huius ignorantie cā duplex esse
pōt. Prima negligentia: qz homo vel negligit
audire doctoris verbū vñ possit illuminari de
malis cōmissis ⁊ de bonis amissis: vel negligit
querere recta consilia ⁊ confessorum peritūz q
eum erudiat ⁊ examinet de predictis: vel quia
negligit examinare p̄sciam suam: sed imprepa-
rate ⁊ intrinsecate: atqz quadam inani leuitate: ⁊
p̄nitiosa tarditate eligit in fine quadragesime
confiteri. ppter que oīa peccata ⁊ eoz circūsta-
tias non cognoscit vel recolit: per p̄ns nō ple-
ne p̄stet ex culpa sua. Et qz bñi doctores subtilē
hec est ignorantia crassa ⁊ affectata taliter susci-
piens corpus xpi mortaliter peccat: qz facit p̄

illud apli. j. ad Corin. xj. ca. Probat aut seipsum
hō ⁊ sic de pane illo edat ⁊ de calice bibat: qui
māducat ⁊ bibit indigne iudiciū sibi māducat
⁊ bibit non diiudicās corpus dñi. Secū si igno-
rat culpam: nā l3 sufficienter examinauerit cō-

P̄scio sicut estis azimi
Etenim pascha nostruz

Rēs: Ex.
purgate ve-
tusermen-
tus: vt sitis
noua con-

scientiam suā: ⁊ q/
fierit p̄fessorē pe/
ritūz discreta cōi-
silia ac plene q̄ritū
valuit doluit. d cō-
missis: tñ qñqz re-
manet in cō mor/
talis culpa: cuius
oīo non recordat
vel forte nō plene
contritus est: ⁊ tal
insufficiētia excu-

sabilis est: qz hō de cōi lege certus esse nō pōt:
utrū peniteat digne iuxta illud Ecclē. ix. ca. feri-
ptū est. Nemo scit. utrū odio vel amore dignus
sit. Et p̄p̄ba in p̄sal. dicit. Delicta q̄s intelligit:
ab occultis meis munda me dñe: ⁊ ab alienis par-
ce seruo tuo. Hoc igit mō vsqz ad sacramētū cō-
monitionē accedere debet: vt iuxta verba Pauli
ad Colo. ij. Que sursum seruenter voluit dispo-
nere q̄rat. Ad qd exequēdū nouē p̄parationes
regrunt. videlz: p̄scie examinatio: peccatorū cō-
tritio. Eoz vera p̄fessio. Oīis immunditie extir-
patio. Oīis negligētie excussio. Discreta p̄me-
ditatio: deuota ⁊ hūilis oīo. Charitativa ser-
uensqz deuotio. Finis questionis Betontini.

Expositio litteralis.

In hac eplā lectione. Paulus apostolus
arguit culpe radicem. i. p̄tationē: quā
Corinthij hēbant ad inuicē: p̄ quā non
solū correptionē negligebāt: sed etiā alijs imi-
nebāt periculū infectiōis vt p̄z per exemplum
adductū in hac eplā dū dicit qz modicū fermē-
tū totā massam corrūpit: circa qd exēplū ē intelli-
gendū qz in fermento duo sunt. i. sapor v̄tualis
inquātū reddidit panēapidū ⁊ sic doctrina enā-
gelica cōparat fermētū. Mat. iij. ca. Aliud est
corrūptio: sic cōparat petō: ne igit eoz p̄tā
alios inficerent: ideo apls arguit eos dicēdo.
a Expurgate vetus fermentū: vt sitis noua
p̄scio. p̄ p̄sionē aque baptismalis. b Sicut
estis. i. esse debetis. c Azimi. i. sine fermēto
peti: qd declarat p̄ figurā vestis testamētū dicēs
d Etenim pascha nostrum ⁊c. Agnus enim

paschalis: de
molatiois xpi
potestates: sicut
paschalis ab alijs
illius agni cū
septē diebus
israel vtebant
⁊ significabat
vita populi cō-
stiani: d3 esse
fermētū mortis
peccatiōis: bñi
⁊ itaqz ep̄
mur. i. vitā p̄
transcāmū. b
Non in se
cato qd aīaz
rafcere facit
⁊ Neqz in se
intelligit pec-
faciō qd p̄tin-
quistor ex ac-
tum malitie
male fecerit
gnūm enī ha-
⁊. Et bñi. Alio
ex malitia cō-
bñi se sūt hor-
vitium p̄tra n
hic factum no-
tatio quantū
ritatis quantū

C Questio 2
Etenim pascha
ad Corin. v. ca.
resurrectio xpi
Et pro parte
dignitas seru-
resurrectionis
ferri resurre-
serui rapient
cap. Et erit e
ergo multo
Corin. xv. ca.
vera morte ⁊
testare nos p
recessit non cr
deberit reli-

sancto pasche

paschalis: de quo habet Exo. xij. cap. figura fuit
 imolatio xpi: p quē liberati sum⁹ a demonio
 potestate: sicut filij israel per sanguinem agni
 paschalis ab angelo deuastante. Carnes autē
 illius agni cū azimis panibus pcedebant: qd
 septē diebus filij
 israel vtebant ⁊ p
 B significabat: q
 vita populi chri/
 stiani dē esse sine
 fermento mortalis
 peccatiōis sūdit.
 ⁊ Itaqz epule/
 mur. i. vitā pntem
 transeamus.
 b Non in ferme/
 to veteri. i. in pec/
 cato qd aīaz iūte
 rascere fac spūalr.

c Neqz in fermento malitiē ⁊ nequitie: per B
 intelligit peccatū ex certa malitia: a pposito
 faciū qd ptingit dupliciter: vno mō ex hitu ac/
 quisitor: ex actibus malis: qd intelligit p ferme/
 tum malitiē. An dicit puerb. Qui lerant cum
 male fecerint: ⁊ exultant in rebus pessimis. Si
 gnū enī habitus generati est delectatio i ope
 y. Ethī. Alio mō ex corrupōe nature sicut aliq
 ex malitia cōplexiōis inclinānt ad aliqua: que
 fm se sūt horrida: vt effusio sanguinis humani
 vitium pira naturā maxime cū bestiaz vocat
 hic factum neqie. d Sed i azimis sinceri/
 tatis quantū ad puritatē affectus. e Et ve/
 ritatis quantū ad puritatem intellectus.

Quesitio Alexandri de ales in. iij. sniaz.
 Etenim pascha nostrū imolatus est xps. p Pau.
 ad Corin. v. cap. Sup quibus querit: vtrū re/
 surrectio xpi debuerit differri vsqz in diē tertiu
 Et pro parte negatiua sic arguit. Nō est maior
 dignitas serui qz dñi: si ergo ex indignitate est
 resurrectionis dilatio: ergo non magis dē dis/
 ferri resurrectio xpi qz alicuius serui: sed aliq
 serui sapiēt ob viam xpo in aera. i. Testa. iij.
 cap. Et erit eoz resurrectio in momento tpi:
 ergo multo fortius resurrectio xpi. Contra. j.
 Corin. xv. ca. Resurrexit tertia die glo. pbata
 vera morte ⁊ hoc tertia die vt credat eadē po/
 testate nos posse suscitare. Sed si statim retur/
 rerisqz non crederet vere mortuus: cū ergo nō
 debuerit resurgere ita vt probaret verā mortē

debuit differri resurrectio vsqz in diē tertiu
 vt sic in ore duoz vel trium testiu staret omne
 verbum ⁊ in illis tribus diebus experiri posset
 omne factū. Rñdeo dicendū qd cōueniens fu/
 it qd expectaret tertiū diē ppter tria. Primo

1. Marcum. xvi. cap.

in illo tpe
 Et cūz trā
 sisset sabbā
 tū maria
 magdale.
 ne ⁊ maria iacobi ⁊ Sa
 lome emerūt aromata:
 vt venientes vngerent

propter significa/
 tionem Luc. xxij.
 ca. Oportuit xpm
 pati ⁊ resurgē ter/
 tia die. glo. 1. Scri/
 to vna die ⁊ dua/
 bus noctibus i se/
 pulchro iacuit: ga/
 lucem: id est grām
 sue mortis que tū
 in carne erat tene/
 bus nostre duple/
 mortis: quia i car/
 ne ⁊ anima erant

oppositi ⁊ hoc ad significandū qd lux sue mor/
 tis curauit nostram duplam mortē. Sedo pro/
 pter probationem: quia sicut in ore duozum vel
 trium testium stat omne verbum: sic in tribus
 diebus experitur omne factum. Unde hec est
 ratio litteralis: scilicet vt probaret veram mor/
 tem pñglosam predictam. Tercio propter sue
 potestatis ostensionem: quia si statim resurre/
 xisset non videretur habere potestatem ponē/
 di animam suam sicut resumendū: hoc est qd
 dicit glosa pma. Corin. xv. cap. Probata vera
 morte ⁊ c. Ad illud ergo qd obijcitur qd nō est
 maior gloria serui qz domini. Dicendum qd B
 non est propter dignitatem seruoz: qd ipsi sta/
 tim resurgant: sed propter gloriam electozum
 que amplius non debet differri: vnde in instā/
 ti morientur: ⁊ incinerabūtur. ⁊ resurgent ⁊ c.

Expositio litteralis.

¶ Cum transisset sabbatum. Postqz de/
 scripta est reductio peccatoris in deū
 per xpi predicationē ⁊ sue passionis
 redēptionē. Hic pñter describit dicta reductō
 per manifestam resurrectionē: qd duplici fēit
 est. pmo per mulieres. sedo per angelos ibi: Et
 introeuntes. Circa pma partē describit adue/
 tus muliez ex deuotione ad sepulchrū vbi au/
 dierūt ab angelo resurrexisse dñm. ⁊ B qd dñ.
 Cum transisset sabbatū: quādiu enī durare
 rat sabbatū non erat eis licitū aliqd emere: sed
 in vespere eiusdē diei terminabat solēnitās ⁊

In die scđo pasche

tunc emerunt aromata vt in crastino bene mane venirent ad sepulchrum. ideo sequitur.

a Et valde mane vna sabbatorum. i. pma die illius hebdomade post sabbatū sicut dī Beñ. j. ca. Et factum est vespere et mane dies vnus. i.

primus. Sciendū etiam qđ oēs dies illi hebdomade vocabant sabbata pro tanto qđ erat festiue eo qđ solē nitas paschal' du- rabat septē dieb'. prima in die et sep- tima erit celebratio res inter medijs ita qđ in illis pote- rant emi aromata illa. b Oito iā sole. i. ad ortū ap- propinquāre. Sol enī pōt intelligi oriri dupliciter.

Uno modo perfecte quando primo egreditur et apparet super terram: sic non accipitur hic Alio modo quando lux eius incipit apparere scđ in auroza. et sic accipitur hic ortus solis: et iō Joannis. xx. cap. dicitur. Adhuc tenebre erant quia auroza media est inter tenebras noctis et lucem perfectā diei: et ideo ab vtroq; potest no- minari sicut medium ab extremis: quia parti- cipat naturam vtriusq; extremi.

c Quis reuoluet nobis lapidem. quasi dicat non possumus reuoluere per nos ipsas: quia erat magnus valde: et postea subditur.

d Viderunt reuolutum lapidem per angelū qui venerat ad manifestandum Christi resur- rectionem factam.

e Et introeuntes in monumentum. Hec est scda pars manifestationis resurrectionis. s. per angelos: et ideo dicitur.

f Et ideo introeuntes in monumentum. i. deit intra clausuram: que erat circa monumē- tum. dicitur autem monumentus quasi monēs mentem. s. illius qui aspiciet: vt oret pro anima sepulsi: et precogitet de morte propria.

g Viderunt inuenem. Luce. xxiiij. cap. dicit. Ecce duo viri astiterunt secus illos in veste sul- genti: id est duo angeli in specie virozu: ppf hoc dicit Augustinus. qđ ibi apparuerunt tres

iesum. Et valde mane vna sabbatorum veniūt ad monumētum: orto iam sole. Et dicebant ad inuicem. Quis re- uoluet nobis lapidem ab ostio monumēti? Et respiciētes viderūt reuolutum lapidem. Erat quippe magnus valde. Et introeuntes i monumentum viderūt inuenem sedentem in

angeli. Unus extra monumentum intra tamē predictam clausuram sedēs super lapidem re- uolutum. Sed intra monumentus apparuerūt duo vnus ad caput et alius ad pedes vbi posu- ierat corpus Iesu vt dicitur Joannis. xx. cap.

g Dicitur disci- pulis ei et petro: Specialiter noīat Petrus aliter nō fuisset ausus veni- re ad presentiam domini quem ne- gauerat.

C Expositio mo- ralis.

Et cum transi- set sabbatum. seg- tur vt venientes vngerent Iesum. Gregorius. Nos

autem in eū qui mortuus est credētes si odore virtutum referri cum opinione bonorum ope- rum deum querimus ad monumentum ipsius cum aromatibus venimus: et viderunt reuolu- tum lapidem. per hoc autem referatur myste- riorum Christi significatur. que velamine le- gis in lapide scripte tegebatur. Precedet vos in galileam scđ. que transmigratio interpreta- tur: propter quod qui vult eum videre debet s- vitijs ad virtutes transmigrare scđ.

C Questio Alexandri de ales in tertio senten- tiarum. Surrexit non est hic. Mar. xvj. capi. Super quibus verbis queritur. Utrum resur- rectio Christi sit causa iustificationis animarū et quomodo et vtrum sit in genere cause. effici- entis. Ad hoc sic primo arguitur: Roma. iij. cap. Resurrexit propter iustificationes nostras glo. Utrazq; mors Christi et resurrectio iusti- ficant. Contra resurrectionem Christi ordinatur ad futuram gloriam: iustificatio ad presentem gra- tiam: ergo nulla est causalitas resurrectionis re- spectu iustificationis. Ad qđ dicēdū qđ resur- rectio Christi potest dupliciter considerari: vt est in re vel vt est in anima per considerationē

Sim qđ considerā- dis ad nostram dum dispositionem per modum vni- tura ordinatur ad Unde cuj vnitus in Christo deita- tota sublimas. It- vt sit i maiori pa- ticipatione deit- tis. Hinc est qđ betur in reueren- tia a sanctis ang- lis: vt dicit Apo- xix. ca. et hoc pat- quia diabolus q ante incarnationē adorabatur ab h- mine: iam non a- tionibus. Dispo- incarnationem tionem ad mai- spice in faciem notescere omni- in virtutem. It- plaris ad nostr- Roma. vj. cap. rexit ita nos in- se habet ad iusti- Duplex est enim est rectitudo a ci- catio in present- tudine gratie. s- nitate miserie a- et sic iustificatio- sa exemplaris: in rebus autem dita et amara ius- Ad illud quod sti se et resurrect- rom est quātū est disponēdo. v- ta disponit ad i- signum est et cau- autem causa est magis attribuit passioni: quia sig- tum.

Exp

Feria. ij. post pascha

¶ **S**im q^d consideratur in re: sic se habet duob⁹ modis ad nostram iustificationem scilicet p^r modum dispositionis: et per modum exemplaris: per modum dispositiois quia tota humana natura ordinatur ad naturam humanam in xpo.

Unde cu^m vnitur in Christo deitas tota sublimat. Ita vt sit i maiori participatione deitatis. Hinc est q^d habetur in reuerentia a sanctis angelis: vt dicit Apoc. xix. ca. et hoc patet quia diabolus qui ante incarnationem adorabatur ab homine: iam non adoratur etiam a barbaris nationibus.

Feria scda post pascha
Epistola actuum apostolorum. x. cap.

In diebus illis: Stas Petrus in medio plebis dixit.

¶ **I**n diebus illis: Stas Petrus in medio plebis dixit. mine: iam non adoratur etiam a barbaris nationibus. Disponitur ergo magis ac magis p^r incarnationem et passionem: et etiam p^r resurrectionem ad maiorem gratiam. Unde psal. Respice in faciem christi tui. glo. fac christum innotescere omnibus vt possimus ire de virtute in virtutem. Item se habet per modum exemplaris ad nostram iustificationem: sⁱm q^d dicitur Roma. vj. cap. Quodmodum christus resurrexit ita nos in nouitate ambulemus: et isto modo se habet ad iustificationem nostram presentem. Duplex est enim iustificatio. Nam iustificatio est rectitudo a curuitate in rectitudine. Iustificatio in presenti est a curuitate culpe ad rectitudinem gratie. Futura vero iustificatio erit a curuitate miserie ad omnimodam rectitudinem: et sic iustificationis future est exemplar: sⁱm q^d consideratur in re: sⁱm autem q^d consideratur in anima: vt creditur et amara iustificatur: et in gloria consumatur.

¶ **A**d illud quod obijciatur q^d vtraq³ mors christi se³ et resurrectio iustificat. Dicendum q^d verum est quod creduntur et amantur sed hoc est disponendo. Resurrectio enim creditur et amata disponit ad iustificationem. Resurrectio vero signum est et causa iustificationis solus. Passio autem causa est sⁱm q^d dicit glo. Bede. Et ideo magis attribuitur iustificatio resurrectioni q³ passioni: quia signum et causa est et complementum.

Expositio litteralis.

¶ **Q**uod scitis q^d factum est verbum p^r vn⁹ uersam iudeam incipiens enim agalilea post baptismum quod predicauit Joanes Iesum a nazaret. Pro intelligentia huius lectionis est intelligendum q^d fides mediatoris semper fuit necessaria ad salutem: non tamen vniformiter se³ omni tempore et omni⁹ bus populis. post publicationem enim euangelij omnes tenentur habere fidem explicatam de mediatore quantum ad articulos incarnationis: naturae

et huiusmodi: et etiam communiter in ecclesia ab omnibus proponunt credenda. Antequam declarationem vero natiuitatis Christi maiores iudeorum quibus data fuit lex. Et prophete de istis facientes mentionem tenebantur habere fidem de mediatore: minus tamen explicitam q³ in nouo testamento: quia veritas est: magis elucidata. Minores vero iudeorum adhuc minus explicitae et sufficiebat eis ad salutem credere messiam futurum sicut lex et prophete nuntiabant quodam tamen in generali significet leges et prophetas: non tamen eas intellexit in speciali. Ante vero legem et prophetas tempore legis naturae sufficiebat omnibus credere vni deum remuneratorem bonorum per modum ab eo cognitum: ideo dicitur hebrei. xj. ca. 21. cedentem ad deum oportet credere quia est. et hoc est q^d dicitur. Viri fratres.

a Vos scitis. quia inter iudeos habitastis. b Quod factum est verbis etc. id est res verbo signata: et que sit illa subditur post Iesum a nazaret. s. venisse ad predicandum salutem.

c Incipiens enim a galilea. ibi enim inceptit predicare: vt patet Luc. iij. cap.

d Post baptismum. scz Joannis. quia ante non legitur publice predicasse.

e Quod predicauit Joannes. id est q^d mysterium Christi futuri Joannes predicauit vt patet ex de cursu euangelij.

f Quomodo vnxit eum deus. scilz Iesum in humana natura. Et ideo sequitur.

g Spiritu sancto. id est plenitudine gratie.

a Et virtute in opatione miraculox in qbus
humanitas xpi erat instrumentu coniunctiu.
b Qui pertransijit beneficiendo quantum ad i
formatione mox et sanationem languidox.
c Et sanado oēs oppressos a diabolo mente
et corpore.

d Quoniam deus
erat cum illo p ple
nitudine gē: et p
vniōne psonalem
in supposito vbi.
e Et nos testes
sumus et pvisum
et auditum.

f Et dedit eū ma
nifestū fieri p mul
ta argumenta suā
resurrectionē de
clarantia que po
sita sunt. j. cap.

g Non omni po
pulo: sed testibus
pordinatis a deo:
hinc enim qd dicit
Dionysius libro ce
lestis ierarchie et
hec est lex diui
nitatis instituta: vt
ea que transcēdūt
cognitionē natu
ralem pmo supio
ribus reuelentur:
et superiores alijs

manifestent sic p3 in spiritib9 angelicis in or
dine ierarchie: nā superiores immediate a deo
illuminant: medij vō a superioribus: et inferio
res a medijs. Resurrectio autē xpi est de transcē
dentibus: et ideo pmo manifestata ē apostolis:
et cum ipsis manentibus per quos tanq3 per te
stes idoneos alijs manifestata est: de qua ido
neitate subditur. h Nobis qui manduca
uimus et bibimus cum illo postq3 resurrexit a
mortuis: ad declarandam veritatem sue resur
rectionis vt dictum est. j. c. i Et pcepit no
bis predicare populo et testificari: vt habet. j. c.
Et eritis mihi testes et. k Quia ipse est q
constitutus est a deo. patre. l Iudex viuoz
et mortuoz: id est iustoz qui viuunt vita gracie
et iniq3oz qui mortui sunt morte culpe: ppter
qd dicit Joannis. v. ca. Pater omne iudicium

et virtute qui pertransi
uit beneficiendo: et sa
nando omnes oppres
sos a diabolo: qm de
erat cum illo. Et nos te
stes sumus: omniū que
fecit in regione iudeo
rum et hierusalem: que
occiderunt suspenden
tes in ligno. Hunc de
suscitauit tertia die: et
dedit eum manifestum
fieri: nō omni populo:
sed testibus pordinatis
a deo: nobis q man
ducamus et bibimus
cum illo postq3 surrexit
a mortuis. Et pcepit
nobis predicare populo
et testificari: quia ipse ē
deus qui constitutus ē
a deo: iudex viuoz et
mortuoz. Hunc oēs

dedit filio. m Hunc oēs prophete perhibēt
testimonium. q. d. nos soli sumus eius testes: s3
etiam omnes pphete antiqui diuinitus inspi
rati. Unde dicit Rabbi Samuel hebreus super
Zacha. q. vniuersi pphete non sunt locuti nisi
ad dies messie. s3
principali intētoe

prophete testimoniu
perhibent remissionē
peccatorum accipere p
nomē eius omnes qui
credunt in eum.
Feria scda post pascha
Euāgelium sm Lucam
xliij. cap.

In illo tpe
Duo ex di
scipulis ie
su: ibant
ipsa die i
castellum quod erat in
spatio stadiorum sexa
ginta ab hierlem noie
hema. Et ipsi loqueba
tur ad iude d his oib9
q acciderāt. Et factū ē
dū fabularent9 et secū q
rerent. et ipse Iesus ap
propinquas ibat cū ill.
Oculi autē illoz tenebāt

nomen suum tacuit. o Ibant ipsa die. s3 die
resurrectionis. p In castellum quod erat i
spatio stadiorum sexaginta ab hierusalem. Sex
decim stadia faciūt vnam leucam: ex quo patet
q non distabat ab hierusalem per quattuor leu
cas integre sed deficiunt quattuor stadia.

q Et factum est dum fabularentur. non dicit
hic fabulari a fabula sed a for: foris quia non lo
quebantur de vanis: sed de operib9 Iesu et mor
te eius. Et ideo sequitur.

r Oculi autem eorum tenebantur. quia in
credulitas eorum et dubietas demerebatur: q
Christus cognitionem sui corporis ab eis re
tardaret. sequitur.

s Qui sunt hi sermones. non querit ex igno
rantia: sed vt ex eorum responsione increduli
tas eorum conuenientius arguatur.

C Expositio litte
ralis.

Uo ex di
scipulis Ie
su. Hic cō

sequēter describitur
apparitio scda
duobus discipulis
itinerantibus: et p
mo describitur ista
apparitio. Scdo
apparentis cogni
tio ibi. Et factum
est. Tertio cogni
tionis relatio ibi.
Et surgentes. Lit
ca primum dicitur.

n Duo ex illis. s3
ex septuaginta di
scipulis quoz vn9
vocabat cleophas
vt infra habetur.
Alius dicitur fu
isse Lucas euange
lista propter qd et

trine. e Et quomo
tradiderunt eu
m quia procur
uerunt eius cap
lis vt coram Pon
tifice Barrabe diti
f. Nos autem
euangescit spes n

g Et nunc sup
die qua predixit
apparuit discip
nem sicut dicitur
ta est iam dies.
h Sed et mul
erunt nos: non
nunciabāt sed d

discipuli timeba
i Dicentes se

post pascha

a Tu solus peregrinus es in Hierusalem etc. li. solus non facit exclusionem aliorum peregrinorum cum multi valde pergrini: et de diversis partibus venissent in hierusalem ad diem festum pasche: et habetur Joannis. xij. cap. sed notat exclusionem cognitionis ab isto sic apparente. sci. licet noticia mortis Iesu: ut sit sensus: cum multi peregrini his diebus venerunt in hierusalem: mirum est quod tu solus inter alios peregrinos ignores ea que sunt nota alijs omnibus. **b** Quibus ille dixit: Que non querit ex ignorantia: sicut prius dictum est. **c** De iesu nazareno qui fuit vir propheta potens in opere. scilicet miraculorum. **d** Et sermone predicationis et doctrine. **e** Et quomodo tradiderunt eum etc. quia procuraverunt eius captivum et persuaserunt populo ut coram Pilato peterent eius crucifixionem et Barrabe dimissionem: ut habet matth. xxvij. **f** Nos autem sperabamus etc. quasi dicat. Ia evanescit spes nostra cuius subditur causa. **g** Et nunc super hec omnia tertia dies est hodie qua predixit se resurgere: et tamen adhuc non apparuit discipulis: licet tertia dies sit prope finem: sicut dicitur infra: adnuescit inclinata est iam dies. **h** Sed et mulieres quedam ex nostris terruerunt nos: non de resurrectione christi quam nunciabatur sed de ablatione corporis eius quam discipuli timebant. **i** Dicentes se etiam etc. Sed discipuli modo

credebant plene timentes ut tanquam mulieres defacili fuissent deluse.

k Et abierunt quidam etc. scilicet Petrus et Joannes ut supra dictum est.

l Et ita inveniunt sicut etc. non quantum ad visionem Angelorum seu auditionem verborum ab ipsis: sed quia inveniunt sepulchrum vacuum corpore: et sola lintheamina remansisse: Ideo subditur: ipsum vero non inveniunt. **m** Et ipse dixit ad eos: et responsum sione eorum arguens eos. **n** O stulti propter cecitatem intellectus. **o** Et tardi corde: propter tarditatem affectus. **p** ad credendum in omnibus de christi morte et resurrectione: quas scripturas debebant intelligere: maxime: quia fuerant eius christo qui discipulus dicitur loquebatur. **q** Non ne oportuit pati christum etc. Tu propter patris ordinationem. Tu etiam propter christi exaltationem. Tum propter humanam redemptionem: Tum propter scripturarum impletionem. Ideo subditur. **r** Et incipiens a moysi et omnibus prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturis: non quod omnes scripturas que de christo sunt explicaret: quia in tam brevi tempore non fieret: sed explicavit quantum sufficiebat ad propositum ostendendum: et Ideo li omnibus non facit distributionem pro singulis generum: sed pro generibus singulorum sicut dicitur: omne animal fuit in archa Noe. de qualibet specie animalium fuerunt ibi aliqua in duobus: sic Christus in proposito de lege prophetis: et Agio-

graphis induxi aliqua testimonia.

a Et ipse finxit se longius ire: non fuit ibi aliqua fallitas: quia fuit talis fictio ad designandum veritatem: scilicet distantiam eius a cordibus eorum propter fidei defectum: tales enim apparitiones ut communiter sunt secundum dispositionem interiorum illorum quibus finxit.

b Et coeegerunt illum. id est obnixe rogauerunt desiderantes adhuc audire illum.

c Et intravit cum illis. quia per dictum desiderium disponebantur ad fidei complementum.

d Et factum est. Hic consequens descriptum Christi a parentis cognitio cum dicitur.

e Accepit panem benedixit fregit. et porrigebat illis: si cut consueuerat facere ante passionem: sic enim frangebatur panem ac fuscinderet cum cultello.

f Et aperti sunt oculi eorum. quia voluntarie se eis ostendit: in effigie qua erat cognoscibilis ab eis: et cum hoc cognouerunt eum per modum fractionis panis.

g Et ipse euauit ab oculis eorum. ostendens discipulis quod habebat corpus gloriosum: quod subito potest disparere per dotem agilitatis. Et ideo sequitur.

h Et surgentes eadem hora regressi sunt in hierusalem. Quamuis enim iam esset tardum ut patet ex predictis: tamen ex fidei seruire et remoto iudeorum timore statim regressi sunt in hierusalem ad illos discipulos qui erant inclusi propter metum iudeorum: ut haberetur Joannis. xx. cap. ad nuntiandum eis Christi resurrectionem. ideo subditur.

i Et inuenerunt congregatos undecim. quia adhuc Thomas erat cum alijs decem dicentes

interpretabatur illis in omnibus scripturis quod de ipso erant. Et appropinquauerunt castello quod ibat. Et ipse finxit se longius ire. Et coeegerunt illum dicentes. Mane nobiscum quoniam ad uesperam rascit: et inclinata est iam dies. Et intravit cum illis. Et factum est dum recumberet cum eis: accepit panem: et benedixit ac fregit: et porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum: et cognouerunt eum. Et ipse eua-

nit ab oculis eorum. Quando autem ista apparitio fuerit non legitur expressa: sed tunc creditur fuisse facta: quando Petrus cucurrerat ad monumentum: et uiderat lintamina posita absque mirans secum quod factum fuerat: ut dictum est supra.

k Et ipsi narrabant apparitionem eis factam: prout descripta est per ordinem: tamen nec istis nec alijs Thomas creditur: sed per alios quod spatium ab alijs discessit. Et dixerunt ad inuicem. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in uia: et aperiret nobis scripturas. Et surgentes eadem hora regressi sunt in hierusalem: et inuenerunt congregatos undecim: et eos qui cum illis erant dicentes: Surrexit dominus uere: et apparuit Simoni. Et ipsi narrabant que gesta erant in uia et quomodo cognouerunt eum in fractione panis.

Expositio moralis.

Duo ex discipulis: per quos significatur bonus actus: et contemplatio.

Itaque ipsa die. Nam ipsa hinc resurrectionis aperta fuit uia beatitudinis que per Emanus significatur eo quod mater dulcedinis interpretatur: et tunc Christi discipuli per uiam consequende beatitudinis gradiuntur. Et ipsi loquebantur ad inuicem de his omnibus que acciderant: scilicet de Iesu conuersatione et eius morte prout patet ex littera sequenti. Et ipse Iesus appropinquans ibat cum illis. Nam ipse dicit Matthei. xviii. cap. Ubi sunt duo uel tres congregati in nomine meo in medio eorum sum: propter quod istorum exemplo cum per uiam incedimus combinati de salutiferis loqui debemus ut Christum nobiscum per gentem habeamus et non solum per gentem sed etiam nos docentem sicut istis duobus discipulis cum quibus ibat scripturas prophetarum aperiebatur: quoniam auditores legis non iustificantur sed factores. Ideo eorum oculi non fuerunt aperti audiendo scripturas: sed opera pietatis facien-

do ipsum in spiritu et aperti sunt oculi ad cognoscendum horum salutem fuisse facta: sed reuelantur. Thob. ii. cap. Opera autem reuelare et cori honorificum. Ideo subditur si narrabant.

Questio. x. Randri de alio tertio sententiarum. Oportet Christum patet. Luc. xxi. cap. uetur questio. si se habeat la coniuncta sanctis resurrexerunt. q. sic. 11. 3. Alias fidelis si sunt similes. ria resurrectio. cap. Si loci fuerit. q. resurrexerunt. Cora psal. 21. glo. Sicut est morabitur uia nostra sunt eturi usque ad dum in Aug. humani limitis. signa uirtutum. ergo quod resurrectio a fionem. Igitur ficationis ad corpus et eniam reformationis. dignitatem: quia duplex in limbo soluendum reban in animam.

do ipsam in specie peregrini trahendo ad ho-
spitium et apponendo cibum. ideo sequitur. Et
aperiti sunt oculi eorum: scilicet cordis et corpo-
ris ad cognoscendum ipsum. Et surgentes ea-
dem hora etc. Nam ea que sunt ad comunem
salutem: non sunt tace-
da sed revelanda.

Thob. xij. capitu.
Opera autem dei
revelare et confite-
ri honorificum est.
Ideo subditur: Ip-
si narrabant etc.

Seria tertia p^o pascha
epistola Actuum aposto-
lorum. xij. cap.

In diebus
illis: Sur-
ges Pau-
lus et manu
scilicet

C Questio Ale/
randri de ales in
tertio sententia/
rum. Oportuit

Christum pati: et ita intrare in gloriam suam?
Luce. xxij. capi. Super quibus verbis mo-
netur questio talis. Utrum resurrectio Chri-
sti se habeat ad resurrectionem nostram ut cau-
sa coniuncta ut per remota: et si efficiat modo in
sanctis resurrectionem corporum. Et arguit Hiero-
nymus. Et Ambrosius inquit. Gaudium patrisfam-
ilias fidelium sibi leticia comitat ut que sublecu-
ti sunt similitudine passionis committantur glo-
ria resurrectionis secundum quod dicitur. ij. Corinthe. j.
cap. Si socii fuerimus passionum etc. ergo vi-
detur quod resurrectio eius sit causa coniuncta.
Contra psalm. Ad vespertum demorabitur: fletus etc.
glo. fletus est miseria originalis culpe que de-
morabitur usque ad diem domini: quo resurrec-
tio nostra futura est: ergo non sumus resurre-
cturi usque ad diem domini. Responsio dicen-
dum secundum Augustinum ad Paulinum. Alij sunt
humani limites resurrectionis. Alij divinarum
signa virtutum. Alijque mirabiliter sunt. Dicen-
dum ergo quod secundum cursum nature non debet esse
resurrectio ante innovationem mundi per pas-
sionem. Tgitur Christi fuit meritum et nostre iu-
stificationis et nostre resurrectionis et glorie que
ad corpus et quo ad animam: unde per suffici-
entiam restitueretur homo per illam pristinam
dignitatem: sed adhuc non erat effectus produ-
ctus: quia duplex erat adhuc tentio: scilicet ani-
marum in limbo et corporum in cineribus ad
soluendum tentiones animarum apparuit ver-
bum in anima apud inferos. similiter ad solu-

dum tentationem corporum oportet quod verbum
cum anima et corpore appareat univ ersaliter:
quod fiet post innovationem. Primum effectus. s.
liberationis animarum factum est statim post
passionem. Reliquum fiet post innovationem mu-
di: ut dictum est:

indicens ait: Viri fra-
tres filij generis Abra-
am: et qui in vobis timet
deum: vobis verbum
salutis missum est. Qui
enim habitant hierusa-
lem et principes eius
ignorantes Jesum:

di: ut dictum est:
proportionabiliter
enim si locus et loca-
tum. ideo ad glo-
riam corporum exi-
gitur innovatio lo-
corum. Secundum ergo
limites rerum non
debet esse resurre-
ctio corporum nisi
cum apparebit in
iudicio innovato
mundo. Inno-
vatio autem non

debet esse nisi completa mortali generatio/
ne: sed secundum divina signa virtutum non est ne-
gandum quin aliquorum resurrectio sit: secundum
Hieronymum qui non est ausus negare re-
surrectionem beate virginis. Dicendum ergo
ad illud Ambrosii. quod gaudium patrisfamilias etc.
quod est resurrectio in merito et in re: Unde Am-
brosius. Est plane societas quia si non resurre-
xerunt corpore resurrexerunt iam mente. Unde
Ambrosius intelligit de merito non de re.

Expositio litteralis.

a Argens autem Paulus. Describitur i
hac lectione publicatio evangelij facta
per predicationem Pauli apostoli: ma-
nifestando ad impletionem promissionis pa-
tribus: quoniam promiserat redemptionem
israel in semine David: et hoc est quod dicitur.
a Surgens Paulus: ut melius audiretur in
tanta multitudo. b Vobis verbum. s. in-
carnatum. c Salutis huius missum est. s.
principeliter. Tum quia in propria persona iu-
deis predicavit. Tum quia in medio indee. s. i
hierusalem operatus est salutem. ideo subdis.
d Qui enim habitant hierusalem quantum ad vulgares.
e Et principes eius. quantum ad maiores. f Huc
ignorantes. s. Jesum nazarenum esse christum ve-
rum. Alia tamen fuit ignorantia principum. Alia
vulgarium: tamen neutra excusabat a peccato:
immo prima aggravabat quod precebat ex malitia.
p. iij

a Et voces prophetarum de Christo loquentium quas sacerdotes & scribe per inuidias & cecani male interpretati sunt: sic populum deceperunt.

b Indicantes scilicet iesu morte esse dignum.

c Impleuerunt prophetias de eius passione predicatas secundum quod dicitur Isai. liij. capi. Tanquam ovis ad occisionem ducetur &c. Et in multis alijs prophetarum dictis.

d Et nullam causam mortis inuenientes in eo: sicut patet in euangelio: Pilati testimonio.

e Petierunt a pilato: ut interficerent eum per milites ipsius. & licet primo resistere tam finaliter petitioni eorum acquieuit iudeorum sanctorum: Cesaris timore.

f Cum consumassent omnia: iudei mali. g Deponentes eum de ligno. scilicet boni iudei Ioseph: & Nicodemus: ut habetur Joannis. xix. capi. Sacra enim scriptura sub uno contextu frequenter transit de bonis ad malum: & e contrario sicut psal. lxxvij. Cum occideret eos querebant eum: occisi enim non poterant eum querere: & ideo cum dicitur. Cum occideret eos intelligitur de obstinatis in peccato: & qui subditur querebant eum: intelligitur de penitentibus & reuerentibus a malo: & hoc secundum illum modum exponendi sacram scripturam qui dicitur de corpore domini vero & simulato prout plebis dixi in principio gene. &c.

h Deus vero suscitauit eum. scilicet hominem christum.

i Qui visus est. viuens.

k Per dies multos. scilicet. xl. ut dictum est primo capitulo.

l His qui simul ascenderant. i. Apostolis: qui

Et voces prophetarum que per omne sabbatum leguntur iudicantes. impleuerunt. Et nullam causam mortis inuenientes in eo: petierunt ut interficerent eum. Cumque consumassent omnia: que de illo scripta erant deponentes eum de ligno: posuerunt eum in monumento. Deus vero suscitauit eum a mortuis tertia die: qui visus est per dies multos: his qui simul ascenderant cum eo de galilea in hierusalem: qui usque nunc sunt testes ad plebem.

usque nunc sunt testes eius per visum auditum & operationem miraculorum in nomine ipsius. m Et nos vobis. Hic consequenter inducit sacram scripturam ad suum propositum dicens. m Et nos vobis auunciamus eam que ad patres nostros repro-

missio facta est: de verbi incarnatione: & a mortuis resurrectione.

Et nos vobis auunciamus eam que ad patres nostros repro-

missio facta est: de verbi incarnatione: & a mortuis resurrectione.

missio facta est: de verbi incarnatione: & a mortuis resurrectione.

missio facta est: de verbi incarnatione: & a mortuis resurrectione.

stus refuscitati vera apparitio. Secundo resurrectionis approbatio: ibi Conturbati vero. Circa primum intelligendum quod christus post resurrectionem: primo apparuit mulieribus. Secundo discipulis itinerantibus. Tercio omnibus discipulis: preter Thomam. Argitur hic igitur de tertia apparitione per quam manifestatur vera christi resurrectio & primo manifestatur vera christi resurrectio quantum ad humanitatem: Secundo quantum ad diuinitatem. Secunda ibi: Tunc apparuit. Circa primum dicitur sic. n Stetit iesus &c. subito enim inter discipulos apparuit quod ad eos iannis clausis intrauit ut habetur Joannes. xx. capi. o Ego sum. non res fantastica seu illusio dyabolica. p Conturbati vero. Hic consequenter describitur resurrectionis probatio: per hoc quod ostendit se verum hominem & verum deum & secundum humanitatem vere suscitatum: ut patebit prosequendo.

Expositio litteralis.

Postquam euangelista descripsit progressum per suam predicationem regressum de mundo per suam passionem. Hic ultimum describit eius regressum ad patrem per suam resurrectionem. Circa quod duo facit primo describit christi

Estimabatur providentia per rem certificationem. Et ita b Videre m eos clauorum remanentem: ostendit quod idem corpus numero. c Vnde patet. dete. per hoc ostendebatur bere corpus non fantastico. d Habetis aliquid quod ducet: per confirmationem enim ostendit se habere prout vegetatiua animalium. e Hec sunt ba. per hoc quod quebatur semeliter: et etiam tionabiliter reus ad memoriam que eis dicitur ante mortem suam: ostendit habere corpus matum animam sicut prius. f Tunc apperecedentia probans quantum lam probauit minare mentes cre scripturam: & ideo g Sic oportet quia sicut antea deum & humanitatem suam dem in numeris. Et predicatio remissionem incipiendo ab est in medio ter

a Et timabant se spiritum videre: diuina enim pronidentia permisi sunt dubitare ad maiorem certificationem fidei de dominica resurrectione. Et ideo sequitur.

b Videte manus meas et pedes. per cicatrices clauorum: ibi remanentes: ostendit quod erat idem corpus numero.

c Palpate et videte. per hoc enim ostendebatur habere corpus verum non fantasticum.

d Habetis hic aliquid quod manducetis: per comestitionem enim ostendit se habere corpus viuum animam vegetatiuam animatum.

e Nec sunt verba. per hoc quod loquebatur sensibilibus: et etiam rationabiliter reducens ad memoriam que eis dixerat ante mortem suam: ostendens se habere corpus animatum et intellectum: et eadem sicut prius.

f Tunc aperuit illis sensum etiam: sicut per precendentia probauit veritatem sue resurrectionis quantum ad humanitatem: sic per hoc illam probauit quantum ad deitatem: quia illuminare mentes ignorantium intellectum sacre scripture: et subito est ipseus deitatis proprium: et ideo subditur.

g Sic oportebat Christum pati: et resurgere: quia sicut ante passionem declarauit se esse verum deum et hominem: ita etiam post resurrectionem suam. Resurrectio enim vera est eiusdem in numero iterata resurrectio.

h Et predicare in nomine eius penitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes. incipiendo ab hierosolima. Hierosolimam enim est in medio terre habitabilis: quia est in quar-

to climate: et ideo ab illo loco conuenienter incipit predicatio euangelij: ut per apostolos christi aliosque discipulos circuquaque per orbem dispersos in omnem terram exiret sonus predicationis eorum secundum quod fuerat predictum. psal. xviij.

Expositio moralis.

Et dixit illis par vobis. ex quo patet quod illi sunt pacifici: qui vere sunt discipuli christi. Et dixit eis. Quid turbati estis etiam. sensum litteralem certificauit eos de sua resurrectione per tria: scilicet per visum dicens. Videte manus meas et pedes meos. et per tactum dicens. Palpate et videte quia spiritus carnis et ossa non habet. Et per gustum: ibi cum dixit. Habetis aliquid quod manducetis. Tunc aperuit illis sensum ut intelligeret scripturas. Et dixit eis. Quoniam sic scriptum est: et sic oportebat christum pati: et resurgere a mortuis tertia die: et predicare in nomine eius penitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes.

Et resurrexisse vident qui resurrectionis eius gloriam meditentur. Ipsum vero tangunt et palpant qui sibi charitate copulantur. prima Joannis. iij. cap. Qui manet in charitate in deo manet: et deus in eo. Piscem assum offerunt ei qui patientiam igne tribulationis decoctas habent pro nomine christi: sed illi offerunt facium mellis: qui membris suis exhibent opera pietatis: de quibus dicit Matthe. xxv. cap. Esuriui et dedistis mihi manducare: tunc aperuit illis sensum ut intelligerent scripturas: ex quo patet quod sacre scripture non possunt sufficienter intelligi nisi ille aperiat qui habet clauem David: qui aperit: et nemo claudit.

Questio Alexandri de ales in tertio sententiarum. Videte manus meas: et pedes meos:

quia ego ipse sum. Luce. xliij. capitu. Super quibus verbis queritur. Utrū cicatrices quas Christus seruauit quādo ostenditeas discipulis suis remanserint in ipso tñ ad tempus: vel mansure sint semper et in perpetuum. Et pmo arguitur q remāserint ad tempus.

Dicit enī Damas. qm̄ hm̄ dispensationem fuerunt in ipso: sed qd est hm̄ dispensationē est temporale. Sz contra. Beda in sine glo. super Lucam ultimo: ostendit eis manus et pedes: inquit. Nō ex impotentia creandi cicatrice seruant: sed vt in perpetuum victorie sue circumferat triumphum.

Responsio de hoc neutrum diffinimus: sed tñ de hoc dicit Augustinus d ciuitate dei: q si ad decentiam sunt martyrij: inditia remanebunt semper ad decentiam: et ad ostendanda signa victorie semper. Unde et si alie cause que determinantur in illa glo. Bede. scilicet ad fidem resurrectionis astruendam: et vt pro nobis patri supplicans quale genus mortis pro homie pertulerit semper ostendat et vt sua morte redempti quā misericorditer sint adiuti propostis eiusdem mortis insinuat in ditijs: et vt in iudicio quā iuste dñentur impij denunciēt ostensa qd ab illis accepit cicatrice: temporales sint: ista tamen est perpetua scilicet vltima. Ad illud ergo qd dicit Damascenus q hm̄ dispensationem fuerunt in ipso: dicimus q si ad hec ita est dispensatio: tamen ista non opponitur veritati nature et perpetuitati: sed dicitur dispensatio respectu aliorum hominum in quibus non esset ita cōueniens seruari cicatrices sicut in ipso ac circumferendum perpetuum victorie triumphum et redemptionis titulū quā nos p ista vulnera redemit q nullus alio rum sanctorum fecit.

Dominica i albis: Epistola Joannis. j. ca. v.

Charissimi: Omne qd natu: ē ex deo: vicit mū

dum: et hec est victoria

Charissimi. In hac lectione concludit Joānes q qui diligit natos dei: diligit et ipsum deum: nam dilectio dei includit dilectiones proximis: sed quia amor dei nō est ociosus: operatur enim magna si est: sicut re

que vincit mundum: fides nostra. Quis est autem qui vincit mundum: nisi qui credit: quoniam Iesus est filius dei. Hic est qui venit per aquam et sanguinē: Iesus christus. Non in aqua solum: sed in aqua et sanguine.

sistere peccato certari cum inimico: et vincere mundum. Hoc est qd subditur. h Charissimi: omne qd natum ē ex deo: scilicet p fide charitate for: matam. i Vincit mundum. id est tentatōes diaboli mūdi et persecutio nes. Et ideo subditur.

k Et hec est. Hic determinat de emendatione verbi. Et primo ponitur determinatio. Secundo determinationis manifestatio: ibi. Et spiritus est. Circa primum continuando se ad hoc qd dixerat immediate omne qd natū est ex deo vincit mundum ostendit quid sit illud quod facit vincere dicens.

k Et hec est victoria que vincit mundum. id est facit vincere. l Fides nostra de verbo dei. Ideo subditur. m Quis est autem qui vincit mundū. nisi qui credit fide formata. n Quoniam Iesus est filius dei. naturalis et per consequens eiusdem nature cum eo non idempritate specifica: quia natura diuina non est diuisibilis sicut humana: sed idempritate numerali distinctus tamen in persona: quia natura non patitur nec ratio quo gignens: et genitus ab eo. Annum in supposito. o Hic est. filius dei eternaliter a patre genit. p Qui venit in mundum. ad nos saluandū. q Per aquā baptismalem: et per tactū sue sacratissime carnis i baptismo dedit vim regni eterni. r Et sanguinē. effusum in pecium nre salutis. s Iesus xps verus hō: verus deus. t Nō in aqua solū. sic Joānes baptista cuius baptismus solū lauabat corpora: sed nō auferbat peccata sicut facit baptismus xpi. v Sz in aq et sanguine. i i baptismo datur regni eterni hō: et sanguine ad infinitas aīas si cōt redimēdas sufficiēt.

Expositio litteralis.

a. Et spiritus est. Hic consequenter ponit dicte determinationis manifestatio: est quadrum pler non tamen ponitur hic secundum ordinem temporis: Quia fuit per spiritum sancti missionem super Apostolos in signo visibili in testimonium quod Iesus ad dexteram patris glorificatus.

Est eius naturalis filius: unus cum ipso deus: et de hoc testimonio praedixit Saluator. Joannis. xv. capitulum. Cum autem venerit paracletus quem ego mittam vobis ego mittam vobis ille testimonium perhibebit de me et hoc est quod dicitur.

a. Et spiritus scilicet sanctus.

b. Est qui testificatur cuius testimonium non potest esse falsum.

c. Quoniam christus est veritas. id est dei patris filius qui procedit a patre per modum intellectus: et sic est eius verbum: Idem enim est verbum et filius: propter hoc quod illa que pertinent ad intellectum: ut veritas et sapientia et huiusmodi appropriantur filio in divinis.

d. Quoniam tres sunt. Hic ponitur secunda manifestatio que est per apertam visionem: nam ipsa beata trinitas manifestat se beatis quantum ad personarum distinctionem et ubi emanationem a patre et spiritus sanctus ab utroque: et hoc est quod dicitur.

e. Quoniam tres sunt qui testimonium dant in celo veritatem manifestando: nam testimonium dare est veritatem manifestare.

f. Pater. ingenuus.

g. verbum: ab eo genitum.

h. Et spiritus sanctus procedens a patre et verbo. Et hi tres unum sunt in essentia: sic unus deus super omnia gloriosus.

i. Et tres sunt. Hic ponitur tertia manifestatio: que est per christi passionem in qua anima christi fuit a corpore separata et a corpore mortuo fluxerunt sanguis et aqua. Joannis. xix. capitulum. igitur.

i. Et tres sunt qui testimonium dant in terra

veritatem filii dei manifestanda.

l. Spiritus id est anima christi: in qua ad limbum patrum descendit: et eis se manifestavit ostendendo suam deitatem et paternalem proprietatem ex tunc enim deum clare viderunt:

propter quod dixit dominus. Luc. xxiij. capitulum. Hodie mecum eris in paradiso.

m. Aqua et sanguis que veritatem manifestant in ecclesie sacramentis habentibus efficaciam ex ipsis: que quidem sacramenta conferuntur in fide et confessione trinitatis.

Dominica in albis. Eundem gelium secundum Joannem. xx. capitulum.

niunt in assertione unius veritatis.

o. Si testimonium. Hic ponitur quarta manifestatio que fuit per sensibilem vocem: nam in baptismo christi et eius transfiguratione audita fuit vox sensibilis patris dicentis de christo. Hic est filius meus dilectus hic singulariter dicitur per hoc ostendens quod ipse solus est naturalis filius et per consequens unus cum ipso in natura et persona distinctus: ceteri vero qui plura sunt sunt eius filij adoptivi dicitur ergo.

o. Si testimonium accipimus: accipitur hic si pro quia: nam testimonium hominum accipimus tanquam sufficiens in rebus humanis. p. Testimonium dei maius est. id est certius: nam ei non potest subesse falsum: sicut subesse potest testimonio hominum: et per consequens est magis credibile in rebus divinis quam testimonium hominum in humanis.

q. Quoniam testificatus est de filio suo: in transfiguratione et baptismo ut predictum est.

r. Qui credit in filium dei habet testimonium dei in se. id est effectus illius testimonij.

Expositio litteralis.

¶ Cum sero esset. hic cōsequēter ostēdit
manifestatio resurrectionis xpi discipulis
facta oībus cōiter: & diuiditur in duas
qz p̄rio manifestatur oībus excepto Thoma ab
sente. scđo thoma cum eis existente Ibi & post
dies octo. Prima

dies octo. Prima
in tres quia pri-
mo describitur chri-
sti apparitio. Se-
cundo apparitio-
nis enūciatio: ibi
Thomas autem ter-
tio discipuli au-
dictis obstinatio.
Ibi ille autem di-
xit. Prima adhuc
in duas: quia pri-
mo describitur ap-
paritionis actus.
Secundo eius effe-
ctus: ibi: gaudii sur-
tus. In p̄ma ergo p̄te
d̄ sic. a Lum-
eēt̄ for. In die m̄.

Apofoli erant difperfi propter metū Iudeoꝝ:
 ſed in ſero conueniebant ad locū vñũ: ideo ta
 li hora apparuit. b Dixillo. ſ. pꝛia die reſur
 rectionis. c Ana ſabbatum. i. prima die
 poſt ſabbatū vñ predictū eſt. d Et foras ꝛc. p
 pter metū iudeoꝝ. hoc ēt ex diuina ordinatioe
 factū eſt: vñ ieſus intrans ad diſcipulos ianuſ
 clauſis oſtēderet ſe habere corpus glorioſum.
 e Et dicit pax vobis: ꝛ hoc cōtra duplicē eo
 rum pꝛurbationē: erāt enī cōturbati de morte
 ipſius chꝛiſti: ꝛ de perſecutione iudeoꝝ: eius
 imminente: poterat enī eos per ſuam pꝛeſentiaꝝ
 cuſtodire: ꝛ de reſurrectione certificare vñde
 ſubditur. f Et cum hec dixiſſet oſtēdit eis
 manus ꝛ latus: vñ pꝛeſentatrices remanētes oſtē
 deret idēmpꝛitate numerale corporis pꝛus: paſ
 ſi iſta enīz in corpore xꝑi remanſerunt non ad
 effectum ſed magis ad gloriā pꝛpter victoriam
 ex illis vulneribus conſecratam. g Gauſi
 ſunt. hic conſequēter ponitur huius apparitio
 nis effectus que eſt duplex. Primus eſt diſcipu
 loꝝ exultatio: contra duplicem triſtitiam ip
 ſoꝝ amotam. ſ. de morte chꝛiſti ꝛ iudeoꝝ
 motuꝝ: qꝛtū ad hoc dicit. g Gauſi ſunt
 ergo diſcipuli viſo domino: ſecundus eſt eoꝝ
 inſtructio: ꝛ qꝛtū ad hoc ſubditur. b Dixit

In illo te-
pore. Cum
esset sero^a
die^b vna
sabbato.
rus ⁊ fores essent clau-
se vbi erant discipuli cō-
gregati propter metuz
iudeorum. Venit iesus
⁊ stetit in medio eorum:
⁊ dixit eis. Pax vobis
Et cū hoc dixisset: ostē-
dit eis manus ⁊ latus.
Gaui sunt ergo disci-

ergo eis iterum: Pax vobis qz volebat eos in-
struere de pace futura que erat perpetua.

i Sic milit me p[ro] ad veritatē fidei docēdā i
iudea. k Et ego mitto vos. i. mittā ad hāc vitā
tē publicandā p[ro] totū mūdū: ⁊ q[ui]z executio hui⁹

puli viso domino. **Di-**
xit ergo eis iteru^m. **Pa-**
vobis. Sicut misit me
pat^r. et ego mitto vos^q.
Hec cum dixisset: in su^s
flavit: et dixit eis. Acci-
pite spiritum sanctum.
Quorum remiseritis
peccata remittuⁿt eis^m.
Et quorum retinueri-
tis: retenta s^ut. **Th**omas
a^ut v^om^o ex duodecim: q^u
dⁱ didimus: non erat
cu^m eis q^u venit Iesus^s.
officij nō pōt con-
uenient fieri sine
grā spir^{it}u^s. **Jō**
segru^m. **I**hec cu^m
dixisset insu^sflavit:
et dixit eis: Acci-
pite sp^{iritu}m s^{an}c^tu^m p^{er} illam
insu^sflationē o^{mn}de
voluit sp^{iritu}m s^{an}c^tu^m a
se procedere: sicut
procedit a patre.
Quorum re-
miseritis peccata
remittuntur eis: li-
cet eni solus deus
principaliter pec-
cata dimittat: et
non ministrat ei^s.

clauum ad hoc ministerialiter operantur.
n Et quorum retinueritis id est retinenda in-
dicaueritis. o Retenta sunt: hoc tamen in-
telligendum est: quando o iudicio ecclesie diui-
no iudicio cōformatur. p Thomas: hic pon-
tur apparitionis christi denunciation ab senti-
discipulo com dñ. p Thomas autē q dñ didi-
mus: hoc erat cognomen eius: sonat idē q ge-
minus: q forte erat de tribu Benjamin de co-
gnatione gemini: vel fm alios sonat idē qd du-
bus: q pp dubii de resurrectione q thomas
habuit. Jō sic cognominatus fuit. q Unus de
duodecim nō qñtūc ēēt duodecim iudas ēēt
mortuus: s; q erat vnus de duodecim electis in
pncipio a xpō vel cōnumerat. hic mathias
postea electus in loco iude: q Jōhē hoc Enā
geliū scripsit post ei electionē. r Non erat
cū eis qñ venit Iesus in ple. n. ier alios 2 ppos
vñ fuisse magis timidos: vt supra dictū ē. xj con-
grē iō tardius ceteris venit ad locum vbi con-
gregabantur discipuli: Jō pp tarditate suā pua-
tus est de visione xpī: hoc autē factū est diui-
na ordinatione vel permissioe fm quod dicit
Grego. vt ex sua absētia se qres dubitatione vl-
terius in dubitatione obstinatio: per cōsequē
biligens inquisitio ad nostrā confirmatiōē.

officij nō pōt con
uenient fieri sine
gā spī scti. Jō
segr. i. Nec cū
dixisset iustitiam
ē dicit eis. Accipi
te spm sctm p illam
iustificationē ondē
voluit spm sctm a
se procedere. sic
procedat a patre.
m. Quozum re
miseritis peccata
p miseritibus eis
ecce enim solus deus
principaliter pec
cata dimittit: et
men ministrī et
clerie p virtutē

a Biteru e
 mores cito d
 sic enim ante p
 etiam est sup
 a die. 7c.
 Ad iculose p
 iste thomas: q
 maius est vid
 reparatione
 corporis. It
 durus ad cre
 dū: qz volebat
 tificari duplic
 su et tactu. iō
 16 Et mittan
 gitum meum
 Isti eniz sunt c
 sensus q min
 decipi: qz vili
 ter alios plu
 differentias r
 demonstrare
 i. merba. Tact
 in hoie est q
 mus. Alij aut
 in alijs anima
 e Et post die
 facta apostolice
 as: qz pmo des
 nitur quedam
 octo. In pma p
 dem. facto eni
 scipulis: qz n
 ostenderet se f
 hoibus huius
 fus in medio: v
 g Et dixit eis
 h Deinde dī
 quasi respōden
 do: qe etiam suam
 abis corporale
 vide manus m
 tange manus
 erit nudinem
 etiam aliq
 alici vides tu
 Concursu popul
 gribi accipitur
 bic accipitur p
 est. Thomas ap

post pascha

a Dixerunt ergo ei alij discipuli. quia boni rumores cito denuntiant. **b** Vidimus dominum. sic enim ante passionem eum appellauerant: ut dictum est supra. xiiij. cap. Vos vocatis me magister et domine. **c** Ille autem dixit: Nisi videro. **d** Ridiculse petit iste thomas: quia maius est videre reparationem totius corporis. Ite fuit durus ad credendum: quia volebat certificari duplici sensu tactu. id sequitur. **e** Et mittam digitum meum. Iste enim sunt duo sensus quod primum percipit: decipitque visus inter alios plures differentias rerum demonstravit huiusmodi. Tactum autem in homine est certissimus. Alii autem sensus bene inveniuntur viuatores in alijs animalibus: ut habet. iij. de anima. **e** Et post dies octo. Hic ponit secundam apparitionem factam apostolis in praesentia thome et diuidit in duas: quod primo describit dicta apparitio. Secundo ponitur quedam brevis epilogo ibi multa quidem. In prima parte dicit sic. **e** Et post dies octo. facto enim intervallo: iesus apparebat discipulis: quod non conuersabat continue cum eis: ut ostenderet se surrexisse ad vitam mortales ab hominibus huius vite separatam. **f** Stetit Iesus in medio: ut posset ab omnibus videri. **g** Et dixit eis: Pax vobis. sicut prius exponat. **h** Deinde dicit thome infer digitum tuum huc. quasi respondens petitioni eius supra posite. In hoc etiam suam veritatem declarat in quantum ab omnibus corporaliter eius verba sciebat. **i** Et vide manus meas. videt enim quod deberet dicere tange manus meas. Dicendo quod visus propter suam certitudinem accipitur pro omni sensu. immo etiam aliqui accipiunt pro intellectu: sicut dicitur alicui vides tu hoc. l. intelligis. Et Exo. xx. cap. Cumque populus videbat voces. i. audiebat ita quod ibi accipitur visus pro auditu. eodem modo hic accipitur pro tactu. Vel aliter: quod sicut dominus est. Thomas volebat certificari duplici sensu. s.

visu in aspectu manuum et tactu per lateris tactum ideo sequitur. **h** Et affer manum tuam et noli esse incredulus sed fidelis. hoc dicit iesus: quia Thomas dixerat discipulis nutiantibus Christi resurrectionem se aliter non crediturum eam.

i Respondit Thomas: mas. non solum cor: de credendo: sed etiam ore confite do: quia utrumque requiritur ad salutes ut frequenter dictum est supra. **m** Dominus meus et deus meus. In his manifeste confiteatur deitatem in christo contra perfidiam Ariani. Super enim bene vocauerant ipsum Iesum dominum sed non vocabant eum deum expressely dixerint aliqua

verba per que eius deitas potest intelligi: ut patuit et supra dictis: sed thomas factus hic perfectior in cognitione post christi resurrectionem manifesta: tam persensus est ipsum deum esse. **n** Dicit ei iesus quod vidisti me thoma credidisti. Contrarium vero per hoc quod dicitur ad hebreos. xi. cap. Fides est substantia reposita et speranda argumentum non apparebitur: et sic per quod fides saltem quantum ad actum non potest esse de visis. Atque autem possit esse de eis quantum ad habitum non est praeter speculatio. Dicendum quod thomas aliud vidit et aliud credidit: quia humanitatem vidit: deitatem quae in praesentia videri non potest credidit. **o** Bona quod non viderunt et crediderunt. in hoc commendat aliorum praesumptionem ad videndum: in hoc stat consolatio nostra quod non vidimus et tamen credimus per doctrinam christi: et apostolorum christum videntium ad nos derivatum. Sed huic deo videtur primum quod Luca. x. c. dicitur. Beati oculi qui vident quod vos videtis. Dicendum quod duplex est beatitudo. Una rei quod consistit principaliter in aspectu et fruitione deitatis: ex praesentia visione humanitatis christi: ut dicitur est cap. x. Et habet beatitudinem intelligit verbum Luca. Alia est beatitudo spei: quod habet in praesentia et consistit in merito future beatitudinis: et ideo beatorum est secundum quod plus mereatur. Plus autem meretur qui credit non videns: quam videns praedicto more: sic intelligit verbum christi quod

sancto pasche

non viderunt. hoc aut dictum licet sit verum tñ
qñrum ad primā pñe nō valet ad pñpositum: qñ
appostoli qbus xps loquebatur luce. x. capi. in
telligitur de visione xpi in presenti a mortali: qñ
fuit multū desiderata a sanctis patrib⁹ veteris
testi: sicut ps p lñaz
sequētez luce. x. c.

a. Multa quidez.
hic ponitur epilo
gatio respectu pre
dictorū in quo ostē
ditur insufficiētia
hui⁹ scripture re/
spectu excellentie

xpi in opere et doctrina qñ tāta ē qñ nō possit litte
ris cōprehendi et hoc est qñ dñ. a. Multa qui
dem et alia signa fecit iesus x. hoc signāter di/
xit ne aliquis forte crederet ea nō esse vera que
sunt ab alijs euāgelistis et a Joāne dimissa. ostē
ditur ē in hac epilogaione vtilitas huius do
ctrine cū subdit. b. Hec aut scripta sunt vt cre
datis. fide formata charitate. c. Qd iesus est
filius dei. snālis in potētia sibi equalis et pē
lis et pñs idē in veritate: qñ nā dñā est indimi
sibilis sicut enī fuit dictū a principio pñcipalis i
tētio Joānis ē i h euāgelio declarare dñitatē
xpi et eternā ei⁹ gnationē a pñe. d. Ut credētes
xpi et eternā. hēnā: i qñ clare videbit qñ nūc cre
dit. e. In noīe ei⁹. i. pñdē noīs xpi qñ bñm qñ
dñ act. iij. c. Neqñ. n. aliud nomē ē sub celo datū
hominibus in quo oporteat nos saluos fieri.

Expositio moralis.

Cū sero cēt factū i die illa seq⁹ venit iesus et
stetit i medio discipulorū et pñ iesus qñ salus iter
pretabaf plat⁹ bon⁹ zelū salutis aīaz hñs signi
ficat: qñ saluās clausurā vtrūqñ ad sñditos igre/
dis et stat i medio vtrūqñ ad vādū eis exēplū. Et
i medio debita affectiōis sine acceptiōe pñsona
rū. hēdicit eis bis. Pax vobis: opñdo eis et pñ
qñtum potest pacem duplicez: scilicet fraternā
et supernā. Et ostendit eis manus idēst ope
ra virtuosā. Et lat⁹ idēst vere charitatis signa.
Et dicit eis. Accipite spiritum sanctū illos ad
ordines sacros promouēdo qui sunt idonei ad
laborem salutis animarūz ideo subditur Quo
rum remisistis peccata et. Thomas autē vn⁹
de duodecim et. sequitur: Ille autē dixit eis
nūc videro et per istum qñtum ad hoc signifi

cantur illi qui bonitatem vel potestatem prela
ti ab alijs audiam credere nolunt nisi habeāt
propriam experientiam: propter hoc reprehē
dendi sunt nam in talibus credendum est testi
monio bonorūz. propter qñ subditur. Beati qñ
non viderūt et cre
diderunt.

Hec autem scripta sūt:
vt credatis: quia iesus
est filius dei. Et vt cre
dentes vitaz habeatis
in nomine eius.

Questio. Alexan/
dri de Ales in ter
tio sententiarūm.
Infer digitum tu
um huc et iō ide
man⁹ meas: et nist

te in latus meum: et noli esse incredulus sed fi
delis. Joannis. x. capi. Super quibus ver/
bis de cicatrībus que in carne christi appar/
uerunt talis mouetur questio. Utrum eas teti
gerit thomas. Dicunt enim quidam qñ non te
tigit illas: sed sufficit ei qñ dominus ostendit si
bi illas. et obrulit palpas: et ad hoc etiam in
ducunt qñ in penultimo Joānis nō dñ: qñ tetigi
sti me thoma credidisti sed qñ vidisti me et. er
go viderit qñ viderit tñ et non tetigerit. Sed
contra Leo. papa. Quis dubitet a mortuis re
disse saluatore cuius pñsentia agnouit oculus
attraxit manus: digitus perferatus est.
Ex quo vñ qñ tetigerit: et si hoc reddit qñ quare
dñ qñ vidisti et nō qñ tetigisti. Rñsio: Dicim⁹ qñ
Thomas et vidit et tetigit: ad suā fidē sufficit
ei⁹ videret: cito. n. vidit credit. Unde de ip
so dñ qñ vidisti et. qñ in visu fuit pñm et sufficiēs
moriūz ad credendū: Quia aut nos possem⁹
de eo dubitare: qñ crediderat in visu tñ. iō teti
git vt nos crederemus sibi: ergo vidit solus ci
catrices: nobis autem non solū vidit. sed et teti
git. vt nullatenus dubitem⁹. Unde Leo. papa.
Thomas cū esset sanctus et fidelis nō dubitauit
sed vt oēm suspitionem in credulitatis a nobis
excluderet sufficit ad fidem propriam vidisse
qñ viderat: sed nobis operatus est vt tangeret
quem videbat et.

Finis

parasceues

Euangelia quadagesime cum eplis & exposi-
tionibus & moralitatibus Nicolai de Lyra nec
non & questionib⁹ fratris Antony Becontini
emendata & correcta p venerabile mgm Mi/
colau de Astina ordinis minoru sacre theo-
logie doctorem. Impressum venecijs per Jo/
annem Emericum de Spira alemanuz Anno

salutis. Mccccxliij. octavo kalas Junias.

Registrum istius libri.

a b c d e f g h i k l m n o omnes sunt
quaterni p que est ternus.

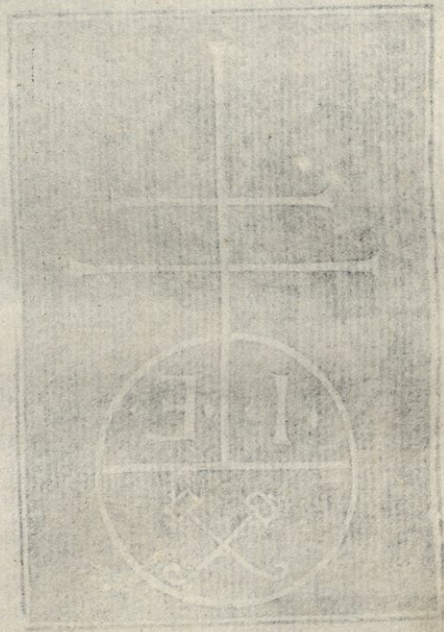
Ham^x 10.389.

1494

anathema

anathema sit qui hunc librum legere
audierit et qui eum defendere
conatus fuerit. Amen. Amen.
anathema sit qui hunc librum legere
audierit et qui eum defendere
conatus fuerit. Amen. Amen.

Reverent
portuensi
theodoni
Eusebius
ronimi di

N

faria mul
us locutu
dilectissim
hieronim
vritibus
pillum fec
nostri sicu
nos testes
mus: et oc
tatem pl
streptac
et scientia
ta manife
mus et au
vob. Er
errantes
sistabulis
doctrina:
pseudo pp